ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΤΑ ΕΜΜΕΤΡΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΩΝ (πρώην Ἄνδρου, μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος)

ΚΡΥΠΤΟΦΕΡΡΗΣ ΚΑΙ ΕΣΚΟΡΙΑΛ

ΝΕΑ ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΜΕΤ' ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ, ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟ

ΠΕΤΡΟΥ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ

Διπλωματούχου τοῦ Γαλλικοῦ Πανεπιστημίου Αἰξ
Καθηγητοῦ παρὰ τῇ Στρατ. Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΜΕΤΑ 32 ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΕΚΤΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
ΚΑΙ ΕΝΟΣ ΧΑΡΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 – ΑΘΗΝΑΙ
1970

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Εἰς τὸν ἀνὰ χεῖρας τόμον περιλαμβάνονται τὰ ἔμμετρα κείμενα τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους κατὰ τὰς διασκευὰς Κρυπτοφέρρης καὶ 'Εσκοριάλ, τῶν ὁποίων ἡ ἔκδοσις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφιῶν τῶν χειρογράφων, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν κατωρθώθη τοῦτο λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶς δυσχερῶν περιστάσεων τοῦ παρόντος πολέμου.

Κατὰ συνέπειαν ὡς βάσις τῶν ἀνωτέρω κειμένων ἐλήφθησαν ἀναγκαστικῶς αἱ ἐκδόσεις Λεγκρὰν καὶ Ἔσσελιγκ, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν καὶ εἰς τὰς Γενικὰς ὑποδείξεις τοῦ παρόντος ἔργου ὑπὸ τὰς βραχυγραφίας K(Legr.) καὶ E(Hess.).

Δὲν ἐπεχείρησα ὅμως ἁπλῆν ἀντιγραφήν, ἀλλ' ἀπεναντίας προέβην εἰς ἱκανὰς διορθώσεις, ὧν μέγα μέρος εἶναι ἐντελῶς πρωτότυποι, ἰδίως εἰς τὸ κείμενον 'Εσκοριάλ, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἡ διαταραχὴ διορθοῦται ἐν πολλοῖς, ἀποκαθισταμένης τῆς φυσικῆς σειρᾶς αὐτοῦ διὰ καταλλήλων ὑποδείξεων, χωρὶς νὰ γίνεται πραγματικὴ μετατόπισις τῶν στίχων.

Συνοδευόμενα μὲ κριτικὰ ὑπομνήματα καὶ παντοειδεῖς ὑποσημειώσεις, τὰ κείμενα ταῦτα, διὰ τοῦ καθιερωθέντος ἀπ' ἀρχῆς συστήματος ἀριθμήσεως παραγράφων, ἔχουσι συσχετισθῆ κατὰ χωρία πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς 'Αθηνῶν (πρώην Ἄνδρου), τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ἔχει ἐκδοθῆ ἤδη εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ παρόντος ἔργου.

Χάρις εἰς τὸ σύστημα τῆς συσχετίσεως διὰ τῶν παραγράφων καὶ τὰς ἑκάστοτε ὑποδείξεις καὶ παραπομπὰς τῶν ὑποσημειώσεων, ὁ παραλληλισμὸς τῶν σχετικῶν χωρίων τῶν διαφόρων διασκευῶν καθίσταται λίαν εὐχερής, χωρὶς τὴν βοήθειαν ἢ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν εἰδικῆς παραλλήλου ἐκδόσεως τῶν διασκευῶν τοῦ Ἔπους πολυδαπάνου καὶ τυπογραφικῶς δυσχερεστάτης, προκειμένου μάλιστα περὶ τοσούτων κειμένων, χρησίμου δὲ μόνον εἰς ἐλαχίστους ἐρευνητάς.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω διασκευῶν τοῦ Ἔπους ὁ παρὼν τόμος περιλαμβάνει καὶ **'Επίμετρον,** ἔνθα περιέχονται·

α') **Τριάκοντα δημώδη ᾄσματα τοῦ 'Ακριτ. κύκλου** συνοδευόμενα μὲ τὰς σχετικὰς ἐπεξηγηματικὰς ὑποσημειώσεις, καὶ

β') **Μετάφρασις τῶν κειμένων τοῦ Σλαυϊκοῦ Διγενῆ,** περὶ

ὧν πολὺς ἤδη ἐγένετο λόγος μεταξὺ τῶν εἰδικῶν εἰς τὸν διεθνῆ ἐπιστημονικὸν τύπον κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη.

Τῶν κειμένων τούτων ἡ μετάφρασις ἔχει ἐπίσης συσχετισθῆ κατὰ παραγράφους πρὸς τὰ παράλληλα καὶ σχετικὰ χωρία τῶν ἑλληνικῶν διασκευῶν τοῦ Ἔπους, συνοδεύεται δὲ καὶ μὲ τὰς ἀπαραιτήτους ἑρμηνευτικὰς ὑποσημειώσεις.

Οὕτω κατωρθώθη νὰ συγκεντρωθῇ ἐντὸς δύο τόμων τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ὑλικοῦ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἐν παραλληλισμῷ καὶ πρὸς ἑαυτὸ καὶ πρὸς τὰ κυριώτερα ἄλλα κείμενα, μεθ' ὧν σχετίζεται, ἢ ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζει.

Τὸ ἔργον παρουσιάζει βεβαίως ἐλλείψεις ὡς πᾶν ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς φύσεώς του, ἀκόμη δὲ καὶ διότι ἐπετεύχθη ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις ἐν μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν ἀνυπερβλήτων πολλάκις. Πλείστας τῶν δυσχερειῶν τούτων ὁ ὑποφαινόμενος ἠδυνήθη νὰ παρακάμψῃ χάρις εἰς τὸν φιλοπρόοδον Ἐκδοτικὸν Οἶκον Δ. Δημητράκου, ἐπιθυμοῦντα νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἔκδοσιν ταύτην, ἀλλ' ἐπίσης καὶ χάρις εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ ἄλλων τινῶν φίλων, οἵτινες ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρξαν πολύτιμοι συμπαραστάται καὶ σύμβουλοι εἰς τὸ πολύπλοκον καὶ δυσχερὲς τοῦτο πόνημα.

Τονίζω τοῦτο καὶ αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαδηλώσω καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε συντρέξαντας εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς παρούσης ἐκδόσεως, καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας μου εὐχαριστίας διὰ τὰς δημοσιευθείσας εἰς τὸν ἑλληνικὸν καὶ ξένον τύπον ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου κρίσεις, αἵτινες ὑπῆρξαν γενικῶς εὐμενεῖς.

Ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν ᾐσθάνθην διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐξεδήλωσεν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τόσον προκειμένου περὶ τῶν «Χρονικῶν τοῦ Μορέως», ὅσον καὶ περὶ τοῦ «Βασιλείου Διγενοῦς Ἀκρίτου». Αἱ λίαν εὐμενεῖς καὶ ἐπαινετικαὶ κρίσεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Σωτηρίου ὡς προέδρου τοῦ ἀνωτάτου τούτου πνευματικοῦ ἱδρύματος αἱ γενόμεναι ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ περὶ τῶν ἀνωτέρω βιβλίων, εἶναι ἡ πολυτιμοτέρα ἠθικὴ ἐνίσχυσις καὶ ἐνθάρρυνσις διὰ τὸ μελλοντικὸν ἔργον μου.

ΠΕΤΡΟΣ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Συνεδρία τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1941

Ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Σωτηρίου παρουσιάζων δύο βιβλία τοῦ κ. Π. Καλονάρου λέγει:

Ὑποβάλλω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν δύο ἔργα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ παρὰ τῇ τέως Στρατιωτικῇ Σχολῇ Εὐελπίδων κ. Πέτρου Καλονάρου ἐπιγραφόμενα, τὸ μὲν πρῶτον «Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως», τὸ δὲ δεύτερον «Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας».

Τὸ πρῶτον περιλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ κατὰ τὸν κώδικα τῆς Κοπεγχάγης, μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τοῦ Παρισινοῦ κειμένου. Προτάσσεται εἰσαγωγή, ἡ σχετικὴ πρὸς τὸ κείμενον βιβλιογραφία καὶ χρονολογικὸς πίναξ τῶν ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν ἐπὶ Φραγκοκρατίας. Τὸ κείμενον συνοδεύουν ἑρμηνευτικαὶ ὑποσημειώσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰ γεγονότα, τὰς τοπωνυμίας καὶ τὰ διάφορα πρόσωπα τὰ μνημονευόμενα εἰς τὸ Χρονικόν, ὡς καὶ ἑξήκοντα τέσσαρες φωτογραφίαι τοπείων καὶ μνημείων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν Φραγκοκρατίαν, ληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως.

Τὸ δεύτερον ἔργον «Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας» περιλαμβάνει τὸ ἔμμετρον κείμενον Ἀθηνῶν μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος. Προτάσσεται καὶ τοῦ ἔργου τούτου εἰσαγωγὴ περὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ χρονολογικὸς πίναξ τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸ ἔπος τοῦτο γεγονότων, ἤτοι τῶν ἀγώνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν Ἀράβων. Τὸ κείμενον συνοδεύουν ἐπίσης ὑποσημειώσεις καὶ κριτικὸν ὑπόμνημα, περιλαμβάνον τὰς γραφὰς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κώδικος καὶ τὰς παραλλαγὰς τοῦ Τραπεζουντίου κειμένου, ὡς καὶ τριάκοντα δύο εἰκόνες, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βυζαντινὸν βίον ἢ παριστῶσαι τοπεῖα καὶ μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Εἰς τὰ ἐκδοθέντα ἔργα, προοριζόμενα κυρίως διὰ τὸ μορφωμένον κοινόν, προσεδόθη ἐκλαϊκευτικὸς χαρακτήρ· ἐν τούτοις εἶναι ταῦτα χρησιμώτατα καὶ διὰ τοὺς εἰδικούς, δυνάμενα νὰ συμβάλουν καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν, διότι παρουσιάζουν καὶ νέα ἐπιστημονικὰ προβλήματα.

Οὕτως εἰς τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» παραλληλίζονται ἅπαντα τὰ σχετικὰ κείμενα, ἑλληνικὰ καὶ ξένα, παρέχονται δὲ λεπτομερεῖς ἐπεξηγήσεις καὶ διακριβώσεις φιλολογικαί, ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε παρουσιαζομένων σημείων τοῦ κειμένου. Ἐκ τούτων αἱ πλεῖσται ἐπεξηγήσεις ὀφείλονται εἰς πολυετεῖς καὶ προσωπικὰς ἐρεύνας τοῦ συγγραφέως, περιοδεύσαντος καὶ διευκρινίσαντος ἐπὶ τόπου τὰ ἀναγραφόμενα τοπωνύμια, κάστρα κλπ. Παραλλήλως δὲ ἀντὶ τῶν μέχρι σήμερον διατυπωθεισῶν ἀπόψεων περὶ τοῦ συντάκτου τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ, γίνεται λεπτομερεστέρα ἀντιπαραβολὴ τῶν διαφόρων κειμένων καὶ ἐξετάζεται τὸ πρόβλημα τῆς μεταξύ των σχέσεως, ὡς καὶ τὸ ζήτημα τῆς μεταφράσεως τοῦ γαλλικοῦ κειμένου εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν παλαιῶν ἐκείνων Φράγκων κατακτητῶν τῆς Δ' Σταυροφορίας, ἀπομαθόντων τὴν γλῶσσαν τῶν πατέρων των, ἀλλὰ διατηρησάντων τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν συνείδησιν.

Εἰς τὸ ἕτερον ἔργον του περὶ τοῦ «Βασιλείου Διγενοῦς Ἀκρίτα» γίνεται καὶ συγκριτικὴ μελέτη, ἐν ᾗ παρουσιάζονται τὰ σπουδαιότερα κείμενα μὲ συγκέντρωσιν ἱκανοῦ ἑρμηνευτικοῦ ὑλικοῦ· παραλληλίζονται δηλαδὴ τὰ σχετικὰ χωρία, οὐ μόνον τῶν διαφόρων διασκευῶν τοῦ Ἔπους μεταξύ των, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων καὶ τῶν διαφόρων μεσαιωνικῶν μυθιστορημάτων. Πλὴν τούτου, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, παρέχονται ἑκασταχοῦ πλεῖστα παράλληλα χωρία τῶν σοφιστικῶν μυθιστορημάτων (Αἰθιοπικῶν, Ἀχιλλέως Τατίου, Ξενοφῶντος Ἐφεσίου), ὡς καὶ χωρία τῶν κλασσικῶν (Ὁμήρου, Πλουτάρχου κ. ἄ.), δι' ὧν ὁ συγγραφεὺς προσάγει καὶ ἄλλας ἀποδείξεις περὶ τῆς λογίας προελεύσεως τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν θεωρίαν περὶ προελεύσεως τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν ἔπους ἐκ τῆς δημοτικῆς παραδόσεως, περὶ οὗ ἔγραψαν καὶ οἱ Καρολίδης, Χατζῆς κ. ἄ.

Τὰ βιβλία τοῦ κ. Καλονάρου, μετὰ περισσῆς φιλοκαλίας ἐκδοθέντα, εἶναι λίαν εὐπρόσδεκτα, ὀφείλεται δὲ ἔπαινος εἰς τὸν συγγραφέα διὰ τὴν φιλοπονίαν του καὶ τὴν συγκέντρωσιν πολυτιμοτάτου ὑλικοῦ ἀναφερομένου εἰς τὰ ἀξιολογώτατα ᾄσματα τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΕΠΟΥΣ ΚΡΥΠΤΟΦΕΡΡΗΣ ΚΑΙ ΕΣΚΟΡΙΑΛ *

Ὡς ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου ἐλέχθη [1], τὰ μέχρι σήμερον γνωστὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ Ἔπους εἶναι τὰ κάτωθι ἕξ: 1) Τραπεζοῦντος (16ου αἰῶνος), 2) Ἀθηνῶν (16 αἰῶνος), 3) Πεζὸν (17ου αἰῶνος), 4) Ὀξφόρδης (Πετρίτζη, 17ου αἰῶνος), 5) Κρυπτοφέρρης (14ου αἰῶνος), καὶ 6) Ἐσκοριὰλ (16ου αἰῶνος).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τὰ τέσσαρα πρῶτα, ἤτοι τὰ κείμενα Τραπεζοῦντος, Ἀθηνῶν, Πεζὸν καὶ Ὀξφόρδης, ἀνήκουν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμάδα [2], ἐμελετήθησαν δὲ ἐπισταμένως εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ παρόντος ἔργου, ἔνθα παρέχεται τὸ κείμενον Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἐλήφθη ὡς ἀφετηρία καὶ ἐδημοσιεύθη ὁλόκληρον μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Τραπεζοῦντος. Ἐπισταμένη ἀντιπαραβολὴ ἀφ' ἑτέρου διαπιστώνει ὅτι τὸ κείμενον τῆς Τραπεζοῦντος διέσωσε μὲν τὴν γνησιωτέραν ὁπωσδήποτε παράδοσιν μεταξὺ τῶν διασκευῶν τῆς αὐτῆς ὁμάδος, παρουσιάζει ὅμως τὰ μειονεκτήματα ὅτι εἶναι ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν καὶ ἔχει πλείστας ἐνδιαμέσους ἐλλείψεις καὶ χάσματα, ἐνῷ τὰ ἄλλα κείμενα ἀφίστανται ὁπωσδήποτε τῆς παραδόσεως, ἰδιαίτατα δὲ ἡ νεωτερίζουσα διασκευὴ τῆς Ὀξφόρδης (Πετρίτζη) [3].

Εἰς τὸν παρόντα τόμον παρέχονται πρὸς ἀντιπαραβολὴν τὰ κείμενα Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριάλ.

*
* *

Τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης. Τὸ κείμενον τοῦτο διεσώθη εἰς μικρὸν κώδικα ἐναποκείμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ παρὰ τὴν Ῥώμην Ἑλληνορρύθμου Μονῆς Κρυπτοφέρρης (Grotta—Ferrata). Ὁ κῶδιξ οὗτος διαστάσεων 0,21 × 0,14 ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων 79 ἐν συνόλῳ, ἔνθα περιλαμβάνεται ἐπίσης καὶ τὸ γνωστὸν μεσαιωνικὸν ποίημα τοῦ Σπανέα [4]. Τὸ Ἀκριτικὸν κείμενον καταλαμβάνει τὰ φύλλα 1—73α, παρουσιάζει δὲ μίαν καὶ μόνην παράλειψιν, συνεπείᾳ ἀποσπάσεως ἑνὸς φύλλου [5].

Τὸ χειρόγραφον εἶναι τοῦ 14ου αἰῶνος, διαπιστοῦται δὲ ἐκ τῶν παλαιογραφικῶν παρατηρήσεων καὶ τῆς γραφῆς, ἥτις εἶναι ἐπιμελη-

* Ἐν τῷ παρόντι εἰσαγωγικῷ ὑπομνήματι γίνεται χρῆσις βραχυγραφιῶν τινων ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου. Τούτων ἡ ἑρμηνεία παρέχεται εἰς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ὑπόμνημα τὸ ἐπιγραφόμενον «Γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι». Βλέπε σχετικῶς σελ. ια' ἑξ.

1. Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι σελ. ιε' ἑξ., κδ' ἑξ., λε', λστ' (στέμμα) καὶ λθ' ἑξ. ἐν Βιβλιογραφίᾳ.
2. Βλέπε σχετικῶς ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. λε' καὶ λστ' (στέμμα).
3. Περὶ τοῦ κειμένου τῆς Τραπεζοῦντος βλέπε ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. κε'—κζ'. Περὶ τῶν ἄλλων διασκευῶν τῆς αὐτῆς ὁμάδος βλέπε ἐπίσης αὐτόθι, σελ. κζ' ἑξ., λ' καὶ λα'.
4. Περὶ τοῦ ποιήματος τοῦ Σπανέα βλέπε σχετικῶς ἐν Μαυροφρ. σελ. 1 ἑξ., ἐν Δελτ. Ἱστορ. Ἐθνολ. Ἑταιρ. τόμ. Ε' (1896), σελ. 103 ἑξ. ἐν Ν. Ἑλληνομν. ΙΔ' 353 ἑξ., Carmina Wagner, σελ 1 ἑξ., καὶ ἐν Κρουμβ. Γ' 33 ἑξ., ἔνθα καὶ βιβλιογραφία.
5. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κστ 785 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

μένη καὶ λίαν εὐανάγνωστος, ὅτι τοῦτο ἐξεπονήθη ὑπὸ Ἕλληνος τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος ἐγκαίρως εἶχε διαδοθῆ, ὄχι μόνον ἀνὰ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐκτὸς αὐτῆς[6] καὶ δὴ μεταξὺ τῶν Ἑλληνοφώνων πληθυσμῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, οἵτινες ἦσαν, μέχρι τοῦ 14ου αἰῶνος ἀκόμη, τὸ κυριαρχοῦν στοιχεῖον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἥτις μέχρι τοῦ 1071 ἀπετέλει μέρος τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας[7].

Τοῦ κειμένου τούτου ἀνακαλυφθέντος τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τουρίνου Jos. Müller δείγματά τινα ἐδημοσίευσεν ὁ Σπ. Λάμπρος τῷ 1880 ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Collection de Romans, ἡ δὲ πλήρης ἔκδοσις ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Λεγκρὰν τῷ 1892[8].

Τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης ἀποτελεῖται ἀπὸ 3709 στίχους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 29 πρῶτοι εἶναι βυζαντινοὶ τρίμετροι καὶ φαίνονται ὡς πρόσθετοι καὶ μεταγενέστεροι, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ἅπαντες πολιτικοὶ δεκαπεντασύλλαβοι ἀνομοιοκατάληκτοι.

Προσεκτικὴ ἀντιπαραβολὴ τοῦ κειμένου τούτου καὶ σύγκρισις πρὸς τὰς ἄλλας διασκευὰς ἀποδεικνύει ἀστήρικτον τὴν ἄποψιν τοῦ Κρουμβάχερ ὅτι δῆθεν «ἐβλάβη μεγάλως ἐκ τῆς σχολαστικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἀμούσου συντάκτου αὐτοῦ»[9]. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦτο σφάλματα καὶ παρανοήσεις τινές[10], ἀλλ' αὗται εἶναι ἐλάχισται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς παρατηρουμένας εἰς τὰς ἄλλας διασκευάς, ἀπεναντίας δὲ φαίνεται ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου τῆς Κρυπτοφέρρης ἠκολούθησε μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς πρότυπον, παρὰ οἱ ἄλλοι διασκευασταί. Τοῦτο διαπιστοῦται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὅλα τὰ δάνεια χωρία τὰ ληφθέντα ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου διεσώθησαν πιστότερον εἰς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης, παρὰ εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν[11], κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐν τῷ Ἀκριτ. ἔπει ἱστορικῶν στοιχείων, περὶ ὧν ἐγένετο μνεία ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου[12], καὶ ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ καὶ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀπαντῶσιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης.

Μεταξὺ τῶν στοιχείων τούτων, ἅτινα καὶ καθιστῶσι τὸ κείμενον τῆς Κρυπτοφέρρης σπουδαιότατον, συγκαταλέγονται αἱ περὶ τοῦ βασιλέως Βασιλείου, προφανῶς τοῦ Μακεδόνος, εἰδήσεις[13], ὡς καὶ αἱ

6. Περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ Ἀκριτ. ἔπους βλέπε ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. λστ' καὶ λζ'.

7. Περὶ τῶν Ἑλληνοφώνων τῆς Ν. Ἰταλίας βλέπε Πέτρου Π. Καλονάρου, Εἰκόνες ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς διασπορᾶς, Ἀθῆναι 1937, σελ. 27 ἑξ.

8. Βλέπε σχετικῶς ἐν εἰσαγωγῇ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. ιστ' καὶ ἐν Βιβλιογραφίᾳ αὐτόθι, σελ. λθ'—μ', τίτλ. 5—6.

9. Πρβλ. Κρουμβ. Γ', σελ. 87.

10. Πρβλ. π.χ. ΚΖ 86 πρὸς Α 4021. Βλέπε καὶ σχετικὴν ὑποσημ. Α 4020.

11. Πρβλ. σχετικῶς Κδ 272—280 πρὸς Τάτ. Α', κεφ. 4 καὶ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 1688—1694 (1125—1131), Π 350, 27—32. Ἐπίσης ΚΖ 12—41 πρὸς Τάτ. Α', κεφ. 15, Τάτ. Α' κεφ. 1 καὶ ἀντίστοιχ. χωρία ἐν Α 3904—3931 (2702—2729), Π 398, 9—21 καὶ Ε 1623—1659. Ὡσαύτως βλέπε καὶ τὰς ὑποσημειώσεις Α 1691, Α 1693, Α 1949, Α 2549, Α 2553, Α 2817, Α 2836, Α 2863, Α 2871, Α 2876, Α 3906, Α 3913, Α 3917, καὶ Α 3923.

12. Περὶ τῶν ἱστορικῶν στοιχείων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους βλέπε ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. ιθ' ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. 25 καὶ 26 αὐτόθι.

13. Βλέπε σχετικῶς ἐν Εἰσαγωγῇ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. κ' καὶ ὑποσημ. 25 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κδ 973 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. περὶ Βασιλέως Βασιλείου τοῦ εὐτυχοῦς. Τὸ χωρίον φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ βίου τῆς Θεοκτίστης τοῦ ἁγιογράφου Νικήτα Μαγίστρου γράψαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰῶνος ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912). Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον Α 2342 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

περὶ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου πληροφορίαι, αἵτινες μάλιστα ἐνέχουσι σπουδαίαν σημασίαν καὶ διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ἀρχικοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, ὡς ἀποτελοῦσαι terminus ante quem, ἤτοι ἔνδειξιν ὅτι τοῦτο συνετάγη πρὸ τοῦ ἔτους 944, ὅτε τὸ Ἅγιον Μανδήλιον παρεδόθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ μετεφέρθη ἐξ Ἐδέσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν[14].

Τὸ κείμενον τοῦτο περιέχει ὡσαύτως καὶ τὴν πληροφορίαν περὶ παροχῆς φόρου ἐκ μέρους τῆς Βυζαντ. αὐτοκρατορίας εἰς τὸ Σουλτανᾶτον τοῦ Ἰκονίου, ἥτις μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὰ τέλη τοῦ 11ου αἰῶνος, ἐπὶ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ὅτε ἱδρύθη τὸ Σουλτανᾶτον τοῦτο, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1092 καὶ ἐπέκεινα[15], ἀλλ' ἥτις πληροφορία εἶναι προφανῶς μεταγενεστέρα, προσθήκη τοῦ διασκευαστοῦ. Πάντως καὶ ἡ εἴδησις αὕτη εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς διασκευῆς ταύτης, τῆς ὁποίας τὸ ὑπάρχον χειρόγραφον, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, εἶναι μεταγενέστερον καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν 14ον αἰῶνα.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω τὸ κείμενον τῆς Κρυπτοφέρρης περιλαμβάνει καὶ πολλὰ ἄλλα στοιχεῖα ὑπεροχῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς διασκευάς, ἤτοι διαφόρους ἐκφράσεις, στρατιωτικοὺς καὶ διοικητικοὺς ὅρους ἐκ τῶν ἐν χρήσει κατὰ τὸν 9ον καὶ 10ον αἰῶνα καὶ παραλειπομένους εἰς τὰ ἄλλα κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους κλπ., προσέτι δὲ ὑπὸ ἔποψιν γλώσσης καὶ ὕφους τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἄλλας διασκευάς, χαρακτηριστικῶς βυζαντινόν, χωρὶς νὰ λείπῃ ἡ φυσικότης καὶ ἡ χάρις εἰς τὴν ἔκφρασιν.

Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς δύναται τέλος νὰ λεχθῇ ὅτι τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης εἶναι τὸ ὀλιγώτερον παρεφθαρμένον, τὸ ἀρτιώτερον καὶ τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ πρωτότυπον Ἀκριτικὸν ἔπος[16].

***

Τὸ κείμενον Ἐσκοριάλ. Τὸ κείμενον τοῦτο διεσώθη εἰς κώδικα ἐναποκείμενον εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ παρὰ τὴν Μαδρίτην τῆς Ἱσπανίας περιφήμου βασιλικοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου τοῦ Ἐσκοριάλ (ἀριθ. κώδικος Ψ.IV.22). Ὁ κῶδιξ οὗτος πλὴν τοῦ ποιήματος τοῦ Ἀκρίτα περιλαμβάνει καὶ διάφορα κείμενα, ἄλλα θρησκευτικὰ καὶ ἄλλα κοσμικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μίαν διασκευὴν τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Λυβίστρου καὶ Ροδάμνης, καθὼς καὶ τὸν Ὀφαρολόγον καὶ Πωρικολόγον[17].

Ἀποτελούμενον ἀπὸ 1867 στίχους καὶ ἀνῆκον χρονολογικῶς εἰς

14. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κγ 150 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1032 καὶ Ἐγκυκλοπαιδ. ἄρθρον "Αβγαρος (Αὔγαρος) σημειούμενον ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τῆς Βιβλιογραφίας τοῦ παρόντος ἔργου, α' τόμος, σελ. μθ', τίτλ. 1, ὡς καὶ ἐν τῷ Χρονολογ. πίνακι αὐτόθι, σελ. νδ'. ἔτος 944, πρβλ. καὶ ἔτος 1032, αὐτόθι, σελ. νε'.

15. Βλέπε σχετικῶς Χρονολ. πίνακα ἐν α' τόμῳ τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. νστ', ἔτος 1092. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀπόψεις Σ. Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 650 ἑξ.

16. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμος α', σελ. λε' καὶ λστ' (στέμμα).

17. Περὶ τοῦ κώδικος Ψ-IV-22 τοῦ Ἐσκοριάλ καὶ τῶν περιεχομένων αὐτοῦ βλέπε προχείρως ἐν Κρουμβ. Γ' 23, ὡς καὶ ἐν Krumbacher, Eine neue Handschrift κλπ. (βλέπε πλήρη τίτλον ἐν α' τόμῳ τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. μ', Βιβλιογραφία, τίτλ. 7). Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὰς ἀκολούθους μονογραφίας καὶ ἔργα: 1) Krumbacher, Das mittelgriechische Fischbuch ἐν Sitzungsberichte der philos.—philol. und der histor. Klasse der Kgl. Bayer. Akademie der Wissenschaften, Μόναχον 1903, τεῦχος 3, σελ. 345 ἑξ. 2) R. Wünch, Zur Escorial Handschrift Ψ-IV-22, ἐν Byzantinische Zeitschrift, 6 (1897) σελ. 158-163. 3) A. Lambert, née Van der Kolf, Le roman de Libistros et Rhodamné, Ἀμστελόδαμον 1935, σελ. 22-24. 4) Ariadna Camariano, Poricologos si Opsarologos grecesc. ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Cercetari Literare» III (1939) διευθυνομένου ὑπὸ N. Cartojan, Βουκουρέστιον, σελ. 37 ὑποσημ. καὶ σελ. 56 καὶ ὑποσημ. 1,2,3. 5) Τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Hesseling ἐπὶ τοῦ κειμένου Ἐσκοριὰλ ἐν Λαογραφίας Γ' 537 ἑξ.

τὸν 16ον αἰῶνα [18] τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ εἶναι τὸ τελευταῖον ἀνακαλυφθέν, τὸ πλέον ἀκανθῶδες καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὁποίου ἐγένοντο αἱ περισσότεραι συζητήσεις περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους [19].

Ὅταν τῷ 1904 ἀνευρέθη τὸ χειρόγραφον, ὁ Κρουμβάχερ προκατειλημμένος προφανῶς λόγῳ τῆς τότε ἐνεργοῦ ἀναμίξεώς του εἰς τὸ γλωσσικόν μας ζήτημα, ἔσπευσεν ἐπάνω εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης νὰ διακηρύξῃ ὅτι μόνη ἡ νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσα αὕτη διασκευὴ τοῦ Ἐσκοριὰλ διέσωσε τὴν γνησιωτέραν παράδοσιν καὶ ὅτι ἡ πλήρης δημοσίευσις τοῦ κειμένου τούτου θὰ χύσῃ νέον φῶς εἰς τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ θ' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἦτο συντεταγμένον εἰς δημώδη γλῶσσαν [20].

Ἔκτοτε παρῆλθον τριάκοντα πέντε ἔτη καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰ αἱ προκαταλήψεις καὶ οἱ ἐνθουσιασμοὶ ἐξητμίσθησαν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐδημοσιεύθη καὶ ὁλόκληρον τὸ κείμενον Ἐσκοριάλ, ἐγράφησαν πολλαὶ κρίσεις καὶ μελέται σχετικαί [21], χωρὶς ἐν τούτοις νὰ σημειωθῇ σπουδαία πρόοδος εἰς τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

Ἁπλῆ σύγκρισις τοῦ τέλους τοῦ κειμένου Ἐσκοριὰλ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν ἀποδεικνύει ὅτι ἡ δημώδης μορφὴ τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ποίημα δὲν εἶναι πηγαία καὶ ἐκ κατασκευῆς, ἀλλὰ καθαρῶς ἐπιφανειακὴ καὶ ὅτι βάσις τοῦ κειμένου ὑπῆρξαν λογιώτερα πρότυπα [22].

Εἰδικῶς τὸ χειρόγραφον Ἐσκοριὰλ εἶναι πιθανὸν ν' ἀπέρρευσεν ἐκ κακῆς ὑπαγορεύσεως κειμένου τινὸς ἀρτιωτέρου μέν, ἀλλὰ λαϊκοῦ ἐπίσης καὶ ἐπιτόμου, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρουν καὶ ἐμανθάνοντο κατόπιν ἀπὸ στήθους ὑπὸ τῶν ἀγραμμάτων ποιητάρηδων καὶ τραγουδιστῶν, οἵτινες εἶχον τὸ χάρισμα νὰ ἐνθυμοῦνται ἀπὸ μνήμης χιλιάδας στίχων.

Οὕτω καὶ μόνον δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι μερικὰ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ κειμένου τούτου, οὗτινος ἡ παράδοσις εἶναι τόσον οἰκτρά, ὥστε ἡ ἀποκατάστασίς του εἰς ἀνεκτὴν μορφὴν ν' ἀποβαίνῃ δυσχερεστάτη.

Καὶ τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι ἀκέφαλον καὶ κολοβόν, παρουσιάζει δὲ πλεῖστα ἐσωτερικὰ χάσματα καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ἀταξίαν περὶ τὴν σειρὰν τῶν στίχων [23].

19. Πλὴν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Hesseling ἐπὶ τοῦ κειμένου Ἐσκοριὰλ βλέπε σχετικὰς πληροφορίας ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. μ', τίτλ. 7 καὶ 8. Βλέπε ὡσαύτως αὐτόθι καὶ διαφόρους μελέτας περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ἰδίως τίτλ. 18 καὶ 22.

18. Ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησιν τοῦ χειρογρ. δὲν ὑπάρχει πλήρης συμφωνία. Ὁ Κρουμβάχερ θεωρεῖ τοῦτο μᾶλλον τοῦ 16ου αἰῶνος, ὁ δὲ Ξανθουδίδης τοῦ 15ου. Ἴσως ἡ ἀρχικὴ μορφὴ τῆς διασκευῆς νὰ εἶναι τοῦ 14ου αἰῶνος. Βλέπε σχετικῶς Ξανθουδ. σελ. 526 καὶ Lambert ἐν Λυβιστρ. σελ. 49.

20. Krumdacher, Eine neue Handschrift κλπ. σελ. 340. Βλέπε σχετικῶς ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. μ', τίτλ. 7. Δύο ἔτη πρότερον ὁ Κρουμβάχερ εἶχε γράψει ὁλόκληρον βιβλίον περὶ τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος: Das Problem der neugriechischen Schriftsprache, Μόναχον 1902, μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετ' ἀπαντήσεως τοῦ Χατζιδάκη: Τὸ πρόβλημα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραφομένης, Ἀθῆναι 1905.

21. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ κειμένου Ἐσκοριὰλ βλέπε πληροφορίας ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. μ', τίτλ. 7 καὶ 8. Βλέπε αὐτόθι καὶ διαφόρους μελέτας περὶ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ ἰδίως τίτλ. 18 καὶ 22.

22. Πρβλ. σχετικῶς τὸ τέλος τοῦ κειμένου Ε 1811-1867 πρὸς Α 4609-4615 καὶ Κη 181 186, ὡς καὶ Κη 198.

23. Παραλείπονται ἐπεισόδια σημαντικὰ καθὼς καὶ ἄλλα ἐκτεταμένα χωρία. Π.χ. α) Τὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ βασιλέως. Πρβλ. Α 2342-2420 (1476-1546) πρὸς Ε 1086. β) Ὁλόκληρος ὁ στ' λόγος, ἤτοι τὰ περὶ τῆς κόρης τοῦ Ἀπλορράβδου, Α 2444-2810 (1555-1855). Πρβλ. Ε 1086. γ) Τὰ μετὰ θάνατον τοῦ Διγενοῦς ἐν Α 4615 ἑξ. καὶ Κη 198 ἑξ. πρβλ. Ε 1867. Ἐκ τῆς γενικῆς ἀκαταστασίας τοῦ κειμένου σημειοῦμεν μίαν προσωπικὴν ἡμῶν προσπάθειαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς φυσικῆς σειρᾶς τῶν στίχων ὡς ἑξῆς: Ε 609+(Ε 702—741)+(Ε 610—619)+(Ε 742—794)+(Ε 620—701)+Ε 795 ἑξ. Βλέπε καὶ εἰς τὰ σχετικὰ χωρία αὐτόθι.

Περὶ τῆς διασκευῆς Ἐσκοριὰλ ἐγράφησαν πολλὰ τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατά. Οἱ θιασῶται της τὴν ἐθεώρησαν ἄμεσον καὶ γνησιωτάτην ἀπόγονον τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, ἄλλοι δὲ ὡς ἁπλοῦν βιβλιάριον, τὸ ὁποῖον δὲν προάγει οὐδαμῶς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ Ἀκριτ. ἔπους [24].

Οἱ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοὶ δὲν εὐσταθοῦν. Τὰ πράγματα μάλιστα ἀποδεικνύουν, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὅτι τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ πρωτότυπον κείμενον εἶναι τὸ τῆς Κρυπτοφέρρης [25]. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ὁ δεύτερος ἰσχυρισμὸς δὲν δύναται νὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν, καθόσον τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ προσφέρει ἀπεναντίας πολυτίμους ὑπηρεσίας πρὸς διερεύνησιν τοῦ Ἔπους, χάρις ἀκριβῶς εἰς τὰ ἐλαττώματα τὰ παρατηρούμενα ἐν τῷ κειμένῳ τῆς διασκευῆς ταύτης.

Ἐγράφη ἐπίσης ὅτι τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ πλησιάζει πρὸς τὴν διασκευὴν Ἀθηνῶν καὶ ὅτι εἰς τὸ τέλος διαφέρει ταύτης, ὅτι δὲ ὁ στιχουργὸς αὐτοῦ δανείζεται πολλὰ ἀπὸ τὰ δημώδη ᾄσματα [26]. Ἀληθὲς εἶναι ἀπεναντίας ὅτι εἰς τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ παρατηροῦνται ἐνίοτε ἀναλογίαι τινὲς πρὸς τὸ κείμενον τῆς Κρυπτοφέρρης [27], ἀλλ' αὗται εἶναι ἐλάχισται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητας τοῦ κειμένου τούτου πρὸς τὸ τῆς Τραπεζοῦντος, αἵτινες εἶναι ἀμέτρητοι καὶ χαρακτηριστικώταται [28]. Ὡς πρὸς τὰς ἀναλογίας τοῦ κειμένου Ἐσκοριὰλ πρὸς τὸ Ἀθηναϊκὸν κείμενον, αὗται εἶναι ἀδύνατον νὰ ὀφείλωνται εἰς ἀμέσους σχέσεις τῶν δύο διασκευῶν, ἀλλὰ πρόκειται ἀναμφισβητήτως περὶ ὁμοιοτήτων διαπιστωθεισῶν ἐπὶ χωρίων, ὧν τὰ ἀντίστοιχα ἔτυχε νὰ λείπουν ἐκ τοῦ κειμένου Τραπεζοῦντος, καὶ τὰ ὁποῖα, ἂν ἐσῴζοντο, θὰ ἦσαν ὅμοια καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦτο [29]. Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῶσιν ἀκόμη καὶ παρανοήσεις τινὲς ἐκ χωρίων τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου [30], ὧν ἡ παρουσία καὶ μόνη ἐντὸς τοῦ

24. Πρβλ. Krumbacher, Eine neue Handschrift, ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος ἔργου α' τόμος σελ. μ' τίτλ. 7, ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις τοῦ παρόντος καὶ ὑποσημ. 20, Κυριακ. Διγ. Ἀκρ., σελ. 19-20, καὶ Κυριακίδου βιβλιοκρισίαν ἐν Λαογραφίας Ι', σελ. 644-645 καὶ 661 (στέμμα), Hesseling, La plus ancienne rédaction du poème épique de Dig. Akr. (βλέπε Βιβλιογραφίαν α' τόμ. παρόντος ἔργου, σελ. μα', τίτλ. 22), τοῦ αὐτοῦ εἰσαγωγὴν ἐπὶ τοῦ κειμένου Ἐσκοριὰλ ἐν Λαογραφίας Γ' 545-548, καθὼς καὶ Ξανθουδ. 524, καὶ Καρολίδην ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' 330.

25. Βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις τοῦ παρόντος, σελ. ζ', ὡς καὶ ἐν τῷ α' τόμῳ, σελ. λε' καὶ λστ' (στέμμα).

26. Krumbacher Eine neue Handschrift, ἔνθ' ἀνωτέρω, Hesseling Εἰσαγωγὴν εἰς τὸ κείμενον Ἐσκοριάλ, ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 545 καὶ Ξανθουδ. σελ. 525.

27. Πρβλ. α') Ε 509. Μίμησις ἀπὸ Κδ 550, διαφορὰ ἀπὸ Α 3552. β') Ε 770=Κδ 127, διαφ. Α 1434. γ') Ε 776=Κδ 135, διαφ. Α 1444 (907). δ') Ε 844. Παρανόησις ἀπὸ Κδ 407 διαφ. Α 1849. ε') Ε 1345. Παρανόησις ἀπὸ Κστ 346, διαφ. Α 3294. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3294.

28. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ἐλαχίστας ἐκ τῶν ὁμοιοτήτων τούτων π.χ. πρβλ. α') Ε 82 ἑξ.=Α 437 (2) ἑξ., διαφ. Κα 231 ἑξ. β') Ε 138 ἑξ.=Α 492 (57) ἑξ., διαφ. Κα 267, βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 492 ἑξ. γ') Ε 1158=Α 2967 (2003) καὶ Α 2979 (2014), διαφ. Κδ 129, βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2979. δ') Ε 630-701=Α 1585-1651 (1047-1086) τὰ περὶ μεταβάσεως τοῦ Διγενοῦς εἰς τὸ ἄντρον τοῦ λῃστῶν, ἅτινα παραλείπονται ἐν Κα 253 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1599 ἑξ.

29. Σημειοῦμεν ἐπίσης ἐλαχίστας ἐκ τῶν τοιούτων ἀναλογιῶν: α') Ε 1 ἑξ.=Α 324, πρβλ. καὶ Π 318, 29 ἑξ., διαφ. Κα 76 ἑξ. β') Ε 10 ἑξ.=Α 338 ἑξ., πρβλ. Π 319, 7 ἑξ., διαφ. Κα 161 ἑξ. γ') Ε 839 ἑξ.=Α 1844 ἑξ. ὁμοία σχεδὸν παρανόησις. Πρβλ. καὶ Π 354, 4 ἑξ., διαφ. Κδ 401 ἑξ. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1842. δ') Ε 891=Α 1921, πρβλ. Π 355, 31 ἑξ., διαφ. Κδ 477, βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1921. ε') Ε 900=1941, πρβλ. Π 356, 12, διαφ. Κδ 516 κλπ.

30. Παρανοήσεις ἐκ τοῦ Ὁμήρου: α') Ε 828, πρβλ. πρὸς Α 1833 (1244), διαφ. Κδ 399, ἔνθα ἡ μνεία ἐλλείπει. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1827. β') Ε 1285, πρβλ. πρὸς Α 3203 (2204), διαφ. Κστ 270, ἔνθα τὸ χωρίον ἐλλείπει. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3203. Παρανοήσεις ἐκ τοῦ Τατίου εἰς τὰ περὶ κατασκευῆς παραδείσου: α') Ε 1628 ἑξ.=Α 3905 (2703) ἑξ.=Κζ 13 ἑξ. πρὸς Τάτ. Α', κεφ. 15. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3906 ἑξ. β') «ἐποίησε περίχωρον καὶ ὡραῖον γὰρ χωρίον» Ε 1629=Α 3912 (2710), διαφ. Κζ 16, ἔνθα παραλείπεται ἡ ἀντίστοιχος φράσις. Πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου Α' 15. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3906. γ') «Τὰ φύλλα του εἶναι πράσινα καὶ κόκκινον τὸ ἄν-

κειμένου τῆς διασκευῆς ταύτης τῆς θεωρουμένης κατ' ἐξοχὴν δημώδους παρέχει στοιχεῖα ἐπαρκῆ καὶ ἱκανὰ ν' ἀνατρέψωσι τὴν δοξασίαν ὅτι δῆθεν τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ εἶναι πηγαίας ἐμπνεύσεως καὶ ἀκραιφνῶς λαϊκῆς προελεύσεως.

Ὡς πρὸς τὸ λεχθὲν ὅτι ὁ διασκευαστὴς τοῦ κειμένου τούτου ἐμιμήθη εἰς ἀρκετὰ σημεῖα θέματα καὶ ἰδέας γνωστὰς ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, τοῦτο δὲν εἶναι βεβαίως ἐντελῶς ἀπίθανον, πιθανώτατον ὅμως, ἢ μᾶλλον βέβαιον εἶναι, ὅτι πολλὰ Ἀκριτικὰ καὶ ἄλλα ᾄσματα, θεωρούμενα πηγαῖα λαϊκά, ἀπέρρευσαν ἐκ δημώδους διασκευῆς τοῦ Ἔπους, ἤτοι ἐκ κειμένου ἀρτιωτέρου μὲν καὶ πληρεστέρου ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ πάντως ἐγγύτατα προσκειμένου πρὸς τὸ τοῦ Ἐσκοριὰλ [31]. Διεπιστώθη ὅμως ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, ὅτι ἡ δημώδης διασκευὴ τοῦ Ἔπους προέκυψεν ἐκ λογιωτέρων προτύπων, καὶ ὅτι τῶν ᾀσμάτων τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τοῦ Ἔπους, ἢ ὑπέστησαν ἐξ αὐτοῦ ἐπιδράσεις καὶ μεταβολὰς μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας [32].

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω καὶ παρὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα καθιστᾷ αἰσθητότερα καὶ ἡ πλήρης ἀκαταστασία τοῦ μέτρου, τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ παρέχει εἴς τινας περιπτώσεις τὸ ὀρθότερον νόημα [33], παρέχει δὲ ἐπίσης καὶ ἀρκετὰ νέα στοιχεῖα [34] ἄξια προσοχῆς, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα θὰ ἤρκουν διὰ ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ διασκευὴ αὕτη καὶ θετικῶς ἀκόμη χρησιμωτάτη.

θος καὶ ὁ καρπός του εἶναι μόσχος» Ε 1642 καὶ Ε 1644=«ὁ καρπὸς ὡραίαν εἶχε τὴν ἄνθην (Τάτ. Α' κεφ. 15), πρβλ. Α 3916 (2714) ἑξ. καὶ Κζ 22 ἑξ. ἔνθα διαφοραί. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2836, ἔνθα παρατίθεται τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατίου. δ') «ἐκρέμασε χρυσόκλημαν εἰς τοῦ δενδροῦ τοὺς κλώνους καὶ ἔχουν ὡραίους ψιττακοὺς» κλπ. Ε 1657—1658=«ὁ ψιττακὸς περὶ δένδρον κρεμάμενος» (Τατ. Α', κεφ. 15). Πρβλ. Α 3924 (2722) ἑξ., Κζ 39. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημ. Α 3923, ὡς καὶ ἀνάλογον χωρίον Α 2855 (1896) ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 2836 ἑξ.

31. Βλέπε σχετικῶς ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α' σελ. λγ', λδ' καὶ ὑποσημ. 113 αὐτόθι, λε' ἐν τέλει, καὶ λστ' (στέμμα).

32. Βλέπε σχετικῶς ἐν α' τόμῳ, σελ. λγ' ἐν τέλει, λδ', λε' καὶ λστ' (στέμμα).

33. Πρβλ. π.χ. Ε 269 χατζιροφαγοῦσα, πρὸς Α 663 (208) καὶ Κβ 82. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 663. Ὡσαύτως πρβλ. Ε 700 πρὸς Α 1650 (1085), βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1650.

34. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων σημειοῦνται ἐλάχιστα: α') Ε 206 μεταφορὰ τῆς κόρης εἰς τὸ κλουβίν, πρβλ. Α 596 (158) ἑξ. καὶ Κβ 27, ἔνθα ἡ λεπτομέρεια αὕτη δὲν ἀπαντᾷ. β') Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ δράκοντος μὲ τρεῖς κεφαλάς, γέροντος νεωτέρου καὶ ὄφεως ἐν Ε 1109 ἑξ. Πρβλ. Α 2902 (1942) ἑξ. καὶ Κστ 65, ἔνθα ἡ λεπτομέρεια λείπει. Πρβλ. σχετικῶς Λύβιστρ. 293 ἑξ γ') Τὰ περὶ κατασκευῆς γεφύρας καὶ τάφου ἐν τῷ Εὐφράτῃ, Ε 1660 ἑξ. Πρβλ. Α 4629 καὶ Κη 237. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 4629. δ') Τὰ περὶ προσκλήσεως τῶν ἀγούρων ὑπὸ τοῦ ἑτοιμοθανάτου Διγενοῦς καὶ διηγήσεως εἰς αὐτούς, Ε 1707 ἑξ. Πρβλ. Α 4425 (3171) ἑξ. καὶ Κη 69. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 4425.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ.

Κατὰ τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν τῶν ἐμμέτρων διασκευῶν τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους πρῶτον κατὰ σειρὰν ἐτάχθη τὸ κείμενον τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν (χειρόγραφον ὑπ' ἀριθ. 1074, πρῴην Ἄνδρου). Τὸ κείμενον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ὁλόκληρον εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ παρόντος ἔργου μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.

Εἰς τὸν ἀνὰ χεῖρας δεύτερον τόμον παρέχονται τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριάλ.

Τὰ κείμενα τῶν δύο τούτων διασκευῶν δημοσιεύονται μετὰ τῶν ἀπολύτως ἀπαραιτήτων διορθώσεων, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ κατανόησις αὐτῶν δὲν θὰ ἦτο ἐφικτή, σημειοῦνται δὲ ἐν τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι ἐκ τῶν γραφῶν ὅσαι ἰδίως ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν φωνητικήν.

Ὡσαύτως παρέχονται καὶ αἱ ἀπαραίτητοι ἑρμηνευτικαὶ κλπ. ὑποσημειώσεις ἐν συσχετίσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον ἐλήφθη ὡς ἀφετηρία, καθὼς καὶ πρὸς τὰ σχετικὰ χωρία τῶν λοιπῶν διασκευῶν.

Ἡ ἀρίθμησις τῶν κειμένων σημειοῦται ἀνὰ πεντάδα στίχων καὶ διὰ μὲν τὸ κείμενον Ἐσκοριὰλ εἶναι συνεχὴς καὶ ἑνιαία, διὰ δὲ τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεων εἰς τὰς παραπομπάς, διετηρήθη ἡ ἀρχικὴ ἀρίθμησις τοῦ πρώτου ἐκδότου, ἥτις εἶναι τμηματική, ὑποδιαιρουμένη εἰς ὀκτὼ λόγους, ὧν ἕκαστος ἔχει ἰδιαίτερον αὔξοντα ἀριθμόν.

Οὕτω αἱ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς ταύτης παραπομπαὶ σημειοῦνται κατὰ τὸ κάτωθι παράδειγμα:

Κζ 180=κείμενον Κρυπτοφέρρης, λόγος ἕβδομος, στίχ. 180, ἤτοι:

Κζ 180=ἀτεκνίας ἡ ἄσβεστος καὶ δεινοτάτη φλόγα.

Μία τρίτη ἀρίθμησις ἐντὸς ἀγκυλῶν εἰσαχθεῖσα ἐξ ἀνάγκης καὶ λόγῳ τεχνικῆς ἀδυναμίας ἐντὸς τοῦ κειμένου, ἐνῷ καὶ αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται ἐκτός, συσχετίζει τὰ κείμενα τῶν δύο τούτων διασκευῶν κατὰ χωρίον καὶ κατ' ἔννοιαν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον ἔχει διαιρεθῆ εἰς ἑξακοσίας εἴκοσι τρεῖς παραγράφους [§ 623], σημειοῦνται δὲ οἱ αὐτοὶ ἀριθμοὶ παραγράφων, ὅπου ὑφίσταται ἀντιστοιχία καὶ ὁμοιότης τῶν κειμένων.

Διὰ τοῦ μέτρου τούτου καθίσταται ἐφικτὸς ὁ παραλληλισμὸς μεταξὺ τῶν κειμένων Ἀθηνῶν—Τραπεζοῦντος, (ἔν τινι δὲ μέτρῳ καὶ τῶν κειμένων Ὀξφόρδης καὶ Πεζοῦ) πρὸς τὰ κείμενα Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριάλ, ἢ καὶ τἀνάπαλιν, χωρὶς νὰ παρίσταται ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ παρατεθῶσι παραλλήλως τὰ κείμενα τοσούτων διαφόρων διασκευῶν, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἑνότητος αὐτῶν καὶ πρὸς δημιουργίαν τυπογραφικῶν δυσχερειῶν.

Ἀφ' ἑτέρου ὅσα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων χωρίων τοῦ κειμένου τῶν διασκευῶν Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριὰλ δὲν ἀντιστοιχοῦν ἐντελῶς πρὸς

τὸ 'Αθηναϊκὸν κείμενον, ἀλλ' ἀπεναντίας παρουσιάζουν στοιχεῖα νέα καὶ χαρακτηριστικῶς διάφορα, σημειοῦνται ἐν ἀρχῇ διὰ τοῦ σημείου [✱].

Τέλος μία τετάρτη ἀρίθμησις σημειουμένη πρὸς τὰ δεξιὰ τῶν κειμένων παριστᾷ τὰ φύλλα τῶν σχετικῶν κωδίκων.

* *

Εἰς τὰ ἐν ὑποσημειώσει σχόλια, ἔνθα παρέχονται διάφοροι ἑρμηνευτικαί, ἱστορικαί, γεωγραφικαὶ κλπ. διευκρινίσεις τῶν κειμένων κατὰ στίχους καὶ μὲ τοὺς οἰκείους ἀριθμοὺς αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὸ 'Αλφαβητικὸν Εὑρετήριον, γίνεται χρῆσις βραχυγραφιῶν τινων, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

Α=Εὐσταθίου πρός τινα Μανουὴλ προσφιλέστατον αὐτοῦ, Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου καὶ τῶν γονέων· ἤτοι τὸ ἐν τῷ α' τόμῳ τῆς παρούσης ἐκδόσεως δημοσιευόμενον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1074 χειρόγραφον τῆς 'Εθνικῆς Βιβλιοθήκης, (κείμενον 'Αθηνῶν, πρώην "Ανδρου), μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.

Τ=Τὸ ἀκέφαλον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, κατὰ τὴν διασκευὴν τῆς Τραπεζοῦντος, οὗτινος τὰ ἐν τῷ α' τόμῳ καὶ μετὰ τοῦ κειμένου Α παρατιθέμενα πρὸς συμπλήρωσιν χωρία παρίστανται *διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν*. Αἱ κάτωθι τοῦ κειμένου Α σημειούμεναι παραλλαγαὶ Τραπεζοῦντος φέρουσι μετὰ τοῦ διακριτικοῦ γράμματος Τ τοὺς ἀριθμοὺς στίχων τοῦ κειμένου Α, ἐνῷ πάντες οἱ παρὰ τὸ κείμενον τοῦτο καὶ ἐντὸς παρενθέσεως σημειούμενοι ἀριθμοὶ παριστῶσι τὴν ἀρίθμησιν τοῦ κειμένου Τ κατὰ τὴν ἔκδοσιν Σάθα—Legrand. (Βλέπε κατωτέρω, βραχυγραφίαν Τ. (Sath. Legr.) ὡς καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τίτλῳ τῆς Βιβλιογραφίας α' τόμ. σελ. λθ', τίτλ. 1).

Κ="Επαινοι καὶ τρόπαια ἐγκώμιόν τε τοῦ τρισμάκαρος 'Ακρίτου Βασιλείου· ἤτοι τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευόμενον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. Ζ - α - XLIV χειρόγραφον τῆς 'Ελληνορρύθμου Μονῆς Κρυπτοφέρρης (Grotta-Ferrata).

Ε=Τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευόμενον ἀκέφαλον κείμενον τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. Ψ - IV - 22 χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης 'Εσκοριάλ, (Monast. San Lorenzo).

Ο=Διήγησις ὡραιοτάτη τοῦ ἀνδρειωμένου Διγενῆ· ἤτοι ἡ ἔμμετρος διασκευὴ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους ἡ συντεθεῖσα ὑπὸ 'Ιγνατίου Πετρίτζη καὶ ἐκδοθεῖσα, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 24 χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν 'Οξφόρδη Κολλεγίου Lincoln, ὑπὸ Σπ. Λάμπρου. Εὕρηται ἐν Collection de Romans Grecs, σελ. 111—237, Παρίσιοι 1880. (Βλέπε κατωτέρω ἐν βραχυγραφίᾳ: Romans).

Π=Οἱ δέκα λόγοι τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου· ἤτοι ἡ ἀκέφαλος καὶ πεζὴ διασκευὴ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους κατὰ τὸ χειρόγραφον τῆς "Ανδρου, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Δημ. Πασχάλη ἐν Λαογραφίας τόμ. Θ' (1926), σελ. 305—440, ὡς καὶ ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἀνατυπώσει. 'Αθῆναι 1926.

Α (Μηλ.)=Βασίλειος Διγενὴς 'Ακρίτας κατὰ τὸ ἐν "Ανδρῳ χειρόγραφον· ἤτοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ κειμένου Α τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, (ὅπερ ἐπανεκδίδομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ α' τόμῳ τοῦ παρόντος ἔργου, κατὰ τὸ αὐτὸ χειρόγραφον, τὸ νῦν ἀποκείμενον ἐν τῇ 'Εθνικῇ Βιβλιοθήκῃ), γενομένη ὑπὸ 'Αντ. Μηλιαράκη ἐν 'Αθήναις τῷ 1881.

Τ (Sath. Legr.)=Les Exploits de Digénis Akritas d' après le ms. de Trébizonde, publié par C. Sathas et E Legrand. "Ητοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ ἀκεφάλου κειμένου Τ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, (διασκευὴ Τραπεζοῦντος), γενομένη ἐν Παρισίοις τῷ 1875.

Κ (Legr.)=Les Exploits de Basile Digénis Acritas d' apres le ms. de Grotta—Ferrata, publié par E. Legrand. "Ητοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ κειμένου Κ τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, (διασκευὴ Κρυπτοφέρρης), γενομένη ἐν Παρισίοις 1892.

Ε (Hess.)=Le Roman de Digénis Akritas d' après le manuscrit de Madrid, publié par D. C. Hesseling. "Ητοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ κειμένου Ε τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, (διασκευὴ 'Εσκοριάλ), δημοσιευθεῖσα ἐν Λαογραφίας τόμ. Γ' (1911), σελ. 537—604.

'Αθηνᾶ='Αθηνᾶ. Σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν 'Αθήναις 'Επιστημ. 'Εταιρείας, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1889. Τόμ. 50, (Α'-Ν') 'Αθῆναι 1889-1939.

'Αλφάβ.=W. Wagner, Das ABC der Liebe, ('Αλφάβητος τῆς 'Αγάπης), Λειψία 1879.

"Ατακτ.='Αδ. Κοραῆ. "Ατακτα. Τόμος Α—Ε'. Παρίσιοι 1829—1835.

'Αχιλλ.=Διήγησις τοῦ 'Αχιλλέως· ἤτοι τὸ μεσαιωνικὸν ἔμμετρον μυθιστόρημα 'Αχιλληΐς, κατὰ τὴν ἔκδοσιν W. Wagner, Trois poèmes grecs du moyen-âge, σελ. 1-55. Βερολῖνον 1881.

Βέλθανδρ. = Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα· ἤτοι τὸ ἔμμετρον μεσαιωνικὸν μυθιστόρημα, (13ου αἰῶνος), τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Elissen (1862), κατόπιν ὑπὸ τοῦ Μαυροφρύδου, (βλέπε κατωτέρω ἐν βραχυγραφίᾳ: Μαυροφρ.), μετέπειτα ὑπὸ τοῦ Legrand, ἐπανεκδοθὲν δὲ καὶ ὑπὸ Γ. Μηλιάδη, ἔκδ. Στοχαστῆ, 'Αθήνα 1925.

Byzantion = Byzantion. 'Επιστημονικὸν Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Παρισίοις καὶ Βρυξέλλαις ἀπὸ τοῦ 1912. Περιλαμβάνει ἱκανὰς πραγματείας τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ H. Gregoire καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀναφερομένας εἰς τὸ 'Ακριτικὸν ἔπος.

Δημητρ. Λεξ.=Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικὸν τῆς 'Ελληνικῆς γλώσσης. Τόμοι 9. "Εκδοσις Δ. Δημητράκου Α.Ε., 'Αθῆναι, 1936—1940.

Δουκάγγ.=Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis. 2 τόμοι. 'Ανατύπωσις πανομοιότυπος τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1688. Παρίσιοι 1890—1891.

'Ελευθερ. 'Εγκυκλ. Λεξ.='Ελευθερουδάκη 'Εγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν. Τόμοι 12. "Εκδοσις «'Ελευθερουδάκης» Α.Ε. 'Αθῆναι, 1929—1931.

'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ.='Επετηρὶς 'Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἐκ-

διδομένη ἀπὸ τοῦ 1924. Τόμοι 16, (Α'—ΙΣΤ'), 'Αθῆναι, 1924—1940. Περιλαμβάνει πολλὰς καὶ σημαντικὰς εἰδικὰς πραγματείας περὶ τοῦ μεσαιων. ἑλληνικοῦ βίου, ὡς καὶ ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ 'Ακριτικὰ κείμενα, (Καρολίδου, Χατζῆ, κ.λ.π.).

'Ερωτοκρ.=Βιτζ. Κορνάρου, 'Ερωτόκριτος. "Εκδοσις μικρὰ (νέα), μετ' εἰσαγωγῆς, σημειώσεων καὶ λεξιλογίου, ὑπὸ Σ. Ξανθουδίδου (Σύλλογος 'Ωφελ. Βιβλίων, ἀριθ. 53) 'Αθῆναι 1928. 'Εκ τῆς μεγάλης ἐκδόσεως ἐχρησιμοποιήθησαν ἡ εἰσαγωγή, αἱ σημειώσεις καὶ τὸ γλωσσάριον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. μβ', τίτλ.37.

Εὐστάθ.=Εὐσταθίου τοῦ φιλοσόφου, (Μακρεμβολίτου, ἢ Εὐμαθίου). Τὸ καθ' 'Υσμίνην καὶ 'Υσμινίαν δρᾶμα. Μεσαιωνικὸν μυθιστόρημα εἰς λογίαν γλῶσσαν μιμούμενον ἐν πολλοῖς τὸ μυθιστόρημα τοῦ 'Αχιλλέως Τατίου. Εὕρηται ἐν Ph. le Bas, Erotici Scriptores, Didot, Παρίσιοι 1856, ἐν R. Hercher, Script. Erotici graeci Teubner, Λειψία, 1859, καὶ ἐν Is. Hilberg, Vindobonae Hoelder, Βιέννη, 1876.

'Ιμπέρ. ='Ιμπέριος καὶ Μαργαρώνα· ἤτοι τὸ ἔμμετρον καὶ ἄνευ ὁμοιοκαταληξίας κείμενον τοῦ ὁμωνύμου μεσαιωνικοῦ μυθιστορήματος, (13ου αἰῶνος), τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ Wagner (1874), καὶ κατόπιν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου ἐν Collection de Romans grecs, σελ. 239—288. Αἱ παραπομπαὶ μας ἀναφέρονται εἰς τὴν ἔκδοσιν Λάμπρου. (Βλέπε κατωτέρω βραχυγραφίαν: Romans).

Καλλίμαχ.=Τὸ κατὰ Καλλίμαχον καὶ Χρυσορρόην ἐρωτικὸν διήγημα· ἤτοι τὸ ἔμμετρον μεσαιων. μυθιστόρημα (13ου αἰῶνος), τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου ἐν Collection de Romans Grecs, σελ. 1—109. (Βλέπε κατωτέρω βραχυγραφίαν: Romans,).

Carmina Wagner=G. Wagner, Carmina graeca medii aevi, Λειψία 1874· ἤτοι συλλογὴ ἐμμέτρων μεσαιωνικῶν κειμένων, ὧν τὰ σημαντικώτερα εἶναι: Τὸ θανατικὸν τῆς Ρόδου, Στίχοι τοῦ Σαχλήκη, Αἱ διηγήσεις τοῦ γαδάρου, 'Ο Πουλολόγος, 'Ο Πωρικολόγος, 'Η Ριμάδα τοῦ Βελισσαρίου κλπ. Αἱ παραπομπαὶ γίνονται κατὰ σελίδας καὶ στίχους π.χ. Carmina Wagner σελ. 341, στίχ. 632=G. Wagner, Carmina Graeca medii aevi, σελ. 341, στίχος 642: πάλιν ὁ καπετάνιος ἐφίλησεν τζαγκίν του. (Βλέπε ὑποσημ. μας ἐν Κγ. 121).

Καρολ.=Σημειώσεις κριτικαί, ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ εἰς τὸ μεσαιωνικὸν ἑλληνικὸν ἔπος «'Ακρίταν», ὑπὸ Π. Καρολίδου. 'Επιστημονικὴ 'Επετηρὶς 'Εθν. Πανεπιστημίου, ἔτους 1905—1906, σελ. 188—246. 'Αθῆναι, 1906.

Κρουμβ.=Κρουμβάχερ, 'Ιστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας. Μετάφρασις ἐκ τῆς 2ας ἐκδόσεως τοῦ γερμανικοῦ συγγράμματος τοῦ Κ. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur, ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, τόμοι 3. Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ, 'Αθῆναι, 1900. 'Εν τῷ Γ' τόμῳ, ὅστις πραγματεύεται περὶ τῆς δημώδους λογοτεχνίας, παρέχονται ἱκαναὶ πληροφορίαι ἀναφερόμεναι εἰς τὸ 'Ακριτικὸν ἔπος, μετὰ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας, (§ 358, σελ. 84—100).

Κυριακ. Διγ. 'Ακρ.='Ο Διγενὴς 'Ακρίτας. 'Ακριτικὰ τραγούδια—'Ακριτικὴ ζωή, ὑπὸ Σ. Κυριακίδου. "Εκδ. Συλλόγ. 'Ωφελ. Βιβλίων 'Αθῆναι.

Κυριακ Λαογρ.='Ελληνικὴ Λαογραφία, ὑπὸ Σ. Κυριακίδου. Μέρος Α', Μνημεῖα τοῦ λόγου. 'Αθῆναι, 1923.

Λάμπρου 'Ιστορ.='Ιστορία τῆς 'Ελλάδος, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου, 6 τόμοι. 'Αθῆναι.1886 ἑξ.Τὴν Βυζαντινὴν περίοδον πραγματεύονται οἱ τόμοι Γ'—ΣΤ'.

Λαογραφία=Λαογραφία. Δελτίον τῆς 'Ελληνικῆς Λαογραφικῆς 'Εταιρείας ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1909. Τόμοι 12, (Α-ΙΒ'), 'Αθῆναι 1909—1940. Περιλαμβάνει ἀρκετὰς πραγματείας περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ βίου, 'Ακριτικὰ κείμενα ὡς καὶ ἱκανὰς ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ κείμενα τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους, (τοῦ ἀειμνήστου Πολίτου, Κυριακίδου, Κουκουλὲ κλπ.).

Λύβιστρ.=Τὰ κατὰ Λύβιστρον καὶ Ροδάμνην· ἤτοι τὸ ἔμμετρον μεσαιωνικὸν μυθιστόρημα, (13ου αἰῶνος), τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον, κατὰ τὸ χειρογρ. Παρισίων, ὑπὸ Μαυροφρύδου, (βλέπε κατωτέρω βραχυγραφίαν: Μαυροφρ.), τὸ δεύτερον ὑπὸ Βικέλα καὶ Σάθα ἐκ τῶν καταλοίπων Wagner: Trois poèmes grecs du Moyen-âge, Βερολῖνον 1881, κατὰ τὸ χειρόγρ. Νεαπόλεως, καὶ τελευταίως ὑπὸ J.A. Lambert, τὸ γένος Van der Kolf, κατὰ τὰ χειρόγραφα Leyde (Codex Scaligeranus S. S.), καὶ 'Εσκοριὰλ (Codex Escurialensis Ψ-VI-22 foll. 22—138 καὶ 185—194), ὡς καὶ Νεαπόλεως. Αἱ παραπομπαὶ μας ἀναφέρονται εἰς τὸ κείμενον Νεαπόλεως κατὰ τὴν ἔκδοσιν Wagner: Trois poèmes grecs.

Μαυροφρ.='Εκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρας 'Ελληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Δ. Ι. Μαυροφρύδου, 'Αθῆναι, 1866. 'Εν τῷ τόμῳ τούτῳ περιλαμβάνονται Α' 'Ο Σπανέας.—Β' Στίχοι Θεοδ. Πτωχοπροδρόμου, βιβλίον α'.—Γ' Πτωχοπροδρόμου βιβλίον β', κατὰ ἡγουμένων.—Δ' 'Ερμονιακοῦ Μετάφρασις 'Ιλιάδος.—Ε' 'Ο Πόλεμος τῆς Τρῳάδος.—ΣΤ' Μυθιστόρημα Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα.—Ζ' Μυθιστόρημα Φλωρίου καὶ Πλαντζία Φλώρης.—Η' Μυθιστόρημα Λυβίστρου καὶ Ροδάμνης.

Μεγ. 'Ελλ. 'Εγκυκλ.=Μεγάλη 'Ελληνικὴ 'Εγκυκλοπαιδεία. Τόμοι 24. "Εκδ. «Πυρσός». 'Αθῆναι, 1926—1934.

Ξανθουδ.=Διγενὴς 'Ακρίτας 'Εσκωριάλ. 'Ερμηνευτικαὶ σημειώσεις δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Στεφ. Ξανθουδίδου ἐν «Χριστιανικῇ Κρήτῃ», Τομ. Α', τεῦχος Γ', σελ. 523—572, ὡς καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. 'Ηράκλειον Κρήτης 1913.

Παπαρρηγ. 'Ιστορ.='Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ "Εθνους ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου. "Εκδοσις 6η, τόμοι 8, 'Αθῆναι 1932. Τὴν Βυζαντινὴν περίοδον πραγματεύονται οἱ τόμοι 4ος καὶ 5ος (ἤ, κατὰ τὴν παλαιοτέραν διαίρεσιν, οἱ Γ'—Δ').

Πολίτου Λαογρ. συμμ.=Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τόμοι

Α'—Γ'. 'Αθῆναι, 1920—1931. 'Εν τῷ Α' τόμῳ, σελ. 237—262 περιλαμβάνεται ἡ μελέτη: Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους τῶν νεωτέρων 'Ελλήνων, ἀναφερομένη εἰς τὰ 'Ακριτικὰ κείμενα.

Romans.=Collection de Romans Grecs en langue vulgaire et en vers, publiés par Sp. Lambros Maisonneuve, Παρίσιοι, 1880. 'Εν τῇ συλλογῇ ταύτῃ περιλαμβάνονται: Α' Τὸ μεσαιων. μυθιστόρημα Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη. Β' 'Η διήγησις Διγενῆ, ἤτοι τὸ κείμενον Ο τοῦ 'Ακριτ. ἔπους κατὰ τὴν σύνθεσιν 'Ιγν. Πετρίτζη, (διασκευὴ 'Οξφόρδης). Γ' Τὸ μεσαιων. μυθιστόρημα 'Ιμπέριος καὶ Μαργαρώνα. Δ' 'Ο παρηγορητικός, λόγος περὶ δυστυχίας καὶ εὐτυχίας.

Τατ.='Αχιλλέως Τατίου, Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα. Μυθιστόρημα τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Εὕρηται ἐν R. Hercher, Scriptores Erotici Graeci, Teubner, Λειψία 1859 καὶ ἐν Fr. Jacobs. Ach. Tatii, Λειψία, 1821.

Φλωρ.=Φλώριος καὶ Πλατζιαφλώρα· ἤτοι τὸ μεσαιωνικὸν ἔμμετρον μυθιστόρημα (13ου αἰῶνος), τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ I. Bekker, Βερολῖνον 1845, εἶτα ὑπὸ Μαυροφρύδου, (βλέπε ἀνωτέρω βραχυγραφίαν Μαυροφρ.), κατόπιν ὑπὸ W. Wagner, ἐν Medieval greek texts, Λονδῖνον 1870, σελ. 1-56, τελευταίως δὲ ὑπὸ D. C. Hesseling, Le roman de Phlorios et Platziaphlore publié avec une introduction des observations et un index, 'Αμστελόδαμον 1917. Τὸ κείμενον τοῦτο ἐξεδόθη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὑπὸ Κ. Παπανικολάου 'Αθῆναι 1939. Αἱ παραπομπαί μας ἀναφέρονται εἰς τὴν ἔκδοσιν Hesseling, ἥτις εἶναι ἡ ἀρίστη πασῶν.

Χατζῆ='Αντ. Χατζῆ. 'Ομηρικαὶ ἔρευναι. Προλεγόμενα εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου 'Ακριτηΐδα καὶ τὰς διασκευὰς αὐτῆς. Μέρος Α', τεῦχος 1ον, 'Αθῆναι, 1930.

Χατζιδ. ΜΝΕ=Γ. Ν. Χατζιδάκι, Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα 'Ελληνικά. Τόμοι Α' καὶ Β', 'Αθῆναι, 1907.

Χατζιδ. Γλωσσ. Μελ.=Γ. Ν. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ Μελέται. Τόμος Α', 'Αθῆναι 1901.

Χρον. Μορ.=Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως· ἤτοι τὸ μεσαιωνικὸν ἔμμετρον κείμενον, (14ου αἰῶνος), τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως τῆς 'Ελλάδος, τὸ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Buchon, Παρίσιοι 1825—1845, εἶτα ὑπὸ Schmitt, Λονδῖνον 1905 καὶ ἐσχάτως ὑπὸ Πέτρου Π. Καλονάρου ἐν τῇ 'Ελληνικῇ Βιβλιοθήκῃ 'Αθηνῶν, ἐκδ. Δ. Δημητράκου, Α. Ε. 'Αθῆναι 1940. Αἱ παραπομπαί μας ἀναφέρονται εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἔκδοσιν.

Ψευδ.=Δωροθέου Μονεμβασίας, Βιβλίον 'Ιστορικὸν περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας. Γνωστὸν ἐπίσης καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χρονογράφος, (ἢ Ψευδοδωρόθεος). Αἱ συνηθέστεραι ἐκδόσεις εἶναι τοῦ 1706 καὶ 1814 ἔχουσαι τὴν αὐτὴν σελιδοποίησιν κειμένου καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων γίνονται αἱ παραπομπαί.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Κ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΡΥΠΤΟΦΕΡΡΗΣ

'Ελληνορρύθμου Μονῆς Grotta - Ferrata.
'Αριθ. χειρογρ. Ζ - α - XLIV

ΕΠΑΙΝΟΙ ΚΑΙ ΤΡΟΠΑΙΑ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΕ
ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΑΚΑΡΟΣ

ΑΚΡΙΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

τοῦ ἀνδρειοτάτου τε γενναιοτάτου,
τοῦ τὴν ἰσχὺν ἔχοντος παρὰ Θεοῦ ὡς δῶρον,
καὶ κατατροπώσαντος πᾶσαν Συρίαν,
τὴν Βαβυλῶνα, Χαρζιανήν τε ὅλην,
Ἀρμενίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν,
τὸ Ἀμόριν τε καὶ τὸ Ἰκόνιν ἅμα,
τὸ περίφημον καὶ μέγα κάστρον ἔτι,
τὸ δυνατόν τε καὶ κατωχυρωμένον,
τὴν Ἄγκυραν λέγω τε καὶ πᾶσαν Σμύρνην,
καὶ τὰ παρὰ θάλασσαν καθυποτάξας.
Δηλώσω σοι γὰρ τὰς αὐτοῦ πράξεις ἄρτι,
ἃς εἰργάσατο ἐν τῷ παρόντι βίῳ,
πῶς πολεμιστὰς δυνατοὺς καὶ ἀνδρείους
κατεπτόησε καὶ πάντα τὰ θηρία,
ἔχων συνεργοῦσαν τε Θεοῦ τὴν χάριν,
καὶ Θεοτόκου τῆς ἀκαταμαχήτου,
καὶ τῶν ἀγγέλων ἅμα καὶ ἀρχαγγέλων,
τῶν ἀθλοφόρων καὶ μεγάλων μαρτύρων,

1. Ἔπαινοι καὶ τρόπαια ἐγκώμιον—2. τοῦ τρισμάκαρος Ἀκρίτου Βασιλείου.

1-2 Ἔπαινοι καὶ τρόπαια ἐγκώμιόν τε—τοῦ τρισμάκαρος Ἀκρίτου Βασιλείου. Ἐλλείψει ἐπιγραφῆς ἐν τῷ χειρογράφῳ, οἱ δύο οὗτοι πρῶτοι στίχοι ἐλήφθησαν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει ὡς τίτλος τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης.

11. Πρόκειται περὶ παρανοήσεως (πρβλ. σχετικῶς κατωτέρω ὑποσημ. Κα 29). Τὴν Ἄγκυραν εἶχε καταλάβει παροδικῶς τῷ 836 ὁ Χαλίφης Μοτασσέμ, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ συντόμως, οὕτω δὲ ἡ πόλις αὕτη παρέμεινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας μέχρι τοῦ 11ου αἰῶνος, ὅτε κατελήφθη πλέον ὑπὸ τῶν Τούρκων. Βλέπε σχετικῶς ἐν Καρολ. 216, ὡς καὶ μελέτας Grégoire ἐν Byzantion IV, σελ. 437 ἑξ. καὶ V 327 ἑξ., ὧν πλήρεις τίτλους πρβλ. ἐν Βιβλιογραφίᾳ παρόντος ἔργου α' τόμ., σελ. μ' καὶ μα', τίτλ. 13 καὶ 14.

Θεοδώρων τε τῶν πανενδοξοτάτων,
τοῦ Στρατηλάτου καὶ τοῦ Τήρωνος ἅμα,
τοῦ πολυάθλου γενναίου Γεωργίου,
καὶ θαυματουργοῦ καὶ μάρτυρος μαρτύρων 13
ἐνδοξοτάτου Δημητρίου, προστάτου
καὶ Βασιλείου καὶ καύχημα καὶ κλέος
τοῦ νικοποιοῦ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις
Ἀγαρηνοῖς τε καὶ τοῖς Ἰσμαηλίταις.
Σκύθοις βαρβάροις τοῖς λυσσῶσιν ὡς κύνες.

* * *

[§ 39] Ἦν Ἀμηρᾶς τῶν εὐγενῶν πλουσιώτατος σφόδρα,
φρονήσεώς τε μέτοχος καὶ ἀνδρείας εἰς ἄκρον,
οὐ μέλας ὡς Αἰθίοπες, ἀλλὰ ξανθός, ὡραῖος,
ἀνθῶν ἄρτι τὸ γένειον εὐπρεπέστατον, σγοῦρον.
Εἶχεν ὀφρύδιν πεπανὸν καθάπερ πεπλεγμένον,
βλέμμα γοργόν, ἐνήδονον, πλήρης ἔρωτος γέμον,
ὡς ῥόδον ἐξανέτειλεν ἐν μέσῳ τοῦ προσώπου,
ὡς κυπαρίσσιν ἔμνοστον τὴν ἡλικίαν ἔχων,
εἴπερ ἄν τις ἰδὼν αὐτὸν εἰκόνι ἐοικέναι·

31 εἰς ἄκρος,—

21. ἑξ. Ἐκ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων ὁ μὲν Στρατηλάτης φέρεται ζήσας ἐν Ἡρακλείᾳ τοῦ Πόντου τῷ 308—323 ὡς ἀνώτερος βαθμοῦχος τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, ὁ δὲ Τήρων ἐν Ἀμασείᾳ τοῦ Πόντου κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ὡς νεοσύλλεκτος (Περὶ τιρόνων, tirones = νεοσυλλέκτων βλέπε καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α' σελ. ιβ'). Ἡ μνήμη τοῦ Τήρωνος ἑορτάζεται τῇ 17 Φεβρουαρίου. Περὶ Ἁγίων Θεοδώρων βλέπε ἐν Κδ 477 καὶ Κζ 105, ὡς καὶ ἐν Α 1921, Α 4059 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ. Οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι, ὡς καὶ οἱ Ἅγιοι Γεώργιος, Δημήτριος καὶ Μάμας ἦσαν προστάται τῶν Ἀκριτῶν, τῶν ἀπελατῶν καὶ ἐν γένει τῶν στρατιωτῶν. Βλέπε σχετικῶς Σάθα, Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐν «Ἑστίας», ἀριθμ. 505, 1 Σεπτεμβρίου 1885, σελ. 600 καὶ ὑποσημ. 1, ὡς καὶ Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθήκης τόμ. β', σελ. μστ', ὑποσημ. 1.

29. Τὸ ἑξ. 29 βυζ. τριμέτρων προοίμιον φαίνεται ὡς πρόσθετον καὶ μεταγενέστερον τοῦ ὅλου κειμένου. Τοῦτο συνάγεται καὶ ἐκ τῆς ἀπειροκάλου συνθέσεώς του ἀλλὰ κυρίως ἐκ τοῦ περιεχομένου του, ἐξ οὗ διαφαίνεται ὅτι ὁ νεώτερος ποιητής, εἴτε δὲν ἔλαβε κἂν τὸν κόπον νὰ μελετήσῃ τὸ ὅλον ποίημα, δεδομένου ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ κειμένου τοῦ Ἔπους γίνεται λόγος περὶ τοιούτων κατορθωμάτων, εἴτε ἀντέγραψε τοὺς ἀνωτέρω στίχους ἄλλοθεν. Πράγματι τὸ χωρίον φαίνεται ἀπομίμησις ἐκ σχετικοῦ χωρίου τοῦ Θεοφάνους (Patrol. graeca Migne τόμ. 109, σελ. 407), ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τοιούτων κατορθωμάτων ἀναφερομένων εἰς τὸν Ἀροὺν-ἄλ-Ρασὶδ (Ἀαρών, Ἀρούν). Πρβλ. σχετικῶς καὶ Καρολ. σελ. 193 ὡς καὶ ὑποσημ. 1 αὐτόθι.

34. Πεπανὸν = ὑπέροχον, ὑπερήφανον.

35. Βλέμμα γοργόν, ἐνήδονον. Πρβλ. Κδ 353 ἑξ., Α 1768 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

σὺν τούτοις ἀκατάμαχον τὴν ἰσχὺν κεκτημένος,
καθ' ἑκάστην ἐσχόλαζεν εἰς θηρίων πολέμους,
τόλμην πειράζων τὴν αὐτοῦ καὶ ἀνδρείαν θαυμάζων,
ὡς θαῦμα πᾶσι προὔκειτο τοῖς αὐτὸν καθορῶσι.
Δεινὸν δὲ πρᾶγμα πέφηνεν εἰς τοὺς νέους ἡ δόξα·
τῷ γὰρ πλουτεῖν διεπαρθεὶς καὶ ὄγκῳ τῆς ἀνδρείας,
στρατολογεῖν ἀπήρξατο Τούρκους καὶ Διλεβίτας,
Ἀραβίτας τε ἐκλεκτοὺς καὶ πεζοὺς Τρωγλοδύτας·
εἶχε καὶ τοὺς ἀγούρους του χιλίους Γουλαβίους,
ἀδνουμιάτας ἅπαντας ἐπαξίως ῥογεύσας.
[§ 40] Ἐξέπνευσε πνέων θυμοῦ κατὰ τῆς Ρωμανίας, 2α
τὰ μέρη δὲ καταλαβὼν χώρας τοῦ Ἡρακλέος,
πόλεις ἠρήμωσε πολλὰς ἐρήμους καταστήσας,
καὶ πλήθη ἠχμαλώτευσε λαοῦ ἀναριθμήτου,
ἀπροφυλάκτων τῶν μερῶν ἐκείνων τυγχανόντων,
οἱ γὰρ ἐκεῖ φυλάσσοντες ἔτυχον εἰς τὰς ἄκρας
καί, ὡς ἐκ τούτου ἄδειαν μεγάλην συναντήσας,
διαδραμὼν Χαρζιανήν, Καππαδοκίαν φθάνει,
καὶ εἰς οἶκον τοῦ στρατηγοῦ ἀθρόως ἐπιπίπτει.
Τὰ δὲ πραχθέντα ἐν αὐτῷ τίς εἰπεῖν ἐξισχύσει;
πάντας γὰρ ἐθανάτωσε τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας,
πλοῦτον ἀφείλετο πολύν, ἐσκύλευσε τὸν οἶκον,
καὶ κόρην ἠχμαλώτευσε πάνυ ὡραιοτάτην,
θυγατέρα τοῦ στρατηγοῦ, τυγχάνουσαν παρθένον.
Ὑπῆρχε δὲ ὁ στρατηγὸς ἐν ἐξορίᾳ τότε,

53 ἀπροσφυλάκτων—

45. Περὶ Τούρκων βλέπε ὑποσημ. Α 308. Οἱ Διλεβῖται ταυτίζονται πρὸς τοὺς Διλεμίτας, ὧν μνεία γίνεται παρὰ τῶν βυζ. ἱστορικῶν ἀπὸ τοῦ 6ου αἰῶνος ἰδίᾳ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πολέμου τοῦ ψευδοπροφήτου Βαβὲκ ἐναντίον τῶν χαλιφῶν Μαμοὺν καὶ Μοτασσέμ. Βλέπε σχετικῶς Καρολ. σελ. 218 καὶ ὑποσημ. 1 αὐτόθι.

46. Περὶ Τρωγλοδυτῶν βλέπε ἐν Καρολ. 219.

47. Γουλάβιοι = ἰδιαίτεροι πιστοὶ πολεμισταί, τὰ παλληκάρια τοῦ Ἀμηρᾶ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Καρολ. 219. Πρβλ. καὶ κρίσεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι' 626.

48. Ἀδνουμιάτης, ἤτοι στρατιώτης ἐγγεγραμμένος εἰς τοὺς καταλόγους· ἐκ τοῦ ἀδνούμιν = ἀπογραφὴ στρατιωτικὴ (ὅρος βυζαντινός, πρβλ. καὶ Κστ 287).

50. Ἡρακλέος. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 525 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.

56. Χαρζιανή. Πρόκειται περὶ τοῦ θέματος τῆς Χαρσιανῆς ἢ Χαρσιανοῦ, περὶ οὗ βλέπε ἐν ὑποσημ. Α 1346 ἑξ.

63. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 290, Α 495, Α 1368 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 17 καὶ Α 23. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Κα 270 καὶ Κδ 55.

καὶ οἱ τῆς κόρης ἀδελφοὶ ἔτυχον εἰς τὰς ἄκρας.
[§ 42] Ἡ μήτηρ δέ, τὰς τῶν ἐθνῶν ἀποφυγοῦσα χεῖρας,
ἅπαντα γράφει παρευθὺς τοῖς υἱοῖς τὰ συμβάντα,
τὴν τῶν ἐθνῶν τὴν ἔλευσιν, τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης,
τῆς φιλτάτης τὸν χωρισμόν, τῶν συμφορῶν τὸ πλῆθος.
Προσέθηκε δὲ τῇ γραφῇ καὶ τάδε μετὰ θρήνων·
«Ὦ τέκνα ποθεινότατα, οἰκτείρατε μητέρα
»ψυχὴν ἀθλίαν ἔχουσαν καὶ μέλλουσαν τεθνᾶναι,
»ἀγάπης μνημονεύσατε ἀδελφῆς τῆς ἰδίας,
»ἐλευθερῶσαι σπεύσατε ἀδελφὴν καὶ μητέρα,
»τὴν μὲν δουλείας τῆς πικρᾶς, κἀμὲ δὲ τοῦ θανάτου.
»Δώσομεν πᾶσαν ὕπαρξιν ἕνεκεν τῆς φιλτάτης·
»ζωὴν μὴ προτιμήσητε διὰ τὴν ἀδελφήν σας, 2β
»ἀδελφὴν ἐλεήσατε, τέκνα μου, τὴν ἰδίαν·
»ἀπέλθετε μετὰ σπουδῆς εἰς ἀνάρρυσιν ταύτης,
»εἰ δ' οὖν, θανοῦσαν ὄψεσθε μητέρα ὑπὲρ τέκνου,
»καὶ τὴν κατάραν τὴν ἐμὴν λήψεσθε καὶ πατρῴαν
»εἰ τοῦτο οὐ ποιήσητε, καθὼς ὑμῖν ὑπέσχον».
[§ 43] Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, στενάξαντες ἐκ βάθους,
καὶ δακρύων κατάβροχοι οἱ πέντε γεγονότες,
ἀλλήλους προεπέμποντο τοῦ ἀπελθεῖν σπουδαίως,
«ἂς ἀπέλθωμεν, λέγοντες, σφαγῶμεν ὑπὲρ ταύτης».
[✱] Εὐθὺς ἵππων ἐπέβησαν καὶ ᾤχοντο τοῦ δρόμου,
συνεπομένους ἔχοντες ὀλίγους στρατιώτας,
καὶ μηδὲν ἀμελήσαντες, ὕπνου μὴ κορεσθέντες,
διὰ βραχέων ἡμερῶν ἔφθασαν τὰ φουσσᾶτα,
εἰς τὴν κλεισοῦραν τὴν δεινήν, ἣν Δύσκολον καλοῦσι,
καὶ μακρόθεν πεζεύσαντες, ἔνθα τὰς βίγλας εὗρον,
δι' ὑπομνήσεως αὐτῶν δεήσεως ἐγγράφου,
ἤχθησαν πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν τῇ ἐκείνου προστάξει.
Ὑπῆρχε δὲ καθήμενος ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ θρόνου,
χρυσοκολλήτου, φοβεροῦ, ἀπέξωθεν τῆς τένδας,
κύκλῳ αὐτοῦ παρίσταντο πλήθη ἀνδρῶν ἐνόπλων.
Καὶ πλησίον γενόμενοι, ἀκούει τούτων λόγους,
καὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν μέχρι τρίτου ἐδάφους,

86 Αὖθις ἵππων ἐπέβησαν—

65. Ἔθνη καὶ ἐθνικοὺς ὠνόμαζον οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς μὴ Χριστιανοὺς καὶ ἑπομένως καὶ τοὺς Μουσουλμάνους. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 594.
86. Βλέπε σχετικῶς διαφορὰς ἐν Α 332 ἑξ.
90. Δύσκολος κλεισοῦρα ἢ δειναὶ κλεισοῦραι ἐκαλοῦντο αἱ περίφημοι Κιλίκιαι πῦλαι τοῦ Ταύρου, περὶ ὧν βλέπε ὑποσημ. Α 976.

μετὰ δακρύων ἔλεγον τῷ Ἀμηρᾷ τοιάδε.
«Ἀμηρᾶ, δοῦλε τοῦ Θεοῦ καὶ πρῶτε τῆς Συρίας,
»νὰ φθάσῃς εἰς τὴν Πάνορμον, ἴδῃς τὸ μασγιδίον,
»νὰ προσκυνήσῃς, Ἀμηρᾶ, τὸν κρεμάμενον λίθον, 3α
»καὶ ἀξιωθῇς ἀσπάσασθαι τὸ μνῆμα τοῦ Προφήτου,
»νὰ ἀκούσῃς τῆς προσευχῆς τῆς καθιερωμένης.
»Κόρην τερπνὴν ἀφήρπαξας, ἀδελφὴν ἡμετέραν,
»πώλησον ταύτην πρὸς ἡμᾶς, δοῦλε Θεοῦ Ὑψίστου,
»καὶ ἀντ' αὐτῆς σοι δώσομεν πλοῦτον ὅσον κελεύεις·
»θρηνεῖ γὰρ δι' αὐτὴν ὁ πατὴρ ὡς μὴ ἔχων ἑτέραν,
»θανεῖν ἡ μήτηρ βούλεται ταύτην μὴ καθορῶσα·
»ἡμεῖς δὲ πόθον ἄπειρον πρὸς αὐτὴν κεκτημένοι,
»πάντες ἐπωμοσάμεθα ὅρκοις φρικωδεστάτοις
»ἂν τὴν οὐχ' ὑποστρέψωμεν καὶ οἱ πάντες νὰ σφαγῶμεν».
Ἀκούων ταῦτα ὁ Ἀμηρᾶς καὶ τὴν τόλμην θαυμάσας,
πρὸς τὸ μαθεῖν δῆτα στερεῶς εἰ τυγχάνουν ἀνδρεῖοι,
ἀκριβῶς γὰρ ἠπίστατο τὴν τῶν Ρωμαίων γλῶτταν,
ἠρέμα ἀπεκρίνατο, λέγων αὐτοῖς τοιάδε·
«Εἰ ποθεῖτε τὴν ἀδελφὴν ποιῆσαι ἐλευθέραν,
»εἷς χωρισθήτω ἀφ' ὑμῶν, ὃν ἔχετε γενναῖον,
»καὶ ἂς καβαλλικεύσωμεν ἐγώ τε καὶ ἐκεῖνος,
»καὶ ἂς μονομαχήσωμεν ἐγώ τε καὶ ἐκεῖνςς.
»Καὶ εἰ μὲν τρέψω τον ἐγώ, δούλους ὑμᾶς νὰ ἔχω,
»εἰ δὲ κἀκεῖνος τρέψει με, χωρὶς λόγου παντοίου
»νὰ λήψεσθε τὴν ἀδελφήν, μηδὲν ζημιωθέντες,
»καὶ ἕτερα αἰχμάλωτα παρ' ἐμοῦ εὑρεθέντα,
»ἄλλως γὰρ οὐ πεισθήσομαι τὴν ἀδελφὴν παρέξαι,
»εἰ καὶ τὸν πλοῦτον δώσητε πάσης τῆς Ρωμανίας. 3β
»Ἀπέλθετε, σκοπήσατε ὅπερ ὑμῖν συμφέρει».
Εὐθὺς ἐξῆλθον ἅπαντες χαίροντες τῇ ἐλπίδι·
ἀλλ', ἵνα μὴ φιλονεικοῦν ποῖος νὰ πολεμήσῃ,
λαχνοὺς θεῖναι προέκριναν καὶ ἔλυσαν τὴν ἔριν·

114 εἰ τυγχάνον ἀνδρεῖοι—

101 ἑξ. Μασγίδια ἢ προσευκτήρια κυριώτατα τοῦ μωαμεθανικοῦ κόσμου ἦσαν τὰ κάτωθι τρία· 1) τὸ τῆς Μέκκας, ἔνθα ἡ περίφημος Καάβα, 2) τὸ τῆς Μεδινᾶς, ἔνθα ὁ τάφος τοῦ προφήτου Μωάμεθ, καὶ 3) τὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Χαλίφου Ἀβδαλμαλὶκ (καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμάρ, ὡς πλημμελῶς πιστεύεται), ἔνθα ὁ κρεμάμενος λίθος ὁ θεωρούμενος ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ὡς ὁ θεμέλιος τοῦ κόσμου. Τὸ χωρίον πιθανὸν νὰ προῆλθεν ἐκ παρανοήσεως ὀφειλομένης εἰς ἀνεπαρκῆ γνῶσιν τῶν μουσουλμανικῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Πρβλ. καὶ Καρολ. σελ. 219 ἑξ., ὡς καὶ εἰκασίας περὶ Πανόρμου σελ. 222 αὐτόθι. Περὶ ὀμφαλοῦ τῆς γῆς ἐν τῷ Παναγίῳ Ταφῳ τῆς Ἱερουσαλήμ, βλέπε καὶ Ψευδ. σελ. 174 καὶ 176.

ἔλαχε δὲ τὸν ὕστερον τὸν μικρὸν Κωνσταντῖνον,
ὃς δίδυμος ἐτύγχανε μετὰ τῆς αὐταδέλφης.
[§ 42] Ὁ πρῶτος νουθετῶν αὐτὸν ἤλειφε πρὸς ἀγῶνας·
«Μὴ ὅλως, λέγων, ἀδελφέ, φωναὶ καταπτοήσουν,
»μικρόν τι δειλιάσωσι, πληγαί σε ἐκφοβήσουν·
»κἂν γυμνὸν ἴδῃς τὸ σπαθίν, φυγεῖν οὕτω μὴ δώσῃς,
»κἂν ἄλλο τι δεινότερον εἰς τροπὴν μὴ ἐκφύγῃς·
»νεότητος μὴ φεῖσαι σὺ παρὰ μητρὸς κατάραν,
»ἧς εὐχαῖς στηριζόμενος τὸν ἐχθρὸν καταβάλεις·
»οὐ γὰρ παρόψεται Θεὸς δούλους ἡμᾶς γενέσθαι·
»ἄπιθι, τέκνον, εὔθυμον, μὴ δειλιάσῃς ὅλως».
Καί, στάντες πρὸς ἀνατολάς, Θεὸν ἐπεκαλοῦντο·
«Μὴ συγχωρήσῃς δέσποτα, δούλους ἡμᾶς γενέσθαι».
Καί, ἀσπασάμενοι αὐτόν, προέπεμψαν εἰπόντες·
«Ἡ τῶν γονέων μας εὐχὴ γένηται βοηθός σου!»
[§ 43] Ὁ δὲ ἐφ' ἵππου ἐπιβὰς μαύρου, γενναιοτάτου,
σπαθὶν διαζωσάμενος, λαμβάνει τὸ κοντάριν,
ἐβάσταξε καὶ τὸ ραβδὶν εἰς τὸ ραβδοβαστάκιν·
τὸ δὲ σημεῖον τοῦ σταυροῦ φραξάμενος παντόθεν,
τὸν ἵππον ἐπελάλησεν, εἰς τὸν κάμπον ἐξῆλθε· 4α
ἔπαιξε πρῶτον τὸ σπαθίν, εἶθ' οὕτως τὸ κοντάριν.
Καί τινες τῶν Σαρακηνῶν ὠνείδιζον τὸν νέον·
«Ἴδε ποῖον ἐξέβαλον πρὸς τὸ μονομαχῆσαι
τὸν τρόπαια ποιήσαντα μεγάλα εἰς Συρίαν!»
[§ 46] Εἷς δέ τις τῶν Σαρακηνῶν Ἀκρίτης Διλεβίτης
γαληνὰ πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν τοιόνδε λόγον ἔφη·
«Ὁρᾷς τὸ καταπτέρνισμα ἐπιδέξιον ὅπως,
»σπαθίου τὴν ὑποδοχήν, γύρισμα κονταρίου;
»Ταῦτα πάντα ἐμφαίνουσι πεῖραν τε καὶ ἀνδρείαν·
»ὅρα λοιπὸν μὴ ἀμελῶς τὸ παιδίον προσκρούσῃς,
[§ 44] Ἐξέβη καὶ ὁ Ἀμηρᾶς εἰς φάραν καβαλλάρης
θρασύτατος ὑπῆρχε γὰρ καὶ φοβερὸς τῇ θέᾳ,
τὰ ἅρματα ἀπέστιλβον ἡλιακὰς ἀκτῖνας·

149 φραγξάμενος—162 ὑπάρχει γὰρ—

131. Ὁ Κωνσταντῖνος φέρεται ἐνταῦθα ὡς ὁ μικρότερος τῶν ἀδελφῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κείμενα Α καὶ Π, ἔνθα φέρεται ὡς ὁ πρεσβύτερος. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 320 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Πρὸς τὴν διασκευὴν Κα 131 συμφωνοῦν καὶ πολλὰ δημώδη ᾄσματα καὶ παραδόσεις καὶ παραμύθια, ἔνθα ὁ μικρότερος ἀδελφὸς φέρεται πάντοτε ὡς ὁ ἱκανώτερος.
134 ἑξ. Εἰς τὰ κείμενα Α, καὶ Π οἱ λόγοι οὗτοι φέρονται λεχθέντες ὑπὸ τῆς μητρὸς πρὸς τὸν υἱὸν καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὡς ἐνταῦθα. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 324 ἑξ. καὶ Ε 1 ἑξ.

κοντάριν ἐμαλάκιζε βένετον, χρυσωμένον.
[§ 45] Καὶ πάντες συνεξήλθασιν εἰς θέαν τοῦ πολέμου·
ὁ φάρας ἔπαιζε τερπνῶς πάντας ὑπερεκπλήττων,
τοὺς γὰρ πόδας τοὺς τέσσαρας εἰς ἓν ἐπισυνάγων,
καθάπερ ὡς ἐν μηχανῇ, ἐκάθητο ἐκεῖσε·
ἄλλοτε δὲ ἐφαίνετο λεπτοπυκνοβαδίζων,
ὡς δοκεῖν μὴ περιπατεῖν, ἀλλὰ χαμαὶ πετᾶσθαι.
[§ 45-47] Ὁ δ' Ἀμηρᾶς τερπόμενος καθώσπερ ἐπεγέλα,
παρευθὺς ἐπελάλησεν, εἰς τὸν κάμπον ἐξῆλθε,
κραυγάζων ὥσπερ ἀετὸς καὶ συρίζων ὡς δράκων, 4β
ὡς λέων ὠρυόμενος καταπιεῖν τὸν νέον.
Ὁ δὲ τοῦτον δεξάμενος εὐθέως καὶ συντόμως,
καὶ κονταρέας δώσαντες, ἐκλάσθησαν τῶν δύο,
ἑτέρου μὴ ἰσχύσαντος τὸν ἕτερον κρημνῖσαι·
καὶ τὰ σπαθία σύραντες, ἔσωθεν χεῖρας δόντες,
ἀλλήλους ἐσυνέκοπτον ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας.
[§ 48] Τὰ ὄρη ἀντιδόνησαν, οἱ βουνοὶ βροντὰς εἶχον,
τὸ αἷμα δὲ κατέρρεε τὴν γῆν ἐκείνην ὅλην,
οἱ ἵπποι ἠγανάκτησαν πάντας ἔκπληξις εἶχεν,
ὁλόπληγοι γεγόνασι, μηδεὶς τροπὴν ποιῶν τε.
[§ 49-50] Ὡς δὲ καὶ τὸ παράδοξον Σαρακηνοὶ κατεῖδον,
καὶ τὸ πολὺ θαυμάσαντες τὸ πρόθυμον τοῦ νέου,
ἔκστασιν δὲ τὴν ἄπειρον καὶ τὴν γενναίαν τόλμην,
ἅπαντες πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ὁμοφώνως ἐλάλουν·
«Ἀγάπην ἐπιζήτησον, τὸν δὲ πόλεμον ἄφες,
»ὁ Ρωμαῖος δεινός ἐστι, μή σε κακοδικήσῃ».
[§ 51] Καὶ πρὸς φυγὴν ὁ Ἀμηρᾶς εὐθέως ἐξετράπη,
καὶ ὁ πολλὰ καυχώμενος ἡττήθη κατὰ κράτος·
καὶ γὰρ καύχησις ἅπασα οὐκ ἀγαθὴ τυγχάνει.
Πόρρωθεν ρίπτει τὸ σπαθίν, χεῖρας εἰς ὕψος ἄρας,
τοὺς δακτύλους ἐσταύρωσεν, ὡς ἦν αὐτοῖς τὸ ἔθος,
καὶ ταύτην πρὸς τὸν ἄγουρον τὴν φωνὴν ἐπαφῆκεν·
«Παῦσε, καλὲ νεώτερε· σὸν γὰρ ἐστι τὸ νῖκος·
»δεῦρο λάβε τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν».
[§ 52] Καὶ λύσαντες τὸ θέατρον, ἀπῆλθον εἰς τὴν τένδαν·
καὶ ἦν ἰδεῖν τοὺς ἀδελφοὺς χαρμονῆς ἐμπλησθέντας·

176 ἔπαιξε τερπνῶς—169 ἄλλως τε ἐφαίνετο—171 καθώσπερ ἐπηγγείλω,—

180. ἑξ. Τὰ τῆς μονομαχίας τοῦ Κωνσταντίνου μὲ τὸν Ἀμηρᾶν παρουσιάζουσιν ἀναλογίας πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Κεδρηνοῦ ἱστορούμενα περὶ μονομαχίας τοῦ Βάρδα Σκληροῦ πρὸς Βάρδαν Φωκᾶν, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος, καίτοι ἐπανειλημμένως ἡττηθεὶς ἐν μάχῃ, ἐνίκησε τὸν πρῶτον. Πρβλ. Λάμπρου Ἱστορίαν Ε' 151 269 ἑξ. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. 108 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 369 ἑξ

χεῖρας εἰς ὕψος ἄραντες Θεὸν δοξολογοῦσι·
«Ἡ δόξα, πάντες λέγοντες, Σοὶ μόνῳ Θεῷ πρέπει,
»ὁ γὰρ ἐλπίζων ἐπὶ Σὲ οὐ μὴ καταισχυνθείη». 5α
Τὸν ἀδελφὸν ἠσπάζοντο μετὰ περιχαρίας,
οἱ μὲν φιλοῦσι χεῖρας του, ἄλλοι τὴν κεφαλήν του.
[§ 53] Τὸν δ' Ἀμηρᾶν ἀμφότεροι θερμῶς παρακαλοῦσι·
«Δός, Ἀμηρᾶ, τὴν ἀδελφήν, καθὼς ἡμῖν ὑπέσχου,
»καρδίαν παραμύθησον τὴν λύπῃ βαρυνθεῖσαν».
[§ 54] Ὁ Ἀμηρᾶς δὲ πρὸς αὐτοὺς οὐκ ἀληθεύων ἔφη·
«Σφραγῖδα λάβετε ἐμήν, γυρεύσατε τὰς τένδας
»πανταχοῦ ἐρευνήσατε, ἴδετε τὰ φουσσᾶτα·
»τὴν ἀδελφὴν γνωρίσαντες, λαβόντες πορευθῆτε».
[§ 55] Οἱ δὲ μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν σφραγῖδα λαβόντες,
τὸν δόλον ἀγνοήσατες, ἐπιμελῶς ἠρεύνουν,
καὶ πανταχοῦ γυρεύσαντες, μηδὲν δὲ εὑρηκότες,
λυπούμενοι ὑπέστρεφον πρὸς Ἀμηρᾶν εὐθέως.
[§ 56] Καὶ καθ' ὁδὸν Σαρακηνῷ ἀγροίκῳ συναντῶσιν·
ἐκεῖνος ἔφη πρὸς αὐτοὺς διὰ τοῦ δραγουμάνου·
«Τίνα ζητεῖτε, ἄγουροι, τίνος χάριν θρηνεῖτε;»
Οἱ δὲ ἀνταπεκρίθησαν λέγοντες μετὰ θρήνων·
«Κόρην ᾐχμαλωτεύσατε ἀδελφὴν ἡμετέραν,
»καὶ ταύτην μὴ εὑρίσκοντες οὐ ζῆν θέλομεν ἔτι».
[§ 57] Στενάξας δ' ὁ Σαρακηνὸς τοιόνδε λόγον ἔφη·
«Διέλθετε εἰς τὸ ὑπαύχενον, εὑρήσετε ρυάκιν,
»χθὲς ἐν αὐτῷ ἐσφάξαμεν εὐγενικὰς ὡραίας,
»διότι οὐκ ἐπείθοντο εἰς ἃ ταῖς ἐλαλοῦμεν».
[§ 58] Ἐλάλησαν τοὺς ἵππους των, ἀπῆλθον εἰς τὸ ρυάκιν,
πολλὰς σφαμμένας εὕρηκαν εἰς τὸ αἷμα βαπτομένας· 5β
ὧν μὲν αἱ χεῖρες ἔλειπον, κρανία τε καὶ πόδες·
ὧν δὲ τὰ μέλη ἅπαντα, καὶ τὰ ἔγκατα ἔξω,
γνωρισθῆναι ὑπό τινος μὴ δυνάμενα ὅλως.
[§ 59] Καὶ ταῦτα θεασάμενοι, ἔκπληξις τούτους εἶχεν,
καὶ χοῦν λαβόντες ἀπὸ γῆς ταῖς κεφαλαῖς προσραίνουν,
ὀδυρμούς τε ἐκίνησαν καὶ θρήνους ἐκ καρδίας·

233 ὀδυρμούς τε ἐκίνησαν—

227 ἑξ. Τὰ περὶ νεοσφαγῶν πτωμάτων εἰκάζω ὅτι προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως ἀναλόγου σκηνῆς περιγραφομένης εἰς τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἡλιοδώρου, βιβλ. Α', ἐδάφ. 3 ἑξ. «Ὁ δὲ αἰγιαλός, μεστὰ πάντα σωμάτων νεοσφαγῶν» κλπ. Βλέπε ἐν Β' τόμῳ παρόντος ἔργου Βιβλιογραφίαν, σελ. μα'—μβ', τίτλ. 28α, ἰδίως νεωτάτην ἔκδοσιν Rattenbury—Lumb—Maillon, Belles Lettres, Παρίσιοι 1935, τόμ. α', σελ. 2 ἑξ.
232 ἑξ. καὶ χοῦν λαβόντες. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 440 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

«Ποίαν χεῖρα συγκόψομεν, ποίαν κλαύσομεν κάραν;
»ποῖον μέλος γνωρίσαντες τῇ μητρὶ κομισῦμεν;
[§ 62] »Ὦ ἀδελφὴ παγκάλλιστε, πῶς ἀδίκως ἐσφάγης;
»ὦ γλυκυτάτη μας ψυχή, πῶς σοὶ τοῦτο συνέβη;
»πῶς δὲ παρ' ὥραν ἔδυνας καὶ ἔσβεσας τὸ φῶς μας,
»πῶς κατεκόπης μεληδὸν ὑπὸ χειρὸς βαρβάρων;
»πῶς οὐκ ἐνάρκησεν ἡ χεὶρ τοῦ ἀσπλάγχνου φονέως,
»τοῦ μὴ κατελεήσαντος σοῦ τερπνὴν ἡλικίαν,
»τοῦ μὴ κατοικτειρήσαντος φωνήν σου τὴν ὡραίαν;
»Ὄντως εὐγενικὴ ψυχή, παρὰ τὴν ἀχρειοσύνην,
»ᾑρετίσω τὸν θάνατον καὶ σφαγὴν ὀλεθρίαν.
[§ 63] »Ἀλλ' ὦ ἀδελφὴ παγκάλλιστε, ὦ ψυχὴ καὶ καρδία,
»πῶς σε διαχωρίσομεν ἐκ τῶν λοιπῶν σωμάτων;
»ἕξομεν τοῦτο κἂν μικράν τινα παραμυθίαν;
»Ὦ ὥρα πανδεινότατε καὶ δολία ἡμέρα,
»μὴ ἴδοις ἥλιόν ποτε, μὴ φῶς σοι ἀνατείλοι,
»σκότους ἐμπλήσοι σε Θεός, ὅταν τὴν ἀδελφήν μας
»ἀνηλεῶς κατέκοπτον οἱ ἄνομοι ἀδίκως!
»ποῖον μητρὶ ἐλεεινῇ μήνυμα κομιοῦμεν;
[§ 61] »Ἥλιε τί ἐφθόνησας τὸ ὡραῖον μας ἀδέλφιν 6α
»ἀδίκως ἐθανάτωσας δι' οὗ ἀντέλαμπέ σου!»
[§ 64] Ἀλλ' ὅμως, ὡς οὐκ ἴσχυσαν εὑρεῖν τὴν ἀδελφήν των,
τάφον ἕνα ποιήσαντες κατέθαψαν ἁπάσας,
καὶ θρηνοῦντες ὑπέστρεφον πρὸς Ἀμηρᾶν εὐθέως
θερμὰ κινοῦντες δάκρυα ἐκ μέσης τῆς καρδίας·
«Δός, Ἀμηρᾶ, τὴν ἀδελφήν, εἰ δ' οὐ θανάτωσόν μας,
»οὐδεὶς ἡμῶν ἄνευ αὐτῆς ὑποστρέφει ἐν οἴκῳ,
»ἀλλὰ σφαγῶμεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀδελφήν μας».
[§ 65] Ἀκούων ταῦτα ὁ Ἀμηρᾶς, ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς θρήνους,
ἤρξατο τούτους ἐρωτᾶν· «Τίνος ἐστὲ καὶ πόθεν;
»γένους ποίου τυγχάνετε; ποῖον θέμα οἰκεῖτε;»
«Ἡμεῖς ἐκ τὸ Ἀνατολικόν, ἐξ εὐγενῶν Ρωμαίων,

243 διὰ τὴν ἀχρειωσύνην,—259 Δὸς ἡμῖν, Ἀμηρᾶ, τὴν ἀδ.—

253. Ἥλιε τί ἐφθόνησας. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 444 ἑξ. καὶ Α 450 ἑξ. Ἡ ἐπίκλησις πρὸς τὸν ἥλιον δὲν εἶναι μίμησις ἐκ τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου, περὶ οὗ βλέπε σχετικὴν ὑποσημ. ἐν Α 440 ἑξ., ἀλλὰ προέρχεται ἐκ παλαιοτέρων σοφιστικῶν μυθιστορημάτων, ὧν ἴχνη διεσώθησαν εἰς τὰς λαϊκὰς παραδόσεις, τοὺς μύθους καὶ τὰ ᾄσματα. Βλέπε σχετικῶς καὶ μελέτην: Ὁ ἥλιος κατὰ τοὺς δημώδεις μύθους, ἐν Πολίτου Λαογρ. Συμμ. Β'. 133 ἑξ.
257. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 477 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
265. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ θέματος. Πρβλ. ὑποσημ. Α 488.

»ὁ πατήρ μας κατάγεται ἀπὸ τῶν Κινναμάδων.
[§66] »Ἡ δὲ μήτηρ μας Δούκισσα, γένους τῶν Κωνσταντίνου.
»Στρατηγοὶ μὲν οὖν δώδεκα ἐξάδελφοι καὶ θεῖοι,
»ἐξ ὧν ὅλοι τυγχάνομεν μετὰ τῆς αὐταδέλφης.
»Ὁ πατήρ μας ἐξόριστος διά τινα μωρίαν,
»ἣν αὐτῷ προεξένησαν τινὲς τῶν συκοφάντων.
[§ 67] »Οὐδεὶς ἀφ' ἡμῶν ἔτυχεν εἰς τὴν ἐπέλευσίν σου,
»καὶ γὰρ ἡμεῖς ὑπήρχομεν στρατηγοὶ εἰς τὰς ἄκρας·
»εἰ γὰρ ἐκεῖ ἐτύχομεν, οὐκ ἂν τοῦτο συνέβη,
»οὐκ ἂν εἰς οἶκον μας ποτὲ εἴχετε πορευθῆναι·
»ἀφ' οὗ δὲ οὐκ ἐτύχομεν, καλῶς νὰ τὸ καυχᾶσαι.
[§ 68]»Ἀλλ' ὦ Ἀμηράδων μέγιστε καὶ πρῶτε τῆς Συρίας,
»νὰ προσκυνήσῃς τὸν Βαγδᾶ· εἰπέ, καὶ σὺ τίς εἶ γε· 6β
»καὶ εἰ στραφοῦν οἱ συγγενεῖς ἀπὸ τοῦ ταξιδίου,
»φέρουν καὶ τὸν πατέρα μας ἀπὸ τὴν ἐξορίαν,
»νά σε καταζητήσωμεν ὅπου δ' ἂν καὶ τυγχάνῃς,
»οὐ γὰρ ἂν ἀνεκδίκητον ἐάσομεν τὴν τόλμην».
[§ 69] «Ἐγώ, καλοὶ νεώτεροι, ὁ Ἀμηρᾶς ἀντέφη,

272 εἰς τὴν ἔλευσίν σου,—281 ναί σε καταζητήσωμεν—

266. Περὶ τῶν διαφορῶν καὶ συγχύσεων, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τὰ διάφορα κείμενα τοῦ Ἔπους ὡς πρὸς τὴν γενεαλογίαν τῶν ἀδελφῶν, βλέπε ὑποσημ. Α 489 ἑξ.

267. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς μητρὸς τῶν ἀδελφῶν βλέπε ὑποσημ. Α 492 ἑξ. Ἡ γενεὰ τῶν Δουκῶν φέρεται καταγομένη ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Βλέπε σχετικῶς Τ (Sath. Legr.) σελ. LXV, ὡς καὶ σελ. CXLVII—CXLVIII αὐτόθι, ἔνθα παρατίθενται σχετικὰ χωρία τοῦ Νικηφ. Βρυεννίου καὶ τοῦ Ζωναρᾶ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Ψελλοῦ Χρονογραφίαν, ἔκδ. Renauld τομ. β', σελ. 134 καὶ σελ. 140.

270. ἑξ. Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ πατρὸς τῶν πέντε ἀδελφῶν βλέπε ἰδίως ὑποσημ. Α 495 ἑξ. Βλέπε ἐπίσης καὶ ὑποσημ. Α 23, Α 290, (εἰς τὰς προσθήκας Α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ. 272) καὶ Α 1368. Πρβλ. ὡσαύτως ἐν Κα 63 καὶ Κδ 55 καὶ Κδ 59.

283. Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Ἀμηρᾶ, βλέπε ὑποσημ. Α 515. Ὁ ἐνταῦθα Χρυσοβέργης εἶναι ὁ Παυλιανίτης ἡγεμὼν τῆς Τεφρικῆς, Χρυσόχειρ, περὶ οὗ βλέπε ἐν τῇ ὡς ἀνωτέρω μνημονευομένῃ ὑποσημ. Α 515, ὁ δὲ ἀμέσως κατωτέρω, ἐν στίχ. Κα 285, Καρόης εἶναι ὁ ἐπίσης Παυλιανίτης Καρβέας. Περὶ ἀμφοτέρων, πλὴν τῆς ὑποσημ. Α 515, βλέπε καὶ ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, α' τόμ., σελ. ιθ' καὶ ὑποσημ. 21, ὡς καὶ Χρονολ. πίνακα αὐτόθι ἔτη 863, 870—873.

278. Κατὰ τὸν Καρολίδην πρόκειται περὶ φιλοφρονήσεως ἑρμηνευομένης: νὰ ἀξιωθῇς νὰ προσκυνήσῃς τὸν ἐν Βαγδατίῳ Χαλίφην. Πρβλ. Καρολ. σελ. 225. Ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ μοῦ φαίνεται ἀπίθανος, πρόκειται δὲ μᾶλλον περὶ συγχύσεως ἢ παρανοήσεως ὀφειλομένης εἰς ἀνεπαρκῆ ἐκ μέρους τοῦ ποιητοῦ γνῶσιν τῶν μουσουλμανικῶν πραγμάτων καὶ ἀναλόγου πρὸς τὴν ἐν Κα 101 ἑξ. (βλέπε αὐτόθι καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.).

»Χρυσοβέργου υἱός εἰμι, μητρὸς δὲ τῆς Πανθίας.
[§ 70] »Ἄμβρων ὑπῆρχέ μου παπποῦς, θεῖος μου ὁ Καρόης·
»τέθνηκε γάρ μου ὁ πατὴρ ἔτι νηπίου ὄντος·
»παρὰ μητρὸς ἐδόθην δὲ εἰς συγγενεῖς Ἀράβους,
»οἵτινες μὲ ἀνέθρεψαν εἰς τὸ εὖ μετὰ πόθου·
»ὁρῶντες δέ με εὐτυχῆ εἰς πάντας τοὺς πολέμους,
»ἐξουσιαστὴν ἐποίησαν εἰς ὅλην τὴν Συρίαν,
»καὶ ἐκλεκτούς μοι ἔδωκαν τρισχιλίους κονταράτους·
»πᾶσαν Συρίαν ὑπέταξα καὶ ἐπίασα τὸ Κοῦφερ,
»καὶ μικρόν τι καυχήσομαι πρὸς ὑμᾶς ἀληθεύων,
»τὴν Ἡράκλειαν ὕστερον ἐξήλειψα ταχέως·
»τὸ Ἀμόριν δὲ καταλαβὼν ἄχρι τοῦ Ἰκονίου,
»πλήθη λῃστῶν ὑπέταξα καὶ πάντα τὰ θηρία.
[§ 71] »Ἐμοὶ οὐκ ἀντεστάθησαν στρατηγοί, οὐ φουσσᾶτα·
»γυνὴ δέ με ἐνίκησε πάνυ ὡραιοτάτη,
»ταύτης τὰ κάλλη φλέγουν με, τὰ δάκρυα μαραίνουν,
»οἱ στεναγμοὶ φλογίζουν με, τί ποιῆσαι οὐκ ἔχω,
»δι' αὐτὴν ὑμᾶς ἐπείραζον ἵνα τὸ βέβαιον μάθω,
»οὐδέποτε γὰρ παύεται ὑπὲρ ἡμῶν θρηνοῦσα.
[§ 72] Πάντως ἐξαγορεύω σας, τὴν ἀλήθειαν λέγω· 7α
»εἰ οὐκ ἀπαξιώνετε τοῦ ἔχειν με γαμβρόν σας,
»διὰ τὰ κάλλη τὰ τερπνὰ τῆς ὑμῶν αὐταδέλφης,
»νὰ γένωμαι χριστιανός, στραφεὶς εἰς Ρωμανίαν·
»καὶ μάθετε τὸ βέβαιον, μὰ τὸν μέγαν Προφήτην,
»οὔτε φίλημα, μ' ἔδωκεν, οὔτε τινὰ λαλίαν·

292 Τὸ Κοῦφε—

285. Ἄμβρων ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν «ὁ τῆς Μελιτηνῆς Ἄμερ, ὃν οὕτω πως συμφθείροντες τὰ στοιχεῖα Ἄμβρον ἐκάλεσαν οἱ πολλοί». (Συνεχιστὴς IV, 16). Πρόκειται περὶ τοῦ ἐμίρου τῆς Μελιτηνῆς Ὀμάρ, περὶ οὗ βλέπε ὑποσημ. Α 515, Α 955, Α 1286, ὡς καὶ ἐν εἰσαγωγῇ τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. ιθ' καὶ ὑποσημ. 23, καθὼς καὶ Χρονολ. πίνακα αὐτόθι, σελ. νγ', ἔτος 863. Οἱ Ἄραβες ἐκάλουν τοῦτον Ὀμὰρ-Ἴμπν-Ἄβδ-Ἀλλὰχ-Ἀλακτά. Ἀλακτὰ εἶναι παρωνύμιον καὶ σημαίνει «μονόχειρ», οἱ δὲ Παυλιανῖται ἐκάλουν τὸν Ὀμὰρ «Μονοχεράρην». Βλέπε σχετικῶς ἐν Τ (Sath. Legr.), σελ. LXXXII καὶ ὑποσημ. 3 αὐτόθι. Περὶ Πανθίας καὶ τῆς σχέσεως τοῦ ὀνόματος πρὸς τὰ σοφιστικὰ μυθιστορήματα βλέπε ὑποσημ. Α 515, ἐν τέλει.

288. εἰς τὸ εὖ μετὰ πόθου. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 519 (81) βλέπε ἰδίως ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ.

292. Περὶ Κοῦφερ, Ἡρακλείας, Ἀμορίου καὶ Ἰκονίου, βλέπε ὑποσημ. Α 525 ἑξ. καὶ Α 4291 ἑξ. Ἀνάλογον κατόρθωμα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους (Patrol. Graeca Migne, τομ. 109, στήλ. 407) προκειμένου περὶ τοῦ Ἄρουν-ἄλ-Ρασίδ (Ἀαρὼν-Ἀρούν). Πρβλ. Καρολ. σελ. 193 καὶ ὑποσημ. 1 αὐτόθι, Παπαρρηγ. Ἱστορ. Γα 51, καὶ ὑποσημ. Κα 29.

»δεῦτε οὖν εἰς τὴν τένδαν μου· ἴδετε ἣν ζητεῖτε».
[§ 73] Ἐκεῖνοι ταῦτα ὡς ἤκουσαν ἀπὸ περιχαρίας
τὴν τένδαν ἀνεσήκωσαν καὶ ἔσωθεν εἰσῆλθον,
εὗρον κλίνην χρυσόστρωτον, χαμαὶ δὲ τὸ κορίτζιν,
ὡς ἔκειτο, Χριστέ, ἐκεῖ, ἔλαμπεν ὡς ἀκτῖνες,
οἱ ὀφθαλμοὶ κατάβροχοι ἦσαν ἐκ τῶν δακρύων.
[§ 74] Ἣν ἰδόντες οἱ ἀδελφοὶ ἀνέστησαν σπουδαίως,
καὶ ταύτην μετ' ἐκπλήξεως ἕκαστος κατεφίλει·
ἀπροσδοκήτου γὰρ χαρᾶς ἐλθούσης παρ' ἐλπίδα,
χαίρονται πάντες οἱ αὐτῆς τυχόντες ἀνελπίστως·
ὁμοῦ θλῖψιν ὑπέφερον τὰ δάκρυα καὶ πόνους
καὶ χαρὰν τὴν πανθαύμαστον τὴν τότε γεναμένην.
[§ 75] Ὡς δὲ ταύτην ἠσπάζοντο μετὰ περιχαρίας,
καὶ δάκρυα προσέβαλλον ποιοῦντες μετὰ θρήνων·
καὶ «ζῇς» ἔλεγον «ἀδελφή, ζῇς ψυχὴ καὶ καρδία,
»ἡμεῖς θανοῦσαν σε εἴχομεν καὶ σπαθοκοπημένην·
»ἀλλ' οὖν τὰ κάλλη ζῶσαν σε ἐτήρησαν, φιλτάτη,
»τὰ κάλλη γὰρ καὶ τοὺς λῃστὰς ἡμέρους ἐκποιοῦσι,
»καὶ πολεμίους φείδεσθαι νεότητος καὶ κάλλους».
[§ 76] Εἶθ' οὕτως, βεβαιώσαντες τὸν Ἀμηρᾶν μεθ' ὅρκου
γαμβρὸν ἵνα τὸν λάβωσιν, ἂν ἔλθῃ εἰς Ῥωμανίαν, 7β
τὰ βούκινα ἐδώκασιν, ὑπέστρεφον εὐθέως,
καὶ πάντες ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἀλλήλους·
«Ὢ θαῦμα ὅπερ βλέπομεν, δύναμις τῶν Ῥωμαίων,
»αἰχμάλωτα ἀναλύουσι, φουσσᾶτα καταλύουν,
»πίστιν ἀρνεῖσθαι πείθουσι, θάνατον μὴ φοβεῖσθαι».
Καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον
ὅτι κόρη πανεύγενος, μὲ τὰ τερπνά της κάλλη,
φουσσᾶτα ἐκατέλυσε περίφημα Συρίας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

[§ 77] Ἐπεὶ δὲ ὅρκους προὐβάλλοντο γαμβρὸν νὰ τὸν ⟨ἐπάρουν,
ἐπῆρε τοὺς ἀγούρους του ὁ Ἀμηρᾶς εὐθέως,
εἰς Ῥωμανίαν ὑπέστρεφε διὰ τὴν ποθητήν του.
Ὅταν δὲ κατελάμβανε μέρη τῆς Ῥωμανίας,
ἠλευθέρωνεν ἅπαντας οὓς εἶχεν αἰχμαλώτους,
ἑκάστῳ δοὺς ἐφόδια εἰς τὴν ὁδὸν ἀρκοῦντα.
[§ 78] Οἱ δὲ τῆς κόρης ἀδελφοὶ τῇ μητρὶ πάντα γράφουν,
τῆς ἀδελφῆς τὴν εὕρεσιν, τοῦ Ἀμηρᾶ τὸν πόθον,
τὸ πῶς πίστιν ἠρνήσατο, συγγενεῖς καὶ πατρίδα·
καὶ «ὦ μῆτερ παμπόθητε, μή τινα θλῖψιν ἔχῃς·
»γαμβρὸν γὰρ ἔχειν θέλομεν πάγκαλον καὶ ὡραῖον,
»τὴν χρείαν δὲ ἑτοίμασον ἅπασαν τὴν τοῦ γάμου».
[§ 79] Ἡ δὲ ταῦτα ἀκούσασα, τῷ Θεῷ ηὐχαρίστει·
«Δόξα, Χριστέ μου, λέγουσα, τῇ σῇ φιλανθρωπίᾳ
»δόξα τῇ δυναστείᾳ σου, ἐλπὶς τῶν ἀνελπίστων,
»ὅσα γὰρ θέλεις δύνασαι, οὐδὲν ἀδυνατεῖ σοι, 8α
»αὐτὸν γὰρ τὸν πολέμιον ἥμερον κατειργάσω,
»καὶ θυγατέρα τὴν ἐμὴν ἐρρύσω ἐκ θανάτου.
[§ 80] »Ἀλλ', ὦ θύγατερ ποθεινή, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
»πότε σὲ ζῶσαν ὄψομαι, φωνῆς τῆς σῆς ἀκούσω;
»Ἰδοὺ καὶ γάμον γὰρ τὸν σὸν ηὐπρέπισα καὶ χρείαν,
»ἆρα νυμφίος ἔσται σοι παρόμοιος τοῦ κάλλους;
»ἆρα τὴν γνώμην θέλει σχεῖν τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων;
»φοβοῦμαι, τέκνον μου καλόν, μὴ ἄστοργος ὑπάρχῃ,
»μὴ θυμώδης ὡς ἐθνικός, καὶ ζῆν με οὐ συμφέρῃ».
Ταῦτα μὲν ἡ στρατήγισσα χαίρουσα ἐμελῴδει.
[§ 81] Ὁ δ' Ἀμηρᾶς καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης

1 Ἐπειδὴ ὅρκους—10 θλῖψιν ἔξεις-ἔχῃς·—11 γαμβρὸν ἔχειν θέλομεν—

1. Ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν τοῦ ποιήματος εἰς κεφάλαια καὶ εἰδικῶς προκειμένου περὶ τοῦ δευτέρου λόγου πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 569—570, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

24 ἑξ. βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 593 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. περὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ, ὡς καὶ σχετικὰς μελέτας Πολίτου, Wollner, Psichari καὶ Schismanov. Πρβλ. καὶ Βιβλιογραφίαν ἐν α' τόμ., σελ. μη', τίτλ. 107-111 ὡς καὶ ἐν Τ (Sath. Legr), σελ. XLIX, ἔνθα διατυποῦται ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τῆς σχέσεως τοῦ ᾄσματος τούτου πρὸς τὸ Ἀκριτ. ἔπος. Ἐθνικός: Πρβλ. Α 594, ὡς καὶ Κα 65 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.

χαίροντες ἅμα τῆς ὁδοῦ ἤρχοντο μετὰ μόχθου·
ἡνίκα δ' ἐπλησίασαν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον,
λαὸς πολὺς καὶ συγγενεῖς εἰς ἀπαντὴν ἐξῆλθον,
εἶθ' οὕτως ἡ στρατήγισσα μετὰ δόξης μεγάλης.
[§ 82] Τὴν δὲ χαρὰν τὴν ἄπειρον τὴν τότε γιναμένην
τίς φράσαι ὅλως δυνηθῇ, ἢ ὅλως παρεικάσαι;
Τὰ τέκνα γὰρ ἠσπάζοντο μητέρα μετὰ πόθου,
καὶ ἡ μήτηρ εὐφραίνετο ἀληθῶς ἐπὶ τέκνοις.
[§ 83] Ἰδοῦσα δὲ καὶ τὸν γαμβρὸν περικαλλῆ τῷ ὄντι,
χάριν Θεῷ ἀνέπεμψεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας·
«Κύριε, λέγουσα, Χριστέ, πᾶς ὁ εἰς Σὲ ἐλπίζων
»οὐκ ἀπέτυχε πώποτε τῶν ἐπιθυμουμένων».
[§ 84] Εἰς δὲ τὸν οἶκον φθάσαντες ἐποίησαν τοὺς γάμους,
καὶ τῷ θείῳ βαπτίσματι τὸν γαμβρὸν τελειοῦσι. 8β
Ἡ δὲ χαρὰ ἐπηύξανε ἡ πάνδημος ἐκείνη,
ἔχαιρε γὰρ ὁ Ἀμηρᾶς τυχὼν τῆς ἐρωμένης,
οὐ γάρ ἐστιν ἐρωτικῆς ἀγάπης χαρὰ κρείττων·
ὅσον φλέγεται ὁ ἐρῶν ἐπὶ ἀποτυχίᾳ,
τοσοῦτον χαίρει ὁ ἐρῶν τυχὼν τῆς ἐρωμένης.
[§ 85] Μετὰ δὲ τὴν συνάφειαν συνέλαβεν ἡ κόρη,
καὶ ἔτεκε τὸν Διγενῆ Βασίλειον Ἀκρίτην,
ἔτι δὲ μᾶλλον ηὔξανε τοῦ Ἀμηρᾶ ὁ πόθος.
[§ 87] Ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Ἀμηρᾶ γραφὴν ἀπὸ Συρίας
θρήνου μεστὴν ἐξέπεμψεν, ὀνειδισμοῦ καὶ ψόγου.
[§ 88]«Τὰ ὀμμάτια μου ἐτύφλωσας καὶ ἔσβεσας τὸ φῶς μου,
»ὦ τέκνον ποθεινότατον, πῶς μητρὸς ἐπελάθου
»πῶς ἀπηρνήσω συγγενεῖς καὶ πίστιν καὶ πατρίδα,
»καὶ ἐγεννήθης ὄνειδος εἰς πᾶσαν τὴν Συρίαν;
»Βδελυκτοὶ δὲ γεγόναμεν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου,
»ὡς ἀρνηταὶ τῆς πίστεως, ὡς παραβάται νόμου,
»ὡς μὴ τηρήσαντες καλῶς τοὺς λόγους τοῦ Προφήτου.
[§ 89] »Τί συνέβη σοι, τέκνον μου, πῶς αὐτῶν ἐπελάθου
»πῶς γὰρ οὐκ ἐμνημόνευσας τὰς πράξεις τοῦ πατρός σου,

28 χαίροντες ἄμφω τῆς ὁδοῦ—36 γαμβρὸν περιχαρῆ τῷ ὄντι—44 οὐδὲ γὰρ ἐστίν—

35. Πρβλ. Α 605—606 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
41. Πρβλ. Α 612, Α 1175, Α 4306 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ.
50. Πρβλ. διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν τῶν κεφαλαίων καὶ δὴ τοῦ δευτέρου λόγου ἐν Α 628 (173). Βλέπε καὶ ὑποσημ. Κβ 1.
60. Κατὰ τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους πατὴρ τοῦ Ἀμηρᾶ ὑπῆρξεν ὁ Χρυσοχέρπης ἢ Χρυσοβέργης, ἤτοι ὁ Χρυσόχειρ, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κα 283, Α 515 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 642 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

Μπάϊλμπουρτ. (Ἐρζερούμ) Ἡ πόλις καὶ τὸ φρούριον.

Ἀργυρούπολις. Ἐνορία Παναγίας

Μερική ἄποψις τῆς Ἀντιοχείας τῆς Συρίας

Τοπεῖα παρὰ τὸν Ἄνω Εὐφράτην τῆς Μελιτηνῆς

Μερική ἄποψις τῆς Σμύρνης

»ὅσους Ρωμαίους ἔσφαξε, πόσους ἔφερε δούλους;
»οὐκ ἐγέμισε φυλακὰς στρατηγῶν καὶ τοπάρχων;
»οὐκ ἐκούρσευσε θέματα πολλὰ τῆς Ρωμανίας,
»καὶ αἰχμαλώτους ἔφερεν εὐγενικὰς ὡραίας;
»μὴ ἐπλανήθη ὥσπερ σὺ γενέσθαι παραβάτης;
[§ 90]»Ὅταν γὰρ τὸν ἐκύκλωσαν φουσσᾶτα τῶν Ρωμαίων,
»οἱ στρατηγοὶ τὸν ὤμνυον ὅρκους φρικωδεστάτους, 9α
»πατρίκιος νὰ τιμηθῇ παρὰ τοῦ βασιλέως,
»νὰ γενῇ πρωτοστράτορας, ἂν ρίψῃ τὸ σπαθίν του.
»Ἀλλ' ἐκεῖνος, προστάγματα φυλάττων τοῦ Προφήτου,
»δόξης μὲν κατεφρόνησε, πλοῦτον δὲ οὐ προσέσχε,
»καὶ μεληδὸν τὸν ἔκοψαν καὶ ἀπῆραν τὸ σπαθίν του.
[§ 91] »Σὺ δέ, ἀνάγκην μὴ εἰδώς, πάντα ὁμοῦ παρεῖδες,
»τὴν πίστιν μὲν τοὺς συγγενεῖς, κἀμὲ τὴν σὴν μητέρα
»Ὁ ἀδελφός μου, ὁ θεῖος σου, ὁ μουρσῆς ὁ Καρόης
»εἰς Σμύρνην ἐταξίδευσεν εἰς τὸ παραθαλάσσιν,
»τὴν Ἄγκυραν ἐκούρσευσε, τὴν Ἄβυδον τὴν πόλιν,
»τὴν Ἀφρικήν, τὴν Τέρενταν, καὶ τὴν Ἑξακωμίαν,
»καὶ ταῦτα τροπωσάμενος ἐστράφη εἰς Συρίαν.
[§ 92] »Σὺ δὲ ὁ δυστυχέστατος ἐποίησας ταξίδιν,
»Ὅταν ἤθελες δοξασθῆν παρ' ὅλην τὴν Συρίαν,
»τὰ πάντα προσαπώλεσας δι' ἀγάπην χανζυρίσσης
»καὶ κατάρατος γέγονας εἰς πάντα μαογιδίον.
[§ 93] »Εἰ μὴ παρέλθῃς γὰρ ταχὺ καὶ ἔλθῃς εἰς Συρίαν,

69 πρωτοστάτωρας—72 τὸν σπαθίν του.—76 εἰς Μύρνην ἐταξ.—82 προσαπώλεσας—

75. Κατὰ τὸ παρὸν χωρίον ἡ μήτηρ τοῦ Ἀμηρᾶ φέρεται ὡς ἀδελφὴ τοῦ Παυλιανίτου Καρβέα. Πρβλ. σχετικῶς διαφορὰς ἐν Α 656 (201) καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε καὶ παρατηρήσεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' 632. Φαίνεται ὅτι τὴν ὀρθὴν παράδοσιν διέσωσε ἡ διασκευὴ Κβ 75 διὰ τοῦ παρόντος χωρίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λοιπὰ κείμενα, διότι ἀνάλογος εἴδησις περὶ Καρβέα καταλαβόντος τὸ θέμα Θρακησίων μέχρις Ἀγκύρας εὕρηται παρὰ Γενεσίῳ σελ. 121—6, ἐκδ. Βόννης. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Grégoire, ἐν Byzantiou V, σελ. 329: Les sources historiques de Digènis Acritas, ἀναφερομένην ἐν Βιβλιογραφίᾳ παρόντος ἔργου, τομ. α', σελ. μ', τίτλ. 14. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 657, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς πλημμελῶς εἰς τὰ κείμενα ἀναγραφομένης Ἀφρικῆς, ἤτοι τῆς πρωτευούσης τῶν Παυλιανιτῶν Τεφρικῆς, τῆς Τέρεντας καὶ τῆς Ἑπτακωμίας. Ἡ Τεφρικὴ κατεστράφη περὶ τῷ 874, βλέπε σχετικῶς χρονολ. πίνακα ἐν α' τόμῳ παρόντος ἔργου σελ. νγ'.

82. δι' ἀγάπην χανζυρίσσης=χάριν τοῦ ἔρωτος πρὸς μίαν μαγαρισμένην ποὺ τρώγει χοίρειον κρέας (chinzir, chanzir=χοῖρος, ἀραβιστί). Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 663 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»οἱ Ἀμηρᾶδες βούλονται ἐμὲ ν' ἀποτομήσουν,
»τὰ τέκνα σου νὰ σφάξωσιν ὡς πατρὸς ἀποστάτου,
»τὰ τερπνά σου κοράσια νὰ παραδώσουν ἄλλοις,
»ἃ καὶ στενάζουν διὰ σέ, ὑπομονὴν οὐκ ἔχουν.
«Ὦ τέκνον μου γλυκύτατον, οἰκτείρησον μητέρα·
«μὴ καταγάγῃς γῆρας μου εἰς ᾅδου μετὰ λύπης,
»καὶ μὴ θελήσῃς τέκνα σου τοῦ σφαγῆναι ἀδίκως·
»μηδὲ παρίδῃς δάκρυα τερπνῶν σου κορασίων, 9β
»καὶ ἐκδαφίσῃ σε Θεὸς ὁ μέγας ἐκ τοῦ κόσμου.
[§ 94] »Ἰδοὺ ἔστειλά σοι, ὡς ὁρᾷς, ἐπίλεκτα φαρία·
»τὴν βάδεαν καβαλλίκευε, παρέσυρε τὴν μαύρην,
»ἡ δαγάλ' ἂς ἀκολουθῇ, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ σὲ φθάσῃ,
»λάβε καὶ τὴν Ρωμάϊσσαν, εἰ δι' αὐτὴν λυπῆσαι·
»εἰ δὲ καὶ παρακούσῃς μου, ἔσῃ κατηραμένος».
[§ 95] Λαβόντες δὲ τὰ γράμματα ἐκλεκτοὶ Ἀραβῖται
διὰ πολλῆς ταχύτητος ἦλθον εἰς Ρωμανίαν·
ἦν δέ τις οἶκος μήκοθεν, τόπος ἡ Λακκοπέτρα,
ἐκεῖσε ἡμπλικεύσασι τοῦ μὴ φανερωθῆναι.
[§ 96] Οἳ καὶ τούτῳ ἐδήλωσαν διὰ γραμματοφόρου.
«Τὸ φέγγος λάμπει ὁλονυκτί, ὁδεύσωμεν, εἰ βούλει».
Ὡς δὲ εἶδεν ὁ Ἀμηρᾶς τὴν γραφὴν τῆς μητρός του,
εὐσπλαγχνίσθη κατὰ πολὺ ὡς υἱὸς τὴν μητέρα,
τὰ τέκνα κατηλέησε καὶ τὰς αὐτῶν μητέρας,
ζῆλος ἀνήφθη εἰς αὐτὸν εἰ περιλάβουν ἄλλους
οὐ γὰρ ποτὲ λανθάνεται ἀρχὴ ἑτέρου πόθου,
τοῦτον δὲ κατημαύρωσεν ἡ ἀγάπη τῆς κόρης,
πόνος γὰρ ὁ σφοδρότατος ἀμαυροῖ τὸν ἐλάσσω,
καὶ ἵστατο διαπορῶν, θέλων τι διαπρᾶξαι.
[§ 97] Εἰς τὸ κουβούκλιν δ' εἰσελθὼν λέγει τὴν ποθητήν του·
«Λόγον τινὰ ἀπόκρυφον βούλομαί σοι θαρρῆσαι,
»ἀλλὰ φοβοῦμαι, πάντερπνε, μὴ οὐκ ἔνι εἰς ἀρεστόν σου·
»ἰδοὺ καιρὸς ἐφέστηκε τὸ βέβαιον νὰ μάθω,
»ἐὰν ἀγάπην εἰς ἐμὲ ἔχῃς καθαρωτάτην».
[§ 98] Ἡ δὲ ταῦτα ἀκούσασα ἐδήχθη τὴν καρδίαν, 10α

85 νὰ ποταμήσουν,—

85. ν' ἀποτομήσουν, τουτέστι νὰ κόψουν τὸ κεφάλι. Ἐκ τοῦ ἀποτομὴ καὶ ἀποτέμνω. Πρβλ. ταυτάριθμον γραφήν.
87 Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρίον Α 6 8 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
95. ἑξ. βάδιος ἢ βάδεα, μαῦρος ἢ μαύρη, δαγάλλος ἢ δαγάλιν εἶναι ὀνόματα δηλωτικὰ ἵππων. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 3586.
101. Λακκοπέτρα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 680. Πρβλ. καὶ Κβ 140.
107. Πρβλ. ἀνωτέρω στίχ. Κβ 87 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

καὶ στενάξασα βύθιον τοιόνδε λόγον λέγει·
«Ὦ ἄνερ μου γλυκύτατε, αὐθέντα καὶ προστάτα,
»πότε λόγον σου ἤκουσα μὴ οὐκ ἔνι εἰς ἀρεστόν μου;
»ποία δέ γε περίστασις χωρίσει με σοῦ πόθου;
»πάντως κἂν δέῃ με θανεῖν, οὐκ ἀπαρνήσομαί σε·
»οἶδε γὰρ ἡ περίστασις φιλίαν δοκιμάζειν».
[§ 99–100] «Οὐ πρὸς θάνατον, φίλτατε, ὁ Ἀμηρᾶς ἀντέφη,
»τὰ δοκεῖς καὶ βουλεύεσαι μὴ γένοιτο, ψυχή μου·
»ἀλλὰ μητρὸς ἀπέλαβον γραφὴν ἀπὸ Συρίας,
»καὶ κινδυνεύει δι' ἐμέ, βούλομαι δὲ ὑπάγειν·
»ἐὰν καὶ σύ, ψυχίτζα μου, ἔρχεσαι μετ' ἐμέναν,
»οὐ θέλω χωρισθῆναι σοι οὐδὲ πρὸς ὥραν μίαν·
»καὶ πάλιν ὑποστρέψομεν διὰ πολλοῦ τοῦ τάχους».
«Μετὰ χαρᾶς, ὦ κύρκα μου, ἡ κόρη ἀπεκρίθη,
»τούτου χάριν μὴ θλίβεσαι, ὅπου κελεύεις, ἔλθω».
[§ 102] Θεὸς δέ τι θαυματουργῶν παράδοξον ἐνταῦθα,
καὶ τὸ κρύφιον βούλευμα κατ' ὄναρ εἰς φῶς ἄγει.
[§ 103] Ὁ γὰρ ὕστερος ἀδελφὸς τῆς κόρης ὄναρ εἶδεν·
καὶ ἐκ τοῦ ὕπνου ἀναστάς, τοὺς ἀδελφοὺς καλέσας,
τὸ ὄναρ διηγήσατο τῆς νυκτὸς ὅπερ εἶδεν·
«Ἤμην καθήμενος, φησίν, ἐπάνω ἐν τῷ οἴκῳ,
»καὶ ἱέρακας ἔβλεπον ἐπὶ τὴν Λακκοπέτραν,
»καὶ φάλκωνα πολεμικὸν διώκων περιστέραν·
»ὡς δὲ ταύτην ἐδίωκε καὶ τελείωσιν εἶχεν,
»ἀμφότεροι εἰσήλθοσαν ἔνδον τοῦ κουβουκλίου,
»ἔνθα διάγει ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς αὐταδέλφης.
»Συντόμως ἐξεπήδησα, ἔδραμον νὰ τὴν πιάσω, 10β
»συνεταράχθη μου ἡ ψυχή, ἔξυπνος ἐγενόμην».
[§ 104] Τότε ὁ πρῶτος ἀδελφὸς τὸ ὅραμα συγκρίνει·
«Ἱέρακες, ὡς λέγουσιν, ἄνδρες ἅρπαγες εἶναι,
»φάλκωνα δὲ ὃν ἔβλεπες, φοβοῦμαι τὸν γαμβρόν μας,
»περιστερὰν τὴν ἀδελφὴν μήπως τὴν ἀδικήσῃ·
»ἀλλ' ἂς ἀπέλθωμεν ἐκεῖ ἔνθα τὸ ὄναρ εἶδες,
»ἔνθα καὶ τοὺς ἱέρακας ἔβλεπες πετωμένους».
[§ 105] Καβαλλικεύουν παρευθύς, ἀπῆγον εἰς τὴν Πέτραν·
τοὺς Ἀραβίτας ηὕρηκαν μετὰ καὶ τῶν φαρίων·

121 ποτὲ λόγον οὐκ ἤκουσα μὴ οὐκ ἔνι εἰς ἀρεστόν σου· (Διώρθωσα κατὰ Α 705 (256).—

132. ὦ κύρκα μου. Πρὸς ἑρμηνείαν τῆς κλητικῆς προσφωνήσεως ταύτης βλέπε ὑποσημ. Α 2943. Πρβλ. διαφορὰς ἀντιστοίχ. χωρίου ἐν Α 719 ἑξ.
147. Πρβλ. σχετικῶς ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 755 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. ὡς καὶ ὑποσημ. Α 745 ἑξ.

ἰδόντες δ' ἐξεπλάγησαν, τὸ ὅραμα θαυμάζουν·
«Καλῶς ἤλθετε, λέγοντες, ἄγουροι τοῦ γαμβροῦ μας,
»πῶς ὧδε ἠμπλικεύσατε, τὸν οἶκον μας ἀφέντες;»
[§ 106] Οἱ δέ γε μὴ δυνάμενοι ἀντειπεῖν ὡμολόγουν
τὸ βέβαιον ἐκφαίνοντες, οὐδὲν δὲ ἀπεκρύβη,
φόβος γὰρ ἀπροσδόκητος ἀληθείας ἐκφέρει,
ὁ δέ γε προσδοκώμενος γεννᾷ ἀπολογίας.
Οἱ παρευθὺς λαβόμενοι εἰς τὸν γαμβρὸν ἀπῆλθον,
κατονειδίζοντες αὐτὸν ὡς κακόβουλον ὄντα,
μᾶλλον δὲ καὶ ὁ ὕστερος θρασύτατος ὑπάρχων.
[§ 107] «Τὸ ἐνεθυμήθης, ἔλεγε, μὴ τὸ ἀποδοκιμάσῃς,
»καὶ γίνωσκε, Σαρακηνέ, οὐ μὴ ἴδῃς τὴν Συρίαν.
[§ 108] »Ἀλλ' ἐπειδὴ παράνομος καὶ ἐχθρὸς ἀπεφάνθης,
»τὴν ἀδελφήν μας ἔασον, τὸ τέκνον σου ἀρνήσου,
»καί, λαβὼν ἅπερ ἔφερες, πορεύου ὅθεν ἦλθες».
[§ 109] Ἀκούων ταῦτα ὁ Ἀμηρᾶς καὶ τοὺς ἐλέγχους
⟨βλέπων,
μὴ δυνάμενος ἀντειπεῖν παντελῶς ἐσιώπα, 11α
αἰσχύνης, φόβου, θλίψεως ἀνάμεστος ὑπάρχων·
ᾐσχύνετο γὰρ φωραθείς, ὡς ξένος ἐφοβεῖτο,
ἐλυπεῖτο μὴ χωρισμὸν ὑποστῇ τῆς φιλτάτης.
[§ 110] Μὴ ἔχων τί ποιήσειεν, εἰς τὴν κόρην εἰσῆλθε·
ταύτην γὰρ μόνην ἤλπιζεν εὑρεῖν παρηγορίαν,
μὴ γινώσκων ὅ,τι Θεὸς ἐδήλωσε κατ' ὄναρ·
«Καὶ τί τοῦτο ἐποίησας; ἐπεφώνει δακρύων·
»αὕτη ἔνι ἡ ἀγάπη σου καὶ οὕτως μοι ὑπέσχου;
»οὐχί μου πᾶσαν τὴν βουλὴν εἰς σὲ προσανεθέμην;
»οὐχὶ συνέθου τοῦ ἐλθεῖν μετὰ περιχαρίας;
»μὴ γὰρ σὲ κατηνάγκασα ἢ παρεβίασά σε;
»μᾶλλον σύ με ἠνάγκασες μετ' ἐμοῦ πορευθῆναι,
»καὶ καθ' ὁδὸν συγχαίρεσθαι καὶ πάλιν ὑποστρέψαι·
»σὺ δὲ φόβον μὴ ἔχουσα Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν σου,
»τοὺς ἀδελφοὺς ἠνάγκασας ἵνα μὲ θανατώσουν.
[§ 111] »Οὐ μνημονεύεις ἐξ ἀρχῆς τί μετὰ σοῦ ἐποίουν;
»αἰχμάλωτόν σε, ἥρπαξα, ἐτίμουν ὡς κυρίαν·
»δούλην σε ἔχειν ἤθελον, μᾶλλον εἶχες με δοῦλον·
»τοὺς γονεῖς καὶ τὴν πίστιν μου διὰ σὲ ἠρνησάμην,
»καὶ διὰ τὴν ἀγάπην σου ἦλθον εἰς Ρωμανίαν·

184 καὶ καθ' ὁδοῦ—

157 ἠμπλικεύσατε. Ἐκ τοῦ λατ. adplico = πλησιάζω, καταλύω. Βλέπε καὶ ἄπλικτα ἐν ὑποσημ. Κγ 84.

»σὺ δὲ θάνατον ἀντ' αὐτῶν ἐμνημόνευσας, κόρη.
[§ 112] »Βλέπε, καλή, μὴ παραβῇς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ ὅρκους·
»μὴ ἀρνηθῇς τὸν ἔρωτα ὃν εἴχομεν ἐκ πόθου·
»εἰ γὰρ καταναγκάσουν με θλίβοντες οἱ ἀδελφοί σου,
»πάντως νὰ σύρω τὸ σπαθὶν καὶ σφάξω ἐμαυτόν μου,
»καὶ κρίνειν ἔχει ὁ Θεὸς μέσον τῶν ἀμφοτέρων· 11β
»σὲ δὲ τὰ εὐγενικόπουλα πάντα νά σε ὀνειδίζουν,
»ὅτι ἀνδρὸς μυστήριον οὐκ ἴσχυσας φυλάξαι,
»ὡς Δαλιδὰ δὲ τὸν Σαμψὼν παρέδωκας σφαγῆναι».
[§ 113] Πάντα θρηνῶν ὁ Ἀμηρᾶς ἔλεγε πρὸς τὴν κόρην,
ταύτην γὰρ ὑπελάμβανε τὴν βουλὴν φανερῶσαι,
ὁ ἔρως γὰρ ἀτιμασθεὶς φέρει κακολογίας.
Καὶ ἡ κόρη, ὡς ἤκουσεν, ἐννεὸς ἐγεγόνει,
μήτε λόγον προπέμψασθαι μηδόλως δυναμένη,
ἔμεινε δὲ στυγνάζουσα ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας,
πᾶς γὰρ ὁ πταίων ἕτοιμος φέρειν ἀπολογίας,
ὁ δὲ μὴ πταίων σιωπᾷ, μὴ ἔχων τί λαλῆσαι.
[§ 114] Μόλις ποτὲ δὲ ἑαυτὴν ὡς εἰς πέρας λαβοῦσα·
«Τί μάτην ὀνειδίζεις με, ἐπεφώνει δακρύοις,
»τί, ἄνερ μου, κατηγορεῖς τὴν σὲ πολλὰ ποθοῦσαν;
»οὐκ ἔστι μοι, μὴ γένοιτο, τὴν βουλὴν φανερῶσαι·
»εἰ γὰρ τοῦτο ἐποίησα, ζῶσαν ἡ γῆ με πίοι,
»νὰ γένωμαι παράδειγμα πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ,
»ὡς καὶ τοῦ ἀνδρὸς μυστήρια κατάδηλα ποιοῦσα».
[§ 115] Καὶ βλέπουσα τὸν Ἀμηρᾶν αὐξήσαντα τὸν θρῆνον,
παρὰ μικρὸν δὲ γέγονε παράφρων ἐκ τὴν θλῖψιν·
τὸ γὰρ πολὺ τῆς θλίψεως γεννᾷ παραφροσύνην,
ἐντεῦθεν καὶ παράνομον πολλοὶ κατατολμῶσι,
ἐφοβήθη μὴ ἑαυτὸν ἀναιρέσῃ τῷ ξίφει,
ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τὰς τρίχας ἀνασπῶσα.
[§ 116] «Ὦ γλυκύτατοι ἀδελφοί τί μάτην ἐνοχλεῖτε
»τὸν μηδὲν ἀδικήσαντα; ἰδοὺ γὰρ ἀποθνήσκει· 12α
»ἰδοὺ ἀναιρέσει ἑαυτὸν ἀπὸ παραπληξίας·
»μὴ πρὸς Θεόν, ἀδέλφια μου, μὴ ἀδικηθῇ ὁ ξένος,
»ὃς δι' ἐμὲ ἠρνήσατο συγγενεῖς καὶ τὴν πίστιν,
»οὐ γὰρ ἐνάντιον ποτὲ καθ' ὑμῶν ἐβουλήθη·
»ἀρτίως δέ, φοβούμενος κατάραν τῆς μητρός του,
»εἰς Συρίαν ἀπέρχεται, σὺν αὐτῇ ἐπανήκει.
[§ 117] »Ἐξεῖπε γάρ μου τὴν βουλὴν ἔδειξε καὶ τὸ γράμμα.
»Καὶ πῶς ὑμεῖς, φειδόμενοι κατάρας τῆς μητρός μας,

197 καὶ κρίνειν ὁ Θ. ἔχει μέσον—

»μόνοι κατετολμήσατε ἐλθεῖν εἰς χιλιάδας
»καὶ πόλεμον συνάψασθαι δι' ἐμοῦ εἰς κλεισοῦραν,
»μὴ φοβηθέντες θάνατον, ἀλλὰ μητρὸς κατάραν;
»Δέδοικε ταύτην καὶ αὐτός, βούλεται πορευθῆναι».
[§ 118] Καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡ κόρη πάντα ⟨λέγει,
θερμὰ κινοῦσα δάκρυα, τίλλουσα καὶ τὴν κόμην.
Οἱ δὲ μὴ φέροντες ὁρᾶν τὴν ἀδελφὴν θρηνοῦσαν,
ὁμοφώνως ἀνέκραζον, ταύτην καταφιλοῦντες·
«Σὲ γὰρ οἱ πάντες ἔχομεν ψυχὴν καὶ θυμηδίαν,
»ἐπεὶ δὲ βούλει καὶ αὐτὴ τὸν γαμβρόν μας ἐκπέμψαι,
»Θεὸν παράσχοι μάρτυρα τάχιον, ὑποστρέψαι,
»ἡμεῖς δὲ νὰ εὐχώμεθα καλῶς εὐοδωθῆναι».
[§ 119] Καὶ ἀμφότεροι παρευθὺς εἰς τὸν γαμβρὸν ⟨εἰσῆλθον,
συγχώρησιν αἰτούμενοι τῶν πρώην λαληθέντων·
«Καὶ μὴ μνησθῇς ἡμῶν, γαμβρέ, ἀγνωσίας ρημάτων
»οὐ γὰρ ἡμῶν τὸ αἴτιον, πάντως γὰρ σὸν τὸ κρῖμα,
»τοῦ μὴ γνωρίσαντος ἡμῖν ἅπερ ἐβούλου πράξειν».
[§ 120] Ὁ δὲ καὶ συνεχώρησε πάντας καταφιλήσας·
σταθεὶς δὲ πρὸς ἀνατολάς, χεῖρας εἰς ὕψος ἄρας· 12β
«Χριστέ μου, ἐξεφώνησεν, Υἱὲ Θεοῦ καὶ Λόγε,
»ὁ ὁδηγήσας με πρὸς φῶς τῆς Σῆς θεογνωσίας,
»τοῦ σκότους λυτρωσάμενος καὶ τῆς ματαίας πλάνης,
»ὁ γινώσκων τὰ κρύφια καὶ λογισμοὺς καρδίας,
»εἰ ἐπιλάθωμαί ποτε γαμετῆς τῆς φιλτάτης,
»ἢ τοῦ τερπνοῦ ἀνθήματος τέκνου τοῦ παμποθήτου,
»καὶ οὐχ ὑποστρέψω τάχιον ἐκ τὴν ἐμὴν μητέρα,
»θηρίοις γένωμαι βορὰ καὶ πετεινοῖς ἐν ὄρει,
»μὴ καταλογιζόμενος χριστιανοῖς ἐν μέρει».
[§ 121] Καὶ ἀπὸ τότε ἤρξατο τῆς ὁδοῦ εὐτρεπίζειν,
καὶ συσκευάσας ἅπαντα ἡμερῶν δεκαπέντε,
γνωστὴ πᾶσιν ἐγένετο ἡ ἐξέλευσις τούτου,
καὶ πᾶν πλῆθος συνήρχετο συγγενῶν τε καὶ φίλων.
Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ἔρωτα ὅνπερ εἶχον οἱ δύο·
κρατήσας γὰρ ὁ Ἀμηρᾶς ἐκ τῆς χειρὸς τὴν κόρην,
εἰσῆλθε μόνος μετ' αὐτῆς ἔνδον εἰς τὸ κουβούκλιν,
καὶ δάκρυα ἐκίνησαν ὡς ὄμβρος ἐκ καρδίας,
οἱ στεναγμοὶ ἀνέπεμπον ἦχον παρηλλαγμένον.
[§ 122] «Δός μοι λόγον, αὐθέντρια, δός μοι σὸν δακτυλίδιν,

235 Δέδοικε ταῦτα καὶ αὐτός,—

237. θερμὰ κινοῦσα δάκρυα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 860.

»ἄς τὸ φορῶ, καλόγνωμε, ἕως οὗ ὑποστρέψω».
Ἡ δὲ κόρη στενάζουσα τὸν Ἀμηρᾶν ἐλάλει·
«Βλέπε, χρυσὲ αὐθέντα μου, μὴ παραβῇς τοὺς ὅρκους,
»καὶ Θεὸς ἀποδώσει σοι εἰ περιλάβῃς ἄλλην·
»Θεὸς γὰρ δίκαιος κριτὴς ἀξίως ἀποδίδων».
[§ 123] «Εἰ τοῦτο πράξω, φίλτατε, ὁ Ἀμηρᾶς ἀντέφη,
»ἢ ἀθετήσω ἔρωτα ὃν ἔχομεν ἐκ πόθου,
»ἢ θλίψω τὴν καρδίαν σου, ὦ πανευγενεστάτη, 13α
»χανοῦσα γῆ με λήψεται, ᾅδης με καταπίοι,
»καὶ μὴ ἐχάρην εἰς ἐσέ, τὴν μοσχομυρισμένην!»
[✱] Περιλαβόντες δὲ στερπνά, ἀπλήστως κατεφίλουν,
ὡς καὶ τὴν ὥραν εἰς πολὺ παρακατεκταθῆναι·
καὶ γέγοναν κατάβροχοι ἐκ τῶν πολλῶν δακρύων,
μόλις δὲ ἠδυνήθησαν ἀλλήλοις ἀποστῆναι,
τὸ πλῆθος μὴ αἰδούμενοι τῶν ἐκεῖ ἀθροισθέντων·
ἡ γὰρ ἀγάπη ἡ φυσικὴ φέρει ἀναισχυντίαν,
καὶ τοῦτο πάντες οἴδασιν οἱ τὸ φιλεῖν μαθόντες.
Εἶτα καὶ τέκνον τὸ αὐτοῦ λαβὼν εἰς τὰς ἀγκάλας,
θρηνῶν ταῦτα ἐφθέγγετο εἰς ἐπήκοον πάντων·
«Ἆρα ποιήσει με Θεὸς ἄξιον τοῦ ἰδεῖν σε,
»ὦ παιδίον γλυκύτατον, καβαλλάρην ἐμπρός μου·
»ἄρα, υἱέ μου Διγενές, διδάξω σε κοντάριν,
»ὡς ἂν καυχήσωνται ἐν σοὶ πάντες οἱ συγγενεῖς σου».
Καὶ ἐδάκρυσαν ἅπαντες τὸν Ἀμηρᾶν ὁρῶντες·
εἶθ' οὕτως ἵππον εὔθειον καὶ κομιδῇ γενναῖον
ἐπιβάντες οἱ ἄγουροι ἐξῆλθασι τοῦ οἴκου,
καὶ ὕστερον ὁ Ἀμηρᾶς εἰς φάραν καβαλλάρης.
[§ 124] Ἦτον τὸ πλῆθος δὲ πολὺ συγγενῶν τε καὶ φίλων,
καὶ συνεξέβαλον αὐτὸν μέχρι τριῶν μιλλίων·
καὶ πάντας ἀσπασάμενος ἐποίει ὑποστρέψαι,
αὐτὸς τῆς ὁδοῦ ἥπτετο ἅμα σὺν τοῖς ἀγούροις.

281 παρακατακταθῆναι—

268. ἦχον παρηλλαγμένον=ἐξόχως ὡραῖον Προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀλλάσσω=
ὅρος τῆς αὐτοκρ. αὐλῆς. Ἐλέγετο προκειμένου περὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ
μεγάλου ἀξιωματούχου ὑποχρεωμένου, ἀναλόγως τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς ἐθιμο-
τυπίας, ν' ἀλλάσσῃ ἀλλεπαλλήλως διαφόρους πολυτελεῖς καὶ μεγαλοπρεπεῖς
στολάς, τὰ λεγόμενα ἀλλάξιμα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κωνσταντίνου Πορ-
φυρογεννήτου, Ἔκθεσ. βασιλείου τάξεως, ἐκδ. Vogt, Τομ. Α', σελ. 4 pas-
sim καὶ Commentaires, Τομ. Α', σελ. 24 (πλήρη τίτλον ἔργου βλέπε ἐν Βι-
βλιογραφίᾳ παρόντος ἔργου, τομ. α', σελ. μγ', τίτλ. 51). Ἐντεῦθεν προῆλθον
οἱ ὅροι ἀπαλλάσσω=καθαιρῶ τοῦ ἀξιώματος, τὸ σημερινὸν ἀπαλλάσσω τῶν
καθηκόντων, τὸ ἐξαλλάσσω, συνώνυμον τοῦ ἀλλάσσω, ὡς καὶ τὸ ἐξηλλα-
γμένος=φέρων μεγαλοπρεπῆ στολήν. Πρβλ. Α 3037 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.,
Α 3937, ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις: ἐξηλλαγμένος καὶ παρηλλαγμένος. Πρβλ.
ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 892, βλέπε καὶ Κστ 177, ὡς καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.

Η ΑΠΟ ΣΥΡΙΑΣ ΥΠΟΣΤΡΕΨΙΣ ΜΕΤΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

[§24-25*] Οὕτως δοῦλος πᾶς ὁ ἐρῶν τοῦ ἔρωτος ὑπάρχει, 14α
ἔστι γὰρ οὗτος δικαστὴς βασανίζων καρδίας
τῶν μὴ τηρούντων ἀκριβῶς τὰς ὁδοὺς τῆς ἀγάπης,
εὐστόχως πέμπει τὰς βολὰς καὶ τοξεύει καρδίας,
καὶ ἵσταται μετὰ πυρὸς τὸν λογισμὸν φλογίζων·
πᾶς δὲ ὃς τοῦτον κέκτηται οὐ δύναται ἐκφεῦξαι,
κἂν τῶν ἐνδόξων τίς ἐστι, κἂν τῶν πλουσιωτάτων,
ἐπαιρόμενος γὰρ αὐτοῦ ταχέως τοῦτον φθάνει.
[§178] Οὕτω τυχὼν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος,
δόξης μὲν κατεφρόνησε καὶ ἀρχῆς τῆς μεγίστης,
ἐπελάθετο συγγενῶν, γονέων καὶ πατρίδος,
πίστιν δὲ ἀπηρνήσατο διὰ κόρης ἀγάπην
τερπνῆς τῷ ὄντι ἀληθῶς καὶ πανευγενεστάτης,
καὶ ὁ ποτὲ πολέμιος δοῦλος ἔρωτος ὤφθη,
εἰς Ρωμανίαν ᾤκησε διὰ τὴν ποθητήν του.
[§ 123] Γραφὴν ἀπολαβὼν αὐτὸς μητρὸς ἀπὸ Συρίας
ἐτύπωσε τοῦ ἀπελθεῖν δεδιὼς τὴν κατάραν·
πάντως γὰρ δίκαιόν ἐστι γονεῖς μὴ παροργίζειν,
καὶ γενομένης συμβουλῆς καὶ ὅρκου ἐν τῷ μέσῳ.
[§ 124] Πάντες προέπεμψαν αὐτὸν μετὰ περιχαρίας,
καὶ τραγῳδεῖν ἀπήρξατο παραμυθῶν τὴν κόρην·
«Ἄγουροι, δυναμώνεσθε φαρία μὴ κατοκνεῖτε,
»τὰς ἡμέρας σπουδάζετε, τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖτε,
»βροχάς, χιόνας, παγετοὺς ἀντ' οὐδενὸς ἡγεῖσθε,
»μὴ βραδύνω τὸ σύνολον κατὰ τὴν ὡρισμένην,
»νὰ ὀνειδισθῶ εἰς ὑποστροφὴν καὶ ζῆν με οὐ συμφέρῃ».

6 οὐ δύναται ἐφεῦξαι—24 ἀντ' οὐδενὸς μιμεῖσθε,—

1 ἑξ. Τὸ χωρίον προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως τῶν σοφιστικῶν μυθιστορημάτων καὶ δὴ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Δοῦλός ἐστιν ἐρωτικῆς ἡδονῆς» κλπ., «Ὁ Ἔρως τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, κλπ., «Ἵπταμαι καὶ τοξεύω καὶ φλέγω» κλπ. Πρβλ. Τάτ. βιβλ α', κεφ. ζ' καὶ ιζ', καὶ βιβλ. β', κεφ. ε'. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 180 ἑξ.
14. Πρβλ. ἀνάλογον στίχον Κδ 47 καὶ ἀντίστοιχον ἐν Α 1355.
16. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 904 ἑξ.
25-26. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 913—914.

[§ 125] Εἶτα «χαίρεσθε» προσειπών, «ὦ συγγενεῖς καὶ ⟨φίλοι»,
καὶ πάντας ἀσπασάμενος εὔχεσθαι παρεκάλει, 14β
ὃ δὴ καὶ πεποιήκασι παρευθὺς ὁμοφρόνως·
«Ὁ Θεὸς ὁ φιλάνθρωπος ἵνα σε εὐοδώσῃ,
»καὶ καταξιωθείημεν διὰ τάχους ἰδεῖν σε».
Κακεῖθεν μὲν ὑπέστρεφον πάντες ἐπὶ τὸν οἶκον,
στυγνοί, ὄντες καὶ σκυθρωποὶ ὡς δεινὸν πεπονθότες.
Τοιοῦτος γὰρ ὁ χωρισμὸς πάντων τῶν ἀγαπώντων,
διότι καίει τὰς ψυχάς, δαμάζει τὰς καρδίας,
ταράσσει καὶ τοὺς λογισμοὺς παντελὴς χωρισία.
[§ 126] Ἥπτετο δὲ ὁ Ἀμηρᾶς μετὰ σπουδῆς τοῦ δρόμου,
καθ' ἑκάστην ἐξέπεμπε γραφὰς τῇ ποθητῇ του·
«Μὴ λυπηθῇς, παρακαλῶ, τοῦτο δ' εὔχεσθαι μᾶλλον».
[§ 127] Ἀγούρους δὲ τοὺς ἑαυτοῦ ἱκέτευεν ἐκ πόθου·
«Ἄρχοντες λέγων, ἄγουροι, φίλοι καὶ ἀδελφοί μου,
»ἀγρυπνήσατε δι' ἐμὲ καὶ κόπον ὑποστῆτε,
»συνταγὰς γὰρ ποιήσατε καὶ πολλὰς ὑποσχέσεις,
»ὡς ὑπέσχεσθε λέγοντες δι' ἐμοῦ ἀποθνῄσκειν,
»τοῦτο δὲ οὐ πρὸς θάνατον, ἐρωτικὸς ὁ μόχθος·
»φλέγεται γάρ μου ἡ ψυχή, καίεται ἡ καρδία,
»κατανοῶν τὸ ἄπειρον διάστημα τοῦ δρόμου·
»πότε κάμπους τοὺς φοβεροὺς διέλθωμεν, ἀγοῦροι,
»καὶ τοὺς βουνοὺς τοὺς φοβεροὺς καὶ τὰς δεινὰς κλεισούρας,
»καὶ τὴν Ραχὰβ θεάσομαι, ἴδω μου τὴν μητέρα;
[§ 128] »Καὶ πότε πάλιν ἅπαντα ταῦτα διαπεράσω, 15α
»ἐν τοῖς μέρεσιν ἔλθωμεν τῆς καλῆς Ρωμανίας,
»καὶ τὴν ἐμὴν θεάσομαι πέρδικαν τὴν ὡραίαν,
»καὶ ἄνθος τὸ πανεύγενον, τὸν πάγκαλον υἱόν μου;
»Τίς μοι παράσχοι πτέρυγας καὶ πετάσαι, φιλτάτη,
»καὶ εἰς ἀγκάλας δὲ τὰς σὰς πρὸς ὥραν καταπαῦσαι;
»πόσα στενάζει καὶ αὐτὴ δι' ἐμὲ ἀγρυπνοῦσα,
»καὶ σκοπεύουσα τὰς ὁδοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν;
»πεφύκασι γὰρ μέριμναι πολλαὶ τοῖς ποθουμένοις
»καὶ φροντίδες διηνεκῶς, κίνδυνοί τε καὶ φόβοι.
[§ 129] »Ἀλλ', ὦ καλοὶ νεώτεροι, εὐγενικοί μου ἀγοῦροι,
»ὕπνον ἀποτινάξατε καὶ πᾶσαν ῥαθυμίαν,
»ὡς ἂν ταχέως φθάσωμεν εἰς τὸ Ραχὰβ τὸ κάστρον,

40 Πόσα ἱκετεύων-εν—57 Πόσα στενάζει—65 δι' ἐμὲ ἐκ κινδύνων—

50. Περὶ Ραχάβ, ἢ κάστρου τοῦ Ρουχᾶ, ἤτοι τῆς Ὀσροηνῆς Ἐδέσσης (Οὐρφά), βλέπε ὑποσημ. Α 939.

»εἶθ' οὕτως θέντες ἔλθωμεν πάλιν εἰς Ρωμανίαν·
»οὗ πολλάκις ἐρρύσθητε, δι' ἐμοῦ ἐκ κινδύνων;
[§ 130] »Καί, παρεάσας τὰ πολλά, ἓν ὑμῖν ὑπομνήσω,
»ὃ καὶ πρὸς ὥραν γέγονεν εἰς τὰ Μελλοκοπία
»ὁπότε μᾶς ἐκύκλωσαν οἱ στρατηγοὶ ἀθρόως
»καὶ ὥσπερ τεῖχος γύρωθεν ἔστησαν τὰ φουσσᾶτα,
»ὑμεῖς δὲ εἰς ἀπόγνωσιν κατήχθητε θανάτου,
»ἀποκλεισθέντες ἔνδοθεν πάντες ὥσπερ ἐν τάφῳ,
»μὴ ἐλπίζοντες τὶς ὑμῶν ἐξελθεῖν τῶν ἐκεῖσε·
»ἐγὼ δὲ ἐπελάλησα, μέσον αὐτῶν εἰσῆλθον,
»ὅσους εἰς ᾅδην ἔπεμψα οὐδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε,
»μόνος δὲ τρέψας ἅπαντας καὶ φυγάδας ποιήσας,
»ἀβλαβεῖς διεσῴθημεν μὲ τὴν αἰχμαλωσίαν.
[§ 131] »Ἄρτι δ' οὐκ ἔστι πόλεμος, ἐρωτικὸς ὁ μόχθος, 15β
»καὶ ἐν τούτῳ παρακαλῶ συνεργοί μου γενέσθαι.»
Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα τοῖς σὺν αὐτῷ ἐλάλει
ὁ Ἀμηρᾶς ἐν τῇ ὁδῷ μετὰ πόνου καρδίας·
οὕτως γὰρ φλέγει τοὺς αὐτῷ ὑπηκόους ὁ ἔρως,
ὡς πάντων μὲν καταφρονεῖν, αὐτὸν δὲ προσαγγέλλειν.
[§ 132]Καὶ ἀκούσαντες ἔλεγον οἱ ἄγουροι εὐθέως·
«Ὅπου θέλεις, αὐθέντα μου, ἂς γίνουν τ' ἄπληκτά σου,
»οὐ γὰρ εὑρίσκεις ἐφ' ἡμῖν ἀφορμὴν ῥᾳθυμίας».
Καὶ ἦν ἰδεῖν θαῦμα φρικτόν, ἀλλ' οὐκ ἄπιστον πᾶσι,
ἔρως γὰρ ἦν ὁ ὑπουργῶν καὶ συνεργῶν εἰς πάντα,
τρεῖς γὰρ μονὰς διήρχοντο καθ' ἑκάστην ἡμέραν.
[§ 133] Ὅτε δὲ κατελάμβανεν εἰς ἀοίκους κλεισούρας,
διήρχετο γὰρ γύρωθεν φυλάττων τοὺς ἀγούρους.
Ἐν μιᾷ οὖν ὁδεύοντες εἰς πάνδεινον κλεισοῦραν,

82 ὡς πάντων μὴν καταφρονεῖν,—

67. Τὰ Μελλοκοπία ἢ Μυλοκοπίδιν εἶναι ἡ Μαλακοπή. Περὶ τῆς ἐν Μαλακοπῇ μάχης βλέπε ὑποσημ. Α 955 ἑξ., ἐν εἰσαγωγῇ α' τόμου σελ. ιθ' καὶ ὑποσημ. 23 αὐτόθι, ὡς καὶ σελ. νγ' αὐτόθι, Χρονολ. πίνακα, ἔτος 863.

77. «Παιδιά, καὶ μὴ δειλιάσετε, παιδιά, μὴ φοβηθῆτε, γυναίκειος εἶν' ὁ πόλεμος, νυφαδιακὸς ὁ κοῦρσος!» Ἆσμα Ἀντρειωμένης Λυγερῆς ἀριθ. 72 Α' ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς ἐκδ. β' Ἀθῆναι 1925, σελ. 92, στιχ. 12-13. Πρβλ. καὶ ἐν Α 965 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

84. ἄπληκτα (ἐκ τοῦ λατιν. applico, adplico) ἐκαλοῦντο τὰ μόνιμα στρατόπεδα, ἢ καταυλισμοὶ πρὸς προσωρινὴν διαμονὴν τῶν διερχομένων στρατευμάτων. Βλέπε σχετικῶς Καλομενοπούλου Ἡ στρατ. ὀργάνωσις τῆς ἑλλην. αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου Ἀθῆναι 1937, σελ. 279. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 973, ὡς καὶ Κβ 157.

88. Πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ στίχου βλέπε ὑποσημ. Α 975 (462).

91. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 976, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε καὶ Κα 90.

λέοντα εὗρον φοβερὸν κρατοῦντα ἐλαφίνα·
ὡς δὲ τοῦτον ἐσκέψαντο οἱ ἄγουροι, εὐθέως
θροηθέντες ἀνέδραμον πάντες ἐπὶ τὸ ὄρος·
καὶ λυπηθεὶς ὁ Ἀμηρᾶς πρὸς τὸν λέοντα ἔφη·
«Πῶς τοῦτο κατετόλμησας, δεινότατον θηρίον,
»καὶ παρεμπόδισας ὁδὸν ἐρωτικῆς φιλίας;
»ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀνταμοιβὴν ἀξίαν σοι παράσχω».
Μὲ τὸ ῥαβδίν τον ἔδωκε πλήρης εἰς τὴν μεσίαν,
καὶ εὐθὺς ἔμεινε στυγνὸς εἰς γῆν ἐξηπλωμένος.
[§ 134] Καὶ εὐθέως προσέταξε τοὺς ἰδίους ἀγούρους·
«Τοὺς ὀδόντας ἐκσπάσατε πάντας τοὺς τοῦ θηρίου,
»ὡσαύτως καὶ τοὺς ὄνυχας τῆς δεξιᾶς χειρός του,
»ἵνα, ὁπότε σὺν Θεῷ στραφῶ εἰς Ρωμανίαν, 16α
»φορέσωμεν αὐτούς, φημί, τὸν πάγκαλον υἱόν μου,
»τὸν Διγενῆ Καππάδοκα Ἀκρίτην τὸν γενναῖον».
[§ 135] Καὶ αὖθις πάλιν ἥπτετο τῆς ὁδοῦ μετὰ πόθου,
ἀλλήλοις προτρεπόμενος τοῦ προθύμως βαδίζειν.
Οὐδεὶς ἐν τούτῳ ῥάθυμος, οὐδεὶς ὕπνου μετέσχεν,
ἔρως γὰρ ἦν μέσον αὐτῶν τὶς νικήσει τὸν ἄλλον.
[§ 136] Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν εἰς τὸ Ραχὰβ τὸ κάστρον,
προσέταξεν ὁ Ἀμηρᾶς ἔξω στῆσαι τὰς τένδας,
καὶ δύο τῶν ἀγούρων του εἰσελθεῖν εἰς τὸ κάστρον,
ὡς ἂν εἴπωσι τῇ μητρὶ τὴν ἐπέλευσιν τούτου.
Καὶ πορευθέντες τάχιον πεποιήκασι τοῦτο.
[§ 137] Ἡ δὲ μήτηρ ὡς ἤκουσε τοιαύτην ἀγγελίαν,
μικρόν περ καὶ ὠρχήσατο ἀπὸ περιχαρίας·
ὁμοίως καὶ οἱ συγγενεῖς ἐν γνώσει γεγονότες,
συνεξῆλθασιν ἅπαντες εἰς ἀπάντησιν τούτου·
καὶ πλησίον γενόμενοι ἔνθα ἦσαν αἱ τένδαι
προϋπήντα ὁ Ἀμηρᾶς πεζὸς μετὰ τζαγγίων.
[§ 138] Ὃν ἐπιγνόντες καὶ αὐτοὶ ἐπέζευον εὐθέως
ἐμπεπλησμένοι ἡδονῆς, δακρύων γεμισμένοι,
φέρει γὰρ δάκρυα χαρά, ἀθρόως ὅταν ἔλθῃ,
καὶ κατησπάζοντο αὐτὸν μοιράζοντες τὸν πόθον,
ἐντεῦθεν μὲν οἱ συγγενεῖς, ἐκεῖθεν δὲ ἡ μήτηρ,

101 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 987 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

121. Τζαγγία ἐκαλοῦντο ὑψηλὰ ὑποδήματα, ἅτινα ἐφόρουν οἱ βυζ. ἄρχοντες. Τοῦ βασιλέως τα τζαγγία ἦσαν ἐρυθρὰ καὶ διὰ πολυτίμων λίθων κεκοσμημένα μετὰ χρυσοκεντήτων ἀετῶν. Ὁ κατασκευαστὴς τζαγγίων ἐκαλεῖτο τζαγγάρης. Βλέπε σχετικῶς ἐν Μαυροφρ. Εὑρετήριον σελ. 534 τζαγγάρις. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Carmina Wagner σελ. 312, στίχ. 279 καὶ σελ. 341, στιχ. 632, ὡς καὶ Καλομενοπούλου, Ἡ Στρατ. ὀργάνωσις τῆς Ἑλλην. αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου, σελ. 185.

καὶ τὰ αὐτοῦ κοράσια ἀληθῶς μετὰ τέκνων
περιεπλέκοντο αὐτόν, ἀπλήστως κατεφίλουν,
καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ οὐκ ἤθελον οὐδόλως.
[§ 140] Εἰς δὲ τὴν τένδαν φθάσαντες ἐκάθισαν εὐθέως, 16β
καὶ λέγειν οὕτως ἤρξατο τοῦ 'Αμηρᾶ ἡ μήτηρ·
«Ὢ τέκνον μου γλυκύτατον, φῶς τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
»καὶ παραμύθιον ψυχῆς τῆς ἐμῆς ἐν τῷ γήρει,
»καὶ τερπνὸν ἀγαλλίαμα, ἡ ἐμὴ θυμηδία,
»εἰπέ μοι τί ἐβράδυνας, τέκνον, εἰς Ρωμανίαν;
»ἐγὼ γὰρ μὴ ὁρῶσα σε οὐκ ἤθελον φῶς βλέπειν,
»οὐθ' ἥλιον τὸν λάμποντα, οὔτε ζῆν ἐν τῷ κόσμῳ.
[✱] »Μὴ θαυμαστὰ παράδοξα. γίνονται εἰς Ρωμανίαν
»οἷα τελοῦνται, τέκνον μου, εἰς τὸ μνῆμα τοῦ Προφήτου,
»εἰς ὃ κατῆλθες μετ' ἐμοῦ εἰς εὐχὴν ἀγομένης;
»Εἶδες θαῦμα παράδοξον πῶς, τῆς νυκτὸς παρούσης
»καὶ φωτὸς μὴ ὑπάρχοντος, φέγγος ἦλθεν ἐξ ὕψους
»καὶ ἀπορρήτως ἔπλησε φωτὸς τὸν ὅλον οἶκον;
»Εἶδες ἄρκτους καὶ λέοντας, λύκους μετὰ προβάτων,
»καὶ ζῴων γένη πάμπολλα ὁμοῦ συμβοσκομένων,
»μὴ βλάπτοντα τὸ ἕτερον τὸ ἕτερον οὐδόλως,
»ἀλλὰ πάντα προσμένοντα μέχρις εὐχῆς καὶ τέλους,
»εἶθ' οὕτως γόνυ κλίναντα εὐθὺς ὑποχωροῦσι;
»Μὴ τούτων θαυμαστότερον εἶδες εἰς Ρωμανίαν;
»Οὐ παρ' ἡμῖν τοῦ Νεεμὰν ὑπάρχει τὸ μανδήλιν,

150 τὸ Νέευμα ὑπάρχει—

141 ἑξ. Τὰ περὶ μουσουλμανικοῦ θαύματος τοῦ ἐξ ὕψους φωτὸς εἶναι, ὡς εἰκάζω, συγκεχυμέναι καὶ ἀσαφεῖς εἰδήσεις προερχόμεναι ἐκ παρανοήσεως καὶ κατ' ἀναλογίαν τοῦ 'Αγίου Φωτὸς τῆς 'Ιερουσαλὴμ κατὰ τὸ ἅγιον καὶ μέγα Σάββατον. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ στίχου Κγ 179 «καὶ ταφέντα ἐν μνήμασι, ὃ καὶ αὐτὴ θαυμάζεις», ἔνθα πρόκειται περὶ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ.

150. Περὶ Νεεμὰν στρατηγοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας καὶ πάσχοντος ἐκ λέπρας, θεραπευθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ 'Ελισσαιὲ διὰ λουτρῶν εἰς τὸν 'Ιορδάνην, γίνεται λόγος ἐν Παλαιᾷ Διαθήκῃ (Βασιλέων Β', κεφ. ε'). 'Εκ τῆς ἱστορίας ταύτης ἐπήγασεν ἀνάλογος παράδοσις περὶ τοῦ Αὐγάρου, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος οὗτος πάσχων ἐκ λέπρας ἀπηυθύνθη εἰς τὸν Χριστόν, ὅστις καὶ τὸν ἐθεράπευσε διὰ τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος τοῦ 'Αγίου Μανδηλίου. Τὸ Ἅγιον Μανδήλιον ἀπέκειτο εἰς τὴν 'Οσροηνὴν Ἔδεσσαν μέχρι τοῦ ἔτους 944, ὁπότε, μετὰ τὰς νίκας τοῦ 'Ιωάννου Κουρκούα παρεχωρήθη εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ Ἔπος ὅμως ἀγνοεῖ τὴν μεταφοράν, ἑπομένως ἡ σύνταξίς του ἐγένετο πρὸ τοῦ 944. 'Η ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ εἴδησις εἶναι πολυτιμοτάτη διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ἀρχικοῦ 'Ακριτ. ἔπους, καθόσον ἀποτελεῖ terminus ante quem, ἤτοι ἔνδειξιν ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Ἔπους συνετάγη πρὸ τοῦ ἔτους 944. Βλέπε σχετικῶς ἐν εἰσαγωγικῷ ὑπομνήματι

»ὃς βασιλεὺς ἐγένετο μετὰ τῶν 'Ασσυρίων,
»καί, διὰ πλῆθος ἀρετῶν, θαυμάτων ἠξιώθη;
[§ 141] »Πῶς τούτων πάντων, τέκνον μου, γέγονας (παραβάτης,
»ἀρχῆς δὲ κατεφρόνησας καὶ τῆς μεγίστης δόξης;
[§ 142] »Οἱ πάντες σὲ ἐφρόντιζον τῆς Αἰγύπτου κρατῆσαι,
»σὺ δὲ τύχης τῆς ἑαυτοῦ ἐμποδιστὴς ἐγένου,
»διὰ μίαν Ρωμαΐσσαν τὰ πάντα ἀπολέσας». 17α
Ἔτι δὲ λέγειν θέλουσα καὶ ἕτερα τοιαῦτα.
'Εκκόψας ὁ νεώτερας τῇ μητρὶ οὕτως λέγει.
[§ 148] «Τούτων πάντων, ὦ μῆτερ μου, καθέστηκα ἐν (γνώσει·
»μήπω φωτός τε μετασχών, ὡς ἀληθῶς ἐτίμων
»τὰ σκότους ὄντως ἄξια καὶ πάσης ἀπωλείας.
[§ 149] »'Ηνίκα δὲ ηὐδόκησε Θεὸς ὁ ἐν ὑψίστοις
»ὁ δι' ἐμὲ ἑκούσιον πτωχείαν ὑπομείνας,
»καὶ τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν βουληθεὶς τοῦ φορέσαι,
»ἀφαρπάσαι τοῦ φάρυγγος τοῦ νοητοῦ θηρίου,
»καὶ τοῦ λουτροῦ ἠξίωσε τῆς παλιγγενεσίας,
»ταῦτα πάντα κατήργησα λήρους ὄντα καὶ μύθους
»καὶ πρόξενα ὑπάρχοντα πυρὸς τοῦ αἰωνίου·
»οἱ γὰρ σεβόμενοι αὐτὰ πάντοτε τιμωροῦνται.
[§ 150] »'Ο δὲ πιστεύων εἰς Θεὸν πατέρα τῶν ἁπάντων,
»ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ἀοράτων πάντων,
»καὶ εἰς Χριστὸν τὸν Κύριον, Υἱὸν Θεοῦ καὶ Λόγον,
»τὸν γεννηθέντα ἐκ πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων,
»φῶς ἐκ φωτὸς ὑπάρχοντα, Θεὸν ἀληθῆ, μέγαν,
»τὸν κατελθόντα ἐπὶ γῆς δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους,
»καὶ γεννηθέντα ἐκ μητρὸς Μαρίας τῆς παρθένου,
»τὸν ὑπομείναντα σταυρὸν δι' ἡμῶν σωτηρίαν,
»καὶ ταφέντα ἐν μνήματι, ὃ καὶ αὐτὴ θαυμάζεις,
»καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
»καθὼς ἡμᾶς διδάσκουσιν αἱ γραφαὶ αἱ ἅγιαι,
»τὸν ἀεὶ καθεζόμενον τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν,
»οὗ βασιλείας τῆς αὐτοῦ οὐκ ἔσται ποτὲ τέλος.

παρόντος τόμου, σελ. ζ' καὶ ὑποσημ. 14. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Χρονολ. πίνακα ἐν α' τόμῳ, σελ. νδ', ἔτους 944, καὶ σελ. νε', ἔτος 1032. Περὶ 'Αγίου Μανδηλίου βλέπε Καρολ. σελ. 228—241, Παπαρρηγ. 'Ιστορ. Δα', σελ. 84—85 (ὑποσημ.), Ψευδ. σελ. 292—293 καὶ σελ. 367, Grégoire ἐν Byzantion VI 486, 487, 490 καὶ 507 ὑποσημ., Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι', σελ. 624. Βλέπε ὡσαύτως τὰ ἐγκυκλοπ. ἄρθρα, περὶ ὧν γίνεται μνεία ἐν Βιβλιογραφίᾳ α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ. μθ', τίτλ. 1, ἐν λέξει Ἄβγαρος: 'Α. 'Αδαμαντίου ἐν Μεγ. 'Ελλ. 'Εγκυκλ. τόμ. α' σελ. 33 ἑξ., 'Ελευθ. 'Εγκυκλ. Λεξ., ἐν Alf. Rambaud, L' Empire Grec au Xe siècle, σελ. 107 ἑξ., ὡς καὶ ἐν Τ (Sath-Legr.) σελ. CXXVI - CXXVII.

[§ 151] »Καὶ εἰς Πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωοποιοῦν τὰ πάντα, 17β
»ὃ προσκυνῶ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ Λόγῳ·
»ἓν βάπτισμα ὁμολογῶν εἰς ἄφεσιν πταισμάτων,
»καὶ προσδοκῶ ἀνάστασιν πάντων τῶν τεθνεώτων,
»ἑκάστου ἀνταπόδοσιν καὶ τῶν πλημμελημένων,
»τῶν δὲ δικαίων ἄφεσιν, καθώσπερ ἀπηγγέλθη,
»ζωὴν τὴν ἀτελεύτητον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
»Πᾶς ὁ πιστεύων ἐν αὐτῇ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι,
»καὶ βαπτισθεὶς εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀνάρχου,
»καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἀχρόνως γεννηθέντος
»καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ζωοῦντος τὰ πάντα,
»οὐκ ἀπόλλυται πώποτε, ἀλλὰ ζῇ εἰς αἰῶνας.
[§ 152] »Ὁ δὲ μὴ ταῦτα ἐγνωκώς, ὦ γλυκυτάτη μῆτερ,
»εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς ἐσαεὶ τιμωρεῖται·
»κλαυθμὸς πολὺς ἐκεῖ ἐστι καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων».
[§ 153-154] Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀμηρᾶς καὶ ὁδὸν ὑπανοίξας
τῆς ἀμωμήτου πίστεως τῇ μητρὶ οὕτως λέγει·
«Ἐγώ, μῆτερ ἀπέρχομαι πάλιν εἰς Ρωμανίαν,
»τὴν πίστιν ἐπιβεβαιῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος,
»οὐ γὰρ ἀντάξιός ἐστι μιᾶς ψυχῆς ὁ κόσμος·
»εἰ γὰρ πάντα κερδήσωμεν, ψυχὴν ζημιωθῶμεν,
»πάντως οὐδὲν τὸ ὄφελος ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ,
»ὅταν Θεὸς ἐξ οὐρανοῦ ἔλθῃ κρῖναι τὸν κόσμον,
»καὶ παραστήσῃ ἅπαντας ἀποδώσαντας λόγον·
»ὅταν φωνῆς ἀκούσωμεν πορευθῆναι λεγούσης
»εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ κεκατηραμένον,
»εἰς αἰῶνα ἐσόμενοι μετὰ τοῦ διαβόλου, 18α
»ὡς προσταγμάτων τῶν αὐτοῦ ἀπειθεῖς γεγονότες.
[§ 155] »Οἱ δέ γε ἐν Χριστῷ πιστεύοντες, ὡς θέμις,
»καὶ ἐντολὰς τηρήσαντες αὐτοῦ τὰς σεβασμίας,
»ὡς ἥλιος ἐκλάμψουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
»καὶ τῆς φωνῆς ἀκούσωσι τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου·
«Δεῦτε κληρονομήσατε, Πατρὸς εὐλογημένοι,
»ἣν ὑμῖν προητοίμασα οὐρανῶν βασιλείαν».
»Καὶ οὗτοι μὲν πορεύσονται εἰς ζωὴν αἰωνίαν·
»κριτὴς γὰρ δίκαιός ἐστιν ἀξίως ἀποδίδων.
[§ 156] »Καὶ εἴπερ βούλει, μῆτερ μου, ζωῆς ἀξιωθῆναι,
»λυτρωθῆναι τε τοῦ πυρὸς καὶ σκότους αἰωνίου,
»πλάνης ματαίας ἔκφυγε καὶ πεπλασμένων μύθων,
»καὶ τὸν Θεὸν ἐπίγνωθι τὸν ἐν τρισὶ προσώποις,

200. Πρβλ. διαφορὰς ἀντιστοιχ. χωρίου ἐν Α 1133 ἑξ.

»ἀσυγχύτως ἑνούμενον ἐν μιᾷ ὑποστάσει
»πείσθητι δὲ τῷ σῷ υἱῷ καὶ ἐλθὲ μετ' ἐμέναν,
»πατὴρ δέ σου γενήσομαι ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ,
»καὶ βαπτισθεῖσαν δέξομαι ἐν τῇ ἀναγεννήσει».
[§ 157] Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀμηρᾶς, τῆς δὲ μητρὸς ὁποῖα·
οὐ παρῃτήσατο παιδὸς συμβουλὴν τὴν καλλίστην,
ἀλλ' ὥσπερ γῆ τις ἀγαθὴ δεξαμένη τὸν σπόρον,
εὐθὺς προσήγαγε καρπόν, φθεγξαμένη τοιαῦτα·
«Πιστεύω, τέκνον, διὰ σοῦ Θεῷ τῷ ἐν Τριάδι,
»καὶ μετὰ σοῦ πορεύσομαι καλῶς εἰς Ρωμανίαν
»βαπτισθεῖσα εἰς ἄφεσιν τῶν πολλῶν μου σφαλμάτων,
»χάριν ὁμολογοῦσα τε διὰ σοῦ φωτισθῆναι». 18β
[§ 158] Ὡσαύτως καὶ οἱ συγγενεῖς οἱ ἐκεῖσε τυχόντες
καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μετ' αὐτῆς ἐλθόντες πολὺ πλῆθος
μίαν φωνὴν ἀνέκραξαν Χριστὸν ὁμολογοῦντες·
«Μεθ' ὑμῶν γὰρ ἐρχόμεθα πάντες εἰς Ρωμανίαν,
»καὶ βαπτισθέντες τύχοιμεν ζωῆς τῆς αἰωνίου!»
[§ 159] Καὶ θαυμάσας ὁ Ἀμηρᾶς τὴν τούτων προθυμίαν·
«Δόξα σοι, ἔφη, τῷ Θεῷ τῷ μόνῳ φιλανθρώπῳ,
»τῷ μὴ θέλοντι θάνατον ἁμαρτωλοῦ μηδόλως,
»ἀλλ' ἀναμένων τὴν εἰς σὲ ἐπιστροφὴν οἰκτίρμων,
»ὡς ἂν ποιήσῃς κοινωνοὺς πάντας σῆς βασιλείας».
[§ 160] Εἶτα πλοῦτον τὸν ἄπειρον μεθ' ἑαυτῶν λαβόντες,
ὁμοῦ πάντες ἐξήλθασι πρὸς τὰ τῆς Ρωμανίας.
[§ 162] Ὅτε δὲ καὶ κατέλαβον Καππαδοκίας μέρη,
βουλεύεται ὁ Ἀμηρᾶς τοὺς ἑαυτοῦ ἀγούρους·
«Ἔννοιά τις εἰσῆλθέ μοι, ὦ καλοὶ στρατιῶται,
»τοῦ προλαβεῖν με ἑαυτὸν καὶ συγχαρίκια δοῦναι·
»εἰ γὰρ προλάβῃ ἕτερος, πάντως κατηγοροῦμαι
»ὡς ὀκνηρὸς καὶ ῥᾴθυμος παρὰ τῆς ποθητῆς μου».
Οἱ δὲ ἀνταπεκρίθησαν καλὸν τοῦτο ποιῆσαι,
ἄξιον γὰρ ἐρωτικὴν ἐκπληρῶσαι ἀγάπην.
[§ 163] Ἐκεῖνος δὲ τὸ βούλευμα καλῶς ἐπινοήσας,
ἤμειψε τὴν στολὴν εὐθύς, περιβαλὼν ρωμαίαν,
θαυμαστὸν ἐπιλούρικον, χρυσὸν ρεραντισμένον,

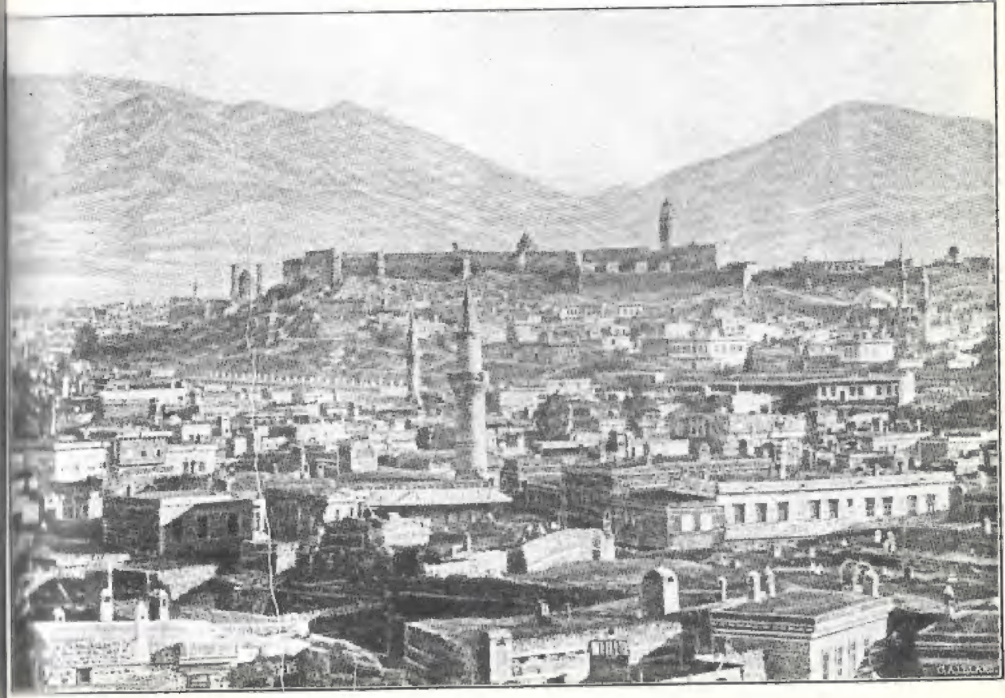
224 ἐν μίᾳ ὑποστάσει—

236 ἑξ. Περὶ τῆς ὁμαδικῆς προσελεύσεως εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τῆς φυλῆς τοῦ Ἀμηρᾶ βλέπε ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 1175 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
246 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 1182 ἑξ. περὶ λεηλασίας τῆς Βαγδάτης κλπ. ἀπιθάνους εἰδήσεις. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1185.

ὀξέον λευκοτρίβλαττον, γρύψους ὡραϊσμένους,
φακεόλιν χρυσόγραμμον, πολυτίμητον, ἄσπρον· 19α
μοῦλαν ἐκαβαλλίκευσε βάδεαν, ἀστεράτην·
καὶ τρεῖς λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τῶν ἰδίων ἀγούρων,
καί, τὸ τοῦ λόγου, πετασθεὶς ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον.
[§ 164] Καὶ ἔβαλεν εὐθὺς φωνὴν χαρᾶς ἐμπεπλησμένην·
«Περιστερά μου πάντερπνε, δέξαι τὸ σὸν γεράκιν,
»καὶ παραμύθησον αὐτὸ ἀπὸ τῆς ξενιτείας!»
Καὶ διὰ ταύτην τὴν φωνὴν αἱ βάγιαι παρακύπτουν,
καί, ὡς τοῦτον ἐσκέψαντο, τὴν κυρὰν οὕτω λέγουν·
«Χαίροις, χαίροις, αὐθέντρια, ὁ αὐθέντης μας ἦλθεν».
Ἐκείνη δὲ ὡς ἄπιστον ἐλογίζετο τοῦτο,
ὁ γὰρ τυχὼν αἰφνίδιον τοῦ ἐπιθυμουμένου
ὄναρ δοκεῖ φαντάζεσθαι ἀπὸ περιχαρίας,
καὶ πρὸς τὰς βάγιας ἔλεγε· «φαντάσματα ὁρᾶτε;»
Ἔτι δὲ λέγειν θέλουσα καὶ πλείονα τοιαῦτα.
[§ 165] Ὡς εἶδε τὸν νεώτερον ἐξαίφνης ἀνελθόντα,
λίαν ὠλιγοψύχησεν εἰς ἔκπληξιν ἐλθοῦσα,
καὶ χεῖρας περιπλέξασα τὰς αὐτῆς τῷ τραχήλῳ
ἀπεκρεμάσθη ἄφωνος, δάκρυα μὴ κινοῦσα.
Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀμηρᾶς γέγονεν ὥσπερ ἔνθους,
καὶ τὴν κόρην περιλαβὼν καὶ βαλὼν εἰς τὸ στῆθος,
συμπεπλεγμένοι ἔμειναν ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας.
[§ 166] Καί, εἰ μὴ ἡ στρατήγισσα ἔβρεχε τούτους ὕδωρ,
εἰς γῆν ἂν ἔπεσον εὐθὺς ἀπ' ὀλιγοθυμίας.
Ἀγάπη γὰρ ὑπέρμετρος γεννᾷ πολλὰ τοιαῦτα
καὶ χαρὰ ὑπερβάλλουσα εἰς θάνατον ἀπάγει,
ὡς καὶ αὐτοὶ παρὰ μικρὸν ἔμελλον ὑποστῆναι, 19β
μόλις δὲ ἠδυνήθησαν αὐτοὺς ἀποχωρῖσαι.
[§ 168] Ἐφίλει γὰρ ὁ Ἀμηρᾶς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς κόρης,
περιεπλέκετο αὐτήν, μεθ' ἡδονῆς ἠρώτα·
«Πῶς ἔχεις, φῶς μου τὸ γλυκύ, πάντερπνόν μου δαμάλιν;
»πῶς ἔχεις, φίλτατε ψυχή, ἐμὴ παραμυθία,
»περιστερά μου πάντερπνε, πανώραιόν μου δένδρον,
»μετὰ τοῦ σοῦ ἀνθήματος, τέκνου τοῦ παμποθήτου;»

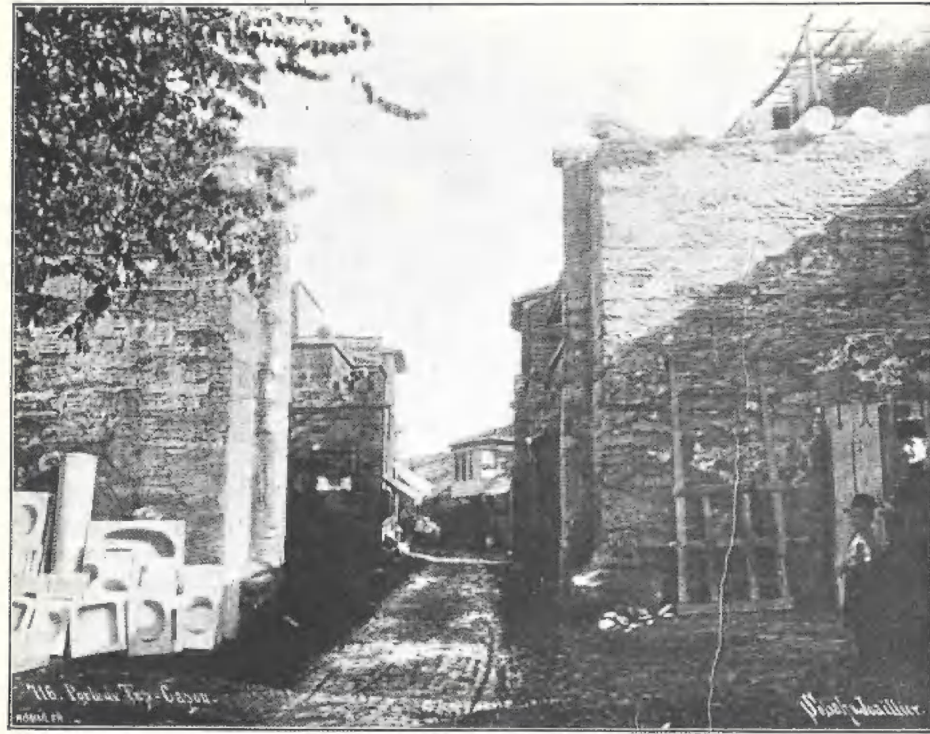
259. ὀξέον λευκοτρίβλαττον=ἔνδυμα ἐκ βλαττίου χρώματος ἰώδους (ὀξέον). Τὸ ἰῶδες χρῶμα ἦτο διακριτικὸν τῶν ἀρχόντων. Περὶ λευκοτριβλάττων βλέπε ἐν Α 2263 (1399) παραλλαγὴν Τ. Γρῦψοι ἢ γρῦπες ἦσαν χρυσοκέντητα πτηνὰ κοσμοῦντα τὰ φορέματα τῶν μεγιστάνων. Βλέπε σχετικῶς Μαυροφρ. σελ. 466. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1211 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

Ἄποψις τοῦ κάστρου τῆς Ὀσροηνῆς Ἐδέσσης. (Ρουχᾶ - Urfa)

Ἐρζερούμ. Γενικὴ ἄποψις.

Προκόπιον: Αἱ πυραμίδες τοῦ Οὐργκιοὺπ τῆς Καππαδοκίας.

Κων/πολις. Ἡ πύλη τοῦ κανονιοῦ (Τὸπ—Καπού).

Ἡ κόρη δ' ἀνανέουσα τὸν ἔρωτα ἐκ πόθου,
τοιαῦτα πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ἐφθέγγετο γλυκέως·
«Καλῶς ἦλθες, ἐλπὶς ἐμή, ἀναψυχὴ τοῦ βίου,
»μεγίστη μου ἀντίληψις, ψυχῆς μου θυμηδία,
»τὰ γὰρ ἡμέτερα καλῶς τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει,
»τοῦ ἡμᾶς ἀξιώσαντος θεάσασθαι ἀλλήλους·
»εἰπὲ καὶ σύ, αὐθέντα μου, τὰ περὶ σοῦ πῶς ἔχουν;»
«Πάντα καλῶς, ἀντέφησε, χάριτι τοῦ Χριστοῦ μου,
»τοῦ καρδίας φωτίσαντος μητρὸς καὶ συγγενῶν μου
»καὶ ὁδηγήσαντος αὐτοὺς πρὸς φῶς θεογνωσίας,
»οὓς μετ' ὀλίγον ὄψεσθε ἐρχομένους ἐνταῦθα».
[§ 170] Εἶτα καὶ τέκνον τὸ αὐτοῦ λαβὼν εἰς τὰς ἀγκάλας,
τοιαῦτα ἀπεφθέγγετο ἐκ βάθους τῆς καρδίας·
[✱] «Πότε, γεράκιν μου καλόν, τὰς πτέρυγας ἁπλώσεις,
»καὶ κυνηγήσεις πέρδικα, λῃστάδας ὑποτάξεις;»
Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἀμηρᾶς τὸ παιδίον ἐλάλει.
Ἔλευσιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ πάντες ἀναμαθόντες,
εἰς τοὺς οἴκους ἀπέτρεχον εἰπεῖν τὰ συγχαρίκια·
καὶ γέγονε πολλὴ χαρά, ἀμήχανον τὸ λέγειν, 20α
καὶ χοροὺς συστησάμενοι χορείας ἐποιοῦντο.
Ἐν τῇ χαρᾷ πάλιν χαρὰ ἐπέρχεται ἑτέρα,
ἦλθε γάρ τις τὴν τῆς μητρὸς ἄφιξιν ἐπαγγέλλων,
καὶ ἦν ἰδεῖν πάντας ὁμοῦ, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας,
ἐξελθόντας εἰς ἀπαντὴν μετὰ τῆς στρατηγίσσης,
ὥστε μὴ σῴζειν εὐχερῶς τούτους ἀπαριθμῆσαι.
Ὄντως θαῦμα παράδοξον ἔργον ὀρθῆς ἀγάπης·
τίς τοῦτο μὴ καταπλαγῇ; τίς μὴ θαυμάσῃ μᾶλλον,
καὶ καταμάθῃ ἀκριβῶς ἔρωτος τὰς δυνάμεις,
πῶς ἀλλοφύλους ἥνωσεν, εἰς μίαν φέρων πίστιν;
Καὶ πλησίον γενόμενοι ἐπέζευον εὐθέως
καταμανθάνοντες αὐτούς, ἀκριβῶς ἐρωτῶντες,
ἡ νύμφη μὲν τὴν πενθερὰν καὶ τοὺς λοιποὺς ἰδίους,
ἡ δὲ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς χαίρουσα κατεφίλει·
αἱ φάραι χρεμετίζουσαι ἔχαιρον σὺν ἀλλήλαις,
καὶ χαρὰ πᾶσι γέγονε μείζω τῆς προλαβούσης.

294 Ἡ κόρη δ' ἀνανεοῦσα—315 ἦλθε γάρ τις τῆς μητρὸς—327 αἱ φάραι σχηματίζουσαι ἔχαιρον—

294. ἀνανέουσα, ἐκ τοῦ ἀνανέω=ἀναδύομαι, συνέρχομαι, συνώνυμον τοῦ ἀνανεύω=δίδω ἐκ νέου σημεῖα ζωῆς. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 1255 ἑξ.
305 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1268 ἑξ. καὶ διαφορὰς αὐτόθι.

[§ 171*] Εἰς δὲ τὸν οἶκον φθάσαντες, γάμους εὐθὺς ποιοῦσι·
καὶ τὴν μητέρα τὴν αὐτοῦ ὁ Ἀμηρᾶς βαπτίσας,
αὐτὸς ταύτην ἐδέξατο ἐν τῇ ἀναγεννήσει,
ὡσαύτως καὶ τοὺς συγγενεῖς τοὺς σὺν αὐτῷ ἐλθόντας,
καὶ πατὴρ πάντων γέγονεν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.
Ἡ χαρὰ δὲ ἐπηύξανεν ἡ πάνδημος ἐκείνη·
ἔχαιρε γὰρ ἐπὶ μητρὶ υἱὸς τῇ πιστευσάσῃ,
ἡ δὲ μήτηρ εὐφραίνετο ἐπὶ υἱῷ φιλτάτῳ.
Μέρος δέ τι ὁ Ἀμηρᾶς τοῦ οἴκου ἀφορίσας,
συγγενεῦσιν ἀπένειμεν ἐνδιαίτημα ἔχειν. 20β
Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
χάρισμα ἔχων ἐκ Θεοῦ παράδοξον ἀνδρείας,
ὥστε πάντας ἐκπλήττεσθαι τοὺς αὐτὸν καθορῶντας,
καὶ θαυμάζειν τὴν σύνεσιν καὶ τὴν γενναίαν τόλμην,
φήμη δὲ ἦν περὶ αὐτοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον.

329 ἑξ. Πρβλ. ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 1274 ἑξ. καὶ διαφορὰς αὐτόθι. Βλέπε σχετικῶς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

[§ 172-173] Ἀνδραγαθίαι ἄρχονται ἐντεῦθεν τοῦ Ἀκρίτου,
καὶ πῶς τὴν κόρην ἥρπαξε τὴν πάγκαλον ἐκείνην
καὶ περὶ γάμου τοῦ αὐτοῦ λόγος τέταρτος ἔστιν.
[§ 174] Καὶ αὖθις περὶ ἔρωτος ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω·
ῥίζα γὰρ οὗτος καὶ ἀρχὴ καθέστηκεν ἀγάπης,
ἐξ ἧς φιλία τίκτεται, εἶτα γεννᾶται πόθος,
ὃς αὐξηθεὶς κατὰ μικρὸν φέρει καρπὸν τοιοῦτον·
μερίμνας μὲν διηνεκεῖς, ἐννοίας καὶ φροντίδας,
εὐθὺς κινδύνους παμπληθεῖς καὶ χωρισμὸν γονέων.
Νεότης γὰρ ἀκμάζουσα καρδίας ἀνασπάει,
εἶτα πάντα κατατολμᾷ τῶν ἀνεπιχειρήτων·
θαλάττης μὲν ἐφίκεσθαι, πῦρ μηδόλως πτοεῖσθαι·
δράκοντας δὲ καὶ λέοντας καὶ τὰ λοιπὰ θηρία
οὐδοτιοῦν λογίζεται στερεωθεὶς ὁ πόθος
καὶ τοὺς λῃστὰς τοὺς τολμηροὺς ἀντ' οὐδενὸς ἡγεῖται,
νύκτας ἡμέρας προσδοκᾷ καὶ τὰς κλεισούρας κάμπους,
ἀγρυπνίαν ἀνάπαυσιν, καὶ τὰ μακρὰν πλησίον·
πολλοὶ καὶ πίστιν τὴν αὐτῶν ἀρνοῦνται διὰ πόθον.
[§ 175] Καὶ τοῦτο μηδεὶς ἄπιστον ἐξ ὑμῶν λογισθήτω, 21α
μάρτυρα γὰρ ἐπαινετὸν εἰς μέσον παραστήσω
Ἀμηρᾶν τὸν πανεύγενον καὶ πρῶτον τῆς Συρίας,

4 Καὶ εὐθὺς περὶ ἔρωτος . . . ἀναμιμνήκω. (Διώρθωσα κατὰ Α 1302 (770). Βλέπε καὶ ὑποσημ. Κδ 4).—16 προσδοκᾶν—

1. Ὁ τέταρτος λόγος τοῦ κειμένου τῆς παρούσης διασκευῆς εἶναι ὁ μακρότερος καὶ περιλαμβάνει τὰ περιεχόμενα ἀπὸ Α 1286—2427, ἤτοι τὸ κείμενον τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς τέταρτον καὶ πέμπτον λόγους τῶν διασκευῶν Α,Τ καὶ Π. Πρβλ. σχετικῶς εἰς τὰς οἰκείας θέσεις [§ 172-§325].
4 ἑξ. «Καὶ αὖθις περὶ ἔρωτος» κλπ. Ἡ διόρθωσις ἐγένετο, ἀντὶ τοῦ «εὐθὺς», κατὰ τὰ κείμενα Α 1302 (770): «Καὶ πάλιν διὰ ἔρωτα»... «Καὶ αὖθις περὶ ἔρωτος». Οὕτω τὸ κείμενον συμφωνεῖ λογικῶς καὶ πρὸς τὰ προηγούμενα, καθόσον ἐγένετο πράγματι λόγος ἤδη περὶ τοῦ ἔρωτος ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Κγ 1—15: «Οὕτως δοῦλος πᾶς ὁ ἐρῶν τοῦ ἔρωτος ὑπάρχει» κλπ. Τοῦ τελευταίου τούτου χωρίου μάλιστα δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀντίστοιχον εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν. Τὸ ἐνταῦθα χωρίον ὑποθέτω ὅτι προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως τῶν Αἰθιοπικῶν τοῦ Ἡλιοδώρου (βιβλ. α', κεφ. 2, ἐδάφ. 9) ἔνθα κεῖται: «...πόθος ἀκριβὴς καὶ ἔρως ἀκραιφνὴς τῶν μὲν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἀλγεινῶν τε καὶ ἡδέων πάντων ὑπερφρονεῖ, πρὸς ἓν δὲ τὸ φιλούμενον καὶ ὁρᾶν καὶ συνεύειν τὸ φρόνημα καταναγκάζει». Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία Α 1306, Π 341,13—26 καὶ Ε 702-708.

ὃς εἶχε κάλλη πάντερπνα καὶ τόλμην θηριώδη,
καὶ μέγεθος πανθαύμαστον, ἰσχὺν γενναιοτάτην,
καὶ μᾶλλον δεύτερος Σαμψὼν αὐτὸς ἐπενοήθη·
ἐκεῖνος γὰρ ἠρίστευσε χερσὶ λέοντα σχίσας,
οὗτος δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀπέκτεινε λεόντων.
[§ 176] Παύσασθε γράφειν Ὅμηρον καὶ μύθους Ἀχιλλέως
ὡσαύτως καὶ τοῦ Ἕκτορος, ἅπερ εἰσὶ ψευδέα.
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν δυνατὸς ἐν φρονήσει,
Θεόν τε ἔχων συνεργὸν γέγονε κοσμοκράτωρ,
αὐτὸς δὲ φρόνημα στερρὸν ἔχων Θεὸν ἐπέγνω,
ἐκέκτητο καὶ μετ' αὐτοῦ ἀνδρείαν τε καὶ τόλμην.
Φιλοπαππού τοῦ γέροντος, Κιννάμου καὶ Ἰωαννάκη
οὐδόλως ἔστιν ἄξιον τὰ αὐτῶν καταλέγειν,
οὗτοι γὰρ ἐκαυχήσαντο μηδὲν πεποιηκότες,
τούτου δὲ πάντα ἀληθῆ καὶ μεμαρτυρημένα.
[§ 177] Ἄμβρων ὑπῆρχεν ὁ παππούς, θεῖος του ὁ Καρόης·
διαλεκτοὺς τὸν ἔδωκαν τρισχιλίους κονταράτους,
πᾶσαν Συρίαν ὑπέταξεν, ἐπίασε τὸ Κοῦφερ·
εἶθ' οὕτως ἐν τοῖς μέρεσιν ἦλθε τῆς Ρωμανίας.
[§ 178-179] Κάστρα πολλὰ ἐκούρσευσε, χώραν τοῦ ⟨Ἡρακλέος,
Χαρζιανὴν ἐπραίδευσε καὶ τὴν Καππαδοκίαν·
κόρην τερπνὴν ἀφήρπαξεν εὐγενῆ τῶν Δουκάδων,
διὰ κάλλος τὸ θαυμαστὸν καὶ τερπνὴν ἡλικίαν, 21β
τὰ πάντα ἀρνησάμενος πίστιν ὁμοῦ καὶ δόξαν,
καὶ γέγονε χριστιανὸς ὀρθόδοξος διὰ ταύτην
καὶ ὁ ποτὲ πολέμιος δοῦλος ὤφθη Ρωμαίων.
Ἐξ ὧν παιδίον τίκτεται περικαλλὲς τῷ ὄντι,
καὶ ἐξ αὐτῆς γεννήσεως Βασίλειος ἐκλήθη·
λέγεται δὲ καὶ Διγενὴς ὡς ἀπὸ τῶν γονέων,

27 ἑξ. Περὶ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ Ὁμηρικοῦ ἔπους καὶ τῶν θρύλων τοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν ψευδοκαλλισθένειον παράδοσιν ἐπὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους βλέπε ἐν τῇ Γενικῇ εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. κ', κα', καὶ κβ'. Ὡς πρὸς τοὺς θρύλους περὶ Φιλοπάππου καὶ τῶν βασιλέων τῆς Κομμαγηνῆς βλέπε ὡσαύτης αὐτόθι σελ. κδ': Τοπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ θρῦλοι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1333 καὶ σχετικὰς αὐτόθι παραπομπάς.

37 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις Κα 285—296, ὡς καὶ ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 1339 ἑξ.

41 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1345 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 1346 ἑξ.

43 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1349 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Κα 266, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 489 ἑξ.

47 Πρβλ. ἀνάλογον στίχ. Κγ. 14 καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι Α 1355.

50 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1361 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

ἐθνικὸς μὲν ἀπὸ πατρός, ἐκ δὲ μητρὸς Ρωμαῖος·
φοβερὸς δὲ γενόμενος, ὡς ὁ λόγος δηλώσει,
Ἀκρίτης ὀνομάζεται τὰς ἄκρας ὑποτάξας.
[§ 180] Τούτου πάππος Ἀντάκινος ἀπὸ τῶν Κινναμάδων,
ὃς τέθνηκεν ἐξόριστος προστάξει βασιλέως
Βασιλείου τοῦ εὐτυχοῦς, ἀκρίτου τοῦ μεγάλου·
πολὺς ὢν κλῆρος ἐν αὐτῷ καὶ ἀνείκαστος δόξα
μέγας μὲν ἐφημίζετο στρατηγὸς παρὰ πάντων.
[§ 181] Μάμμη δὲ ἡ στρατήγισσα εὐγενὴς τῶν Δουκάδων·
θείους εἶχε τοὺς θαυμαστοὺς ἀδελφοὺς τῆς μητρός του,
οἳ καὶ ἐμονομάχησαν διὰ τὴν ἀδελφήν των

51 ἐκ δὲ μητρὸς Ρωμαίας·—

53 Περὶ τῶν Ἀκριτῶν βλέπε ἐν τῇ γενικῇ εἰσαγωγῇ τομ. α', σελ. ια'—ιε' ὡς καὶ ἐν ὑποσημ. Α 2305 ἑξ.

54 ἑξ. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου τοῦ Διγενοῦς ἡ παράδοσις διχάζεται, καθόσον οὗτος εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν Α,Τ, καὶ Ε φέρεται ὡς Ἀαρὼν — Ἀνδρόνικος, (πρβλ. σχετικῶς Α 22—23, Α 489=Ε 145, Α 1367), ἐνταῦθα δὲ ὡς Ἀντάκινος. Ἀντάκινος ὅμως σημαίνει προφανῶς ὁ ἐξ Ἀντιοχείας καταγόμενος, εἰς δὲ τὸ τουρκικὸν ἔπος τοῦ Σαΐδ Βαττάλ ἀναφέρεται Ἕλλην στρατηγὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἀντακὶ—Καφίρ», ἤτοι «ὁ ἐξ Ἀντιοχείας ἄπιστος». Βλέπε σχετικῶς καὶ Καρολ. σελ. 224, ὑποσημ. 2. Δὲν ἀποκλείεται ἑπομένως ὁ ἐξ Ἀντιοχείας στρατηγὸς οὗτος νὰ εἶναι ὁ Ἀνδρόνικος Δούκας, περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν ὑποσημ. Α 23. Βλέπε σχετικῶς ἐν α' τόμῳ παρόντος ἔργου, σελ. 272 προσθήκας. Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀντάκινου βλέπε καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις στιχ. Κα 63 ἑξ. καὶ Κα 270 ἑξ.

55—56 ἑξ. Καίτοι ἡ ταυτότης τοῦ ἐνταῦθα μνημονευομένου «βασιλέως Βασιλείου τοῦ εὐτυχοῦς, ἀκρίτου τοῦ μεγάλου» εἶναι ἀμφισβητήσιμος, διότι δὲν ἀποκλείεται νὰ πρόκειται περὶ τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου (βλέπε σχετικὸν χωρίον ἐν βίῳ Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε, Ν. Ἑλληνομν. Γ', σελ. 177,23—26), ἐν τούτοις δύναται νὰ θεωρηθῇ πιθανώτερον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Βασιλείου Α' Μακεδόνος. Τοῦτο ἐξάγεται ἐξ ἀναλόγου περαιτέρω χωρίου, ἐν Κδ 973 ἑξ, ἔνθα γίνεται μὲν λόγος περὶ «βασιλέως Βασιλείου τοῦ εὐτυχοῦς», ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις αὐτόθι, ἐξ ὧν δύναται βασίμως νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Βασιλείου Α' Μακεδόνος. Παρατηρητέον ἐπὶ τούτοις ὅτι εἰς ἀρκετὰ χωρία τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης διαπιστοῦνται σαφῶς ἐπιδράσεις καὶ μιμήσεις ἐκ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ ἱστορικῶν τῶν ἐκθειαζόντων τὸν Βασίλειον Α' Μακεδόνα, οὕτω δὲ εἰς τὸ κείμενον τοῦτο ὁ Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας παρουσιάζεται ὡς μικρογραφία τρόπον τινα τοῦ ἐνδόξου τούτου καὶ μεγάλου αὐτοκράτορος. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. κ' ἐν ἀρχῇ καὶ ὑποσημ. 26 αὐτόθι, σελ. κε' καὶ ὑποσημ. 53 αὐτόθι, πρβλ. καὶ ἐν Κδ 971 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Ἀντιθέτως εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν Τ,Α,Π, ἀντὶ τοῦ Βασιλείου μνημονεύεται ὁ βασιλεὺς Ρωμανός. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1368 ἑξ. καὶ Α 2342 ἑξ., ὡς καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις.

59. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1372 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, πρβλ. δὲ καὶ προηγούμ. στίχ. Κα 267 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

τὸν Ἀμηρᾶν τὸν θαυμαστὸν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα.
[§ 182] Οὗτος ἐβλάστησε φυλῆς ἐξ εὐγενῶν Ρωμαίων,
καὶ γέγονε περίβλεπτος εἰς τὰς ἀνδραγαθίας.
[§ 183] Ἤδη λοιπὸν ἀρξώμεθα τὰ αὐτοῦ καταλέγειν.
[§ 184] Οὗτος τοίνυν ὁ θαυμαστὸς Βασίλειος Ἀκρίτης
παιδόθεν εἰς καθηγητὴν παρὰ πατρὸς ἐδόθη
καὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς μαθήμασι σχολάσας,
τῇ τοῦ νοὸς ὀξύτητι πλῆθος ἔσχε γραμμάτων.
[§ 185] Ἐντεῦθεν ἱππηλάσια καὶ κυνηγεῖν ποθήσας,
μετὰ πατρὸς ἐσχόλαζε καθ' ἑκάστην ἐν τούτοις.
[§ 186] Μιᾷ τοίνυν τῶν ἡμερῶν, τὸν πατέρα του λέγει·
«Πόθος, αὐθέντα καὶ πατήρ, ἐσέβη εἰς τὴν ψυχήν μου
»τοῦ δοκιμάσαι ἐμαυτὸν εἰς θηρίων πολέμους·
»καί, εἴπερ ὅλως ἀγαπᾷς Βασίλειον υἱόν σου,
»εἰς τόπον ἂς ἐξέλθωμεν ἔνθα εἰσὶ θηρία,
»καὶ πάντως βλέψεις λογισμὸν ἀεί με ἐνοχλοῦντα».
[§ 187] Λόγους τοιούτους ὁ πατὴρ ἀκούων τοῦ φιλτάτου,
ἠγάλλετο τῷ πνεύματι, ἔχαιρε τῇ καρδίᾳ·
μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς τοῦτον ἐκατεφίλει·
«Ὦ τέκνον ποθεινότατον, ὦ ψυχὴ καὶ καρδία,
»θαυμαστοὶ μὲν οἱ λόγοι σου, γλυκεῖα καὶ ἡ γνώμη,
»πλὴν οὐ παρέστηκε καιρὸς τῆς θηριομαχίας·
»θηρίων γὰρ ὁ πόλεμος δεινότατος ὑπάρχει,
»καὶ σὺ παῖς δωδεκάχρονος ἢ βίσεξτος ὑπάρχεις,
»ἀνάξιος παντάπασι πολεμεῖν τὰ θηρία·

86 ἀνάξιον—

66 ἑξ. Τὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Διγενοῦς παρουσιάζουσιν ἀναλογίας πρὸς τὰ τοῦ βίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὡς ἐκτίθενται παρὰ Πλουτάρχῳ (Sintenis, ἔκδ. Teubner, τόμ. γ', σελ. 282 ἑξ.), ὡς καὶ εἰς τὸν Ψευδοκαλλισθένην Historia Alexandri Magni (Kroll, ἔκδ. Weidmann Βερολῖνον 1926) I, 13 ἑξ., σελ. 14 ἑξ. καὶ τὰ συναφῆ τούτῳ κείμενα, ἤτοι βίον Ἀλεξάνδρου, ἔκδ. Wagner, στίχ. 574 ἑξ. καὶ Πάλλη Φυλλάδα Μεγ' Ἀλέξαντρου, σελ. 77. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Εἰσαγωγῇ α' τόμου, σελ. κ' καὶ κα', ὡς καὶ ἐν Α 1385 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Σχετίζονται ὅμως ὡσαύτως καὶ πρὸς τὰ ἐν Ξενοφ. Κύρου Παιδείας, βιβλ. α', κεφ. 3 ἑξ. ἀναφερόμενα περὶ ἀγωγῆς Κύρου. Βλέπε σχετικῶς ἀμέσως κατωτέρω ὑποσημ. Κδ 72 ἑξ.

72 ἑξ. Τὰ περὶ κυνηγίου προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως σχετικῶν χωρίων ἐν Ξενοφ. Κύρου Παιδείας, ἔνθα ὁ Κῦρος φέρεται κατορθώσας κατόπιν πολλῶν παρακλήσεων νὰ πείσῃ τὸν πάππον του Ἀστυάγην νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ λάβῃ μέρος εἰς κυνήγιον ἀγρίων θηρίων καὶ ἔνθα οὗτος ἐπέτυχε νὰ φονεύσῃ ἔλαφον καὶ κάπρον. Πρβλ. σχετικῶς Ξενοφ. Κύρου Παιδείας, βιβλ. α', κεφ. 4, παραγρ. 5-8, πρὸς Κδ 124 ἑξ. καὶ Κδ 140 ἑξ.

85 βίσεξτος=συνώνυμ. τοῦ δωδεκάχρονος, ἤτοι ὁ περιλαμβάνων δὶς τὸν ἀριθμὸν ἕξ. Ἐκ τοῦ λατιν. bisextus (bis, sextus=δίς, ἕκτος).

»μή, γλυκύτατον τέκνον μου, τοῦτο εἰς νοῦν ἐμβάλῃς,
»μηδὲ ρόδα σου τὰ καλὰ πρὸ καιροῦ ἐκτρυγήσῃς·
»ὅταν δέ, θέλοντος Θεοῦ, ἀνὴρ τέλειος φθάσῃς,
»τότε λοιπὸν λόγου ἐκτὸς πολεμεῖν τὰ θηρία».
[§ 188] Καὶ ὡς ταῦτα ἀκήκοε, τὸ εὐγενὲς παιδίον,
ἐλυπήθη κατὰ πολύ, ἐτρώθη τὴν καρδίαν,
καὶ δακρύσας τοῖς ὀφθαλμοῖς λέγει πρὸς τὸν πατέρα·
«Εἰ μετὰ τὴν τελείωσιν ἀνδραγαθήσω, πάτερ,
»τί μοι ἐκ τούτου ὄφελος; τοῦτο πάντες ποιοῦσιν· 22β
»ἄρτι ποθῶ δοξάσασθαι καὶ τὸ γένος λαμπρῦναι,
»πληροφορῶ δὲ καὶ ἐσὲ τὸν ἐμὸν εὐεργέτην
»ὅτι δοῦλον θέλεις ἔχειν με ἀνδρειότατον, μέγαν,
»καὶ συνεργὸν καὶ βοηθὸν εἰς πάντας τοὺς πολέμους».
Καὶ κατένευσεν ὁ πατὴρ τῇ προθυμίᾳ τοῦ νέου·
φύσεως γὰρ τὸ εὐγενὲς ἐκ παιδόθεν προφαίνει.
[§ 189] Τῇ δὲ ἐπαύριον λαβὼν τὸν γυναικάδελφόν του
τὸν γεννηθέντα ὕστερον, τὸν χρυσὸν Κωνσταντῖνον,
καὶ τὸν υἱὸν μεθ' ἑαυτοῦ Ἀκρίτην τὸν γενναῖον,
καὶ ἀπὸ τῶν ἀγούρων του τινὰς καβαλλαρίους,
εἰς τὴν ἕλην παρευθὺς ἐξῆλθον εἰς τὰ ἄλση.
[§ 190] Καὶ μακρόθεν ἐσκέψαντο ἄρκτους φοβερωτάτους·
ἄρσεν καὶ θῆλυ ὑπῆρχασιν ἀρκοπούλια δύο.
[§ 191] Βάλλει φωνὴν ὁ θεῖος του· «Βασίλειε, ἄρτι ἂς ἴδω·
»πλὴν τὸ ραβδίν σου ἔπαρον, ξίφος μηδὲν βαστάσῃς·
»ἄρκτους οὐκ ἔνι ἐπαινετὸν πολεμεῖν μετὰ ξίφους».
[§ 192] Καὶ ἦν θαῦμα φρικτὸν ἰδεῖν καὶ ξένον τοῖς ὁρῶσι·
καὶ γὰρ φωνῆς ὡς ἤκουσε τοῦ θείου τὸ παιδίον,

94 ἑξ. Τὸ χωρίον παρουσιάζει ἀναλογίας πρὸς διήγησιν τοῦ Πλουτάρχου, ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι ὁσάκις ἔφθανεν εἰς Μακεδονίαν εἴδησις περὶ νέων κατορθωμάτων τοῦ Φιλίππου, ὁ Ἀλέξανδρος ἔλεγε πρὸς τοὺς συνομιλήκους του: «Ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ πατήρ· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν ἀπολείψει μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα καὶ λαμπρόν». Πρβλ. σχετικῶς Πλουτάρχου Ἀλέξανδρον, V 16-18, ἔκδ. Sintenis Teubner Λειψίας, τόμ. Γ', σελ. 283, καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1401 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

108. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον πρβλ. προσθήκας εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν διασκευῶν Α 1415 ἑξ., Ε 758 ἑξ., Π 344,6 ἑξ.

111. Πρβλ. ἀντίστοιχον στίχ. Α 1423 καὶ Π 344, 10 ἑξ.: «Καὶ πιάσε τὸ ραβδί σου μόνον καὶ τὸ σπαθί σου ἄφησέ το. Διότις δὲν εἶναι δυνατὸν ἀρκοῦδα νὰ νικηθῇ μὲ τὸ σπαθίον». Πρβλ. καὶ λεπτομερείας περὶ θήρας τῆς ἄρκτου ἐν Φυσιολόγῳ ἔκδ. Gidel καὶ Σάθα ἐν Annuaire de l' Assoc. des Etudes Grecques en France Παρίσιοι 1873, σελ. 243 ἑξ. Περὶ τῆς ἀρκούδας ἰδίως ἀπὸ στίχ. 359 ἑξ. Περὶ ἄρκτων ἐν Μ. Ἀσίᾳ βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 1420.

παραυτίκα ἐπέζευσε καὶ λύει τὸ ζωνάριν,
ἐκδύεται τὸ ὑπολούρικον, ἦτον πολὺς ὁ καύσων,
καὶ τὰς ποδέας ὀχυρῶς πήξας εἰς τὸ ζωνάριν,
καμηλαυκίτζιν χαμηλὸν βαλὼν εἰς τὸ κεφάλιν,
ὡς ἀστραπὴ ἐξεπήδησεν ἀπὸ περιστηθίου,
μηδὲν ἐπιφερόμενος εἰ μὴ λιτὸν ραβδίτζιν,
εἶχε δὲ δύναμιν πολλήν, ἀκολουθοῦν τὸ τάχος· 23α
καὶ πλησίον γενόμενοι ἔνθα ἦσαν οἱ ἄρκτοι,
προϋπαντᾷ τὸ θηλυκὸν φθονοῦν διὰ τὰ παιδία,
καὶ σφόδρα μυκησάμενον πρὸς ἐκεῖνον ἐξῆλθεν.
[§ 193] Ἐκεῖνος ὢν ἀπείραστος εἰς θηριομαχίαν,
οὐκ ἐγυρίσθη ὄπισθεν νὰ τοῦ δώσῃ ραβδέαν,
ἀλλ' ἐπεσέβη σύντομα, ἐκ τὴν μέσην τὸ πιάνει,
καὶ σφίξας τοὺς βραχίονας εὐθὺς ἀπέπνιξέ τον·
καὶ τὰ ἐντὸς ἐξήρχετο ἐκ τοῦ στόματος τούτου.
[§ 194] Ἔφυγε δὲ τὸ ἀρσενικὸν εἰς τὴν ἕλην ἀπέσω·
Ὁ θεῖος του τὸν ἐφώνησε· «Βλέπε, τέκνον, μὴ φύγῃ».
Κακεῖνος ἀπὸ τῆς σπουδῆς ἀφῆκε τὸ ραβδίν του,
καὶ πετάσας ὡς ἀετὸς ἔφθασε τὸ θηρίον·
ἡ ἄρκτος ἐστράφη πρὸς αὐτὸν στόμα χανοῦσα μέγα,
καὶ ὥρμησε τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς ἐκλαφῦξαι.
[§ 195] Τὸ δὲ παιδίον σύντομα τὸ μάγουλόν του πιάνει
καὶ τινάξας ἀπέκτεινε χαμαὶ βαλὼν τὸ θηρίον,
στρέψας τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἀπεσφονδύλισέ το,
καὶ παρευθὺς ἀπέψυξεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νέου.
[§ 196-197] Ἐκ δὲ τῶν ἄρκτων τοὺς βρυγμοὺς καὶ τῶν
⟨ποδῶν τοὺς κτύπους,

120 ἀκολουθὸν—125 ὄπισθε—127 σφίγξας—133 ἡ ἄκτος—135 συντόμως τὸ μάγ.—

114. ἐξ. Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1425 ἐξ. Ὁ στίχος Κδ 116, ὅστις, σημειωτέον, ἐπαναλαμβάνεται καὶ περαιτέρω, ἐν Κδ 1058, ἐνῷ δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν, φέρεται σχεδὸν αὐτούσιος καὶ εἰς τὸ Πτωχοπροδρομικὸν ποίημα ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ λουκουλλείου γεύματος τῶν ἡγουμένων, ἔνθα ὁ λιμώττων καλόγηρος, ἐπικαλεῖται τὸν Ἀκρίτην ὡς τιμωρόν. Βλέπε σχετικῶς Εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος ἐν α' τόμῳ τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. ιδ' καὶ ιε' ὡς καὶ ὑποσημ. 9 αὐτόθι. Περὶ καμηλαυκιτζίου ἢ καμηλαυκίου βλέπε ὑποσημ. Α 1427, ὡς καὶ ἐν Κστ 716.

119. Περὶ λιτοῦ ραβδίου βλέπε ὑποσημ. Α 3101.

134. ἐκλαφῦξαι=καταβροχθίζειν. Ἐκ τοῦ λαφύσσω ἐξ οὗ καὶ λαφύκτης, λάφυξις καὶ λάφυρα.

137. ἐξεσφονδύλισέ το=ἔστριψε τὸ καρύδι τῆς ἄρκτου καὶ τὴν ἐστραγγάλισε.

ἔλαφος ἐξεπήδησε μέσον τῆς παγαναίας·
ὁ Ἀμηρᾶς ἐλάλησε· «Δέχου, τέκνον, ἐμπρός σου.»
Καὶ τοῦ πατρὸς ὡς ἤκουσεν, ὥσπερ πάρδος ἐξέβη,
καὶ εἰς ὀλίγα πηδήματα φθάνει τὴν ἐλαφῖναν,
καὶ τῶν ποδῶν δραξάμενος αὐτῆς τῶν ὀπισθίων,
ἀποτινάξας ἔσχισε ταύτην εἰς δύο μέρη.
[§ 198] Τίς μὴ θαυμάσῃ μέγεθος Θεοῦ τῶν
⟨χαρισμάτων, 23β
καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσύγκριτον δύναμιν μεγαλύνῃ;
ὄντως ἔργον παράδοξον τὰς ἐννοίας ἐκπλῆττον
πῶς τὴν ἔλαφον ἔφθασε παιδίον χωρὶς ἵππου,
πῶς τοὺς ἄρκτους ἐφόνευσε μηδὲν ἐν χερσὶν ἔχον,
ὄντως Θεοῦ τὸ δώρημα καὶ δεξιᾶς Ὑψίστου.
Ὦ πόδες ὡραιότατοι, ἐφάμιλλοι πτερύγων,
οἱ δορκάδος νικήσαντες τὸ τάχος παραδόξως,
καὶ συντρίψαντες δύναμιν τῶν φοβερῶν θηρίων!
[§ 199-200] Ἅπερ ὁρῶντες οἱ ἐκεῖ τότε παρατυχόντες,
τὸ θαῦμα ἐκπληττόμενοι ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·
«Θεοτόκε, τὸ θέαμα ὃ βλέπομεν εἰς τὸν νέον!
»οὐκ ἔστιν τοῦτος ἄνθρωπος ὥσπερ οἱ ἐκ τοῦ κόσμου·
»ὁ Θεὸς τοῦτον ἀπέστειλε διὰ τοὺς ἀνδρειωμένους,
»νὰ τὸν βλέπουν πῶς χαίρεται, πῶς πολεμεῖ, πῶς τρέχει».
Ὡς δὲ ταῦτα ἐλέγασιν ὁ πατὴρ καὶ οἱ θεῖοι,
λέων ἐξέβη μέγιστος ἀπὸ τοῦ καλαμιῶνος
καὶ εὐθὺς περιεστράφησαν ἰδεῖν τὸν ἀγουρίτζην.
[§ 201] Εἰς ἕλην τον ἐσκέψαντο, σύρνοντα τὰ θηρία,
μὲ τὴν δεξιὰν ἔσυρνε γὰρ οὓς ἐφόνευσεν ἄρκτους,
καὶ μετὰ τὴν ἀριστερὰν σύρει τὴν ἐλαφῖναν.
Ὁ θεῖος του τὸν ἐλάλησεν· ἐλθέ, τέκνον, ἐνθάδε·
καὶ τὰ νεκρὰ κατάλειψον, ἔχομεν ἄλλα ζῶντα,
ἐν οἷς καὶ δοκιμάζονται τῶν εὐγενῶν οἱ παῖδες».
Ὁ παῖς ἀνταπεκρίνατο λέγων αὐτῷ τοιάδε·
«Εἰ θέλημα Θεοῦ ἔστι τοῦ εὐδοκοῦντος πάντα,
»εἰ ἔχω τοῦ πατρὸς εὐχὴν καὶ τῆς καλῆς μητρός μου, 24α
»νεκρὸν θεάσῃ καὶ αὐτὸν ὥσπερ τοὺς δύο ἄρκτους».
[§ 202] Καὶ ὥρμησε ξίφους χωρὶς εἰς τὸν λέοντα ὑπάγειν.
Καὶ λέγει τον ὁ θεῖος του· «ἔπαρον τὸ σπαθίν σου,
»οὗτος οὐκ ἔστιν ἔλαφος ἵνα τὸν σχίσῃς μέσον».
Εὐθὺς δὲ ὁ νεώτερος τοιόνδε λόγον ἔφη·

140. παγαναία. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1447 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

144 ἐξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1453 ἐξ. καὶ ταυτάριθ. ὑποσημ.

«Ὁ Θεὸς οὐκ ἀδυνατεῖ, θεῖε μου καὶ αὐθέντα,
»παραδοῦναι εἰς χεῖρα μου καθάπερ καὶ ἐκεῖνον».
[§ 203] Καί, τὸ σπαθὶν δραξάμενος, κινᾷ πρὸς τὸ θηρίον·
ὅταν δὲ ἐπλησίασεν, ἀποπηδᾷ ὁ λέων,
καὶ χαρζανίσας τὴν οὐρὰν ἔδερε τὰς πλευράς του,
μεγάλα βρυχησάμενος εἰς τὸν νέον ἐξῆλθε.
Τὸ δὲ παιδίον τὸ σπαθὶν εἰς ὕψος ἀνατείνας
κρούει τον κατὰ κεφαλῆς πλήρης εἰς τὴν μεσίαν,
καὶ διεσχίσθη ἡ κεφαλὴ ἄχρι τῶν ὤμων κάτω.
[§ 204] Καὶ πρὸς τὸν θεῖον του ὁ Διγενὴς τοιόνδε λόγον
«Ὁρᾷς, χρυσὲ αὐθέντα μου, Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα· ⟨ἔφη·
»οὐ κεῖται ἄφωνος, νεκρὸς ὥσπερ οἱ δύο ἄρκτοι;»
Καὶ κατεφίλησαν αὐτὸν ὁ πατὴρ καὶ ὁ θεῖος,
χεῖρας τε καὶ βραχίονας, ὀμμάτια καὶ στῆθος,
καὶ ἀμφότεροι χαίροντες εἶπον αὐτῷ τοιάδε·
«Πᾶς ὁ βλέπων τὴν ἔμνοστον ἡλικίαν καὶ κάλλος
»τὸ σόν, ὦ περιπόθητε, ὄντως οὐ μὴ ἀμφιβάλῃ,
»ἀλλὰ βεβαίως δέξεται τὰς σὰς ἀνδραγαθίας».
[§ 205] Εἶχε γὰρ ὁ νεώτερος εὔνοστον ἡλικίαν,
κόμην ξανθήν, ἐπίσγουρον, ὀμμάτια μεγάλα, 24β
πρόσωπον ἄσπρον, ροδινόν, κατάμαυρον ὀφρύδιν,
καὶ στῆθος ὥσπερ κρύσταλλον, ὀργυιὰν εἶχε τὸ πλάτος.
[§ 206] Τοῦτον ὁρῶν ἠγάλλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ λίαν,
καὶ χαίρων ἔλεγεν αὐτῷ μεθ' ἡδονῆς μεγάλης·
ὅτι τὸ καῦμα ἔστι πολύ, ἔνι καὶ μεσημέριν,
καὶ τὰ θηρία κρύβονται ἀπάρτι εἰς τὴν ἕλην·
«Καὶ δεῦρο ἂς ἀπέλθωμεν εἰς τὸ ψυχρὸν τὸ ὕδωρ,
»καὶ νῖψον σου τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν πολλῶν ἱδρώτων·
»ἀλλάξεις δὲ καὶ τὰ φορεῖς, εἰσὶ γὰρ μεμιασμένα
»ἐκ τῶν θηρίων τοὺς ἀφροὺς καὶ λέοντος τὸ αἷμα·
»καὶ τρισμακάριστος ἐγὼ ἔχων τοιοῦτον παῖδα,
»πλύνω δὲ καὶ τοὺς πόδας σου μὲ τὰς ἰδίας χεῖρας·
»ἀπάρτι πᾶσαν μέριμναν ρίψω ἐκ τὴν ψυχήν μου,

182. χαρζανίσας τὴν οὐρὰν=ὑψώσας ὁ λέων τὴν οὐραν δίκην χαρζάνου. Χάρζανα ἢ χαρζάνια ἐκάλουν οἱ Βυζαντινοὶ τὰ λωρία καὶ ἐκεῖθεν τὰ μαστίγια. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' 331. Πρβλ. καὶ Κστ 550 καὶ Ε 509: χαρζανισταί.
199. Πρβλ. διαφορὰς ἐν ἀντιστοίχ. χωρίῳ Α 1511, βλέπε καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ἀνάλογος ἔκφρασις ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Ψελλῷ ἐν περιγραφῇ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Θ': «κρυστάλλῳ δὲ τὸ λοιπὸν σῶμα τῷ καθαρωτάτῳ καὶ διαυγεῖ (εἴκασεν)». Πρβλ. Ψελλοῦ ἔκδ. Renauld, β' τόμ. σελ. 31, CXXVII, στίχ. 17-18, οὗ πλήρη τίτλον βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παρόντος ἔργου, α' τομ., σελ. μγ', τίτλ. 46.

»νὰ εἶμὶ καὶ ἀφρόντιστος ἔνθα σε ἀποστείλω,
»εἴς τε τὰ κούρση τὰ πολλὰ καὶ πολεμίων βίγλας».
[§ 207] Καὶ παρευθὺς ἀμφότεροι εἰς τὴν πηγὴν ἀπῆλθον,
ἣν δὲ τὸ ὕδωρ θαυμαστόν, ψυχρὸν ὡς τὸ χιόνιν.
[§ 208] Καὶ καθεσθέντες γύρωθεν οἱ μὲν ἔνιπτον χεῖρας,
οἱ δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ τοὺς πόδας.
Ἔρρεεν ἔξω τῆς πηγῆς καὶ ἔπινον ἀπλήστως,
ὡς ἂν ἐκ τούτου γένωνται κἀκεῖνοι ἀνδρειωμένοι.
[§ 209] Ἄλλαξε δὲ καὶ τὸ παιδὶν τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα,
βάλλει πτενὰ μοχλόβια διὰ τὸ καταψυχῆσαι,
τὸ μὲν ἐπάνω κόκκινον μὲ τὰς χρυσὰς τὰς ρίζας, 25α
αἱ δὲ ρίζαι του χυμευταὶ μετὰ μαργαριτάρων,
τὸν τράχηλόν του γεμιστὸν ἄβαρ ὁμοῦ καὶ μόσχον,
τρανὰ μαργαριτάρια εἶχεν ἀντὶ κομβίων,
τὰ δὲ θηλύκια στρεπτὰ ἐκ καθαροῦ χρυσίου,
τουβία ἐφόρει ἐξάκουστα, γρύψους ὡραϊσμένους,
τὰ πτερνιστήρια πλεκτὰ μετὰ λίθων τιμίων,
ἐπὶ τῶν ἔργων τῶν χρυσῶν εἶχε λυχνίτας λίθους.
[§ 210] Πάμπολλα δὲ ἐσπούδαζε τὸ εὐγενὲς παιδίον
εἰς τὴν μητέρα ἀπελθεῖν μὴ δι' αὐτὸν λυπῆται,
καὶ ἠνάγκαζεν ἅπαντας εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι.
Ἵππον ἐμετεσέλλισεν ἄσπρον ὡς περιστέριν,

218 ὡς ἂν ἐκ τοῦ γένωνται—220 βάλλει στενὰ μοχλόβια (Διώρθωσα κατὰ Α 3715. Βλέπε καὶ παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. Κδ 240).—223 τὸ τράχηλόν του.

220. μοχλόβια ἢ μαχλάβια, ἢ μαχλάμια, ἤτοι φορέματα ἀνδρικὰ ὁμοιάζοντα πρὸς ποδήρεις χιτῶνας μνημονεύονται καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 3715 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ἐν Κστ 715. Βλέπε ἐπίσης καὶ ὑποσημ. Α 1534.
222. ρίζαι χυμευταὶ=κροσσοὶ χρυσοποίκιλτοι· βλέπε ὑποσημ. Α 1215.
223. ἄβαρ καὶ μόσχος=ἀρώματα, περὶ ὧν βλέπε ἐν ὑποσημ. Α 1537 καὶ Α 2876 ἑξ.
225. θηλύκια=θηλειαὶ ἢ κομβιοδόχαι.
226. τουβία· ὁ Ἀρέθας ἑρμηνεύει οὕτω τὰς ἀναξυρίδας. Ἡ λέξις τουβίον ἢ τουβὶ ἀπαντᾷ πλειστάκις παρὰ τοῖς βυζ. συγγραφ., σημαίνει δὲ εἶδος πανταλονίου ἀναλόγου πρὸς τὸ σημερινὸν ἀλλὰ στενότερον. Πρβλ. Τριανταφυλλίδου, Studien zu Lehnwörtern der Mitelgr. Vulgarlitteratur σ. 122. Βλέπε σχετικῶς Σ. Κουγέα, Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογρ. εἰδήσεις ἐν Λαογραφίας Δ' 252. Ὑποθέτω ὅτι ἡ λέξις προέρχεται εἴτε ἐκ τοῦ λατ. tubus =σωλήν, ἢ πιθανώτερον ἐκ τοῦ tibialia=εἶδος περικνημίδων. Τὰ τουβία ἦσαν συνεπῶς σκέλη στενοῦ βρακίου. Βλέπε σχετικῶς Δουκάγγ., ὡς καὶ Καλομενοπούλου, Ἡ στρατ. ὀργάνωσις τῆς Ἑλλην. αὐτοκρατ. τοῦ Βυζαντίου Ἀθῆναι 1937, σελ. 181. Πρβλ. ὡσαύτως Ε 1494 καὶ παρατηρήσεις Ξανθούδ. 567—568. Περὶ γρύψων βλέπε Κγ 259.

ὁ σγόρδος του πλεκτὸς ἦτον μετὰ λίθων τιμίων,
καὶ κωδωνίτζια χρυσᾶ μέσον τῶν λιθαρίων·
πάμπολλα κωδωνίτζια, καὶ ἦχος ἐτελεῖτο
ἐνήδονος καὶ θαυμαστός, πάντας ὑπερεκπλήττων.
[§ 211] Πράσινον, ρόδινον βλαττὶν εἶχεν εἰς τὸ καποῦλιν,
καὶ τὴν σέλλαν ἐσκέπαζε νὰ μὴ κονιορτοῦται·
τὸ σελλοχάλινον πλεκτὸν μετὰ χρυσῶν σβερνίδων,
τὰ ὅλα ἔργα χυμευτὰ μετὰ μαργαριτάρων.
Ἦτον ὁ ἵππος τολμηρὸς καὶ θρασὺς εἰς τὸ παίζειν,
τὸ δὲ παιδίον εὔθιον εἰς τὸ καβαλλικεύειν·
Πᾶς ὁ βλέπων ἐθαύμαζε τὸν ἄγουρον ἐκεῖνον,
πῶς μὲν ὁ ἵππος ἔπαιζε κατὰ γνώμην τοῦ νέου,
πῶς δὲ αὐτὸς ἐκάθητο ὥσπερ μῆλον εἰς δένδρον.
[§ 212] Καὶ ὥρμησαν τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον
οἱ μὲν ἄγουροι ἔμπροσθεν κατὰ τάξιν ὑπάγουν, 25β
ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὁ θεῖος του καὶ ὁ πατὴρ ὀπίσω,
καὶ μέσον ὁ νεώτερος, ὡς ἥλιος ἀστράπτων,
κοντάριν ἐμαλάκιζε μετὰ τὴν δεξιάν του
πράσινον, ἀραβίτικον μετὰ χρυσοῦ διβέλλου.
Ὡραῖος ἦν εἰς ὅρασιν, τερπνὸς εἰς συντυχίαν,
μόσχος εἰς τὸ ἀνάβλεμμα ὅλος μεμυρισμένος.
[§ 226] Οἶκος ὑπῆρχε καθ' ὁδὸν στρατηγοῦ τοῦ μεγάλου,
καὶ πλησιάσαντος αὐτοῦ ἀναφώνημα εἶπε·
«Ἄγουρος ὅταν ἀγαπᾷ κόρην ὡραιοτάτην,
»ὅταν ἐκεῖ ἀπέρχεται καὶ βλέπει της τὰ κάλλη,
»δαμάζεται ἡ καρδίτζα του, οὐ θέλει ζῆν εἰς κόσμον».
Τῆς ἡδονῆς ὡς ἤκουσαν τῷ οἴκῳ οἱ παρόντες,
ἐξέστησαν ὥσπερ ποτὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκεῖνος

251 πρασινοαραβίτικον

233. σγόρδος ἢ σγοῦρδος=χαίτη. Πρβλ. Ἀχιλλ. 1121, Λύβιστρ. 1887. Βλέπε καὶ ἀντιστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 1546 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

237 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1551 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

251. δίβελλον. Ὑποθέτω ὅτι θὰ ἦτο προτιμητέον νὰ τεθῇ «μετὰ χρυσοῦ διβόλου». Δίβολον καὶ διβολία ἐκαλεῖτο παρ' ἀρχαίοις τὸ ἀκόντιον μὲ διπλῆν αἰχμήν.

253. Πρβλ. ἀντίστοιχον στίχ. ἐν Α 1565, μετὰ τὸν ὁποῖον παρεντίθενται τὰ κατὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Διγενοῦς καὶ τοῦ Φιλοπάππου εἰς τὸ ἄντρον μετὰ τῶν ληστῶν καὶ ἡ ὁλοσχερὴς ἧττα αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἥρωός μας. Βλέπε σχετικῶς χωρία Α 1585—1657, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1565 καὶ Α1674.

254 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1674 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

260. ἑξ. Περὶ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ Ὁμηρικοῦ ἔπους βλέπε ἐν Γενικῇ εἰσαγωγῇ παρόντος ἔργου τομ. α', σελ. κβ'. Πρβλ. καὶ Κδ 27 ἑξ.

ὅτε τὸ μέλος ἤκουε Σειρήνων ἐν τῷ πλοίῳ.
Ἀλλ' οὐδ' ἡ κόρη ἔμεινεν ἀνήκοος τοῦ νέου,
πάγκαλος ἡ διάφημος, ἡ ἀκουστὴ ἐκείνη,
ἧς τὸ κάλλος ἀμήχανον, παράδοξον τὸ γένος,
οὐσίαν τε, καὶ κτήματα καὶ ἑτέραν πλουσίαν
ἀδύνατον ἀπαριθμεῖν ἢ ἀπεικάζειν ὅλως.
[§ 227] Μόνον γὰρ οἶκον τὸν αὐτῆς οὐδεὶς ἐγκωμιάσει·
ἅπας γὰρ χρυσομάρμαρος, ὅλος μεμουσιωμένος·
τὸ μοναχὸν κουβούκλιον ἔνθα ἦτον ἡ κόρη
ἀπέξωθεν ὁλόχρυσον, ὅλον μεμουσιωμένον,
ὁ καὶ ἐπωνομάζετο τῆς κόρης τὸ κουβούκλιν.
[§ 228] Αὕτη τοίνυν ἡ πάμπλουτος καὶ πανωραία κόρη,
ὡς εἶδε τὸν νεώτερον, καθὼς ἐκδιηγοῦμαι, 26α
ἐφλέχθη ἡ καρδίτζα της, οὐ θέλει ζῆν εἰς κόσμον·
πόνος ἀνήφθη εἰς αὐτήν, ὡς τὸ δίκαιον ἔχει,
οὐ γὰρ κάλλος ὀξύτερον καὶ τοῦ βέλους τιτρώσκει·
καὶ δι' αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν εἰς ψυχὴν ἐπανήκει·
ἤθελε μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ νέου ἀπᾶραι,
ἀλλὰ πάλιν οὐκ ἤθελε τοῦ κάλλους χωρισθῆναι,
ἀλλ' εἶλκεν αὐτοὺς ἐκεῖ προδήλως ἡττηθέντας.
[§ 229] Καὶ πρὸς τὴν βάγιαν ἔλεγε γαληνὰ εἰς τὸ ὠτίον·

276 οὐ γὰρ κάλλος ὀξύτατον καὶ τὸ βέλος τιτρώσκει· (Διώρθωσα κατὰ Τατ. βιβλ. α' κεφ. 4. Βλέπε ὑποσημ. Κδ 276 ἑξ.).

269. Κουβούκλιον. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 792, καὶ Α 1685.

276 ἑξ. Τὸ χωρίον ἐλήφθη ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Ὡς δὲ εἶδον εὐθὺς ἀπωλώλειν· κάλλος γὰρ ὀξύτερον τιτρώσκει βέλους, καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ψυχὴν καταρρεῖ... Τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς ἀφέλκειν μὲν ἀπὸ τῆς κόρης ἐβιαζόμην· οἱ δὲ οὐκ ἤθελον, ἀλλ' ἀνθεῖλκον ἑαυτοὺς ἐκεῖ τῷ τοῦ κάλλους ἑλκόμενοι πείσματι, καὶ τέλος ἐνίκησαν» (Τατ. βιβλ. α', κεφ. 4). Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἕτερον ἀνάλογον χωρίον: «Ἡ δὲ τῆς θέας ἡδονὴ διὰ τῶν ὀμμάτων εἰσρέουσα, τοῖς στέρνοις ἐγκάθηται· ἕλκουσα δὲ τοῦ ἐρωμένου τὸ εἴδωλον ἀεί, ἐναπομάσσεται τῷ τῆς ψυχῆς κατόπτρῳ καὶ ἀναπλάττει τὴν μορφήν». (Τατ. Βιβλ. ε', κεφ. ιγ'). Ἀνάλογον χωρίον εὕρηται καὶ παρὰ Μουσαίῳ: «Κάλλος γὰρ περίπυστον ἀμωμήτοιο γυναικός, ὀξύτερον μερόπεσσι πέλει πτερόεντος ὀϊστοῦ. Ὀφθαλμὸς δ' ὁδός ἐστιν δι' ὀφθαλμοῖο βολάων κάλλος ὀλισθαίνει καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει». (Μουσαίου, Ἡρὼ καὶ Λέανδρος, στίχ. 92-95). Πρβλ. καὶ Εὐσταθ. βιβλ. γ': «Ὀφθαλμὸς ἐν ἔρωσιν ἀνάπτει τὸν ἔρωτα». Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 1688—1694 (1125-1131), Π 350, 27-32, καθὼς καὶ τὸ δημῶδες ᾆσμα «Πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη» ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς, β' ἐκδ. Ἀθῆναι 1925, σελ 161, στίχ. 2—4, ἐπίσης δὲ καὶ τὰς ὑποσημ. Α 1691 ἑξ. καὶ Α 1693 ἑξ. Ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐπιδράσεις καὶ μιμήσεις τοῦ Ἔπους ἐκ τῶν σοφιστικῶν μυθιστορημάτων καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου βλέπε ἐν τῇ Γεν. εἰσαγωγῇ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος, α' τόμ. παρόντος ἔργου, σελ. κα' καὶ ὑποσημ. 31 αὐτόθι, ὡς καὶ τὰ περὶ μεταγενεστέρων ᾀσμάτων αὐτόθι, ἐν σελ. λδ' καὶ ὑποσημ. 113 ἐν τέλει.

«Παράκυψε, βαγίτζα μου, ἴδε ἔμνοστον νέον,
»ἴδε κάλλος πανθαύμαστον καὶ ξένην ἡλικίαν·
»ἂν ἤθελεν ὁ κύρις μου γαμβρὸν νὰ τὸν ἐπῆρε,
»νὰ εἶχε, πίστευσον, γαμβρὸν οἷον ἄλλος οὐκ ἔχει».
[§ 230] Ἀπέμεινε δὲ βλέπουσα ἐκ τῆς ὀπῆς τὸν παῖδα·
ὁ δὲ νέος ἠρώτησεν ἀληθῶς μὴ γιγνώσκων·
«Ὁ οἶκος οὗτος τίνος ἔνι ὁ φοβερὸς καὶ μέγας;
»μὴ οὗτος ἔνι τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἀκουστοῦ ὃν λέγουν;
»καὶ ἡ κόρη ἡ πανεύφημος ἐνταῦθα καταμένει»;
[§ 231] «Ναί, τέκνον μου γλυκύτατον, ὁ πατὴρ ἀπεκρίθη,
»δι' ἧς πολλοὶ ἀπώλοντο τῶν εὐγενῶν Ρωμαίων.»
«Καὶ πῶς, πάτερ, ἀπώλοντο;» αὖθις ὁ παῖς ἠρώτα.
«Ἠβουλήθησαν, τέκνον μου, τὴν κόρην ἀφαρπάσαι
»διὰ τὰ κάλλη τὰ τερπνὰ ἅπερ ἔχει, ὡς λέγουν·
»καὶ τούτους γνοὺς ὁ στρατηγός, τῆς κόρης ὁ γεννήτωρ,
»ἐγκρύμματα ἐποίησε καὶ ἐκράτησε πάντας,
»τοὺς μὲν ἀπεκεφάλισεν, τοὺς δὲ τυφλοὺς ἐποίησεν·
»ἔχει γὰρ δύναμιν πολλὴν καὶ δόξαν εἰς τὴν χώραν». 26β
[§ 232] Στενάξας δὲ ὁ Διγενὴς ἔφη πρὸς τὸν πατέρα·
«Εὔχου, πάτερ, μὴ δόξῃ με ἵνα τὴν ἀφαρπάσω,
»ὅτι ἐμὲ ἐγκρύμματα ποτὲ οὐ θορυβοῦσι·
»τοῦτο δὲ μόνον εὔχομαι, εἴπερ ἀποδεκτόν σοι,
»νὰ μηνύσῃς τὸν στρατηγὸν διὰ συμπενθερίαν·
»καὶ εἰ μὲν ἴσως ἀρεσθῇ γαμβρὸν νὰ μὲ ἐπάρῃ,
»ἵνα τὸν ἔχω πενθερὸν τῇ ἰδίᾳ του γνώμῃ·
»εἰ δὲ μή, γνώσῃ, πάτερ μου, μετὰ ταῦτα τὸ τέλος».
[§ 233] «Πολλάκις τὸν ἐμήνυσα, γλυκύτατε υἱέ μου,
»ἀλλ' οὐδὲ ὅλως πείθεται εἰς τοῦτο κατανεῦσαι».
[§ 234] Ὡς δὲ τοιαῦτα ὁ πατὴρ ἔλεγε πρὸς τὸν παῖδα,
ἐσκέφθη ὁ νεώτερος ἐκ τῆς ὀπῆς τὸν κόρην·
καὶ ταύτην θεασάμενος ἐμπρὸς οὐ βηματίζει,
ἀλλ' εἶχεν ἔκπληξις αὐτὸν καὶ τρόμος τὴν καρδίαν·
τὸν βοῦλχαν ἐπελάλησε, πλησιάζει τῇ κόρῃ,
καὶ πρὸς αὐτὴν ἠρέμα τε λόγον εἶπε τοιόνδε·

291 Παρατηρητέον ὅτι ἐνῷ ἐνταῦθα ὁ Διγενὴς συνομιλεῖ μετὰ τοῦ πα-
τρός του, εἰς τὰ ἄλλα κείμενα φέρεται διαλεγόμενος μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς
κόρης παρουσιαζομένου incognito, ὅπερ φυσικώτερον. Ὑποπτεύω παρα-
νόησιν ἐνταῦθα. Πρβλ. σχετικῶς ἀντιστοιχ. χωρία ἐν Α 1705 ἑξ., Π
351,7 ἑξ. Ἀξιοσημείωτον ἐπίσης εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ τὸ ὅτι ὁ Διγε-
νὴς φέρεται ἐρωτοτροπῶν παρουσίᾳ τοῦ πατρός του, ἐνῷ κατὰ τὰ ἄλλα κεί-
μενα πρόκειται περὶ νέου κυνηγίου τοῦ Διγενοῦς συνοδευομένου μόνον ὑπὸ
τῶν ἀγούρων τῆς ἡλικίας του. Πρβλ. σχετικῶς Κδ 254 ἑξ. πρὸς Α 1674
ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1565.

«Γνώρισόν μοι, κοράσιον, εἰ ἔχεις με εἰς νοῦν σου,
»καὶ εἰ ποθεῖς κατὰ πολὺ τοῦ λαβεῖν σε γυναῖκα·
»εἰ δ' ἀλλαχοῦ τὸν νοῦν ἔχεις, πολλὰ οὐ παρακαλῶ σε».
[§ 235] Τὴν βάγιαν δὲ παρακαλεῖ τὴν ἑαυτῆς ἡ κόρη·
«Κατάβα, βάγια μου καλή, εἰπὲ τὸν ἀγουρίτζην·
»τὸν Θεόν σε πληροφορῶ εἰς τὴν ψυχήν μου ἐσέβης·
»ἀλλ' οὐκ οἶδα, νεώτερε, ποίου γένους τυγχάνεις·
»εἰ μὲν εἶ σὺ Βασίλειος ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
»ὑπάρχεις μὲν τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν πλουσιωτάτων
»καὶ συγγενὴς ἡμέτερος ὡς ἀπὸ τῶν Δουκάδων. 27α
[§ 236] »Ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ στρατηγὸς διὰ σὲ βίγλας ἔχει,
»ἤκουσε γὰρ κατὰ πολὺ τὰς σὰς ἀνδραγαθίας·
»καὶ φυλάττου, νεώτερε, δι' ἐμοῦ κινδυνεύσῃς
»καὶ στερηθῇς νεότητος τῆς πανωραιοτάτης·
»οὐδόλως γάρ σου φείσεται ὁ ἄσπλαγχνος πατήρ μου».
[§ 237-238] Καὶ αὖθις ὁ νεώτερος πρὸς τὴν κόρην ἀντέφη·
«Παράκυψον, ὀμμάτια μου, ἂς ἴδω σου τὸ κάλλος,
»ἂς ἔμβῃ εἰς τὴν καρδίτζαν μου ἡ ἄπειρός σου ἀγάπη·
»εἰμὶ γὰρ νέος, ὡς ὁρᾷς, οὐκ οἶδα τί ἔνι ὁ πόθος·
»οὔτε γινώσκω κἂν ποσῶς τὰς ὁδοὺς τῆς ἀγάπης,
»καὶ εἰ μὲν εἰσέλθῃ ὁ πόθος σου εἰς τὴν ψυχήν μου ἀπέσω
»ὁ πατήρ σου ὁ στρατηγὸς καὶ τὸ συγγενικόν του
»καὶ ἅπαντες οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐὰν γένωνται βέλη
»καὶ ξίφη ἀπαστράπτοντα, οὐ δύνανταί με βλάψαι».
Καὶ ἦν ἰδεῖν οὐδέποτε τέλος ἐκείνων λόγοις·
ἔρως τότε παρώξυνεν ἄσεμνον διαπρᾶξαι,
δουλοῖ γὰρ τὰ φρονήματα ἔρως ὡς ὢν δεσπότης,
ὑποτάσσει τὸν λογισμὸν ὡς ἡνίοχος ἵππον·
καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποθῶν εὐταξίαν οὐκ ἔχει,
οὐ συγγενεῖς αἰσχύνεται, οὐ γείτονας πτοεῖται,
ἀλλ' ἔστιν ὅλως ἀναιδὴς δοῦλος ὢν τῆς φιλίας,
ὥσπερ καὶ ἡ πανεύγενος κόρη πέπονθε τότε,
καὶ παρέκυψε μερικῶς ἐκ τὴν χρυσῆν θυρίδα.

316 εἰς ἔχεις με—

325. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1740 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Περὶ Δουκῶν βλέπε ὡσαύτως εἰς τὰ κείμενα ἀμφοτέρων τῶν τόμων τοῦ παρόντος ἔργου καὶ δὴ ἐν τοῖς χωρίοις καὶ ὑποσημ. Α 20, Α 489, Α 492, Α 1349, Α 1360, Α 1361, Α 1372, Α 1666, Κα 267, Κδ 43, Κδ 59, Κδ 325, Κστ 14, Ε 137. Βλέπε ὡσαύτως ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις λέξ. Δούκας κλπ.

345. Βλέπε σχετικῶς περαιτέρω Κδ 505 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1757

[§ 239] Τὰ κάλλη τοῦ προσώπου της κωλύουν τοὺς
⟨ὀφθαλμούς του,
καὶ οὐ δύναται καλῶς ἰδεῖν τὴν ἡλιογεννημένην·
ὡς γὰρ ἀκτὶς ἀνέτειλεν ἐν μέσῳ τοῦ προσώπου.
[§ 240] Ἦν γὰρ ἡ κόρη ἀληθῶς ὥσπερ ἱστορισμένη· 27β
ὄμμα γοργὸν ἐνήδονον, κόμην ξανθὴν καὶ σγοῦρον,
ὀφρὺν εἶχε κατάμαυρον, ἄκρατον δὲ τὸ μέλαν,
ὡς χιόνα τὸ πρόσωπον, μέσον δὲ βεβαμμένον,
οἷα πορφύρα ἐκλεκτὴ ἣν βασιλεῖς τιμῶσι.
Οὕτως ἰδὼν ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος νεανίας,
εὐθὺς ἐτρώθη τὴν ψυχήν, ἐπλήγη τὴν καρδίαν,
καὶ πόνον εἶχεν ἄπειρον, ἀδημονῶν εἱστήκει.
[§ 241] Κόρη δὲ ἡ πανεύγενος, οὕτως αὐτὸν ἰδοῦσα,
οὐ παρεῖδε κατὰ πολὺ τῷ ἄλγει ἐπιμένειν,
ἀλλὰ ταχέως ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὴν ἀγάπην
πολλῆς χαρᾶς ἀνάπλεων, ἡδονῆς μεμιγμένην,
τὸ δακτυλίδιν ἔδωκεν εἰποῦσα πρὸς ἐκεῖνον·
«Ἄπιθι χαίρων, ἄγουρε, κἀμοῦ μὴ ἐπιλάθῃς».
[§ 242] Ὁ δὲ δεξάμενος αὐτὸ εἰς τὸν ἴδιον κόλπον,
εὐθὺς ἀνταπεκρίνατο· «Αὔριόν με ἐκδέχου».
Καὶ χαρᾶς ὅλως ἐμπλησθεὶς ὥδευε μετὰ πάντων·
εἰς δὲ τὸν οἶκον φθάσαντες, εὐθὺς φροντίδας εἶχε,
καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας.
[§ 243] «Δέσποτα, λέγων, ὁ Θεὸς ἐπάκουσον εὐχῆς μου,
»καὶ δῦνον μου τὸν ἥλιον, ἀνάτειλον τὸ φέγγος,
»ὡς ἄν μοι γένῃ συνεργὸς ἐν τῇ δουλείᾳ ταύτῃ·
»ἐπειδὴ γὰρ μονώτατος βούλομαι πορευθῆναι».
[§ 244] Καὶ κατ' ἰδίαν ἔλεγε τὸν πρωτοστράτορά του·
«Ἀπόστρωσε τον βοῦλχαν μου, στρῶσον μου δὲ τὸν
⟨μαῦρον,
»δύο κίγκλας τον κίγκλωσον καὶ δύο ἐμπροσθελίνας, 28α
»καὶ κρέμασε εἰς τὴν σέλλαν μου τὸ ὡραῖον μου
⟨σπαθορράβδιν,
»καὶ θὲς βαρὺ τὸ μάσσημα ἵνα γοργὸν γυρίζῃ».
[§ 245] Καὶ εἰς τὸν δεῖπνον προσκληθεὶς οὐ μετέσχε
⟨βρωμάτων,
οὐ πόσεως τὸ σύνολον θέλοντα τοῦ γευθῆναι,
τὴν κόρην στρέφων κατὰ νοῦν, τὸ κάλλος εἰκονίζων·
καὶ ποτὲ μὲν οὐκ ἔχρηζε ταύτην ἀπογινώσκων,
ἄλλοτε δ' ἐφαντάζετο ἔχων χρηστὰς ἐλπίδας,
καὶ τοῖς πᾶσιν ἐφαίνετο ἐν ὀνείρῳ θεᾶσθαι.
[§ 246-248] Ὃν καὶ ἡ μήτηρ ἡ αὐτοῦ ἵστατο ἀποροῦσα·
«Τί συνέβη σοι, τέκνον μου, καὶ λυπεῖς τὴν ψυχήν μου;
»μὴ θηρίον προσέκρουσε καὶ ἐτάραξε φόβος;
»μὴ δαίμων σε ἐβάσκανε, βλέπων σου τὴν ἀνδρείαν;
»ἀνάγγειλόν μοι τάχιον, μὴ θλίβῃς τὴν ψυχήν μου·
»ὁ γὰρ κρύπτων τὸ νόσημα ὑπ' αὐτοῦ δαπανᾶται».
[§ 249] «Οὔτε θηρίον προσέκρουσεν, ὁ νέος ἀπεκρίθη,
»ἀλλ' οὔτε πάλιν θόρυβος ἐτάραξε ψυχήν μου.
»εἴπερ δὲ τὴν μ' ἐβάσκανε, μὴ με τὴν καταρᾶσαι,
»τὴν μηδὲν ἀδικήσασαν· ἐγὼ γὰρ ὑγιαίνω».
[§ 251] Εἶτα κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἀνέβη εἰς τὸ κουβούκλιν,
καὶ λαβὼν ὑποδήματα λαμβάνει καὶ κιθάραν,
ψιλαῖς δὲ πρῶτον ταῖς χερσὶ τὰς χορδὰς ἐκτινάξας,

375 πρωτοστάτορά του·—

384 ἄλλωστε δ' ἐφαντ.—

350. Ἡλιογεννημένη, ἡ γέννημα ἡλίου, ἡ ἡλιογέννημα=κόρη τοῦ ἡλίου, λάμπουσα ὡς ἥλιος. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1763, Α 2984, Α 1757. Καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων ἐν λέξ. ἡλιογέννητος καὶ ἡλίου φέγγος, ὡς καὶ ὑποσημ. Κδ 635, Κδ 807, Κστ 134.

353. Ὄμμα γοργὸν ἐν ἡδονῇ κλπ. Τὸ χωρίον εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Ὄμμα γοργὸν ἐν ἡδονῇ· κόμη ξανθή, τὸ ξανθὸν οὖλον· ὀφρὺς μέλαινα, τὸ μέλαν ἄκρατον· λευκὴ παρειά· τὸ λευκὸν εἰς μέσον ἐφοινίσσετο, καὶ ἐμιμεῖτο πορφύραν κλπ.». (Τατ. βιβλ. Α' κεφ. 4). Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 1768 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 133, πρβλ. δὲ καὶ Ἀνν. Κομνηνῆς ἐν Ἀλεξιάδος τόμ. α', ἔκδ. Leib Παρισίων, σελ. 111, στίχ. 17 ἑξ. καὶ Εὐσταθ. Γ' 184, 3 ἑξ. Ἀνάλογος ἔκφρασις καλλονῆς κόρης εἶναι καὶ ἡ ἐν Α 2863. Πρβλ. καὶ αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ.

372. φέγγος=ἡ σελήνη, τὸ φεγγάρι. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1787.

375. στράτωρ=ὁ σταυλίτης, πρωτοστράτωρ=ὁ σταυλάρχης πλουσίου καὶ ἐπιφανοῦς μεγιστᾶνος τῶν μ. χρόνων. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α1790.

376. βοῦλχας=ἵππος. Περὶ πλήθους ὀνομάτων δηλωτικῶν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἵππων βλέπε ὑποσημ. Α 3586.

377. κίγκλα=ἔποχον, ζώνη, δι' ἧς στηρίζεται τὸ ἐφίππιον ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἐκ τοῦ λατ. cingula=ζώνη. Ἐντεῦθεν τὸ ῥῆμα κιγκλώνω. Ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος ἴγγλα ἐκ τοῦ λατ. ἐπίσης jungula. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1792 καὶ ὑποσημ. Α 1790.

385. καὶ τοῖς πᾶσιν ἐφαίνετο ἐν ὀνείρῳ θεᾶσθαι. Ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Τί μὲν οὖν ἔφαγον, μὰ τοὺς θεούς, ἔγωγε οὐκ ᾔδειν. Ἐῴκειν γὰρ τοῖς ἐν ὀνείροις ἐσθίουσιν». (Τατ. βιβλ α', κεφ. ε'). Πρβλ. σχετικῶς διαφορὰς ἐν Α 1796 ἑξ. καὶ βλέπε ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

398. Ὁ στίχος εἶναι πιστὴ σχεδὸν ἀντιγραφὴ ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ὁπόθεν προέρχεται ἡ ἀπομίμησις περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἀμέσως ἀνωτέρω ἐν ὑποσημ. Κδ 385. Εἰς τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατίου πρόκειται περὶ οἰκέτου τοῦ πατρὸς τοῦ Κλειτοφῶντος, ὅστις «κιθάραν ἁρμοσάμενος καὶ ψιλαῖς τὸ πρῶτον διατινάξας ταῖς χερσί, τὰς χορδὰς ἔκρουε». (Τατ. βιβλ. α', Κεφ. ε'). Βλέπε τὰς περαιτέρω προσθήκας τῶν ἄλλων διασκευαστῶν περὶ χορδῶν ἐξ ἐντέρων προβάτων κλπ. ἐν Α 1833 (1244) καὶ Ε 828. Βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς ὑποσημ. αὐτόθι Α 1827 καὶ Ε 828 ἑξ

κάλλιστα δ' ἐπεπαίδευτο ἐν μουσικοῖς ὀργάνοις.
[§ 254] Καὶ ταύτην ἁρμοσάμενος ἔκρουε ψιθυρίζων·
«Ὅστις φιλήσειεν ἐγγύς, τοῦ ὕπνου οὐχ ὑστερεῖται,
»ὁ δὲ φιλῶν ἀπόμακρα μὴ ἀμελῇ τὰς νύκτας·
»ἐγὼ μακρόθεν ἀγαπῶ καὶ γοργὸν ἂς ὑπάγω, 28β
»ἵνα μὴ θλίβω τὴν ψυχὴν τὴν δι' ἐμὲ ἀγρυπνοῦσαν».
[§ 252] Ὅταν ἔδυνε ὁ ἥλιος, κατέλαβε τὸ φέγγος,
μόνος ἐκαβαλλίκευσε κρατῶν καὶ τὴν κιθάραν.
[§ 255] Ἦτον δάος ὁ μαῦρος του, τὸ φέγγος ὡς ἡμέρα,
σύναυγα δὲ κατέλαβε τῆς κόρης τὸ κουβούκλιν.
Ἐκείνη δὲ ὡς ἐκδέχετο ὁλονυκτὶ ἀγρυπνοῦσα,
τὴν αὐγὴν ἐρραθύμησε καὶ εἰς ὕπνον ἐτράπη.
[§ 256] Ὡς δὲ ταύτην οὐκ ἔβλεπε τὸ εὐγενὲς παιδίον,
ἠνιᾶτο κατὰ πολύ, ἐταράττετο σφόδρα,
λογισμοὶ ἔκοπτον αὐτοῦ πονηροὶ τὴν καρδίαν,
θλῖψιν εἶχεν ἀφόρητον καὶ ὀδύνην μεγίστην·
ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ· «Ἄρα μετεμελήθη;
»ἄρα πτοεῖται τοὺς γονεῖς μήπως αὐτὴν νοήσουν;
»τί πρὸς ταῦτα βουλεύσομαι; πῶς τὸ βέβαιον μάθω;

401 ἑξ. Πρβλ. σχετικῶς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν διασκευῶν Α 1842—1848 καὶ Ε 836—843, ἔνθα παρατηρεῖται πλήρης παρανόησις. Τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς διασκευῆς Τ λείπει. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α1838 (1249). Πρβλ. ὡσαύτως ἐν ὑποσημ. Α 1842 ἑξ. ἀντίστοιχον χωρίον Π 354, 1—7, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ὁπωσδήποτε λογικὸν εἱρμόν. Τὴν αὐθεντικωτέραν ὅμως καὶ ὀρθοτέραν παράδοσιν διέσωσε τὸ παρὸν χωρίον, τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ λαϊκὰ ᾄσματα: «Καλὰ 'καμα κι' ἀγάπησα δίπλα στὴ γειτονιά μου κι' ἔχω τὸν ὕπνο διάφορο καὶ τὸ φιλὶ κοντά μου.—Στὴ γειτονιά μου σ' ἔχω 'γὼ στὴν πόρτα μ' ἀπὸ πάνω, μήτε παπούτσα καταλυῶ, μήτε τὸν ὕπνο χάνω». (Κρητικὲς μαντινάδες, Συλλογὴ Μ. Λιουδάκη, λαϊκὴ ἔκδοσις σελ. 38). Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις μου περὶ τῶν μεταγενεστέρων δημωδῶν ᾀσμάτων ἐν Γενικῇ εἰσαγωγῇ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, τομ. α' τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. λγ' καὶ ἰδίως σελ. λδ' καὶ ὑποσημ. 113 περίπτωσιν β').

407. ἑξ. Ἦτον δάος ὁ μαῦρος του, τὸ φέγγος ὡς ἡμέρα = ἦτο ταχὺς ὁ ἵππος του, ἡ δὲ σελήνη ἐφώτιζε ὡς νὰ ἦτο ἡμέρα. Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἀντιστοίχων χωρίων ἐν Α 1849, Ε 844 ἑξ. καὶ Π 354,7-9 διαπιστοῦται ὅτι οἱ λοιποὶ διασκευασταὶ παρενόησαν τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν διέσωσε μόνον τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1849 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν λέξιν δάος, πλὴν τῆς ὑποσημ. Α 3586 βλέπε παρατηρήσεις μου ἐν Χρον. Μορ. ὑποσημ. στίχ. 3378. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Λυβίστρ. Βλέπε καὶ παρατηρήσεις Lambert ἐν ἔργῳ Le Roman de Libistros Ἀμστελόδαμον 1935, σελ. 452, Εὑρετήριον ἐν λεξ. δάος, ὡς καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 82 ἑξ. Ἡ λέξις δάος ὑποθέτω ὅτι δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὴν συνώνυμον δαγάλλος καὶ δαγάλλιν ἀλλ' ἡ ἐτυμολογία της εἶναι ἄγνωστος.

»ἐξαπορεῖ γάρ μου ὁ νοῦς, οὐκ ἔχω τι διαπρᾶξαι·
»εἰ γὰρ λαλήσω, κράζοντος ἕτεροί μου ἀκούσουν,
»δώσουν, ὑπονοήσουν με οἱ φυλάττοντες ὧδε,
»καὶ πρὸ τῆς πράξεως γνωσθῶ μὴ τυχὼν τῆς φιλτάτης,
»ὡς ἂν μὴ ἔχων εὐχερῶς ἰδεῖν τὴν ποθουμένην·
»καὶ τί μοι ἔστιν ὄφελος ζῆν ἐν τῷδε τῷ βίῳ;»
Ταῦτα λέγων ἐν ἑαυτῷ ἐκπληττόμενος σφόδρα,
«Δέον εἶναι, προέκρινε, τοῦ κροῦσαι τὴν κιθάραν,
»ὅπως λάβῃ ἀπόπειραν περὶ ὧν ἠδημόνει·
»φείσασθαι, λέγων, ἐμαυτῷ δοκιμάζων τὴν κόρην
»κιθάραν ταύτην συνεργὸν παραστήσω ἐν μέσῳ,
»καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα πάντως ἔχει γενέσθαι». 29α
[§ 257] Καὶ ταύτην ἁρμοσάμενος τῷ πλήκτρῳ τε (πατάσσων,
μέλος γὰρ πάνυ ἥδιστον ἐτέλει ψιθυρίζων·
«Πῶς ἐπελάθου, πάντερπνε, νέας ἡμῶν ἀγάπης,
»καὶ ἡδέως καθύπνωσας ἀμερίμνως, εὐκόλως;
»Ἀνάστα, ῥόδον πάντερπνον, μῆλον μεμυρισμένον·
»ὁ αὐγερινὸς ἀνέτειλεν, δεῦρο ἂς περιπατῶμεν».
[§ 258] Ὡς δὲ κιθάρας ἤκουσε τῆς ἡδονῆς ἡ κόρη,
τῆς κλίνης ἐξεπήδησε, σφίγγει της τὸ ζωνάριν,
καὶ χαμηλὰ προκύψασα λέγει τὸν ἀγουρίτζην·
«Ἐγώ, κύρκα, σὲ ὠνείδισα, δι' οὗ πολλὰ βραδύνας,
»ὡς ὀκνηρὸν καὶ ῥάθυμον πάντα νὰ σε ὀνειδίζω.
[§ 259] »Τὴν δὲ κιθάραν ἣν κρούεις, δοκεῖς τὸ ποῦ εἶσαι (οὐκ οἶδας,
»καλέ, ἂν σε νοήσῃ ὁ κύρις μου νά σε κακοδικήσῃ,
»καὶ νὰ ἀποθάνῃς δι' ἐμέ, ὢ τῆς παρανομίας,
»ὁ Θεὸς γὰρ ἐπίσταται ὁ τῶν κρυφίων γνώστης,
»ὅτι ἐρριζώθη ὁ πόθος σου εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν,
»καὶ συμφορὰν λογίζομαι τὴν σὴν ἀποτυχίαν·
»σῴζου λοιπόν, ψυχὴ ἐμή, πρὶν τὸ φῶς καταλάβῃ,
»καὶ μνήσκου μου διὰ παντὸς τῆς σὲ πολλὰ ποθούσης·
»καὶ γάρ, καλὲ νεώτερε, οὐ θέλω ἐλθεῖν μετὰ σου.
[§ 260] »Οἶδα ὅτι ὁ πόθος φλέγει σε, καὶ ἡ ἀγάπη ἡ ξένη,
»ὁ λογισμὸς εἰσπείθει σε δι' ἐμοῦ ἀποθνήσκειν·
»ἀλλ' ἂν παροδηγήσῃς με καὶ ἔλθω μετὰ σένα, 29β
»καὶ γνώσουν το τὰ ἀδέλφια μου καὶ τὸ συγγενικόν μου,
»καὶ καταφθάσῃ σε ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς μετὰ πλήθους,
»πῶς ἔχεις ἐξιβάλειν με καὶ σῶσαι τὴν ψυχήν σου;»

418 ἀπορεῖ γάρ μου—434 Ἀλλ' ἀνάστα,—449 μετὰ σοῦ.—

[§ 261] Καὶ λυπηθεὶς ὁ θαυμαστὸς πρὸς τὴν κόρην
(ἀντέφη.
«Ἐπαινῶ σου τὴν ἔκστασιν, ὦ πανευγενεστάτη,
»τὸ γὰρ ἐνάντιον σκοπῶν τῶν μελλόντων συμβαίνειν,
»προκρίνεις γὰρ τὰ βέλτιστα σαφῶς λογιζομένη·
»σὺ δὲ μηδὲν γινώσκουσα τὰ κατ' ἐμὲ οὐδόλως,
»εἰ γὰρ ἐν γνώσει γέγονας ἐμῶν ἀνδραγαθίων,
»οὐκ ἂν ἔλεγες ἀδελφοὺς καὶ τὸ συγγενικόν σου
»φθάσουν καὶ ἐγκρημνίσουν με καὶ σὺ δι' ἐμὲ λυπῆσαι.
[§ 262] »Ἀλλ' ἔστω σοι τοῦτο γνωστὸν καὶ βέβαιον,
(ψυχή μου,
»ὅτι φοσσᾶτα προσδοκῶ μόνος καταπονέσαι,
»νικῆσαι τε παραταγὰς καὶ κράτη ὑποτάξαι·
»τὸν δὲ πατέρα τε τὸν σὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀγούρους
»ὡσαύτως καὶ τοὺς ἀδελφοὺς μετὰ τῶν συγγενῶν σου
»πάντως βρέφη λογίζομαι καὶ μηδὲν ὅλως ὄντα.
[§ 263-264] »Τοῦτο μόνον ζητῶ μαθεῖν παρὰ τῶν σῶν
(χειλέων·
»εἰ προθυμεῖς κατὰ πολὺ ἐμοὶ ἀκολουθῆσαι,
»ὡς ἂν ὁδοὺς ἐξέλθωμεν τοὺς στενωποὺς πρὶν φέξῃ,
»ῥῦμαι γὰρ καὶ στενώματα ἀποκτείνουν ἀνδρείους,
»εἰς δὲ τοὺς κάμπους ἄνανδροι τολμηροὶ ἐκποιοῦνται.
»Εἰ δ' ἴσως ἐμετέγνωσας ἑτέρου ἠρετίσω,
»καὶ διὰ τοῦτο ἀφορμὰς προβάλλεσαι τοιαύτας,
»μὰ τοὺς ἁγίους μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ Θεοδώρους,
»οὐκ ἂν ἄλλος, ζῶντος ἐμοῦ, εἰσακουσθῇ ἀνήρ σου».
[§ 265] Αὖθις ἡ ἡλιόκαλος πρὸς τὸν ἄγουρον ἔφη· 30α
«Σὺ μὲν οὖν, ὦ παμπόθητε, ἀπείραστος ὡς πρῶτον
»πάσης ἀγάπης πέφυκας καὶ φιλίας, ὡς ἔφης·
»νυνὶ δὲ πάσχεις δι' ἐμὲ καὶ ἴσως ἀληθεύεις,
»ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ αὐτὴ τοῦτο τεκμαιρομένη·
»εἰ γὰρ καὶ λίαν ἀπρεπὲς τὰ κατ' ἐμὲ εἰπεῖν σοι,
»ὅμως ἐρῶ σοι ἅπαντα τῷ πόθῳ δουλωθεῖσα·
»πολλοὶ ἐμὲ τῶν εὐγενῶν ἄρχοντες μεγιστᾶνες
»καὶ βασιλέων συγγενεῖς ἐζήτησαν καὶ τέκνα
»βασιλικὴν παράταξιν ἔχοντες καὶ ἐσθῆτα,

464 ἀλλ' ἔστι σοι (Διόρθωσις κατὰ Α 1902).—469 λογίζονται—478 ἀποκτένουν—378 οὐ κἂν ἄλλος —

477. Περὶ ἁγίων Θεοδώρων βλέπε καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις Κα 21, ὡς καὶ ἐν Κζ 105 καὶ ἐν Α 4059 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 1921 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»καὶ ποθοῦντες θεάσασθαι τὸν ἐμὸν χαρακτῆρα,
»πυκνότερον διήρχοντο τοῦ οἴκου μου πλησίον,
»ἀλλ' οὐδενὶ τὸ σύνολον ἠρκέσθη ὁ πατήρ μου,
»οὐ τὴν σκιὰν δὲ τὴν ἐμὴν τὶς ἰδεῖν ἠξιώθη,
»φωνῆς οὐδείς μου ἤκουσεν ἢ συντυχίας ὅλως,
»οὐ γέλωτος μειδίαμα, οὐ βαδίσματος ψόφον,
»τῆς θυρίδος οὐδέποτε τὴν κεφαλήν μου ἦγον,
»ἀλλοτρίοις ἀθέατον ἐμαυτὴν διετήρουν·
»ἐκτὸς γάρ μου τῶν συγγενῶν καὶ τῶν γνωστῶν ἰδίων,
»οὐδείς μου εἶδε πώποτε προσώπου χαρακτῆρα,
»τάξιν τηροῦσα ἀκριβῆ τὴν πρέπουσαν παρθένοις.
[§ 266] »Τούτων δὲ γέγονα ἐκτὸς καὶ τοὺς ὅρους
(παρῆλθον
»καὶ ἐγενόμην ἀναιδὴς διὰ τὴν σὴν ἀγάπην·
»καὶ ἡ μηδέποτε ἀνδρὶ ἀλλοτρίῳ ὀφθεῖσα
»λόγους νῦν μεταδίδωμι ὅλως μὴ αἰδουμένη,
»καὶ τὸ ὄντως ἐλεύθερον φρόνημα παρθενίας
»δοῦλον ὁρῶ γινόμενον καὶ ἀναιδὲς ἀθρόως. 30β
»Ἀφ' ἧς γὰρ ὥρας πρόσωπον τὸν σὸν εἶδον, ὦ νέε,
»ὡς πῦρ κατέφλεξεν εὐθὺς τὴν σώφρονα ψυχήν μου,
»μετήλλαξε τὸν λογισμὸν ὁμοίως καὶ τὴν γνώμην,
»τὸ φρόνημα ἐδούλωσεν, ἀναίσχυντόν με ποιήσας,
»εἰς σὲ καὶ μόνον, ποθητέ, καὶ πρὸς τὴν σὴν ἀγάπην,
»πείθομαι νῦν καὶ βούλομαι μετὰ σοῦ πορευθῆναι,
»δι' οὗ ἀρνοῦμαι συγγενεῖς, γονέας ὑστεροῦμαι,
»ἀλλοτριοῦμαι ἀδελφῶν καὶ τοῦ ἀπείρου πλούτου,
»καὶ μετὰ σοῦ πορεύομαι ὅπου δ' ἂν καὶ κελεύῃς,
»Θεὸν ἔχουσα μάρτυρα τὸν πᾶσι βοηθοῦντα
»ἐκδικητὴν παγκάλλιστον, μή με παροδηγήσῃς·
»σὲ μὲν ἡ ἀγάπη φλέγει σε, ἡ ἀγάπη παροξύνει,
»καὶ πείθει σε ὁ λογισμὸς δι' ἐμὲ τοῦ θανεῖν σε,
»ὅπερ ἀπεύχομαι ἰδεῖν ἢ τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι.».
[§ 267] Ὡς δὲ ταῦτα ἐφθέγγετο ἡ πανώραιος κόρη,
ἐδάκρυσε τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐστέναξε μεγάλως,
καὶ ἑαυτὴν ἐμέμφετο τῆς πολλῆς ἀναιδείας·
καί, θέλουσα κατὰ πολὺ μεταβαλεῖν τὴν γνώμην,
ὁ ταύτης ἔνδον ἄπειρος οὐ συνεχώρει πόθος.
Δύναμις γὰρ τοῦ ἔρωτος, πόθος καὶ ἡ φιλία,

517 καὶ σὲ μὲν ἡ ἀγάπη—521 ἐδάκρυσε τοῖς ἀδελφοῖς,—

505. Πρβλ. σχετικῶς Κδ 345 καὶ Κδ 529 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημ. ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1757.

ἅπερ τὴν τάξιν ἀκριβῶς τηροῦντα τὴν ἰδίαν,
σώφρονα νοῦν κατέχων τις, ὁ πόθος πολεμεῖ τον·
καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποθῶν εὐταξίαν οὐκ ἔχει,
οὐ συγγενεῖς αἰσχύνεται, οὐ γείτονας πτοεῖται,
ἀλλ' ἔστιν ὅλος ἀναιδὴς καὶ δοῦλος τῆς φιλίας,
ὡς καὶ οὕτως πεπόνθασιν οἱ παγκάλλιστοι νέοι. 31α
[§ 268] Εἶτα ὁ θαυμαστὸς ἰδὼν δακρύσασαν τὴν κόρην
μετὰ δακρύων καὶ αὐτὸς ἀντέλεγε τοιαῦτα·
«Ἐγώ, κόρη παγκάλλιστε, τὰ περὶ σοῦ γινώσκω·
»τὸν πλοῦτον γὰρ τὸν ἄπειρον ὃν κέκτηται ὁ πατήρ σου,
»δι' οὗ πολλοὶ τῶν εὐγενῶν ἐπόθουν τοῦ λαβεῖν σε·
»ἐν γνώσει πάντων γέγονα ἀκριβῶς ἐρευνήσας,
»ἐγὼ γάρ, φιλτάτη ψυχή, οὐκ ἐφίεμαι πλούτου,
»οὐ κτήματα ἐπιθυμῶ, οὐκ ὀρέγομαι δόξης,
»πάντα χόρτον λογίζομαι ἐντρυφῶν τοῦ σοῦ κάλλους.
[§ 269] »Ἀφ' ἧς ὥρας, μαυρόμματε, ὠψόμεθα ἀλλήλους,
»οὐκ ἀπέστης ἐκ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ὠρίτζαν μίαν·
»ἐρριζώθης γὰρ ἔσωθεν καὶ συνεπλέχθης ταύτῃ,
»καὶ σὲ πάντα φαντάζομαι καὶ βλέπω σε μὴ οὖσαν·
»οὐ γὰρ ἠράσθην πώποτε οἱουδήποτε κάλλους,
»οὐ τὰς ὁδοὺς ἐγνώρισα κἂν ποσῶς τῆς ἀγάπης·
»δεῦρο, τὸ φῶς μου τὸ γλυκύ, ἔπου τῷ ἐραστῇ σου·
»ἥνπερ ἔχεις ἀπέσωθεν ἐμφάνισον ἀγάπην·
»ἀκριβὴς γὰρ ἀπόδειξις συνίσταται ἐξ ἔργων,
»καὶ συμβιώσομεν Θεοῦ νεύσει χαίροντες ἄμφω·
»ἐπὶ τοῦτο γεννήτορες καὶ οἱ σοὶ εὐφρανθῶσιν,
»γαμβροῦ οἵου τετύχηκαν ἐν γνώσει γεγονότες
»καὶ οὐδεὶς ὀνειδίσει σε, μᾶλλον δὲ μακαρίσει».
Ταῦτα καὶ ἕτερα πολλὰ φθεγξάμενος ὁ νέος·
«Ἐν σοί μου πᾶσα ἡ ἀρχή, ἔφησε, καὶ τὸ τέλος
»σὺν Θεῷ ἐναρχόμενον μέχρι τῆς τελευτῆς μου.
[§ 270] »Καὶ εἰ πώποτε βουληθῶ λυπῆσαι σε,
⟨ψυχή μου, 31β

529 οὐ συνεγγεῖς αἰσχύν. (Διόρθ. κατὰ Α 1950).—532 Εἶτα ὁ θαυμαστὸς δακρύσασαν τὴν κόρην—542 ψυχὴν κἂν ὠρίτζαν μίαν·—550 καὶ συμβιώσωμεν νεύσει Θεοῦ χαίροντες ἄμφω·—

529 ἑξ. Ἡ ἰδέα τοῦ ἐν προκειμένῳ χωρίου ὡς καὶ τῶν συναφῶν αὐτῷ ἐν Κδ 345 καὶ Κδ 505 προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου ὅστις πάλιν ἐδανείσθη τὴν ἀρχικὴν ἰδέαν ἐκ τοῦ Μουσαίου Ἡρὼ καὶ Λέανδρος, στίχ. 96-97. «Εἷλε δὲ μιν τότε θάμβος ἀναιδείη... Θάμβει δ' εἶδος ἄριστον, ἔρως δ' ἀπενόσφισεν αἰδῶ». Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1949 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 1757.

»καὶ οὐ φυλάξω ἀθόλωτον τὴν πρὸς ἐμέ σου ἀγάπην
»πόθον τε καθαρώτατον ἄχρι τῆς τελευτῆς μου,
»νὰ μὴ ἀποθάνω χριστιανός, νὰ μὴ κατευοδοῦμαι,
»νὰ μὴ κερδίσω τὰς εὐχὰς τῶν ἐμῶν γεννητόρων·
»καὶ αὐτὴ δέ, πανεύγενε, τὰ ὅμοια φυλάξοις!»
[§ 271 ✱] Ταῦτα ἡ κόρη τοῖς ὠσὶν ἐνηχηθεῖσα εἶπεν·
«Εἰ καὶ λίαν παράνομον τοῦ ἐμαυτὴν προδοῦναι,
»ἡ τάξις γὰρ ἡ ἀληθὴς εὐγένεια καλεῖται,
»ἥνπερ κἀγὼ ἠθέτησα, οὐκ οἶδα τι παθοῦσα,
»πόθος γὰρ ὅμως ἀκραιφνής, ἀγάπη σου ἡ βεβαία
»προτιμοτέραν ἔπεισε σῇ καλλίστῃ ἀγάπῃ».
Εἶθ' οὕτως ὅρκον μ' ἔρωτος ἡ κόρη φθεγξαμένη·
«Καταλιμπάνουσα γονεῖς, ἀδελφοὺς καὶ οἰκίαν,
»ἀπὸ τὸν Θεόν, ὦ ἄγουρε, σοὶ ἐμαυτὴν πιστεύω,
»αὐτόν μοι δίδου μάρτυρα ὅλως μή με λυπῆσαι,
»ἀλλὰ γυναῖκα ἔννομον ἄχρι τέλους ποιῆσαι·
»καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἐραστῶν ἠθετήκασι λόγους,
»ταῖς ποθουμέναις πρώην γὰρ ἐρωτικῶς δειχθέντες».
[§ 270 ✱] Καὶ ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ παῖς ἐξεπλάγη θαυμάζων
τῆς παρθένου τὴν σύνεσιν, ἐπώμοσε δὲ ὅμως·
«Μὰ τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα,
»οὐ λυπήσω σε πώποτε, ὦ πανευγενεστάτη,
»ἀλλὰ κυρίαν τῶν ἐμῶν καὶ δέσποιναν ποιήσω,
»γαμετήν τε καὶ σύνοικον μέχρι τέλους ζωῆς μου,
»εἰ καθαρὸν τὸν πρὸς ἐμὲ διατηρήσεις πόθον,
»καθώσπερ καὶ προέφην σοι, ὦ ποθεινὴ ψυχή μου». 32α
[§ 272] Καὶ ἐμπεδώσαντες καλῶς ἀλλήλους ἐκ τῶν ὅρκων,
ἡ παρθένος προκύψασα ἐκ τὴν χρυσῆν θυρίδα,
ὁ παῖς τὴν ὑπεδέξατο ὀρθωθεὶς ἐν τῷ ἵππῳ·
ἡ πέρδικα ἐξεπέτασεν, ὁ ἱέραξ τὴν ἐδέχθη·
καὶ κατεφίλησαν τερπνῶς, ὡς ἔπρεπεν, ἀλλήλους,
ἀνεκλαλήτως χαίροντες καὶ δακρύοντες ἄμφω.
[§ 273] Πεφύκασι γὰρ ἀκαρῆ ἐν χαρμονῇ μεγίστῃ,
καὶ δάκρυα μεθ' ἡδονῆς θερμότατα ἐκίνουν·
ὁ δέ γε παῖς ὑπὸ χαρᾶς κινηθεὶς καὶ ἀνδρείας,
σταθεὶς τοῦ οἴκου ἄντικρυς ἐξεφώνησε λέγων·
«Εὖξαι μου, κύρι πενθερέ, μετὰ τῆς θυγατρός σου·
»εὐχαρίστει δὲ τῷ Θεῷ ἔχων γαμβρὸν τοιοῦτον».
Τῆς δὲ φωνῆς ὡς ἤκουσαν τοῦ στρατηγοῦ αἱ βίγλαι,
διελάλησαν ἅπασιν εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι.

573 ἀλλὰ γυναῖκαν ἔννομον—

[§ 274] Καὶ ὁ στρατηγὸς παρευθὺς ἐξάπινα ἀκούσας
ἄλλος ἐξ ἄλλου γέγονεν οὐκ ἔχων ὅ,τι δρᾶσαι·
καὶ ἐκ βάθους ἀνέκραξεν· «Ἀπώλεσα τὸ φῶς μου,
»θυγάτηρ ἡ μονογενὴς ἐξ ὀφθαλμῶν μου ἤρθη».
[§ 275] Στρατήγισσα δ' ὡς ἤκουσεν ἠλάλαζε βοῶσα·
«Οἴχεται ἡ μονογενής, ἡρπάγη ἡ θυγάτηρ».
Οἱ ἀδελφοὶ ἑτέρωθεν θρηνοῦντες ἀνεβόων·
«Τίς τοῦτο κατετόλμησε τὸ ἀνόμημα πρᾶξαι;
»τίς ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀδελφὴν ἀπέσπασεν ἀθρόως;»
Ἔκλαιον αἱ οἰκέτιδες, οἰμωγὰς ἀνεβόων,
ὀδυρμὸς ἀκατάσχετος διὰ παντὸς ἐχώρει.
[§ 276] Στρατός τε πολὺς ἔνοπλος εἰς δίωξιν τοῦ νέου
καὶ ὀπίσω ὁ στρατηγὸς μετὰ τῶν δύο τέκνων.
[✱] Ἀλλ' οὐδὲ ἡ στρατήγισσα κατελείφθη ἐν οἴκῳ,
τῆς θυγατρὸς τὸν χωρισμὸν μὴ φέρουσα οὐδόλως·
πλῆθος γὰρ οἰκετίδων τε μεθ' ἑαυτῆς λαβοῦσα,
πεζὴ ὡς εἶχεν εἵπετο, λυσίκομος, θρηνοῦσα·
«Φιλτάτη ψυχή, κράζουσα, ποῦ πορεύῃ οὐκ οἶδα».
[§ 276] Οὐδεὶς δὲ ἐναπέμεινε γηραιὸς οὔτε νέος
ὃς οὐκ ἐκαβαλλίκευσεν εἰς δίωξιν τοῦ νέου,
πάντα ὑπεραλγήσαντες τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης,
ὡς μὴ ἰσχύειν ἀκριβῶς ἀριθμῆσαι τὸ πλῆθος.
[§ 280 ✱] Καὶ τοῦ φωτὸς αὐγάζοντος ἀπάρτι τῆς ἡμέρας,
ἐκεῖ τοὺς ἐκατέλαβον εἰς τοὺς ἀδήλους κάμπους·
οὕσπερ ἰδοῦσα μήκοθεν ἡ πανώραιος κόρη,
καὶ γὰρ ἔβλεπεν ὄπισθεν σκοπεύουσα ὀξέως,
ἐν ταῖς ἀγκάλαις οὖσα τε τοῦ πανηγαπημένου,
πρὸς αὐτὸν ταῦτα ἔλεγε, σφικτὰ τοῦτον κρατοῦσα·
«Ἀγωνίζου, ψυχίτζα μου, μή μας ἀποχωρίσουν,
»καὶ ἴσχυε κατὰ πολὺ τὸν μαῦρον ἀποπλήττων,
»ἰδοὺ γὰρ μέλλουσιν ἡμᾶς οἱ διώκοντες φθάνειν».
[§ 282] Ὡς ταῦτα δὲ ὁ θαυμαστὸς ἤκουσε νεανίας,
θάρσους εὐθέως ἐμπλησθεὶς καὶ τῆς ὁδοῦ ἐκκλίνας,
δένδρον εὑρίσκει διφυές, κλάδους φέρον τε δύο,
καὶ τὴν κόρην ἀποβαλὼν μέσον τῶν δύο κλάδων·
«Αὐτοῦ κάθου, παγκάλλιστε, καὶ σὸν φίλτατον βλέπε».

598 καὶ ὁ στρατηγὸς εὐθὺς ἐξάπινα ἀκ.—629 θαύμαστος—

621 ἑξ. Προβλ. ἐν Α 2023 ἑξ. καὶ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον πρόσθετα χωρία αὐτόθι περὶ μονομαχίας Διγενοῦς μετὰ τοῦ Σουδάλη, λόγους Διγενοῦς πρὸς τὴν κόρην ἐν Α 2055 ἑξ., καθὼς καὶ ἄλλας περαιτέρω διαφορὰς Α 2061 ἑξ. πρὸς Κδ 629 ἑξ., Α 2068 ἑξ. πρὸς Κδ 645 ἑξ., Α 2075 ἑξ. πρὸς Κδ 659 ἑξ.

Καὶ πρὸς πόλεμον ἑαυτὸν καθοπλίζει εὐθέως.
Καὶ τότε τὸ ἡλιογέννημα τὸν ἄγουρον ἐλάλει·
«Τοὺς ἀδελφούς μου πρόσεχε μὴ τοὺς κακοδικήσῃς». 33α
Ξένον πρᾶγμα ἐδείκνυτο τοῖς ἐκεῖσε παροῦσι
πῶς μόνος κατετόλμησε συμβαλεῖν χιλιάσιν·
καὶ ἐν βραχεῖ ἀπέκτεινε στρατιώτας ἀπείρους
καθωπλισμένους, ἱππικούς, πολέμου γυμνασμένους,
οἷς συμβουλεύειν ἤρξατο στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω,
καὶ μὴ πεῖραν τῆς ἑαυτοῦ καταλαβεῖν ἀνδρείας.
Ἐκεῖνοι δὲ τὴν τοῦ ἑνὸς αἰσχυνόμενοι ἧτταν,
τὸ θανεῖν ᾑρετίσαντο ἢ θανεῖν ὑπ' ἐκείνου.
[§ 283 ✱] Κἀκεῖνος ἐπελάλησε, σύρνει τὸ σπαθορράβδιν,
καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὸν στρατηγὸν οὐδὲ εἷς ὑπελείφθη.
Καὶ τοῦ πολέμου πέρας τε ὁ παῖς ἀποπληρώσας,
ὡς νικητὴς ὑπέστρεφε πρὸς τὴν παρθένον χαίρων,
καὶ ἐκ τοῦ ἵππου καταβὰς καὶ μύρια φιλήσας·
«Ἔχεις με, κόρη πάντερπνε, ἀπόδειξιν τῶν ἔργων».
Ἡ δὲ κόρη τὸν ἄγουρον ὡραΐζουσα πλέον,
ἡδέως ὑπεδέχετο φιλημάτων τοὺς ψόφους,
ἠρέμα πρὸς τὸν ἄγουρον οὑτωσὶ φθεγξαμένη·
«Μὴ ἀδικήσῃς, ὦ ψυχή, τοὺς ἐμοὺς αὐταδέλφους·
«ἐκείνους γὰρ οὕσπερ ὁρᾷς πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένους
»ἐκ τῶν ἵππων τεκμαίρομαι ἀδελφοὺς ἐμοὺς εἶναι,
»καὶ ὁ τρίτος ὁ μετ' αὐτῶν ὁ πατήρ μου τυγχάνει,
»τούτους μοι σώους χάρισον, ἀβλαβεῖς συντηρήσας».
[§ 284 ✱] «Γενήσεται ὅπερ αἰτεῖς, ὁ παῖς τῇ κόρῃ ἔφη,
»εἰ μή τι ἕτερον συμβῇ ἐκ τῶν ἀπροσδοκήτων·
»ὁ γὰρ ἐχθρῶν φειδόμενος ἐν ὥρᾳ τοῦ πολέμου,
»ὑπ' ἐκείνων ἀσυμπαθῶς κατεβλήθη πολλάκις». 33β
Ταῦτα εἰπὼν εἰσπήδησεν ἐν τῷ ἰδίῳ ἵππῳ
καὶ τοῖς περὶ τὸν στρατηγὸν σπουδαίως ὑποπίπτει.

663 Ταῦτα εἰσπήδησεν—

635. ἡλιογέννημα. Βλέπε ὑποσημ. Κδ 350, Κδ 807, Κστ 134, Α 1757, Α 1763, Α 2984 ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων ἐν λ. ἡλιογέννητος, ἡλιογέννημα καὶ ἡλίου φέγγος.

654 ἑξ. Πρὸς τὸ παρὸν σχετίζεται ἀνάλογον τοιοῦτον Ποντιακοῦ ᾄσματος ἔχον ὡς ἑξῆς : «Κόρη ἀκεῖν' πoὺ ἔρχονται κανὲν πάλ' κ' ἐγνωρίζεις ; Ἐμπρὸς ποὺ ἔρτ' ὁ καβαλάρς, ὁμοιάζει νὰ ἔν ὁ κύρι μ', κ' ἀκεῖν' οἱ μαῦρ' οἱ ἀλογάλτ', ὁμοιάζει νὰ εἶν τ' ἀδέλφια μ' κ' ἀκείν' ἡ γερανόφορος ὁμοιάζ' νὰ ἔν ἡ μάννα μ'». Βλέπε σχετικῶς ἐν Π. Τριανταφυλλίδου, οἱ Φυγάδες Ἀθῆναι 1870, Εἰσαγωγὴ σελ. 171-173 καὶ Σ. Ἰωαννίδου Ἔπος μεσαιωνικὸν Διγ. Ἀκρίτας, Εἰσαγωγή, σελ. 34 (Πρβλ. πλήρεις τίτλους ἐν Βιβλιογραφίᾳ α' τόμου παρόντος ἔργου σελ. λθ', τίτλ. 2, καὶ ὑποσημ. Α 310). Βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2067.

Οἱ δὲ τῆς κόρης ἀδελφοὶ ζήλου πολλοῦ πλησθέντες
ἀνελεῖν τοῦτον ἔλεγον τοῖς ἰδίοις ἀγούροις,
τὸν φόνον προσδοκώμενοι ὑφ' ἑτέρων γενέσθαι·
ὁ δὲ παῖς τὸ παράγγελμα φυλάττων τῆς φιλτάτης
εὐτέχνως τούτους ὑπελθὼν σοφῶς ἀνεῖλε πάντας.
[§ 285] Οἱ δ' ἀδελφοὶ ὁρμήσαντες μανικῶς ἐπ' ἐκεῖνον,
οὕτως αὐτοὺς ἐκύκλευσεν ἐκ τῶν ἵππων εἰσρίψας
ὡς ἂν μὴ βλάψαι ἀκριβῶς ἢ ὅλως τραυματίσαι.
[§ 286] Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν στρατηγὸν μακρόθεν καὶ ⟨πεζεύσας,
σφικτὰ δήσας τὰς χεῖρας του, χαμηλὰ προσκυνήσας,
ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν θαρσαλέᾳ τῇ ὄψει·
«Συγχώρησόν μοι, αὐθέντα μου, μηδέν με καταμέμφου·
»ὁ στρατός σου ἦτον χωρικὸς τοῦ κρούειν καὶ λαμβάνειν,
»καὶ διὰ τοῦτο οἱ πλείονες εἰς τὸν ᾅδην ἀπῆλθον·
»οὐ γάρ εἰμι τῶν ἀγενῶν οὐδὲ τῶν ἀνανδρείων,
»καὶ εἰ ποτὲ προστάξῃς με ποιῆσαι σοι δουλείαν,
»τότε λοιπὸν βεβαιωθῇς οἷον γαμβρὸν ἐπῆρες·
»εἰ δὲ καὶ πεῖραν λάβῃς μου ἀκριβῆ ἐκ τῶν ἔργων,
»τῆς εὐτυχίας ἑαυτὸν μακαρίσεις πολλάκις».
[§ 287] Αὐτίκα δὲ ὁ στρατηγός, χεῖρας εἰς ὕψος ἄρας
καὶ ὄμμα πρὸς ἀνατολάς, τῷ Θεῷ ηὐχαρίστει·
«Δόξα σοι, λέγων, ὁ Θεὸς ὁ συμφερόντως πάντα
»οἰκονομῶν τὰ καθ' ἡμᾶς σοφίᾳ τῇ ἀρρήτῳ·
»ὡς γὰρ αὐτὸς ἠθέλησα γαμβροῦ κατηξιώθην 34α
»ὡραίου τε καὶ εὐγενοῦς, σώφρονος καὶ ἀνδρείου,
»οἵου οὐδεὶς ἐπέτυχε πώποτε εἰς τὸν κόσμον».
[§ 288] Ταῦτα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς Θεῷ εὐχαριστήσας,
πρὸς τὸν παῖδα ἐφθέγξατο ἐπιεικῶς τοιάδε·
«Χάρις μέν, ὦ χρυσόγαμβρε, τῷ Θεῷ ἐπὶ πᾶσι,
»τῷ τὰ συμφέροντα ἡμῖν καλῶς οἰκονομοῦντι·
»ἔπαρον δέ, παγκάλλιστε, ἣν ἔλαβες ἐκ πόθου·
»εἰ μὴ γὰρ πόθον ἄπειρον πρὸς αὐτὴν πάντως εἶχες
»οὐκ ἂν μόνος ἐτόλμησας ἐμβῆναι εἰς χιλιάδας.
[§ 289] »Δεῦρο οὖν ἂς ἀπέλθωμεν εἰς τὸν ἐμὸν τὸν οἶκον,
»καὶ μὴ λογίζου παρ' ἡμῶν λυπηρὸν ὑποστῆναι,
»ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ σύμφωνα ποιήσωμεν τοῦ γάμου

670 ὑπ' ἐκεῖνον,—674 σφικτάς δήσας—677 κρούειν καὶ μὴ λαμβάνειν,—

677. Χωρικὸς=ἀνίδεος, ἀμαθής. Πρβλ. σχετικῶς ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 2092 καὶ ὑποσημ. Α 2090 αὐτόθι.
698 ἐξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2112 ἐξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

»συμβόλαια ἐν γράμμασι, τοῦ πατρός σου παρόντος,
»τάχιστα γὰρ ὡς μηνυθεὶς πρὸς ἡμᾶς ἐπανήξεις
»καὶ τὴν προῖκα τῆς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς ἀπολήψεις·
»ποιήσω καὶ τοὺς γάμους σου ἀκουστοὺς εἰς τὸν κόσμον,
»νὰ λάβῃς καὶ τὴν προῖκα σου ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας
»κεντηνάρια εἴκοσι νομίσματα παλαῖα,
»ἃ πρὸ καιροῦ ἐχώρισα καὶ ἐθέμην ἰδίως
»τῆς φιλτάτης εἰς ὄνομα, καὶ ἀργυραῖα σκεύη,
»βιστιάριον χρῆζον τε πεντακοσίας λίτρας,
»κτήματα πολλὰ ἀκίνητα εἰσόδων τριανταέξ,
»βάγιας ἑβδομήκοντα σὺν τῷ μητρῴῳ οἴκῳ,
»περιφανεῖ τυγχάνοντι καὶ πολυτίμῳ ὄντως·
»ὡσαύτως καὶ ἐξαίσια κόσμια τῆς μητρός της,
»στέφανον τὸν παγκόσμιον, ἀξιέπαινον ἔργον 34β
»συντεθειμένον ἐκ χρυσοῦ, λίθων τιμιωτάτων·
»καὶ μετὰ τούτων πάντων εὑρισκόμενα ζῷα,
»πρωτεῖα τετρακόσια, στράτορας ὀγδοήντα,
»μαγείρους δεκατέσσαρας καὶ μάγκιπας ὡσαύτως,
»καὶ ἕτερα ψυχάρια ἑκατὸν καὶ πενήντα.
[§ 290] »Δώσω σοι καὶ προτίμησιν τῶν λοιπῶν μου ⟨παιδίων
»πλοῦτον πολὺν καὶ ἄπειρον, κτήματα οὐκ ὀλίγα,
»σὺν τούτοις ἄλλα πλείονα παράσχω τῶν ῥηθέντων,
»πρὸ τοῦ γενέσθαι, τέκνον μου, τὴν ἱερολογίαν,
»ποιήσω καὶ τοὺς γάμους σου ἀκούστους εἰς τὸν κόσμον,
»τοῦ μὴ κράζειν σε πώποτε κλεψίγαμον οἱ νέοι,
»καὶ ὅτι κόρην ἥρπασας πραγμάτων ἀμοιροῦσαν,
»ὅπερ αἰσχύνη πέφυκε πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσιν·
»καὶ ταῦτα πῶς οὐκ ἐκφυγεῖν ῥαδίως ἐξισχύσεις,
»εἰ μὴ τανῦν σὺ μεθ' ἡμῶν ὑποστραφῇς ἐν οἴκῳ
»ὅπως καὶ ἡ στρατήγισσα παρηγορίαν λάβῃ
»οὐδαμῶς γὰρ ἐπίσταται ποῖος ἄρα τυγχάνεις,
»καὶ χαίρουσα τῶν ἀγαθῶν μεγαλύνῃ δοτῆρα·
»πείσθητι οὖν, καλὲ γαμβρέ, καὶ ἐλθὲ μετ' ἐμένα».
[§ 291] Ταῦτα εἰπὼν ὁ στρατηγὸς κολακεύων τὸν νέον,
παρευθὺς ὁ νεώτερος τῷ στρατηγῷ ἀντέφη·
«Πεισθῆναι σου τῆς συμβουλῆς ἀρίστης ὑπαρχούσης,
»αὐθέντα μου καὶ πενθερέ, δίκαιον με τυγχάνει,

—729 εἰ μὴ τανῦν μεθ' ἡμῶν ὑποραφῇς ἐν οἴκῳ,—

719. ψυχάρια, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐκαλοῦντο οἱ δοῦλοι, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Μανιάταις καλοῦνται εἰσέτι οἱ ἀχαμνόμεροι καὶ δὴ οἱ φαμέγιοι καὶ γενικώτερον οἱ ἱκέται. Ἐντεῦθεν, ὑποθέτω, προῆλθε καὶ ἡ λέξις ψυχογυιός.

»καὶ δέδοικα μὴ κίνδυνος ἐκ τούτου μοι ἐπέλθη,
»καὶ μετ' αἰσχύνης θάνατον οἰκτρότατον ὀφλήσω,
»ὡς ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος καὶ ἐχθρὸς γεγονώς σου· 35α
»πείθει με γὰρ τὸ συνειδὸς τηρεῖν τὰ ἐναντία,
»καὶ τὴν ὄψιν ἐρυθριῶ ἰδεῖν τῆς στρατηγίσσης·
»ἐγώ, κύριε μου πενθερέ, ἐπιθυμίαν εἶχον
»τὴν θυγατέρα σου λαβεῖν διὰ τὸ ταύτης κάλλος,
»οὐχὶ δὲ πλούτου εἵνεκα ἢ διὰ τῶν κτημάτων·
»ταῦτα πάντα χαρίζομαι τοῖς γυναικαδελφοῖς μου·
»ἀρκοῦν ἐμοὶ τὰ κάλλη της ἀντὶ πολλῶν προικίων,
»πλοῦτον παρέχει ὁ Θεὸς καὶ πενίαν ὡσαύτως,
»καὶ ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ, κατάγει καὶ ἀνάγει.
[§ 292] »Ὑπὲρ δὲ τοῦ ὑποστραφῆν, οὐ μή σε παρακούσω,
»ἀλλ' ἂς ἀπέλθω πρότερον εἰς τὴν ἐμὴν μητέρα,
»ἵν' ἴδῃ ὁ ἐμὸς πατὴρ νύμφην ἣν θέλει ἔχειν
»καὶ δοξάσῃ τὸν Θεὸν καὶ ταχὺ ὑποστρέφω·
»ἀλλὰ μὴ τοῦτο λυπηθῇς, ὑπερεύχου δὲ μᾶλλον,
»τέκνα σου γὰρ τυγχάνομεν καὶ δοῦλοι τῆς ψυχῆς σου».
Καὶ θαυμάσας ὁ στρατηγὸς τὴν σύνεσιν τοῦ νέου·
«Ὁ Θεός, ἔφη, τέκνον μου, ἵνα σε εὐλογήσῃ
»καὶ ἀξιώσῃ χαίρεσθαι τὰ ἔτη τῆς ζωῆς σου!»
Καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν ἐπέβηκε τοῦ ἵππου
καὶ εἰς τὴν κόρην μὲν αὐτός, στρατηγὸς δὲ ἐν οἴκῳ,
συνοδοιπόρους τοὺς υἱοὺς ἐκ τοῦ πώματος ἔχων,
σφόδρα ὑπερθαυμάζοντες τὴν τοῦ παιδὸς ἀνδρείαν.
[§ 293] Ὁ δέ γε ὄντως θαυμαστὸς ἐκεῖνος νεανίας
ἐν τῷ τόπῳ καταλαβὼν ἔνθα ἦτον ἡ κόρη·
«Δεῦρο, γλυκύτατόν μου φῶς, ἐξεφώνησε λέγων,
»δεῦρο, ἄνθος γλυκύτατον, ῥόδον μεμυρισμένον,
»δεῦρο, δάμαλις ἣ ἐμὴ ἣν ἔζευξεν ὁ ἔρως, 36α
»τὴν ὁδὸν διανύσωμεν, οὐδεὶς γὰρ ὁ κωλύων,
»δρόμον οὐδείς, πανεύμορφε, ἐστὶν ὁ ἐμποδίζων,
»μόνον πατρὸς καὶ ἀδελφῶν τῶν σῶν περισωθέντων·
»οὐ γὰρ τὸ πρόσταγμα τὸ σὸν ἠθέλησ' ἀθετῆσαι».
Καὶ ἐκ τοῦ δένδρου παρευθὺς κατελθοῦσα ἡ κόρη,
χαρᾶς καὶ ἡδονῆς πολλῆς ὑποπλησθεῖσα λίαν,
περιπατοῦσα γαληνὰ τὸν ἄγουρον ὑπήντα
καί, πλησίον γενόμενοι, μετὰ πόθου ἠρώτα·
«Πάντως οὐδὲν ἐνάντιον συνέβη σοι, ψυχή μου,
»ἀνάγγειλόν μοι τάχιον περὶ τῶν ἀδελφῶν μου».
[§ 294] «Μὴ θλίβεσαι, ψυχίτζα μου, ὁ ἄγουρος ἀντέφη,
»ἐκτὸς γὰρ τῶν ἐπαινετῶν ἀγούρων τοῦ πατρός σου,

»οὐδεὶς ὑπέστη μερικῶς οὔτε καθόλου βλάβην».
Καὶ κύψας εἵλκυσεν αὐτὴν ἐπάνω ἐν τῷ ἵππῳ,
καὶ ὑποδέχεται αὐτὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ἵππῳ,
φιλήματός τε καθαροῦ ἡδέως κορεσθέντες
καὶ χαίροντες διώδευον μεθ' ἡδονῆς μεγάλης.
[§ 296] Καὶ ὡς ἐσκέψαντο αὐτὸν οἱ βίγλαι τοῦ πατρός του
ἐν ταῖς ἀγκάλαις φέροντα, τὴν ῥοδόμορφον κόρην,
μετὰ σπουδῆς ἀπέτρεχον εἰπεῖν τὰ συγχαρίκια.
Ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ πατὴρ τὴν τούτου ἔλευσιν ὅλως,
πλήρης γενόμενος χαρᾶς εὐθὺς καβαλλικεύει,
οἱ πέντε γυναικάδελφοι, τρισχίλιοι ἀγοῦροι.
[§ 297] Δώδεκα σελλοχάλινα ἔστρωσαν γυναικεῖα,
δύο ὑπῆρχον χυμευτὰ μετὰ μαργαριτάρων
καὶ τὰ λοιπὰ ὁλόχρυσα μάλιστα μετὰ ζῴων·
πέπλα δὲ εἶχον ἅπασαι αἱ σέλλαι παγκαλλίστως· 36β
βλαττία ἦσαν σκεπαστοὶ οἱ ἵπποι πάντες μάλα
ὑπ' αὐτῶν καλυπτόμενοι καὶ τοῦ πολλοῦ χρυσίου·
ὄπισθεν τούτων σάλπιγγες καὶ βούκινα βαρέα,
τύμπανά τε καὶ ὄργανα ἐκρούοντο εἰς ἄκρον,
καὶ ἦν ἦχος ἐξάκουστος ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ·
ὡς ἄχρι τρία μίλλια τοῦ οἴκου προσελθόντες,
οὕσπερ ἰδοῦσα μήκοθεν ἡ πανώραιος κόρη,
σύντρομος ὅλη γέγονε τοὺς ὄντας ἀγνοοῦσα.
[§ 298] Καὶ πρὸς τὸν παῖδα ἔφησε λίαν συντετριμμένη·
«Ἐὰν ξένοι τυγχάνωσιν, ἡμᾶς ἀποχωρίσουν».
«Μὴ φοβοῦ, φῶς μου τὸ γλυκύ, ὁ νέος ἀπεκρίθη,
»αὐτὸς ὁ πενθερός σου ἔνι, διὰ σὲ ἐκοπώθη».
[§ 299] Πάλιν τὸ ἡλιογέννημα τὸν ἄγουρον ἀντέφη·
«Ἐντρέπομαι, ψυχίτζα μου, δι' οὗ μόνη τυγχάνω·
»εἰ τοῦ πατρός μου ἤκουσας καὶ μετ' ἐμοῦ ἐστράφης,
»ἄρτι νὰ εἶχον τὰς βάγιας μου καὶ τὴν ἐξόπλισίν μου,
»νὰ ἐγίνωσκε καὶ ὁ σὸς πατὴρ τίνος παιδὶν ἐπῆρες·
»ἀλλ' ὅμως ὡς τὸ ἐδίκησας, ἀπολογίας ἔχε».

787 ἀπέτρεχεν—810 καὶ τὴν ἐξόμπλισίν μου,—

795. Περὶ βλαττίων βλέπε ὑποσημ. Α 1191, Α 1551 καὶ Α 2257. Βλέπε καὶ ἐν Κδ 237.
797. βούκινα=σάλπιγγες ἐκ κέρατος. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2196 καὶ Εὑρετήριον α' τόμου. Βλέπε καὶ ἐν Κδ 827.
807. ἡλιογέννημα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Κδ 350, Κστ 134, Α 1757, Α 1763, Α 2084, ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων ἐν λ. ἡλιογέννητος, ἡλιογέννημα καὶ ἡλίου φέγγος.

[§ 300] «Μὴ λυπεῖσαι, πανεύγενε, διὰ τὴν μοναξίαν,
»σὲ γὰρ πάντες γινώσκουσι κἂν καὶ μόνη τυγχάνεις,
»καὶ τούτου μέμψις ἕνεκα ὑπάρχει οὐδεμία».
[§ 301] Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν, χαιρετίζουν ἀλλήλους·
ἐπέζευσεν ὁ νεώτερος μετὰ τῆς ποθητῆς του,
ἐπέζευσε καὶ ὁ Ἀμηρᾶς, ἠσπάσατο τοὺς δύο·
«Ὁ Θεός, ἔφη, τέκνον μου, ἵνα σας εὐλογήσῃ,
»αὐξήσῃ καὶ τὰ ἔτη σου ἐν εἰρήνῃ καὶ πλούτῳ, 37α
»καὶ βασιλείας τῆς αὐτοῦ ἐπιδείξῃ μετόχους!»
[§ 302] Εἰς δὲ σέλλαν τὴν χυμευτὴν καθίσαντες τὴν κόρην,
καὶ πολύτιμον στέφανον αὐτῇ περιβαλόντες,
καὶ ἕκαστος τῶν συγγενῶν τῶν ἐκεῖ εὑρεθέντων
δῶρα αὐτῇ προσήνεγκαν ὑπέρτιμα τῷ ὄντι·
καί, τὸν παῖδα κοσμήσαντες ὡς ἔπρεπε τῷ νέῳ,
τὰ βούκινα ἐδώκασιν, ὑπέστρεφον εὐθέως,
ἠλάλαζον αἱ σάλπιγγες, τὰ τύμπανα ἐφώνουν,
ἐκρούοντο τὰ ὄργανα, ἐμελῴδουν τὰ πάντα·
κιθάραι ἦχον ἔπεμπον καὶ πᾶν μουσικὸν εἶδος,
ᾀδόμενα ὑπέστρεφον ἐν τῷ οἴκῳ συντόμως.
[§ 303] Χαρὰν τὴν ὑπερβάλλουσαν τὴν γιναμένην τότε
τίς ἑρμηνεῦσαι δυνηθῇ ἢ εἰπεῖν ἐξισχύσει;
Ἐδόκουν γὰρ ὡς καὶ ἡ γῆ ἐν ᾗ περιεπάτουν
καὶ αὐτὴ συνετέρπετο περιπατούντων πάντων,
καὶ πᾶς ὅστις ἐτύγχανεν εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνην
ἄλλος ἐξ ἄλλου γέγονεν ἀπὸ τῆς θυμηδίας·
τὰ βουνία ἐσκίρτιζον, ἐχόρευον αἱ πέτραι,
ἀνέβλυζον οἱ ποταμοί, ἠγάλλοντο τὰ δένδρα,
ὁ ἀὴρ ἐφαιδρύνετο ἐν τῇ χαρᾷ ἐκείνῃ.
[§ 304] Ὡς δὲ τοῦ οἴκου ἔμελλον, ἀπάρτι πλησιάσαι,

827 βύκινα—829 ἐκρόουντο τὸ ὄργανα,—

827. Περὶ βουκίνων βλέπε ὑποσημ. Κδ 797.
838. ἐχόρευον αἱ πέτραι. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 2241 (1377): αἱ πέτραι ἀηδονοῦσαν. Παρατηρητέον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὅτι ἡ ἐν Etudes de Philologie Néo Grecque τοῦ Ψυχάρη καὶ ἐν Fascicule 92 τῆς Bibliothèque de l' Ecole des Hautes Etudes, Παρίσιοι 1892, δημοσιευθεῖσα μελέτη τοῦ John Schmitt, ἐν ᾗ σχετίζεται τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα: «αἱ πέτραι ἀηδονοῦσαν» πρὸς τὰ «ἀηδονικὰ ἐτραγῴδει» τοῦ Α 1838 (1249) καὶ πρὸς τὰ ῥήματα κελαηδῶ καὶ ἀηδονολαλῶ, στερεῖται βάσεως. Ἡ ὀρθὴ ἐτυμολογία εἶναι ἐκ τοῦ ἀντιδονῶ, λέγεται δὲ ἐν Μάνῃ ἐπὶ λίθων ριπτομένων διὰ σφενδόνης καὶ ἠχούντων χαρακτηριστικῶς: οἱ πέτρες ἀηδονίζουσι ὄντες τισὲ ρίχνουσι μὲ τὴ σποντέναν». Πρόκειται προφανῶς περὶ παραμορφώσεως τοῦ ῥήματος ἀντιδονῶ εἰς ἀηδονίζω ὀφειλομένης εἰς παρετυμολογίαν.

πλῆθος ἄπειρον γυναικῶν αὐτοῖς συναπαντῶσιν·
ἦν γὰρ καὶ ἡ στρατήγισσα πρὸς ἀπαντὴν τῶν νέων,
καὶ σὺν αὐτῇ ἡ πάντερπνος μήτηρ ἡ τοῦ Ἀκρίτου,
οἰκέτιδές τε εὐπρεπεῖς λαμπρῶς ἠγλαϊσμέναι,
αἱ μὲν ἄνθη κατέχουσαι ῥόδα τε καὶ μυρσίνας 37β
τὸν ἀέρα μυρίζουσαι ὀσμαὶ θυμιαμάτων·
ἕτεραι χειροκύμβαλα ἔκρουον μελῳδοῦσαι
μέλος λίαν ἥδύτατον, ἐπαινοῦσαι τὸν παῖδα
καὶ τὴν παρθένον μετ' αὐτοῦ καὶ γονεῖς ἀμφοτέρων·
ἔδαφος ἐπανέστρωτο μυρσίνας τε καὶ δάφνας,
ῥόδα ναρκίσσους καὶ πολλὰ εὐωδέστατα ἄνθη.
Ἡ πενθερὰ τὴν ἑαυτῆς κατησπάζετο νύμφην,
ἔργα αὐτῆς ἐξαίρετα φιλοτίμως παρέχει,
καὶ ἦν ἄπληστος ἡδονὴ καὶ μεγίστη τερπνότης.
[§ 305] Εἰς δὲ τὸν οἶκον φθάσαντες, ὁ Ἀμηρᾶς εὐθέως
γυναικαδελφοὺς τοὺς ἑαυτοῦ καὶ στρατὸν οὐκ ὀλίγον
συναριθμήσας ἔστειλε τρισχιλίους ἀγούρους
νὰ εἴπωσι τὸν στρατηγὸν ἵν' ἔλθῃ εἰς τοὺς γάμους.
[✱] «Κέλευσον, ὦ συμπενθερέ, τοῦ ἐλθεῖν εἰς τοὺς γάμους,
»οὓς ὁ Θεὸς ἡτοίμασεν, ἡμῶν μὴ βουλομένων».
[§ 306] Ὡς δὲ καὶ τούτων ἤκουσεν μὴ ἀμελήσας ὅλως,
ἅπαντα ἅπερ εἰς τιμὴν τῶν φιλτάτων προσῆκον
μεθ' ἑαυτοῦ παραλαβὼν ἀνείκαστόν τε πλῆθος
τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο μετὰ τῆς στρατηγίσσης.
[✱] Οὐδὲν γὰρ εἶχον τι λέγειν ἢ ποσῶς ἀμφιβάλλειν,
οἵου γαμβροῦ τετύχηκαν γεγονότες ἐν γνώσει·
σὺν προθυμίᾳ τὸ λοιπὸν καὶ χαρμονῇ μεγίστῃ
τὴν ὁδὸν μᾶλλον ἤνυον ᾄδοντες τὰ τοῦ γάμου
καὶ οἱ τῆς κόρης ἀδελφοὶ μετὰ τῶν συμπαρόντων.
Ἄφιξιν δὲ τὴν ἑαυτῶν ὁ τοῦ παιδὸς ἀκούσας
πατὴρ πρὸς ὑπαντὴν καλὴν μετὰ λαοῦ ἐξῆλθε·
βουλόμενος δ' ὁ θαυμαστὸς κατελθεῖν ἐκ τοῦ ἵππου 38α
ὁ στρατηγὸς ἐκώλυσεν ἑαυτὸν ἐξορκίσας·

860. Κέλευσον=εὐαρεστήθητι, καλῶς νὰ ὁρίσῃς. Φράσις φιλοφροσύνης καθιερωμένη ἐν τῇ ἐθιμοτυπίᾳ τῆς αὐτοκρ. αὐλῆς, ἔνθα ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος, ὁ πραιπόσιτος, ἢ ὁ σιλεντιάριος ἀπὸ κελεύσεως, ἢ ἕτερος ὀφφικιάλιος τῆς καταστάσεως ἀνεφώνει τὴν τυπικὴν φράσιν: «Κελεύσατε» ἀπαραίτητον πρὸς ἔναρξιν τῶν διατυπώσεων καθ' ἑκάστην ἑορτήν. Βλέπε σχετικῶς Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου, Ἔκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως, ἐκδ. Vogt, τόμ. α', σελ. 19 στίχ. 30, σελ. 66, στίχ. 24, σελ. 90 στιχ. 18 κλπ. Πρβλ. περαιτέρω διαφορὰς πρὸς Α 2250 ἑξ.

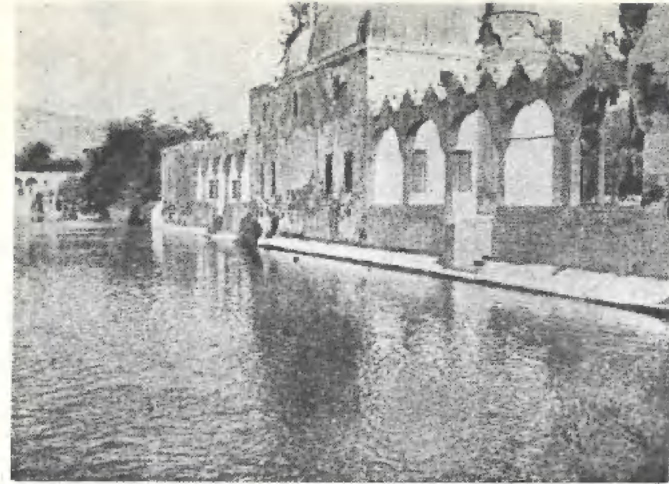
ἀλλήλους τε ὡς ἔπρεπεν ἀσπασάμενοι μάλα
ἐπὶ τὸν οἶκον ἔσπευδον καὶ ὀλίγον προβάντων
πεζοπόροι ἠπήντησαν ἀναρίθμητον πλῆθος,
καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι σύστημα οἰκετίδων·
τοῦ οἴκου δὲ τὰ σύνορα καταλαβόντες ἤδη
μετὰ κόσμου τοῦ πρέποντος πλήθους θυμιαμάτων
ροδόσταμμα καὶ τῶν λοιπῶν παντοίων μυρισμάτων·
ταῦτα ἡ μήτηρ τοῦ παιδὸς ἤγαγεν ἡ ὡραία.
[✱] Τὰ δὲ ἐντεῦθεν ποῖος νοῦς φράσαι ὅλως ἰσχύει;
τὴν θαυμαστὴν ὑποδοχὴν τοῦ 'Αμηρᾶ ἐκείνην,
τὴν καλὴν συναναστροφὴν τῆς ἑαυτοῦ συζύγου,
εὐωχίαν τὴν εὔτακτον καὶ ἁρμόδιον τάξιν,
ἐδεσμάτων τὴν ἄπειρον πολυποίκιλον θέαν,
τὴν ἐκ πάντων παράθεσιν ζῴων ἀναριθμήτων;
τῶν μίμων τὰς μεταβολάς, αὐλητῶν μελῳδίας,
χορευτρίων λιγύσματα, ποδῶν τὰς μεταβάσεις,
τῶν χορῶν τὸ ἐνήδονον καὶ ξένην μελῳδίαν;
κάλλος γὰρ εἶχον ἅπαντα, τέρψιν ἄλλο πρὸς ἄλλο.
[✱] Προικὸς δὲ τὰ συμβόλαια τῇ ἑξῆς πληρωθέντα,
τὰ ἐν αὐτοῖς ἀδύνατον κατ' ἔπος ἐξιέναι,
ἅπερ δὲ οὐ συνέθεντο ἀμφότεροι τοῖς τέκνοις
καλῶς τε καὶ τὰ κτήματα εὐαρίθμητα ὄντα
μὴ λέξαι ἐξ ὀνόματος ἀπρεπέστατον ἔστιν
τῶν τε ζῴων τὸν ἀριθμὸν καὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων.
[§ 306] Δέδωκε μὲν ὁ στρατηγὸς ἵππους δώδεκα μαύρους,
τερπνὰ φαρία δώδεκα εὐμορφότατα λίαν, 58β
δώδεκα μούλας ἐκλεκτὰς μετὰ σελλοχαλίνων
ἀργυρῶν τε καὶ χυμευτῶν, ἔργων ἀξιεπαίνων·
οἰκέτας νέους δώδεκα, στράτορας χρυσοζώνους,
δώδεκα παρδοκυνηγοὺς λίαν δοκιμωτάτους,
χιονίδας ἱέρακας δώδεκα 'Αβασγίας,

875 ἀσπασάμενος μάλα—881 ροδοστάμματα—

902. ἀργυρῶν τε καὶ χυμευτῶν. Βλέπε κατωτέρω Κδ 907 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

904. παρδοκυνηγούς. Πάρδους ἤτοι λεοπαρδάλεις τιθασσευμένας ἐχρησιμοποίουν οἱ Βυζαντινοὶ διὰ τὸ κυνήγιον. Ταύτας διηύθυνον οἱ εἰδικοὶ παρδοκυνηγοί, ὅπως τοὺς ἱέρακας οἱ ἱερακάριοι οἱ γερακάρηδες. Βλέπε σχετικῶς ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 2260 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ εἰκόνα παρδοκυνηγοῦ καὶ πάνθηρος ἐν σελ. 81 τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου.

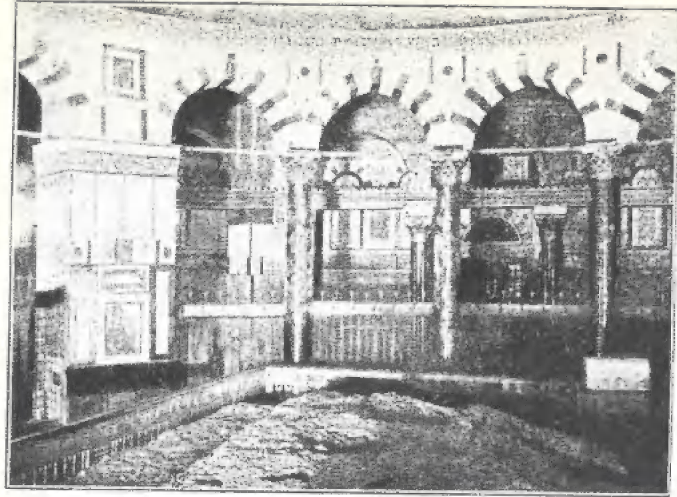
905 ἑξ. Περὶ ἱεράκων καὶ χρησιμοποιήσεως αὐτῶν εἰς τὸ κυνήγιον, πλὴν τοῦ ἀντιστοίχου τῷ παρόντι χωρίου ἐν Α 2259, βλέπε καὶ ἐν Α 1410 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. 'Ο κοινὸς ἱέραξ (falco communis) εἶναι χρώματος

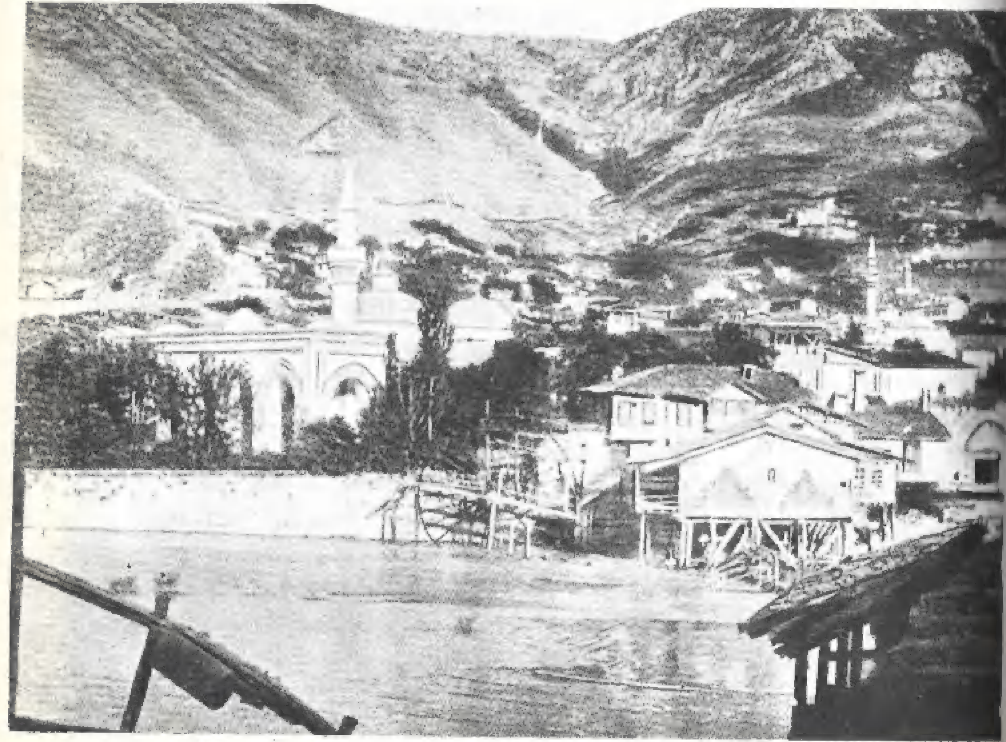

Βιβάριον καὶ Τέμενος τῆς 'Οσροηνῆς 'Εδέσσης (Κάστρον Ροχάβ).

'Η 'Αγία Σοφία. 'Ανατολικὴ πλευρά.

Ὁ κρεμασμένος λίθος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους τοῦ Ὀμάρ. Ἱερουσαλήμ.

Ἡ Ἀμάσσεια τῆς Καππαδοκίας.

φαλκωνάρια δώδεκα καὶ φάλκωνας ὡσαύτως·
εἰκόνας δύο χυμευτὰς ἁγίων Θεοδώρων,
καὶ τένδαν χρυσοκέντητον, ὡραίαν, παμμεγέθη,
ζῴων ἔχουσαν συγκοπὰς πολυμόρφους ἰδέας,
τὰ σχοινία μεταξωτά, ἀργυροὶ δὲ οἱ πάλοι,
κοντάρια κυπρίζοντα ἀραβίτικα δύο,
καὶ τοῦ Χοσρόου τὸ σπαθὶν τὸ διαφημισμένον.
[§ 307] Καὶ ταῦτα μὲν ὁ στρατηγὸς χαρίσματα παρέσχε
γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Διγενῆ ὁ δ' Ἀμηρᾶς ὡσαύτως
θεώρετρον πολύτιμον παρέδωκε τῇ κόρῃ·

907 εἰκόνας δύο χυτάς—

φαιοῦ μὲ μελανὰς κηλῖδας καὶ πυρρόξανθος ἢ τεφροπυρρὸς εἰς τὰ κάτω μέρη. Ὁ λευκὸς ἱέραξ ἀπαντᾷ σήμερον εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ἄριστοι διὰ τὸ κυνήγιον ἐθεωροῦντο κατὰ τοὺς μ. χρόνους οἱ ἱέρακες τῆς Ἀβασγίας, χώρας τοῦ Καυκάσου παρὰ τὴν σημερινὴν Γεωργίαν. Φαλκωνάρια ἐκαλοῦντο οἱ μικροὶ ἱέρακες (falco minor), φάλκωνες δὲ οἱ κοινοὶ ἱέρακες.

907. εἰκόνας χυμευτάς. Πρόκειται περὶ πολυτίμων εἰκόνων ἐσμαλτωμένων. Οἱ ὅροι χύμευσις, χυμευτής, χυμευτὸς ἀπαντῶσι συνηθέστατα παρὰ τοῖς βυζ. συγγρ. κυρίως ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν τῆς σμαλτώσεως εἰκόνων καὶ ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων. Βλέπε σχετικῶς Κωνστ. Ἀμάντου, Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις εἰς μεσαιων. συγγραφεῖς. Παναγία χυμευτή, ἐν Ἐπετ. Βυζ. Σπουδ. Β', σελ. 281-282. Μ. Στεφανίδου, Μουσικὴ καὶ Χρυσοποιΐα κατὰ τοὺς Βυζ. χυμευτὰς ἐν Ἐπετ. Βυζ. Σπουδ. Δ', σελ. 39-45, τοῦ αὐτοῦ Περσικὴ καὶ Βυζαντιακὴ Βιοτεχνία, ἐν Ἐπετ. Βυζ. Σπουδ. ΣΤ', σελ. 282-285, Λάμπρου, Διορθώσεις εἰς τὸ ποίημα τοῦ Μελιτηνιώτου εἰς Σωφροσύνην ἐν Ν. Ἑλληνομν. ΙΒ', σελ. 22-23. Κατὰ συνεκδοχὴν οἱ ἀνωτέρω ὅροι ἀπαντῶσι καὶ προκειμένου περὶ ὑφασμάτων ὁπότε ἀναφέρονται εἰς τὴν διακόσμησιν αὐτῶν διὰ χρυσοῦ (χρυσοῦφαντα καὶ χρυσοποίκιλτα ὑφάσματα). Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1215 καὶ Α 2262. Περὶ εἰκόνων ἢ ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων ἐσμαλτωμένων βλέπε ἐν Α (1121) Α 1559, Α 3989 καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Α 2266 (1402) παραλλαγὴν Τ καὶ ὑποσημ. Α 2266 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Charles Diehl, Manuel d' art byzantin, Παρίσιοι 1925, σελ. 305 ἑξ., 375-376, 679, 686-710, λεπτομερείας περὶ τοῦ κλάδου τούτου, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ βυζαντινοὶ καλλιτέχναι διέπρεψαν. Πρβλ. καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις τοῦ παρόντος ἔργου λ. χυμευτός.

911. κοντάρια κυπρίζοντα = κοντάρια χαλκᾶ χρώματος πρασίνου, τὸ ὁποῖον ἔλαβον διὰ καταλλήλου εἰδικῆς ὀξυδώσεως. Περὶ ἐξωτερικῆς βαφῆς τῶν μετάλλων βλέπε καὶ μελέτην Μ. Στεφανίδου, Περσικὴ καὶ Βυζαντιακὴ βιοτεχνία ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΣΤ', σελ. 283 Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 2499.

912. Περὶ Χοσρόου βλέπε ἐν ἀντιστοιχ. τῷ παρόντι χωρίῳ Α 2269 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

915. Περὶ θεωρέτρου βλέπε ἐν ἀντιστοιχ. τῷ παρόντι χωρίῳ Α 2278 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Τὸ θεώρετρον ἐδίδετο συνήθως ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ γαμβροῦ. Βαθμηδὸν ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζεται οὕτω τὸ δῶρον τὸ ὁποῖον προσέφερεν ὁ νυμφίος ἢ ὁ πατήρ του εἰς τὴν νύμφην, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἀντίκρυζεν αὐτὴν ἐπισήμως ἀκάλυπτον, τὸ λεγόμενον σήμερον «ξεμπουμπούλωμα τῆς νύφης».

ὁμοίως καὶ ἡ στρατήγισσα ἡ μάμμη τοῦ 'Ακρίτου·
οἱ πέντε γυναικάδελφοι καὶ συγγενεῖς οἱ ἄλλοι
μαργαριτάριν ἄπειρον, χρυσίον καὶ λιθάριν,
καὶ βλαττία πολύτιμα ἄπειρα καὶ ὀξέα·
ἡ δέ γε τούτου πενθερὰ παρέδωκεν ὡσαύτως
πράσινον λευκοτρίβλαττον καὶ ζώνας πολυτίμους,
τέσσαρα χρυσογράμμωτα φακεόλια ἄσπρα,
καββάδιν τε χρυσοφυὲς ὄπισθεν γρύψους ἔχον·
ὁ πρῶτος γυναικαδελφὸς δέδωκε δέκα νέους
ἀσκευάστους καὶ εὐειδεῖς καὶ τῇ κόμῃ ὡραίους,
ἠμφιεσμένους περσικὴν στολὴν ἀπὸ βλαττίου 39α
καὶ χρυσομάνικα καλὰ εἰς τοὺς αὐτῶν τραχήλους·
θάτερος γυναικαδελφὸς σκουτάριν καὶ κοντάριν·
ἄλλοι δὲ τούτου συγγενεῖς ἔδωκαν ἄλλα πλεῖστα,
ὧν οὐκ ἐξὸν ἀπαριθμεῖν τὸ εἶδος τῶν πραγμάτων.
[§ 308] Καὶ τρεῖς μῆνας ἐποίησε τελούμενος ὁ γάμος,
ἡ δὲ χαρὰ οὐκ ἔληγεν ἡ πάνδημος ἐκείνη.
[§ 309 ✱] Μετὰ δὲ τὸ συντελεσθῆν τὸν τριμηναῖον γάμον,
παραλαβὼν ὁ στρατηγὸς πάντας τοὺς συμπενθέρους
καὶ τὸν γαμβρὸν τὸν ἴδιον, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν
καὶ γάμος ἄλλος γέγονεν φαιδρότερος τοῦ πρώτου.
'Ηγάλλετο ὁ στρατηγὸς τοῦ παιδὸς ὡς ἑώρα
τὴν εὔτακτον κατάστασιν, τὴν νουνεχῆ ἀνδρείαν,
τῶν ἠθῶν τὴν πραότητα καὶ λοιπὴν εὐκοσμίαν·
ἡ στρατήγισσα ἔχαιρε καθορῶσα τὸ κάλλος
καὶ τὴν αὐτοῦ πανευπρεπῆ καὶ ξένην ἡλικίαν·
οἱ τούτου γυναικαδελφοὶ ἐπισκέπτοντες σφόδρα
οἱ ταῖς αὐτῶν καυχώμενοι ἀεὶ ἀνδραγαθίαις,
καὶ δόξα τῷ μόνῳ ἀγαθῷ ἐπιτελοῦντι ἔργον.
'Εν γὰρ ταῖς διοικήσεσι τῶν μεγίστων πραγμάτων

922 χρυσογράμματα—923 καββάδην τε χρυσοφυῆ—

919. Περὶ βλαττίων βλέπε παραπομπὰς ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων τοῦ παρόντος ἔργου, λέξ. βλαττίν. 'Οξέα ἦσαν τὰ πολύτιμα ὑφάσματα χρώματος ἰώδους. Τὸ ἰῶδες χρῶμα ἐθεωρεῖτο ἐξαιρετικῆς πολυτελείας καὶ ἦτο ἀποκλειστικῆς χρήσεως διὰ τοὺς ἄρχοντας.
922 Περὶ φακεολίου βλέπε ἐν Κγ 260, Α 1211 καὶ Α 3545, ὡς καὶ ἐν Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων τοῦ παρόντος ἔργου.
923. καββάδης καὶ καββάδιν ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς στρατιωτικὸν ἔνδυμα, περσικῆς προελεύσεως, ἐν εἴδει πλατέος καὶ μακροῦ ἐπενδύτου
931. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2285 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 2282 ἑξ.
933 Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 2292 ἑξ.

ὁ Θεὸς συνεισέρχεται, καὶ μηδεὶς ἀπιστείτω·
εὐλόγως τοίνυν πρὸς Θεὸν ἀναπέμψωμεν χάριν,
αὐτὸς γὰρ πάντων ὁ δοτὴρ τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει.
'Εκεῖσε τοίνυν ἱκανὰς ποιήσαντες ἡμέρας,
ὁ 'Αμηρᾶς ὑπέστρεψεν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ,
καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Διγενὴς καὶ ἡ τούτου φιλτάτη
μεγίστης προσελεύσεως γεναμένης καὶ αὖθις.
[§ 310-311] Εἶθ' οὕτως λίαν δόκιμος ἀποφανθεὶς ὁ νέος 39β
γέγονε δὲ περίφημος ἐν ταῖς ἀνδραγαθίαις,
ὥστε σχεδὸν εἰς ἅπαντα βεβαιωθεὶς τὸν κόσμον·
καὶ μόνος ᾑρετίσατο διάγειν εἰς τὰς ἄκρας,
τὴν κόρην φέρων σὺν αὐτῷ καὶ ἰδίους οἰκέτας.
[§ 312] Πόθον γὰρ εἶχεν ἄπειρον τοῦ μόνος συνδιάγειν
καὶ τοῦ μόνος περιπατεῖν δίχα τινὸς ἑταίρου.
῞Ενθα γὰρ ἐπορεύετο, τένδαν εἶχεν ἰδίαν,
εἰς ἣν ἡ κόρη καὶ αὐτὸς συνεδίαγον μόνοι·
καὶ τένδαν ἄλλην εἴχασιν αἱ βάγιαι αἱ δύο,
ἑτέραν δὲ οἱ θαυμαστοὶ ἀγοῦροι τοῦ 'Ακρίτου,
ἐκ διαστήματος πολλοῦ ἀπέχοντες ἀλλήλοις.
[§ 314] Πολλοὶ δὲ τῶν ἀπελατῶν τοῦτο ἀναμαθόντες
συμβούλιον ἐποίησαν τὴν κόρην ἀφαρπάσαι·
καὶ πάντας συναπέκτεινε καθυποτάσσων τούτους,
ὅπως τε κατεπτόησε πᾶσαν τὴν Βαβυλῶνα,
Ταρσὸν ὁμοῦ καὶ τὸν Βαγδᾶ, τοὺς Μαυροχιονίτας,
καὶ ἄλλα μέρη ἱκανὰ τῶν δεινῶν Αἰθιόπων.
[§ 315] Ταῦτα τὰ κατορθώματα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας
ὁ τηνικαῦτα τὴν ἀρχὴν τοῖς 'Ρωμαίοις διέπων,
Βασίλειος ὁ εὐτυχὴς καὶ μέγας τροπαιοῦχος,

959 δίχα τινὸς ἑτέρου.—971 Ταῦτα τοίνυν τὰ κατορθώματα—

969 Μαυροχιονῖται. Πρβλ. στιχ. Κδ 205, ἔνθα ἀναφέρονται οἱ Μαυρονῖται. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Α 4636, ἔνθα μνημονεύονται οἱ Μαυριωροί. Πρόκειται περὶ πληθυσμῶν κατοικούντων παρὰ τὸν Ταῦρον. Τὸ ὄρος τοῦτο ἐκαλεῖτο ἄλλοτε καὶ Μαῦρον ὄρος. Οἱ Μαυροχιονῖται ἢ Μαυριωροὶ κατὰ τὸν Καρολίδην εἶναι πάντως ὅλως διάφοροι τῶν Μαρωνιτῶν τοῦ Λιβάνου. Πρβλ. Καρολ. 241 - 242. Βαγδᾶς ὀνομάζεται ἡ Βαγδάτη.
973 ἑξ. «Βασίλειος ὁ εὐτυχὴς καὶ μέγας τροπαιοῦχος, ὁ καὶ συνθάψας μεθ' ἑαυτοῦ τὴν βασίλειον δόξαν». 'Ανάλογος φράσις ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ κείμενον περὶ τοῦ βίου τῆς ἐκ Λέσβου Θεοκτίστης, ὅπερ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἁγιογράφου Νικήτα Μαγίστρου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰῶνος ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912). Τὸ σχετικὸν χωρίον ἔχει ὡς ἑξῆς. «Γενομένῳ μοι ποτε κατὰ τὴν Πάρον, ἐγεγόνειν δὲ καὶ γὰρ ἐπὶ Κρήτην ἔπλεον ὑπὸ τοῦ μακαρίτου καὶ θεοσεβοῦς βασιλέως στελλόμενος τοῦ εὐτυχοῦς ὄντως καὶ τὴν εὐτυχίαν Ρωμαίων τῷ τάφῳ συνθάψαντος». Αἱ φράσεις αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸν πατέρα τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ αὐτοκρά-

ὁ καὶ συνθάψας μεθ' ἑαυτοῦ τὴν βασίλειον δόξαν,
ἔτυχε γὰρ μετὰ Περσῶν ποιῶν τὴν ἐκστρατείαν
ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἐν οἷς ὁ παῖς διῆγεν,
καὶ μαθὼν τὰ περὶ αὐτοῦ ἐξεπλήττετο σφόδρα.
[§ 316] Ποθήσας οὖν κατὰ πολὺ θεάσασθαι τὸν νέον,
γραφὴν πρὸς αὐτὸν ἔστειλε περιέχουσαν τάδε· 40α
«Τὰ περὶ σοῦ, ὦ τέκνον μου, ἡ ἐμὴ βασιλεία
»μαθοῦσα κατορθώματα εὐφράνθημεν ἐν τούτοις,
»τῷ συνεργοῦντι σοι Θεῷ ἀναπέμποντες χάριν·
»ἐν ἐφέσει δὲ γεγόναμεν αὐτοψεὶ τοῦ ἰδεῖν σε,
»καὶ παρασχεῖν σοι ἀμοιβὰς τῶν σῶν ἔργων ἀξίας·
»ἐλθὲ τοίνυν ὡς πρὸς ἡμᾶς χαίρων ἀνενδοιάστως,

τορα Βασίλειον Α' Μακεδόνα, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ 'Ακριτ. ἔπους τὰς ἀντέγραψε ὡς εἶχον ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ ἁγιογράφου Νικήτα Μαγίστρου. 'Ανεξαρτήτως ὅμως τούτου τὸν βίον τῆς Θεοκτίστης ἀντέγραψεν ἐξ ὁλοκλήρου μεταγενεστέρως καὶ ὁ Συμεὼν Μεταφράστης, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικῶς τυπικὸν τῆς διηνεκοῦς τάσεως τῶν Βυζαντινῶν λογίων νὰ ἀντιγράφουσι τὰ ἔργα τῶν παλαιοτέρων των λεηλατοῦντες κυριολεκτικῶς αὐτούς. Εἶναι γνωστὸν μάλιστα σήμερον ὅτι ἐξ ἀφορμῆς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος φράσεων, αἵτινες περιελαμβάνοντο καὶ εἰς τὸ ἀνωτέρω λογοκλόπημα, ἐδόθη διαταγὴ νὰ καοῦν τὰ ἔργα τοῦ Συμεὼν Μεταφράστου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' Βουλγαροκτόνου θεωρήσαντος τὰς ἀνωτέρω ἐκφράσεις ὡς προσβλητικὰς δι' αὐτὸν καὶ τὴν βασιλείαν του, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο καὶ μόνον ἀποκλείει ἀπολύτως τὴν πιθανότητα ὅτι αἱ ἀνωτέρω φράσεις ἀναφέρονται εἰς τὸν Βασίλειον Β' Βουλγαροκτόνον. Τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀντίστοιχον αὐτῷ ἐν Α 2342 (1476) ἑξ., ἔνθα ἀναφέρεται ὁ βασιλεὺς Ρωμανός, διέσωσε τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν, εἶναι σπουδαιότατον, διότι ἀποτελεῖ terminus post quem, ἤτοι ἔνδειξιν ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ ἔπους συνετάγη μετὰ τὴν συγγραφὴν τῆς βιογραφίας τῆς Θεοκτίστης, τουτέστι μετὰ τὸ ἔτος 912 μ.Χ. Περὶ τοῦ ἁγιογράφου Νικήτα Μαγίστρου, ὡς καὶ περὶ τοῦ Συμεὼν Μεταφράστου, βλέπε ἐν Κρουμβ. Α' 393,399,402—408. Βλέπε ὡσαύτως ἀπόψεις ἐν προκειμένῳ Grégoire ἐν Byzantion V 340, καὶ 756—757, VI 488—490. καὶ 495, VII 300, Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι' 624—625,651—654,657—658. Μνεία Βασιλέως Βασιλείου γίνεται καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν Κδ 55—56, ἔνθα προστίθενται τὰ κοσμητικὰ τοῦ «εὐτυχοῦς» καὶ τοῦ «'Ακρίτου τοῦ μεγάλου». Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Πρβλ. ὡσαύτως τὰ σχετικὰ χωρία ἐν Α 1368 ἑξ. καὶ Α 2342 ἑξ., ἔνθα ἀναφέρεται ἀντὶ τοῦ Βασιλείου, ὁ βασιλεὺς Ρωμανός, βλέπε δὲ καὶ τὰς ταυταρίθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ἐπίσης χωρίον ἐν Κγ 150 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. περὶ 'Αγ. Μανδηλίου, ἀποτελοῦν terminus ante quem, ἤτοι ἔνδειξιν ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Ἔπους συνετάγη πρὸ τοῦ ἔτους 944 μ.Χ. ὡς καὶ ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τομ. α', σελ. κ' καὶ ὑποσημ. 25—26, σελ. κε' καὶ ὑποσημ. 53'—54, σελ. λε' καὶ ὑποσημ. 118. Βλέπε τέλος καὶ ἐν τῷ εἰσαγωγικῷ ὑπομνήματι τοῦ παρόντος τόμου, σελ. στ'-ζ' καὶ ὑποσημ.13-14 αὐτόθι.

975. Πέρσας ἐκάλουν οἱ συγγραφεῖς τῶν μ. χρόνων τοὺς Τούρκους. Πρόκειται ἴσως περὶ ἀναχρονισμοῦ ἐνταῦθα. Βλέπε σχετικῶς περαιτέρω ἐν Κδ 1043 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»μὴ ὑποπτεύων λυπηρὸν παρ' ἡμῶν ὑποστῆναι».
[§ 317] 'Ο δὲ ταύτην δεξάμενος ἀντιγραφὴν ἐκπέμπει·
«'Εγὼ μὲν δοῦλος ἔσχατος τοῦ σοῦ κράτους τυγχάνω,
»εἰ καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀμέτοχος ὑπάρχω·
»ποῖον δέ, δέσποτα, ἐμὸν κατόρθωμα θαυμάζεις
»τοῦ ταπεινοῦ καὶ εὐτελοῦς καὶ παντελῶς ἀτόλμου;
»ἀλλ' ὅμως πάντα δυνατὰ τῷ πρὸς Θεὸν θαρροῦντι·
»καὶ ἐπειδήπερ βούλεσαι ἰδεῖν τὸν σὸν οἰκέτην,
»μετ' ὀλίγων παραγενοῦ πρὸς ποταμὸν Εὐφράτην,
»κἀκεῖ με ὄψει, δέσποτα ἅγιε, ὅταν βούλει.
»Καὶ μὴ νομίσῃς ἀπειθῶ πρὸς σὲ παραγενέσθαι·
»ἀλλ' ὅτι κέκτησαι τινὰς ἀπείρους στρατιώτας,
»καὶ εἰ μὲν ἴσως εἴπωσι τινὲς ὅπερ οὐ δέον,
»ποιήσω σε εἰς τὸ βέβαιον ἄμοιρον τῶν τοιούτων,
»τοῖς γὰρ νέοις, ὦ δέσποτα, συμβαίνουσι τοιαῦτα».
[§ 318-319] Καὶ τὴν γραφὴν ὁ βασιλεὺς διεξιὼν κατ' ἔπος,
ἐθαύμαζε τὴν τοῦ παιδὸς ταπείνωσιν τοῦ λόγου,
καὶ ἔχαιρε κατανοῶν τὸ ὕψος τῆς ἀνδρείας.
Σφόδρα δὲ ὀρεγόμενος ἰδεῖν τὸν νεανίαν
παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν στρατιώτας 40β
καὶ δορυφόρους ἱκανούς, ἦλθεν εἰς τὸν Εὐφράτην,
πᾶσιν ἐπαγγειλάμενος τοῦ φθέγξασθαι μηδόλως
λόγον τινὰ ἐπίμωμον ἔμπροσθεν τοῦ 'Ακρίτου.
[✱] Οἱ δέ γε τούτου ἕνεκα φυλάττειν συνταχθέντες
παρὰ μικρὸν ἀπήγγειλαν τὴν ἄφιξιν συντόμως
βασιλέως πρὸς Διγενῆ τὸν θαυμαστὸν 'Ακρίτην.
Καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Διγενὴς μονώτατος ἐξῆλθεν,
ὃς μέχρι γῆς τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ὑποκλίνας·
«Χαίροις, ἔφη, ὁ ἐκ Θεοῦ λαβὼν τὴν βασιλείαν,
»καὶ δι' ἀσέβειαν ἐθνῶν ἅπασι κυριεύσας·
»πόθεν μοι τοῦτο γέγονεν ὁ γῆς πάσης δεσπόζων·
»παραγενέσθαι πρὸς ἐμὲ τὸν ἐξουθενημένον;»
[§ 319 ✱] Τοῦτον ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκπλαγεὶς τὴν θέαν,
παντὸς ἐπιλαθόμενος ὄγκου τῆς βασιλείας,
μικρὸν τοῦ θρόνου προσελθὼν κατησπάζετο χαίρων,
κατεφίλει περιχαρῶς ἡλικίαν θαυμάζων,
καὶ τὴν πολλὴν κατάθεσιν τοῦ εὐμεγέθους κάλλους·
«Ἔχεις, λέγων, ὦ τέκνον μου, ἀπόδειξιν τῶν ἔργων·
»τοῦ γὰρ κάλλους ἡ σύνθεσις ἀνδρείαν εἰκονίζει·

1004 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2375 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
1018 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 2378 ἑξ.

»εἴθε τοιούτους τέσσαρας εἶχεν ἡ 'Ρωμανία!
»Λέγε λοιπόν, ὦ τέκνον μου, πεπαρρησιασμένως,
»καὶ ὅπερ βούλει λάμβανε τῆς ἐμῆς βασιλείας».
[§ 320] «Τὰ πάντα ἔχε, δέσποτα, ὁ παῖς ἀνταπεκρίθη.
»ἐμοὶ γὰρ ἔστιν ἱκανὴ μόνον ἡ σὴ ἀγάπη
»οὐ δίκαιον δὲ τοῦ λαβεῖν ἀλλὰ διδόναι μᾶλλον,
»ἔχεις καὶ γὰρ ἐν τῷ στρατῷ ἐξόδους ἀνεκάστους·
»ἀξιῶ καὶ ἀντιβολῶ τῆς σῆς δόξης τὸ κράτος 41α
»ἀγαπᾶν τὸ ὑπήκοον, ἐλεεῖν πενομένους,
»ἐξ ἀδικούντων ῥύεσθαι τοὺς καταπονουμένους,
»τοῖς παρὰ γνώμην πταίουσι συγχώρησιν παρέχειν,
»μὴ προσέχειν διαβολαῖς, ἄδικον μὴ λαμβάνειν,
»αἱρετικοὺς ἀποσοβῶν, ὀρθοδόξους κρατύνων.
[§ 321 ✱] »Ταῦτα γάρ, δέσποτα, εἰσὶν ὅπλα δικαιοσύνης,
»μεθ' ὧν δυνήσῃ τῶν ἐχθρῶν πάντων περιγενέσθαι·
»οὐ γὰρ ἔστι δυνάμεως κρατεῖν καὶ βασιλεύειν,
»Θεοῦ μόνον τὸ δώρημα καὶ δεξιᾶς 'Υψίστου·
»ἐγὼ δὲ ὁ πανευτελὴς τῷ σῷ κράτει δωροῦμαι,
»ὃ ἐδίδου κατα καιρὸν τέλος τῷ 'Ικονίῳ

1034 τοὺς ἀδικοῦντας ῥύεσθαι καὶ καταπονουμένους ('Αντικατεστάθη διὰ Α 2393).—1035 γνώμην παίουσι συγχώρ.—1036 διαβουλαῖς—

1032 ἑξ. 'Αξιῶ καὶ ἀντιβολῶ κλπ. "Αξια προσοχῆς εἶναι ἐν προκειμένῳ τὸ ὕφος καὶ ὁ τόνος τοῦ Διγενοῦς, ὅστις φέρεται ἐνταῦθα ὡς ἴσος πρὸς ἴσον μὲ τὸν βασιλέα, πρὸς τὸν ὁποῖον μάλιστα λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ δώσῃ καὶ συμβουλάς. Τοῦτο ἀποδοτέον οὐχὶ ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἀσυδοσίαν τῶν ἀρχόντων τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων, οἵτινες, παρὰ ταῦτα, ὤφειλον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως νὰ τηροῦν τουλάχιστον τὰ προσχήματα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ "Επους, ὅστις ἀποβλέπων νὰ προκαλέσῃ ἐντύπωσιν καὶ νὰ ἐξάρῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἥρωος, λαμβάνει ταυτοχρόνως τὴν εὐκαιρίαν νὰ διατυπώσῃ καὶ τὰς προσωπικάς του ἀπόψεις ἀναφορικῶς πρὸς τὴν διαγωγὴν τὴν ἐμπρέπουσαν εἰς βασιλεῖς. Αἱ ἀπόψεις αὗται εὑρίσκον φαίνεται ἀπήχησιν παρὰ τῷ κοινῷ, καθόσον ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὸ λαϊκὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ θεωρεῖ ἰδεώδη τὸν ἡγεμόνα ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι φίλος τῆς δικαιοσύνης, ἐχθρὸς καὶ τιμωρὸς τῶν δυνατῶν, τῶν αὐλοκολάκων καὶ τῶν τυραννίσκων τοῦ λαοῦ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἀπόψεις Iorga ἐν Histoire de la vie byzantine τομ. β' σελ. 273, ἀπὸ Wartemberg ἐν Das mittelgriechische Nationalepos ἐν Allgmeinee Zeitung, Μόναχον 6 Φεβρουαρίου 1899, ὡς καὶ ἐν "Εσσελιγγ, Βυζάντιον και Βυζ. πολιτισμὸς σελ. 215—216.

1043. Τὰ περὶ 'Ικονίου ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἡ ἐν Κδ 975 μνεία Περσῶν, οἵτινες εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι Τοῦρκοι, ὀφείλονται προφανῶς εἰς μεταγενεστέραν προσθήκην. Πρόκειται πράγματι περὶ ἀναχρονισμοῦ, καθόσον τοιοῦτος φόρος πληρωνόμενος ὑπὸ "Ελληνος αὐτοκράτορος δὲν εἶναι νοητὸς εἰ μὴ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Σελτζούκων Τούρκων ἐν Μ. 'Ασίᾳ καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Σουλτανάτου τοῦ 'Ικονίου. Τοῦτο συνέβη εἴκοσι ἔτη μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαντζικιὲρ (1071) καθ' ἣν ὁ Σουλτάνος

»ἄλλο τοσοῦτον σε λαβεῖν παρ' ἐκείνων ἀκόντων,
»καὶ ποιήσω σε, δέσποτα, ἀμέριμνον ἐκ τούτου,
«ἄχρις ἂν ἡ ἐμὴ ψυχὴ ἐκ τοῦ σκήνους ἐξέλθῃ».
[§ 322] Καὶ ἐχάρη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις,
καὶ φησίν· «Ὦ θαυμάσιε, κάλλιστε νεανία
»ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ πατρίκιόν σε ἔχει,
»δωρουμένη σοι ἅπαντα κτήματα τοῦ σοῦ πάππου,
»καὶ ἐξουσίαν νέμω σοι τοῦ διοικεῖν τὰς ἄκρας·
»ταῦτα δὲ εἰς χρυσόβουλλον σῶα ἐπικυρώσω,
»καὶ ἐσθῆτας βασιλικὰς παρέχω πολυτίμους».
[✱] Ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεύς, εὐθὺς ὁ νέος προστάξας
ἕνα τῶν ἵππων τῶν αὐτοῦ ἀγροικῶν, ἀδαμάστων,
κομίσαι ἔμπροσθεν αὐτῶν σιδήροις δεδεμένον·
ὃν λῦσαι ἔφη τοῖς παισὶν καὶ «Ἀφετέ τον τρέχειν».
Καὶ τὰς ποδέας ὀχυρῶς πήξας εἰς τὸ ζωνάριν, 41β
ἤρξατο τρέχειν ὄπισθεν τοῦ καταλαβεῖν τοῦτον·
καὶ εἰς ὀλίγον διάστημα τῆς χαίτης τε κρατήσας
ὄπισθέν τον ἐγύρισε τὸν ἀγροικὸν καὶ μέγαν,

"Αλπ-'Αρσλὰν ἐνίκησε τὸν Ρωμανὸν Διογένην συλλαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον. Τὸ Σουλτανάτον τοῦ 'Ικονίου ἱδρύθη μετὰ τὸ 1092, ἐπὶ 'Αλεξίου Α' Κομνηνοῦ. Βλέπε σχετικῶς Παπαρρηγ. 'Ιστορ. Δβ, σελ. 23 ὑποσημ. 1, Χρονολ. πίνακα ἐν α' τόμῳ παρόντος ἔργου σελ. νστ', ἔτος 1071 ἑξ., ἀπόψεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι', σελ. 650-651, ὡς καὶ ἐν τῷ εἰσαγωγ. ὑπομνήματι τοῦ παρόντος τόμου σελ. ζ' καὶ ὑποσημ. 15. Τὴν μνείαν τοῦ 'Ικονίου θεωρεῖ ὁ Χατζῆς ὡς terminus post quem τοῦ "Επους, τοῦτον δὲ ἀντέκρουσεν ὁ Grégoire. Βλέπε σχετικῶς μελέτας Χατζῆ ἐν Byz.-Neugr. Jarhbücher 9 (1931) σ. 274 ἑξ. καὶ 10 (1933), σ. 369 ἑξ., Grégoire, Revue des Ftudes Grecques 46 (1933) 66 καὶ ἐν Byzantion IX, σελ. 361-365.

1054 ἑξ. Τὰ ἐν προκειμένῳ σημειούμενα περὶ τῆς ἱππικῆς δεξιότητος τοῦ Διγενοῦς δὲν εἶναι, νομίζω, ἄσχετα πρὸς τὰ ἀναφερόμενα περὶ τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου καὶ τὸ κατόρθωμά του νὰ δαμάσῃ τὸν Βουκέφαλον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πλουτάρχου, Βίῳ 'Αλεξάνδρου, ἐκδ. Sintenis, Teubner Λειψίας τομ. Γ', VI σελ. 284,6 ἑξ., Μεσαιων. βίῳ 'Αλεξάνδρου ἐκδ. Wagner, στίχ.596 ἑξ., καὶ Φυλλάδᾳ Μεγ. 'Αλέξαντρου σελ.79. Πλήρεις παραπομπὰς τῶν ἔργων τούτων βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ.μβ', κτλ. 32-34. 'Αναλόγων ἱππικῶν καὶ ἄλλων κατορθωμάτων μνεία γίνεται παρὰ τῶν βυζαντ. συγγρ. Συνεχιστοῦ, Κεδρηνοῦ, Ψευδοδωροθέου κλπ. προκειμένου περὶ τοῦ Βασιλείου Α' Μακεδόνος καὶ τοῦ 'Ιωάννου Α' Τζιμισκῆ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion, VI 491, Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 86-87, ἐν Bury History of the Eastern Empire σελ. 167, ἐν Ψευδ. 349-350. Πρβλ. καὶ Ε 930. 'Αναλόγου κατορθώματος μνεία γίνεται καὶ εἰς τὸ ᾆσμα τῶν υἱῶν τοῦ 'Ανδρονίκου στίχ. 36, ὡς καὶ ἐν τῷ ᾄσματι τοῦ 'Αρμούρη, στίχ. 34-38. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 37 καὶ 121

1058. Πρβλ. ὅμοιον στίχον ἐν Κδ 116, ὡς καὶ ὑποσημ. Κδ 114 ἑξ. αὐτόθι.

λακτίζων, στροινιάζων τε, φυγεῖν ὅλως εἰκάζων·
καὶ ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἐλθόντος τοῦ γεννάδα
κάτω τον ἐκατέρραξεν εἰς γῆν ἐφηπλωμένον,
καὶ πάντες ἐξεπλάγησαν τῇ παραδόξῳ θέᾳ.
[✱] Ὑποχωρεῖν βουλόμενος, λέων τις ἐκ τοῦ ἄλσους
ἐξελθὼν διεπτόησε τοὺς μετ' αὐτοῦ παρόντας,
πολλοὶ γὰρ λέοντες εἰσὶν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ,
καὶ πρὸς φυγὴν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐτράπη.
Ὁ δὲ παῖς πρὸς τὸν λέοντα ὑποδραμὼν εὐθέως,
ποδὸς αὐτοῦ δραξάμενος ἑνὸς τῶν ὀπισθίων,
ἀποτινάξας ἰσχυρῶς καὶ τῇ γῇ καταρράξας,
νεκρὸν αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων ὁμοῦ βλεπόντων.
Τοῦτον κρατῶν ἐν τῇ χειρί, καθάπερ τις τὸν πτῶκα,
πρὸς βασιλέα ἤνεγκε· «Δέξαι, λέγων, κυνῆγιν
»τοῦ σοῦ οἰκέτου, δέσποτα, διὰ σοῦ θηρευθέντα».
Καὶ πάντες ἐξεπλάγησαν ἔντρομοι γεγονότες,
τὴν ὑπεράνθρωπον αὐτοῦ ἰσχὺν κατανοοῦντες.
Καὶ τὰς χεῖρας ὁ βασιλεὺς πρὸς οὐρανὸν ἐκτείνας·
«Δόξα σοι, ἔφη, δέσποτα, ποιητὰ τῶν ἁπάντων
»ὅτι με κατηξίωσας τοιοῦτον ἄνδρα βλέψαι
»ἐν τῇ παρούσῃ γενεᾷ ἰσχυρὸν παρὰ πάντας».
Καὶ τὴν δορὰν τοῦ λέοντος ἐπαρθῆναι κελεύσας.
[§ 2 -324 ✱] Καὶ πλείστας πρὸς τὸν θαυμαστὸν ἐποίει (ὑποσχέσεις· 42α
ἀλλήλους ἀσπαζόμενοι, ὑπεχώρουν, εὐθέως
πρὸς τὸν στρατὸν ὁ βασιλεύς, ὁ δὲ παῖς πρὸς τὴν κόρην.
Ἔκτοτε κῦρος ἔλαβε παρὰ πάντων ὁ λόγος,
καὶ τὸν παῖδα ὠνόμαζον Βασίλειον Ἀκρίτην,
τὸν χρυσοβούλλου εἵνεκα τοῦ ἄρχειν εἰς τὰς ἄκρας.
[§ 325] Ἡμεῖς δὲ καταπαύσωμεν τὸν λόγον μέχρις ὧδε,
τῶν ἐφεξῆς ἐχόμενοι συντάξεως ἑτέρας·
κόρος γὰρ λόγου, ὡς φησὶν ὁ ἐμὸς θεολόγος,
ταῖς ἀκοαῖς πολέμιος διὰ παντὸς ὑπάρχει.

1062 στροινιάζων, φυγεῖν—1066 Ὑποχωρεῖν δὲ βουλόμενος—1084 καὶ πλεῖστα πρὸς τὸν θαυμ.—

1062. στροινιάζων = ὀρθότερον ἴσως στρηνιάζων, ἐκ τοῦ στρηνής. Λέγεται ἐπὶ ἤχου διαπεραστικοῦ καὶ ὀξυτάτου. Λείψανα τοῦ μεσαιων. ῥήματος στροινιάζω εἶναι καὶ τὰ ἐν Μάνῃ στρηνιοῦ = παίζω, καὶ στρηνίο = παιχνίδι. Ἀμφότερα λέγονται ἐπὶ παιγνίων παιδικῶν ἐξαιρετικῶς ζωηρῶν καὶ συνοδευομένων ὑπὸ φωνῶν καὶ θορύβου.

1066 ἑξ. Πρβλ. σχετικῶς τὰ περὶ ἐλάφου ἐν Κδ. 144 ἑξ. ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1453 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως τὰ λοιπὰ κατορθώματα τοῦ Διγενοῦς ἐν κυνηγίῳ τὸν φόνον ἄρκτων καὶ λεόντων ἐν Κδ 112 ἑξ. καὶ Α 1424 ἑξ. ὡς καὶ τὰ περὶ φόνου λέοντος ἐν Κστ. 95 ἑξ.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

[§ 328] Νεότης πᾶσα ἀληθῶς ματαιότης ὑπάρχει,
ὁπηνίκα πρὸς ἡδονὰς ἐκτείνει τὰς ἀτάκτους·
ὁ δέ γε ταύτης ἀσφαλῶς τὰς ἡνίας ἰθύνων
ἀχείρωτος τοῖς πάθεσιν ἐσαεὶ διαμένει,
καὶ κληρονόμος δείκνυται ζωῆς τῆς αἰωνίου,
ἀντὶ προσκαίρου ἡδονῆς τῆς αἰσχρᾶς καὶ βεβήλου.
Ὃς γὰρ τρυφᾷ, ἀδύνατον τυχεῖν τῆς αἰωνίου,
ὡς γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμπρησμὸν μετὰ ἐλαίου σβέσαι,
οὐδὲ τρυφῶν τις δυνατὸν φυγεῖν τὴν ἁμαρτίαν,
δι' ἧς τὸ πῦρ ἐκτρέφεται πᾶσι τοῖς ἀκολάστοις.
[§ 329] Καὶ γὰρ οὗτος ὁ θαυμαστὸς καὶ γενναῖος Ἀκρίτης,
ὁ τοῖς χαρίσμασι Θεοῦ πᾶσι πεπλουτισμένος,
πρὸς ὀλίγον τὴν ἑαυτοῦ νεότητα χαυνώσας
ἀμελῶς περιπέπτωκεν ἐγκλήματι μοιχείας·
ὕστερον δὲ μετάμελος γεγονὼς ὑπὲρ τούτου 42β
τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ ἀνήγγειλε τὸ σφάλμα
οὐ καυχήσεως ἕνεκεν, ἀλλὰ μεταμελείας.
[§ 330 ✱] Καὶ γὰρ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐντυχὼν Καππαδόκι,
τὴν ἑαυτοῦ βουλόμενος ἁμαρτίαν φαυλῆσαι,
πρὸς αὐτὸν διηγήσατο τάδε μετρίως λέγων.
[§ 335] Ὁπηνίκα ἐθελοντὶ τοῦ πατρὸς ἐχωρίσθην
καὶ ἐν ταῖς ἄκραις κατοικεῖν μόνος ἠρετισάμην,
ταξιδεῦσαι ἠθέλησα εἰς τὴν ἔνδον Συρίαν,
ἔτος πεντεκαιδέκατον ἄγων τὴν ἡλικίαν.
[§ 336] Ἀνύδρους τε καταλαβὼν κάμπους τῆς Ἀραβίας,
τὴν ὁδόν, ὥσπερ εἴωθα, μόνος μου διοδεύων,
φάραν ἐπικαθήμενος, βαστάζων καὶ κοντάριν.

1 ἑξ. Ὁ πέμπτος λόγος τοῦ παρόντος κειμένου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἕκτον τοιοῦτον τῶν κειμένων τῆς ὁμάδος Τ, Α, καὶ Π. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 2450 (1561) ἑξ.

11 ἑξ. Πρβλ. σχετικῶς διαφορὰς ἐν Α 2457 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

17-18 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἀντιστοίχου τῷ παρόντι χωρίου ἐν Α 2462 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι.

24. ἔτος πεντεκαιδέκατον. Πρβλ. διαφορὰν ἐν Α 2497, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

[§ 338] Ἔνδιψος ὅλος γέγονα, πολὺς γὰρ ἦν ὁ καύσων,
καὶ πανταχοῦ ἐσκόπευα ποῦ τὸ ὕδωρ ὑπάρχει·
δένδρον ὁρῶ ἀπόμηκα πρὸς τὴν δεξιὰν βέλτοι,
καὶ τὴν φάραν ἐπιλαλῶ, νομίσας ὕδωρ ἔχειν·
καὶ οὐδαμῶς ἀπέτυχον· φοῖνιξ δὲ ἦν τὸ δένδρον,
καὶ ἐκ τῆς ῥίζης θαυμαστὴ ἀνεπέμπετο βρύσις.
[§ 339] Ταύτῃ δ' ὡς ἐπλησίαζον ὀλολυγμοὺς ἀκούω,
καὶ κλαυσώδεις ὀλοφυρμοὺς μετὰ πλείστων δακρύων,
ἡ δὲ θρηνοῦσα κόρη ἦν πάνυ ὡραιοτάτη.
[§ 340] Κἀγὼ νομίσας φάντασμα τὸ ὁρώμενον εἶναι,
ἔκδειλος ὅλος γέγονα, τριχῶν μου ὀξυνθέντων,
καὶ τὸ φρουροῦν με δὴ ἀεὶ διεχάραττον ὅπλον,
ἦν γὰρ ὁ τόπος ἔρημος, ἄβατος καὶ ἀλσώδης.
Ἐκείνη δὲ ὡς εἶδέ με, ἀνέθορεν εὐθέως,
καὶ αὐτὴν περιστείλασα ἐν τῷ πρέποντι κόσμῳ, 43α
τάς τε βροχὰς τῶν ὀφθαλμῶν ἄρασα τῇ ὀθόνῃ,
πρός με λέγειν ἀπήρξατο περιχαρῶς τοιάδε·
«Πόθεν, καλὲ νεώτερε, καὶ ποῦ μόνος ὁδεύεις;
»μὴ διὰ πόθον καὶ αὐτὸς ἐπλανήθης ἐνταῦθα;
»ἀλλ' ἐπειδή, ὡς ἔοικεν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὡδηγήθης
»τῆς ἐρημίας ὅπως με τὴν ἀθλίαν ἑλκύσῃς,
»πρὸς μικρὸν ἀναπαύθητι, κύριέ μου, ἐνταῦθα,
»ἵν' ὅπως ἀκριβέστερον τὰ κατ' ἐμὲ ἀκούσῃς,
»καί τινα τῶν ὀδυνῶν παρηγορίαν λάβω,
»λόγοις γὰρ συνεπαίρεται ἐκ τῆς ψυχῆς ἡ λύπη».
[§ 341] Ταῦτα κἀγὼ ὡς ἤκουσα, εἰς χαρὰν μετεβλήθην,
ἀληθὲς τὸ φαινόμενον ἀκριβῶς ἐννοήσας·
μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς ἐπέζευον εὐθέως,
ἥψατο γάρ μου τῆς ψυχῆς τὸ ἀπόρρητον κάλλος,
ὥστε δευτέραν τῆς ἐμῆς ταύτην εἶναι νομίσας.
Καὶ τὸν μὲν φάραν ἔδησα εἰς τοῦ δένδρου τὸν κλῶνα,
τὸ δὲ κοντάριν ἔστησα μέσον αὐτοῦ τῆς ῥίζης,

28 ἔδιψος— 50 τὰ κατ' ἐμοῦ ἀκούσῃς—

32. Βλέπε κατωτέρω Κε 59 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
37 ἑξ Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2528 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
45 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2531 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
59 Ἀνάλογος στίχος ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ Ἆσμα Ἀρμούρη. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 121, στίχ. 50. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Α 2519, Α 2544, Κε, 32 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις.

καί, ὕδατος μεταλαβὼν πρὸς αὐτὴν τάδε ἔφην.
[§ 342] «Λέγε μοι, κόρη, πρότερον πῶς ἐνταῦθα διάγεις;
»καὶ τίνος χάριν ᾤκησας ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ,
»εἶθ' οὕτως γνώσῃ καὶ αὐτὴ ποῖος κἀγὼ ὑπάρχω».
Εἶτα καθίσαντες ὁμοῦ ἐν θώκῳ χαμαιζήλῳ,
τάδε λέγειν ἀπήρξατο, στενάξασα ἐκ βάθους.
[§ 343] «Ἐμή, πατρίς, νεώτερε, τὸ Μεφερκὲ τυγχάνει·
»τὸν Ἁπλορράβδην ἤκουσας, τὸν Ἀμηρᾶν τῶν πάντων,
»οὗτος πατὴρ ἐμὸς ἐστί, μήτηρ ἡ Μελανθία.
»Ῥωμαιογενῆν ἠγάπησα ἐπὶ κακῷ ἰδίῳ,
»ὅντινα εἶχε δέσμιον τρεῖς χρόνους ὁ πατήρ μου·
»καὶ γὰρ ἐνδόξου στρατηγοῦ υἱὸς ἔλεγεν εἶναι,
»τῶν δεσμῶν ἠλευθέρωσα, φυλακῆς ἐρρυσάμην.
[§ 344] »Φαρία τὸν ἐχάρισα, πρωτεῖα τοῦ πατρός μου,
»ἄρχοντα τοῦτον ἔδειξα περιφανῆ Συρίας,
»μετὰ βουλῆς καὶ τῆς μητρός, τοῦ πατρός μου ἀπόντος,
»ἐν τοῖς πολέμοις γὰρ ἀεὶ εἴωθεν ἀσχολεῖσθαι.
»Ἐφαίνετο δὲ εἰς ἐμὲ πολλὴν ἔχων ἀγάπην,
»καὶ θνήσκειν, εἰ συμβέβηκε πρὸς ὥραν μὴ ἰδεῖν με,
»ὑπῆρχε δὲ ἐπίπλαστος, ὡς ἔδειξε τὸ τέλος.
[§ 345] »Καὶ γὰρ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, δρασμὸν ὑπονοήσας,
»βουλόμενος τοῦ ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν Ῥωμανίαν,
»καὶ τὴν βουλὴν ἐξεῖπε μοι, καὶ ὅνπερ εἶχε φόβον
»διὰ πατέρα τὸν ἐμὸν μήποτε ἐπανήξῃ,
»καὶ ἐμὲ κατηνάγκαζε σὺν αὐτῷ πορευθῆναι,
»ὅρκοις ἐπαγγειλάμενος λίαν φρικωδεστάτοις
»μὴ ἀρνηθῆναί με ποτέ, ἀλλὰ σύμβιον ἔχειν.
[§ 346] »Οἷσπερ κἀγὼ πιστεύσασα, συμφυγεῖν κατεθέμην,
»ἄδειαν εἶτα ἐφευρεῖν ἄμφω διεσκοποῦμεν
»τὸν πλοῦτον ὅπως ἄρωμεν τῶν ἐμῶν γεννητόρων·

67 τὸν Ἀμηρᾶν που πάντως (Διώρθ. κατὰ Α 2552).

64. καθισαντες ὁμοῦ ἐν θώκῳ χαμαιζήλῳ. Ἡ φράσις ἐλήφθη κατὰ πιστὴν σχεδὸν ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, βιβλ. Α', κεφ. 2, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς φέρεται συναντήσας διὰ πρώτην φορὰν τὸν νεανίσκον Κλειτοφῶντα, μεθ' οὗ ἤρχισε συνδιαλεγόμενος. Εἰς τὸ σχετικὸν χωρίον κεῖται: «Καθίσας οὖν αὐτὸν ἐπί τινος θώκου χαμαιζήλου, καὶ αὐτὸς παρακαθισάμενος». Πρβλ. ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι στίχ. ἐν Α 2547, ἔνθα παρατηρεῖται παρανόησις καὶ ἀλλοίωσις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρὸν χωρίον, τὸ ὁποῖον διέσωσεν ἀκριβέστερον τὴν φράσιν τοῦ Τατ.
66 Μεφερκέ. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2551 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
67. Περὶ Ἁπλορράβδου βλέπε ὑποσημ. Α 2552 ἑξ.
68. Περὶ Μελανθίας βλέπε ὑποσημ. Α 2553.

»Καὶ δή, κατά τινα πικρὰν καὶ δαιμονίαν τύχην,
»νόσος ἐπῆλθε τῇ μητρὶ θανάτῳ γειτνιῶσα·
»καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἅπαντες πρὸς θρήνους οἱ ἐν οἴκοις
»ἔτρεχον ἀνοιμώζοντες ἔνθα θάνατος ἦγεν.
[§ 347] »Ἐγὼ δέ, ἡ παντάλαινα, ἀδείας ἐντυχοῦσα,
»πλοῦτον πολὺν διάρασα τῷ πλάνῳ συνεξῆλθον,
»ὑπουργησάσης τῆς νυκτὸς εὐχερῶς πρὸς τὸ ἔργον, 44α
»ἀσέληνος γὰρ ἔτυχε καὶ ἀφώτιστος πάντη.
»Ἐφ' ἵπποις δὲ ἀμφότεροι τοῖς προητοιμασμένοις
»ἐποχηθέντες, τῆς ὁδοῦ ἠρχόμεθα σπουδαίως,
»καὶ φόβον μέγαν εἴχομεν ἄχρι τοῦ τριμιλλίου·
»ὡς δὲ παρήλθομεν αὐτὸ ὑπ' οὐδενὸς γνωσθέντες
»τὰ λοιπὰ διηνύομεν ἀδεῶς μετὰ μόχθου,
»τροφῆς μεταλαμβάνοντες ὅτε καιρὸς ἐκάλει,
»ὕπνου τε κορεννύμενοι καὶ τροφῆς μετασχόντες·
»ἐρώτων δὲ μυστήρια ἐρυθριῶ τοῦ λέγειν
»ἀγάπην τε τὴν πρὸς ἐμὲ παρ' αὐτοῦ δεικνυμένην·
»ψυχὴν γάρ με ὠνόμαζε, φῶς ὀφθαλμῶν ἐκάλει,
»καὶ μετ' ὀλίγον γαμετὴν ἔλεγε καὶ φιλτάτην,
»ἀκορέστως καταφιλῶν, κρατῶν με ταῖς ἀγκάλαις.
[§ 348] »Οὕτως ἐν πάσῃ τῇ ὁδῷ συγχαίροντες ἀλλήλοις,
»ἐν ταύτῃ κατελάβομεν τῇ ὁρωμένῃ βρύσει·
»καὶ τρεῖς ἀναπαυσάμενοι ἡμέρας τε καὶ νύκτας
»ἐρωτικὰς μεταβολὰς τελοῦντες ἀκορέστως,
»γνώμην αὐτοῦ τὴν ἔνδοθεν δολίως κεκρυμμένην
»ἀνακαλύπτειν ἄρχεται ὁ δεινὸς παραβάτης.
[§ 349] »Καὶ γὰρ ὁμοῦ καθεύδοντες ἐν τῇ νυκτὶ τῇ τρίτῃ,
»λάθρα τῆς κοίτης ἀναστὰς ἐπέστρωσε τοὺς ἵππους,
»τόν τε χρυσὸν ἀφείλετο καὶ τὰ κρείττονα σκεύη.
»Ὡς δὲ τοῦτο ἐπέγνωκα τοῦ ὕπνου ἀναστᾶσα,
»ἐμαυτὴν ὡς πρὸς τὴν ὁδὸν ηὐτρέπιζον εὐθέως,
»εἰς νεανίσκου τὴν στολὴν μεταβαλοῦσα εἶδος,
»τοιούτῳ γὰρ τῷ σχήματι τῆς πατρίδος ἐξῆλθον.
[§ 350] »Ἐφ' ἵππου τοίνυν ἐπιβὰς τοῦ ἰδίου ἐκεῖνος
»εἷλκε χερσὶ τὸν ἕτερον καὶ ᾤχετο τοῦ δρόμου.
»Τοῦτο γοῦν τὸ παράλογον ἀνέλπιστον ὡς εἶδον,
»πεζή, ὡς εἶχον, ἔτρεχον κατόπισθε βοῶσα.
[§ 351] »Ἀπέρχεσαι, ὦ φίλτατε, ἐμὲ λιπὼν ποῦ μόνην;
»Ἐπελάθου τῶν ἀγαθῶν ὧν σοι ἐνεδειξάμην;
»Οὐ μνημονεύεις ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἐξαιρέτους ὅρκους;»

119 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 2606 (1717) ἑξ., ἔνθα παρατηρεῖται παρανόησις.

»Ὡς δὲ οὐχ ὑπεστρέφετο, ἔτι μᾶλλον ἐφώνουν·
«Ἐλέησον, οἰκτείρησον, σῶσον με τὴν ἀθλίαν,
»μὴ ἐνταῦθα ἐάσῃς με ὑπὸ θηρῶν βρωθῆναι».
[§ 352] »Καὶ ἄλλα πλείονα αὐτῷ ἔλεγον θρηνῳδοῦσα,
»ὁ δὲ γέγονεν ἀφανὴς μὴ φθεγξάμενος ὅλως·
»ἐμοῦ δὲ ἤδη τῶν ποδῶν ἀπάρτι ἀποκαμόντων
»τοῖς τῶν πετρῶν προσκρούσμασι πάντοθεν αἱμαχθέντων,
»ἐκεῖσε πού κατέπεσον νεκρὰ ἐφηπλωμένη·
»καὶ μεθ' ἡμέρας ἑαυτὴν μόλις ἀναλαβοῦσα,
»ἐν τῇ πηγῇ ὑπέστρεψα ἀνάγκῃ βαδιοῦσα,
»καὶ εἰμὶ πάντων ἔρημος, μὴ ἔχουσα ἐλπίδας.
[§ 353] »Οὐ γὰρ τολμῶ εἰς τοὺς γονεῖς τοὺς ἐμοὺς
(ὑποστρέψαι,
»αἰσχύνομαι τοὺς γείτονας, τὰς συνομήλικάς μου,
»ποῦ εὑρεῖν τὸν πλανήσαντα παντελῶς οὐ γινώσκω,
»καὶ δέομαί σου μάχαιραν τοῦ δοῦναι μοι εἰς χεῖρας,
»καὶ κατασφάξω ἐμαυτὴν ὡς πράξασαν ἀφρόνως·
»οὐ γὰρ συμφέρει μοι τοῦ ζῆν πάντων ἀποτυχοῦσα.
[§ 354] »Ὢ τῶν ἐμῶν ἀτυχιῶν, ὦ συμφορῶν μεγίστων,
»ἠλλοτριώθην συγγενῶν, γονέων ἐχωρίσθην
»πρὸς τὸ κερδῆσαι φίλτατον, καὶ αὐτοῦ ὑστερήθην».
Ὡς δὲ ταῦτα ἐφθέγγετο ἡ κόρη θρηνῳδοῦσα, 45α
τοὺς βοστρύχους συντέμνουσα, τύπτουσα καὶ τὴν ὄψιν,
ἐγὼ ταύτην, ὡς δυνατόν, ἀνέστειλα τοῦ θρήνου,
τὰς χεῖρας τε τῶν πλοκαμῶν ἀνέσπασα ἐν βίᾳ
ἔχειν παραμυθούμενος ἐλπίδας χρηστοτέρας.
[§ 355] Καὶ ἐπερώτησα μαθεῖν· «Πόσαι εἰσὶν ἡμέραι
»ἀφ' ἧς ὁ πλάνος μόνην σε κατέλιπεν ἐνταῦθα».
Ἡ δὲ αὖθις στενάξασα· «Δέκα ἡμέρας, ἔφη,
»μέχρι τοῦ νῦν ἐπλήρωσα ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ,
»μὴ ἰδοῦσα ἐκτὸς σοῦ ἄλλον ἀνθρώπου χαρακτῆρα
»καί τινος ἄλλου γηραιοῦ, κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν,
»ὃς ἔλεγε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ παρὰ Ἀράβων
»ἀφαιρεθῆναι πρὸ μικροῦ καὶ αἰχμάλωτον εἶναι,
»καὶ σπεύδειν εἰς ἀνάρρυσιν αὐτοῦ εἰς Ἀραβίαν.
[§ 356] »Οὗτος μοι διηγήσατο, τὰ κατ' ἐμὲ ἀκούσας,
»ὅτι πρὸ πέντε ἡμερῶν, εἰς τὸ Βλαττολιβάδιν,
»παιδὶν ξανθόν, ἀρτιγενές, μακρὸν τῇ ἡλικίᾳ,

153 ἐν βίᾳ (ἡ λέξις δυσανάγνωστος ἐσημειώθη κατὰ Α 2648).—161 τὸν υἱὸν αὐτοῦ ποτὲ παρὰ Ἀράβων—

165. Περὶ Βλαττολιβαδίου βλέπε ὑποσημ. Α 2659.
166. μακρὸν τῇ ἡλικίᾳ = ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα.

»εἰς φάραν ἐποχούμενον καὶ συρτὸν ἄλλον φέρον,
»ὁ Μουσοὺρ ἐστασίασε καὶ σπαθέαν τον ἐδῶκε,
»καί, εἰ μὴ ὁ νεώτερος ὁ Ἀκρίτης εὑρέθη,
»ἐφόνευέ τον ἐκ παντὸς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ·
»λέγω δὲ τοῦ τοῦτον ἐκ παντὸς τὸν παραβάτην εἶναι,
»ταῦτα γὰρ τὰ γνωρίσματα ἐκεῖνον βεβαιοῦσι.
[§ 357] »Οἴμοι, οἴμοι, παντάλαινα καὶ παναθλία τύχη,
»ἡ ἀδοκήτως ἀγαθοῦ τοιούτου στερηθεῖσα,
»ἡ τὸ γλυκὺ πρὸ τοῦ πιεῖν ἀπολέσασα κάλλος,
»καὶ ὡς δένδρον νεόφυτον πρὸ καιροῦ ξηρανθεῖσα!» 45β
[§ 359] Ταῦτα ἡ κόρη λέγουσα, δακρύουσα ἀσχέτως,
καὶ Ἄραβοι ἐξῆεσαν ἄφνω ἀπὸ τῆς ἕλης
ὑπέρτεροι τῶν ἑκατόν, πάντες δὲ κονταρᾶτοι·
οὕτως δέ μοι ὑπέπεσαν ὡς γῦπες εἰς τὸ βρῶμα·
καὶ ὁ φάρας πολλὰ φθαρεὶς ἀπέσπασε τὸν κλῶνον,
ἐγὼ δὲ τοῦτον κατασχὼν ἐχόμενον τοῦ δρόμου,
μετὰ σπουδῆς ἐπέβαινον κατέχων τὸ κοντάριν,
καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιδραμὼν πολλούς τούτων ἀνεῖλον.
[§ 360] Τινὲς δέ με γνωρίσαντες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·
«Αὕτη ἡ τόλμη ἀληθῶς καὶ ἡ πολλὴ ἀνδρεία
»τὸν Ἀκρίτην ἐμφαίνουσιν· ἀπωλόμεθα πάντες».
Οἱ δὲ τοῦτο ἀκούσαντες ἔφυγον εἰς τὴν ἕλην,
τὰ κοντάρια ρίψαντες ἔνιοι καὶ ἀσπίδας,
μήτε μίαν προσμείναντες κἂν στιγμὴν τὸ παράπαν.
[✱] Ὡς δὲ καὶ μόνον ἑαυτὸν εἶδον περιλειφθέντα,
πρὸς τὴν πηγὴν ὑπέστρεφον ἔνθα ἦτον ἡ κόρη.
ἐκείνη δὲ εἰς εὐχερὲς δένδρον ἐπανελθοῦσα,

176 νεώτατον + νεόφυτ. —184 πολλοὺς τούτους.

177 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2680 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
185 ἑξ. Ἐνῷ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ οἱ Ἄραβες φέρονται ὡς τραπέντες εἰς ἀκάθεκτον φυγὴν εὐθὺς ὡς ἀντελήφθησαν ὅτι ὁ ἀντίπαλός των ἦτο ὁ Διγενής, εἰς τὰ κείμενα Α 2701 ἑξ. καὶ Π 371,25 ἑξ. οὗτοι φέρονται ἀντιμετωπίσαντες μετὰ τόλμης τὸν Ἀκρίταν καὶ μάλιστα κατορθώσαντες πρὸς στιγμὴν ν' ἁρπάσουν τὴν κόρην, ἀλλὰ τελικῶς ἡττηθέντες. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχα χωρία, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2689 καὶ Α 2703 ἑξ.
193. Ἐνῷ ἡ κόρη φέρεται ἐνταῦθα ὡς καταφυγοῦσα εἰς δένδρον διὰ νὰ σωθῇ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πάλης τοῦ Διγενοῦς μετὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὰ κείμενα Α 2706 ἑξ. καὶ Π 371, 29 ἑξ. φέρεται ἀπεναντίας ὡς ἁρπαγεῖσα πρὸς στιγμὴν ὑπὸ τῶν ληστῶν, ἀλλ' ἐγκαίρως διασωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου, ὅστις κατετρόπωσεν αὐτοὺς κατὰ κράτος. Πρβλ. σχετικῶς καὶ στίχ. Α 2713.

ἑώρα τὰ γενόμενα καὶ γεγονότα πάντα·
ἰδοῦσα δέ με πρὸς αὐτὴν ἀπερχόμενον μόνον,
ἐκ τοῦ δένδρου κατήρχετο καὶ σπουδαίως ὑπήντα.
[§ 363] Παρεκάλει τε λέγουσα μετὰ δακρύων τάδε·
«Κύριέ μου καὶ τῆς ἐμῆς πρόξενε σωτηρίας,
»εἰ ὁ Ἀκρίτης ἀληθῶς σὺ ὑπάρχεις ἐκεῖνος
»ὁ τὸν ἐμὸν ῥυσάμενος φίλτατον ἐκ θανάτου,
»οὗ τὸ ὄνομα ἔφριξαν καὶ νῦν οἱ Ἀραβῖται,
»ἀπάγγειλόν μοι, δέομαι, μὴ ἀποκρύψῃς ὅλως 46α
»καὶ τὴν σπαθέαν τοῦ Μουσοὺρ εἰ μετεῖχε θανάτου».
[✱] Ἐμὲ δὲ εἶχεν ἔκπληξις καὶ θαυμάζειν ἐποίει
τῆς κόρης βλέπων τὴν πολλὴν ἀγάπην πρὸς τὸν παῖδα
τὸν ταύτῃ προξενήσαντα συμφορὰς ἀνεικάστους,
τῶν γεννητόρων χωρισμόν, ἀφαίρεσιν τοῦ πλούτου,
καὶ φρικώδη κατάλειψιν ἐν ἐρήμῳ ἀβάτῳ,
μὴ προσδοκῶσα ἄλλο τι ἢ τὸ θανεῖν ἀδίκως,
καὶ τότε πρῶτον ἔμαθον ἀγάπην γυναικείαν,
θερμοτέραν κατὰ πολὺ ὑπάρχειν τῶν ἀρρένων·
φθείρει δὲ μᾶλλον ἄθεσμος καὶ παράνομος μῖξις.
Ἐγὼ δὲ ἔφην πρὸς αὐτήν· «Παῦσε, κόρη, τοῦ κλαίειν
»καὶ τοῦ θρηνεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δι' ἐμοῦ σωθέντος.
[§ 364] »Ἐγὼ εἰμὶ ὁ τὸν Μουσοὺρ δικαίως θανατώσας
»τὸν ὁδοστάτην καὶ ληστήν, τὸν τὰς ὁδοὺς κρατοῦντα,
»ὡς μηδένα κατατολμᾶν διελθεῖν τοῖς ἐκεῖσε·
»ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἑλκύσας καὶ θανάτου
»ὃν οὐκ οἶδα πῶς ἀγαπᾷς καὶ ἐπὶ μνήμην φέρεις
»φίλτατον τὸν ἀβέβαιον ὀνομάζουσα παῖδα·
»ἀλλὰ δεῦρο καὶ πρὸς αὐτὸν ἐγώ σε ἀπαγάγω,
»παρασκευάσω τε αὐτὸν τοῦ γαμετήν σε ἔχειν,
»εἰ καὶ τὸ σέβας ἀρνηθῇς τῶν αἰσχρῶν Αἰθιόπων».
[§ 365] Ἡ δὲ τοῦτο ἀκούσασα, χαρᾶς ἐμφορηθεῖσα·
«Κύριέ μου, ἀντέφησε, μέγιστα ἀντιλῆπτορ,
»καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος γέγονα ἐν μεθέξει
»πρὶν συναφθῆναι τῷ ἀνδρί, παρ' αὐτοῦ κελευσθεῖσα·

210 καὶ τότε πρῶτον ἔπαθον ἀγάπην γυναικείαν—218 ἐγὼ εἰμὶ ἐξ αὐτοῦ—223 ἀρνήσῃ τῶν αἰσχρῶν Αἰθ.

223. εἰ καὶ τὸ σέβας ἀρνηθῇς τῶν αἰσχρῶν Αἰθιόπων=ἐὰν ἀρνηθῇς τὴν πίστιν τῶν Μουσουλμάνων. Ἡ πρότασις τοῦ Ἀκρίτου πρὸς τὴν κόρην ἐγένετο ἀπὸ σκοποῦ διὰ νὰ μάθῃ ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον ἐπεζήτει, ἂν δηλ. ἡ κόρη ἦτο χριστιανή. Διότι ἂν ἡ μετὰ Χριστιανῆς μοιχεία ἐθεωρεῖτο βαρὺ ἁμάρτημα, ἡ μετ' ἀλλοθρήσκου τοιαύτη ἦτο διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἀνοσιούργημα ἀσυγχώρητον εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

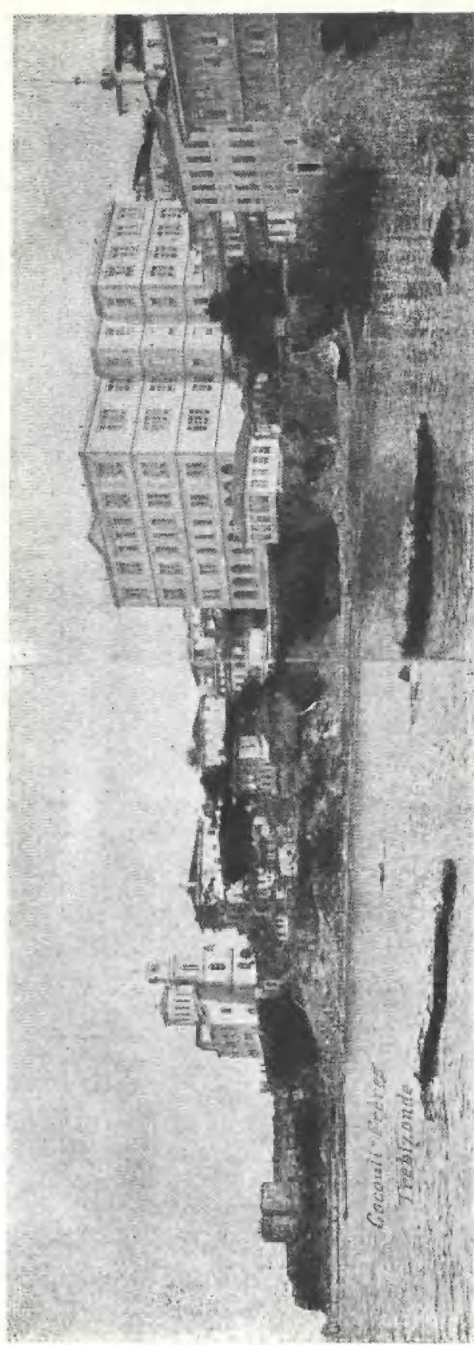
»οὐδὲν γὰρ εἶχον δυνατόν, τῷ πόθῳ δουλωθεῖσα, 46β
»τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα μὴ ἀγαγεῖν εἰς ἔργον,
»δι' ὃν γονεῖς καὶ ἀγχιστὰς εἰς οὐδὲν ἐλογίσθην».
[§ 366] Ταῦτα, φίλε, ὡς ἤκουσα ἐκ στόματος τῆς κόρης
καθάπερ φλὸξ εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν ἐπεισῆλθεν,
καὶ προσέφερεν ἔρωτα καὶ παράνομον μῖξιν·
καὶ πρῶτα μὲν ἀνέστελλον τὴν ἀκάθεκτον γνώμην,
καὶ ἤθελον, εἰ δυνατόν, φυγεῖν τὴν ἁμαρτίαν,
ἀλλὰ πάντως ἀδύνατον πῦρ παραμεῖναι χόρτῳ.
Ὡς γὰρ ταύτην ἀνήγαγον ἐν τῷ ἰδίῳ ἵππῳ,
καὶ τῆς ὁδοῦ ἡπτόμεθα ὡς πρὸς τὴν Χαλκουργίαν
τόπος γὰρ οὗτος πέφυκε πλησίον τῆς Συρίας,
οὐκ εἶχον ὅτι γένωμαι, πῦρ ὅλος ἐγενόμην,
τοῦ ἔρωτος ὁλοσχερῶς ἐν ἐμοὶ αὐξηθέντος·
καταβαλόντες τὸ λοιπὸν χρείαν τάχα ποιῆσαι
ἐν τῷ κάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν τῇ ἀφῇ τὰς χεῖρας
τῷ στόματι φιλήματα καὶ ἀκοὴν τοῖς λόγοις.
[§ 367] Ἠρξάμην ἅπαντα ποιεῖν πράξεως παρανόμου
καὶ γεγόνασιν ἅπαντα ὅσα ἤθελον ἔργα,
καὶ ἐμιάνθη ἡ ὁδὸς ὑπὸ τῆς ἀνομίας,
συνεργείᾳ σατανικῇ καὶ ψυχῆς ἀμελείᾳ,
εἰ καὶ πολλὰ ἀνθίστατο ἡ κόρη πρὸς τὸ ἔργον,
εἰς Θεὸν καθορκίζουσα καὶ εἰς ψυχὰς γονέων.
[§ 368] Ἀλλὰ ὁ ἀντικείμενος, τοῦ σκότους ὁ προστάτης,
ὁ ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τοῦ ἡμετέρου γένους,
καὶ αὐτοῦ παρεσκεύασε Θεοῦ ἐπιλαθέσθαι
καὶ τῆς ἀνταποδόσεως τῆς φοβερᾶς ἡμέρας, 47α
ἐν ᾗ πάντα τὰ κρύφια πταίσματα φανεροῦνται
τῶν ἀγγέλων ἐνώπιον καὶ τῶν ἀνθρώπων πάντων.
[§ 369] Εἶτα παραγενόμενος ἐπὶ τὴν Χαλκουργίαν,
ἐκεῖσε τὸν πλανήσαντα ταύτην εὕρομεν παῖδα.
Ἦν δὲ ἄρα τοῦ στρατηγοῦ υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου,
τοῦ πρὸ χρόνων ἐν τῷ ζυγῷ ὑπὸ Περσῶν σφαγέντος.
Ὡς γὰρ αὐτὸν ἀπὸ χειρῶν τοῦ Μουσοὺρ ἐρρυσάμην,

259 ἄρα υἱὸς στρατηγοῦ τοῦ Ἀντιόχου—

231 ἑξ. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Διγενὴς συνεκρατεῖτο ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἡ κόρη ἦτο ἀλλόθρησκος. Ἡ ἐπιθυμία του νὰ συνέλθῃ μετὰ τῆς κόρης κατέστη ζωηροτάτη, ἅμα τῇ δηλώσει της ὅτι ἦτο χριστιανή, ὁπότε τὸ ἁμάρτημα ἦτο ὀλιγώτερον βαρύ. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Κδ 223. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Α 2750 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
238. Περὶ Χαλκουργίας βλέπε ὑποσημ. Α 2757.

Τοπεῖον τοῦ Οὐργκιοὺπ στὴν Καισάρεια Καππαδοκίας.

Ἡ Σεβάστεια τῆς Καππαδοκίας.

Ἡ Τραπεζοῦς. Τὸ Φροντιστήριον.

ἔμπροσθέν μου οὐκ εἴασα τοῦ πορευθῆναι τοῦτον,
γνωστὸν δὲ πᾶσιν ἔφηνα καὶ παράνομον μάλα·
καὶ τοῦτον παραδέδωκα πρὸς τοὺς ἐκεῖ μου φίλους,
ὡς ἂν διάγῃ μετ' αὐτῶν ἄχρις οὗ ὑποστρέψω.
«Εἰ δ' οὖν καὶ ταύτην ἐκβαλεῖν τὴν κόρην βουληθείης,
»μὰ τὸν σωτῆρα μου Χριστόν, πλεῖον ζωὴν οὐχ ἕξεις»,
φήσας αὐτῷ μὴ ἀδικεῖν τὴν κόρην μήτε βλάπτειν,
τοῦτον ἐκεῖ καταλιπὼν πλεῖστα τε νουθετήσας,
καὶ δεύτερον ἐντειλάμενος μὴ ταύτην ἀθετῆσαι,
ἀλλ' ἔχειν, ὡς ὑπέσχετο, γαμετὴν διὰ νόμου.
[§ 370] Διηγησάμην ἅπασι πῶς τε εὗρον τὴν κόρην
καὶ πῶς ταύτην ἀφήρπασα ἀπὸ τῶν Ἀραβίτων·
τὰ δὲ μὴ δέον ἐξειπεῖν παρέτρεχον τῷ λόγῳ,
ἵνα μὴ σκάνδαλον ὁ παῖς εἰς διάνοιαν λάβῃ.
Εἶτα τὸν πλοῦτον ἅπαντα παραδοὺς ἀμφοτέροις,
ὃν ἡ κόρη ἀφείλετο ἐξ οἰκείων γονέων,
καὶ ἵππους δύο τοὺς αὐτῶν ἀπέπεμπον ἐκεῖσε,
αὖθις ἐπαγγειλάμενος τῷ νέῳ δημοσίως
τοῦ μηδέποτε ἄδικον ἔτι τῇ κόρῃ πρᾶξαι. 47β
[§ 371-372] Καὶ μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὸς ἦλθον εἰς τὴν (καλήν μου,
τοῦ Ἀπριλίου τρέχοντος πρὸς μεσότητα ἤδη,
τὸ συνειδὸς κατήγορον φέρων τῆς ἁμαρτίας
καὶ ταλανίζων ἐμαυτὸν ἐν τῇ ἀθέσμῳ πράξει
ὁπηνίκα τὸν ἥλιον, τὴν ἐμὴν ψυχὴν εἶδον,
ὡς αἰσχυνόμενος αὐτὴν μεγάλως ἀδικήσας,
μετ' ὀλίγον γὰρ ἔδοξα μετοίκησιν ποιῆσαι
διὰ τὸ γνῶναι καὶ αὐτὴ τὴν παράνομον μῖξιν,
ἣν δὴ καὶ πεποιήκαμεν ἀπάραντες ἐκεῖθεν.

265 ὡς ἂν διάγῃ μετ' αὐτῆς—

285 ἑξ. Ἐννοεῖ τὴν σύζυγόν του τὴν ὁποίαν ἠδίκησε διὰ τῆς ἀθέσμου πράξεώς του μετὰ τῆς κόρης τοῦ Ἀπλορράβδου.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ

[§ 373] Ἕκτος λόγος ὁ παρὼν πλείστων ἀνδραγαθίων
διεξιὼν τὰ θαύματα τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου,
ὡς αὐτὸς διηγήσατο πρὸς τοὺς ἰδίους φίλους.

[§ 374] Εἰ βασιλέα τῶν μηνῶν θεῖναι τις ἐβουλήθη,
Μάϊος ἐβασίλευσεν εἰς ἅπαντας τοὺς μῆνας,
κόσμος οὗτος τερπνότητος γῆς ἁπάσης τυγχάνει,
ὀφθαλμὸς πάντων τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἀνθῶν λαμπρότης,
τῶν λειμώνων ἐρύθημα καὶ κάλλος ἀπαστράπτον
ἔρωτας πνέει θαυμαστῶς, Ἀφροδίτην ἐπάγει·
γῆν τοῦ μιμεῖσθαι οὐρανὸν αὐτὴν παρασκευάζει,
ἀγλαΐζων τοῖς ἄνθεσι, ῥόδοις τε καὶ ναρκίσσοις.
[§ 375] Ἐν τούτῳ δὴ τῷ θαυμαστῷ μηνὶ τῷ γλυκυτάτῳ,
ἠθέλησα μεταβαλεῖν μόνος μὲ τῆς καλῆς μου,
τοῦ στρατηγοῦ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δουκὸς τῆς ὡραίας.
[§ 376] Καὶ δὴ πρός τινα θαυμαστὸν λειμῶνα ἀπελθόντες,
ἐκεῖ τὴν τένδαν ἔστησα καὶ τὴν ἰδίαν κλίνην,
κύκλωθεν ταύτης τεθεικὼς πάντων φυτῶν τὰ εἴδη. 48α
Κάλαμοι ἐπεφύοντο εἰς ὕψος ἐπηρμένοι.
[§ 377] Ὕδωρ ψυχρὸν ἀνέβλυζεν ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος
καὶ πανταχοῦ διέτρεχεν τῆς γῆς ἐκείνης πάσης.

16 ἔστησαν. Διώρθωσα κατὰ Α 2834 (1878).—

1 ἑξ. Ὁ ἕκτος λόγος τοῦ παρόντος κειμένου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἕβδομον τῶν διασκευῶν Τ, Α, καὶ Π, περιλαμβάνει δὲ ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ περιεχόμενα τοῦ Αζ, ἤτοι ἀπὸ Α 2811 (1856)—Α 3855.

4 ἑξ. Τὸ χωρίον εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Εἰ τοῖς ἄνθεσιν ἤθελεν ὁ Ζεὺς ἐπιθεῖναι βασιλέα κλπ.» (Τατ. βιβλ. Β', κεφ. 1). Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 2817 (1861), ἔνθα παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις τινες, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα παρέχεται ὁλόκληρον τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατ. οὗτινος ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ παρὸν εἶναι μεγίστη. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ Τατ. ἐξυμνεῖ τὸ ῥόδον ἀντὶ τοῦ Μαΐου.

18. Ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου. Πρβλ. στίχον Τ (1880) παρεμβληθέντα ἐν Α 2843 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2836 ἑξ. αὐτόθι.

19 ἑξ. Ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 15: «Ἐν μέσοις δὲ τοῖς ἄνθεσι πηγὴ ἀνέβλυζε» κλπ. Βλέπε καὶ ἕτερον ἀνάλογον χωρίον: «ὕδωρ δὲ κατὰ μέσον ἔρρει τοῦ λειμῶνος» (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 1). Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2846, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2836, ἔνθα παρατίθεται ὁλόκληρον τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον χωρίον ἐν Κζ 30 ἑξ. Πρβλ. δὲ καὶ ἐν Α 3913 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

Ὀρνέων γένη ἱκανὰ ἐνέμετο τῷ ἄλσει,
ταῶνες χειροήθεις τε ψιττακοὶ καὶ οἱ κύκνοι,
οἱ ψιττακοὶ κρεμώμενοι ἐπὶ τοῖς κλώνοις ᾖδον,
οἱ κύκνοι ἐν τοῖς ὕδασι τὴν νομὴν ἐποιοῦντο·
οἱ ταῶνες τὰς πτέρυγας κυκλοῦντες εἰς τὰ ἄνθη,
ἀντέλαμπον τῇ τῶν ἀνθῶν ἐν ταῖς πτέρυξι χρόᾳ·
αἱ δὲ λοιπαὶ ἐλεύθερα τὰ πτερὰ κεκτημέναι
ἔπαιζον ἐποχούμεναι εἰς τῶν δένδρων τοὺς κλώνους.
[§ 378] Καὶ τὸ κάλλος τῆς εὐγενοῦς κόρης ὑπεραστράπτον
κρεῖττον ταῶνος ἔλαμπε καὶ τῶν φυτῶν ἁπάντων·
ναρκίσσου γὰρ τὸ πρόσωπον τὴν χροιὰν ἐμιμεῖτο,
αἱ παρειαὶ ὡς εὔθαλλον ἐξανέτελλον ῥόδον,
ἄνθος ῥόδου ἀρτιφυὲς ὑπέφηνε τὰ χείλη,
ὁπηνίκα ταῖς κάλυξιν ἄρχεται ἀνατέλλειν·
βόστρυχοι ἐποχούμενοι τῶν ὀφρυδίων λίαν
χρυσοτερπεῖς ἀνέπεμπον ἀκτινοβόλους μάλα,
καὶ διὰ πάντων ἄρρητος ὑπῆρχεν εὐφροσύνη.
[§ 379] Περὶ τὴν κλίνην πέμματα ἐκάπνιζον παντοῖα

23 ἐπὶ τοῖς κλώνοις ᾖδον,—31 τὴν χροίαν—32 ἐξανέτελλε—38 Περὶ τῆς κλίνης πέγματα ἐκάπνιζον παντοῖα·—

21 ἑξ. Ὀρνέων γένη ἱκανὰ κλπ. Μίμησις ἐκ τοῦ Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 15. Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α .853 ἑξ. Βλέπε καὶ ὑποσημ. 2836 ἑξ., ἔνθα παρατίθεται πρὸς ἀντιπαραβολὴν ὁλόκληρον τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατ. Πρβλ. καὶ ἀνάλογον χωρίον ἐν Κζ 31 καὶ ἀντίστοιχον αὐτῷ ἐν Α 3923 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

29 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογον ἔκφρασιν καλλονῆς κόρης ἐν Κδ 353 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι μετὰ σχετικῶν παραπομπῶν. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 2863 ἑξ. βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2871 ἑξ. Πρβλ. πρὸς τούτοις καὶ τὸ κάτωθι χωρίον τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, ὁπόθεν φαίνεται ὅτι προέρχεται τὸ παρόν: «Τὸ δὲ κάλλος ἀστράπτον τοῦ ταὼ ἧττον ἐδόκει μοι τοῦ τῆς Λευκίππης εἶναι προσώπου. Τὸ γὰρ τοῦ σώματος κάλλος αὐτῆς, πρὸς τὰ τοῦ λειμῶνος ἤριζεν ἄνθη· ναρκίσσου μὲν τὸ πρόσωπον ἔστιλβε χροιάν, ῥόδον δὲ ἀνέτειλλεν ἐκ τῆς παρειᾶς, ἴον δὲ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἐμάρμαιρεν αὐγή, αἱ δὲ κόμαι βοστρυχούμεναι μᾶλλον εἱλίσσοντο κιττοῦ». (Τατ βιβλ. Α', κεφ. 19). Ἀνάλογον εἶναι καὶ τὸ χωρίον: «Ἦν δὲ τῷ ὄντι καλή, καὶ γάλακτι μὲν ἂν εἶπες αὐτῆς τὸ πρόσωπον κεχρῖσθαι, ῥόδον δὲ ἐμπεφυτεῦσθαι ταῖς παρειαῖς» κλπ. (Τατ. βιβλ. Ε', κεφ. 13).

33 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2871 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

35 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2873 ἑξ. ἔνθα τὸ νόημα εἶναι σαφέστερον.

38 ἑξ. Μίμησις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Τὰ θυμιάματα, κασσιά, καὶ λιβανωτός, καὶ κρόκος. Τὰ ἄνθη νάρκισσος καὶ ῥόδα καὶ μυρρίναι· ἡ δὲ τῶν ἀνθέων ἀναπνοή, πρὸς τὴν τῶν θυμιαμάτων ἤριζεν ὀδμήν. Τὸ δὲ πνεῦμα ἀναπεμπόμενον εἰς τὸν ἀέρα, τὴν ὀδμὴν ἐκεράννυεν, καὶ ἦν ἄνεμος ἡδονῆς». (Τάτ. βιβλ. Β', κεφ. 15). Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2876 ἑξ. βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ προσθήκας τῆς ὑποσημ. Α 2876 ἑξ. ἐν σελ. 272 τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, ἐν τέλει.

μόσχοι νίται καὶ ἄμβαρα, καμφοραὶ καὶ κασσίαι
καὶ ἦν πλείστη ἡ ἡδονὴ καὶ ὀσμὴ εὐφροσύνης·
τοσαύτην ὁ παράδεισος τὴν τερπνότητα εἶχεν.
[§ 380] Ἐν ὥρᾳ τῇ μεσημβρινῇ πρὸς ὕπνον ἀνετράπην,
ῥοδόσταμμα τῆς εὐγενοῦς ῥαντιζούσης με κόρης,
ἀδονίδων καὶ τῶν λοιπῶν ὀρνίθων μελῳδούντων. 48β
[§ 381] Ἡ δὲ κόρη διψήσασα πρὸς τὴν πηγὴν ἀπῆλθε·
καί, ὡς ἐκεῖσε ἔβρεχε τοὺς πόδας τερπομένη,
δράκων, μορφώσας ἑαυτὸν εἰς εὐειδὲς παιδίον,
πρὸς αὐτὴν παρεγένετο, βουλόμενος πλανῆσαι·
ἡ δὲ τὸν ὄντα οὐδαμῶς ἀγνοήσασα, ἔφη.
[§ 382] «Ἄφες, δράκον, ὃ βούλεσαι· ἐγὼ οὐκ ἀπατοῦμαι,
»ὁ φιλῶν μὲ ἠγρύπνησε καὶ ἀρτίως καθεύδει».
Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ· «Δράκων οὗτος ὑπάρχει,
»πώποτε οὐ τεθέαμαι ὧδε τοιαύτην ὄψιν».
«Εἰ ἐγερθῇ καὶ εὕρῃ σε, νὰ σὲ κακοδικήσῃ».
[§ 383] Ὁ δὲ πηδήσας ἀναιδῶς βιάζειν ἐπεχείρει·
καὶ φωνὴν ἔπεμπεν εὐθὺς καλοῦσα με ἡ κόρη·
«Ἐξύπνησον, αὐθέντα μου, καὶ λάβε τὴν φιλτάτην».
Τῆς δὲ φωνῆς εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν ἠχησάσης,
τάχιον ἀνεκάθησα καὶ τὸν ὀχλοῦντα εἶδον·
ἄντικρυς γάρ μου ἡ πηγὴ ἦν ἐξεπιτηδείως,
καὶ ἐξελκύσας τὸ σπαθὶν εἰς τὴν πηγὴν εὑρέθην,
οἱ γὰρ πόδες μου ἔτρεχον ὡς πτέρυγες ὀξέως.
[§ 384] Καὶ τοῦτον τε καταλαβών, φάντασμά μοι ἐδείκνυ
φρικῶδες τε καὶ φοβερὸν ἐν ἀνθρώποις καὶ μέγα,
τρεῖς εὐμεγέθεις κεφαλὰς πυρφλογιζούσας ὅλως·
ἐξ ἑκατέρων ἔπεμπεν ἐξαστράπτουσαν φλόγα·
ἐκ τόπου δὲ κινούμενος βροντῆς ἦχον ἐτέλει,
ὥστε δοκεῖν σαλεύεσθαι γῆν τε καὶ πάντα δένδρα.
Σῶμα παχύνων, κεφαλὰς εἰς ἓν ἐπισυνάγων,
ὄπισθεν λεπτυνόμενος καὶ οὐρὰν ἀποξύνων, 49α
ποτὲ μὲν συστελλόμενος, ἐξαπλούμενος δ' αὖθις,
καὶ ἐπάνω μου ἅπασαν τὴν ὁρμὴν ἐποιεῖτο.
[§ 385] Ἐγὼ δέ, τὰ ὁρώμενα ἀντ' οὐδενὸς νομίσας,
εἰς ὕψος ὅλῳ τῷ θυμῷ τὸ σπαθὶν ἀνατείνας,
εἰς κεφαλὰς κατήγαγον θηρὸς τοῦ δεινοτάτου,

40 πλείστη ἡδονή,—65 τρεῖς κεφαλὰς εὐμεγέθεις πυρφλ.—

47 ἑξ. Περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ δράκοντος καὶ τῆς πάλης αὐτοῦ μετὰ τοῦ Διγενοῦς βλέπε ὑποσημ. Α 2886 ἑξ. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Ε 1109 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

καὶ ἁπάσας αἰρῶ ὁμοῦ· ὃς καὶ πρὸς γῆν ἡπλώθη,
ἄνω καὶ κάτω τὴν οὐρὰν κινῶν τὰ τελευταῖα.
[§ 385] Καὶ ἀπομάξας τὸ σπαθὶν καὶ βαλὼν εἰς τὴν θήκην,
πόρρωθεν ὄντας τοὺς ἐμοὺς προσεκαλούμην παῖδας,
καὶ ἀρθῆναι προσέττατον τὸν δράκοντα εὐθέως.
Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο ταχέως ὑπὲρ λόγον,
οἱ παῖδες μὲν ἀπέτρεχον εἰς τὰς ἰδίας τένδας
ἐπὶ τὴν κλίνην δὲ κἀγὼ ὑπνωσσόμενος αὖθις,
ἡδὺς γὰρ ὃν ἐκάθευδον εἷλκε με πάλιν ὕπνος·
οὔπω γὰρ τούτου κορεσθεὶς ἀφύπνωσα τὸ πρῶτον.
[§ 387-388] Ἡ δὲ κόρη πρὸς γέλωτα ἄμετρον κινηθεῖσα,
φαντάσματα τοῦ δράκοντος φέρουσα ἐπὶ μνήμης
καὶ τὸν σύντομον θάνατον, ἐκείνου τοῦ μεγέθους,
πρὸς τὸ μὴ ἐξυπνῆσαι με ἐξῆλθε πρός τι δένδρον,
παρηγορίαν τε λαβεῖν μικρὰν ἀπὸ τοῦ φόβου.
Καὶ ἰδοὺ λέων φοβερὸς ἐξῆλθε ἐκ τοῦ ἄλσους,
ὃς πρὸς τὴν κόρην καὶ αὐτὸς τὴν ὁρμὴν ἐποιεῖτο·
ἡ δὲ φωνὴν ἐξέπεμψε βοηθόν με καλοῦσα·
καὶ ἐπακούσας τάχιστα ἐπανέστην τῆς κλίνης.
[§ 389] Καὶ ὡς εἶδον τὸν λέοντα συντόμως εἰσπηδήσας,
φέρων ῥάβδον ἐν τῇ χειρὶ τοῦτον εὐθὺς ἐκπίπτω,
πατάξας δὲ εἰς κεφαλήν, ἔθανε παραχρῆμα· 49β
ὡς δὲ καὶ οὗτος μήκοθεν ἐρρίφθη τε ὁ δράκων.
[§ 390] Ἡ κόρη μου εἰς ἑαυτὴν καθώρκισεν εἰποῦσα
«Ἄκουσόν μου, αὐθέντα μου, νὰ μὲ ἐπιχαρείῃς,
»ἔπαρον τὴν κιθάραν σου, κροῦσον αὐτὴν ὀλίγον
»μεταβαλὼν μου τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ θηρὸς τοῦ φόβου».
[§ 391-392 ✱] Καὶ ὡς οὐκ ἦν μοι δυνατὸν παρακοῦσαι τῆς
ταύτην ἀνέκρουον, εὐθύς, ἡ δὲ ἐνετραγῴδει· ⟨κόρης,
«Εὐχαριστῶ τῷ ἔρωτι γλυκὺν δόντι μοι κύρκαν,
»καὶ χαίρω βασιλεύουσα, μηδένα φοβουμένη,
»κρίνον ὑπάρχει εὐθαλές, μῆλον μεμυρισμένον,
»καὶ ὡς ῥόδον πανεύοσμον θέλγει μου τὴν καρδίαν».
Ὡς δὲ τὸ ῥόδον ἔλεγεν ἡ κόρη μελῳδοῦσα,
ἐνόμιζον ὅτι κρατεῖ ῥόδον ἐπὶ τὰ χείλη,

84 ἡδὺς γὰρ ὢν ἐκάθευδον. Διώρθωσα κατὰ Α 2924 (1963).—99 Ἡ κόρη εἰς ἐμαυτήν. Διώρθωσα κατὰ Α 2944 (1982) ἑξ.

8 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς εἰς ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2925 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
91 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2930 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα σημειοῦνται καὶ ἄλλαι παραπομπαὶ ἀναλόγων κατορθωμάτων τοῦ Διγενοῦς.
109 ἑξ. Πρβλ. ἀνάλογα χωρία ἐν Κδ 33 ἑξ., Α 2871 ἑξ. καὶ ταυτάρ. ὑποσημ.

ἐοίκασι γὰρ ἀληθῶς ἄρτι ἀνθοῦντι ῥόδῳ.
[§ 393] Τῆς δὲ κιθάρας ἡ ᾠδὴ καὶ ἡ φωνὴ τῆς κόρης
ἦχον τερπνὸν ἀνέπεμπον, ὀρέων ἀντηχούντων,
ὡς καὶ τοὺς ὄντας μήκοθεν αἰσθάνεσθαι τοῦ μέλους.
[§ 394 ✱] Καὶ τοῦτο ἐπεγνώκαμεν ἐκ τούτου τοῦ σημείου·
κατὰ τύχην διήρχοντο, ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
στρατιῶται ἐν τῇ ὁδῷ τῇ καλουμένῃ Τρώσει,
ἐν ᾗ πολλοὺς συμβέβηκε πολλὰ τραυματισθῆναι.
καὶ δῆλον ἐκ τὸ ὄνομα ὃ εἴληφεν ὁ τόπος.
Ὑπῆρχον δέ, ὡς ὕστερον παρ' αὐτῶν τοῦτο ἔγνων,
Ἰωαννάκης θαυμαστὸς καὶ νέος ἀπελάτης, 50α
Φιλοπαπποῦς ὁ γέρων τε καὶ ὁ Κίνναμος ὁ τρίτος·
καί, ὡς ᾤχοντο τῆς ὁδοῦ, ἤκουσαν τῶν ᾀσμάτων,
μίλλιον ἓν ἀπέχοντες ἀφ' ἡμῶν, ὡς εἰκάζω,
καὶ ταύτης ἐκστρατήσαντες ἦλθον ἡμῶν πλησίον.
[§ 395] Καὶ ὡς μόνην ἐσκέψαντο τὴν περίβλεπτον κόρην,
ὡς ὑπὸ βέλους τὰς ψυχὰς ἐτρώθησαν τῷ κάλλει,
καὶ εἰς ἔρωτα ἄπειρον ἐκινήθησαν πάντες,
σῴζοντες τεσσαρακοστὸν ἀριθμὸν πρὸς τοῖς πέντε,
ἐμὲ δὲ μόνον βλέποντες λόγοις ἤλπιζον τρῶσαι·
«Ἄφες τὴν κόρην, λέγοντες, καὶ σῶσον ἑαυτόν σου·
»εἰ δ' οὔ, κερδίσῃς θάνατον, ἀπείθειαν ὡς ἔχων».
[§ 396] Ἀκμὴν γὰρ οὐκ ἠπίσταντο ποῖος ἄρα τυγχάνω.
Ἡ δὲ ἡλιογέννητος ἄφνω τούτους ἰδοῦσα
ἁρματωμένους ἅπαντας ἐφ' ἵππους καθημένους,

129 σῴζοντες τὸν τεσσαρακοστὸν ἀριθμὸν πρὸ τῶν πέντε,—

117 ἑξ. Ἡ ἐν προκειμένῳ ἐτυμολογία τῆς Τρώσεως εἶναι ἐντελῶς ἀστήρικτος καὶ ἐξεζητημένη. Τὴν Τρῶσιν ταυτίζει ὁ Grégoire πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου ἀναφερομένην Τάρσαν παρὰ τὸν Εὐφράτην ἔνθα σήμερον ἡ τουρκικὴ κωμόπολις Τρούς, τοῦ βιλαετίου Οὔρφα (Ὀσροηνῆς Ἐδέσσης). Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 3378.

121 ἑξ. Περὶ Ἰωαννάκη ἢ Ἰωαννικίου, Φιλοπάππου καὶ Κιννάμου βλέπε ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1333, Α 1640, Α 3133 κλπ.

129. Πρβλ. διαφορὰς ἀντιστοίχ. τῷ παρόντι χωρίου ἐν Α 2979 ἑξ., ἔνθα οἱ ἀπελάται φέρονται συμποσούμενοι εἰς τριακοσίους. Βλέπε σχετικῶς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως ἐν Α 2967 καθὼς καὶ Ε 1158.

133 ἀκμὴν=ἀκόμη. Δὲν εἶναι μεσαιωνικόν, ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἀρχαίοις. Πρβλ. Ξενοφ. Ἀνάβ. 4,3,26 καὶ παρ' Ἀριστοτέλῃ. Βλέπε Δημητρ. Λεξ. Πρβλ. καὶ ἐν Ν. Ἑλληνομν. ΙΒ' 371, ΙΓ' 137, ὡς καὶ Krumbacher ἐν Byz. Ztschr. XXVII 498 ἑξ. καὶ XXIX 188 ἑξ.

134 ἡλιογέννητος. Βλέπε ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2984 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν Κδ 350 καὶ Κδ 807 καὶ ταυταριθμ. ὑποσημειώσεις.

λόγοις αὐτῶν πιστεύσασα ἐδειλίασε σφόδρα,
καὶ τῇ ὀθόνῃ τὰς αὐτῆς καλυψαμένη ὄψεις,
ἐπὶ τὴν τένδαν ἔδραμε, παντελῶς φοβηθεῖσα.
[§ 397] Ἐγὼ δὲ ἔφην πρὸς αὐτήν· «Τί οὐ λαλεῖς, φιλτάτη;»
«Ὅτι, φησί, πρὸ τῆς ψυχῆς τέθνηκεν ἡ φωνή μου·
»Ἰδοὺ γὰρ χωριζόμεθα καὶ ζῆν οὐ θέλω φέρειν».
«Παῦσε, ἔφην, ψυχὴ ἐμή, λογίζεσθαι τοιαῦτα·
»οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωποι οὐ χωρίσουν».
[§ 398] Εὐθὺς τὴν ῥάβδον εἴληφα καὶ τὸ χειροσκουτάριν,
ὡς ἀετὸς πρὸς πέρδικας ἀφ' ὕψους ἐκπετάσας,
ὅσους ἡ ῥάβδος ἡ ἐμὴ ἔφθασε τοῦ προσψαῦσαι,
ζωῆς ἐν τούτοις λείψανον οὐδαμῶς ὑπελείφθη.
[§ 399] Πολλοὶ δὲ θέλοντες φυγεῖν, κατελάμβανον
⟨τούτους, 50β
οὐ γὰρ ἐνίκησεν ἐμὲ ἵππος ποτὲ εἰς δρόμον.
Καὶ οὐ σεμνύνων ἐμαυτὸν ταῦτα διαγορεύω,
ἀλλ' ἵνα καταμάθητε τὰς δωρεὰς τοῦ Πλάστου.
[§ 400] Τινὲς δέ με ἐλάνθανον εἰς βάλτα κρυβηθέντες·
καί, πρὶν ὀλίγον ἅπαντας θανάτῳ παραδῶσαι,
ἕνα ζωγρήσας μοναχὸν παρ' οὗ ἔμαθον τίνες
ὑπῆρχον οἱ ἀσύνετοι καὶ παράφρονες οὗτοι,
καὶ ὑπερζέσας τῷ θυμῷ οὐδενὸς ἐφεισάμην.
[§ 401] Εἶθ' οὕτως ῥίπτω τὸ σπαθὶν καὶ τὸ
⟨χειροσκουτάριν,
καὶ τὸ μανίκιν ἔσειον καὶ πρὸς τὴν κόρην ἦλθον.
Ἡ δὲ κόρη, ὡς εἶδε με μόνον περιλειφθέντα,
ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν χαρᾶς ἐμπεπλησμένη,
καὶ ῥοδόσταμμα ἔρριπτε μὲ τὰς ἰδίας χεῖρας,
φιλοῦσα μου τὴν δεξιὰν καὶ ζῆν ἐπευχομένη.
[§ 402] Κἀγὼ ταύτης βουλόμενος τὸ δέος ὀνειδίσαι,
λόγους μεθ' ὑποκρίσεως ἐρωτικοὺς ἐκίρνων·
«Μὴ γὰρ ἐγὼ πρὸ τοῦ παθεῖν ὥσπερ σὺ ἀποθνήσκω;»
Ἡ δὲ συνιεῖσα ἃ λαλῶ γλυκερῶς ἐμειδία·
«Τὸ πλῆθος εἶδον, λέγουσα, τῶν ἱππέων ἐξαίφνης
»ἁρματωμένους ἅπαντας, σὲ δὲ πεζὸν καὶ μόνον
»ἐπὶ τούτῳ αὐθέντα μου, ὁ φόβος μοι ἐπῆλθε».
[§ 403] Καὶ μύρια φιλήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν τένδαν,

153 θανάτῳ παραδώσας—170 Καὶ μυρία φιλήσαντας

137. Πρβλ. ἀντιστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 2987 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

158. Καὶ τὸ μανίκιν ἔσειον. Πρβλ. ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Α 3012 ἑξ. καὶ Ε 1185 ἑξ. Βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι.

καὶ τῇ ἑξῆς πρὸς ποταμὸν λουθῆναι ἀπηρχόμην,
ὅπως ἀλλάξω τὴν στολὴν τὴν αἵματι χρανθεῖσαν·
καὶ τῇ κόρῃ παρήγγειλα ἑτέραν ἀγαγεῖν μοι.
Καὶ δὴ παραγενόμενος τοῦ ὕδατος πλησίον,
ἐπί τι δένδρον καθεσθεὶς τὴν κόρην ἐκδεχόμην. 51α
[§ 404] Καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἀνέφανον ὡραῖοι καβαλλάροι,
στολάς τε ἀνεφέροντο ἄμφω παρηλλαγμένας,
καὶ πρὸς ἐμὲ ἀνήρχοντο τὸν ποταμὸν κρατοῦντες·
εἶδον γάρ με καθήμενον εἰς τοῦ δένδρου τὴν ρίζαν,
καὶ πλησίον γενόμενοι ἐχαιρέτησαν πάντες,
ἐγὼ δὲ οὐκ ἠγέρθην τους, ἀλλ' ἐκαθούμην μᾶλλον.
[§ 405] «Μὴ στρατιώτας, ἀδελφέ, οἵους ἐνταῦθα εἶδες;»
Κἀγὼ ἀντέφην πρὸς αὐτοὺς μὴ δειλιάσας ὅλως·
«Ναί, εἶδον, ἔφην, ἀδελφοί, κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν,
»ἤθελον γὰρ καὶ τὴν ἐμὴν γαμετὴν ἀφαρπάσαι,
»καί, μὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἵππου ἐπέβην·
»τί δὲ αὐτοῖς συμβέβηκε γνώσεσθε μετὰ ταῦτα».
[§ 406] Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες ἐθεώρουν ἀλλήλους,
πρὸς αὐτοὺς ψιθυρίζοντες, χείλη κινοῦντες μόνα·
«Μὴ οὗτος ἔνι ὃν λέγουσι Βασίλειος Ἀκρίτης;
»ἀλλὰ πάντως γνωσόμεθα δοκιμάσαντες τοῦτον».
Καὶ λέγει μοι ὁ πρόκριτος· «Πῶς ἔχομεν πιστεῦσαι
»ὅτι μόνος καὶ ἄοπλος, πεζός, καθάπερ λέγεις,
»μετ' αὐτῶν κατετόλμησας μάχην ἐπισυνάψαι;
[§ 407] »Ἅπαντας γὰρ δοκιμαστοὺς εἴχομεν ἐν ἀνδρείᾳ·
»ἀλλ' εἴπερ λέγεις ἀληθῆ, φάνηθι ἐκ τῶν ἔργων,
»ἕνα ἔκλεξον ἀφ' ἡμῶν τῶν τριῶν ὅνπερ βούλει,
»καὶ μονομάχησον αὐτῷ καὶ γνωσόμεθα πάντες».
Καὶ μειδιάσας πρὸς αὐτοὺς ἐγὼ ἀνταπεκρίθην·
[§ 414] «Εἰ βούλεσθε, πεζεύσατε καὶ δεῦτε οἱ τρεῖς εἰς ἕνα,
»εἰ δ' ἴσως οὐκ αἰσχύνεσθε, δεῦτε καὶ καβαλλάροι,
»καὶ ἐκ τῶν ἔργων μάθετε ποῖος ἄρα τυγχάνω 51β
»καί, εἰ δοκεῖς, ἀρξώμεθα τῆς μάχης ἀπεντεῦθεν».
[§ 415] Ῥαβδὶν λαμβάνω σύντομα, ὄρθιος ἐγενόμην,

187 τίς δὲ αὐτοῖς συμβέβηκε—198 καὶ γνωσόμεθα πάντως. (Π ρβλ ἀνωτέρω στίχ. Κστ. 191).—

177. στολὰς παρηλλαγμένας. Βλέπε ὑποσημ. Κβ 268, πρβλ. καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 3037 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων ἐν λέξ. παρηλλαγμένος καὶ ἐξηλλαγμένος.
199. Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Α 3065 ἑξ. μεθ' ὃ παρεμβάλλεται ἡ διήγησις τοῦ Ἀκρίτου περὶ τοῦ Ἀγκύλα ἐν Α 3068-3120. Ἡ διήγησις αὐτη δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς.

καὶ τὸ χειροσκουτάριν μου, καὶ γὰρ ἐκράτουν ταῦτα,
καὶ πρὸς ὀλίγον προσελθὼν «Εἰ κελεύετε», ἔφην.
[§ 416] Καὶ ὁ πρῶτος ἐφώνησεν· «Οὐ ποιοῦμεν ὡς λέγεις,
»ἡμεῖς ἔθος οὐκ ἔχομεν ἐλθεῖν οἱ τρεῖς εἰς ἕνα,
»οἱ θαρροῦντες μετακινεῖν ὁ καθεὶς χιλιάδας·
»ἐγὼ γὰρ ὁ Φιλοπαπποῦς εἰμὶ ὅνπερ ἀκούεις,
»Ἰωαννάκης οὗτος δὲ καὶ καὶ Κίνναμος ὁ τρίτος,
»καὶ αἰσχυνόμεθα οἱ τρεῖς πολεμῆσαι εἰς ἕνα·
»ἀλλ' ἐπίλεξον ἀφ' ἡμῶν ἕνα οἷον κελεύεις».
Κἀγὼ «Ναί», ἔφην πρὸς αὐτούς, «Δεῦρο λοιπὸν ὁ πρῶτος».
[§ 417] Καὶ εὐθὺς ὁ Φιλοπαπποῦς κατῆλθεν ἐκ τοῦ ἵππου,
σπαθὶν ἀράμενος αὐτοῦ ἅμα καὶ τὴν ἀσπίδα,
τρανῶς εἰσῆλθε πρὸς ἐμὲ πτοῆσαι με ἐλπίζων·
εἶχε καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁρμὴν ἀνδρειοτάτην,
καὶ σπαθέαν μου δώσαντος τρανὰ εἰς τὸ σκουτάριν,
ἐν τῇ χειρὶ τὸ κράτημα μόνον μοι ἀπελείφθη.
Οἱ δύο ἀντεφώνησαν ἄντικρυς καθορῶντες·
«Ἄλλην μίαν, Φιλοπαπποῦ γέρον μου, τὸν ἐπίθες».
[§ 418] Ὁ δὲ αὖθις βουλόμενος τὴν σπάθην ἀνατεῖνα
τῇ ράβδῳ κατὰ κεφαλῆς τοῦτον ἐγὼ πατάσσω,
καί, εἰ μὴ ταύτην ἐφύλαττε καθόλου τὸ σκουτάριν,
σῶον οὐκ ἔμενεν ὀστοῦν ἐν αὐτῇ τὸ παράπαν.
Ὅμως ὁ γέρων τραλλισθείς, κατὰ πολὺ τρομάξας,
βοῦς ὥσπερ μυκησάμενος, ἐπὶ τὴν γῆν ἡπλώθη.
[§ 419-420] Καὶ τοῦτο θεασάμενοι οἱ ἕτεροι ὡς εἶχον 52α
καβαλλάροι ἐπάνω μου ἤρχοντο παραχρῆμα,
μηδαμῶς αἰσχυνόμενοι, ὡς πρώην ἐκαυχῶντο.
Τούτων ὡς εἶδον τὴν ὁρμήν, ἁρπάζω τὸ σκουτάριν
ἀπὸ χειρῶν τοῦ γέροντος, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκτρέχω.
Γεναμένης δὲ συμπλοκῆς καὶ ἐνστάτου πολέμου,
ὁ μὲν Κίνναμος ὄπισθεν ἔσπευδε τοῦ λαθεῖν με,
Ἰωαννάκης ἔκρουεν εὐθέως καὶ συντόμως,
καὶ τότ' εἶδον πολεμιστὰς ὡς ἀληθῶς δοκίμους.
[§ 421] Ἀλλ' οὐδεὶς τούτων ἴσχυσεν ἐμοὶ περιγενέσθαι·
καὶ γάρ, ἡνίκα τὴν ἐμὴν ἀπετίνασσον ράβδον,
ὅλοι ὡς ἀπὸ λέοντος ἔφευγον ἐναντίον,

211 Ἰωαννάκην οὗτος δὲ—214 «Ναί, ἔφην Παραλείπεται ἡ λέξις «Κἀγὼ» ἐν ἀρχῇ. Διώρθωσα κατὰ Α 3139 (2141).

210 ἑξ. Περὶ Φιλοπαπποῦ, Ἰωαννάκη καὶ Κιννάμου βλέπε ὑποσημ. ἐν Α 1333, Α 1640, Α 3133, Κστ 121, ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων.

ὡσεὶ πρόβατα μήκοθεν ἐμὲ περισκοποῦντες,
καὶ αὖθις πάλιν ἤρχοντο ὡς κύνες ὑλακτοῦντες.
[§ 422] Ὡς δὲ οὕτως ἐγένετο ἐφ' ὥραν οὐκ ὀλίγην,
καὶ ἡ κόρη κατέλαβε, πλὴν ἵστατο μακρόθεν,
ἀντικρὺς ἐξεπίτηδες τοῦ παρ' ἐμοῦ ὁρᾶσθαι.
[§ 423-424] Καὶ ὡς εἶδε κυκλοῦντας με τοὺς δύο ὡσεὶ κύνας,
λόγον μοι ἐνετόξευσεν ἐπίκουρον εἰποῦσα·
«Ἀνδρίζου, ὦ παμφίλτατε!» Καὶ εὐθὺς σὺν τῷ λόγῳ,
ἰσχὺν ἀναλαβόμενος, πλήττω τὸν Ἰωαννάκην
ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος,
τὰ ὀστᾶ συνετρίβησαν, ἡ χεὶρ ὅλη ἡπλώθη,
καὶ τὸ σπαθὶν ἐπὶ τὴν γῆν πέπτωκε παραχρῆμα·
ὀλίγον δέ μου παρελθὼν πέπτωκεν ἐκ τοῦ ἵππου,
καὶ εἰς τὴν πέτραν ἀκούμπησεν, ἐχόμενος τοῦ πόνου.
Βουληθεὶς δὲ ὁ Κίνναμος μόνος ἀνδραγαθῆσαι, 52β
ἄνω καὶ κάτω τὸν αὐτοῦ ἵππον ἐπιλαλήσας,
τεθαρρηκὼς ὁ δείλαιος τὸν λέοντα πτοῆσαι,
ὡς πρὸς ἐμὲ κατήρχετο σὺν τῷ ἰδίῳ ἵππῳ.
[§ 425] Ραβδέαν τοῦτον ἔπληξα μέσον τῶν δύο ὤμων,
ἀφ' ὧν αἷμα ποταμηδόν, ἔρρεε παραχρῆμα
ἔκ τε κροτάφων καὶ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ φάρα,
καὶ αὐτίκα συμποδισθεὶς πίπτει σὺν τῷ Κιννάμῳ·
τὸν δὲ φόβος ἐλάμβανε καὶ δειλία συνεῖχε,
νομίζων ὅτι κείμενον θέλω αὐτὸν πατάξαι.
Λέγω δ' ἐγώ τε, πρὸς αὐτόν· «Ὦ Κίνναμε, τί τρέμεις;
»τὸν πεσόντα οὐδέποτε ἔθος ἔχω τοῦ κρούειν·
»ἀλλ', εἰ βούλει, ἀνάστηθι καὶ λάβε σου τὰ ὅπλα,
»καὶ δώσομεν εἰς πρόσωπον, ὡς δοκεῖ τοῖς ἀνδρείοις,
»τὸ δὲ πατάσσειν πτώματα τοῖς ἀδρανέσι πέλει».
[*] Ἐκεῖνος δὲ τοῖς νεύμασιν, ὑποταγὴν ἐδείκνυ,
οὐκ ἴσχυε γὰρ τοῦ λαλεῖν ἐχόμενος τοῦ τρόμου·
ἐκεῖ τοῦτον ἀφέμενος ὄπισθεν ἐστρεφόμην.
[§ 427] Καὶ ὁρῶ τὸν Φιλοπαπποῦν εἰς ἑαυτὸν ἐλθόντα,
κινοῦντα τε τὴν κεφαλὴν καὶ λέγοντα τοιαῦτα·

246 κυκλοῦντας τοὺς δύο. Διώρθ. κατὰ Α 3180 (2180)—249 πλήττει—

267. Πρβλ. ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α καὶ δὴ ἐν στίχ. Α 3197, μετὰ τὸν ὁποῖον παρεμβάλλεται τὸ ἐν Α 3198-3203 ἐπεισόδιον πάλης τοῦ Διγενοῦς μετὰ τοῦ Κιννάμου ἐπανεγειρομένου ἐν τῷ μεταξὺ ἀλλὰ καὶ πάλιν καταχρημνιζομένου ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς εὕρηται ὡσαύτως καὶ ἐν Ε 1281-1287. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 3203 καὶ Ε 1285.

«Μὰ τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα οὐρανὸν καὶ γῆν πᾶσαν,
»τὸν σὲ κατακοσμήσαντα τοῖς χαρίσμασι πᾶσι,
»κατάλειπε τὸν πόλεμον καὶ ποίησον ἀγάπην,
»καὶ δοῦλοι σου ἐσόμεθα, εἴπερ αὐτὸς κελεύεις,
»παρὰ σοῦ προστασσόμενοι καὶ ποιοῦντες ἀόκνως».
[§ 428] Ὡς ταῦτα φίλα ἤκουσα κατηλέησα τούτους, 53α
πραΰνουσι γὰρ τὸν θυμὸν ὑποπίπτοντες λόγοι,
καὶ μειδιάσας πρὸς αὐτὸν μετ' εἰρωνείας ἔφην·
«Φιλοπαπποῦ, ἐξύπνησας καὶ ὁράματα λέγεις·
»ἀλλ' ἐπεὶ εἰς κατάνυξιν μετέστρεψας τὸ γῆρας,
»ἀνάστα, λάβε τοὺς σὺν σοί, ἄπελθε ὅπου βούλει,
»οἰκείους ἔχων ὀφθαλμοὺς μάρτυρας τοῦ πραχθέντος,
»καὶ οὓς ζητεῖτε πίστευσον νὰ λείψουν ἐκ τὸ ἀδνούμιν.
[§ 429] »Ἄρχειν δὲ οὐκ ἐφίεμαι, ἀλλὰ μόνος διάγειν,
»ἐπειδὴ καὶ μονογενὴς πέφυκα τοῖς γονεῦσιν·
»ὑμῖν δὲ ἄρχειν ἔξεστι καὶ συνεργεῖν ἀλλήλοις
»ἐφ' οἷς ἔχετε δυνατὸν ποιεῖσθαι καὶ τὰ κούρση·
»καί, εἰ πολλάκις θέλετε πάλιν με πολεμῆσαι,
»ἄλλους ἀνθολογήσατε ἐκ νέου ἀπελάτας
»τοὺς μὴ εἰδότας πεῖραν μου, μηδὲ γινώσκοντάς με
»εἶδον γὰρ ὅσοι πεῖραν μου ὑμῖν οὐ συνεργήσουν».
[§ 430] Καὶ ἐχάρη ὁ Φιλοπαπποῦς δεξάμενος τὴν λύσιν,
καὶ ἐφώνει τοῖς μετ' αὐτοῦ λύτρωσιν ἐκμηνύων·
οὐδεὶς γὰρ τούτων ἤλπιζε ζωῆς ἀξιωθῆναι,
ἀλλ' εἶχον ἤδη τὰς ψυχὰς πρὸς πύλας τοῦ θανάτου.
[§ 431] Καί, ὡς ἤκουσαν τῆς φωνῆς, ἀνελάμβανον ταύτας,
καὶ τὸ στόμα διήνοιγον πλεῖστα εὐχαριστοῦντες·
«Ὄντως εἴδομεν, λέγοντες, ἔργα νικῶντα φήμην,
»καὶ τὴν σὴν ὑπεράνθρωπον μεγίστην εὐσπλαγχνίαν,
»ἣν οὐδεὶς ἐπεδείξατο ἐν τῷ παρόντι βίῳ,
»καὶ ἀντιδώη σοι Θεὸς ἀντάξια τῆς γνώμης 54α
»μείζονα τὰ χαρίσματα καὶ ζῆν μετὰ συμβίου
»εἰς ἀπεράντους χρόνους τε τερπόμενοι ἀλλήλοις».
[§ 432] Εἶτα τὴν πολυώραιαν λαβὼν ἐν ταῖς ἀγκάλαις,
πόρρωθεν ἐκαθέσθημεν ὑποκάτω εἰς δένδρον,
οὐρανοῦ μέσον ἥλιος ἀπάρτι διατρέχων.
[§ 433] Ἐκεῖνοι δὲ συνήχθησαν οἱ τρεῖς εἰς ἕνα τόπον,
καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον οἱ δύο πρὸς ἀλλήλους
νεωτέρας οἱ ἄγοντες ἡλικίας καὶ φρένας·

275 «Τὸν Θεόν, Παραλείπεται ἡ λέξις «Μὰ» ἐν ἀρχῇ.—283 καὶ ὁράματα βλέπεις + λέγεις·—302 Ὄντως εἴδομεν ἔργα νικῶντα φήμην. Διώρθωσα κατὰ Α 3237—304 ἣν οὐδεὶς ὑπεδείξατο—308 πολυωραίαν—

«Ὄντως λίαν τὸ ὁραθὲν καὶ παράδοξον ξένον,
»ἄνθρωπος ἄοπλος, πεζός, ῥάβδον κατέχων μόνην,
»ἡμᾶς τοὺς ἐν τοῖς ἅρμασι καλῶς καθωπλισμένους,
»τοὺς μυριάδας τρέψαντας καὶ πόλεις κατασχόντας,
»καθολικῶς ἐνίκησεν ὥσπερ τινὰς ἀπείρους,
»καὶ αἰσχύνης ἐνέπλησε καὶ δειλίας καὶ φόβου.
[§ 435] »Βέβαιον γόης πέφυκεν ἢ στοιχεῖον τοῦ τόπου,
»ἐπεὶ αὐτὸς ἀντ' οὐδενὸς ἡγεῖτο τὰς σπαθέας,
»καὶ ἀνυπόστατον θυμὸν εἶχεν ἐπὶ τὴν ῥάβδον.
[§ 436] »Εἰ γὰρ ὑπῆρχεν ἄνθρωπος ὥσπερ οἱ ἐκ τοῦ κόσμου,
»εἶχεν ἂν σῶμα καὶ ψυχήν, θάνατον ἐδεδοίκει,
»καὶ οὐ μὴ ὥσπερ ἄσαρκος ξίφεσι κατετόλμα·
»ἀλλὰ στοιχεῖον ἐκ παντὸς ἐτύγχανε τοῦ τόπου,
»καὶ φαντασία μεθ' ἡμῶν τὸν πόλεμον συνῆψε.
[§ 437] »Εἴδετε καὶ τὸ ἄπειρον κάλλος τῆς φαινομένης
»τηλαυγέστερον πέμπον τι ἡλιακῶν ἀκτίνων,
»καὶ ὥσπερ στήλη ἔμψυχος ἡμῖν νομιζομένη».
[§ 438] Ταῦτα καὶ τούτοις ὅμοια λέγοντες ἀσυνέτως,
ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς γηραιὸν ἔφη λόγον· 54β
«Ταῦτα πάντα, ὦ τέκνα μου, εἰσὶ παραμυθίαι,
»περιγραφαὶ ἀτυχιῶν, ψυχῶν παρηγορίαι·
»ἐγὼ δὲ εἶδον ἀληθῶς δοκιμώτατον ἄνδρα,
»τοῖς τοῦ Χριστοῦ χαρίσμασι πᾶσι πεπλουτισμένον,
»κάλλος, ἀνδρείαν, φρόνησιν καὶ πολλὴν εὐτολμίαν,
»ἔχει καὶ δρόμον ἄπειρον τῶν ἀγαθῶν προσθήκην·
[§ 439] »Ἡμῖν δὲ τοῦτο γέγονε μόνον παρηγορία
»ὅτι οὐκ εὑρέθησαν τινὲς εἰς θέαν τοῦ πολέμου·
»ὄνομα δὲ ὃ εἴχομεν τὸ τῆς ἀνδρείας μέγα,
»τοῦτο νῦν ἀπωλέσαμεν ὑφ' ἑνὸς ἡττηθέντες·
»ἀλλ' εἴπερ θέλετε βουλήν, ὦ ἡμέτερα τέκνα,
»μηδαμῶς ἀμελήσωμεν τὴν ὕβριν ἐκδικῆσαι,
»ἀλλὰ παντοίους σπεύσωμεν ἐφευρεῖν τοὺς οἰκείους·
»εἰ γὰρ καὶ ἐκαυχήσατο, ἀλλ' οὐ πάντας ἀνεῖλε.
[§ 440] »Καί, εἰ θελήσῃ ὁ Θεὸς καὶ περισυσταθοῦμεν
»ἵνα τοῦ ἐπιπέσωμεν ἐν νυκτὶ ἀδοκήτως,
»καὶ εἰ κατάσχωμεν αὐτόν, ἀφαιρεθῇ ὁ πόνος,
»ὃν εἰς ψυχὰς κατέσπειρε τὰς ἡμῶν ὁ γεννάδας,
»καὶ ἡ κόρη εἰς ὄνομα σόν, Ἰωαννάκη ἔσται,

324 θανάτου ἐδεδοίκει,—

346. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 3294 καὶ Ε 1345.
351. Πρβλ. ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 3299-3300 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. 3387 ἑξ. Βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν Κστ 415 ἑξ.

»ῥηθῆναι δὲ ἀμήχανον τὸ κάλλος της εἰκάζω·
»καὶ ἀληθῶς οὐδέποτε τοιοῦτον ἐν ἀνθρώποις
»κάλλος τις ἐθεάσατο, ὥσπερ ὑπολαμβάνω.
[§ 441] »Καὶ γὰρ πεντηκοστὸν ἐγὼ δεύτερον ἔτος ἄγω,
»πλείστας πόλεις διέδραμον χώρας τε οὐκ ὀλίγας,
»ἀλλ' ἡττήθησαν ἅπασαι, οἷα χορὸς ἀστέρων,
»ὁπηνίκα ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας ἐκτείνει· 55α
»ἀλλὰ θάρσει, παγκάλιστε, σοῦ τοῦ λοιποῦ ὑπάρξει».
Ταῦτα ὁ γέρων εἰρηκὼς καλῶς ἔδοξε λέγειν.
[§ 443] Καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν φανὸν τὴν σύναξιν ποιοῦντες,
τῇ δὲ νυκτὶ ἐπὶ πολὺ τὸν πυρσὸν δᾳδουχοῦντες,
καὶ τὸ παράπαν οὐδὲ εἷς παρῆν τῶν δοκουμένων·
οἱ δὲ περὶ Φιλοπαππούν λέγειν ἄρχονται τάδε·
[§ 444] «Τί, γέρον ἀνδρικώτατε, κόπους ἡμῖν παρέχεις;
»οὐχὶ πιστεύων εἴληφας τῆς ἡμῶν εὐτολμίας,
»ἐξ ὧν οἶδας ἀριστειῶν καὶ μεγίστων ἐπάθλων
»τῶν τελεσθέντων παρ' ἡμῶν ἐν κραταιοῖς πολέμοις;
»οὐ πολλάκις ἐθαύμασας ἡμᾶς ὡς ἀηττήτους,
»τὰς παραδόξους καθορῶν ἀεὶ ἀνδραγαθίας,
»καὶ παρ' αὐτοῦ ἡττήθημεν ὡς ἄπειροι πολέμου,
»περὶ ἐκείνων ἀπιστεῖς μὴ παρ' αὐτοῦ κτανθῆναι;
[§ 445] »Ἀλλ', εἰ κελεύεις, πείσθητι τῇ βουλῇ τῶν σῶν ⟨τέκνων,
»καταλείψωμεν τοὺς πολλοὺς καὶ ἀνοήτους μόχθους,
»καὶ ἄπελθε πρὸς Μαξιμοῦν τὴν ἡμῶν συγγενίδα,
»καὶ παρακάλεσον αὐτὴν ἡμῖν τοῦ συνεργῆσαι,
»λαὸν γὰρ ἔχει ἐκλεκτόν, ὡς καὶ αὐτὸς γινώσκεις·
»πλὴν τὰ συμβάντα πρὸς αὐτὴν μηδαμῶς ἀναγγείλῃς,
»εἰ γὰρ ἐν γνώσει γένηται, οὐ πεισθῇ συνελθεῖν σοι·
»ἀλλ' ὡς ἐχέφρων, νουνεχής, ποίησον ἀποκρίσεις,
»ὅπως ἑλκύσῃς εἰς βουλὴν τὴν ἡμετέραν ταύτην·
»καὶ ἐὰν τοῦτο γένηται ἑξόμεθα τὸ νῖκος,
»ἡμεῖς δὲ ἑνωθοῦμεν σοι, τὸν πυρσὸν ὅταν δείξῃς».

355 πεντηκοστὸν δεύτερον ἔτος ἄγω. Διώρθωσα κατὰ Α 3304 (2227)—359 ὑπάρξει+ ὑπάρχει».—363 τῶν δοκουμένων+ τῶν φαινομένων·—366 τὰς ἡμῶν εὐτολμίας,—377 ὡς καὶ αὐτὴ γινώσκεις·—

355. Πρβλ. ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 3304 (2227) ἑξ.
360 ἑξ. Πρβλ. ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 3320 (2243) ἑξ. καὶ σχετικὴν ὑποσημ. (2243) ἐν α' τόμῳ, σελ. 183 τοῦ παρόντος ἔργου.
365 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 3334 ἑξ. καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.
373 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 3345 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.
374. ἀνοήτους μόχθους=ἀνωφελεῖς κόπους. Πρβλ. στιχ. Α 3346.

[§ 446] Καὶ ἤρεσεν ἡ συμβουλὴ τῷ γέροντι ἀσμένως· 55β
εὐθὺς ἐφ' ἵππου ἐπιβὰς πρὸς Μαξιμοῦν ἀπῆλθε.
Αὕτη δὲ ἦν ἀπόγονος γυναικῶν Ἀμαζόνων,
ἣν βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἤγαγεν ἐκ Βραχμάνων,
εἶχε δὲ τὴν ἐνέργειαν μεγίστην ἐκ προγόνων,
βίου ἀεὶ τὸν πόλεμον καὶ τέρψιν ἡγουμένη.
[§ 447] Πρὸς ταύτην ὁ Φιλοπαπποῦς γεγονώς, ὡς ἐρρέθη,
προσηνῶς κατησπάζετο, πῶς ἔχει, ἐπερώτα·
τῆς δὲ εἰπούσης· «Ζῶ καλῶς, τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ·
»ἀλλὰ σύ, ὦ πανάριστε, πῶς μετὰ τέκνων ἔχεις;
»χάριν δὲ τίνος πρὸς ἡμᾶς τούτων χωρὶς ἐπῆλθες»;
[§ 448] Αὖθις ὁ γέρων ἔφησε τάδε, οὐκ ἀληθεύων·
«Οἱ μὲν παῖδες, κυρία μου, Κίνναμος καὶ Ἰωαννάκης,
»καλῶς ἔχοντες σὺν Θεῷ ἀπῆλθον εἰς τὰς βίγλας,
»τοὺς ἀτάκτους ὁλοσχερῶς σπεύδοντες ἀφανῖσαι.
[§ 449] »Τῶνδε κἀγὼ ἀπολυθεὶς ἀναπαύσεως χάριν,
»ἢ μᾶλλον οἰκονομικῶς Θεοῦ τῇ εὐδοκίᾳ,
»εἰς τοῦ καλοῦ ἀνεύρεσιν καὶ ἀτιμήτου δώρου,
»ὡς γὰρ οὐκ ἦν μοί πώποτε τέλεον ἠρεμῆσαι,
»μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἐμῶν παμφιλτάτων,
»μόνος τοῦ ἵππου ἐπιβὰς ἀνέτρεχον τὰς ὄχθας,
»καὶ τοὺς πόρους ἐσκόπευον ἰδεῖν τοὺς ἐναντίους.
[§ 450] »Ὡς δὲ ἦλθον ἐν τῇ ὁδῷ τῇ καλουμένῃ Τρώσει,
»πρὸς μέρος τὸ εὐώνυμον ἐν τῷ δασεῖ λειμῶνι,
»θηράματι ἐνέτυχον χρυσοῦ τιμιωτέρῳ,
»κόρῃ, οἵαν οὐδέποτε οἱ ὀφθαλμοί μου εἶδον.
»Ἐν τῷ κάλλει ἀμήχανον τὴν φαιδρότητα εἶχεν,
»ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόρρητον ἀνέπεμπε τὴν χάριν, 56α
»ἔρνος ὥσπερ εὐθέατον τὴν ἡλικίαν ἔχων,
»καὶ θέλγει πάντων τὰς ψυχάς, εἰκὼν καθάπερ ἔμπνους·
»ἔστι δέ, ὡς ἀνέμαθον, τοῦ Δουκὸς ἡ θυγάτηρ,

387 ἐκ Βραγμάνων·—

386. Περὶ Ἀμαζόνων καὶ Μαξιμοῦς βλέπε ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 3355 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3780 ἐξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὰ περὶ σχέσεων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους πρὸς τὸν θρυλικὸν βίον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸν Ψευδοκαλλισθένην καὶ τὰ ἐκεῖθεν προελθόντα κείμενα τῶν μ. χρόνων ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, τομ. α' τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. κ', καὶ ὑποσημ. 27-28 αὐτόθι.
406. Περὶ τῆς Τρώσεως βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Κστ 117 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 3378 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

»ἣν λόγῳ οἰκειούμεθα τοῦ Χρυσοϊωαννάκη.
[§ 451] »Ἕτερος δὲ προέλαβεν, ἀγνοῶ ποίῳ τρόπῳ,
»καὶ μετ' αὐτῆς εὐφραίνεται νυνὶ ἐν τῷ λειμῶνι.
»Καί, εἴπερ ὅλως συγγενοῦς κήδεσαι τοῦ φιλτάτου,
»ὑπὲρ αὐτοῦ κοπίασον, δέξαι καὶ ἀγρυπνίαν,
»τὴν ἀγάπην βεβαίωσον, κυρία μου, ἐξ ἔργων·
»ὁ γὰρ προθύμως κοινωνῶν θλίψεσι τῶν φιλτάτων,
»ἐκεῖνος φίλος ἀληθὴς καὶ συγγενὴς ὑπάρχει».
[§ 452] Γέρων δὲ ὁ Φιλοπαπποῦς τοιαῦτα τε λαλήσας,
κατὰ πάντα πειθήνιον τὴν Μαξιμοῦν ποιεῖται,
καὶ γὰρ εὐεξαπάτητον φρόνημα γυναικεῖον.
Οὐδαμῶς γὰρ ἠρεύνησε τὶς ὁ τὴν κόρην ἔχων,
ἀλλ' αὐτίκα περιχαρῶς καλεῖ τὸν Μελιμίτζην,
ὃν εἶχε πρῶτον ἄγουρον ἐξάρχοντα τῶν ἄλλων,
καὶ μειδιῶσα πρὸς αὐτὸν περιχαρῶς ἐξεῖπεν.
[§ 453] «Ἔμαθες ὡς ὁ θαυμαστὸς Φιλοπαπποῦς ὁ γέρων
»κυνῆγιν εὗρε κάλλιστον ἀρτίως εἰς τὰς ἄκρας,
»καὶ ἀξιοῖ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἡμᾶς πορευθῆναι,
»τῆς τε χαρᾶς μεταλαβεῖν καὶ τρυφῆς τῆς ἐντεῦθεν;
»Ἀλλὰ τάχιον ἄπελθε, εὑρὲ τοὺς ἀπελάτας,
»καὶ ἀπὸ πάντων ἑκατὸν ἔκλεξε τοὺς δοκίμους,
»ἵππους τε ἔχοντας καλούς, ὀχυρώτατα ὅπλα,
»ἵνα ᾧπερ ἐντύχωμεν, κατάσχωμεν ῥᾳδίως». 56β
[§ 454] Ὁ δὲ πρόσταγμα μὴ τολμῶν δεσποίνης ἀθετῆσαι,
ἐν τῇ βίγλᾳ γενόμενος, ἐν ταύτῃ τῇ ἑσπέρᾳ,
καὶ ἐπιδείξας τὸν πυρσόν, καὶ πλείστους συναθροίσας
πρὸς χιλίων ἐπέκεινα δοκίμους στρατιώτας,
ἐκ τούτων ἀπεχώρισεν ἑκατὸν τοὺς γενναίους·
καὶ τούτους συμπαραλαβὼν πρὸς τὴν κυρίαν ἦλθεν.
[§ 455] Ἡ δὲ τὰς χρείας ἁπάσας εἰκότως ἐπιδοῦσα,
ἐνετείλατο τῇ ἑξῆς γενέσθαι ἐν τοῖς ὅπλοις·
μεθ' ὧν ὥρμησε κατ' ἐμοῦ ζήλῳ πολλῷ πλησθεῖσα,

416 ἀγνοῶν ποίῳ τρόπῳ,—417 καὶ μετ' αὐτῆς ἐφαίνετο—435 καὶ ἀπὸ πάντων ἔκλεξε. Παραλείπεται ἡ λέξις «ἑκατόν». Διώρθ. κατὰ Α 3409 (2320).—

415 ἑξ. Χρυσοϊωαννάκης ὀνομάζεται ἐνταῦθα ὁ ἐκ τῶν ἀπελατῶν Ἰωαννίκιος, ἢ Ἰωαννάκης ἢ Γιαννακός, ὅστις κατὰ τὰ δημώδη ᾄσματα φέρεται ὡς πρῶτος σύζυγος τῆς κόρης. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3387 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι ὡς καὶ Ε 1373 ἑξ. Περὶ τοῦ Ἰωαννάκη βλέπε καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν Κστ 121, Κστ 211, Κστ 236, Κστ 249 καὶ Εὑρετήρια ἀμφοτέρων τῶν τόμων.
427. Περὶ Μελιμίτζη ἢ Μελεμέντζη βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3400 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

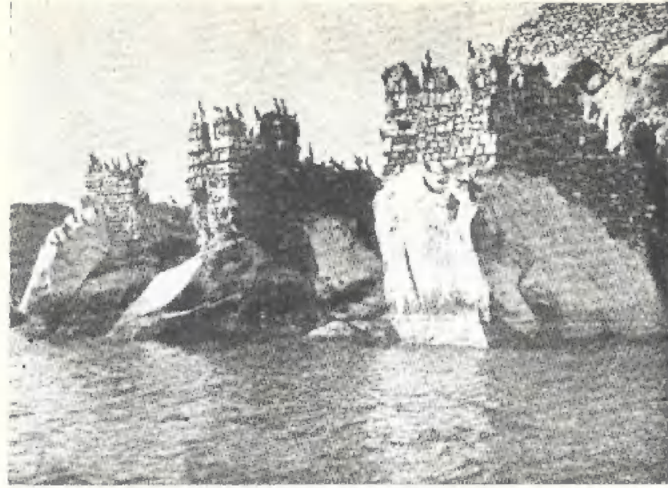
τοῦ στρατοῦ προηγούμενος Φιλοπαπποῦς ἐν πόθῳ.
[§ 456] Ἐν δὲ τῷ ἀναστήματι γενόμενοι τοῦ λόφου,
ὁ γηραιὸς τὸ σύνθημα τοῖς φίλοις πρεσμηνύει,
πυρσὸν ἐξῆπτε τῇ νυκτὶ τοῖς περὶ Ἰωαννάκην·
καὶ μεθ' ἡμέρας καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ στρατῷ παρῆσαν,
ἀσμένως πρὸς τῆς Μαξιμοῦς λίαν ἀποδεχθέντες·
ἐτίμα γὰρ ὡς ἀγχιστὰς τούτους καὶ ὡς συμμάχους
ἐδέξατο ἡ Μαξιμοῦ ὁλοσχερῶς τερφθεῖσα.
[§ 457] Πρὸς δὲ ὄχθας τοῦ ποταμοῦ πλησιάσαντες ἤδη,
ἄρχεται τοῦ δημηγορεῖν Φιλοπαπποῦς τοιάδε·
«Ὁ μὲν τόπος, κυρία μου καὶ ὑμεῖς στρατιῶται,
»ὑπάρχει δυσκολώτατος ἐν ᾧ τὴν κόρην εὗρον·
»καὶ μὴ πάντες ἀπέλθωμεν ὡς κρότον ἐμποιοῦντες,
»διάγνωσιν παρέχοντες τῷ φυλάττοντι ταύτην,
»καὶ πρὶν ἢ πλησιάσωμεν, δύνωσιν ἐν τῷ ἄλσει,
»καὶ οὐδόλως ἰσχύσωμεν τὸ θήραμα κρατῆσαι,
»καὶ γένηται διακενὴς πάντων ἡμῶν ὁ κόπος.
[§ 458] »Ἀλλ', εἰ δοκεῖ, προλάβωμεν δύο ἢ καὶ τρεῖς μόνοι,
»λάθρα ἐπισκοπεύοντες ποῦ ἡ κόρη ὑπάρχει· 57α
»καὶ οἱ μὲν δύο μείνωσιν ταύτην ἐπιτηροῦντες,
»ὁ δὲ γε τρίτος πρὸς ὑμᾶς ἐπανελθὼν δηλώσει,
»καὶ σὺν αὐτῷ ἐλεύσεσθε μηδαμῶς πλανηθέντες».
Πρὸς δὲ ταῦτα ἡ Μαξιμοῦ τῷ γέροντι ἀντέφη·
«Ὦ γέρον τε καὶ νουνεχές, σοὶ τὴν ἀρχὴν πιστεύω·
»πράττε λοιπὸν ὡς βούλεσαι, πάντων σοὶ πειθομένων».
Καὶ εὐθὺς ὁ Φιλοπαπποῦς, λαβὼν τὸν Μελιμίτζην
καὶ τὸν Κίνναμον σὺν αὐτῷ, τὸν ποταμὸν διῆλθε,
τοῖς ἄλλοις ἐντειλάμενος προσκαρτερεῖν ἐκεῖσε,
ἄχρις ἂν μήνυμα αὐτοῖς ἐκ τούτων ἐπανέλθῃ».
[§ 459] Ἐμοὶ δὲ τότε ἔτυχε διάγειν ἐν τῇ βίγλᾳ.
ἵππον κρατῶν τοῦ χαλινοῦ καθέζεσθαι ἐν πέτρᾳ
καὶ τούτων τε διὰ παντὸς τὴν ἔλευσιν ἐτήρουν.
[§ 460] Ἰδὼν με ὁ Φιλοπαπποῦς λέγει τὸν Μελιμίτζην·
«Ὁρᾷς ἐκεῖνον, τῇ χειρὶ ἐμὲ ὑποδεικνύων,
»τὸν ἐν πέτρᾳ καθήμενον ἐπὶ τὴν ἀκρωρείαν;

453 ἑτοίμους γὰρ ὡς ἀγχ. Διώρθωσα κατὰ Α 3424 (2335).—478 καὶ τούτων διὰ παντὸς—

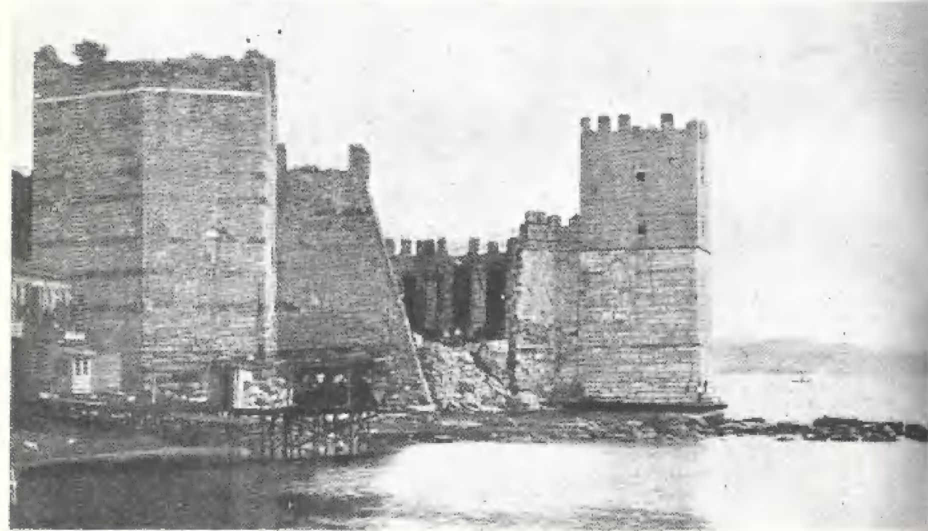
457 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3427 ἑξ. Βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 3428 ἑξ. περὶ τῆς Τρώσεως. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 3378, Κστ 117 καὶ Κστ 406.
476 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἀντιστοίχ. χωρίου ἐν Α 3448 (2358) ἑξ. Βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α (2358) ἑξ. αὐτόθι.

Τὸ μεσαιωνικὸν κάστρον τοῦ Ἰκονίου.

Ἑλληνικὸν ὀρεινὸν χωρίον τοῦ Πόντου.

Ἡ νησίδα Ἰκὶς—Ἀντᾶ τῆς λίμνης Ἀκ—γκιόλ. Ἡράκλεια τῆς Καππαδοκίας.

Κων/πολις. Τὰ περιφερειακὰ Τείχη.

»αὐτὸς ὑπάρχει, γίνωσκε, ὁ τὴν κόρην κατέχων·
»μὴ τοίνυν ἐλευσώμεθα κατὰ πρόσωπον τούτου,
»ἀλλὰ ἂς ἐρευνήσωμεν ὅπου τὴν κόρην ἔχει, .
»καὶ εἶθ' οὕτως γνωρίσομεν τῷ λαῷ, ὡς ἐρρέθη·
»εἰ γὰρ καὶ μόνος πέφυκεν, πλὴν καλὸς εἶναι πάντως·
»οἶδα γὰρ οἷς καὶ αὐτὸς ὑπάρχει ἐν ἀνδρείᾳ,
»καὶ παραινῶ μηδὲ ποσῶς μόνοι αὐτῷ φανῆναι».
Ὡσαύτως καὶ ὁ Κίνναμος ἐπήνει τὰ λεχθέντα.
[§ 461] Ἀλλ' οὐδαμῶς συνέθετο τούτοις ὁ Μελιμίτζης
εἰρηκὼς ὡς «Οὐ δύναμαι νῦν ὑμᾶς ἐπιγνῶναι·
»εἰς χιλίους οὐδέποτε συνεργοῦ ἐδεήθην,
»καὶ εἰς τὸν ἕνα λέγετε τὸν λαὸν περιμένειν;
»πάντως εἰ τοῦτο ἀκουσθῇ πρὸ τῆς ἐμῆς κυρίας
»καταμεμφθῶ ὡς ἄνανδρος, τὸν ἕνα δειλιάσας,
»καὶ ζῆν οὐκέτι βούλομαι, εἰ ἄτολμος ἀκούσω».
Οὕτως εἰπόντος κατ' ἐμοῦ ὅλῳ θυμῷ ἐκινήθη,
τὰς τοῦ γέροντος παρ' οὐδὲν θέμενος παραινέσεις·
ἔστι γὰρ καὶ τὸ βάρβαρον δύσπιστον ἔθνος ἅπαν.
[§ 462] Τούτου ὡς εἶδον τὴν ὁρμήν, τοὺς δὲ ἐφεπομένους
καὶ αὐτοὶ γὰρ παρείποντο σκοπεύοντες τὸ μέλλον,
τοῦ ἵππου μου ἐπέβαινον καὶ αὐτοῖς προσυπήντων·
ὡς δὲ ἔμπροσθεν ἤρχετο πάντων ὁ Μελιμίτζης,
τὸ μὲν κοντάριν ἴθυνε δοῦναι μοι κονταρέαν·
τοῦτο δὲ τέχνῃ παρελθὼν ἐν τῷ με παρατρέχειν,
τῇ ῥάβδῳ τοῦτον ἔπληξα καὶ πρὸς γῆν κατηνέχθη,
ἱστάμην δὲ ἐγὼ τηρῶν εἰ ἐγερθῆναι ἔχει.
[§ 463] Καὶ ὡς ἐν τούτῳ μου τὸν νοῦν εἰς ὥραν ἐσχολούμην,
λαθών με ὁ Φιλοπαπποῦς καὶ ἐλθὼν ἐκ πλαγίου,
κονταρέαν ἐν τῷ μηρῷ τιτρώσκει μου τὸν ἵππον·
ὑπῆρχον δὲ συνηρεφῆ καὶ θαμινὰ τὰ δένδρα,
τοῦ ἵππου δὲ πονέσαντος καὶ ταραχθέντος λίαν,
ἐπιστραφεὶς τὸν γέροντα φευγόμενον κατεῖδον.
[§ 464] Καὶ ἐπεφώνησα αὐτῷ· «Τί με ἀποδιδράσκεις;
»ἔκδεξαί με δὲ εἰς πρόσωπον, ἐὰν ἧς στρατιώτης,
»καὶ μὴ ὥσπερ κυνάριον λυσσῶν λάθρα με δάκῃς».
[§ 465] Ὁ δὲ μᾶλλον σφοδρότερον τὸν δρασμὸν ἐποιεῖτο
καὶ διῆλθε τὸν ποταμὸν ἅμα σὺν τῷ Κιννάμῳ·
κἀγὼ ἄχρι τοῦ ὕδατος αὐτοῖς ἀκολουθήσας,
ὡς εἶδον πέρα τὸν λαόν, πάντας καθωπλισμένους,

486 πλὴν καλὸν εἶναι πάντας—489 ἐπαινῶν τὰ λεχθ.—520 ὡς εἶδε—

490 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3470 ἑξ.

οὐκ ἔκρινα τοῦ ἀπελθεῖν πρὸς αὐτοὺς χωρὶς ὅπλων,
μάλιστα δ' ὅτι ὤκλαζεν ὁ ἵππος ἐν τῇ τρώσει.
[§ 466] Καὶ αὐτίκα ὑπέστρεψα πρὸς τὴν κόρην εὐθέως,
εἶτα λαβὼν τὰ ἅρματα, ἀλλάξας καὶ τὸν ἵππον,
πρὸς τὴν ὡραίαν εἴρηκα· «Δεῦρο, φῶς μου, ἐν τάχει,
»ἵν' ὅπως σε ἐν τῇ κρυπτῇ τοῦ λόφου ἐπαγάγω·
»κἀκεῖθεν βλέπε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀπολλυμένους,
»καὶ μάθε τίνα σοι ὁ Θεὸς ἐκδικητὴν παρέσχε,
»καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ κράτος καὶ νῦν δοξάσεις».
Ἡ δὲ εὐθὺς ἐπέβηκεν ἐφ' ἵππῳ τῷ ἰδίῳ,
καὶ γὰρ τὴν ἔφοδον αὐτῆς προηυτρέπισα μάλα.
[§ 467] Ὡς δὲ καὶ κατελάβομεν ἐν τῷ ῥηθέντι τόπῳ,
τὴν μὲν ἐν τῇ περιωπῇ ἀφέμενος τοῦ ὄρους,
ἐν ᾧ ἄντρον αὐτοφυὲς ὡς οἴκημα ὑπῆρχεν,
ὑπὸ δένδρων κρυπτόμενον καὶ δυσεύρετον λίαν,
τοῦ ὁρᾶν μὲν τὰ πόρρωθεν πραττόμενα παρεῖχε,
καὶ μηδὲ τὸ κρυπτόμενον παρά τινος ὁρᾶσθαι·
ἐκεῖσε, ὡς δεδήλωται, τὴν κόρην κατακρύψας
καὶ παραγγείλας μηδαμῶς δειλιᾶν τὰ συμβάντα,
μηδὲ μὴν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς φωνῆσαι τὸ παράπαν,
«ἵνα μὴ τούτοις γένηται ὁδηγὸς ἡ φωνή σου,
»καὶ ἐπανέλθωσι πρὸς σέ, ἐμοῦ ἀσχολουμένου,
»καὶ προφανὴς ὁ κίνδυνος ἐκ τούτου μοι ἐπέλθῃ».
[§ 468] Καὶ ὥρμησα πρὸς ποταμὸν τὸν λαὸν ἔνθα εἶδον,
καὶ τὰς ὄχθας ἀνέτρεχον ἵνα τὸν πόρον εὕρω.
[§ 469–470] Καὶ θεωρῶ τὴν Μαξιμοῦν τῶν λοιπῶν
⟨χωρισθεῖσαν 58β
καὶ σὺν αὐτῇ τοὺς τέσσαρας μεγίστους ἀπελάτας,
Φιλοπαπποῦν τὸν γέροντα, Κίνναμον καὶ Ἰωαννάκην.
καὶ τὸν δόκιμον Λέανδρον τὸν μέγαν ἐν ἀνδρείᾳ·
χαρζανιστοὶ κατήρχοντο τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος,

524 εἶτα βαλὼν—526 ἐν τῇ κρηπῇ τοῦ λόφου ἐπαγάγω·—

521 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3505 καὶ ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Κστ 476 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
532 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3519 ἑξ. Ὡς πρὸς τὸ ἐνταῦθα μνημονευόμενον ἄντρον τοῦ Ἀκρίτου βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 3521.
550 Χαρζανιστοὶ=ἀκάθεκτοι, μὲ ὁρμήν, μὲ ταχύτητα. Χάρζανον ἢ χαρζάνιον (ἴσως ἐκ τῆς ἀραβ. λέξεως χαρζούν=κλάδος δένδρου ἄνευ φύλλων, βέργα, βίτσα καὶ κατὰ συνεκδ. ῥάβδος, μαστίγιον, ἱμὰς κλπ.). Πρβλ. σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις στιχ. Κδ 182 : χαρζανίσας τὴν οὐράν. Βλέπε καὶ παρατηρήσεις Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ', σελ. 331. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. Ε 509, βλέπε δὲ καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ, σελ. 552-553.

δύο ἔνθεν κακεῖθεν τε, ἡ Μαξιμοὺ δὲ μέσον,
ἐποχουμένη εἰς βουλχᾶν λευκὸν καθάπερ γάλα,
χαίτην ἔχων καὶ τὴν οὐράν, τὸν σγοῦρδον καὶ τὰ ὦτα,
ὄνυχάς τε τοὺς τέσσαρας κοκκίνους βεβαμμένους,
ἅπαν τὸ σελλοχάλινον χρυσῷ πεποικιλμένον,
τὸ λουρίκιν ἀπέστραπτε χρυσέας ῥίζας ἔχον.
[§ 471] Στραφεῖσα πρὸς τὸν γέροντα ἐπιμελῶς ἠρώτα·
«Λέγε μοι, ὦ Φιλοπαπποῦ, τίς ὁ τὴν κόρην ἔχων».
Ὁ δὲ φησίν· «Οὗτός ἐστι», κἀμὲ τῇ χειρὶ δείξας·
ἡ δέ· «Καὶ ποῦ οἱ σὺν αὐτῷ, ἤρετο, στρατιῶται;»
«Οὗτος, φησί, κυρία μου, τῶν συνεργῶν οὐ δεῖται,
»ἀλλ' εἰς τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἐπιθαρρῶν ἀνδρείαν,
»μόνος ὁδεύει πάντοτε, καύχημα τοῦτο ἔχων».
[§ 472] Ἡ δέ· «Ὦ τρισκατάρατε γέρον, ἀνταπεκρίθη,
»καὶ διὰ ἕνα κόπους μοι καὶ τῷ λαῷ παρεῖχες,
»πρὸς ὃν μόνη περάσασα, σὺν Θεῷ καυχωμένη,
»ἀρῶ αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, ὑμῶν μὴ δεηθεῖσα;»
Ταῦτα εἰποῦσα ἐν θυμῷ, ὥρμησε τοῦ περάσαι.
[§ 473] Ἐγὼ δὲ λέγω πρὸς αὐτήν· «Μαξιμού, μὴ περάσῃς·
»ἀνδράσι καὶ γὰρ πέφυκεν ἔρχεσθαι πρὸς γυναῖκας·
»ἔλθω λοιπὸν ἐγὼ πρὸς σέ, ὡς τὸ δίκαιον ἔχει».
Καὶ αὐτίκα τὸν ἵππον μου κεντήσας ταῖς περόναις,
πρὸς τὸ ὕδωρ ἐξώρμησα, ἀποτυχὼν τοῦ πόρου· 59α
ἦν δὲ πολὺς ὁ ποταμὸς καὶ ἔπλευσεν ὁ ἵππος·
ὕδατος τούτου ἔκχυσις ἄποθεν δὲ ὑπῆρχεν
βραχυτάτην ἐμφαίνουσα λίμνην συχνήν τε πόαν·
ἐν ᾗπερ στᾶσα ἀσφαλῶς λίαν εὐτρεπισμένη
ἡ Μαξιμοὺ τὴν προσβολὴν τὴν ἐμὴν ἐπετήρει·
οἱ δὲ συνόντες ἄλλοι μὲν ἔτρεχον πρὸς τὸν πόρον,
ἕτεροι δὲ ἐνήδρευον ἐγκρύμματα ποιοῦντες.
[§ 474] Ἐγὼ δέ, ὅταν ἔγνωκα εἰς γῆν πατεῖν τὸν ἵππον,
τρανὰ αὐτὸν ἠρέθιζον, καὶ τὸ σπαθὶν ἑλκύσας

557 Καὶ στραφεῖσα—561 φησί, κυρία, τῶν συνεργῶν—

556 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3544 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 3542 ἑξ. Ῥίζας ἐκάλουν οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς κροσσούς. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1215, Κδ 222, καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις.
574-575. Τὸ ἀνωτέρω φαίνεται ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Συνεχιστοῦ περιγράφοντος εἰς σχετικὸν χωρίον τὸν Εὐφράτην καὶ τὴν προσωπικὴν δραστηριότητα καὶ τόλμην τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα κατώρθωσαν νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν ἐν πλημμύρᾳ τῷ 874 πρὸς πολιορκίαν τῆς Μελιτηνῆς. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρία ἐν Α 3576, Ε 1535 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. ὡς καὶ Λάμπρου Ἱστορ. Δ' 236.

ὁλοψύχως πρὸς Μαξιμοῦν εὐτέχνως ἀπηρχόμην.
Ἡ δέ, ὡς προηυτρέπιστο, προσαπαντᾶν δραμοῦσα,
κονταρέαν μοι δέδωκεν ξυστὴν εἰς τὸ λουρίκιν·
καὶ μηδαμῶς ἀδικηθεὶς ἔκοψα τὸ κοντάριν,
τινάξας δ' αὖθις τὸ σπαθὶν ταύτης ἐνεφεισάμην.
[§ 475] Τοῦ δὲ βοῦλχα ἀποτεμὼν τὴν κεφαλὴν εὐθέως,
καὶ τὸ μὲν πτῶμα χαλεπῶς ἐπὶ γῆν κατηνέχθη·
ἡ δὲ ἀναποδίσασα, τρόμῳ συνεχομένη,
προσπίπτουσα ἐφθέγγετο· «Ὦ νέε, μὴ ἀποθάνω·
»πεπλάνημαι γὰρ ὡς γυνὴ Φιλοπαππού πεισθεῖσα».
Καὶ ταύτης μὲν εὐλαβηθείς, εἰσακούων τοῖς λόγοις,
κάλλος τε τὸ θαυμάσιον ὃ εἶχεν ἐλεήσας,
ἐκεῖ ταύτην ἀφέμενος, πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐξῆλθον.
[§ 477] Ὅπως τε πάντας ἴσχυσα, αἰσχύνομαι τοῦ λέγειν,
ἵνα μὴ ὡς καυχώμενον λογίσησθέ με, φίλοι·
ὁ γὰρ ἐκδιηγούμενος ἰδίας ἀριστείας
κενόδοξος λογίζεται ὑπὸ τῶν ἀκουόντων.
Ἐγὼ δὲ οὐ καυχώμενος ταῦτα ὑμῖν ἐκφαίνω, 59β
οὔ, μὰ τὸν διδόντα ἰσχὺν καὶ γνῶσιν τοῖς ἀνθρώποις,
αὐτὸς γὰρ μόνος πάροχος τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει·
διὰ τοῦτο ῥηθήσονται ὡς γεγόνασι πάντα,
συγγνώμην ὅπως παρ' ὑμῶν ἔξω τῶν ἀκουόντων.
Αὖθις καὶ γὰρ ὠλίσθησα εἰς βόθυνον μοιχείας,
δι' ἐλαφρότητα φρενῶν καὶ ψυχῆς ἀμέλειαν,
ὑπὲρ τούτου κατὰ πολὺ ὁ λόγος μὲν δηλώσει,
ἔχει δὲ οὕτω καθεξῆς ὥσπερ ὑμῖν ἐξείπω.
Ἡ Μαξιμοὺ τὸν ἴδιον ἀπολέσασα ἵππον
ἀπελείφθη ἐν τῇ ποᾷ, ὡς ἄνωθεν ἐρρέθη.
[§ 478] Καὶ πρὸς τοὺς ἄνω ἐκδραμὼν τὸν πόλεμον συνῆψα·
καί, πρὶν λάβωσι πεῖραν μου, εἰσήγοντο μὲν πρός με·
ὡς δὲ πάντας τοὺς μετ' ἐμοῦ συμβεβληκότας εἶδον,
κατερραγμένους ἐπὶ γῆν, ἀφ' ἵππων ἀπωσμένους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγνώρισαν τῶν ἔργων ὅστις ἤμην,

589 τὸ μὲν πτῶμα. Παραλείπεται ἡ λέξις «καὶ» ἐν ἀρχῇ. Διώρθωσα κατὰ Α 3587 (2420).–590 τὴν δὲ ἀναποδίσασαν τρόμῳ συνεχομένην. Διώρθ. κατὰ Α 3588 (2421).–593 Καὶ ταύτας εὐλαβηθείς,–

600 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 3600 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2462 ἑξ. ἐν τέλει. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. Κε 18 ἐν συναρτήσει καὶ πρὸς τὰ διατυπούμενα ἐν Κοτ 605-608 Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχείας, τὸ ὁποῖον ἐβάρυνε τὸν Ἀκρίταν, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέδιδεν οὗτος τὴν ἀτεκνίαν του βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 2457 ἑξ. καὶ Α 4171.

φυγῇ μόνῃ ἐπίστευον ἰδεῖν τὴν σωτηρίαν
καὶ ἐκ πάντων ὀλιγοστοὶ ἴσχυσαν ἀποδρᾶσαι·
καί, τοῦ πολέμου παύσαντος, ὄπισθεν ἐστρεφόμην.
[§ 480] Καὶ ἐξαίφνης τοὺς τέσσαρας καθορῶ ἀπελάτας
Φιλοπαππούν καὶ Λέανδρον, Κίνναμον καὶ Ἰωαννάκην,
τοῦ ἄλσους ἀνακύψαντας καὶ πρός με ἐρχομένους·
Λέανδρος δὲ καὶ Κίνναμος ἤρχοντο ἐκ προσώπου,
ὁ γέρων δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἤλαυνον ἐξοπίσω,
ἐλπίζοντές με ἀνελεῖν μέσον αὐτῶν βαλόντες,
ἀλλ' ἠνέχθησαν μάταια καὶ κενὰ μελετῶντες·
ὡς γὰρ εἶδον τοὺς ἔμπροσθεν σφόδρα ἐπιλαλοῦντας, 60α
πρὸς αὐτοὺς ὥρμησα εὐθύς, τῶν ἄλλων μὴ φροντίσας.
[§ 482-483] Ὁ Λέανδρος ἐπέδραμεν, οὐ γὰρ εἶχε μου πεῖραν·
ὃν καὶ πατάξας, ἐπὶ γῆν πέπτωκε σὺν τῷ ἵππῳ·
τοῦτον ἰδὼν ὁ Κίνναμος ἐτράπη τῆς εὐθείας,
οἱ δὲ λοιποὶ συνάψαντες τοὺς ὤμους καὶ τὰ ξίφη
ἐκ πλαγίου προέβαλον δοῦναί μοι κονταρέας·
πρὸς οὓς συντόμως τὴν ἐμὴν ἀνθυποστρέψας σπάθην,
τὰ κοντάρια ἔτεμον παρευθὺς ἀμφοτέρων,
καὶ πρὸς φυγὴν ἐτράπησαν τοὺς ἵππους ἐκκεντοῦντες,
μηδαμῶς αὐτῶν ὄπισθεν θεάσασθαι τολμῶντες.
[§ 484] Οὕτως ὡς εἶδον ἔχοντας, μετὰ γέλωτος εἶπον·
«Στράφητε, οὐκ αἰσχύνεσθε τὸν ἕνα δειλιῶντες;»
καὶ οὐκ ἐδίωξα αὐτούς, τῆς συμφορᾶς οἰκτείρας,
ἔλεος καὶ γὰρ πάντοτε πρὸς τοὺς φεύγοντας εἶχον,
νικᾶν καὶ μὴ ὑπερνικᾶν, φιλεῖν τοὺς ἐναντίους,
ἀπέστρεφόν τε ὄπισθεν κατὰ σχολὴν βαδίζων.
[§ 485] Πλησίον δὲ τῆς Μαξιμοῦς ἐλθών, τοιάδε ἔφην·
«Ἡ καυχωμένη ἄμετρα καὶ ἰσχύϊ θαρροῦσα,
»ἄπελθε, ἐπισύναξον τοὺς φυγεῖν σῳζομένους,
»καὶ ἀνδραγάθει σὺν αὐτοῖς δυνατῶς ἔνθα ἔχεις,
»ἔθος ὡς οἶσθα καὶ αὐτὴ καλῶς πεῖραν λαβοῦσα,
»ἐξ ὧν ἔπαθες μάνθανε καὶ μὴ ἀλαζονεύου·
»Θεὸς γὰρ ἀντιτάσσεται πᾶσιν ὑπερηφάνοις».
[§ 486] Ἐκείνη δὲ πρὸς ὑπαντὴν ἐλθοῦσα ἡμετέραν,

621 τοὺς ἄλσους ἀνακύψαντας–

640 ἑξ. Ἀνάλογον φαίνεται καὶ τὸ χωρίον τοῦ Κεδρηνοῦ (II, σελ. 390 ἑξ.) ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς καταδιώξεως τοῦ Βάρδα Φωκᾶ ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ. Ὁ Βάρδας Φωκᾶς ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν συναποστατῶν του φέρεται ἀναφωνήσας ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του· «Ἔδει σε, ὦ ἄνθρωπε, μὴ προσονειδίζειν, ἀλλ' οἰκτείρειν μᾶλλον καὶ ἐλεεῖν» κλπ. Βλέπε σχετικῶς Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 107.

τὰς χεῖρας αὐτῆς δήσασα πρεπόντως τὰς ἰδίας
καὶ μέχρι γῆς τὴν κεφαλὴν κλίνασα εὐκοσμίως·
«Ἁπάντων γενναιότατε, ἔφησε, νῦν ἐπέγνων
»τὴν σὴν ἀνείκαστον ἰσχὺν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν,
»ἣν οὐδεὶς ἔσχε πώποτε τῶν πάλαι ἐν ἀνδρείᾳ
»ἀφ' οὗ γάρ με ἐκρήμνισας, εἶχες καὶ τοῦ φονεῦσαι,
»ἀλλ' ἐφείσω, ὡς θαυμαστὸς καὶ μέγας ἐν ἀνδρείᾳ·
»ὁ Κύριος φυλάξοι σε, γενναῖε στρατιῶτα,
»αὐθέντα μου πανθαύμαστε, μετὰ τῆς ποθητῆς σου,
»εἰς χρόνους πλείονας καλοὺς ἐν δόξῃ καὶ ὑγείᾳ·
»ὅτι πολλοὺς τεθέαμαι γενναίους στρατιώτας,
πολεμιστὰς περιφανεῖς καὶ στερροὺς ἐν τῇ μάχῃ,
»ἀλλ' οὔτε κραταιότερον ἐν ταῖς ἀνδραγαθίαις,
»οὐκ εἶδον ἄλλον πώποτε παρ' ὅλον μου τὸν βίον».
[§ 487] Εἶτα περιλαβοῦσα μου τοὺς πόδας, κατεφίλει
τὴν χεῖρα μου τὴν δεξιάν, ἠρέμα φθεγγομένη·
«Εὐλογημένος ὁ πατὴρ καὶ μήτηρ ἡ τεκοῦσα,
»καὶ οἱ μαστοὶ οἱ θρέψαντες μητρὸς εὐλογημένης·
»τοιοῦτον γὰρ οὐδέποτε ἄλλον ἄνδρα κατεῖδον.
[§ 488] »Πληρῶσαι οὖν παρακαλῶ σὲ τὸν ἐμὸν δεσπότην
»καὶ ἑτέραν μου αἴτησιν, ἐκ ταύτης ὅπως γνώσῃς
»ἀκριβέστερον τὴν ἐμὴν ἐν τῷ πολέμῳ πεῖραν·
»κέλευσόν με τοῦ ἀπελθεῖν καὶ ἐπιβῆναι ἵππου,
»καὶ τὸ πρωῒ ἐλεύσομαι ἐν τῷ παρόντι τόπῳ,
»ὅπως μονομαχήσωμεν μηδενὸς συμπαρόντος,
»καὶ νὰ νοήσῃς, πάγκαλε, καὶ τὴν ἐμὴν ἀνδρείαν».
[§ 489] «Μετὰ χαρᾶς, ὦ Μαξιμοῦ, πρὸς αὐτὴν ἐγὼ ἔφην,
»ἄπελθε ἔνθα βούλεσαι, κἀμὲ ὧδε εὑρήσεις· 61α
»μᾶλλον δὲ φέρε καὶ τοὺς σοὺς ἑτέρους ἀπελάτας,
»καὶ δοκίμασον ἅπαντας καὶ τοὺς κρείττονας μάθε».
Καὶ τότε ἕνα συλλαβὼν τῶν πλανωμένων ἵππων
τῶν πεπτωκότων σὺν αὐτῇ ἐν ὥρᾳ τοῦ πολέμου,
ἤγαγον τοῦτον πρὸς αὐτὴν ἐπιβῆναι προστάξας.
[§ 476]. Ὡς γὰρ εἶδε με ὁ λαὸς κρημνίσαντα τὴν κόρην,
κύκλῳ περιεχύθησαν ὡς ἀετοὶ σπουδαίως·
οἱ μὲν σπαθέας ἔκρουον ἔσω χειρὶ συντόμως,

655 τὴν σὴν ἀνείκαστον εὐχὴν—672 ὅπως γνώσω. Διώρθωσα κατὰ Α 3700 (2532).—673 ἀκριβέστερον τὴν σήν. Διώρθωσα κατὰ Α 3701 (2533).—678 πρὸς αὐτὸν ἐγὼ ἔφην—681 κρείττονας μαθέν.—685 ὡς γὰρ εἶδε με λαὸς κνημίσαντα τὴν κόρην,—

685 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 3592 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

ἄλλοι δὲ κονταρέας μοι ἐδίδων κατὰ κράτος,
ἕτεροι δὲ τοῖς βέλεσιν αὐτῶν ἐξένυττόν με·
καὶ τότε τίς ὁ βοηθῶν; τίς ὁ φρουρῶν καὶ σκέπων;
οὐκ ἄλλος πάντως ἢ Θεὸς δικαιοκρίτης μέγας·
αὐτὸς γὰρ ἐξαπέστειλε βοήθειαν ἐξ ὕψους
καὶ ἐμὲ διεφύλαξεν ἀβλαβῆ παρ' ἐλπίδα.
[§ 478] Ὡς δὲ εἰς μέσον κέκλεισμαι τοσούτων πολεμίων
καὶ πάντοθεν πληττόμενος τὴν φυγὴν ᾐσχυνόμην·
εἶχον γὰρ ἅρματα καλὰ καὶ κατωχυρωμένα,
καὶ σὺν Θεῷ πεφύλαγμαι ἄτρωτος ἐν τῇ μάχῃ.
[§ 479] Εἰς πολὺ δὲ οὐ γέγονεν ἡ ἐκείνων θρασύτης,
ἀλλὰ ταχέως ἔσβεσται, τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος·
ἔχων τε καὶ τοὺς μάρτυρας ἁγίους Θεοδώρους,
Γεώργιον, Δημήτριον, τούτους ἔτρεψα πάντας.
Κοντάριν γὰρ οὐκ ἔλαβον ἐν αὐτοῖς, οὐδὲ τόξον,
τὴν ἐμὴν σπάθην ἔσυρα καὶ ἦλθον ἔσω χεῖρας·
καὶ ὅσους μὲν ἐλάγχανον, ἔκοπτον τούτους μάλα,
καὶ γὰρ αὐτοὺς ἐλάμβανον, ψυχὴν μὴ κεκτημένους·
ἄλλοι δὲ φεύγειν θέλοντες, κατελάμβανον τούτους,
καὶ μὴ δυνάμενοι ποσῶς ἐμοὶ προσαντιστῆναι,
ἐπέζευον τοὺς ἵππους των, ἔρριπτον τὰ ἅρματά των,
καὶ προσελθόντες ἔφευγον, ἐχόμενοι τοῦ τρόμου·
και οὕτω τε ἀπέμενον ἵπποι πολλοὶ ἐκ τούτων,
ἐξ ὧν, ὡς ἔφην, δέδωκα τῇ Μαξιμοῦ τῷ τότε.
[§ 490] Καὶ διῆλθον τὸν ποταμόν, ἡ δὲ πρὸς τὰ οἰκεῖα,
χάριν μοι, ὡς ἐφαίνετο, πολλὴν ὁμολογοῦσα.
Καί, εἰς τὴν τένδαν μου ἐλθών, ἀπέβαλον τὰ ὅπλα,
καὶ ἐδυσάμην θαυμαστὸν λεπτότατον μαχλάβιν,
βαλών τε καὶ σγουρούτζικον κόκκινον καμηλαύκιν,
καὶ ἵππον μετεσέλισσα δαγάλην, ἀστερᾶτον,
ὃς εἶχε γνώμην κάλλιστον ἐν ταῖς ἀνδραγαθίαις·
σπαθίν, σκουτάριν εἰληφὼς καὶ βένετον κοντάριν,

701 πάντας + μᾶλλον.—711 δώδεκα τῇ Μαξιμοῦ—716 καμαλαύκην,—717 γαδάλην ἀστεράταν + ἀστερᾶτον,—

715 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3715 ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι καὶ σχετικὰς παραπομπὰς περὶ μαχλαβίου. Πρβλ. καὶ στίχ. Κδ 220 ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Περὶ καμηλαυκίου βλέπε ἐν Α 1427 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, πρβλ. δὲ καὶ ἐν Κδ 117.
717. Περὶ ἵππου δαγάλη καὶ ἀστεράτου βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3718 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 338-339, Α 672, καὶ Α 1216.
719. Βένετον κοντάριν. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 2499.

τὸν ποταμὸν ἐπέρασα, ἑσπέρας ἤδη οὔσης,
ἐπὶ τούτῳ καὶ ὤκνησα ἀνελθεῖν ἐν τῇ κόρῃ.
[§ 491] Ἀλλ' ἔστειλα τὰς ἑαυτῆς δύο θαλαμηπόλους·
εἴχομεν καὶ γὰρ ἱκανοὺς τοὺς ἡμῖν ὑπουργοῦντας
τὴν οἴκησιν των ἔχοντας ἀπόμακρα τῆς τένδας,
οὐχὶ δὲ ἅπαντες ὁμοῦ, ἀλλ' ἄνδρες μὲν ἰδίως,
καὶ αἱ γυναῖκες ὡσαύτως εἶχον αὐτῶν τὰς τένδας.
[§ 492] Περάσας οὖν, ὡς εἴρηκα, τὸν ποταμὸν Εὐφράτην,
ἐν τῷ λειμῶνι τῷ τερπνῷ ἑαυτὸν ἀνακλίνας,
τόν τε ἵππον ἀνέπαυσα διαγαγὼν τὴν νύκτα.
Πρὸς ὄρθρον δὲ ἐξαναστὰς καὶ ἐπιβὰς τοῦ ἵππου,
εἰς τὸ πεδίον ἀνελθών, ἱστάμην ἀναμένων.
[§ 493] Τῆς δὲ ἡμέρας τῷ φωτὶ ἄρτι διαυγαζούσης, 62α
καὶ τοῦ ἡλίου λάμποντος ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας,
ἰδοὺ μόνη ἡ Μαξιμοὺ ἐφάνη ἐν τῷ κάμπῳ·
εἰς φάραν ἐπεκάθητο μαύρην, γενναιοτάτην,
ἐφόρει ἐπιλώρικον ὁλόβηρον, καστόριν
φακεολίτζιν πράσινον, χρυσὸν ῥεραντισμένον,
σκουτάριν ἔχον ἀετοῦ πτέρυγας γεγραμμένας,
κοντάριν ἀραβίτικον, καὶ σπαθὶν ἐζωσμένη·
ταύτης ἐγὼ πρὸς ἀπαντὴν ἐκίνησα εὐθέως.
[§ 494] Καὶ πλησίον γενόμενοι ἠσπασάμεθα ἄμφω·
χαιρετήσαντες, ὡς εἰκός, ἀλλήλους παμφιλτάτως,
τῆς μάχης τε ἠρξάμεθα, λαλήσαντες τοὺς ἵππους
ἄνω καὶ κάτω πρὸς μικρὰν διαδραμόντες ὥραν,
κονταρέας δεδώκαμεν, μηδενὸς κρημνισθέντος.
Χωρισθέντες οὖν παρευθύς, εἱλκύσαμεν τὰς σπάθας,
καὶ κρούοντες ἐνστατικῶς, ἐμπεσόντες ἀλλήλοις.
[§ 495] Ἐφειδόμην γάρ, βέλτιστε, τοῦ ἀδικῆσαι ταύτην·
ἀνδρῶν γὰρ ἔστι μωμητὸν οὐ μόνον τοῦ φονεῦσαι,
ἀλλ' οὐδὲ ὅλως πόλεμον μετὰ γυναικὸς στῆσαι·
αὕτη δὲ ἦν ὀνομαστὴ τῶν τότε ἐν ἀνδρείᾳ,

742 χαιρετήσαντος—750 στῆσαι μετὰ γυναικός·—

722. Τὰς ἑαυτῆς δύο θαλαμηπόλους. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3723, ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ, ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
732-733. Οἱ δυὸ οὗτοι στίχοι ἐλήφθησαν ἐξ ἀπομιμήσεως καὶ κατ' ἀντιγραφὴν σχεδὸν ἐκ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ἡλιοδώρου. Πρβλ. Αἰθιοπικά, βιβλ. Α', κεφ. α', ἐδάφ. 1. Πρβλ. καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3733-3734.
735 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3736 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 3733 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν τῆς Μαξιμοῦς βλέπε ὑποσημ. Α 3739 ἑξ. Περὶ ὁλοβήρων καὶ καστορίων βλέπε ὑποσημ. Α 3454-3455, Α 1211 καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων. Περὶ φακεολιτζίου βλέπε ὡσαύτως ἐν τῷ Εὑρετηρίῳ α', τόμου, ἐν λέξει φακιόλι.

τούτου χάριν τὸν πόλεμον οὐδαμῶς ἐπῃσχύνθην·
χεῖρα αὐτῆς τὴν δεξιὰν πλήξας τε πρὸ δακτύλων,
ἡ μὲν σπάθη ἐπὶ τὴν γῆν πέπτωκεν ἣν κατεῖχεν.
[§ 496] Τρόμος δὲ ταύτην εἴληφε καὶ δειλία μεγίστη·
ἐγὼ δὲ ἐξεφώνησα· «Μαξιμού, μὴ φοβεῖσαι,
»οἰκτείρω γάρ σε ὡς γυνὴν καὶ κάλλους πεπλησμένην·
»ἵνα δὲ γνώσῃ τίς εἰμὶ ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἔργων,
»τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξω σοι τὴν ἐμὴν ἐν τῷ ἵππῳ». 62β
Καὶ σπαθέαν καταβατὴν εἰς τοὺς νεφροὺς εὐθέως
τοῦ φαρίου κατήγαγον καὶ διῃρέθη μέσον,
πεσόντος τοῦ ἡμίσεως εἰς μέρος μετ' ἐκείνης,
τοῦ δὲ λοιποῦ ἑτέρωθεν εἰς γῆν κατενεχθέντος.
[§ 497–498] Ἡ δὲ ἀναποδίσασα, λίαν τεταραγμένη,
συγκεκομμένῃ τῇ φωνῇ «Ἐλέησον», ἐβόα·
«Ἐλέησόν με, κύριε, τὴν κακῶς πλανηθεῖσαν,
»μᾶλλον, εἰ οὐκ ἀπαξιοῖς, ποιήσωμεν φιλίαν·
»ἔτι παρθένος γάρ εἰμι ὑπ' οὐδενὸς φθαρεῖσα,
»σὺ μόνος με ἐνίκησας, σύ με ἀποκερδίσεις·
»ἕξεις δέ με καὶ συνεργὸν εἰς τοὺς ὑπεναντίους».
[§ 499]«Οὐκ ἀποθνήσκεις, Μαξιμού, πρὸς αὐτὴν ἄρτι ἔφην,
»τὸ δὲ ἔχειν σε γαμετὴν οὐ δυνατόν μοι ἔσται,
»νόμιμον ἔχω γαμετὴν εὐγενῆ καὶ ὡραίαν,
»ἧς ἀγάπην οὐδέποτε τολμήσω ἀθετῆσαι.
»Λοιπὸν δεῦρο ὑπὸ σκιὰν ἀπέλθωμεν τοῦ δένδρου,
»καὶ διδάξω σε ἅπαντα τὰ κατ' ἐμὲ ὡς ἔχουν».
[§ 500] Ἐλθόντες δὲ πρὸς ποταμοῦ τὰ γειτνιῶντα δένδρα
ἡ Μαξιμού, τὴν ἑαυτῆς ἀποπλύνασα χεῖρα,
καὶ δόκιμον ἐν τῇ πληγῇ ἄλειμμα ἐπιθεῖσα,
ὅπερ φέρειν εἰώθαμεν ἀεὶ ἐν τοῖς πολέμοις,
ῥίπτει τὸ ἐπιλώρικον, πολὺς γὰρ ἦν ὁ καύσων.
[§ 501] Καὶ ὁ χιτὼν τῆς Μαξιμοῦς ὑπῆρχεν ἀραχνώδης,
πάντα καθάπερ ἔσοπτρον ἐμφαίνοντο τὰ μέλη,
καὶ τοὺς μαστοὺς προκύπτοντας μικρὸν ἄρτι τῶν στέρνων.

772 ἔστι + ἔσται—778 ἀποπλύσασα

768 ἑξ. Διὰ τὰ περὶ τῆς παρθενίας τῆς Μαξιμοῦς πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3780 ἑξ. βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
782 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3797 (2627) ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 3797 ἑξ.
784. Καὶ τοὺς μαστοὺς προκύπτοντας μικρὸν ἄρτι τῶν στέρνων. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον Ἀχιλλ. Τατίου : «Μαστοὶ τῶν στέρνων ἠρέμα προκύπτοντες». (Τατ. βιβλ. Α' κεφ. 1). Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3797 ἑξ.

Καὶ ἐτρώθη μου ἡ ψυχή, ὡραία γὰρ ὑπῆρχε.

* *
*

[§ 508] »Χεῖρα ὅπως ἐπλήγωσα τὴν δεξιὰν ἐκείνης 63α
»καὶ εἰ μὴ θᾶττον ἐπέζευον καὶ ὑπέβρεχον ὕδωρ
»ταύτην οἰκτείρας ὡς γυνὴν καὶ ἀσθενῆ τῇ φύσει·
»τὴν μὲν χεῖρα ἀπέπλυνα τὴν πληγὴν καταδήσας,
»διὰ τοῦτο ἐβράδυνα, φῶς μου μεμυρισμένον,
»ἵν' ὅπως μὴ ὀνειδισθῶ ὡς γυναῖκα φονεύσας».
Ταῦτα εἰπών, ἀναψυχὴν ἐλάμβανεν ἡ κόρη,
ἀληθεύειν νομίσασα ἐμὲ ἐν τοῖς ῥηθεῖσιν.
[✱] Εἶτα καὶ κατὰ νοῦν βαλὼν τὰ ῥήματα τῆς κόρης,
καὶ ὅλως τῷ θυμῷ αὐτὸς εἰς ἄκρον ὑπερζέσας,
καβαλλικεύω παρευθύς, δῆθεν εἰς τὸ κυνῆγιν,
καὶ ταύτην δὲ καταλαβὼν ἀνηλεῶς ἀνεῖλον,
μοιχείαν, φόνον τότε γὰρ ἐκτελέσας ἀθλίως,
καὶ οὕτως ὑποστρέψας γε ἔνθα ἦτον ἡ κόρη.
[§ 509] Καὶ ἐκεῖσε τὴν ἅπασαν ποιήσαντες ἡμέραν
ἀμφότεροι κατήλθομεν τῇ ἐξῆς ἐν τῇ τένδᾳ,
καὶ ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν λειμώνων ἐκείνων.
[§ 512] Καὶ μεθ' ἡμέρας σκέψεως καὶ βουλῆς παγκαλλίστης,
ἐν τῷ Εὐφράτῃ ἔκρινα τὴν οἴκησιν ποιῆσαι,
κατασκευάσαι με λαμπρὸν καὶ ἐξαίσιον οἶκον.

785. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον ὑπάρχει εἰς τὸ χειρόγραφον παράλειψις τοῦ χωρίου ἔνθα θὰ περιεγράφοντο αἱ λεπτομέρειαι περὶ τῆς μοιχείας τοῦ Διγενοῦς μετὰ τῆς Μαξιμοῦς, ἤτοι 50 καὶ πλέον στίχοι, συνεπείᾳ ἀποσπάσεως ἑνὸς ὁλοκλήρου φύλλου τοῦ κώδικος. Τὸ ἐν προκειμένῳ φύλλον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπεκόπη ὑπό τινος τῶν διαδοχικῶν τοῦ χειρογράφου κατόχων, σκανδαλισθέντος προφανῶς ἐκ τῆς ἀσέμνου περιγραφῆς, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον διεσώθη ἐν Α 3802-3842 (2632-2672). Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι.
786 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3843 ἑξ.
794 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 3853 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 3852 (2682). Τὰ περὶ φόνου τῆς Μαξιμοῦς ὑπὸ τοῦ Ἀκρίτου δὲν ἀπαντῶσι εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν τοῦ Ἔπους.

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

[§ 515] Βασίλειος ὁ θαυμαστὸς καὶ Διγενὴς Ἀκρίτης
τῶν Καππαδόκων τὸ τερπνὸν καὶ πανευθαλὲς ῥόδον
ὁ τῆς ἀνδρείας στέφανος, ἡ κεφαλὴ τῆς τόλμης,
πάντων τῶν νέων ὁ τερπνὸς καὶ παγκάλλιστος κόσμος,
μετὰ τὸ πάσας ἀνδρικῶς τὰς ἄκρας ὑποτάξαι,
πλείστας τε πόλεις, κατασχὼν καὶ χώρας ἀπειθούντων, 63β
οἰκῆσαι ᾑρετίσατο πλησίον τοῦ Εὐφράτου.
Οὗτος δὲ πάντων ποταμὸς ὁ κάλλιστος ὑπῆρχεν,
τὴν κρήνην ἔχων ἐξ αὐτοῦ μεγάλου παραδείσου·
διὰ τοῦτο γλυκύτητα ἔχει εὐωδεστάτην,
ψυχρότητα χιόνος τε ἀρτίως λελυμένης.
[§ 516] Ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ μετοχετεύσας.

2 ὁ τερπνὸς καὶ πανευθαλὴς ἔρνος. Διώρθωσα κατὰ Α 3893 (2691).—
3 ἡ τῆς ἀνδρείας τόλμης + κεφαλὴ τῆς—

1 Ὁ ἕβδομος λόγος τῆς παρούσης διασκευῆς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς ὄγδοον καὶ ἔνατον λόγους τῶν διασκευῶν τῆς ὁμάδος Τ, Α καὶ Π, περιλαμβάνει δὲ τὸ κείμενον τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς Α 3892-4342.
8 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3900 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
11 Ὁ στίχος προέρχεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐξ ἀπομιμήσεως χωρίου τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, ἔνθα περιγράφεται ἄλσος κλπ., «παρέρρει δὲ ὕδωρ ψυχρόν τε καὶ διαυγές, οἷον ἀπὸ χιόνος ἄρτι λυθείσης ἄρχεται». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 2). Πρβλ. ὡσαύτως καὶ σχετικὸν χωρίον Ἀρριανοῦ, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῇ ἀμέσως ἑπομένῃ ὑποσημ. Κζ 12 καὶ ἀναφερομένου εἰς τὸν Εὐφράτην. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ χωρίον ἀναφέρονται ἐπίσης καὶ «χιόνες κατατηκόμεναι» ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας, ὁπόθεν πηγάζει ὁ Εὐφράτης, γίνεται δὲ καὶ λεπτομερὴς λόγος περὶ τοῦ ῥοῦ τοῦ ποταμοῦ «τετηκυίας τῆς χιόνος».
12 Περὶ τοῦ Εὐφράτου γίνεται λόγος καὶ ἐν Ἀρριανοῦ Ἀναβάσει Ἀλεξάνδρου, βιβλ. 7, κεφ. 21, ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ τούτου μέτριος κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, αὐξάνει κατὰ τὸ ἔαρ, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τήξεως τῶν χιόνων τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας, ὁπόθεν πηγάζει, καθίσταται δὲ τότε ὑπερβολικός. Ὁ κίνδυνος ὅμως τῶν πλημμυρῶν ἀποφεύγεται λόγῳ τῆς διώρυγος τοῦ Παλλακόπα, ὁπόθεν μέγα μέρος τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ ἐκφεύγει πρὸς τὴν Ἀσσυρίαν γῆν, τὴν ὁποίαν ἀρδεύει. Περαιτέρω γίνεται λόγος περὶ σκέψεων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου πρὸς καλλιτέραν μετοχέτευσιν καὶ ἐν γένει διαρρύθμισιν τοῦ ῥοῦ τοῦ Εὐφράτου. Ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀρριανοῦ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους φαίνεται ὅτι ἐνεπνεύσθη τὸ παρὸν χωρίον. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Ε 1627 ἑξ., ἔνθα ἡ ἰδέα καὶ ἡ ἀπομίμησις διαφαίνονται σαφέστερον. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. Α 3904

ἄλλον τερπνὸν παράδεισον ἐφύτευσεν ἐκεῖθεν,
ἄλσος ξένον, εὐθέατον τοῖς ὀφθαλμοῖς τῷ ὄντι.
Περὶ τὸ ἄλσος τεῖχος ἦν αὔταρκες μὲν εἰς ὕψος,
πλευρὰς δὲ ἔχον τέσσαρας ὑπὸ ξυστῶν μαρμάρων.
[§ 517] Ἔσωθεν δὲ ἡ τῶν φυτῶν πανήγυρις ἐκόμα,
φαιδρῶς οἱ κλάδοι ἔθαλλον προσπίπτοντες ἀλλήλοις,
τοσαύτη τις ἐτύγχανε τῶν δένδρων ἁμιλλία·
ἄμπελοι ἑκατέρωθεν ἐξήρτηντο ὡραῖοι,
κάλαμοι ἐπεφύοντο εἰς ὕψος ἐπηρμένοι,
οἱ καρποὶ ἐξεκρέμαντο, ἀνθῶν τἄλλα ἐπ᾽ ἄλλων,
ὁ λειμὼν φαιδρῶς ἔθαλλε τῶν δένδρων ὑποκάτω
ποικίλην ἔχων τὴν χροὰν τοῖς ἄνθεσιν ἀστράπτων,
τὰ μὲν εὐώδη νάρκισσα, ῥόδα τε καὶ μυρσίναι,
τὰ ῥόδα γῆς ἐτύγχανον πορφυρόβαφος κόσμος,
γάλακτος ἔστιλβον χροὰν οἱ νάρκισσοι ἐν μέρει,
τὰ ἴα ἀπαστράπτοντα χροὰν εἶχον θαλάσσης
ἐν γαλήνῃ ὑπὸ λεπτῆς σαλευομένης αὔρας·
ὕδωρ ἀφθόνως πάντοθεν ἔρρεε τῷ λειμῶνι.
[§ 518] Ὀρνίθων γένη ἱκανὰ ἐνέμοντο ἐκεῖσε, 64α
τὰ μὲν κολακευόμενα τροφὴν ἐν τοῖς ἀνθρώποις,
τὰ δὲ λοιπὰ ἐλεύθερον τὸ πτερὸν κεκτημένα
ἔπαιζον ἐποχούμενα πρὸς τῶν δένδρων τὰ ὕψη,
τὰ μὲν ᾄδοντα ᾄσματι λιγυρῶς τὰ ὀρνίθια,
τὰ δὲ ἀγλαϊζόμενα τῇ στολῇ τῶν πτερύγων,
χειροήθεις ταῶνες μέν, ψιττακοὶ καὶ οἱ κύκνοι,
οἱ μὲν κύκνοι ἐν ὕδασι τὴν νομὴν ἐποιοῦντο,
ἐν τοῖς κλώνοις οἱ ψιττακοὶ ᾖδον περὶ τὰ δένδρα,
οἱ ταῶνες τὰς πτέρυγας κυκλοῦντες εἰς τὰ ἄνθη,

22 ἀνθ᾽ ὧν τ᾽ ἄλλα—37 χειροήθεις μὲν ταῶνες, ψιττακοὶ καὶ οἱ κύκνοι,—

13. ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3904 ἑξ. Βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 3904 ἑξ. ὡς καὶ σχετικὰς παραπομπὰς αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως ἀνάλογα χωρία περιγραφῆς τοῦ λειμῶνος ἐν Κστ 15 ἑξ., ἔνθα πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, ὡς καὶ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ.
15 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3907 ἑξ. ὑποσημ. Α 3906 ἑξ., ἔνθα παρέχεται τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατίου, οὗτινος τὸ παρὸν εἶναι μίμησις.
17 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3913 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα παρέχονται σχετικὰ χωρία τοῦ Τατίου, ὧν τὸ παρὸν εἶναι μίμησις.
23 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3917 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα παρέχονται σχετικὰ χωρία τοῦ Τατίου, ὧν τὸ παρὸν εἶναι μίμησις.
31 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3923 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα παρέχεται σχετικὸν χωρίον τοῦ Τατίου, οὗτινος τὸ παρὸν εἶναι μίμησις.

ἀντέλαμπεν ἡ τῶν ἀνθῶν ἐν ταῖς πτέρυξι θέα.
[§ 519-520] Μέσον αὐτοῦ τοῦ θαυμαστοῦ καὶ τερπνοῦ ⟨παραδείσου,
οἶκον τερπνὸν ἀνήγειρεν ὁ γενναῖος Ἀκρίτης
εὐμεγέθη, τετράγωνον ἐκ λίθων πεπρισμένων,
ἄνωθεν δὲ μετὰ σεμνῶν κιόνων καὶ θυρίδων·
τοὺς ὀρόφους ἐκόσμησε πάντας μετὰ μουσίου
ἐκ μαρμάρων πολυτελῶν τῇ αἴγλῃ ἀστραπτόντων,
τὸ ἔδαφος ἐφαίδρυνεν, ἐψήφωσεν ἐν λίθοις.
[§ 521] Ἔσωθεν δὲ τριώροφα ποιήσας ὑπερῷα,
ἔχοντα ὕψος ἱκανόν, ὀρόφους παμποικίλους,
ἀνδριάντας σταυροειδεῖς, πεντακούβουκλα ξένα
μετὰ μαρμάρων φαεινῶν λίαν ἀστραπηβόλων,
τοσοῦτον δὲ ἐκάλλυνε τὸ ἔργον ὁ τεχνίτης,
ὥστε νομίζειν ὑφαντὰ τὰ ὁρώμενα εἶναι
ἔκ τε τῶν λίθων τῆς φαιδρᾶς καὶ πολυμόρφου θέας·
τὸ ἔδαφος κατέστρωσεν ἐκ λίθων ὀνυχίτων
ἠκονημένων ἰσχυρῶς, ὡς δοκεῖν τοὺς ὁρῶντας
ὕδωρ ὑπάρχειν πεπηγὸς εἰς κρυστάλλινον φύσιν. 64β
[§ 524-526] Ἀμφοτέρωθεν ἵδρυσε τῶν μερῶν ἐκ πλαγίου

42 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3932 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ἡ ἐν προκειμένῳ περιγραφὴ τοῦ παλατίου τοῦ Ἀκρίτου παρουσιάζει κατὰ τὸν Grégoire πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὸν ἐν Κομμαγηνῇ μέγαν τάφον τῆς μητρὸς τοῦ Μιθριδάτου. Ὁ τάφος οὗτος, οὗτινος τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια σῴζονται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ὄρους Karakus παρὰ τὰ Σαμόσατα, ὁμοιάζει πρὸς μέγαρον, φέρει δὲ κίονας δωρικοὺς μὲ μορφὰς πτηνῶν καὶ ζώων καὶ δὴ ἀετῶν καὶ ταύρων. Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ὁ Grégoire προτείνει διόρθωσιν τοῦ στιχ. 51 εἰς «ἀνδριάντας ταυροειδεῖς», ἀντὶ τοῦ «σταυροειδεῖς», ὡς κεῖται ἐν τῷ χειρογράφῳ. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Grégoire, Le tombeau et la date de Digénis Akritas ἐν Byzantion VI, σελ. 504. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 3993 ἑξ. ἐν τέλει. Προτιμῶ τὴν γραφὴν «σταυροειδεῖς», ἥτις μοῦ φαίνεται σχετιζομένη πρὸς τὸν στίχ. Α 3973 (2770) καὶ ἀναφερομένη μᾶλλον εἰς τὸν τρίκλινον, ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Grégoire προτειμένης γραφῆς «ταυροειδεῖς», ἥτις φαίνεται οὐχὶ πιθανή. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 3963. Πιθανώτερον φαίνεται μάλιστα ὅτι τὸ παρὸν χωρίον προέρχεται οὐχὶ ἐξ ἐμπνεύσεως τοῦ ἐν Karakus τάφου, ὡς ὑποθέτει ὁ Grégoire, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ σχετικῆς περιγραφῆς τοῦ Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου περιλαμβανομένης ἐν τῷ βίῳ τοῦ Βασιλείου Α' Μακεδόνος, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν κτισθέντων ὑπὸ τοῦ μεγάλου τούτου αὐτοκράτορος μεγάρων, ἐν οἷς συγκαταλέγεται καὶ τὸ περίφημον Πεντακούβουκλον (πρβλ. καὶ στίχ. ΚΖ 51), ἤτοι μέγαρον μὲ πέντε θόλους. Ὁ βίος τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος συγγραφεὶς ὑπὸ Κωνστ. Ζ' Πορφυρογεννήτου περιλαμβάνεται εἰς τὴν Χρονογραφίαν τῶν Συνεχιστῶν τοῦ Θεοφάνους. Βλέπε σχετικῶς Συνεχιστήν, ἐκδ. Βόννης, σελ. 328-336. Βλέπε ὅμως καὶ ἐν Ch. Diehl, Manuel d' Art Byzantin, τόμ. α', σελ. 413-414.

χαμοτρικλίνους θαυμαστούς, εὐμήκεις, χρυσωρόφους,
ἐν οἷς πάντων τὰ τρόπαια τῶν πάλαι ἐν ἀνδρείᾳ
λαμψάντων ἀνιστόρησε χρυσόμουσα ὡραία,
τὴν τοῦ Σαμψὼν ἀρχίσας τε πρὸς ἀλλοφύλους μάχην,
λέοντα ὅπως ἔσχισε τῇ χειρὶ παραδόξως,
πύλας ὅπως μετὰ κλειθρῶν πόλεως ἀλλοφύλων
ἐν τῷ λόφῳ ἠγάγετο, ὁπότε ἀπεκλείσθη·
ἀλλοφύλων τοὺς ἐμπαιγμοὺς καὶ τὰς ἐξολοθρεύσεις·
τελευταῖον τὴν τοῦ ναοῦ κατάλυσιν ἀθρόαν
τὴν γεναμένην παρ' αὐτοῦ ἐν ταῖς πάλαι ἡμέραις,
καὶ αὐτὸν ἀπολλύμενον μετὰ τῶν ἀλλοφύλων.
[§ 527] Μέσον παράγει τὸν Δαυῒδ χωρὶς ὅπλων παντοίων,
μόνην σφενδόνην τῇ χειρὶ κατέχων καὶ τὸν λίθον·
ἐκεῖθεν δὲ τὸν Γολιὰθ μέγαν τῇ ἡλικίᾳ,
καὶ τῇ ἰδέᾳ φοβερὸν πολύν τε ἐν ἰσχύϊ,
πεφραγμένον ἐν κεφαλῇ μέχρι ποδῶν σιδήρῳ
καὶ τῇ χειρὶ ἀκόντιον φέροντα ὡς ἀττίον
ὁλοσίδηρον τῇ χροᾷ τῇ τοῦ ζωγράφου τέχνῃ·
ἔγραψε τούτου καὶ αὐτὰ τὰ κινήματα πολέμου·
λίθῳ εὐστόχως τε βληθεὶς ὁ Γολιὰθ εὐθέως
ἐπὶ τὴν γῆν κατέπεσε τρωμένος παραυτίκα,
καὶ τὸν Δαυῒδ δραμόντα τε καὶ ἄραντα τὸ ξίφος
καὶ τεμόντα τὴν κεφαλὴν καὶ λαβόντα τὸ νῖκος.
[§ 528] Εἶτα τὸν φθόνον τοῦ Σαούλ, φυγὴν τοῦ πρᾳοτάτου,
τὰς μυρίας ἐπιβουλάς, Θεοῦ τὰς ἐκδικήσεις.
[§ 529] Ἀχιλλέως ἱστόρησε τοὺς μυθικοὺς πολέμους 65α

78 Τὰ κινήματα τοῦ πολέμου—83 τὸν φόβον τοῦ Σαούλ. Διώρθωσα κατὰ Α 4015 (2812).—

60. Περὶ τρικλίνων βλέπε ὑποσημ. Α 3963 ἑξ. Χαμοτρίκλινοι ἐκαλοῦντο οἱ τρίκλινοι τοῦ κάτω πατώματος μεγάρου. Περίφημοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατέστησαν ὁ Μέγας Τρίκλινος τῶν Δέκα ἐννέα Ἀκκουβίτων ἢ κλινῶν καὶ ὁ Χρυσοτρίκλινος, ἀμφότεροι εὑρισκόμενοι εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐν Κων)πόλει. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ch. Diehl, Manuel d' Art Byzantin, τόμ. α', σελ. 415 καὶ 421 ἑξ.

61 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 3993 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

85 ἑξ. Ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἐν προκειμένῳ προσώπων τῆς ἀρχαιότητος ὑποθέτω ὅτι δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸ κάτωθι χωρίον τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Ἂν τὸ Χρυσηΐδος κάλλος Ἀγαμέμνων ποθῇ, λοιμὸν τοῖς Ἕλλησι ποιεῖ. Ἂν τὸ Βρισηΐδος κάλλος Ἀχιλλεὺς ποθῇ πένθος αὐτῷ προξενεῖ ... ὁ δὲ Πηνελόπης γάμος τῆς σώφρονος πόσους νυμφίους ἀπώλεσε; ... Ἀγαμέμνονα ἔδει φονευθῆναι τὸν καλόν, οὗ κάλλος οὐράνιον ἦν». (Τάτ. βιβλ. Α', κεφ. 8). Συνεπῶς διατηρῶ ὡς ἔχει τὸν στίχ. Κζ 86, ἀκυρῶ δὲ καὶ τὴν καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Grégoire διόρθωσιν «καὶ κόρην Ἀγαμέμνονος»,

τὸ κάλλος Ἀγαμέμνονος, σφαγὴν τὴν ὀλεθρίαν·
Πηνελόπην τὴν σώφρονα, τοὺς κτανθέντας νυμφίους·
Ὀδυσσέως τὴν θαυμαστὴν πρὸς τὸν Κύκλωπα τόλμην·
Βελλεροφόντην κτείναντα Χίμαιραν τὴν πυρφόρον·
Ἀλεξάνδρου τὰ τρόπαια, τὴν τοῦ Δαρείου ἧτταν·
Κανδάκης τὰ βασίλεια καὶ τὴν αὐτῆς σοφίαν,
τὴν πρὸς Βραχμᾶνας ἄφιξιν, αὖθις πρὸς Ἀμαζόνας,
λοιπά τε κατορθώματα τοῦ σοφοῦ Ἀλεξάνδρου,
ἄλλα τε πλήθη θαυμαστά, πολυειδεῖς ἀνδρείας.
[§ 530] Τὰ τοῦ Μωσέως θαύματα, πληγὰς τῶν Αἰγυπτίων,
Ἰουδαίων τὴν ἔξοδον, γογγυσμοὺς ἀγνωμόνων,
Θεοῦ τὴν ἀγανάκτησιν, θεράποντος δεήσεις,
καὶ Ἰησοῦ τὰς τοῦ Ναυῆ ἐνδόξους ἀριστείας.
[§ 531] Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα ἐν τοῖς δυσὶ τρικλίνοις
ὁ Διγενὴς ἱστόρησε χρυσόμουσα ποιήσας·
ἃ τοῖς ὁρῶσιν ἄπειρον τὴν ἡδονὴν παρεῖχον.
[§ 534-557] Ἐντὸς τοῦ οἴκου τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε τὸ πεδίον
πολὺ ἔχον διάστημα εἴς τε μῆκος καὶ πλάτος·
τούτου ἐν μέσῳ ἵδρυσε ναόν, ἔνδοξον ἔργον,
ἁγίου ἐν ὀνόματι μάρτυρος Θεοδώρου·
καὶ ἐν αὐτῷ τὸν ἴδιον πανέντιμον πατέρα
θάπτει κομίσας τὸν νεκρὸν ἀπὸ Καππαδοκίας,
λίθοις τὸ μνῆμα φαεινοῖς ὡς ἔπρεπε κοσμήσας.
[§ 537] Τότε πεῖραν ὁ θαυμαστὸς πρῶτον θλίψεως ἔσχε·
μαθὼν γὰρ νόσον τῷ πατρὶ περιελθοῦσαν τότε, 65β
καὶ ὅτι πέφυκε δεινὴ θανάτῳ γειτνιῶσα,
ἔσπευδε τοῦ καταλαβεῖν τὴν Καππαδόκων χώραν·

86 φυγὴν τὴν ὀλεθρίαν·—92 Βραγμᾶνας—

ἣν εἶχον υἱοθετήσει πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἀντιστοίχου ἐσφαλμένου στίχου Α 4021, ὅστις δέον νὰ διορθωθῇ ὡς ὁ Κζ 86, ἤτοι ὡς ἑξῆς: «καὶ κάλλος Ἀγαμέμνονος, σφαγὴν τὴν ὀλεθρίαν». Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4020 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα παρέχονται εἰδήσεις περὶ τῆς κοσμικῆς ζωγραφικῆς τῶν βυζαντινῶν. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ὅσα σχετικῶς ἀναφέρει ὁ Χωνιάτης, ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ., σελ. 112-113.

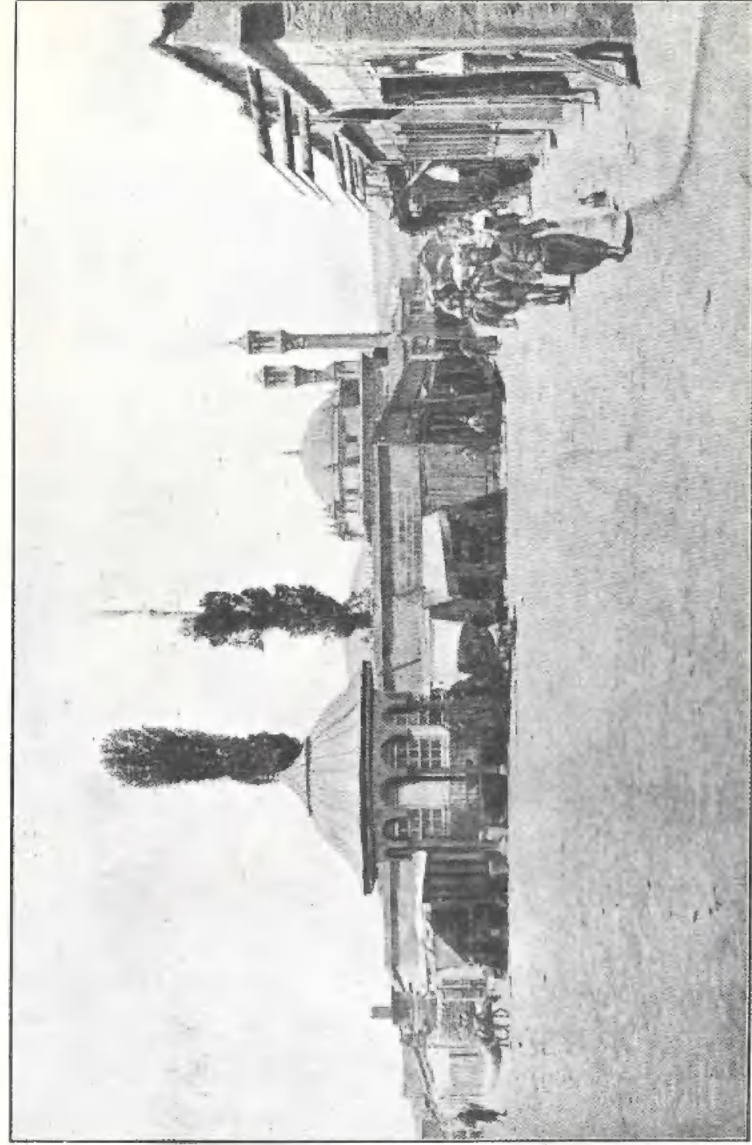
89 Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4024 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

92 Ὁ στίχος οὗτος παρουσιάζει ἀναλογίαν πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἐμμέτρου μεσαιων. διασκευῆς τοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν ψευδοκαλλισθένειον παράδοσιν, ἐκδ. Wagner, οὗ πλήρη τίτλον βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. μβ', τίτλ. 33. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. 5475, 5552, 5570 ἑξ. τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου.

105 Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4059 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Περὶ Ἁγίων Θεοδώρων βλέπε ὡσαύτως ἐν Κα 21 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημείωσιν.

πλησίον δὲ τοῦ γονικοῦ ὡς ἐγένετο οἴκου,
ὀδυρομένους ἅπαντας ὁρᾷ τοὺς συναντῶντας.
[§ 538] Καί, μαθὼν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέλιπε τὸν βίον,
τὴν ἐσθῆτα διέρρηξε καὶ τοῦ ἵππου κατῆλθεν,
ἔνδοθεν δὲ γενόμενος, περιπλακεὶς τὸ σῶμα,
θρηνῳδῶν ἐπεφθέγγετο μετὰ δακρύων τάδε·
«Ἀνάστα, πάτερ, θέασαι τὸ φίλτατόν σου τέκνον·
»θέασαι τὸν μονογενῆ, λαλιὰν μικρὰν φθέγξον·
»νουθέτησε καὶ βούλευσε, μή με σιγῶν παρέλθῃς».
Εἶτα πάλιν αὐξήσας γε ἐπὶ πολὺν τὸν θρῆνον,
βοῶν ἐναπεφθέγγετο εἰς εὐήκοον πάντων·
«Οὐκ ἀποκρίνῃ μοι τῷ σῷ ποθεινοτάτῳ τέκνῳ;
»οὐκ ἀποφθέγγῃ μοι λαλῶν ὡς ἔθος εἶχες πάντα;
»οἴμοι σιγᾷ τὸ μαντικὸν καὶ θεηγόρον στόμα·
»οἴμοι ἐκλείσθη ἡ φωνὴ ἡ πᾶσιν ἡδυτάτη.
[§ 539] »Ποῦ δὲ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν, ποῦ τῆς μορφῆς (τὸ κάλλος;
»τίς τὰς χεῖρας ἐδέσμευσε; τίς τὴν ἰσχὺν ἀφεῖλε;
»τίς τῶν ποδῶν ἐκώλυσε τὸν ἀνείκαστον δρόμον;
»τίς ἀγάπην τὴν ἄπειρον τὴν πρὸς ἐμέ σου, πάτερ,
»χωρῖσαι κατετόλμησε; ὢ τῆς παρανομίας,
»ὢ τῆς ἀθρόας συμφορᾶς, ὢ τῆς πικρᾶς ὀδύνης!
»Πῶς μετὰ πόνου τὴν ψυχὴν παρέδωκας καὶ λύπης,
»καλῶν με ἐξ ὀνόματος ἄχρι τέλους ζωῆς σου;
[§ 540] »Ὢ ἀτυχέστατος ἐγὼ παρὰ βραχεῖαν ὥραν
»πάντως εἰ ἤκουσα φωνῆς, εὐχῆς τῆς τελευταίας, 66α
»καὶ ταῖς ἀγκάλαις τὴν ψυχὴν ταῖς ἐμαῖς ἐπαφῆκες,
»λοῦσαι τὸ σῶμα ταῖς χερσὶν εἶχον ἂν ταῖς ἰδίαις,
»καὶ καλύψαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς σούς, ὢ καλὲ πάτερ·
»νυνὶ δὲ ἀθλιώτερος εἰμὶ παντὸς ἀνθρώπου,
»καὶ τὰ σπλάγχνα τιτρώσκει μου ἡ ἄμετρος ὀδύνη.
[§ 541] »Εἴθε μοι μᾶλλον τοῦ θανεῖν ἢ κατιδεῖν τοιαῦτα·
»τί ἀγαθόν, ὢ θάνατε, ἐφθόνησας τοιοῦτον,
»λαβεῖν ἐμὲ ἀντὶ πατρὸς καὶ τοῦτον φθάσαι ζῶντα,
»καὶ ἀπεφάνθης ἄδικος παρὰ βραχεῖαν ὥραν;»
[§ 542] Ὡς ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια ὁ Διγενὴς ἐθρήνει,
πεποίηκεν, ὡς λέγεται, καὶ τοὺς λίθους θρηνῆσαι,
καὶ σὺν αὐτῷ ἡ θαυμαστὴ μήτηρ ἡ τοῦ Ἀκρίτου·
καὶ οὕτω συνετέλεσαν κηδεύσαντες ἐντίμως

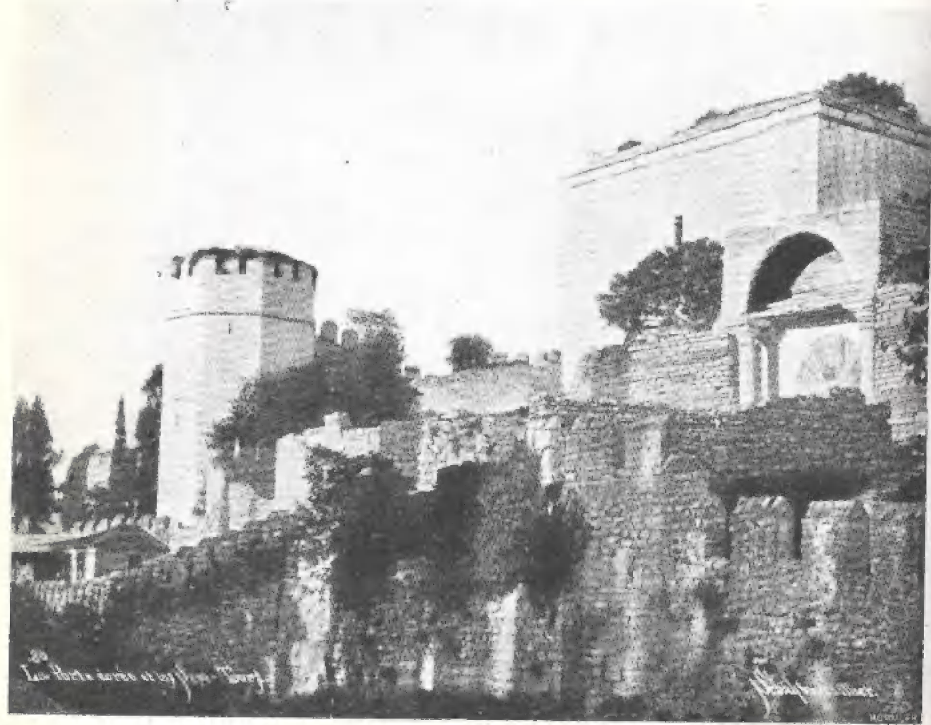
115 Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4090 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
136 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστ. χωρίον ἐν Α 4107 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 4110

Ἰκόνιον τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἰκόνιον. Μερικὴ ἄποψις.

Κων/πολις. Ἡ χρυσῆ πύλη τοῦ Ἑπταπυργίου.

τοῦ πατρός τε τὴν τελευτὴν οὐκ ὀλίγας ἡμέρας.
[§ 543-544] Εἶτα λαβὼν ὁ θαυμαστὸς τὸ σῶμα τοῦ
(πατρός του,
καὶ τὴν μητέρα μετ' αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ οἰκεῖα,
καὶ οὕτω θάπτει δεύτερον ἐντίμως τὸν πατέρα
εἰς τὸν ναὸν ὅνπερ αὐτὸς ἀνήγειρεν ἐκ πόθου·
καὶ διῆγε μετὰ τοῦ υἱοῦ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀκρίτου.
Τὰ δὲ μετέπειτα αὐτοῖς πολυέραστα ἔργα
μικρὸν ἐναποφήναντες ὑμῖν λέξομεν τάδε·
οὕτω διῆγον χαίροντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν.
[§ 552-553] Πολλάκις δὲ ἐλάμβανε κιθάραν πρὸ τοῦ τέλους
τοῦ ἀρίστου ὁ θαυμαστός, καὶ ἐπῇδεν ἡ κόρη
μέλος, ὁποῖον Σειρηνῶν ἢ ποῖον ἀηδόνων
ὑπερέβαινεν ἡδονήν, τὰς ἀκοὰς ἐκπλῆττον.
[§ 553] Τὸν ἦχον δὲ πρὸς ὀρχησμὸν ἐκτρέπων τῆς κιθάρας,
εὐθὺς ἡ πολυώραια ἀνίστατο τῆς κλίνης,
βλαττὶν ἐξήπλωνεν ἐν γῇ, ἐπέβαινεν ἐν τούτῳ.
Φράσαι δὲ ὅλως ἀπορῶ κινήματα τῆς κόρης,
τὰς τῶν χειρῶν μεταστροφάς, ποδῶν τὰς μεταβάσεις·
ῥᾴως ἐφέροντο συχνῶς ἑπόμεναι τῷ ἤχῳ,
λυγίσματα ἀκόλουθα κρούσμασι τῆς κιθάρας,
Ὡς γὰρ μέλιτος γλύκασμα τοῖς ἀγνοοῦσι πέλει
ἐφικτόν, οὕτω τὴν χαρὰν οὐκ ἔστιν ἀπαγγεῖλαι
καὶ τέρψιν τὴν ἐξαίσιον ἰδιωμάτων ταύτης.
Εἶθ' οὕτως ἀνιστάμενοι τῆς τραπέζης προσῆκον
τῶν ἡδέων ἐτρέφοντο, εἶτα πρὸς τὸν λειμῶνα
τὸν δηλωθέντα ἄνωθεν ὡραίου παραδείσου
σφόδρα ἀγαλλιώμενοι, Θεῷ εὐχαριστοῦντες
οἱ νέοι οἱ περίβλεπτοι καὶ εὐγενεῖς τῷ ὄντι.
[§ 548] Ἓν μόνον τούτων τὰς ψυχὰς ἐλύπει καθ' ἑκάστην,
ἀτεκνίας ἡ ἄσβεστος καὶ δεινοτάτη φλόγα,
ἧς μόνοι πεῖραν ἔλαβον οἱ τέκνων ἀποροῦντες,

161 μέλος, ὁποῖον σύριγγον ἢ ποῖον ἀηδόνων—165 εὐθὺς ἡ πολυωραία—166 βλαττὶν ἐξήπλων ἐν γῇ,—178 νέοι οἱ περίβλεπτοι—179 Ὂν μόνον τούτων τὰς ψ.—

157 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς καὶ παραλειπόμενα χωρία ἐν Α 4141-4160 καὶ Α 4172-4199.
160 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4200 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. ἥτις ἐκ τυπογρ. παραδρομῆς παρενεβλήθη ἐν σ. 232 τοῦ α' τόμου.
179. ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 4161 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2457 ἑξ. Πρβλ. δὲ καὶ στίχ. ΚΖ 186 πρὸς Α 4171.

μεγίστην τε τὴν συμφορὰν προξενεῖ τοῖς ἐν βίῳ·
ὑπὲρ τούτου ἐδέοντο τοῦ Θεοῦ καθ' ἑκάστην.
Καὶ τῆς πρώτης τῶν ἀρετῶν ἐσεμνύνοντο σφόδρα,
τῆς εὐποιΐας λέγω δὴ καὶ τῆς ἐλεημοσύνης·
ὅμως θελήματι Θεοῦ ἥμαρτον τῆς ἐλπίδος,
ἀλλὰ λίαν ὡς σώφρονες τῷ Θεῷ ηὐχαρίστουν,
τοῖς οἰκείοις δὲ σφάλμασιν ἔγραφον τὴν αἰτίαν.
[§ 558] Ἐν τούτῳ νόσος τῇ μητρὶ ἐλθοῦσα τοῦ Ἀκρίτου,
διὰ τεσσάρων ἡμερῶν τὴν φωνὴν ἐπαφῆκε·
ἰσχυρῶς αὐτὴν ἔκλαυσε καὶ ἐπένθησε λίαν· 67α
ὁ Διγενὴς ἐν μνήματι σὺν τῷ πατρὶ κηδεύει.
Ζήσασα μετὰ τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς ἔτη πέντε,
καὶ πᾶσιν ἐντρυφήσασα ἀγαθοῖς ἐν τῷ κόσμῳ,
ἡ ὄντως ἀξιέπαινος ἐν γυναιξὶ φανεῖσα,
ἡ ἐν τῷ κάλλει τρέψασα ποτὲ τοὺς πολεμίους
πολλοὺς ἐλευθερώσασα δεινῆς αἰχμαλωσίας,
καὶ εἰρήνην βραβεύσασα πόλεσί τε καὶ κώμαις·
καὶ γὰρ ἐκ ταύτης ἡ ἀρχὴ γέγονε τῶν κρειττόνων
συνεργίᾳ τῇ θεϊκῇ τὴν ἔχθραν καθελοῦσα
καὶ χαρὰν ἀντεισάξασα πανταχοῦ καὶ εἰρήνην,
ῥίζαν καὶ κλάδον εὐγενῆ τεκοῦσα καὶ ὡραῖον,
ὃς πάντων τῶν Ἀγαρηνῶν φρυάγματα καθεῖλε,
καὶ πόλεις προενόμευσε καὶ τῷ κράτει συνῆψε.
[§ 563-568] Πρὸ γὰρ τούτου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ ⟨γενναίου Ἀκρίτου
ἀδεῶς ἐξερχόμενα γένη τῶν Αἰθιόπων
ἀφειδῶς ἐξηφάνιζον τὰς πόλεις τῶν Ῥωμαίων,
καὶ οἱ τῶν δούλων ἔκγονοι παῖδας τῶν ἐλευθέρων
τοὺς τιμίους καὶ εὐγενεῖς ἐπὶ δουλείαν ἦγον.
Ἡνίκα δὲ ὁ δι' ἡμᾶς γεννηθεὶς ἐκ παρθένου
ὡς ἀγαθὸς ηὐδόκησε πάντας ἐλευθερῶσαι
τὴν θαυμαστὴν καὶ ἔνδοξον ποιεῖ οἰκονομίαν
φίλον γενέσθαι τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ τεχθῆναι
τὸν τῆς ἀνδρείας στέφανον, τὸν Διγενῆν Ἀκρίτην,
καὶ ἐγένετο ἀληθῶς ἐξ ἐχθρῶν σωτηρία,
τοσούτων γὰρ τῶν ἀγαθῶν παρ' αὐτοῦ ἐκαρποῦτο
καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπλήσθησαν οἱ αἰχμάλωτοι πάντες
ὡς δούλους κτῆσαι τοὺς αὐτῶν δεινοτάτους δεσπότας.
Ἄρα πόσης ἀπήλαυσαν οἱ συγγενεῖς ἐκείνων 67β
χαρμονῆς ὄντως τοὺς αὐτῶν δεξάμενοι γνωρίμους·

194 ἀγαθοῖς τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ,—202 εἰρήνην, + ὡραῖον—203 φρυάγματα Ἀγαρηνῶν –

πόλεμος δὲ τὸ σύνολον ἢ ἀκοὴ πολέμου
οὐδαμῶς ἐγνωρίζετο ἐν ταῖς αὐτοῦ ἡμέραις,
ἀλλ' ἦν εἰρήνη πανταχοῦ, ἠρεμία μεγάλη,
καὶ πάντες ἄνθρωποι συχνῶς τῷ Θεῷ ηὐχαρίστουν,
καὶ ἅπαντες τὸν Διγενῆν ἐκάλουν εὐεργέτην,
ἀντιλήπτορα μέγιστον καὶ σὺν Θεῷ προστάτην·
καὶ πολλοὶ ἐπευφραίνοντο τῇ τούτου βασιλείᾳ
δοξάζοντες ἀσύγχυτον Τριάδα παναγίαν,
ᾗ πρέπει ἡ προσκύνησις εἰς ἅπαντας αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΗΣ

[§ 573 ✱] Ἐπειδὴ πάντα τὰ τερπνὰ τοῦ πλάνου κόσμου
ᾅδης μαραίνει καὶ δεινὸς παραλαμβάνει Χάρων, ⟨τούτου
καὶ ὡς ὄναρ παρέρχεται καὶ σκιὰ παρατρέχει
καπνὸς ὥσπερ λυόμενος πᾶς πλοῦτος τοῦδε βίου,
κατέλαβε καὶ θάνατος τοῦ θαυμαστοῦ Ἀκρίτου,
γεναμένης τῆς ἀφορμῆς ἀπὸ τοῦ βαλανείου.
[✱] Ποτὲ γὰρ φίλοι πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες ἐκ τὸ Ἔμελ,
ὀρθόδοξοι ἀπὸ πατρὸς συγγενεῖς αὐτοῦ ὄντες,
οἱ γὰρ πλείονες συγγενεῖς ταῖς χρησταῖς νουθεσίαις
τοῦ πατρὸς ἐστηρίχθησαν πρὸς ὀρθόδοξον πίστιν,
εἶχον δὲ θέλημα πολύ, ἐπιθυμίαν πάντες
τοῦτον ὁμοῦ θεάσασθαι καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνδρείαν·
τινὲς δὲ ὄντες ἀπ' αὐτῶν τῆς πατρῴας θρησκείας
χριστιανοὶ γεγόνασιν Ἀκρίτου νουθεσίᾳ. 68α
[✱] Ἐκείνων, ὡς δεδήλωται, πρὸς τοῦτον ἀφιγμένων,
ἀσμένως τούτους δέχεται ἡ φιλάγαθος γνώμη·
τούτων ὡς ὄντων εὐγενῶν κρειττόντων τε καὶ ἄλλων,
δέδωκεν εἰς καταγωγὴν τερπνὸν ξενοδοχεῖον,
ὃ τῶν ἄλλων ἐτύγχανεν ἐγγύτερον τοῦ οἴκου·
καὶ μετ' αὐτῶν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας διατρίψας,
πολλά τε καὶ ἐξαίσια ἀριστεύματα δράσας,
εἰς θήραν ἐξερχόμενος σὺν αὐτοῖς καθ' ἑκάστην,
θάμβος μὲν εἶχεν ἅπαντας καὶ ἔκπληξις μεγίστη,
κατανοοῦντες τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν ἄπειρον δρόμον·
οὐδέπω γὰρ τὸ εὑρεθὲν εἶχε τοῦ ἀποδρᾶσαι,
ἀλλ' εἰς χεῖρας τὰς ἑαυτοῦ εἴ τι δ' ἂν καὶ ὑπῆρχε,

1 ἑξ. Πρβλ. ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Α 4368 ἑξ.
6. ἀπὸ τοῦ βαλανείου. Περὶ μνείας λουτροῦ ἐν συναρτήσει πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Διγενοῦς, βλέπε κατωτέρω χωρίον Κη 31 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
7 Ἔμελ, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἐν Ε 246 μνημονευόμενον Ἐμέκ, εἶναι κατὰ τὸν Καρολίδην παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀμίδης τῆς Μεσοποταμίας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Καρολ., σελ. 243, ὡς καὶ ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. σελ. 330-331.

κἂν λέων, κἂν τε ἔλαφος, κἂν ἄλλο τι θηρίον·
οὐκ εἶχε κύνας μετ' αὐτοῦ ἢ πάρδους πολυδρόμους,
οὐχ ἵππου ἐπεκάθητο, οὐ ξίφεσιν ἐχρᾶτο,
ἀλλ' ἦσαν ἅπαντα αὐτῷ χεῖρες μόνον καὶ πόδες.
[✱] Εἶτα προστάξας ἐν μιᾷ λουτρὸν εὐτρεπισθῆναι
κάλλιστον, ὃ πεποίηκε μέσον τοῦ παραδείσου,
τοῦ σὺν τοῖς φίλοις λούσασθαι, τὴν ἀφορμὴν ἐκεῖθεν
ἔσχεν ὁ πολυέραστος καὶ χρηστότατος οὗτος.
[§ 575 ✱] Νοσήματι περιπεσὼν λίαν χαλεπωτάτῳ,
ὃ παῖδες ὀπισθότονον τῶν ἰατρῶν καλοῦσιν·
γνοὺς δὲ τοῦ πόνου τὸ σφοδρόν, καταλιπὼν τοὺς φίλους,
ἐπὶ τὸν οἶκον ἔρχεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ κλίνης
τὴν ὀδύνην καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸν πόνον συνεῖχε,

27 κἂν ἄλλο τι θηρίον·—

31 ἑξ. Τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναφερόμενα περὶ δεξιώσεως φίλων, ὡς καὶ ἡ ἐν Κη 6 καὶ ἐνταῦθα μνεία τοῦ λουτροῦ ὡς ἀφορμῆς τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Διγενοῦς προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως προφανῶς σχετικῶν εἰδήσεων τοῦ βίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Παρὰ Πλουτάρχῳ εὕρηται ἡ πληροφορία ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος «ἑστιάσας λαμπρῶς τοὺς περὶ Νέαρχον, εἶτα λουσάμενος, ὥσπερ εἰώθει μέλλων καθεύδειν, Μηδίου δεηθέντος ᾤχετο κωματόμενος πρὸς αὐτόν· κἀκεῖ πιὼν ὅλην τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἤρξατο πυρέττειν, οὔτε σκύφον Ἡρακλέους ἐκπιών, οὔτε ἄφνω διαλγὴς γενόμενος τὸ μετάφρενον ὥσπερ λόγχῃ πεπληγώς, ἀλλὰ ταῦτά τινες ᾤοντο δεῖν γράφειν ὥσπερ δράματος μεγάλου τραγικὸν ἐξόδιον καὶ περιπαθὲς πλάσαντες». (Πλουτάρχου Ἀλέξανδρος, ἐν Βίοις Παραλλήλοις ἐκδ. Sintenis, Teubner Λειψίας, τόμ. Γ', σελ. 361, LXXV, στίχ. 26-32 ἑξ). Αἱ ἀνωτέρω πληροφορίαι τοῦ Πλουτάρχου ὡς καὶ αἱ ἐν τοῖς ἀμέσως ἑπομένοις ἐκτιθέμεναι λεπτομέρειαι παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ ληφθεῖσαι ἐκ τῶν βασιλικῶν ἐφημερίδων περὶ τῆς πορείας τῆς νόσου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ ἡ μνεία τοῦ θανάτου του ἐν ἡμέρᾳ «τρίτῃ φθίνοντος» εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικαί. Πρβλ. σχετικῶς χωρίον Α 4387 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Σημειωτέον ὅτι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε παρὰ τὸν Εὐφράτην εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Καὶ παρ' Ἀρριανῷ γίνεται ἀρκετὰ λεπτομερὴς λόγος περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν βασιλείων ἐφημερίδων εἰς τὰ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οὗτος φέρεται διασκεδάζων παρὰ Μηδίῳ, ἔνθα μετὰ λουτρὸν ᾐσθάνθη πυρετόν. Τοῦ πυρετοῦ ἐπιμένοντος ὁ ἀσθενὴς διεκομίσθη κλινήρης διὰ πλοίου διαπλεύσαντος τὸν Εὐφράτην «ἐς τὸν παράδεισον πέραν τοῦ ποταμοῦ», μετά τινας δὲ ἡμέρας διεκομίσθη καὶ πάλιν «ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς τὰ βασίλεια». (Ἀρριανοῦ Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου. 7, 25, 26). Ἡ ἐν προκειμένῳ μνεία παραδείσου καὶ λουτρῶν εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀφείλεται εἰς ἁπλῆν καὶ τυχαίαν σύμπτωσιν, δεδομένου ὅτι καὶ ἄλλαι μιμήσεις ἐκ τοῦ βίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διεπιστώθησαν ἤδη ἐν τοῖς προηγουμένοις. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. κ', ὡς καὶ ὑποσημ. 28 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Ε 1670 ἑξ. τὰ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρίτου, ἅτινα προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως σχετικοῦ χωρίου Ἀρριανοῦ, ἔνθα περιγράφεται ὁ τάφος τοῦ Κύρου ἐν Πασαργάδαις.

ἵνα μὴ θλίψῃ τὴν ψυχὴν τῆς πανεντίμου κόρης. 68β
Ὡς δὲ μᾶλλον δεινότερος καὶ σφοδρότερος ἔτι
ὁ πόνος ἔθλιβεν αὐτόν, καὶ γνοῦσα τοῦτο ἡ κόρη,
ἀπὸ βάθους στενάξασα· «Ὦ κύριέ μου, ἔφη,
»οὐκ ἐρεῖς μοι τί τὸ συμβὰν καὶ πιέζον σε ἄλγος;
»οὐ λέγεις, ὦ παμφίλτατε, τίς ἡ ἀδημονία;
»Πλείονα γάρ μοι προξενεῖς σιωπῶν τὴν ὀδύνην,
»καὶ τὴν ψυχήν ἀναιρεῖς μοι, τὴν νόσον ἀποκρύπτων».
Ὁ δὲ μᾶλλον τῷ στεναγμῷ ταύτην ἀλγήσας πλέον,
οὐ γὰρ ἐβούλετο ποτὲ κατιδεῖν τεθλιμμένην·
«Οὐδὲν ἄλλο, ἐμὴ ψυχὴ πιέζει καὶ συντρίβει,
»εἰ μὴ πόνος ἀφόρητος τὰ ὀστᾶ μου ἀπέσω·
»ὀσφὺν γὰρ πᾶσαν καὶ νεφρούς, ράχιν, ὀστᾶ καὶ πάντας
»τοὺς ἁρμούς μου διέλυσε, καὶ οὐ φέρω τοὺς πόνους.
»Τῶν ἰατρῶν καλείτω τις τῶν τοῦ στρατοῦ ἐν τάχει».
[§ 576 ✱] Οὗ καὶ ἐλθόντος τῇ ἑξῆς καὶ σφυγμοῦ ἁψαμένου,
ἐκ τῆς πυρᾶς τὴν δύναμιν ἐπέγνω παρελθοῦσαν,
ἡ γὰρ νόσος κατὰ πολὺ νενίκηκε τὴν φύσιν.
[§ 577] Στενάξας οὖν ὁ ἰατρὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ κλαύσας,
ἐπέγνω ὁ θαυμάσιος φθάσαι τὸ τέλος ἤδη.
[§ 579-580] Καὶ μηδὲν εἰρηκὼς αὐτῷ τοῦ ἐξελθεῖν προσ-
τὴν δὲ κόρην εἰς τὸ ἐντὸς ὑπάρχουσαν ταμεῖον ⟨τάττει,
εὐθὺς ἐκάλει πρὸς αὐτόν, ἡ δὲ παρῆν δραμοῦσα·

45 πάνφιλτατε—47 νόσον—54 καλείτω τίς—

41 ἑξ. Τὰ ἐν προκειμένῳ ἀναφερόμενα περὶ τοῦ ἄλγους τοῦ Ἀκρίτου, παρουσιάζουσι ἀναλογίαν πρὸς τοὺς θρύλους οἵτινες ἐκυκλοφόρουν ἐν σχέσει πρὸς τὰ κατὰ τὴν νόσον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ περὶ ὧν ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου, οὗτινος τὸ παρατιθέμενον σχετικὸν ἀπόσπασμα βλέπε ἐν ὑποσημ. Κη 31 ἑξ.

54. Ἡ μνεία ἰατρῶν τοῦ στρατοῦ σχετίζεται κατὰ Wartenberg πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλεξ. Κομνηνοῦ, καθ' ἣν ἐγένοντο μεγάλαι προσπάθειαι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Βλέπε σχετικῶς Wartenberg, Das mittelgriechische Heldenlied von Basileios Digenis Akritas, Βερολῖνον 1897. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Iorga Histoire de la vie byzantine, τόμ. β', σελ. 273, ὑποσημ. 4.

55. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Α 4387 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Τὰ αὐτόθι ἀναφερόμενα περὶ τῆς τρίτης ὡς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Διγενοῦς προέρχονται προφανῶς ἐξ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Σχετικὴ εἴδησις ἀπαντᾷ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου LXXVI ἐν τέλει, ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος «τῇ τρίτῃ φθίνοντος πρὸς δείλην ἀπέθανε». Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Κη 31. Συνεπῶς ἐνισχύονται αἱ ἐν ὑποσημ. Α 4387 ἀπόψεις μου ἐν σχέσει πρὸς τὰς κρίσεις τοῦ Πολίτου, καὶ εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν πρόκειται περὶ Τρίτης ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος.

καὶ πνεῦμα συλλεξάμενος καὶ στενάξας ἐκ βάθους·
«Ὦ τῆς πικρᾶς, ἐφθέγξατο, φιλτάτης χωρισίας
»ὦ τῆς χαρᾶς καὶ τῶν τερπνῶν πάντων τοῦ κόσμου ⟨τούτου·
»ἀλλὰ κάθισον ἄντικρυς, χορτάσω σε τοῦ βλέπειν, 69α
»ἄλλο γὰρ οὐ θεάσεις με τὸν σὲ πολλὰ ποθοῦντα,
»καὶ ἐρῶ σοι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἡμῖν συμβεβηκότα.
[§ 581] »Μνήσκεσαι, ὦ ψυχὴ ἐμὴ καὶ φῶς τῶν ⟨ὀφθαλμῶν μου,
»ὅπως μόνος τὴν ἁρπαγὴν ἐτόλμησα ποιῆσαι,
»τοὺς σοὺς γονεῖς μὴ πτοηθείς, μὴ δεδοικὼς τὰ πλήθη;
»τὸ τοῦ στρατοῦ ἀνείκαστον ἐπεχείρουν χωρῖσαι
»ἡμᾶς, ὦ περιπόθητε, ἐν τῷ ἀδήλῳ κάμπῳ,
»οὓς μὴ πεισθέντας τοῦ στραφεῖν παρέδωκα θανάτῳ·
»καὶ ἀδελφοὺς ὅπως τοὺς σούς, σὸν πρόσταγμα φυλάξας,
»ἐκ τῶν ἵππων κατέβαλον μηδόλως τραυματίσας;
»Μέμνησαι ὅπως μόνην σε λαβεῖν ἠρετισάμην,
»τῷ σῷ πατρὶ καταλιπὼν ἄχρι ζωῆς τὴν προῖκα;
»Πάντως διὰ τὴν ἄπειρον ἀγάπην σου, φιλτάτη,
»ταῦτα πάντα πεποίηκα ἵνα σε ἐκκερδήσω.
[§ 582] »Μνημονεύεις, ψυχὴ ἐμή, εἰς τὸ Βλαττολιβάδιν
»ὅταν ὁ δράκων μόνην σε ἐν τῇ πηγῇ ὡς εὗρε,
»καὶ ἀναιδῶς πλανῆσαι σε ὁ δεινὸς ἐπεχείρει;
»Σὺ δὲ φωνὴν ἐξέπεμψας καλοῦσα βοηθόν με,
»ἧς ἐπακούσας τάχιον ἐν τῇ πηγῇ εὑρέθην,
»καὶ τὰ αὐτοῦ φαντάσματα ἀντ' οὐδενὸς νομίσας,
»τὰς κεφαλὰς ἀπέτεμον αὐτοῦ τὰς πυρφλεγούσας;
»Ταῦτα δὲ κατετόλμησα διὰ τὴν σὴν ἀγάπην,
»αἱρούμην γὰρ ἀποθανεῖν ἢ σὺ στενάξαι ὅλως.
[§ 583] »Μέμνησαι καὶ τοῦ λέοντος εἰς τὸ αὐτὸ λιβάδιν,
»ὅπως, ἐμοῦ καθεύδοντος, φῶς μου μεμυρισμένον,
»ὥρμησε τοῦ σπαράξαι σε, σὺ δὲ φωνὴν ἀφῆκας,
»ἧς ἐπακούσας πρὸς αὐτὸν κατεπήδησα θᾶττον, 69β
»καὶ θανατώσας ἀβλαβῆ ἐκ τῶν ὀνύχων τούτου,

81 Μνημονεύεις, ψυχή, εἰς τὸ Βλαττολιβάδιν—

69 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4425 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

81 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4438 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κστ 45 ἑξ.

90 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4445 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κστ 91 ἑξ.

»σὲ ἐρρυσάμην, πάντερπνε, ἐμπεπλησμένην φόβου,
»Κιθάρας δὲ τῷ κρούσματι θέλων μεταβαλεῖν σε,
»οἱ ἀπελάται τῷ αὐτῆς ἤχῳ ὁδηγηθέντες,
»πρὸς ἡμᾶς ἦλθον ἀναιδῶς οἱ τοῦ Ἰωαννακίου,
»οἳ καὶ τόλμῃ ἐχρήσαντο ἡμᾶς ἀποχωρῖσαι.
»Πάντως οἶδας, ψυχὴ ἐμή, τὰ εἰς αὐτοὺς πραχθέντα,
»ἄνευ γὰρ ὕπνου ἅπαντας θανάτῳ παρεδόμην·
»ταῦτα δὲ ἕνεκα τῆς σῆς ἀγάπης ἐποιούμην,
»ἧς οὐ τὸν κόσμον, οὐ τὸ ζῆν εἶχον προτιμητέον.
[§ 581] Μνήσκεσαι καὶ τῶν θαυμαστῶν ἀπελατῶν, ψυχή μου
»Φιλοπαπποῦ τοῦ γέροντος, Κιννάμου καὶ Ἰωαννάκη,
»τῶν ἐν ἀνδρείᾳ λαλητῶν, πάντη περιβοήτων,
»ἄοπλον ἐν τῷ ποταμῷ ὅπως ἐνέτυχόν με,
»φαρίοις ἐποχούμενοι, οἱ τρεῖς καθωπλισμένοι;
»Οἶδας ὅσα ἐσπούδασαν ἐμὲ τοῦ ἀποκτεῖναι,
»ἡνίκα σε ἐσκέψαντο πρός με ἐπερχομένην;
»Σὺ δὲ φωνήν μοι ἔπεμψας βοηθοῦσα τῷ λόγῳ·
«Ἀνδρίζου, ὦ παμφίλτατε, ἵνα μὴ χωρισθῶμεν»,
»παρ' ἧς πλέον δυναμωθεὶς τούτους ἐτροπωσάμην,
»καὶ κατὰ κράτος ἥττησα τῇ ῥάβδῳ τραυματίσας,
»οἷς καὶ τὸ ζῆν ἐχάρισα δυσωπηθεὶς τοῖς λόγοις;
»Καὶ ταῦτα δι' ὑπερβολὴν ἐποιούμην ἀγάπης
»τῆς σῆς, πανυπερπόθητε, ὅπως νὰ σὲ κερδήσω.
[§ 585 ✱] »Τὴν Μαξιμοῦν ἐπέζευσα, τοὺς μετ' αὐτῆς ἀνεῖλον,
»εἶτα πεισθεὶς τοῖς λόγοις σου, πάλιν ὀπίσω τρέχων
»ἔσφαξα καὶ αὐτὴν λάθρα σοῦ μὴ εἰδυίας. 70α
[§ 586] »Καὶ ἄλλα πολλῷ πλείονα διὰ τὴν σὴν ἀγάπην,
»ἐμὴ ψυχή, πεποίηκα ἵνα σὲ ἐκκερδήσω.
[§ 587] »Καὶ τοῦ σκοποῦ ἀπέτυχον, ἥμαρτον τῆς ἐλπίδος·
»καὶ γὰρ πληροφορήθητι βέβαιον ἀποθνήσκω,
»ὁ Χάρων δέ με ἐκ παντὸς τὸν ἀήττητον τρέπει,
»ᾅδης χωρίζει τῆς πολλῆς ἀγάπης σου, φιλτάτη,
»καὶ ὁ τάφος καλύπτει με πολὺν ἔχοντα πόνον,
»καὶ ὀδύνην ἀφόρητον διὰ τὴν σὴν χηρείαν.
[§ 595-596 ✱] »Ἀλλ' ὦ πανυπερπόθητε, ποίαν σοῦ ⟨κλαύσω λύπην;

97 τῷ σκυτῆς ἤχῳ—124 τέλειον + βέβαιον ἀποθνήσκω,—

104 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4458, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κστ 120 ἑξ.
118 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4461 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Κστ 385 ἑξ. Κστ 587 ἑξ., Κστ 755 καὶ Κστ 834 ἑξ.
129 ἑξ. Πρβλ. χωρίον Α 4538 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 4544 ἑξ.

»πῶς σε παραμυθήσομαι; ποῦ σε ἀφῶ τὴν ξένην;
»ποία μήτηρ συγκλαύσει σοι; τίς πατὴρ ἐλεήσει;
»ἢ νουθετήσει ἀδελφός, τινὰ μὴ εὐποροῦσα;
»ἀλλὰ φύλαξον τοὺς ἐμούς, ὦ παμφιλτάτη, λόγους
»καὶ τελευταίαν βούλησιν ἐμοῦ μὴ ἀθετήσῃς,
»ἵνα βιώσῃ τοῦ λοιποῦ τινὰ μὴ φοβουμένη.
»Οἶδ' ὡς οὐχ ἕξεις δυνατὸν χηρείαν ὑπομεῖναι,
»ἀλλ' ἄνδρα, μετὰ θάνατον ἐμόν, ἕτερον λάβῃς,
»ἡ γὰρ νεότης ἐκ παντὸς βιάσει σε εἰς τοῦτο.
»Καὶ βλέπεσαι μὴ πλανηθῇς εἰς πλοῦτον ἢ εἰς δόξαν,
»ἀλλ' εἰς ἀνδρεῖον ἄγουρον τολμηρὸν καὶ γενναῖον,
»καὶ βασιλεύσεις ἐπὶ γῆς ὡς πρότερον ψυχή μου».
[§ 597] Ταῦτα σὺν δάκρυσιν εἰπὼν ἀπέπαυσε τὸν λόγον·
ἡ δὲ κόρη στενάξασα πικρῶς ἀπὸ καρδίας,
καὶ δάκρυσι τὰς παρειὰς βρέξασα θερμοτέρως·
«Ὦ κύριέ μου ἔφησεν, εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίζω,
»καὶ εἰς τὴν ἄχραντον ἁγνὴν δέσποιναν Θεοτόκον,
»οὐδεὶς ἄλλος γνωρίσει με, εἰ μὴ σύ, μέχρι τέλους, 70β
»καὶ τῆς δεινῆς λυτρώσει σε ἐν τάχει ἀρρωστίας».
[§ 598] Οὕτως εἰποῦσα ἔρχεται εἰς τὸ ἐντὸς ταμεῖον,
χεῖρας τε πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνασα καὶ ὄμμα,
δάκρυσί τε τὸ ἔδαφος καταβρέξασα ἅπαν,
πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὕψιστον ἐπηύξατο τοιάδε·
«Δέσποτα, δέσποτα Θεέ, ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας,
»ὁ στερεώσας οὐρανὸν καὶ γῆν θεμελιώσας,
»καὶ πάντα τὰ ὁρώμενα τῷ λόγῳ σου κοσμήσας,
»ὁ ἐκ τῆς γῆς τὸν ἄνθρωπον σῇ χειρὶ πλαστουργήσας,
»ὁ ἐκ μὴ ὄντων ἅπαντα παραγαγὼν εἰς εἶναι.
[§ 599] »Εἰσάκουσον δεήσεως ἐμοῦ τῆς ἀναξίας,
»ἴδε μου τὴν ταπείνωσιν, ἴδε μου καὶ τὴν θλῖψιν·
»καὶ ὡς ποτε παράλυτον ἐξήγειρας, οἰκτίρμον,
»καὶ τὸ θυγάτριόν ποτε τὸ τοῦ ἑκατοντάρχου,
»καὶ νεκρὸν τετραήμερον, Λάζαρον ἐκ τοῦ τάφου,
»οὕτω καὶ νῦν ἀνάστησον νέον ἀπελπισμένον·
»οἰκτείρησον ὡς ἀγαθὸς τὴν ἐμὴν εὐσπλαγχνίαν.
[§ 600-602] »Σπλαγχνίσθητι νεότητος Χριστέ, τοῦ σοῦ ⟨οἰκέτου,
»εἰ καὶ πολλὰ ἡμάρτομεν ἐνώπιόν σου, Λόγε,
»καὶ παντελῶς ἀνάξιοι ἐσμὲν τοῦ σοῦ ἐλέους,

136 Εἰδὼς + Οἶδ' ὡς οὐχ' ἕξεις—

138 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 4545 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 4544.

»ἀλλ' ὡς οἰκτίρμων δέησιν ἐκ τῆς ψυχῆς κατωδύνου
»πρόσδεξαι καὶ ἀνάστησον νέον ἀπελπισμένον·
»δάκρυα μὴ παρίδῃς μου, ἡ χαρὰ τῶν ἀγγέλων·
»ἐλέησον, φιλάνθρωπε, τὴν ἐμὴν ξενιτείαν·
»τὴν μοναξίαν οἴκτειρον, καὶ ἀνάστησον τοῦτον·
»εἰ δ' οὔ, κέλευσον, ὁ Θεὸς ὁ δυνάμενος πάντα,
»πρὸ τούτου τελευτῆσαι με καὶ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι,
»μὴ ἴδω τοῦτον ἄφωνον νεκρὸν ἐξηπλωμένον, 71α
»μὴ ἴδω χεῖρας τὰς καλὰς ἀνδραγαθεῖν μαθούσας
»δεδεμένας σταυροειδῶς, μενούσας ἀκινήτους,
»κεκαλυμμένους ὀφθαλμούς, πόδας συνεσταλμένους·
»μή με τοσαύτην κατιδεῖν παραχωρήσῃς θλῖψιν
»ὦ ποιητά μου καὶ Θεέ, ὡς δυνάμενος πάντα».
[§ 603] Ταῦτα ἡ κόρη σὺν πολλῇ συντριβῇ τῆς καρδίας
δεηθεῖσα, ὑπέστρεψε τοῦ ἰδεῖν τὸν 'Ακρίτην,
καὶ ὁρᾷ τοῦτον ἄφωνον οἴμοι ψυχορραγοῦντα·
καὶ τὸν πόνον μὴ φέρουσα ὀδύνης τῆς ἀπείρου,
ἀπὸ ἀμέτρου καὶ πολλῆς πεσοῦσα ἀθυμίας
ἐπὶ τοῦ νέου συμπαθῶς ἐξέπνευσεν ἡ κόρη.
Οὐδέπω γὰρ ἡ θαυμαστὴ θλίψεως πεῖραν ἔσχε,
διὰ τοῦτο ὑπενεγκεῖν ταύτην οὐκ ἠδυνήθη.
[✱] Εἶτα ἰδὼν ὁ θαυμαστός, τῇ χειρὶ ψηλαφήσας,
καὶ γὰρ ἀκμὴν αὐτὸς ζῶν ἦν Θεοῦ τῇ εὐσπλαγχνίᾳ,
καὶ ταύτην θεασάμενος θανοῦσαν παραδόξως·
«Δόξα σοι, ἔφη, ὁ Θεὸς οἰκονομῶν τὰ πάντα,
»τοῦ μὴ φέρειν ἀφόρητον πόνον ἐν τῇ ψυχῇ μου,
»διὰ τὸ μόνην εἶναι τε καὶ ξένην ἐν τοῖς ὧδε».

190 ἀκμὴν ζῶν ἦν Θεοῦ τῇ εὐσπλαχνίᾳ,—

184 ἑξ. Κατὰ τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς ἡ κόρη φέρεται προαποθανοῦσα τοῦ Διγενοῦς, ὅστις δοξάζει τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀποθνήσκει ἥσυχος, χωρὶς τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν ὅτι ἡ σύζυγός του θὰ παρέμενε χήρα καὶ ἑτοίμη νὰ συζευχθῇ ἄλλον. Κατὰ τὰ 'Ακριτικὰ ᾄσματα ὁ Διγενὴς ζηλοτυπῶν πνίγει τὴν σύζυγόν του πρὸ τοῦ θανάτου του. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Πολίτου, 'Ο θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν ἐν Λαογραφίᾳ Α' σελ. 175, Α' 178-179 καὶ σχετικὰ ᾄσματα αὐτόθι : 1 (Κύπρου) σελ. 210, στίχ. 100-107, ᾆσμα 22 σελ. 232, στίχ. 4-8, ᾆσμα 23 (Κερασοῦντος) σελ. 234, στίχ. 41-44, ᾆσμα 26 (Καρυῶν Καβακλῆ), σελ. 237, στίχ. 18-21, ᾆσμα 28 (Μακεδονίας), σελ. 239, στίχ. 15-17, ᾆσμα 29 (Λακοβικίων), σελ. 239, στίχ. 17-19, ᾆσμα 32 (Κρήτης), σελ. 242, στίχ. 12-19, ὡς καὶ ᾆσμα Κύπρου ἐν Λαογραφίας ΣΤ', σελ. 591, στίχ. 86 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 4544 ἑξ., ὡς καὶ μελέτην Grégoire: Autour de Digénis Acritas ἐν Byzantion VII, σελ. 298.

Καὶ τὰς χεῖρας σταυροειδῶς τελέσας ὁ γεννάδας
τὴν ψυχὴν μὲν παρέδωκεν ἀγγέλοις τοῦ Κυρίου.
[§ 603] Καὶ ἄμφω ἐτελεύτησαν οἱ περίβλεπτοι νέοι
ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰς ψυχάς, ἐκ συνθήματος ὥσπερ.
Τούτων τὸν θάνατον ὁ παῖς οἰνοχόος ὡς εἶδε
τῷ δομεστίκῳ παρευθὺς δηλοῖ τῷ τραπεζίτῃ
μετὰ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ· οἱ δὲ πάλιν τοῖς ἔξω.
[§ 606] Τῆς φήμης δὲ καὶ πόρρωθεν ἤδη διαδραμούσης, 71β
ἄρχοντες τῆς ἀνατολῆς παρεγένοντο πλεῖστοι,
Χαρζιανοί, Καππάδοκες, Κουκουλιθαριῶται,
Κονδανδῖται οἱ δόκιμοι, Ταρσῖται, Μαυρονῖται,
Βαγδαΐται οἱ ἐκλεκτοὶ σὺν Βαθυρρυακίταις,
Βαβυλώνιοι εὐγενεῖς καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ Ἔμελ,
ἔσπευσαν ὅπως εἰς ταφὴν φθάσωσι τοῦ 'Ακρίτου·
καὶ τὸ πλῆθος ἀνείκαστον ἦτον συνηθροισμένον,
ὡς καὶ πάντα τὰ ἔξωθεν τοῦ οἴκου πεπληρῶσθαι.
[§ 604 ✱] Τίς δὲ τοὺς θρήνους ἐξειπεῖν τοὺς τότε ἐξισχύσει;
τὰ δάκρυα, τοὺς ὀδυρμούς, τῶν συμφορῶν τὸ πλῆθος;
ἅπαντες γὰρ παράφρονες τῇ λύπῃ γεγονότες,
τὰς μὲν τρίχας ἀνέσπαον, ἔτιλλον γενειάδας,
ἐφώνουν· «Σείσθητι, ἡ γῆ, θρήνησον, πᾶς ὁ κόσμος·
»ὦ ἥλιε, ζοφώθητι, κρύψον σου τὰς ἀκτῖνας·
»σελήνη, μελανώθητι, μηκέτι δᾳδουχήσῃς·
»αἱ τῶν ἀστέρων ἅπασαι σβέσθητε φρυκτωρίαι,

199 οἰνοχοὸς—202 Τῆς φήμη δὲ—205 Ταρσῖται, Μαυρονῖται,—

196. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐπίστευον ὅτι ὁ μελλοθάνατος ἔβλεπε τὸν ἄγγελον φύλακά του, ὅστις καὶ θὰ παρελάμβανε τὴν ψυχήν του, ἢ πλείονας ἀγγέλους. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Κουκουλέ: Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, ἐν 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. ΙΣΤ', σελ. 6-7. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Ε 1766.
204 ἑξ. 'Η ἐν προκειμένῳ ἀπαρίθμησις ἀρχόντων παραστάντων κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Διγενοῦς καὶ προερχομένων ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Μικρᾶς 'Ασίας παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἀπὸ γεωγραφικῆς ἀπόψεως. Χαρζιανοὶ εἶναι οἱ ἐκ τοῦ θέματος Χαρσιανοῦ ἢ Χαρσιανῖται. Κουκουλιθαριῶται, εἶναι κατὰ Καρολίδην οἱ ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς καλουμένης κατὰ τοὺς βυζ. χρονογρ. Βουκοῦ λίθος, κατὰ δὲ τὸν Grégoire οἱ Βουκελλαριῶται ἤτοι οἱ ἐκ τοῦ θέματος τῶν Βουκελλαρίων. Κονδανδῖται εἶναι πιθανῶς κατὰ Καρολίδην οἱ πρόγονοι τῆς καὶ σήμερον ὑπαρχούσης νομαδικῆς φυλῆς Κοζάνογλου κατὰ δὲ τὸν Grégoire οἱ Ποδανδῖται ἐκ τῆς παρὰ τὸν Τύανα κώμης Ποδανδὸς (βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1361 ἐν τέλει). Θαρσῖται εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Ταρσοῦ ἢ Ταρσῖται. Βαγδαΐται οἱ κάτοικοι τοῦ Βαγδᾶ ἢ Βαγδατίου. Περὶ Μαυρονιτῶν ἢ Μαυροχιονιτῶν βλέπε ἐν Κδ 969. Βαθυρρυακῖται ἦσαν οἱ ἐκ Βαθυρρύακος, ἤτοι περιοχῆς μεταξὺ Σεβαστείας καὶ Τεφρικῆς. Περὶ Ἔμελ, βλέπε ὑποσημ. Κη 7. Βλέπε σχετικῶς Καρολ. σελ. 243, ὡς καὶ μελέτας Grégoire ἐν Byzantion VI, σελ. 485 καὶ VII, σελ. 287.

»τὸ γὰρ ἄστρον τὸ φαεινὸν τὸ λάμψαν ἐν τῷ κόσμῳ,
»Ὁ Διγενὴς Βασίλειος, πάντων νέων ὁ κόσμος,
»καὶ ἡ τούτου ὁμόζυγος, τῶν γυναικῶν ἡ δόξα,
»ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἔδυναν ἄφνω ἀπὸ τοῦ κόσμου.
»Δεῦτε πάντες οἱ ἐρασταὶ καὶ φίλοι τῆς ἀνδρείας,
»τὸν γενναῖον καὶ τολμηρὸν πενθήσατε Ἀκρίτην·
»θρηνήσατε τὸν ἰσχυρὸν καὶ φοβερὸν τοῖς πᾶσι,
»τὸν πάντα ὑπενάντιον ἀφανίσαντα ἄνδρα,
»καὶ γαλήνην βραβεύσαντα καὶ βαθεῖαν εἰρήνην.
»Γυναῖκες, δεῦτε κλαύσατε καλλονὴν ὑμετέραν,
»αἱ ἐν κάλλει καυχώμεναι, νεότητι θαρροῦσαι, 72α
»τὴν ὡραίαν θρηνήσατε καὶ πανσώφρονα κόρην.
»Οἴμοι, τί τὸ ὁρώμενον, ἄφνω δύο φωστῆρες,
»οἱ πάντα κόσμον λάμψαντες ἔδυναν πρὸ τῆς ὥρας».
Ταῦτα καὶ τούτοις ὅμοια ἔλεγον θρηνῳδοῦντες
οἱ παρόντες πρὸς τὴν ταφὴν τῶν εὐγενῶν σωμάτων.
[§ 605 ✱] Τῶν ὕμνων δὲ πρὸς τὴν ταφὴν καλῶς ⟨ἐκτελεσθέντων,
καὶ ἅπαντα τοῖς πένησι δοθέντα τὰ ἐν οἴκῳ,
τὰ λείψανα ἐν μνήματι κηδεύσαντες πρεπόντως,
τούτων τὸν τάφον ἔστησαν ἐπάνω εἰς κλεισοῦραν
παρέκει Τρώσεως τινὸς τόπου τοῦ καλουμένου.
[✱] Ἐπ' ἀψῖδος ἱστάμενος ὁ τάφος τοῦ Ἀκρίτου,
συντεθειμένος θαυμαστῶς ἐκ μαρμάρου πορφύρας,
ἵν' οἱ βλέποντες ἔξωθεν τοὺς νέους μακαρίζουν,
τῆς ἀκρωρείας πόρρωθεν δυνάμενος ὀφθῆναι·
τὰ γὰρ εἰς ὕψος ὄντα τε μήκοθεν θεωροῦνται.
[§ 606] Εἶτ' ἀναβάντες ἅπαντες οἱ τότε συνελθόντες,
οἱ μεγιστᾶνες, ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ τῷ τότε
τὸν τάφον στεφανώσαντες καὶ κυκλώσαντες τοῦτον,
τοιαῦτα λέγειν ἄρχονται δακρύοντες ἀσχέτως·
[§ 607] «Ἴδετε ποῦ κατάκειται ἡ τόλμη τῆς ἀνδρείας,
»ἴδετε ποῦ κατάκειται ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης·
»τῶν γονέων ὁ στέφανος, νέων πάντων ἡ δόξα,

239. Μόνον τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς ποιεῖται ῥητῶς μνείαν τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρίτου ἐν Τρώσει, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ διασκευαὶ παρασιωποῦν τὴν λεπτομέρειαν ταύτην. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 4629 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ἐν Ε 1660 ἑξ. Περὶ τῆς θέσεως τῆς Τρώσεως βλέπε ὑποσημ. Α 3378. Ὁ Grégoire προσδιορίζει τὴν θέσιν τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρίτου ἐν Kizil Dagh, πλησίον τῆς Τρώσεως (Trus) καὶ παρὰ τὰ Σαμόσατα. Βλέπε σχετικῶς μελέτας Grégoire: Autour de Digénis ἐν Byzantion VII, σελ. 288 καὶ Le tombeau et la date de Digènis ἐν Byzantion VI 481-508.

»ἴδετε ποῦ κατάκειται τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων,
»βασιλέων τὸ καύχημα, εὐγενῶν ἡ λαμπρότης,
»ὁ τοῖς λέουσι φοβερὸς καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις.
[§ 608] »Οἴμοι, οἴμοι τί γέγονεν ἡ τοσαύτη ἀνδρεία;
»Θεέ, καὶ ποῦ ἡ δύναμις καὶ ποῦ ἡ εὐτολμία, 72β
»ποῦ φόβος ὁ ἀνείκαστος τοῦ ὀνόματος μόνου;
[§ 610] »Εἰ γὰρ Ἀκρίτου ὄνομα τοῦ Διγενοῦς ἠκούσθη,
»φρίκη πάντας ἐλάμβανεν καὶ δειλία μεγίστη,
»τοσαύτην χάριν ἐκ Θεοῦ εἴληφεν ὁ γεννάδας
»ὡς μόνῳ τῷ ὀνόματι τρέπειν τοὺς ἐναντίους·
»εἰ γάρ ποτε ὁ θαυμαστὸς ἐξῆλθε τοῦ θηρεῦσαι,
»θηρία πάντα ἔτρεχον εἰς τὴν ἕλην ἀπέσω.
»Ἀρτίως δὲ ὑπὸ μικροῦ κατακρατεῖται τάφου,
»ἄπρακτος, ἀνενέργητος ὁρώμενος τοῖς πᾶσιν.
»Ἄρα τίς κατετόλμησε τὸν ἰσχυρὸν δεσμεῦσαι;
»Ἄρα τίς τὸν ἀήττητον ἴσχυσεν ὑποτάξαι ;
[§ 611-612] »Θάνατος ὁ πικρότατος καὶ παραίτιος πᾶσιν,
»Χάρων ὁ τρισκατάρατος καὶ πάντας συναναίρων,
»καὶ ᾅδης ὁ ἀκόρεστος, οἱ τρεῖς ἀνθρωποκτόνοι,
»οἱ τρεῖς ἀνελεήμονες, οἱ πᾶσαν ἡλικίαν
»καὶ πᾶν κάλλος μαραίνοντες, φθείροντες πᾶσαν δόξαν·
»οὐ γὰρ τῶν νέων φείδονται, οὐ γηραιοὺς αἰδοῦνται,
»οὐ φοβοῦνται τοὺς ἰσχυρούς, οὐ τιμῶσι πλουσίους,
»τὰ κάλλη οὐ σπλαχνίζονται, ἀλλὰ κόνιν ποιοῦσιν,
»πηλὸν καὶ τέφραν ἅπαντα ἐργάζονται δυσώδη.
»Οὗτοι καὶ νῦν τὸν θαυμαστὸν Ἀκρίτην συλλαβόντες,
»ὁ τάφος μὲν κατακρατεῖ, γῆ δὲ τοῦτον μαραίνει,
»καὶ σάρκας οἴμοι τὰς καλὰς σκώληκες δαπανῶσι,
»ᾅδης μαραίνει τὰς καλὰς καὶ χιονώδεις σάρκας.
»Καὶ διὰ ποίαν ἀφορμὴν ταῦτα ἡμῖν ἐπῆλθε;
»τῇ παραβάσει τοῦ Ἀδὰμ καὶ Θεοῦ ἀποφάσει.
»Ἀλλ', ὦ Δέσποτα καὶ Θεέ, τοιοῦτον στρατιώτην, 73α
»οὕτω νέον, οὕτω καλὸν καὶ ἡδύτατον πᾶσιν
»τί παρεχώρησας θανεῖν καὶ μὴ ζῆν παντὶ χρόνῳ;
»ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὃς ζήσεται, φησὶν ὁ θεοπάτωρ,
»καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον· πρόσκαιρος γὰρ ὁ βίος,
»πρόσκαιρα τὰ ὁρώμενα, ματαία πᾶσα δόξα.
»Χριστέ, καὶ τίς ἀπέθανε τοιοῦτος ἐν τῷ κόσμῳ;
»τὸ ἄνθος τῆς νεότητος ἡ δόξα τῶν ἀνδρείων,
[§ 609] »Χριστέ, καὶ ἂς ἀνέζησεν, ἂς ἔφερε τὸν νοῦν του,
»ἂς τὸν ἐθεασάμεθα κρατοῦντα τὸ ῥαβδίν του,

292 κρατοῦντα τὸν ῥαβδίν του,—

»ἄς ἀπεθάνομεν εὐθὺς καὶ μηδεὶς ὑπελείφθη !
»Ὤμοι, φεῦ, φεῦ τῶν ἀγαθῶν πάντων τοῦ πλάνου κόσμου·
»φεῦ τῆς τρυφῆς, φεῦ τῆς χαρᾶς, φεῦ νεότητος πάσης·
»οὐαὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ μὴ μετανοοῦσι,
»τοῖς θαρροῦσι νεότητι, ἰσχύϊ καυχωμένοις!»
[§ 615] Ταῦτα καὶ τούτοις ὅμοια θρηνήσαντες ἐκ βάθους,
οἴκαδε ἀνεχώρησαν οἱ ἐκεῖ ἀθροισθέντες
πρὸς τὴν ταφὴν τῶν εὐγενῶν καὶ εὐαγῶν σωμάτων.
[§ 616] Ἀλλ' ὦ Χριστὲ παμβασιλεῦ καὶ ποιητὰ τῶν ὅλων,
Βασίλειον τὸν εὐγενῆ, πολυέραστον κλάδον,
ὁμόζυγον τὴν εὐθαλῆ καὶ ὡραίαν σὺν τούτῳ,
καὶ πάντας τερπομένους τε καὶ ζῶντας ὀρθοδόξως
ὅταν καθίσῃς ἐπὶ γῆς κρῖναι ψυχὰς ἀνθρώπων
τότε Χριστέ μου, τήρησον καί φύλαξον ἀτρώτους
τοῖς δεξιοῖς συντάττων τε μέρεσι τῶν προβάτων.
Ἡμᾶς δὲ τοὺς τὸ ζῆν παρὰ σοῦ ἐσχηκότας
κράτυνον, σκέπασον φρουρῶν ἀπὸ τῶν ἐναντίων,
ἵν' ὑμνῶμεν τὸ ἄχραντον καὶ μέγα ὄνομά σου
Πατρὸς ἅμα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ Πνεύματος ἁγίου,
Τριάδος ἀσυγχύτου τε ὁμοφυοῦς καὶ θείας,
εἰς ἀπεράντους καὶ μακροὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

304 ὀρθοδόξως + ους—312 ὁμοφυοῦ—

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ε

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΣΚΟΡΙΑΛ

Μοναστηρίου Ἁγίου Λαυρεντίου Μαδρίτης

Ἀριθ. χειρογρ. Ψ—IV—22

[§ 42] «Κρότοι καὶ κτύποι καὶ ἀπειλαὶ μὴ σὲ καταπτοήσουν, 139α
»μὴ φοβηθῇς τὸν θάνατον παρὰ μητρὸς κατάραν·
»μητρὸς κατάραν φύλαττε καὶ μὴ πληγὰς καὶ πόνους.
»Μέλη καὶ μέλη ἂν σὲ ποιήσουσιν, βλέπε ἐντροπὴν μὴ ποιήσῃς
»ἂν κατεβοῦμεν.
»Τοὺς πέντε ἂς μᾶς φονεύσουσιν καὶ τότε ἂς τὴν ἐπάρουν·
»μόνον προθύμως ἔξελθε εἰς τοῦ Ἀμηρᾶ τὴν τόλμην·
»τὰ δυό σου χέρια φύλαττε καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ».
[§ 44] Καὶ ὁ Ἀμηρᾶς ἐκαβαλλίκευσεν, εἰς αὐτὸν ὑπαγαίνει·
φαρὶν ἐκαβαλλίκευσεν φιτυλὸν καὶ ἀστερᾶτον·
ὀμπρὸς εἰς τὸ μετῶπιν του χρυσὸν ἀστέραν εἶχεν,
τὰ τέσσαρά του ὀνύχια ἀργυροτζάπωτα ἦσαν,

12 ἀργυροτζάτωπα—

1. Τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Ε εἶναι ἀκέφαλον καὶ κολοβόν, παρουσιάζει δὲ πλεῖστα ἐσωτερικὰ χάσματα καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ἀταξίαν περὶ τὴν σειρὰν τῶν στίχων. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου, σελ. κθ' καὶ ὑποσημ. 85 αὐτόθι, ἢ ὡσαύτως ἐν τῷ Εἰσαγωγικῷ ὑπομνήματι τοῦ παρόντος τόμου, σελ. η', ἐν τέλει, καὶ ὑποσημ. 23 αὐτόθι. Ἐλλείπουν τὰ χωρία τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν πρῶτον καὶ ἐν μέρει τὸν δεύτερον λόγον τῆς διασκευῆς Ἀθηνῶν. Οὕτω τὸ παρὸν κείμενον ἀρχίζει ἀποτόμως ἀπὸ τὸ χωρίον τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς Α 324 ἑξ.=Κα 134 ἑξ. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ ἦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ κειμένου Ε ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς διασκευῆς Κ. Πάντως ἡ ἀρχὴ τοῦ διασωθέντος χειρογράφου τῆς διασκευῆς Ε συμφωνεῖ, οὐχὶ πρὸς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Π καὶ Α, ἀλλὰ πρὸς τὴν διασκευὴν Κ. Οὕτω οἱ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ Ε 1 ἑξ. λόγοι: «Κρότοι καὶ κτύποι καὶ ἀπειλαὶ» κλπ. ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον οὐχὶ ὑπὸ τῆς μητρός του, ὡς ἐν Α 324 ἑξ., ἀλλὰ φέρονται λεγόμενοι ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του ὡς ἐν Κα 134 ἑξ. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Ε6, πρὸς Κα 134 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ διαφορὰς ἐν Α 322 ἑξ.

10 ἑξ. φιτυλὸν καὶ ἀστερᾶτον. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 338-339 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Ξανθουδ. σελ. 543-544. Περὶ ἵππου ἀστεράτου βλέπε ἐπίσης ἐν Κστ 717 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Κγ 261, ἔνθα ἀναφέρεται «μοῦλα βάδεα ἀστεράτη».

12 ἑξ. ἀργυροτζάπωτα κλπ. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 340 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Ξανθουδ. σελ. 544-545. Πρβλ. καὶ Fauriel, Chants populaires, τομ. Β' σελ. 125, Ὁ Ξενιτευμός: «Νύχτα σελλώνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγώνει, βάν' ἀσημένια πέταλα, καρφιὰ μαλαματένια καὶ χαλινάριν εὔμορφον ὅλον μαργαριτάρι».

καλιγοκάρφια ὁλάργυρα ἦτον καλιγωμένον,
ἡ οὐρά του σμυρνωμένη μὲ τὸ μαργαριτάριν.
15 Πρασινορρόδινος ἀετὸς εἰς τὴν σέλλαν ἐξ ὀπίσω 139β
καὶ ἠσκιάζει τὰς κουτάλας του ἐκ τοῦ ἡλίου τὰς ἀκτῖνας·
κοντάριν ἐμαλάκιζε βένετον χρυσωμένον.
[§ 45] Καὶ τότε πάλιν ὁ Ἀμηρᾶς τοῦτον τὸν λόγον λέγει·
«Ἀπὸ πολὺν πόλεμον καὶ ἀπὸ δοκιμασίας
20 »καὶ πάλιν ἔχω ἀποδοχὴν νὰ ἐπάρω καὶ ἐτοῦτον τὸ νῖκος».
[§ 46] Σαρακηνὸς ἐλάλησεν τὸν Ἀμηρᾶν τῆς γλώσσης·

14. σμυρνωμένη. Κατὰ τὸν Ξανθουδ. σελ. 544-545 πρόκειται ἐνταῦθα περὶ παρανοήσεως καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ: σμυριδωμένη=πεποικιλμένη. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 2258 (1394), ἔνθα ἀναφέρονται «σελλοχάλινα χυμευτὰ μετὰ χρυσῶν σμυρίδων». Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. Κδ 239, ἔνθα ἀναφέρεται «σελλοχάλινον πλεκτὸν μετὰ χρυσῶν σβερνίδων». Πάντως δὲν φαίνεται ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μυρώματος τοῦ τριχώματος, ὁπότε θὰ εἶχε λόγον τὸ «σμυρνωμένη»=ἐσμυρνισμένη, ἤτοι ἀληλιμμένη διὰ σμύρνης, ἀλλὰ περὶ διακοσμήσεως διὰ μαργαριτῶν.

15 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 342-343, ἔνθα ὁ «πρασινορρόδινος ἀετὸς» φέρεται «ζωγραφισμένος», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρὸν χωρίον. Πιθανῶς πρόκειται περὶ βλαττίου, ἔνθα ἦτο κεντημένος ἀετός. Πρβλ. σχετικῶς στίχους Α 1551 (1012-1013): «Πρασινορρόδινον βλαττὶν εἶχεν εἰς τὸ καπούλιν, τὴν δὲ σέλλαν ἐσκέπαζεν μήπως κορνιακτοῦται», ὡς καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Κδ 237-238.

16. κουτάλα. Ἐπὶ προσώπων ἐκαλεῖτο οὕτω ἡ ὠμοπλάτη καὶ γενικώτερον τὸ μέρος τοῦ σώματος τὸ συνδέον τὸν βραχίονα μετὰ τοῦ κορμοῦ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 210, στίχ. 96, 97 καὶ 98 (ᾆσμα Κύπρου), ὡς καὶ Σακελλαρίου Κυπριακὰ Β' σ.615 Λεξιλόγιον, ἐν λέξει κουτάλα. Ἡ ὠμοπλάτη ὀνομάζεται ἐνίοτε καὶ κοτύλα ἢ κοτύλη. Βλέπε σχετικῶς παραλλαγὴν ᾄσματος Ξάνθινου ἐν Λαογραφίας Α', σ. 182, στίχ. 3, ὡς καὶ τὰς περὶ κοτύλης παρατηρήσεις μου ἐν ὑποσημ. Α 3203, πρβλ. δὲ καὶ ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ αὐτόθι. Ἐπὶ ὑποζυγίων ὅμως, π.χ. ὄνων ἢ ἵππων, ὡς ἐν προκειμένῳ, ὀνομάζονται «κουτάλες» τὰ καπούλια. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ξανθουδ. σελ. 561, πρβλ. δὲ καὶ στίχ. Ε 1546: κουταλέας. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Carmina Wagner, Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζώων, σελ. 168, στίχ. 787.

17. Ὁ ἐν προκειμένῳ στίχος διέσωσε τὴν ὀρθοτέραν παράδοσιν. Βλέπε ἀντίστοιχ. στίχον ἐν Κα 164, πρβλ. δὲ διαφορὰς ἐν Α 345 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος μαλακίζω (=παίζω, χειροπτάζω, χειρίζομαι), βλέπε ἐν Ἐρωτόκρ. (μεγάλη ἔκδοσις), Γλωσσάριον σελ. 604=μαλάσσω. Βλέπε ἀνάλογα χωρία ἐν Κδ 250=Α 1562 (1024), Ε 1445, Ε 1540, ὡς καὶ ἐν Λυβίστρ. στίχ. 2035.

21. Σαρακηνὸς ἐλάλησε τὸν Ἀμηρᾶν τῆς γλώσσης. Τὸν ἀσαφῆ τοῦτον στίχον, ὅστις ἐπαναλαμβάνεται ὡς ἐπῳδὸς κατωτέρω, ἐν Ε 30 καὶ Ε 46, ὁ Hesseling, υἱοθετῶν ἄποψιν τοῦ Πολίτου, ἠθέλησε νὰ ἑρμηνεύσῃ: «Ἕνας Σαρακηνὸς ἔκαμνε παρατηρήσεις εἰς τὸν Ἀμηρᾶν ἐξ ἀφορμῆς τῶν λόγων του». Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 545 καὶ ὑποσημ. 1. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη δὲν φαίνεται ἱκανοποιητική, διότι δὲν ἐξηγεῖ ἐπαρκῶς τὴν ἔκφρασιν «ἐλάλησε... τῆς γλώσσης». Προτιμοτέρα εἶναι ἡ ἐκδοχὴ τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ Πεζὴ διασκευὴ εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον: «Ἐκεῖ οὖν ὁπού τὸ ἔλεγεν, ἤκουσέν το ἕνας του δοῦλος, καὶ λέγει του σαρακήνικα· «Ὦ Ἀ-

«Αὐτό, Ἀμηρᾶ, μὴ τὸ γελᾷς, μὴ τὸ κατονειδίζῃς·
»ἐγὼ παιδὶν καλὸν θεωρῶ καὶ δυνατὸν πολέμου,
»καὶ ἂν ἔχῃ καρδίαν ὁ ἄγουρος ὅτι νὰ γυρίζῃ εγλήγορα,
25 »τὴν τόλμην τούτην θεωρῶ
26 »νὰ ἐπάρῃ καὶ τὸ ἀδέλφι του καὶ ὅλον μας τὸ κοῦρσος·
28 »σπουδὴ γὰρ καὶ ὁ φθόνος του, μὴ καὶ εἰς δειλία τὸν φέρῃ·
29 »αὐτὸς σκυλὶ Ρωμαῖος ἔν', μὴ σὲ κακοδικήσῃ».
32 [§ 47] Εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσαν εἰς τὸν κάμπον κατεβαίνουν·
ὡς δράκοντες ἐσύριζαν καὶ ὡς λέοντες ἐβρυχοῦντα
καὶ ὡς ἀετοὶ ἐπέτουντα καὶ ἐσμίξασιν οἱ δύο.

27 Ταχέως ἐκαβαλλίκευσαν, εἰς τὸν κάμπον κατεβαίνουν. (Στίχος περιττεύων. Ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατωτέρω ἐν Ε32, ἔνθα εἶναι καὶ ἡ φυσική του θέσις).—30 Σαρακηνὸς ἐλάλησεν τὸν Ἀμηρᾶν τῆς γλώσσης. (Στίχος περιττεύων. Ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατωτέρω ἐν Ε 46, ἔνθα εἶναι ἡ φυσική του θέσις).—31. «Πιάσε μου, λέ, τὸν ἄγουρον ταχέως νὰ τὸν νικήσῃς». (Στίχος περιττεύων. Ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατωτέρω ἐν Ε 47, ἔνθα εἶναι ἡ φυσική του θέσις).—

μηρᾶ, μὴν τὸν ὀνειδίζεις μηδὲ γελᾷς τον» κλπ. (Π, 319, 21-23). Ὥστε ἡ ἔκφρασις: «ἐλάλησε τῆς γλώσσης» δέον νὰ ἑρμηνευθῇ=τοῦ ὡμίλησεν εἰς τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν.

23 ἑξ. Ἡ σειρὰ τῶν στίχων φαίνεται τεταραγμένη ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ. Νομίζω ὅτι φυσικωτέρα εἶναι ἡ ἀκόλουθος διάταξις: Ε 22, 23, 25, 24, 26, 28, 29, 32, 33 ἑξ. Οἱ στίχοι Ε 27, 30 καὶ 31 περιττεύουν καὶ εἶναι ἐξοβελιστέοι. Ὑποθέτω ὅτι κατὰ λάθος ἀντιγραφῆς ἐσημειώθησαν, καθόσον ἐπαναλαμβάνονται ἐν Ε 32, 46 καὶ 47, ἔνθα εἶναι ἡ φυσικὴ αὐτῶν θέσις.

29. μη σὲ κακοδικήσῃ=μὴ σοῦ κάμῃ μεγάλην συμφοράν. Ἐκ τοῦ ῥήματος κακοδικῶ τοῦ ὁποίου ἡ κυρία σημασία εἶναι τιμωρῶ ἀδίκως, ἢ βασανίζω. Βλέπε σχετικῶς καὶ περαιτέρω ἐν στιχ. Ε 365 καὶ Ε 863, ὡς καὶ Εὑρετήριον παρόντος τόμου.

33-34. ἐβρυχοῦντα... ἐπέτουντα. Τύποι τοῦ παρατατικοῦ, γ' πληθυντ. μέσων ῥημάτων, συνηθέστατοι εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης. Τὸ ῥῆμα πέτομαι, ἀντὶ τοῦ πετῶ, εἶναι ἐπίσης κοινότατον ἐν Μάνῃ, ὡς ἐπίσης καὶ πλεῖστα ἄλλα μορφολογικὰ καὶ συντακτικὰ φαινόμενα τοῦ παρόντος κειμένου, ἅτινα ἐθεώρησεν ὡς ἀποκλειστικῶς Κρητικῆς προελεύσεως ὁ Ξανθουδίδης καὶ συνεπέρανεν ἐντεῦθεν ὅτι ὁ Ἀκρίτας τοῦ Ἐσκοριὰλ συνετάχθη ἐν Κρήτῃ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ξανθουδ. σελ. 531 ἑξ. Ἀντὶ τῶν εἰκασιῶν τοῦ Ξανθουδ. πιστεύω στηριζόμενος ἐπὶ παρατηρήσεών μου τόσον ἐπὶ τῶν διασκευῶν τοῦ Ἀκρίτα, ὅσον καὶ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Λυβίστρου τοῦ κώδικος Ψ-IV-22 Ἐσκοριάλ, ὅτι τὰ δύο ταῦτα κείμενα διεσκευάσθησαν εἰς τὸν Μορέαν καὶ δὴ εἰς ἰδίωμα τοῦ 15ου-16ου αἰῶνος τῆς Ν. Πελοποννήσου, οὗτινος ἐπιβίωσις εἶναι τὸ σημερινὸν ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἤχθην κατόπιν συγκριτικῶν παρατηρήσεων καὶ μακρᾶς ἐρεύνης ἐπὶ τῶν δύο τούτων κειμένων, ἔνθα ἀπαντῶσι τύποι κατ' ἐξοχὴν Πελοποννησιακοὶ καὶ δὴ τῆς Μέσα Μάνης, μὴ ἀπαντῶντες μάλιστα ἐν Κρήτῃ. Παρὰ ταῦτα βλέπε ἐν Glotta XXV, 1936, σ. 159-166 ἐν ἄρθρῳ «Μορφολογικὰ καὶ γραμματολογικὰ ζητήματα» παρατηρήσεις Φ. Κουκουλὲ θεωροῦντος παρακεκινδυνευμένα τὰ συμπεράσματα περὶ καταγωγῆς τῶν μεσαιων. ποιημάτων ἐξ ὡρισμένης πατρίδος, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι πολλοὶ τύποι ἐντελῶς ἰδιωματικοὶ σήμερον, ἦσαν ἄλλοτε κοινότεροι.

[§48] Καὶ τότε νὰ ἴδῃς πόλεμον καλῶν παλληκαρίων,
καὶ ἀπὸ μάχης τῆς πολλῆς κροῦσιν διασυντόμως 140α
καὶ ἀπὸ τὸν κτύπον τὸν πολὺν καὶ ἀπὸ τὸ δὸς καὶ λάβε,
οἱ κάμποι φόβον εἴχασιν καὶ τὰ βουνία ἠδονοῦσαν,
τὰ δένδρη ἐξεριζώνοντα καὶ ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη,
τὸ αἷμαν ἐκατέρρεεν εἰς τὰ σκαλόλουρά των
καὶ ὁ ἵδρως τους ἐξέβαινεν ἀπάνω ἀπὸ τὰ λουρίκια.
Ἦτο γὰρ τοῦ Κωνσταντῆ γοργότερος ὁ μαῦρος
καὶ καλὸς νεώτερος ἦτον ὁ καβελλάρις.
[§ 49] Καὶ ἐκατέβηκεν εἰς τὸν Κωνσταντῆν καὶ κρούει του ραβδέα·
καὶ τότε ἐχέρισεν ὁ Ἀμηρᾶς νὰ τρέμῃ καὶ νὰ φεύγῃ.
Σαρακηνὸς ἐλάλησεν τὸν Ἀμηρᾶν τῆς γλώσσης.
[§ 50] «Ὦ πιάσε μου, λέ, τὸν ἄγουρον ταχέως νὰ τὸν νικήσῃς,
»μὴ εἰς σύντομόν του γύρισμα πάρῃ τὴν κεφαλήν σου·
»αὐτὸς καλὰ σ' ἐσέβηκεν, τώρα νὰ σὲ γκρεμνίσῃ.
»Ἐγὼ δὲ οὐδὲ τὸν ἐγνοιάζομαι νὰ τὸν καταπονέσῃς,
»ἀλλὰ μὴ τὸ καυχάσεται ὅτι ἔτρεφεν φουσσάτα».
[§ 51] Καὶ ὁ Ἀμηρᾶς ὡς τὸ ἤκουσεν, μακρέα τὸν ἀποξέβην,
ἔρριψεν τὸ κοντάριν του καὶ δάκτυλον τοῦ δείχνει,

44 Καὶ ἐκατέβηκεν εἰς τὸν Ἀμηρᾶν καὶ κρούει του ραβδέα. (Διώρθωσα κατὰ Α 375. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Ε 44).—50 ἐγὼ δέ, μοῦ λέ, οὐδὲ τὸν ἐγνοιάζομαι—51 ἔτρεψε φουσάτε».—

35 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 369 ἑξ. καὶ Κα 180 ἑξ., ὡς καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

36. κροῦσι διασυντόμως=συγκρούονται ἀμέσως. Βλέπε τὴν λέξιν διασυντόμως καὶ περαιτέρω ἐν στίχ. Ε 449, ὡς καὶ ἐν Φλωρ. στίχ. 632, 511, 537.

38. τὰ βουνία ἠδονοῦσαν. Γραπτέον μᾶλλον: ἀηδονοῦσαν=ἀντιδονοῦσαν. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 371 καὶ Κα 180, ἔνθα εὕρηται τὸ ρῆμα ἀντιδονῶ. Βλέπε ἐπίσης καὶ ἀνάλογον χωρίον ἐν Α 2241 (1371), ἔνθα κεῖται: αἱ πέτραι ἀηδονοῦσαν. Πρβλ. ἀντιστοίχως καὶ ἐν Κδ 838, βλέπε δὲ καὶ ἐν ταυταρίθμῳ ὑποσημ. αὐτόθι παρατηρήσεις μου ἐν σχέσει πρὸς τὴν παρετυμολογίαν «ἀηδονίζω» ἐκ τοῦ «ἀντιδονῶ».

44. Ἐθεώρησα ἀπαραίτητον τὴν διόρθωσιν τοῦ παρόντος στίχου, ὅστις εἰς τὸ χειρόγραφον ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Καὶ ἐκατέβηκεν εἰς τὸν Ἀμηρᾶν καὶ κρούει του ραβδέα». Ἡ τοιαύτη γραφὴ προῆλθεν ἐκ λάθους τοῦ διασκευαστοῦ τοῦ κειμένου Ε, ὅστις παρενόησε προφανῶς τὸ λογιώτερον κείμενον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς πρότυπον. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 375: «ραβδέαν δὲ τὸν Ἀμηρᾶν προσέκρουσε μεγάλην». Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Πεζὴν διασκευήν: «Τέλος δὲ ἐσήκωσεν τὴν ράβδον του ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἔδωκεν ραβδέαν μεγάλην τὸν Ἀμηρᾶν καὶ ἐχείρισεν ὁ Ἀμηρᾶς νὰ δειλιᾷ καὶ νὰ τρέμῃ» (Π, 320,8-10).

45 ἐχέρισεν=ἤρχισεν, ἔβαλε χερικό. Βλέπε παρατηρήσεις Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος Α', σελ. 383, διορθώσεις Κρουμβάχερ καὶ σχετικὰς ἀπόψεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 538-539, ὡς καὶ ἐν Ξανθουδ. σελ. 532. Τὸ ρῆμα ἀπαντᾷ συνηθέστατα εἰς τὰ πεζὰ καὶ ἔμμετρα κείμενα τῆς δημώδους Ἑλληνικῆς τῶν μέσων χρόνων.

46. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Ε 21 ἐν τοῖς προηγουμένοις.

53 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κα 193-194, Α 390 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν αὐτόθι.

καὶ μετὰ τοῦ δακτύλου του τοιοῦτον λόγον λέγει·
«Ζῇς, νὰ χαίρεσαι, καλὲ νεώτερε, ἐδικόν σου ἔναι τὸ νῖκος».
[§ 52] Τὸν λόγον οὐκ ἐπλήρωσεν, ἐστράφην ἐντροπιασμένος,
καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὑπάει εἰς τοὺς ἐδικούς του.
[§ 53] Καὶ οἱ πέντε ἐκαβαλλίκευσαν, εἰς τὸν Ἀμηρᾶν ὑπάγουν· 140β
«Ὦ Ἀμηρᾶ, πρωταμηρᾶ καὶ πρῶτε τῆς Συρίας,
»ὦ Ἀμηρᾶ, δοῦλε Θεοῦ, πλήρωσον ὡς μᾶς εἶπες,
»καὶ δεῖξε μας τὸ ἀδέλφιν μας νὰ χαροῦν οἱ ψυχές μας».
[§ 54] Καὶ τότε πάλιν ὁ Ἀμηρᾶς ψευδόμενος τοὺς λέγει·
«Ἐβγᾶτε εἰς τὰ φουσσάτα μου, γυρεύσατε τὰς τέντας,
»καὶ ἂν εὕρετε τὸ ἀδέλφι σας, εἰς μία νὰ σᾶς τὸ δώσω».
[§ 55] Καὶ τότε οἱ πέντε ἀδελφοὶ τὰς τέντας ἐγύρευσαν·
ἐγύρευσαν καὶ οὐκ ηὗραν, την, ἤρξαντο πάλιν νὰ κλαίουν.
[§ 56] Σαρακηνὸν ἠπάντησαν ἀπέξωθεν τὰς τέντας,
καὶ λόγια τοὺς ἐλάλησε μετὰ πολλῆς ὀδύνης·
«Κἂν ψηλαφᾶτε, οἱ ἄρχοντες, ὡς διὰ γάμον κορασίου
»νὰ εἶν' καὶ ἡ κόρη θαυμαστή, νὰ ἔνι καὶ Ρωμαῖσσα. 141α
[§ 57-58] »Ἀπέλθατε στὸ πάμμορφον ρυάκιν,
»χθὲς ἐν αὐτῷ ἐσφάξαμεν ἠδονικὰ κοράσια,
»διότι οὐδὲν ἠθέλασιν ὡσὰν τὰς ἐλαλοῦμαν».
Καὶ ὡσὰν τὸ ἐκοῦσαν οἱ ἄρχοντες ἐθλίβησαν μεγάλως,
καὶ ὥραν πολλὴν ἐπιάσασιν καὶ εἰς λογισμοὺς ἐμπῆκαν.
Καὶ μετὰ ὥρας περισσὰς ἐφέρασιν τὸν νοῦν τους,
τὰ δάκρυά τους ἐσφουγγίσασιν, τὰ ρέτενα γυρίζουν
καὶ ἤλθασιν καὶ ηὕρασιν τὸ ἑρμηνευθὲν τὸ ρυάκιν.
Ἐκεῖ ηὗραν τὰ κοράσια εἰς τὸ αἷμαν κυλισμένα·
τῶν μὲν αἱ χεῖρες ἔλειπον, ἄλλων οἱ κεφαλές των,

62 ὁ Ἀμηρᾶς μαινόμενος τοῦ λέγει·—66 ἤρξατο πάλι νὰ κλαίουν.—68 καὶ λόγια τοῦ ἐλαλήσασιν—70 νὰ ἔνι καὶ Ρωμάσσα.—71 Μὴ ἔλθατε τὸ ἐπάνμορφον ρυάκιν·—77 ἐσφουγγίζασιν—80 αἱ μὲν αἱ χεῖρες—

55. «Νὰ ζῇς, καλὲ νεώτερε, ἐδικόν σου ἔναι τὸ νῖκος», Διόρθωσις Λάμπρου. Βλέπε ἐν Ν. Ἑλληνομνήμ. Α', σελ. 383.

59 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 404 ἑξ. καὶ Κα 206. Πρβλ. περαιτέρω καὶ ἀνάλογον στίχον ἐν Ε 129, ἔνθα οἱ ἀδελφοὶ φέρονται ἐκφραζόμενοι ὑβριστικῶς καὶ ἀπειλητικῶς πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον στίχον ἐν Κα 100 ἑξ., ἔνθα οἱ ἀδελφοὶ φέρονται παρακαλοῦντες τὸν Ἀμηρᾶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς διασκευῆς Κ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἐν Κα 117-126 περὶ ὑποσχέσεως τοῦ Ἀμηρᾶ ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν κόρην μόνον ἐν περιπτώσει νίκης ἑνὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν κατόπιν μονομαχίας μετ' αὐτοῦ. Ἀντίστοιχα ἢ ἀνάλογα χωρία δὲν ἀπαντῶσιν εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν.

68. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κα 217 ἑξ. καὶ 418 ἑξ., συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα διωρθώθη ὁ παρὼν στίχος.

71. Ὁ στίχος διωρθώθη μερικῶς ὡς πρὸς τὴν ἄρνησιν, ἥτις παρέλκει καὶ ἀλλοιώνει τὴν ἔννοιαν. Πληρεστέρα διόρθωσις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ κατ' ἀναλογίαν πρὸς Α 424. Ἡ ὀρθὴ παράδοσις ὅμως διεσώθη ἐν Κα 223. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 424. Βλέπε ὡσαύτως καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 545.

79. Βλέπε ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 430 ἑξ. καὶ Κα 227 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι.

ὅλες μαχαιροκοπημένες ἦν καὶ εἰς τὸ αἷμα κυλισμένες.
[§ 59] Τὰς χεῖρας ἐξήπλωσαν, τὰς κεφαλὰς των κροῦσιν,
καὶ βλέπουν καὶ τὰ πρόσωπα νὰ ἐγνωρίσουν τὴν ἀδελφήν τους,
καὶ ὅλες ἐγυρεύσασιν, στέκουν καὶ θεωροῦν τας,
καὶ οὐδὲν ἠμπορέσασιν νὰ ἐγνωρίσουσιν ποσῶς τὴν ἀδελφήν τους,
χοῦμαν ἐπῆραν ἐκ τῆς γῆς, τὰς κεφαλὰς των τὸ βάνουν,
ὅτι συζουλισμένες ἦν καὶ εἰς τὸ αἷμαν κυλισμένες.
Καὶ ὡς εἴδασιν παράνομα τὰ ποῖα οὐδὲν ἐλπίζαν,
εἰς θλῖψιν ἐσεβήκασιν καὶ κάθουνται καὶ κλαίουν,
τὸν ἥλιον ἐντρυχώνοντες μετὰ πολλῶν δακρύων. 141β
[§ 60] «Κύρ-ἥλιέ μου, τί νὰ ποιήσωμεν νὰ εὑροῦμεν τὴν ἀδελφήν
»καὶ πῶς νὰ τὴν ἐγνωρίσωμεν νὰ τὴν θέλωμεν θάφει· (μας,
»ποῖον μαντάτον νὰ τὴν ὑπάγωμεν τὴν ταπεινήν μας μάννα;
[§ 61] »Κύρ ἥλιε τί μᾶς ἔποικες καὶ ἐκακοδίκησές μας;
»Καὶ ἀπὲ τοῦ νῦν οὐ πρέπει μας νὰ εἴμεσθε εἰς τὸν κόσμον,
»ὅτι ἐμεῖς εἰς τὸν κόσμον πολεμοῦμεν καὶ δικαιῶμεν ἄλλους.
»Γῆ, θρήνησον πικρῶς καὶ τὸ θέαμα κλαῦσον,
»ὅτι εἶδες θαυμάσματα πολλὰ καὶ κακὰ νὰ σφάξουν τὴν ἀδελφήν
»ἢ πάλιν ὅτι αἰχμαλώτευσαν τὴν ἡλιογεννημένην, (μας,
»καὶ κοράσια ἔσφαξαν πολλὰ καὶ ἐποῖκαν τα θυσίας
»εἰς ναοὺς τῶν εἰδώλων,
»εἰς μασγίδια τούρκικα καὶ εἰς ναοὺς μεγάλους.
»Ἀφοῦ κατῆλθεν ὁ Χριστὸς ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν κόσμον,
»ἐδίωξεν τὰς παράνομας καὶ μυσαρὰς θυσίας,
»ἔδειξεν καὶ τὸν θάνατον καλῶς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον.
[§ 62] »Καὶ μόνον δὲν τοὺς ἔσωζεν νὰ ἐβγάλουν τὴν ψυχήν σου,
»ἀμμὴ ἔκοφαν καὶ τὰ κάλλη σου καὶ οὐδὲν σὲ ἐγνωρίζουν.
»Καὶ ἰδοὺ τὸ σῶμα φαίνεται ὀμπρός μας,

83 νὰ ἐγνωρίζουν—86 χοῦμαν ἐπλῆραν ἐκ τῆς γῆς—92 καὶ πὲς νὰ τὴν ἐγνωρίσωμεν,—96 ὅτι ἐμᾶς εἰς τὸν κόσμον πολεμοῦμεν—

82. τὰς κεφαλάς των κροῦσι. Ἡ διασκευὴ Ε φαίνεται ὅτι διέσωσεν ἐν προκειμένῳ τὸ ὀρθότερον νόημα. Βλέπε ἀντιστοίχως ἐν Α 437 (2). Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. Κα 232.

85 ἑξ. Εἰκάζω ὅτι ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν στίχων εἶναι ἐνταῦθα ἡ ἀκόλουθος: Ε 85, 87, 88, 86, 90.

86. Χοῦμαν ἐπῆραν ἐκ τῆς γῆς. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κα 232 ἑξ. καὶ Α 440 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Ὡς πρὸς τὴν λέξιν «χοῦμαν», ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἐν Μάνῃ, βλέπε παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 541, ὑποσημ. 1 αὐτόθι.

90 τὸν ἥλιον ἐντρυχώνοντες. Παρανόησις τοῦ διασκευαστοῦ προελθοῦσα προφανῶς ἐκ κακῆς ἑρμηνείας τῆς ἐκφράσεως «ἐμαρτύρουν τὸν ἥλιον». Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 443 (8), ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ. Βλέπε ὡσαύτως παρατηρήσεις καὶ προτεινομένας διορθώσεις Ξανθουδ. σελ. 546 καὶ Φ. Κουκουλὲ ἐν Λαογραφίας Δ', σελ. 316. Ὡς πρὸς τὴν ἐπίκλησιν πρὸς τὸν ἥλιον βλέπε ὑποσημ. Α 440 ἑξ., Κα 253 καὶ σχετικὰ χωρία αὐτόθι.

102 μασγίδια τούρκικα=μουσουλμανικὰ τεμένη, τζαμία. Βλέπε σχετικῶς Ἄτακτ. Β' 239 καὶ Δουκάγγ. Πρβλ. καὶ Ν. Ἑλληνομν. Ζ' σελ. 184, στίχ. 3: μασκήρια. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ κατωτέρω ἐν Ε 247.

»τὴν δὲ μορφήν σου οὐ βλέπομεν, ἔδε ἀνομία μεγάλη,
»ἀμμὴ ὅμως ἡ ψυχὴ ὅταν ἔβγῃ χάνεται καὶ ἡ ὄψις. 142α
[§ 63] »Ὦ, ἡ καλὴ ἀδελφή μας, ἐχάθης καὶ οὐδὲν σὲ θεωροῦμεν·
»ἐξέβηκέν σου καὶ ἡ ψυχή, ἐχάθηκεν καὶ τὸ κάλλος·
»ὁ σκύλος σὲ ἐσκότωσεν καὶ ἐχάσεν σου τὰ κάλλη.
»Ὦ πονηρᾶς ὠμότητος, ὢ βία τῶν ἀλλοφύλων,
»ὢ παναθλία, τί ἔπαθες ἐκ τῆς παραδικίας;
»Καὶ οὐκ ἐβλέπεις, Θεός, ἐξ οὐρανοῦ χυθέντος σου τὸ αἷμα,
»καὶ ὑπέμεινες, μακρόθυμε, τούτων τὴν ἀνομίαν;
»Δέξου καὶ λάβε, ἀδέλφι μας, θρήνους τῶν ἀδελφῶν σου·
»ἁπλῶσε, παμμακάριστε, δέξου πηγὰς δακρύων·
»μίαν μόνην σὲ εἴχομεν παραμυθίαν μεγάλην·
»ὡς προσδοκοῦμεν ἐπόθανες, καί, δόξα σοι ὁ Θεός,
»ὅτι ἐφύλαξες τὴν παρθενίαν σου, κόρη».
[§ 64] Καὶ τότε πολλὰ ἀναγκάσθησαν κλαίοντες τὴν ἀδελφήν τους
καὶ ψηλαφῶντες ἀκριβῶς οὐκ ἠμποροῦν την εὕρειν·
κοινὸν τάφον ἐποίησαν καὶ ὅλες ἀπέσω ἔθαψαν· 142β
καὶ ἐστράφησαν εἰς τὸν Ἀμηρᾶν μετὰ κακῆς καρδίας,
ἔλυσαν τὰ φηκάρια τους καὶ οἱ πέντε ἐξεσπαθῶσαν
καὶ καταπρόσωπα τὸν Ἀμηρᾶν οὕτως τὸν συντυχαίνουν·
«Ὦ Ἀμηρᾶ, πρωτοαμηρᾶ καὶ σκύλε τῆς Συρίας,
»τὸ ἀδέλφιν μας τὸ ἔρπαξες μηδέν μας τὸ στερέψῃς·
»ἢ δεῖξε μας τὸ ἀδέλφι μας, ἢ κόπτομεν τὴν κεφαλήν σου».
[§ 65] Καὶ ὡς εἶδεν τούτους ὁ Ἀμηρᾶς πολλὰ τοὺς ἐφοβήθην,
ἐστάθη καὶ ἀνερώταν τους· «Τίνες καὶ πόθεν εἶστε,
»καὶ ποίας γενεᾶς ὑπάρχετε ἀπὸ τῆς Ῥωμανίας;»
Καὶ τότε ὁ πρῶτος ἀδελφὸς οὕτως ἀπηλογᾶται·
«Ἡμεῖς γὰρ εὑρισκόμεθα ἀπὸ γενεᾶς μεγάλης·
»ὁ πατήρ μας ἦτον ἐκ τῶν Δουκάδων τὴν μερέαν καὶ γενέαν.
[§ 66] »Ἡ δὲ μήτηρ μας ἦτον ἀπὸ τοὺς Κὺρ Μαγάστρους·

111 Ὦ, ἡ καλὴ ἀδελφή μας, καλόν, ἐχάθης—114 Ὦ πονηρίας ὠμότητος—118 δέξου καὶ λάβε, ἀδελφή μας,—127 τὰ φηκάρια του—137 ἦτον.... τῶν Δουκάδων (Λείπει ἡ λέξις : ἐκ).—138 ... δ.... ἡ μήτηρ μας —(Λείπουν αἱ λέξεις : Ἡ δὲ).—

109 ἔδε ἀνομία μεγάλη=ὢ τῆς ἀνομίας! Τὸ «ἔδε» εἶναι ἐπιφώνημα συνηθέστατον τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ Πτωχοπροδρομικὰ ποιήματα, τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ κείμενα ἐν γένει τὰ συντεταγμένα εἰς δημώδη γλῶσσαν. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Χρον. Μορ., στίχ. 156, 7807 κλπ. Βλέπε ὡσαύτως σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 532.

129. Βλέπε ἀνωτέρω στίχ. Ε 59 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Πρβλ. ὡσαύτως ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 477 ἑξ. καὶ Κα 257 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

137 ἑξ. Τὸ παρὸν χωρίον συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τοιαῦτα τῶν διασκευῶν Τ, Α καὶ Π. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι προκειμένου περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ πατρὸς δὲν ἀναφέρεται τὸ γένος τῶν Κινναμάδων, ἀλλὰ μόνον τῶν Δουκῶν. Πρβλ. σχετικῶς Α 489 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 492 ἑξ. περὶ γενεαλογίας τῆς μητρὸς τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Κὺρ Μαγάστρων, ὡς ἐν Ε 138. Πρβλ. ὡσαύτως διαφορὰς ἐν Κα 266-267, βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

»δώδεκα θείους εἴχαμεν καὶ ἕξι ἐξαδέλφους·
»τὸν κύριν μας ἐξώρισαν διὰ μούρτη καὶ διὰ φουσσάτα·
»ἐκεῖνοι ἂν σὲ εἶχαν εὕρει, ποτὲ Συρίαν οὐκ ἐθεώρεις.
[§ 67] »Πέντε ἀδελφοὺς ἐγέννησεν ἡ μάννα μας, τοὺς βλέπεις,
»καὶ μίαν εἴχαμεν ἀδελφήν, τὴν ἡλιογεννημένην,
»καὶ οὕτως τὴν ἐχαιρόμασθε μὲ τὰς ἀνδραγαθίας. 143α
[§ 65] »Ὁ πατήρ μας ἦτον ὁ Ἀαρὼν καὶ θεῖος μας ὁ Καροΐλης,
»ὁ Μουσελὼμ ὁ ἐξάκουστος πατὴρ ἦτον τοῦ πατρός μας
»καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐνταφίασαν εἰς τὸν τάφον τοῦ Προφήτου».
[§ 69-70✱] Καὶ τότε πάλιν ὁ Ἀμηρᾶς οὕτως ἀπηλογᾶται·
«Ἐμὲν ποτὲ οὐκ ἐπήντησεν στρατηγὸς ἢ τοπάρχης,
»φουσσάτα πάλιν ἔτρεφα ῥωμαϊκὰ καὶ πέρσικα

140 διὰ μούρτει—150 ἔντρεψα ῥωμαϊκά—

140. Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ πατρὸς πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν A 495 ἑξ. καὶ Κα 270 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν «διὰ μούρτη καὶ φουσσάτα», πλὴν τῆς ὑποσημ. A 495 ἑξ., βλέπε ἑρμηνευτικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 533 καὶ 547, ἐν Ἐρωτοκρ. (μεγάλη ἔκδοσις) Γλωσσάριον σελ. 495 λέξιν «ἀνεμουρδώνω», ὡς καὶ Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 542, ἔνθα παρέχεται ἡ ὀρθὴ ἔννοια τῆς ἐκφράσεως «διὰ μούλτην» καὶ ἡ ἐτυμολογία ἐκ τοῦ tumultus=ἐπανάστασις, ὁπόθεν προέκυψεν ὁ βυζαντινὸς ὅρος: τὸ μοῦλτον. Πρβλ. Sophocles, Greek Lexikon of the roman and byzantine periods.

143 ἡλιογεννημένη. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν A 503 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον παραλλαγὴν T αὐτόθι: «γέννημα ἡλίου». Περὶ τοῦ κοσμητικοῦ ἐπιθέτου «ἡλιογεννημένη» καὶ τῆς σημασίας του βλέπε ὑποσημειώσεις ἐν A 1757, A 1763, A 2984, Κδ 350, Κδ 635, Κδ 807 καὶ Κστ 134, ὡς καὶ σχετικὰ χωρία αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων ἐν λεξ. «ἡλιογέννητος», «ἡλιογέννημα» καὶ «ἡλίου φέγγος».

145. ἑξ. Βλέπε σχετικῶς καὶ προηγούμ. χωρίον ἐν E 137 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Μνεία τοῦ ὀνόματος Ἀαρὼν ὡς πατρὸς τῶν πέντε ἀδελφῶν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν τῆς ὁμάδος T, A, Π, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν διασκευὴν Κρυπτοφέρρης, ὡς ἐσφαλμένως ἰσχυρίσθη ὁ Καρολίδης. Βλέπε σχετικῶς ἐν A 22 ἑξ., ὑποσημ. A 17 ἑξ. A 489 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Ἐν Κδ 54 ὁ πατὴρ φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀντάκινος. Βλέπε σχετικῶς ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι, πρβλ. δὲ καὶ στίχ. Κα 266 ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὴν ἐνταῦθα μνείαν τοῦ Καροΐλη φερομένου ὡς θείου τῶν πέντε ἀδελφῶν, αὕτη ὀφείλεται εἰς παρανόησιν τοῦ διασκευαστοῦ. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ θείου τοῦ Ἀμηρᾶ τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὰ κείμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα Καρόης καὶ σημειωθέντος ἐνταῦθα κατὰ σύγχυσιν. Ἡ σύγχυσις ἐπιδεινοῦται μὲ τὰς ἀσυναρτησίας τοῦ στίχου E 147. Βλέπε σχετικῶς ἐν A 520, ὑποσημ. A 515, ἐν Κα 285 ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων τοῦ παρόντος ἔργου. Βλέπε ὡσαύτως καὶ παρατηρήσεις Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' σελ. 330.

150 ἑξ. Κατὰ τὸν Κυριακίδην τὸ χωρίον τοῦτο, ἔνθα μνημονεύονται νίκαι τοῦ Ἀμηρᾶ ἐναντίον στρατευμάτων ῥωμαϊκῶν καὶ περσικῶν, μᾶς μεταφέρει εἰς χρόνους πολὺ παλαιούς, ἤτοι εἰς τὸν 10ον αἰῶνα, ἂν ὄχι τὸν 9ον τοιοῦτον. Οἱ Πέρσαι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ εἶναι οἱ Τοῦρκοι τοῦ 11ου αἰῶνος, ἀλλὰ σύμμαχοι τῶν Βυζαντινῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων μάχεται ὁ Σαρακηνὸς Ἀμηρᾶς. Λεπτομερέστερον βλέπε ἀπόψεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 658—659. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. E 265—266.

»καὶ κάστρα ἐπαράλαβα ἀμύθητα καὶ ἡγεμόνας,
»ἐπίασα Πέρσας καὶ στρατιώτας.
[§ 71-72✱] »Τὸ θέαμα τὸ ἔπαθα εἰς ἐσᾶς ποτὲ οὐκ ἐλησμονῶ το
»ἀφ' ὧν ἠρξάμην πολεμεῖν ἀνδραγαθίας μεγάλας,
»οὐδὲν ηὑρέθηκεν κανεὶς ἵνα μὲ καταφθάσῃ
»καὶ πολεμήσῃ με, νεώτεροι, καὶ ἐπάρῃ μου τὸ κοῦρσος·
»καὶ ἐδάρτε τὸ ἔπαθα εἰς ἐσᾶς ποτὲ οὐκ ἐλησμονῶ το·
»ἐντροπίασα τὰ φουσσάτα μου καὶ ὅλην μου τὴν γενέαν·
»σήμερον νὰ ἀπόθανα καὶ οὐ θέλω τὴν ζωήν μου.
»Ἀμμὴ ἂς ἀφήσω τὰ πολλὰ καὶ τὸ φλυαροστολίζειν,
»καὶ ἀποδὰ σᾶς λέγω φανερὰ ἅπασαν τὴν ἀλήθειαν·
»ἂν ἔν' καὶ καταδέχεσθε νὰ μὲ ἔχετε γαμπρό σας,
»ἐγὼ ἔχω καὶ τὸ ἀδέλφι σας καὶ ὡς δι' αὐτὴν μὴ λυπᾶσθε,
»καὶ τοῦτο ὀμνύω καὶ λέγω σας· μὰ τὸν Προφήτην,
»τὸν μέγαν Μαχουμέτην,
»οὔτε φίλημαν μ' ἔδωκεν, οὔτε μιλίαν τῆς εἶπα· 143β
»ἐσᾶς τοὺς πέντε ἐπάντεχεν ἡμέρας τε καὶ νύκτας
»καὶ ἐγὼ ὡς διὰ τ' ἐτούτην ἤκρυβα καὶ ἀνεγύριζά σας.
»Καὶ τώρα ὑπάτε εἰς τὴν τέντα μου νὰ εὕρῆτε τὴν ἀδελφήν σας,
»οἱ ἄνομοι Ἀραβῖται καὶ ἄλλας πολλὰς ἐπιάσασιν
»καὶ ἐπούλησαν καὶ ἔσφαξάν τας ἀνόμως καὶ ἀδίκως.
»Καὶ ἡ ἀδελφή σας ἔτυχεν ἐμένα εἰς τὸ κοῦρσος
»καὶ αὐτὴν ἐπαραφύλαττα διὰ τὰ ὡραῖα της κάλλη,
»καὶ ὑπάτε, παραλάβετε ἀμόλυντον κοράσιον.
»Ἐγὼ διὰ τὰ κάλλη της καὶ τὴν πολλήν εὐγενίαν
»ἀρνοῦμαι καὶ τὴν πίστι μου καὶ τὴν πολλήν μου δόξαν
»καὶ γίνομαι καὶ Χριστιανὸς καὶ μετὰ σᾶς νὰ ἔλθω».
[§ 73] Καὶ τότε οἱ πέντε ἀδελφοὶ εἰς τὴν τένταν ὑπαγαίνουν
καὶ ηὗραν κλινάριν ἔμμορφον, ξυλαλόην ἐφειασμένον,
καὶ ἀπάνω πάπλωμα χρυσὸν καὶ ἀπάνου κεῖται κόρη,
καὶ ἐκάθετον ἡ λυγερὴ ὡς μῆλον μαραμμένον,
καὶ ἔκλαιεν καὶ ὠδύρετον καὶ τὰ ἀδέλφια της ἐζήταν·
αὐτὴ καὶ ἂν ἐμαραίνετον, ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος
καὶ ὡμοίαζεν ἡ πανέμμορφος ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου·
τὸ κάλλος ἐμαραίνετον τῆς θαυμαστῆς τῆς κόρης,
ὢ συμφορὰ καὶ θέαμα καὶ ἀσωτίας ἔργον. 144α
[§ 75] Καὶ ὡς εἴδασιν τὰ ἀδέλφια της τὴν κόρην μαραμμένην,

156 νεώτερε, 175 ἐγὼ δείλια τὰ κάλλη της — 176 καὶ τὴν πίστη μου— 185 θαυμασθῆς—

157 ἑξ. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Κα 298 ἑξ., A 527 ἑξ., ἔνθα ἀντὶ τῶν λεγομένων περὶ τῆς ἥττης ἐν τῇ μονομαχίᾳ ὁ Ἀμηρᾶς ἐξομολογεῖται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὑπεδουλώθη ἀπὸ τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν ὡραίαν κόρην.

166 οὔτε μιλίαν τῆς εἶπα. Βλέπε ἀντιστοίχως A 536 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ἰδίως στίχ. Κα 308. Ὁ Χατζῆς ἑρμηνεύει τὴν παροῦσαν φράσιν «οὔτε συνευρέθην σαρκικῶς ταύτῃ». Βλέπε σχετικῶς Χατζῆ Προλεγόμενα, σελ. 32.

175. Ἐπροτίμησα τὴν διόρθωσιν συμφώνως πρὸς τοὺς στίχ. Κα 305 καὶ T (95) μολονότι θὰ ἦτο ἀνεκτὴ καὶ ἡ διόρθωσις: «Ἐγὼ δειλιῶ τὰ κάλλη της» κλπ. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Χατζῆ ἐν Προλεγομ. σελ. 24 καὶ Ξανθουδ σελ. 547.

ἀντάμα οἱ πέντε ἐστενάξασιν, τοιοῦτον λόγον εἶπαν·
«Ἐγείρου ἡ βεργόλικος, γλυκύν μας τὸ ἀδέλφιν·
»ἐμεῖς ὡς γι' ἀποθαμένην σὲ ἐκρατοῦμαν,
»καὶ ἐσὲν ὁ Θεὸς ἐφύλαξεν διὰ τὰ ὡραῖα σου κάλλη,
»τὸ ἄνθος τοῦ προσώπου σου ἐμάραινεν ἡ θλῖψις,
»πολέμους ἐμεῖς οὐκ ἐφοβήθημαν διὰ τὴν σὴν ἀγαπην».
Οἱ πέντε τὴν καταφιλοῦν καὶ ἐλιγοθυμήσασιν,
οἱ μὲν φιλοῦν τὰ χείλη της, οἱ ἄλλοι τοὺς ὀφθαλμούς της.
[§ 76-77] Κάθουνται οἱ πέντε ἀδελφοὶ καὶ ὁ 'Αμηρᾶς ἐκεῖνος
κοινὴν βουλὴν ἐδώκασιν νὰ πάρουν τὸν γαμπρόν τους
εἰς Ρωμανίαν νὰ ἔβγουν.
Καὶ εἰς μίαν ὥριοεν ὁ 'Αμηρᾶς ἐκεῖνος τοὺς ἀγούρους του, 144β
τοὺς θαυμαστὰς τοὺς εἶχεν,
εἰς τὴν βουλήν του ἐκράτησε μετ' αὐτον,
καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιλογίασε καὶ ὑπὰν εἰς τὴν Συρίαν.
[§ 81 ✱] Καὶ 'Αμηρᾶς ἐδιάγειρε μὲ τὴν κόρην καὶ μὲ τοὺς
εἰς τὴν Ρωμανίαν ὑπάσιν. (γυναικαδελφούς του
'Ομπρὸς ὑπὰν οἱ ἀγοῦροι του καὶ ὁ 'Αμηρᾶς ὀπίσω,
καὶ τὸ κοράσιον εἰς κλουβίν, βαστοῦν την πέντε μοῦλες,
τριγύρου τὴν παρακρατοῦν, τὰ πέντε της ἀδέλφια.
[§ 76] Καὶ βλέπει ὅλος ὁ λαὸς τὴν χαρὰν ταύτην ὅλην·
ὀπίσω της ἀκολουθοῦν θαυμάζοντες τὴν κόρην·
ἔβλεπαν ὅτι αἰχμαλωσίαν τὸ πῶς τὴν ἐλευθέρωσεν
ὁ 'Αμηρᾶς διὰ τὴν ἀγάπην τῆς κόρης.

201 μὲ ταῦτον,—

189. 'Εγείρου ἡ βεργόλικος. Περὶ τῆς προστακτικῆς «ἐγείρου», ἥτις εἶναι ἀρκετὰ συνήθης ὄχι μόνον εἰς ἀρχαῖα κείμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς μεσαιωνικὰ καὶ μεταγενέστερα τοιαῦτα τῆς δημοτικῆς γλώσσης, βλέπε παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 534, 'Επ' εὐκαιρίᾳ σημειῶ ἐνταῦθα μίαν περίεργον μορφὴν κλητικῆς τῆς μεσαιωνικῆς μας γλώσσης, ἥτις παρουσιάζει τὴν ἰδιοτυπίαν ὅτι ἀντὶ τοῦ συνήθους ἄρθρου ὦ, ἤτοι ἀντὶ τοῦ τύπου «ὦ βεργόλικε», τὸ ἄρθρον εἶναι κατ' ὀνομαστικήν. Τοιοῦτος τύπος κλητικῆς εἶχεν ἐπιζήσει μέχρις ἐσχάτων εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης καὶ διεσώθη εἰς τὰ μυρολόγια ὅπου εἶναι ἐν χρήσει. 'Ως πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως «βεργόλικος» ἐκ τοῦ βέργα καὶ ἡλικία=ἀνάστημα, ἤτοι ἡ ἔχουσα ὡραῖον ἀνάστημα καὶ λεπτοφυὴς ὡς βέργα, βλέπε ἐν Ξανθουδ. σελ. 534. Πρβλ. καὶ ἐν Ε 889 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

203. Καὶ ὁ 'Αμηρᾶς ἐδιάγειρε=Καὶ ὁ 'Αμηρᾶς ἐσηκώθη, ἐξεκίνησε. 'Ο Hesseling γράφει «ἐδιάγυρε». 'Ενταῦθα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ τοῦ γυρνῶ, ἤτοι γυρίζω ἐκ νέου, ἐπιστρέφω, καθόσον ὁ 'Αμηρᾶς τουλάχιστον διὰ πρώτην φορὰν μετέβαινεν εἰς Ρωμανίαν. Περὶ τοῦ ἐγείρω, ἐγείρομαι—γέρνω, γέρνομαι—γυρίζω—γυρνῶ βλέπε Χατζιδ. ΜΝΕ τόμος Α', σελ. 129—130. Βλέπε καὶ Ξανθουδ. σελ. 534.

206. ἑξ. Τὰ περὶ μεταφορᾶς τῆς κόρης ἐπὶ πολυτελοῦς φορείου (κλουβίν), μετακινουμένου διὰ πέντε ἡμιόνων, ἀποτελοῦν λεπτομερείας χαρακτηριστικὰς τοῦ παρόντος κειμένου, αἵτινες δὲν ἀπαντῶσιν εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν. Μόνον ὁ Πετρίτζης ἀναφέρει τὴν λεπτομέρειαν ὅτι κατὰ τὸ ταξίδι αὐτό : «Ἡ κόρη σ' ἀλογάμαξο εὑρίσκονταν βαλμένη, ὁ 'Αμηρᾶς ἀπὸ κοντὰ τ' ἁμαξιοῦ δὲν ἐβγαίνει» (Ο, στίχ. 487—488).

208. ἑξ. Πρβλ. ἀντιστοιχ. χωρία ἐν Α 563(125) καὶ Κα 331 ἑξ.

Τὸ «Κύριε ἐλέησον» ἔκραξαν ὁποὺ τὴν ἐγλυτώσαν·
καὶ ἐδάρτε ἦν ἐξάκουστον εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, 145α
ὅτι κοράσιον πάντερπνον ἐνίκησεν φουσσάτον,
καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ὡς γιὰ τὰ ὡραῖα της κάλλη,
καὶ ἐδιάγειρεν τὸν 'Αμηρᾶν τὸν πρῶτον τῆς Συρίας.
[§ 84-85] Καὶ ἀφότις εὐλογήθησαν ἐχαίρετον μετ' αὔτην·
καὶ ἀφότις ἐκοιμήθηκεν μὲ τὴν ἡλιογεννημένην,
ἔτεκεν παῖδα θαυμαστόν, τὸν Διγενὴν 'Ακρίτην
φωστῆραν τὸν αὐγερινόν, ἥλιον τὸν φωσφόρον
καὶ περιέλαμπρον τὸ φῶς εἰς ἅπασαν τὴν κτίσιν
καὶ εἰς τοὺς ἀπελάτας δυνατὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνδρειωμένους·
ἐγεννήθην καὶ ἐμεγάλωσεν καὶ ἐγίνην τετραέτης,
ἐχέρισε καὶ ἐμάνθανε τὰς γονικάς του ἀνδρείας.

* *
*

[§ 87] Καὶ μὲ τοὺς χρόνους τοὺς πολλοὺς ἔπεψεν καὶ ἡ
τὸν 'Αμηρᾶν χάρτην ἀπέσω ἀπὸ Συρίας (μάννα του, 145β
θρήνους γέμοντα ὀδυνηροὺς καὶ θλίψεις.
[§ 88✱] «Τέκνον μου ποθεινότατον, ψυχή μου, ἀναπλοκή μου,
»τί ἐσκότασες τὰ ὀμμάτια μου, τί ἔχασες τὸν ἐνιαυτόν σου;
»Τὸ γένος σου ἐντροπίασες πολλὰ εἰς τὴν Συρίαν ὅλην
»καὶ ὀνειδίζουν μας οἱ χωριάτες τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μας.
»Καὶ δὲν εἶναι κοράσια εἰς τὸν Παδά, εἰς τοῦ Παπαδά,

213 εἰς ἅπασαν τὸν κόσμον—227 ὀδυνηρὰς—

218. ἡλιογεννημένην. Βλέπε ἀνωτέρω ἐν Ε 143 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

221. Διορθωτέον ἴσως : «καὶ περιέλαμπε τὸ φῶς» κλπ.

224 'Εχέρισε=ἤρχισε. Βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις Ε 45 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι.

225 ἑξ. 'Απὸ τοῦ στίχου τούτου εἰσερχόμεθα εἰς νέον κεφάλαιον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν τρίτον λόγον τῶν διασκευῶν τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π τοῦ 'Ακριτ. ἔτους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 628 (173) ἑξ πρβλ. δὲ καὶ ἀντιστοιχ. χωρίον ἐν Κβ 50 ἑξ. Τὸ κείμενον ὅμως τῆς παρούσης διασκευῆς δὲν παρουσιάζει οὐδαμοῦ ἔστω καὶ ἴχνη συστηματικῆς διαιρέσεως τοῦ ποιήματος κατὰ κεφάλαια,

229. τὸν ἐνιαυτόν σου=τὸν ἑαυτόν σου. 'Ο περίεργος οὗτος τύπος τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας ἀπαντᾷ συχνάκις εἰς τὰ μεσαιωνικὰ κείμενα τῆς δημώδους 'Ελληνικῆς. Βλέπε σχετικῶς ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 948, 4824, 5091, 7316, 7322 κλπ. Κατὰ συνέπειαν εἶναι κακὴ ἡ ἐν προκειμένῳ διόρθωσις τοῦ Hesseling, ὑποθέσαντος ὅτι πρόκειται περὶ ἀβλεπτήματος τοῦ διασκευαστοῦ. 'Ο τύπος ἀπαντᾷ καὶ περαιτέρω ἐν Ε 741. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 540 καὶ σελ. 561, ὑποσημ. στίχ. 229 αὐτόθι, πρβλ. δὲ καὶ Ξανθουδ. σελ. 534 καὶ 547—548. 'Ως πρὸς τὸ «ἐσκότασες»=ἐσκότισες, ἤτοι μοῦ ἀφήρεσες τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν, (ἐκ τοῦ σκοτάζω ἢ σκοτάω), ὁ τύπος ἀπαντᾷ καὶ ἐν Μέσα Μάνῃ ὡς παραλλαγὴ τοῦ «σκοτώνω».

232. ἑξ. Τὰ ὀνόματα Παδὰ καὶ Παπαδὰ εἶναι κατὰ τὸν Καρολίδην παραφθορὰ τοῦ Βαγδᾶ καὶ Παγδάτι. 'Ομοίως καὶ τὸ Παστρὸ εἶναι ἡ Βασσόρα. 'Ως πρὸς τὸ ἐν Ε 236 Χάλεπε, τοῦτο εἶναι τὸ Χαλέπιον τῆς Συρίας (Alep). Βλέπε σχετικῶς ἐν 'Επετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' 330 'Ο Hesseling προτείνει διόρθωσιν τοῦ στίχου Ε 232 ὡς ἑξῆς: Καὶ δὲν εἶναι κοράσια εἰς τοῦ Παστρᾶ τὸ κάστρον;

»εἰς τοῦ Παστρὰ τὸ κάστρον;
»Καὶ οὐδὲν εἶναι κοράσια ἔμμορφα ἐκεῖ εἰς τὴν Βαβυλῶνα;
»Τὸν ἥλιον ἀντιτάσσουν.
»Τὰ εὐγενικὰ τοῦ Χάλεπε κοράσια οὐκ ἐνθυμᾶσαι;
»Νὰ λάμπουν ὡς ὁ ἥλιος καὶ μυρίζουν ὡς ὁ μόσχος;
»Καὶ δὲν θυμᾶσαι, τέκνον μου, κοράσια ὁποὺ ἀγάπας,
»καὶ δέρνουσιν τὰ στήθη των, παρηγορίαν οὐκ ἔχουν;
»Οὐκ ἐνθυμᾶσαι τέκνον μου τοὺς θαυμαστούς σου παῖδας;
»Ὅτι ἐμέναν τὰ παραρίκτουσιν καὶ ὀνειδίζουσίν με,
»καὶ οἱ συγγενεῖς, οἱ πρόλοιποι καὶ ὅλον τὸ φουσσάτον
»ἐμὲν κατὸνειδίζουσι ὡς διὰ σένα, τέκνον.
»Ἐγὼ ἤκουσα ἐγέννησας παιδίν, δράκοντα τῆς Συρίας.
»Καὶ ἀλὶ ἐμὲν ἂν τὸ μάθουν οἱ Κασίσοι,
»ἂν τὸ μάθουν ἀπὸ Ἐμὲκ καὶ Ὀραζαβοῦρον,

»οὐ μὴ ἀνοίξουν τὸ μασγίδιν των τοῦ μέγα Μαχουμέτη, 146α
»καὶ εἰς τὸ μνῆμαν του νὰ κλάφουν καὶ νὰ σοῦ καταρῶνται.
»Καὶ οὐδὲν θυμᾶσαι, τέκνον μου, τί ἐποίκαμεν οἱ δυό μας,
»καὶ ἀπέκει ἐκατέβημεν εἰς τὸ μνῆμαν τοῦ Προφήτου
»καὶ ὑπέκλινες τὴν κεφαλήν, εὐχήσθηκά σου, τέκνον.
»Καὶ ὅταν ἤθελες δοξασθεῖν καὶ ἐπαινεθεῖν μεγάλως,
»ἐρνήθης καὶ τὸ γένος καὶ ὅλην σου τὴν Συρίαν.
[§ 89, 91✱] »Οὐδὲν θυμᾶσαι, τέκνον μου τί ἔποικεν ὁ παπποῦς σου;
»τὸ πόσους Ρωμαίους ἔσφαξεν καὶ πόσους δούλους ἐπῆρεν;
»Τὰς φάλαγγας ἐγέμισεν ἄρχοντας τῶν Ρωμαίων.
»Καὶ πάλιν οὐδὲν θυμᾶσαι, τέκνον μου, τί ἔποικεν ὁ πατήρ σου;
»Τὸ Κόνιον ἐκούρσευσεν μέχρι καὶ εἰς τὸν Ἄμμον,
»εἰς Νικομήδειαν ἔφθασεν καὶ εἰς Πέρνετον ἐπέβην,
»καὶ ἂν οὐδὲν ἦτον ἡ θάλασσα ἀκόμη πάντα εἶχεν ὑπαγαίνει.

234 ἐκεῖτον εἰς τὴν Βαβ.—240 οὐκὲν θυμᾶσαι—

258 ἐκούρσευεν—

240. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Κβ 86 καὶ Α 668, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι περὶ τέκνων καὶ γυναικῶν τοῦ Ἀμηρᾶ ἐν Ἀραβίᾳ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ κατωτέρω ἐν Ε 284 ἑξ., ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

245. Κασίσοι εἶναι κατὰ τὸν Καρολίδην οἱ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων μνημονευόμενοι Καϊσινοὶ τῆς Μεσοποταμίας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' σελ. 330. Ὑποθέτω ὅτι πρόκειται περὶ τῶν Ἰσμαηλιτῶν τῶν συμπηξάντων τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Χασίσοι ἢ Κασίσοι (Haschischins ἢ Assassins) περίφημον αἵρεσιν, ἥτις ἐκ Καΐρου διαδοθεῖσα μέχρι Περσίας κατέστη τρομερὰ ἰδίως ἐπὶ Χασὰν-μπὲν Σαμπὰχ ἀρχηγοῦ της, ὅστις τῷ 1090 κατέλαβε τὸ φρούριον Ἀλαμὸν (φωλεὰν τῶν γυπῶν). Τὰ μέλη τῆς αἱρέσεως ταύτης ἦσαν συνήθως διανοούμενοι, μαθηματικοί, ἀστρολόγοι, ἰατροί, ἔκαμναν δὲ χρῆσιν τοῦ χασὶς (haschisch-el-fokkara=χόρτον τῶν φακιρῶν), ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὁποίου ἐφανατίζοντο καὶ καθίσταντο θαρραλέοι, ὥστε νὰ προβαίνουν εἰς ἐγκληματικὰς πράξεις. Περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Χασίσων πραγματεύεται καὶ ὁ Μάρκος Πόλος εἰς τὸ «Βιβλίον τῶν θαυμασίων» τοῦ Ρουστιτσιάνου. Τούτων ὁ ἀρχηγὸς ἐκαλεῖτο Σεΐχ-ἄλ-Τζεμπέλ, ἤτοι «Γέροντας τοῦ βουνοῦ», ἢ «μέγας αὐθέντης», ἦτο δέ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σταυροφοριῶν, τόσον ἰσχυρὸς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὥστε συνέλαβε καὶ ἐφόνευσε τὸν μαρκήσιον τῆς Τύρου καὶ Μονφερράτου Κονρᾶδον, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ στεφθῇ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ 1192. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν διάδοχον τοῦ Κονράδου Ἐρρίκον νὰ ἔλθῃ εἰς συμφωνίας μετὰ τοῦ Γέροντος τοῦ βουνοῦ, τὸν ὁποῖον μάλιστα καὶ ἐπεσκέφθη εἰς τὸ λησταρχεῖον του. Τὰ τῆς περιέργου ταύτης ἐπισκέψεως ἐκτίθενται λεπτομερῶς ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Arbois de Jubainville. Histoire des comtes de Champagne του. Δ' Παρίσιοι 1859—1869. Τὰ κατὰ τὸν ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως τῶν Κασίσων, ἤτοι τὸν Γέροντα τοῦ βουνοῦ, παρουσιάζουσιν ἀναλογίας τινὰς πρὸς τὰ ἐν Α 1599 (1061) ἑξ. ἐκτιθέμενα περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀπελατῶν γέροντος Φιλοπαπποῦ εἰς τὸ λησταρχεῖον του. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1650 αὐτόθι.

246. Ἐμὲκ καὶ Ὀραζαβοῦρον πιθανῶς εἶναι κατὰ Καρολίδην τὸ ἐν Κη 7 καὶ Κη 207 ἀναφερόμενον Ἔμελ, ἤτοι ἡ Ἄμιδα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (νῦν Διαρβεκίρ), καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μνημονευομένη πόλις Ὄργαθα ἢ Ὄρθαγα τῆς Μεσοποταμίας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' σελ. 330—331, Καρολ. σελ. 243 καὶ ὑποσημ. Κη 7. Ὡς πρὸς τὸ Ἐμὲκ πιστεύω μᾶλλον ὅτι εἶναι παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Μέκκας, ἥτις φέρεται περαιτέρω ἐν Ε 289 καὶ Ε 537 ὑπὸ τὰ ὀνόματα Μάγγας καὶ Μακέ.

247. τὸ μασγίδιν των. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ε 102 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

254. ἑξ. Τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν δὲν μνημονεύουν πράξεις τοῦ πάππου, ὡς ἐν προκειμένῳ, ἀλλὰ μόνον τοῦ πατρός. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Ε 254 καὶ Ε 217 πρὸς Κα 60 ἑξ. Α 642 ἑξ., βλέπε δὲ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι.

255. φάλαγγας. Τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν ἀναφέρουν «φυλακάς» Πρβλ. Κη 62 καὶ Α 644 (189). Φάλαγγες ἦσαν εἶδος ποδοκάκκης, ἐν ᾗ διεπέρων τοὺς πόδας τῶν αἰχμαλώτων καὶ φυλακισμένων, κοινῶς κλάπες. Ἀνάλογος ἦτο καὶ ὁ πρὸ πεντηκονταετίας καὶ πλέον ἐν χρήσει εἰς τὰ σχολεῖα μας πρὸς τιμωρίαν τῶν μαθητῶν περίφημος «φάλαγγας». Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 548, ὡς καὶ ἐν Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. ΚΓ', σελ. 794.

257. ἑξ. Ἐν σχέσει πρὸς τὰς πράξεις τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀμηρᾶ πρβλ. ἀνωτέρω καὶ στίχ. Ε 254, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Τὰ ἐφεξῆς γεωγραφικὰ ὀνόματα ὑπέστησαν παραφθορὰς καὶ ἀλλοιώσεις τοιαύτας, ὥστε τὰ πλεῖστα κατέστησαν ἀγνώριστα. Ἐκ τούτων τὸ μὲν Κόνιον ταυτίζεται πρὸς τὸ Ἰκόνιον, ὑπὸ δὲ τὸ ὄνομα Ἄμμος κρύπτεται πιθανῶς ἡ Ἄβυδος. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Κβ 77. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ πρόκειται περὶ τοῦ Ἀμορίου, τῆς Ἀγκύρας, τῆς Ἀκινᾶς ἤτοι μιᾶς τῶν πόλεων τῶν μνημονευομένων εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν καὶ φερομένων ὅτι ὑπέστησαν λεηλασίας, ἢ τέλος τῆς Ἀμισσοῦ. Πρβλ. σχετικῶς ὑποσημ. Ε 260 ἐν τέλει. Πρβλ. σχετικῶς Κα 295=Α 525 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., Κβ 77=Α 658 καὶ ὑποσημ. Α 657 ἑξ. Πέρνετος ἴσως εἶναι ἡ Πέργαμος, ἢ ἡ ἐν Α 659 καὶ Κβ 78 ἀναφερομενο Τέρεντα. Ὡς πρὸς τὸν Ἕρμονα καὶ τὸν Ζυγὸν βλέπε παρατηρήσεις Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' σελ. 331.

260. Ὁ στίχος οὗτος κατὰ παρατήρησιν τοῦ Grégoire προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως ἀναλόγου χωρίου τοῦ Γενεσίου ἀφηγουμένου τὰ τῆς ἐπιδρομῆς ἐναντίον τῆς Ἀμισσοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐμίρου τῆς Μελιτηνῆς, ὅστις βλέπων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω διέταξε νὰ μαστιγωθῇ ἡ θάλασσα, ὡς ἄλλοτε ὁ Ξέρξης ἔκαμε παρὰ τὴν Ἄβυδον. Τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Γενεσίου ἔχει ὡς ἑξῆς: «Καὶ τὴν πολυάνθρωπον τεθεάμενος αἰχμαλωσίαν καὶ λαφυραγωγίαν πολλήν, ὧν γέγονεν ἐγκρατὴς ὅλος καθέστηκεν ἐμμανής, τῇ θαλάσσῃ περισχεθεὶς τῆς ἀπλήστου φορᾶς καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ ὀξέως διενετείλατο κοπείσαις ῥάβδοις τύψαι τὴν θάλασσαν». Δὲν μοῦ φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ Ἐμίρης εἶχε τόσας γνώσεις τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, ὥστε νὰ μιμηθῇ τὸν Ξέρξην ἐν προκειμένῳ, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον πρόκειται περὶ ἀντιγραφῆς τῆς ἰδέας ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον (βιβλ. VII, κεφ. 35) ἐκ μέρους τοῦ Γενεσίου. Ἐν

»Καὶ ὁ ἀδελφός μου καὶ ὁ θεῖος σου, ὁ Μουρατασίτης, ἐπῆγεν,
»τὸν Ἕρμοναν ἀνέδραμεν καὶ τὸν Ζυγὸν ἐπιάσεν,
»τὴν δὲ Ἀρμενίαν ἐξήλειψέν την παντελῶς καὶ πολὺ κακὸν
⟨τὴν ἐποίησεν.
»Καὶ οὐδὲν θυμᾶσαι, τέκνον μου, τί ἐποῖκεν ὁ πατήρ σου;
»Πόσα κοράσια ἤφερεν εἰς τῆς Συρίας τὰ κάστρα, 146β
»ρωμαϊκὰ καὶ περσικά;
[§ 92] »Καὶ ἐσὺ ἐπαραξέβηκας ἀπὸ τοὺς συγγενούς σου,
»ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς σου φίλους διὰ Ρωμαίας ἀγάπην.
»Καὶ πῶς σὲ παρεξέβαλεν ἡ χατζιροφαγοῦσα
»καὶ ἀρνήθης καὶ τὴν πίστιν σου καὶ ὅλην σου τὴν Συρίαν;
»Τὴν εἶχες εἰς τὸν σταῦλον σου καὶ εἶχες την καὶ σκλάβαν,
»ἐποίκές την κυράν σου,
»καὶ γδύνεται καὶ θέτεις την σιμὰ εἰς τὴν ἀγκάλην σου.
[§ 94] »Ὅμως ἂν θέλῃς, τέκνον μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχήν μου,
»αὔτου φαρία σὲ ἔστειλα ἐπιλεκτὰ καὶ δρομαῖα
»καὶ ἀγένεια παλληκάρια, εὐγενεῖς Ἀραβίτας,
»πεντακοσίους ἄρχοντας χρυσοκλιβανιασμένους,
»καὶ τὸ λουρίκιν τὸ χρυσόν, τὸ ἐφόρει ὁ πατήρ σου,
»καὶ τὸν βάδεον, τὸν καβαλλίκευγεν, καὶ καβαλλίκευσέ τον,

261 καὶ ὁ θεῖος μου—272 ἐποῖκες τὴν κυράν σου.—274 Ὁμῶς ἂν θέλῃς,

τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐν στίχ. Ε 258 ἀναφερομένη Ἄμμος θὰ ἠδύνατο νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν Ἄβυδον. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Ε 257 ἑξ., Ε 263, ὡς καὶ ἐν Byzantion V, σελ. 331. Πρβλ. τέλος στίχ. Ε 258 πρὸς Κβ 77.

261. Μουρατασίτης. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ παραμορφώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ θείου τοῦ Ἀμηρᾶ, ὅστις ἐν Α 656 (201) φέρεται καλούμενος «Μουσοὺρ Ταρσίτης», ἐν δὲ τῷ κειμένῳ τῆς διασκευῆς Κβ 75 ὀνομάζεται «μουρσῆς ὁ Καρόης». Πρβλ. σχετικὰ χωρία αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις.

263. Πιθανῶς πρόκειται ἐνταῦθα οὐχὶ περὶ τῆς Ἀρμενίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἀρμενιακοῦ θέματος παρὰ τὸν Πόντον, ἔνθα αἱ πόλεις Ἀμάσεια καὶ ἡ παραθαλασσία Ἀμισσός. Ἡ πιθανότης αὐτὴ σχετίζεται στενῶς πρὸς τὴν ἄποψιν τοῦ Grégoire περὶ ἀπομιμήσεως τοῦ παρόντος χωρίου ἐκ τοῦ Γενεσίου, ἐξαρτᾶται ὅμως ἂν καὶ κατὰ πόσον εἶναι θετικὴ ἡ ἄποψις αὐτή. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Ε 260.

265—266. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Ε 150 καὶ Ε 152, ἔνθα ἀναφέρονται στρατεύματα ρωμαϊκὰ καὶ περσικά, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Ε 150 ἑξ.

267. τοὺς συγγενούς σου. Ὁ τύπος οὗτος τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ, ἀντὶ τοῦ συνήθους «συγγενεῖς» εἶναι καθαρῶς Πελοποννησιακός. Εὕρηται εἰς τὰ μεσαιων. κείμενα καὶ δὴ ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 737 (βλέπε αὐτόθι ταυτάριθμον παραλλαγὴν Π). Λέγεται καὶ σήμεοον ἀκόμη ἰδιωματικῶς εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου καὶ δὴ ἐν Μεσσηνίᾳ. Βλέπε σχετικῶς ἀναλόγους παρατηρήσεις μου ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὑποσ. Ε 33—34.

269. ἡ χατζιροφαγοῦσα = ἡ ἀκάθαρτος χριστιανή, ποὺ τρώγει χοίρειον κρέας. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Κβ 82 καὶ Α 663, βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 549.

277. χρυσοκλιβανιασμένους. Πρβλ. τὸν σχετικὸν τύπον «χρυσοκλιβανᾶτοι» ἐν Α 3259, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ περαιτέρω ἐν Ε 579.

278. Περὶ λουρικίου ἢ λωρικίου βλέπε ἐν Κστ 555 καὶ Α 3544, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3542 ἑξ.

»καὶ βάλε καὶ τὸ λουρίκιν.
»Καὶ οἱ φάρες ἂν σὲ ἀκολουθοῦν, ἐσὲν κανεὶς οὐ φθάνει....
»εἰ δὲ καὶ ἀγαπᾷς την περισσά, τέκνον, ὡσὰν μοῦ λέγουν,
»ἔπαρε καὶ αὐτὴν μετὰ ἐσέναν.
[§ 93] »Εἰ δὲ καὶ οὐκ ἔλθῃς τὸ γοργόν,
»μὰ τὸν Προφήτην τὸν καλόν, τὸν μέγαν Μαχουμέτην,
»τὰ τέκνα σου νὰ σφάξουσιν καὶ ἐμέναν θέλουν πνίξει,
»τὰ δὲ κοράσιά σου τὰ καλὰ ἄλλους νὰ περιλάβουν. 147α
[§ 94 ✱] »Καὶ ἂν οὐδὲν ἔλθῃς τὸ γοργόν, κατέβειν ἔχω εἰς τὸ
»εἰς τὸ μνῆμαν τοῦ Προφήτου, ⟨Μάγγας
»καὶ κλίνειν ἔχω κεφαλὴν, ὑπὲρ εὐχῆς μου πρώτης,
»καὶ νὰ ἔχῃς τὴν κατάραν μου ὑπὲρ εὐχῆς γονέων».
[§ 95] Κ' ἔδωκέν τους τὰ γράμματα καὶ εἰς Ρωμανίαν ἐβγῆκαν,
καὶ ἦλθασιν καὶ ἀπηλικεύσασιν εἰς τὸ Χαλκοπέτριν.
[§ 96] Τὰ γράμματα ἀπέστειλαν κρυφὰ εἰς τὸν Ἀμηρᾶν ἐκεῖνον,
καὶ οὕτως γὰρ ἐγράφασιν τὰ πιττάκια ἐκεῖνα·
«Ὁ Ἀμηρᾶς, ἀφέντης μας, -ὁ φέγγος φέγγει ὅλον,
»νύκτα καὶ ἂν περιπατοῦν, τὸ φέγγος φέγγει πάλε».
Ἀνέγνωσαν τὰ γράμματα καὶ οὕτως ἐδηλῶναν·
καὶ ἤκουσεν τὰ γράμματα, ἐθλίβην ἡ ψυχή του,

280. καὶ ἔβαλε καὶ τὸ λουρίκιν·—293 καὶ ἐπλεύσασιν εἰς τὸ Χαλκοπέτριν.—298 τὰ γράμματα, καὶ οὔτε ἐδειλῶμαν·—

281 ἑξ. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἐλλείπουν 2—3 στίχοι συμβουλῶν τῆς μητρὸς τοῦ Ἀμηρᾶ νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰ δυνατὸν ἐντελῶς τὴν Ρωμαίισσαν γυναῖκα του. Ἡ συνέχεια φαίνεται ἀπὸ στίχ. Ε 282 ἑξ.

284 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κβ 84 ἑξ. καὶ Α 666 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 668 ἑξ.

288 ἑξ. Μάγγας εἶναι πάντως ἡ Μέκκα, καίτοι τὸ μνῆμα τοῦ Προφήτου δὲν εἶναι ἐκεῖ, ἀλλὰ ἐν Μεδινᾷ. Περαιτέρω ἡ αὐτὴ πόλις ἀναφέρεται ἐν Ε 537 ὑπὸ τὸ ὄνομα Μακέ. Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Καρολίδου ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Γ' σελ. 331. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ τοπωνύμιον Ἐμὲκ ἐν Ε 246, ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Τὸ παρὸν χωρίον προῆλθεν ἐκ παρανοήσεως προφανῶς ὀφειλομένης εἰς ἀνεπαρκῆ γνῶσιν τῶν μουσουλμανικῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἢ τῶν διασκευαστῶν. Τοῦτο λαμβάνομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσωμεν καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Κα 101 ἑξ. Κγ 141 ἑξ. κλπ.

290—291. Ἡ ἔννοια ἐνταῦθα εἶναι ὅτι ἐν περιπτώσει μὴ ἐπανόδου τοῦ Ἀμηρᾶ εἰς Ἀραβίαν, ἡ μήτηρ του τὸν ἀπειλεῖ ὅτι θ' ἀναγκασθῇ νὰ μεταβῇ εἰς Μέκκαν μόνη, ἐκεῖ δὲ ἐνώπιον τοῦ μνήματος τοῦ Προφήτου θ' ἀνακαλέσῃ τὴν ἀρχικήν της εὐχήν, τὴν ὁποίαν εἶχε κάμει παρουσίᾳ καὶ τοῦ υἱοῦ της ἄλλοτε, οὕτω δὲ ἀντὶ εὐχῆς γονέων ὁ Ἀμηρᾶς θὰ ἔχῃ ἐφεξῆς τὴν κατάραν τῆς μητρός του.

293 ἀπηλικεύσασιν εἰς τὸ Χαλκοπέτριν. Διώρθωσα μερικῶς τὸν παρόντα στίχον, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ πλοῦ, καὶ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῶν ἀντιστοιχ. χωρίων Κβ 102: «ἠμπλικεύσασι», καὶ Α 681 (230): «ἀπλικεύσασιν». (Βλέπε ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ αὐτόθι). Ὡς πρὸς τὸ Χαλκοπέτριν, τοῦτο εἶναι παραμόρφωσις τῆς ἐν Κβ 101 Λακκοπέτρας, ἢ Λευκοπέτρας ἐν Α 680 (230). Βλέπε σχετικῶς καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις εἰς τὰ ἀνωτέρω χωρία τῶν κειμένων τούτων.

294 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κβ 103 ἑξ. καὶ Α 682 ἑξ.

ἐκαύσθηκαν τὰ σπλάγχνα του, ἐχάθην ἡ καρδιά του, 147β
ἤκουσεν διὰ τὴν μάνναν του, τὰ τέκνα του ἐνθυμήθη,
καὶ τὰ κοράσια τὰ καλὰ τὰ πολυπόθητά του,
καὶ ἀνέγνωθεν τὰ γράμματα καὶ ἀπέκει ἐφίλησέν τα.
[§ 97] Ὡς λέων ἐβρυχίσθηκεν, σεβαίνει εἰς τὸ κουβούκλιν,
καὶ τὴν καλήν του τὰ λαλεῖ καὶ τὴν βουλήν του λέγει,
καὶ τέτοια συμβουλεύεται, καὶ οὕτως τὴν συντυχαίνει·
«Ἡ μήτηρ μου μὲ ἀπέστειλεν γράμματα ἀπὸ Συρίας
»καὶ ἀγούρους μοῦ ἀπέστειλεν ἐνταῦθα νὰ μὲ πάρουν,
»καὶ νὰ μὲ πάρουσιν γοργὸν νὰ ὑπάγω μετ' ἐκείνους,
»καὶ νὰ ἰδῶ τὴν μητέραν μου καὶ πάλι νὰ διαγύρω».
[§ 98, 100] Καὶ ταῦτα ἡ κόρη, ὡς τὸν ἤκουσεν, βαρυαναστενάζει
καὶ ἐπήδησαν τὰ δάκρυα της καὶ ἐχάθηκεν ὁ νοῦς της,
καὶ ὁ νοῦς της συλλογίζεται ἵνα τὰ μαντατεύσῃ
τὰ ἀδέλφιά της τὰ γλυκειά, 148α
καὶ πάλιν περικόπτεται ὡς διὰ ταραχὰς καὶ μάχας·
ὅμως πείθει τὸν λογισμὸν μὴ τὸ ὁμολογήσῃ,
νὰ μὴ ἐκφανερώσῃ τὰ κρυπτὰ μυστήρια τοῦ καλοῦ της.
[§ 103] Καὶ ὁ ὕστερός της ἀδελφὸς εἰς τὸν ὕπνον του εἶδεν
καὶ σκοτεινὰ σηκώνεται, λέγει το τῶν ἀδελφῶν του·
«Ἀπόψε εἶδα, ἀδέλφια μου, ὄνειρον καὶ οὕτως γὰρ δηλώνει·
»ἐφάνη μου ὅτι εἶδα εἰς τὸ Χαλκόπετρον γεράκας πετομένας
»καὶ ἀετὸς χρυσόπτερος ἐσέβην εἰς τὸ κουβούκλιν,
»περιστερὰν ἐδίωκεν ἄσπρην ὡς εἶν' τὸ χιόνιν,
»καὶ ἥπλωσα τὰ χέρια μου κ' ἐπίασα καὶ τὰ δύο,
»κ' ἐπόνεσε ἡ ψυχή μου καὶ διὰ τοῦτο ταχεῖα ἐσηκώθην».
[§ 104] Καὶ τότε ὁ πρῶτος ἀδελφὸς οὕτως ἀπηλογᾶται·
«Φαίνεταί μου, ἀδέλφια μου, ὅτι οἱ γέρακες ἄνδρες ἁρπάκτες ἔνι,
»καὶ ὁ ἀετὸς χρυσόπτερος, φαίνεταί μου, ἔνι ὁ γαμπρός μας,
»ἡ περιστέρα τὸ ἀδέλφι μας, μὴ τὸ κακοδικήσῃ.
»Καὶ διασυντόμως ἂς καβαλλικεύσωμεν καὶ ἂς περιγυριστοῦμεν,
»ὅπου εἴδαμεν τὸ ὄνειρον, ὅπου εἴδαμεν τὰ γεράκια».
[§ 105] Οἱ πέντε ἐκαβαλλίκευσαν καὶ ὑπὰν εἰς τὸ Χαλκοπέτριν,
ἐκεῖ ηὗραν τοὺς Σαρακηνοὺς εὐγενεῖς Ἀραβίτας,
γελῶντας τοὺς ἐλάλησαν, ἀμμὴ οὐδὲν τοὺς ἐγνωρίσαν.

316 πείθει τον τὸν λογισμὸν—323 ἄσπρον ὡς ἦν τὸ χιόνιν.—325 ταχεῖα ἐσηκώνω».

313 ἑξ. Τὸ περὶ τῆς ἀρχικῆς σκέψεως τῆς κόρης ν' ἀναγγείλῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς της τὰς ἐκμυστηρεύσεις τοῦ Ἀμηρᾶ περὶ ἀναχωρήσεώς του, ἀπαντῶσι εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ Α, Π, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ τῆς Κρυπτοφέρρης. Πρβλ. σχετικῶς Α 721 (271) ἑξ. πρὸς Κβ 132 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν αὐτόθι.

320 ἑξ. Περὶ τοῦ ὀνείρου πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κβ 139 ἑξ. καὶ Α 745 (295). Παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς συμφωνεῖ ἐν προκειμένῳ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν κειμένων τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π, ἔνθα γίνεται λόγος ἐπίσης περὶ ἀετοῦ χρυσοπτέρου. Σχετικῶς πρβλ. στίχ. Ε 321 πρὸς Α 747. Τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ κειμένου Κβ 141 ἀναφέρει ἀντὶ τοῦ ἀετοῦ «φάλκωνα πολεμικόν». Πρὸς τούτοις βλέπε καὶ ὑποσημ. Α 745 ἑξ. καὶ Α 755 ἀναφερομένας εἰς τὸ περὶ οὗ πρόκειται ὄνειρον.

Γενικὴ ἄποψις τῆς Μελιτηνῆς (Μαλάτια)

Μεσαιωνικὸν κάστρον τοῦ Χαλεπίου τῆς Συρίας

Τὰ Μύλασα στὸ Κουλούκιον. Ἄποψις παραλίας

Συνάντησις Ἑλληνικοῦ καὶ ἀραβικοῦ ἱππικοῦ. Βυζαντινὸν χειρόγραφον τῆς Ἐθν. Βιβλ. Μαδρίτης.

Βυζαντινὸς στρατηγὸς καὶ πολεμισταί. Εἰκὼν χειρογράφου τοῦ 9ου αἰῶνος ἀποκειμένου ἐν τῇ Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων.

«Καλῶς τὰ παλληκάρια μας, γεράκια τοῦ γαμπροῦ μας, 1488
»τί ὧδε ἐπεζεύσατε καὶ οὐκ ἤλθετε εἰς τὸν οἶκον τοῦ
(γαμπροῦ μας ;»
Καὶ τότε εἷς Σαρακηνὸς ἐλάλησε, τὸν λέγασιν Μουσοῦφριν·
«Ἐχθὲς ἐπαραβραδυάστημαν καὶ ἐμείναμεν ἀπ' ὧδε».
Καὶ τότε οἱ πέντε ἀδελφοὶ εἰς τὸν οἶκον ὑπαγαίνουν
μὲ ταραχὰς ὑπήντησαν, τὸν Ἀμηρᾶν λαλοῦσιν.
[§ 108] «Αὐτοῦ φαρία σὲ ἀπέστειλαν ἐπίλεκτα, δρομαῖα,
»καὶ ἀγένεια παλληκάρια ἀπὸ τοὺς Ἀραβίτας
»καὶ ἔστειλάν σου καὶ τὸ λουρίκιν τὸ χρυσόν, τὸ ἐφόρειε
(ὁ πατήρ σου·
»καὶ ἂν βούλεσαι μισσεύσειν κρυφῶς ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν,
»σήμερον ἔπαρε τὰ σὰ καὶ τὰ ἤφερες μὴ ἀφήσῃς,
»τὴν ἀδελφήν μας ἄφης την, τὸν παῖδα σου ἀπαρνήσου,
»καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν ἀναθρέψωμεν καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν δικαιώσῃ.
»Μὴ βουληθῇς, ὦ Ἀμηρᾶ, νὰ ἔβγῃς κρυφῶς ἀπ' ὧδε 149α
»καὶ ὅπου σὲ καταφθάσωμεν ἄλλον Συρίαν οὐ βλέπεις»..
[§ 109] Καὶ ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ Ἀμηρᾶς πολλὰ τοὺς ἐφοβήθην,
ὁ νοῦς του ἐσυνετρόμαξεν καὶ οὐδὲν τοὺς ἀπεκρίθην.
[§ 97, 110] Ὡς λέων ὠρυόμενος ἐσέβην εἰς τὸ κουβούκλιν,
τὴν κόρην κατονειδίζοντα οὕτως τὴν συντυχαίνει·
«Οὕτως εἰσὶν οἱ Χριστιανοὶ καὶ οὕτως φυλάσσουν ὅρκους. 1496
[§ 111] »Καὶ οὐδὲν θυμᾶσαι ἀπ' ἀρχῆς τὸ τί ἔπαθα δι' ἐσέναν;
»Δούλην σὲ ἐπῆρα ἀπ' ἀρχῆς ἀπὸ τὰ γονικά σου,
»καὶ ἐσὺ ἔχεις ἐμέναν τώρα δοῦλον,
»καὶ τὰ ὥριζες ἐγίνουντα, τὰ ἤθελες ἐποίουν,
»σκλάβαν σε ἐπῆρα καὶ εἶχα σὲν ὡς κυρὰν μου.
»Ἐμὲν ποτὲ οὐκ ἐπήντησεν στρατηγὸς ἢ τοπάρχης,
»καὶ στανεό μου οὐδὲν μοῦ ἐμίλησαν τινές, τινὰς μὴ τὸ καυχᾶται.

348 κρυφῶς ἐπόθεν·—359 οὐ κυράν μου.—360 στράτιος. ἢ τοπάρχης—361 καὶ στεανό μου οὐδὲν μοῦ ἐμίλησαν τινός,—

337. τὸν λέγασι Μουσούφριν. Πρβλ. καὶ στίχ. Ε 723. Πρόκειται περὶ παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος Μουσούρ, ὑπὸ τὸ ὁποῖον φέρονται εἰς τὰ κείμενα εἷς λῃστής, ὁ Μουσούρ, ὁ λεγόμενος Ταρσίτης καὶ ὁ Ἀμηρᾶς. Βλέπε σχετικῶς Εὑρετήρια ἀμφοτέρων τῶν τόμων. Παρατηρητέον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὅτι τὸ ὄνομα Μουσοὺρ ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἀμηρᾶν, μόνον εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 302 καὶ Α 4306. Τὰ σχετικὰ χωρία τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης δὲν ἀναφέρουν συγκεκριμένως τοιοῦτον ὄνομα προκειμένου περὶ τοῦ Ἀμηρᾶ.

360. Ἐπανάληψις τοῦ στίχου Ε 149.

361. στανεό μου=ἀκουσίως μου. Βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν Ε 788: «στανέο του τὸν ἐκράτει», ὡς καὶ εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Πετρίτζη: «στανειό της νὰ τὴν πάρῃ», Ο, στίχ. 755. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Romans σελ. 364 εἰς τὸ Εὑρετήριον, λέξ. «στανειό». Ἡ ἔκφρασις αὕτη ἀπαντᾷ συνηθέστατα εἰς τὰ μεσαιων. κείμενα τῆς δημώδους ἑλλην. γλώσσης μὲ παραλλαγάς τινας. Πρβλ. Ἀχιλλ. 1348, Ἐρωτόκρ. Α' 485, Α' 1664 (ἢ Α' 525, Α' 1706 μεγάλης ἐκδόσεως) Βλέπε καὶ Εὑρετήριον μεγάλης ἐκδόσεως Ἐρωτοκρ. σελ. 698 ἐν λέξ. στανιό, ἔνθα παραπομπαί, ἑρμηνευτ. παρατηρήσεις καὶ ἐτυμολογία ἐκ τοῦ σθένος. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ εἰς τὰ Πτωχοπροδρομικὰ ποιήματα καὶ εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Λυβίστρου (κείμενον Παρισίων) Βλέπε σχετικῶς ἐν Μαυροφρ. σελ. 484 εἰς τὸ Εὑρετήριον ἐν λέξ. «ἰστα-

»καὶ ὁ πόθος σου μὲ ἠνάγκασεν καὶ εἰς Ρωμανίαν ἐξέβην
»καὶ τὴν πίστιν μου ἀρνήθηκα, κυρά μου, ὡς διὰ ἐσέναν,
»καὶ τοὺς ἀγούρους μου τοὺς θαυμαστοὺς καὶ μετὰ ἐσέναν ἦρθα.
»Καὶ ἐδάρε μὲ κακοδικεῖς καὶ ἐπεβουλεύγεσαί με,
»καὶ θέλουν μὲ σκοτώσει οἱ πέντε ἀδελφοί σου.
[§ 112] »Πάντως ἂν σύρω τὸ σπαθὶν καὶ σφάξω τὸν ἑαυτόν μου·
»καὶ αὔριον νὰ σὲ ὀνειδίζουσιν οἱ εὐγενεῖς Ρωμαῖοι,
»ὅτι τὸν εἶχες εἰς βουλὴν καὶ ἐκεῖνος πάλιν ἐσέναν·
»τοὺς ἄνδρας κτείνει μάχαιρα, τὰ δὲ κοράσια ὁ ᾅδης.
[§ 99 ✱] »Ἀλλά, ψυχή μου, ὀμμάτιά μου, καρδία μου, ἀναπνοή
»μὴ τὸ θλιβῆς γάρ, λέγω σοι, μὴ τὸ καρδιοπονέσῃς· ⟨μου,
»ἡ ἀγάπη γὰρ μὲ ἠνάγκασεν πρὸς ὀλίγας ἡμέρας
»τῆς ταπεινῆς μου τῆς μητρὸς καὶ ὅλων τῶν συγγενῶν μου,
»καὶ θέλω νὰ πάω νὰ τοὺς ἰδῶ, καὶ πάλι νὰ ὑποστρέφω.
»Εἶδα γάρ, ὀμμάτιά μου, τὰ δάκρυα τῆς μητρός μου,
»καὶ ὡς δι' αὐτὸ ὑπαγαίνω. 150α
[§ 123] »Καί, μὰ τὸν Κριτὴν τὸν φοβερόν, τὸν τρέμει πᾶσα κτίσις,
»τὸν τρέμουν οἱ Σαρακηνοὶ καὶ οἱ Χριστιανοὶ πάντως,
»δώδεκα νυκτήμερα μόνον νὰ ποιήσω εἰς τὰ ἐδικά μου
»καὶ ἄλλα εἴκοσι τέσσαρα, ὥστε νὰ πάγω νὰ 'ρθῶ».
[§ 114] Καὶ τότε τὸ κοράσιον βαρέα ἀναστενάζει·
«Μάρτυρας νὰ εἶναι ὁ ἥλιος ὁ φαίνων εἰς τὸν κόσμον,
»ἀφ' ἧς ἡμέρας μ' ἔδειξες τὸ γράμμα τῆς μητρός σου,
»καὶ ἀπότες ἐμολόγησες τὰ κρυφά σου μυστήρια,
»ἂν τὰ εἶπα ἐγὼ τῶν ἀδελφῶν μου ἢ ἂν τὰ ἐμολόγησα
⟨ἀνθρώπου γεννημένου
»νὰ τύχω εἰς θάνατον πικρὸν τὸ ποῖον οὐδὲν ἐλπίζω,
»καὶ νὰ σὲ στερηθῶ καὶ τὸ φῶς τοῦ λάμποντος ἡλίου».

362 ἠνέγκασεν—367 Παντῶς—372 μὴ τὸ θλιβῆς γὰρ λέγωσι,—377 καὶ ὡς δι' αὐτὸν ὑπαγαίνω.—386 ἂν τὰ εἴπω ἐγώ.... ἢ ἂν τὰ ὁμολογήσω—

νεό σου» ἑρμηνευτ. παρατηρήσεις καὶ ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ στενός, ἐστενωμένος=ἀναγκασμένος, βεβιασμένος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Δουκάγγ. στανιό. Ἡ ἔννοια εἶναι ἐν προκειμένῳ ὅτι: «Ἄς μὴ καυχῶνται τὰ ἀδέλφια σου καὶ ἄς μὴν ἔχουν τὴν ἰδέαν ὅτι μὲ ἐξηνάγκασαν νὰ σὲ πάρω παρὰ τὴν θέλησίν μου, διότι ποτὲ κανεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ μοῦ προτείνῃ, κάτι τὸ ἐναντίον τῆς θελήσεώς μου, ἀλλὰ μόνον ὁ ἔρως μου πρὸς ἐσὲ μὲ ἔκαμε νὰ σὲ ἀκολουθήσω εἰς τὴν Ρωμανίαν καὶ ν' ἀρνηθῶ τὴν πίστιν μου».

365. καὶ ἐδάρε μὲ κακοδικεῖς=καὶ τώρα μὲ τιμωρεῖς ἀδίκως καὶ μὲ βασανίζεις.

369. Ἡ ἔννοια τοῦ στίχου εἶναι ἀσαφής. Βλέπε ὀρθὴν ἔννοιαν ἐν Α 320 ἑξ. καὶ Κβ 199.

370. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 818 (367), βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 545.

386 ἂν τὰ ἐμολόγησα ἀνθρώπου γεννημένου. Ἔκφρασις δηλωτικὴ ἀπολύτου ἀρνήσεως λεγομένη ὄχι μόνον ἐν Κρήτῃ, ὡς ὑπέθεσεν ὁ Ξανθουδ. σελ. 535, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ εἰς τὸν Μορέαν. Πρόκειται μάλιστα περὶ Πελοποννησιακοῦ ἰδιωτισμοῦ τῆς ἐποχῆς τῆς Φραγκοκρατίας, προελθόντος, ὡς εἰκάζω, ἐκ γαλλισμοῦ. Ἡ ἔκφρασις εὕρηται καὶ ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 8217: «καὶ μὴ τολμήσῃς νὰ τὸ εἰπῇς ἀνθρώπου γεννημένου».

[§ 115 116] Καὶ τότε τὸ κοράσιον ἐστράφηκεν ὀπίσω,
τῶν ἀδελφῶν της τῶν ἔλεγεν μετὰ κακῆς καρδίας·
«Ἄρτι, ἀδέλφια μου καλά, διατί νὰ τὸν λυπᾶτε, 150β
»διὰ τί νὰ τὸν ὀνειδίζετε καὶ ἦλθεν λυπημένος;
»Κλαίοντα καὶ ὀδυρόμενος κεῖται εἰς τὸ κλινάριν,
»καὶ ἀποφυσᾷ ὡς ἡ θάλασσα καὶ βρουχᾶται ὡς λέων,
»καὶ ἀπὸ θλίψεώς σας θέλει χαθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον.
»Παντῶς μετὰ θελήσεως τὸν ἐπῆρα ἄνδρα,
»καὶ ἠξεύρετε καλὰ ὅτι δι' ἐμέναν
»ἐρνήθηκεν τὴν πίστιν του καὶ Χριστιανὸς ἐγίνη,
»εἰς Ρωμανίαν ἐξέβηκεν ὡς διὰ ἐμὲν καὶ σᾶς τοὺς πέντε·
»καὶ ἐδάρε παραπονεῖτε τον καὶ ἐμέναν ὀνειδίζει.
[§ 117] »Καὶ ἐμέναν ἔδειξέν το γράμμαν τῆς μητρός του
»καὶ ἐμέναν καταθάρρεψεν καὶ τὰς βουλάς του μοῦ εἶπεν·
»μητρὸς κατάραν θλίβεται καὶ θέλει νὰ ὑπάγῃ·
»καὶ ἐσεῖς πῶς ἐφυλάξατε κατάραν τῆς μητρός σας,
»ὅταν ἐκατεφθάσατε τὴν ἄκραν τῆς κλεισούρας;
»Θάνατον οὐκ ἐφοβήθητε διὰ τῆς μητρός σας τὴν κατάραν».
[§ 118] Τὰ ἀδέλφια της λέγουσιν λόγους παρηγορίας·
«Ἐμεῖς ἐσέναν ἔχομεν ζωὴν καὶ ἀναπνοήν μας·
»καὶ ὡς δι' αὐτὸ τὸ θλιβόμεθεν νὰ πάγῃ καὶ ἀπομείνῃ.
»Ὅμως ἂν βούλεται ἀπελθεῖν
»νὰ ἰδῇ καὶ τὴν μητέρα του καὶ πάλιν νὰ διαγύρῃ,
»ἐμᾶς ἂς μᾶς ὀμώσῃ ὅτι νὰ ἔρθῃ τὸ γοργόν,
»νὰ μὴν γενῇ πάλιν Σαρακηνὸς καὶ ἐσὲν ἀλησμονήσῃ,
»καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν ἀποβγάλωμεν καὶ Θεὸς νὰ τὸν βοηθήσῃ». 151α
[§ 119 ✱] Οἱ πέντε ἀντάμα ἐστάθησαν μετὰ τῆς ἀδελφῆς των
καὶ εἰς τὸ κουβούκλιν ἤμπασιν εἰς τὴν κλίνην τοῦ γαμπροῦ τους,
καὶ ηὕρασιν τὸν νεώτερον κοιτόμενον εἰς τὴν κλίνην,
τὸν γρόνθον του εἶχεν εἰς τὸ μάγουλόν του ἀκουμπισμένον,
τοὺς ὀφθαλμούς του ἠγρίωσεν ὡς λέων πειρασμένος,
τὰ δάκρυά του ἐκατέβαιναν ὡς τὸ μύρι τοῦ Μαΐου.
Καὶ ὡς εἶδεν ὁ νεώτερος τοὺς γυναικαδέλφους του,
γοργὸν ἐκατεπήδησεν καὶ προσυπήντησέ τους.
Ἐκεῖνοι τὸν ἐλάλησαν λόγους ἡμερωμένους·
«Μὴ θλίβεσαι, νεώτερε, ἕνεκεν τῆς μητρός σου·
»χθὲς ἐκαβαλλικεύσαμεν ὁμάδι καὶ οἱ πέντε
»καὶ ἐπήγαμεν εἰς Χαλκοπέτριν,
»ὡς διὰ νὰ κυνηγήσωμεν τίποτε τῶν ἀγρίων·
»καὶ εἴδαμεν ἀπὸ μακρὰν πέραν τοῦ ποταμίου, 151β
»παλουκωσιὲς κ' ἐστέκοντα δεμένα τὰ φαρία·
»καὶ οἱ πέντε ἐπιλαλήσαμεν καὶ ἐπήγαμεν νὰ ἰδοῦμεν,
»καὶ ηὕραμεν τοὺς Σαρακηνοὺς εὐγενεῖς Ἀραβίτας·
»οἱ μὲν λουρίκια ἐφορούσασιν, ἄλλοι σουσανιασμένοι,

409 καὶ ὡς δι' αὐτὸν—429 παλουκωσιὲς ἠστέκοντα—432 σουσινιασμένοι—

426. Χαλκοπέτριν. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμ. στιχ. Ε 293 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

432 σουσανιασμένοι=φοροῦντες σουσάνια. Ἡ διόρθωσις ἐγένετο καθ' ὑπόδειξιν Φ. Κουκουλέ. Κατὰ τὸν Μοσχόπουλον «Ἐρωτήματα γραμματικὰ» (παρὰ Δουκαγγ. ἐν λ. σοῦσον) «θώραξ, μέρος τοῦ σώματος καὶ τὸ φολιδω-

»καὶ ἐκρατοῦσαν εἰς τὰ χέρια των κοντάρια καὶ ραβδία,
»πράσινα μακρυκόνταρα μετ' ἀσήμιν δεμένα,
»καὶ εἰς μίαν τοὺς ἐγνωρίσαμεν ὅτι ὡς διὰ ἐσέναν ἦλθαν,
»ὡς διὰ ἐσέναν ἐκοπίασαν ἀπέσω ἀπὸ Συρίαν,
»ἵνα σὲ ἐπάρουσιν κρυφῶς καὶ νὰ ὑπὰς μετὰ κείνους,
»καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν ἤλθαμεν εἰς ἐσέναν.
»Καὶ μὴ μᾶς μέμφεσαι, γαμπρέ, διατὶ σὲ ἀγριομιλοῦμεν·
»καὶ ἐσὺ ἂν θέλῃς πᾶν εἰς τὴν Συρίαν, θέλομεν νὰ μᾶς ὀμόσῃς,
»νὰ μὴν λησμονήσῃς τῆς κόρης τῆς ἡλιογεννημένης
»καὶ τοῦ παγκάλου σου τοῦ υἱοῦ, τοῦ Διγενῆ τ' Ἀκρίτη.
»Καὶ μηδὲν σοῦ φανῇ, νεώτερε, κακὸν διατὶ σὲ ὠνειδίσαμεν ὀψές,
»ἀμμὴ τὴν κακὴν καρδίαν ἔβγαλέ την ἀπὸ τὸν νοῦν σου,
»καὶ ἔχε ἡμερότηταν μᾶλλον δὲ καὶ πραότην,
»νὰ εἶσαι καὶ πανεύφημος εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην
»καὶ ἐμεῖς νὰ σὲ ἀποβγάλωμεν καὶ ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ,
»ὁποὺ τὸν κόσμο διακρατεῖ καὶ πάντας ἐπιβλέπει,
»καὶ πάλιν νὰ ὑποστραφῇς, νὰ ἔλθῃς διασυντόμως. 152α
»Εἰ δὲ καὶ βούλεσαι, γαμπρέ, ἄλλον μὴ ὑποστρέφῃς,
»καὶ νὰ ἀρνηθῇς τὸ ἀδέλφι μας, ἢ πάλιν
»τὸ ἄνθος, τὸν αὐγερινόν, τὸν Διγενῆ σου παῖδαν,
»ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεόν, ὁ τοὺς πάντας ἐβλέπων,
»νὰ μὴ ἴδῃς τὴν Συρίαν ἂν οὐδὲν ὑποστρέφῃς».
[§ 120] Καὶ τότε ὁ νεώτερος βαρέως ἀναστενάζει
καὶ ἐπήδησαν τὰ δάκρυά του, τοιοῦτον λόγον λέγει·
«Κύριε, ἐὰν ἐγὼ ἐνθυμηθῶ ἐσᾶς νὰ λησμονήσω,
»ἢ τὸ ἄνθος τὸ ἐκλεκτόν, τὸν Διγενῆ μου παῖδα,
»καὶ ἂν οὐδὲ διαγύρω ἐγλήγορα μετὰ καὶ τῆς μητρός μου,
»καὶ νὰ ἐπάρω καὶ τὰ ἀδέλφια μου νὰ ἔλθουν μετὰ ἐμέναν,
»νὰ πάρω καὶ τὸ πλοῦτός μου καὶ τὰ φαρία μου ὅλα,
»καὶ νὰ ἐβγάλω καὶ τὰ ἀμάλωτα ὁποὺ εἶναι εἰς τὴν Συρίαν,
»νὰ μὴ ἴδω τὸν ἥλιον λάμποντα μηδὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου».
Καὶ πάραυτα ηὐτρέπισαν ἵνα τὸν ἀποβγάλουν
οἱ πέντε οἱ γυναικάδελφοὶ καὶ ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης.
[§ 121] Καὶ κονομᾶται ὁ νεώτερος ἵνα καβαλλικεύσῃ.
Ἐσέβην εἰς τὸ κουβούκλιν του νὰ φιλήσῃ τὴν κόρην·
τὰ δάκρυά του ἐκατέβαιναν ὡς τὸ μύρι τοῦ Μαΐου,
οἱ στεναγμοί τους ἔβγαιναν ὡσὰν βρονταὶ καὶ κτύποι. 152β
Καὶ μὲ τὰ δάκρυα τὰ πολλὰ καὶ τοὺς ἀναστεναγμούς τους
ἐλάλησεν ὁ νεώτερος τὴν πολυπόθητήν του.
[§ 122] «Δός μου, φῶς μου ἀνέσπερον, χρυσομορφέ μου εἰκόνα,

439 μέφεσαι—445 καὶ ἔχει ἡμερότηταν—446 να εἶσαι καὶ πανεφημένος—448 καὶ πάντας ὑποβλέπει,—460 νὰ ἔλθω μετὰ ἐμέναν,—468 ὡς ὁ μύρι τοῦ Μαΐου,—

τὸν ὅπλον καὶ τὸ ἐξ ἁλύσεων, ὃ κοινῶς ἀπὸ τῆς τῶν Λατίνων γλώσσης σουσάνιον καὶ λωρίκιον λέγεται». Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Δ' σελ. 316. Πρβλ. καὶ περαιτέρω, στίχ. Ε 945.

441 τῆς κόρης τῆς ἡλιογεννημένης. Βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 143 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

462. τὰ ἀμάλωτα=τοὺς αἰχμαλώτους, τὰ ἀνδράποδα. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 1259 καὶ 1261.

»τὸ δακτυλίδιν τὸ φορεῖς εἰς τὸ μικρὸ δακτύλιν,
»ἵνα τὸ ἔχω δι' ἐνθύμησιν, κυρά, νὰ σοῦ θυμοῦμαι».
Καὶ ἤβγαλεν τὸ δακτυλίδιν της καὶ γρήγορα τοῦ τὸ δίδει·
καὶ τότε ὁ νεώτερος τὸ ἔβαλεν μετὰ πολλῶν δακρύων.
Καὶ λόγια τὸν ἐλάλησεν ἐκ στεναγμοῦ καρδίας·
«Εὕρῃ σε ὁ Θεός, αὐθέντη μου, ἂ μὲ ἀπαλησμονήσῃς,
»ἢ ἂν θυμηθῇς ἄλλην νὰ περιλάβῃς».
[§ 121 ✱] Καὶ τότε ἐπεριλάβασιν καὶ ἐθέκασιν εἰς τὸ κουβούκλιν,
στρεφνὰ γλυκειὰ ἐφιλήσασιν τῆς ἀποχωρησίας.
Καὶ εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσεν εἰς τὸν οἶκον ἀποβγαίνουν,
ὀμπρὸς ὑπὰν τὰ ἀδέλφια της καὶ τὸ συγγενικόν της ὀπίσω. 153α
[§ 125-126 ✱] Καὶ ὄνταν ἀποχαιρέτησεν τοὺς γυναικαδελφούς του,
ὁ Ἀμηρᾶς ὀπίσω ἐστοχάζετον διὰ τὴν ποθητήν του,
καὶ ἀνεστέναξεν πικρῶς ὅσον ἐδυνέτον.
[§ 127] Καὶ τοὺς ἀγούρους του ἔλεγεν· «Ἀγοῦροι ἐνδυναμοῦσθε,
»ποτὲ μηδὲν ὀκνεῖτε, μὴ νύκτα, μηδὲ ἡμέραν,
»ὡς διὰ νὰ γύρω ἐγλήγορα, ὡς διὰ τὴν ποθητήν μου·
»βροχὰς χειμῶνας παγετοὺς πάντες ἀγωνισθῆτε,
»καὶ πάντα ἔχετε τὸν νοῦν σας εἰς τὰς στενὰς κλεισούρας,
»μὴ ἀργήσω καὶ μὴ φιορκήσω καὶ λυπηθῇ ἡ ψυχή μου
»καὶ ὁμοίως καὶ ἡ καλή μου».
[§ 126] Καὶ ὁ Ἀμηρᾶς ἐκίνησεν τὴν στράταν του ὑπαγαίνει,
ἔρωταν εἶχεν περισσόν, ὡς διὰ τὴν ποθητήν του
καὶ διὰ τὴν μητέραν του καὶ διὰ τοὺς ἀδελφούς του· 153β
τρεῖς καβαλλάρους ἔστειλαν διὰ νὰ ὑπὰν μαντᾶτον.
[§ 130 ✱] Καὶ τότε ἐχέρισεν νὰ λέγῃ περὶ τὰς ἀνδραγαθίας του,
τοὺς ἀγούρους του ἔλεγεν, τὰ τέτοια τῶν ἐλάλει·
«Λέγω σας, ἀγοῦροι μου, ὅτι ἂν ἐνθυμᾶσθε
»τὸ πῶς σᾶς ὑπεξέβαλα ἀπὸ πολλῶν πολέμων
»τὸ πῶς σᾶς ἐγλύτωσα ὡς διὰ τὰς ἀνδραγαθίας μου
»καὶ πάντως, ἀγῶροι μου, εἴδατε εἰς τὰ Μυλοκοπία,
»ὅταν ἐφθάσασιν στρατηγοὶ καὶ ἐπῆραν σας δεμένους,
»καὶ ἐγὼ ἐκυνήγουν, ἀγοῦροι μου, μετὰ πέντε παλληκάρια,
»μὲ τοῦ Μουσῆ τὸν υἱὸν καὶ μὲ τὸν Ἀπὸ-Χάλπην

475 τὸ τοῦ δίδει·—484 ἀποχαιρέτησαν—486 ὅσον ἐδυνέτον.—490 πάντας ἀγωνισθῆτε,—500 ὅτι ἀνθυμᾶσθε—

481. Πρβλ. ἀνάλογον στίχ. ἐν Κϐ 280: «Περιλαβόντες δὲ στερπνά, ἀπλήστως κατεφίλουν». Στρεφνὰ=σφικτά. Αἱ ἑρμηνευτικαὶ καὶ ἐτυμολογικαὶ παρατηρήσεις τοῦ Hesseling ἐν Λαογραφίας σελ. 554 ἐκ τοῦ «στρυφνὸς» καὶ τοῦ Ξανθουδ. σελ. 552 ἐκ τοῦ «τερπνὰ» φαίνονται ἀπίθανοι. Ἀξίζει νὰ παρατηρηθῇ ἐνταῦθα ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος «φιλῶ» μὲ ἀλληλοπαθῆ ἔννοιαν, ἥτις εἶναι συνηθεστάτη εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς. Πρβλ. σχετικῶς Ε 584, Ε 883, Ε 1165 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ἡ γενικὴ «τῆς ἀποχωρησίας» δηλοῖ τὴν αἰτίαν.

498. ἐχέρισεν=ἤρχισε. Πρβλ. ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 45 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ στίχ. Ε 224.

503. Μυλοκοπία. Πρόκειται περὶ τῆς Μαλακοπῆς καὶ τῆς ἐκεῖ γενομένης μάχης τῷ 863. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κγ 67 καὶ Α 955 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

506 καὶ μὲ τὸν Ἀπὸ-Χάλπην. Πρόκειται περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἄραβος Ἀμπού-Χὰφς ἢ Ἀποχάψου τῶν Βυζαντινῶν, ἀναφερομένου καὶ ὑπὸ τοῦ

»τὸν ἔγγονον τοῦ γέροντος τοῦ Μαιακῆ καὶ ἄλλους τρεῖς
(στρατιῶτες
»καὶ ὡς τῶν ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν καὶ κτύπον τῶν ἁρμάτων
»ἐκατέβημεν χαρζανιστοὶ ἀνάμεσα τὸν κάμπον,
»καὶ τὰς τέντας εὑρήκαμεν σχοινοκοπημένας ὅλας,
»καὶ ὁ κορνιακτὸς ἐστύλωνεν τὸν οὐρανὸν ἐπάνω,
»τὸ πῶς τοὺς ἐπροδράμαμεν καὶ ἐπιάσαμεν τὰς κλεισούρας».
[§ 133] Καὶ μέσον ὁδοῦ ἐδιάβαιναν ἀδιάβατον καλάμιν,
λεοντάριν εἶδαν δυνατὸν τρώγοντα δαμαλῖναν·
καὶ ὡσὰν τὸ εἶδασιν οἱ ἀγοῦροι τοῦ νεωτέρου
ὀμπρὸς ὀπίσω ἐστράφησαν κατεπίασαν τὰ πλάγια. 154α
Καὶ ὡς εἶδεν τοῦτον ὁ Ἀμηρᾶς, ἄκω τὸ τεῖντα λέγει·
«Ἂν σὲ ἀφήσω λέοντα, αὔριον νὰ τὸ καυχᾶσαι
»καὶ νὰ μᾶς τ' ὀνειδίζουσιν οἱ θαυμαστοὶ ἀνδειωμένοι».
Καὶ σύρνει τὸ σπαθίτζιν του, κόπτει τὴν κεφαλήν του
καὶ ἔσχισέν τον μέσα.
[§ 134] «Ἀλαί, ἐφώναξεν τὸν πρωτοστράτοράν του,
»πέζευσε σύντομα γοργόν, νὰ ἐπάρης τὸ δερμάτιν
»καὶ τοὺς ὀδόντας του τοὺς μεγάλους καὶ τὰ ὀνύχια ὅλων τῶν
»καὶ ἀπέκει ἄγωμε τα τὸν Διγενὴν Ἀκρίτην, (ποδαρίων
»ἵνα τὰ θεωρῇ καὶ ἃ λάχῃ νὰ μᾶς θυμᾶται».
[§ 136] Καὶ ὡσὰν ἀπεσώσασιν εἰς τοῦ Ραχὲ τὸ κάστρον,
ἔξω ἀπηλικεύσασιν ἀπέξωθεν τοῦ κάστρου.
Καὶ ἔδραμεν ἡ μητέρα του ἀπέξω καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὸ κάστρον
μὲ τρεῖς ἀμηράδες καὶ μὲ τὸ συγγενικόν της ὅλον· 154β
καὶ οἱ γέροντες ἐκ τοῦ Ραχᾶς τὸ κάστρον
κανίσκια του ὑπαγαίνουσιν τοῦ νέου, ὁπού δὲν ὁρνίζαν νὰ ἰδοῦσιν.
[§ 137, 140] Καὶ τοῦ Ἀμηρᾶ ἡ μάννα οὕτως τὸν ἐπερίλαβεν,
γλυκέα τὸν ἐφίλει καὶ τέτοιον λόγον λέγει·
«Ἀλὶ τὴν ψυχήν μου καὶ τὸ κακό μου γῆρας·
»ἂν τὸ ἀκούσουν εἰς Αἴγυπτον, κάτω εἰς Βαβυλῶνα,
»ἵνα ἀντιγράφωσιν εἰς τοῦ Μακὲ τὸ μνῆμαν,
»ἐσέναν καὶ τὸ γένος μας, ἵνα μᾶς καταροῦνται.
»Τέκνον μου πολυπόθητον, ὀμμάτια μου, καρδιά μου,
»ἀναπνοή μου, τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου,

507 καὶ ἄλλοις τρεῖς 508 καὶ ὡς τὸν ἠκούσαμεν—511 ὁ κορνιακτὸς ἐστείλομεν—513 ἐδιάβαινα—514 λεοντάριν εἶδα—523 ἐπέζευσεν σύντομα—525 ἄγω μετὰ τὸν Διγενῆν—528 ἐπηλικεύσασιν—530 μὲ τρεῖς ὀμεράς—531 καὶ ὡς γέροντες—533 οὕτους τὸν ἐπερίλαβεν—536 ἂν τὸ ἀκοῦσον—

Συνεχιστοῦ. Ὁ Ἀμπού-Χάφς ἔκαμε εἰρήνην μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς τῷ 928 Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 1175 ἑξ.

509. χαρζανιστοί=μὲ ὁρμήν, μὲ ταχύτητα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κστ 550 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, πρβλ. δὲ ὡσαύτως ἐν Κδ 182 καὶ βλέπε ταυτάριθμ, ὑποσημ. αὐτόθι.

527. Ραχὲ κάστρον, ἢ Ραχᾶς ἐν Ε 531. Πρόκειται περὶ τῆς Ὀσροηνῆς Ἐδέσσης, νῦν Οὐρφά, ἥτις ὀνομάζεται καὶ κάστρον Ρουχᾶ ἢ Ραχὰβ εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρία ἐν Α 997 (483) καὶ Κγ 111.

537. εἰς τοῦ Μακὲ τὸ μνῆμαν. Πρόκειται περὶ τῆς Μέκκας. Σχετικῶς βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 288 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

»εἶδες, τέκνον μου καλόν, τὸ μνῆμαν τοῦ Προφήτου»;
Καὶ τότε πάλιν ὁ Ἀμηρᾶς τῆς μητέρας του λέγει.
[§ 148] «Σώπασε, μήτηρ μου, καλὰ 'ν' αὐτὰ τὰ μὲ συντυχαίνεις·
»ἐγὼ ἐγύρισα Συρίαν, καὶ Ρωμανίαν ἀπέσω ἐκατέβηκα,
»ἐγὼ ἐδιάβηκα χώρας τῶν Αἰθιόπων, 155α
»λόγους ἤκουσα φεματέρινους καὶ γέλοι' ἦσαν καθόλου,
»καὶ ποτὲ θεοὺς αὐτοὺς οὐδὲν τοὺς λέγω,
»ὅτι εἴδωλα εἶναι· ἀμμ' εἰς τὴν Ρωμανίαν
»εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὴν πανύμνητον Θεοτόκον·
»ὢ καὶ τί τὴν ἀγαπῶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μου·
»καὶ εἶδα, μάννα μου, καὶ ἀνθρώπους νεκροὺς κ' ἔτρεχαν τὸ
»Καὶ ὁ Παράδεισος εἰς Ρωμανίαν ἔναι, (ἅγιον μύρος
»ἡ πίστις ἡ ἀληθινὴ οἱ Χριστιανοὶ τὴν ἔχουν.
[§ 152] »Καὶ ὅπου θέλει νὰ ἔλθῃ μετὰ μέναν ἂς ἔλθη,
»ν' ἀκολουθήσῃ σύντομα νὰ ὑπαγαίνω·
»καὶ ὅσοι οὐδὲν θέλουν νὰ ἔλθοῦν, ἐδῶ ἂς ἀπομείνουν.
»Σὺ δέ, μήτηρ, γλυκεῖα μου παρηγορία,
»ἔμπροσθέν μου ὑπάγαινε, νὰ ὑπάγω εἰς τὴν καλήν μου,
»εἰ δὲ καὶ οὐκ ἔρχεσαι, εὔχου με ὅτι ὑπαγαίνω».
[§ 153] Καὶ τότε ἡ μητέρα του, ἄκου καὶ τί τοῦ λέγει·
«Τέκνον μου ποθεινότατον, ἔρχομαι ὅπου θέλεις,
»διὰ τὸ σπλάγχνον σου καὶ τὴν πολλήν σου ἀγάπην
»ἀρνοῦμαι καὶ τὸ γένος μας,
»ἀρνοῦμαι καὶ τὸν Μαχουμέτην, τὸν μέγαν μας Προφήτην,
»ἀλί, καὶ τί μ' ἐποίησες ἀλί, καὶ τί μ' ἐποίκες;»
[§ 160] Καὶ παραυτα ὁ Ἀμηρᾶς πηδᾷ καβαλλικεύγει, 156β
καὶ μὲ τὸν λαόν του καὶ μὲ τοὺς ἀγούρους του πηδᾷ καβαλλικεύγε
εἰς τοῦ Παγδᾶ ὑπαγαίνει καὶ ἀπεσύναξεν αὐτὸς πᾶσαν
καὶ ἔστειλεν αὐτὰ τὴν πολυπόθητήν του (αἰχμαλωσίαν
καὶ μὲ τὰ ἀμάλωτα ἀρίφνους ἀνδρειωμένους.
Καὶ ἐχώρισεν καὶ ἐφόρτωσεν καὶ ἔστειλεν καμήλια κἂν διακόσια,
καὶ ἐχώρισεν καὶ ἐφόρτωσεν
κἂν ἑκατὸν μουλάρια ἀσήμιν καὶ χρυσάφιν.
Καὶ ἐφόρτωσεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁλόχρυσα βλαττία,
καὶ διεχώρισεν κἂν ἑκατόν, διακόσια φαρία,
ὅλα καλὰ καὶ θαυμαστά, σελλοχαλινωμένα,
καὶ ἐκίνησεν εἰς Ρωμανίαν νὰ ὑπάγη.
[§ 161] Καὶ διεχώρισεν χιλίους Ἀραβίτας,
ὁλολουρίκους καὶ ἄλλους χρυσοκλιβανιασμένους.

544 ἐγύρευσα Συρίαν καὶ Ρωμ. ἀπόσω—548 ἀμμ' εἶναι εἰς τὴν Ρωμανίαν.—549 πανυμνητὸν Θεοτ.—555 νὰ ἀκολουθῇς—557 οὐδέ, μήτηρ γλυκεῖα μου—570 ὁμάλωτα—571 καμήλια καὶ διακόσια—574 καὶ ὅλα ἐφόρτωσεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁλονχρυσὰ βλ.—576 σελλινοχαλινωμένα—

568. εἰς τοῦ Παγδᾶ. Πρόκειται περὶ τῆς Βαγδάτης. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 232 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

579. ὁλολουρίκους καὶ χρυσοκλιβανιασμένους=φέροντας μακρὰ πολυτελῆ λωρίκια καὶ χρυσὰς ἀσπίδας (κλιβάνια). Βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1194 (675) ἑξ. καὶ παραλλαγὰς διασκευῆς Τ αὐτόθι. Περὶ λουρικίων βλέπε ὑποσημ. Ε 278 καὶ σχετικὰς παραπομπάς. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημ. Ε 277 περὶ χρυσοκλιβανιασμένων.

580 νὰ περιπατοῦσιν ἔμπροσθεν τοῦ ἀγούρου,
581 καὶ ἄλλες κἂν δύο χιλιάδες τὸν Ἀμηρᾶν ἀντάμα.

* *
*

583 [§ 167] ....καὶ ἡ κόρη μὲ τὸν ἄγουρον μοναχοί των εἰς τὸ κουβούκλιν
ἐφιλοῦσαν, καὶ οἱ βάγιες τοὺς ἔρραιναν μετὰ ῥοδοσταμμάτων
585 καὶ ἐδρόσιζαν τὰ χείλη των ἐκ τὸν γλυκὺν των πόθον.
[§ 169] Καὶ τότε ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ γυναικάδελφοί του
μὲ τὴν μάνναν τους ἀντάμα,
ἐξαίφνης ἐξεπήδησαν καὶ ἐσέβηκαν ἀπέσω εἰς τὸ κουβούκλιν, 157α
καὶ τὸν γαμπρόν τους ηὗρηκαν μετὰ τῆς ἀδελφῆς των,
590 καὶ ἐκάμνασιν τὸ ἠξεύρετε τὸ κάμνουν οἱ ἀγαποῦντες·
καὶ ἐντράπησαν τὰ ἀδέλφια της καὶ ἐστάθησαν ἀπέξω·
καὶ εἶχαν γὰρ ἐξαίρετην χαρὰν πολλὰ μεγάλην.
[§ 170] Τὸν Διγενὴν ἐπῆραν των οἱ βάγιες καὶ ἤφεράν των·
καὶ τὸ νὰ τὸν ἰδῇ Ἀμηρᾶς ἐπίασεν καὶ κατεφίλησέν τον
595 καὶ ἐθώρει τον λοιπὸν καὶ ἀποκαμάρωνέ τον,
καὶ ἐθώρει τον ὅτι ἦτον ἔμμορφος καὶ ἐχαίρετον μετὰ τῆς
ὁμάδιν μὲ τὸ τέκνον του. ⟨ποθητῆς του,
597β [§ 171] Καὶ ἡ μητέρα του καὶ οἱ γυναικάδελφοί του
καὶ ὅλη ἡ συντροφία του καὶ ὅλον τὸ φουσσάτον
καὶ τὰ γομάρια ἐφθάσασιν φορτωμένα τοῦ Ἀμηρᾶ
600 ἐκεῖ ὅπου ἐπιθυμοῦσαν.
Καὶ ἔβαλαν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ σπίτιν του,
καὶ τὰ φαρία ἔβαλαν εἰς τὸν σταῦλον. 157β
Τοὺς δὲ ἀγούρους του τοὺς καλοὺς Πέρσας καὶ Ἀραβίτας,
ὅλους ἔδωσαν φιλοτιμίας μεγάλας καὶ χαρίσματα ἐκ τὰ
605 καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς πάλιν εἰς τὴν Συρίαν, ⟨πεθερικά του
καὶ ἐκράτησεν μόνον κἂν ἑκατὸν Ἀραβίτας·

582 »ὅτι νὰ τὸν ἰδῶ ἤτους καὶ νὰ με γλυκοφιλήσῃ». (Στίχος περιττεύων καὶ ἀσυνάρτητος).—592 χαράν, ἀλλὰ μεγάλην—596 ὅτι ἦτον ἔμμορφον—597 ἀμάδιν μὲ τὸ τέκνον του καὶ ἡ μητέρα του καὶ οἱ γυναικαδελφοί του, (εἷς στίχος)—

581. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον, ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς Α 1196 (677), παρατηρεῖται εἰς τὸ παρὸν κείμενον κενὸν παραλειπομένων τῶν χωρίων [§ 162-166] τῶν ἄλλων διασκευῶν, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ προπορείας τοῦ Ἀμηρᾶ ἐπειγομένου νὰ ἐπανίδῃ τὴν καλήν του. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1200-1247 καὶ Κγ 248 ἑξ.

582. »ὅτι νὰ τὸν ἰδῶ ἤτους καὶ νὰ μὲ γλυκοφιλήσῃ». Ὁ στίχος οὗτος εἶναι ὑπόλειμμα ἀσυνάρτητον ἀπωλεσθέντων χωρίων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῇ ἀμέσως προηγουμ. ὑποσημ. Ε 581, καὶ συνεπῶς ἐξοβελιστέος. Βλέπε σχετικῶς ταυτάριθμ. γραφήν.

583 ἑξ. Τὸ χωρίον παρουσιάζεται ἐλλιπὲς λόγῳ κενῶν, περὶ ὧν ἐγένετο μνεία ἐν ὑποσημ. Ε 581. Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 1251 ἑξ., ὡς καὶ διαφορὰς ἐν Κγ 287 ἑξ.

586 ἑξ. Ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον εὑρηται καὶ εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν Τ, Α, Π. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1261 (736) ἑξ.=Π, 340, 10 ἑξ. Τὸ χωρίον δὲν ἀπαντᾷ ἐν Κγ 295 ἑξ., ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ παρατίθεται διάλογος μεταξὺ Ἀμηρᾶ καὶ κόρης. Πρβλ. διαφορὰς αὐτόθι.

καὶ ἐκράτησεν τὴν μητέρα του μετὰ τοὺς ἀδελφούς του
καὶ ἐβάπτισεν ἅπαντα τὸν λαόν του·
καὶ ἐχάρισέ τους τόπον καὶ ἐκάθετον ὁ λαός του.

* *
*

610 [§ 182, 186] Καὶ τότε τὸ παιδίν, ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης
ἀναθρέφετον ὡς πρέπει καὶ ὡς ἀξιάζει·
καὶ ὡς ἥλιος ἔλαμπεν τὸ πρόσωπόν του,
καὶ ὡς κυπαρίσσιν ἀνατρέφετον τὴν ἅπασαν ἡμέραν,
καὶ ἔβανεν χέριν καὶ νὰ δύνεται ὥσπερ ἀνδρειωμένος.
615 [§ 185✱] Ὅτι ἐδύνατον κρατεῖν τὸ χαλινάριν, ἐπῆρεν κοντάριν
⟨καὶ ῥαβδίν,
νὰ ὑπάγῃ μὲ τοὺς κυνηγοὺς ὡς διὰ νὰ περιδιαβάσῃ,
κ' ἐθώρει τὸ παιδόπουλον τὸ πλῆθος τῶν θηρίων
καὶ ἐκατέβηκεν τὸ παιδὶν εἰς τὴν μέσην τῶν θηρίων.
Ἐδὰ ἂς σᾶς ἀφηγήσωμεν περὶ τὰς ἀμωρίας του.

* *
*

620 [§ 214✱] Ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσεν εὐτυχίαν εἰς τὴν πολλὴν
καὶ ὅπου καὶ ἂν τύχῃ ποιεῖ ἀνδραγαθίας. ⟨του ἀνδρείαν
Ὁ θαυμαστὸς Βασίλειος, τὸ φῶς τῶν ἀπελάτων,
ἡ δόξα τῶν ἀνδρειωμένων, 158α
περὶ ἀπελάτων ἤκουσε εὐγενικῶν καὶ ἀνδρείων,

622 ὁ θαυμαστὴς Βασίλειος,—

608. Περὶ βαπτίσεως τῆς μητρὸς καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ Ἀμηρᾶ βλέπε ἐν Κγ 329 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1274.

609. Ἐνταῦθα περατοῦται ὁ τρίτος λόγος τοῦ Ἔπους εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν. Πρβλ. ἀντιστοίχους τῷ παρόντι στίχ. ἐν Α 1283 (753) καὶ Κγ 338. Εἰς τὸ παρὸν κείμενον μετὰ τὸν στίχον τοῦτον παρατηρεῖται μεγάλη ἀταξία ἰδίως ὡς πρὸς τὴν σειρὰν τῶν χωρίων. Ἡ φυσικὴ σειρὰ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ ἀκόλουθος: Ε 609+(Ε 702—741)+(Ε 610—619)+(Ε 742—791)+(Ε 620—701)+Ε 792 ἑξ. Διὰ λόγους σκοπιμότητος ἐπροτίμησα νὰ διατηρήσω τὴν ἀρχικὴν ἀρίθμησιν τῶν στίχων καὶ κατ' ἀναγκαίαν συνέπειαν καὶ τὴν σειρὰν αὐτῶν ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ, ἔστω καὶ τεταραγμένην. Ἡ ἀκολουθητέα σειρὰ ὑποδεικνύεται ἑκάστοτε εἰς τὰς ὑποσημειώσεις διὰ παραπομπῶν. Μετὰ τὸν παρόντα στίχον βλέπε συνέχειαν ἐν Ε 702 ἑξ.

610. Διαταραχὴ τοῦ κειμένου, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν ὑποσημ. Ε 609. Βλέπε προηγούμενα ἀπὸ στίχου Ε 741. Ἀντίστοιχον τὸ παρόντι χωρίον πρβλ. ἐν Α 1396 (861) ἑξ.

619. Ἐδὰ ἂς σᾶς ἀφηγήσωμεν περὶ τὰς ἀμωρίας του.=Καὶ ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα ἂς διηγηθῶμεν τὰς παιδικὰς πράξεις τοῦ Διγενοῦς. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 556. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον λόγῳ διαταραχῆς τοῦ κειμένου, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Ε 609, παρατηρεῖται διακοπή. Βλέπε περαιτέρω συνέχειαν ἐν Ε 742 ἑξ.

620 ἑξ. Διακοπὴ λόγῳ διαταραχῆς τοῦ κειμένου, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Ε 609. Βλέπε προηγούμενα τοῦ παρόντος χωρία ἀπὸ στίχου Ε 791. Ἀπὸ τοῦ παρόντος χωρίου καὶ ἐφεξῆς ἀρχίζει ἡ διήγησις τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Διγενοῦς παρὰ τῷ Φιλοπάππῳ εἰς τὸ ἄντρον τῶν ληστῶν κλπ. Βλέπε ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 1575 (1037) ἑξ. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π, παραλείπεται δὲ ὁλοσχερῶς εἰς τὴν διασκευὴν Κρυπτοφέρρης. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1565 καὶ Κδ 253.

ὅτι κρατοῦν στενώματα καὶ ποιοῦν ἀνδραγαθίας μεγάλας,
καὶ ζῆλος ἦλθεν εἰς αὐτὸν νὰ ἴδῃ τοὺς ἀπελάτας.
Καὶ ἔκατζεν καὶ εὐθείασεν ὡραῖον τερπνὸν λαβοῦτον,
ἐπῆρεν το καὶ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὰ γονικά του ἀπέσω
καὶ εἰς μίαν ἐκατέμαθεν καὶ τὰς στενὰς κλεισούρας.
[§ 215] Καὶ ὡς ὑπήγαινεν μοναχός του,
εὗρεν καλάμιν καὶ νερὸν καὶ ἦτον ἀπέσω λέων,
καὶ τρίτον τὸν ἐγύρισεν καὶ ἐμπασίαν οὐκ ηὗρεν·
καὶ ὁ λέων εἶχεν γρονθέαν ἐξηστρεπτὴν ἀπὸ τοῦ Γιαννάκη τὰ
Καὶ ὡς εἶδεν τὸν λέοντα ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης, ⟨χέρια.
ἀπὸ καρδίας ἐστέναξεν ἐκ βάθους τῆς ψυχῆς του·
«Πότε νὰ δοῦν τὰ μάτια μου τὸ φῶς τῶν ἀπελάτων
»νὰ γομωστοῦν τὰ ὀμμάτιά μου τὸ φῶς τῶν ἀπελάτων;» 158β
[§ 216] Τὸν νεροφόρον ηὕρηκεν, τὸν εἶχαν οἱ ἀπελάτες,
καὶ αὐτὸν τὸν ἐρώτησεν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης·
«Τὸν Θεόν, καλὲ νεώτερε, ποῦ μένουν οἱ ἀπελάτες;»
Καὶ ὁ νεροφόρος τὸν Διγενῆν ἐλάλει·
«Τὸν Θεόν, καλὲ νεώτερε, τί τοὺς καταγυρεύεις;»
«Γυρεύγω καὶ κατερωτῶ νὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀπελάτης,
»ἵνα ρογεύωμαι καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν ἀπελάτων».
Ἀπῆρε τον ὁ νεροφόρος καὶ εἰς τὸ λησταρχεῖον ὑπαγαίνει.
[§ 217] Καὶ ηὗρεν τὸν Φιλοππαποῦν καὶ ἐκοίτετον εἰς τὸ κλινάριν,
πολλῶν θηρίων δέρματα εἶχεν ἀπάνω κάτω,
τῶν λεόντων καὶ τῶν συαγρῶν εἶχεν προσκεφαλάδιν.
Καὶ ὑπόκυψεν ὁ νεώτερος τὴν κεφαλὴν καὶ χαμηλὰ ἐπροσκύ-
Ὁ Φιλοπαπποῦς οὕτως τὸν ἀπεκρίθη· ⟨ναν. 159α
«Καλῶς ἦλθες, νεώτερε, ἂν οὐκ εἶσαι προδότης»
Καὶ τότε ὁ νεώτερος οὕτως ἀπηλογᾶται·
«Ὦ μὰ τὸν Θεόν, Φιλοπαπποῦ, οὐδὲν εἶμαι προδότης·
»γυρεύγω καὶ κατερωτῶ νὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀπελάτης,
»ἵνα ρογεύγωμαι καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν ἀπελάτων».
[§ 218 ✱] Καὶ ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς οὕτως τὸν ἀπεκρίθην·
«Θεωρῶ τε κύρκα ὑπόλιγνον καὶ ὡς ἀχαμνὰ ζωσμένος

631 εὗρεν καὶ καλάμιν καὶ νερὸν—639 καὶ αὐτὸς τὸν ἐρώτησεν—646 Ἐκεῖ ηὗρεν—647 ἀπάνω ἀπακάτω,—650 ἀπεκρίθην·—657 «Θεωρῶ τεκήρκα—

627. Περὶ λαβούτου, ἢ ταμπουρίου, ἢ θαμπουρίου βλέπε περαιτέρω ἐν Ε 827–833, ὡς καὶ ὑποσημειώσεις Ε 828 καὶ Α 1827 ἑξ.

633 γρονθέαν ἐξηστρεφτὴν=γροθιὰν ἀνάποδην, Πρβλ. καὶ περαιτέρω ἐν Ε 1271: «σπαθέαν ἐξηστρεφτήν», βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 556. Πρβλ. ἀντιστοίχως καὶ στίχ. Α 1587 (1049).

640. «Τὸν Θεόν, καλὲ νεώτερε» κλπ.=Γιὰ τὸ Θεό, μωρὲ παλληκάρι, ποῦ μένουν οἱ ἀπελάτες;

644 «ἵνα ρογεύωμαι»=ἵνα προσληφθῶ ἐπ' ἀμοιβῇ. Πρβλ. σχετικῶς: ρόγα, ρογατόρος, καὶ ρογεύω ἐν Χρον. Μορ. εἰς τὸ Εὑρετήριον σελ. 389 καὶ 390.

648. συαγρῶν. Διορθωτέον: συάγρων, ἐκ τοῦ σύαγρος=ἀγριόχοιρος (σῦς ἄγριος). Ἡ λέξις εὕρηται καὶ παρ' Ἀντιφάνει (Antiph. Comicorum fragmenta 3, 21).

657 ἑξ. «Θεωρῶ τε κύρκα ὑπόλιγνον» κλπ.=«Βλέπω μπροστά μου ἕνα νεκρὸν κύριον λεπτοκαμωμένον καὶ εὐγενῆ, ἐκατάλαβα δὲ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισί σου καὶ τὴν ἐνδυμασία σου ὅτι δὲν κάνεις γιὰ ἀπελάτης».

»καὶ χαμηλὰ ἡ ποδέα σου καὶ οὐ ποιεῖς ἐσὺ ἀπελάτης·
»ἐὰν καυχᾶσαι νεώτερε, νὰ εἶσαι ἀπελάτης,
»δύνασαι ἐπάρειν τὸ ραβδὶν καὶ κατεβῇς εἰς τὴν βίγλαν
»καὶ νὰ νηστεύσῃς, νεώτερε, κἂν δεκαπέντε ἡμέρας
»νὰ μηδὲ φᾷς, νὰ μηδὲν πιῇς, νὰ μηδὲ ὕπνον χορτάσῃς;
»Καὶ ἀπέκει νὰ βρουχισθῇς ὡς λέων, νὰ ἔβγουν τὰ λεοντάρια,
»νὰ ἐπάρῃς τὰ δερμάτια των καὶ ἐδῶ νὰ τὰ φέρῃς;
»Καὶ πάλιν δύνασαι, νεώτερε, νὰ κατεβῇς εἰς τὴν βίγλαν,
»καὶ νὰ διαβοῦν οἱ ἄρχοντες μὲ τὴν νύμφην καὶ μὲ τὸν γαμπρόν,
»καὶ μὲ ὅλον τὸ φουσσᾶτον, καὶ ἐσὺ νὰ ἔμπῃς εἰς τὴν μέσιν,
»νὰ ἐπάρῃς τὴν νεόνυμφον καὶ ἐδῶ νὰ μὲ τὴν φέρῃς;»
Καὶ τότε δὲ καὶ ὁ Διγενὴς οὕτως τὸν συντυχαίνει· 159β
«Ἄλλα μὲ εἰπέ, Φιλοπαπποῦ, ὁποὺ οὐδὲν δύναμαι νὰ ποιήσω·
»αὐτά, γέροντα, μὲ λαλεῖς, πέντε χρονῶν τὰ ἐποῖκα·
»ἀμμὴ ἄκουσόν μου, γέροντα, μίλλιν ἂν ἦτον ἕναν
»ὀρυάκιν εἰς τὸ πλάτος,
»διπλοπόδης πάραυτα εἰς μίαν νὰ τὸ πηδήσω,
»καὶ τὸν λαγὸν εἰς τ' ἀνήφορον τρίτον νὰ τὸν γυρίσω,
»τὴν πέρδικαν ὄντα χαμοπετᾷ νὰ ἀπλώσω νὰ τὴν πάρω».
[§ 219] Καὶ τότε ὁ Φιλοπαπποῦς τοιοῦτον λόγον λέγει.
«Σύρατε ἀργυρὸν σελλὶν νὰ κάτζῃ ὁ κύριος Βασίλης».
Τραπέζιν ἤστεσαν ὀμπρὸς νὰ φάγουν καὶ νὰ πίουν,
καὶ καλὰ ἔφαγαν, καλὰ ἔπιαν καὶ ἐκαλοψυχῆσαν·
ἄλλος ἔλεγεν· «Ἐγὼ ἀπαντῶ πενῆντα»,
ἄλλος ἔλεγεν· «Ἐγὼ ἀπαντῶ ἑβδομῆντα»,
ἄλλος ἔλεγεν· «Ἐγὼ ἀπαντῶ διακοσίους»·
ὁ δὲ νεώτερος ἐκάθετον, ποτέ του οὐκ ἐλάλει. 160α
[§ 220] Ὁ δὲ Φιλοπαπποῦς τὸν νεώτερον ἐλάλει·
«Ἐσὺ πόσους δύνασαι, Βασίλη, ἀπαντῆσαι;»
Ὁ δὲ νεώτερος τὸν γέροντα ἐλάλει·
«Ἐὰν ἔναι ὡσὰν ἐμὲ δύναμαι ἀπαντῆσαι,

667 καὶ μὲ ὅλον του τὸ φουσσᾶτον,—669 Καὶ τότε δὲ καὶ ὁ εὐγενὴς—675 νὰ τὸ γυρίσω,—

Οἱ Βυζαντινοὶ εὐγενεῖς καὶ ἀστοὶ ἔφερον ἐνδυμασίαν πολὺ χαλαρὰν μὲ φαρδομάνικα κλπ., ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν σημερινῶν κληρικῶν μας. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἑρμηνευτικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 556–557. Βλέπε ὡσαύτως ἐν ὑποσημ. Α 2943 παρατηρήσεις μου περὶ τῆς λέξ. «κύρκας». Ποδέα=τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ἐνδύματος, κοινῶς ποδιά. Βλέπε σχετικῶς στίχ. Κδ 116, Κδ 1058, ὑποσημ. Κδ 114 ἑξ., Πτωχοπρόδρομ. ἐκδ. Hesseling–Pernot III 164 ἑξ., Ἄτακτ. Α' σελ. 21, καὶ Α' σελ. 256.

659 ἑξ. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1609 ἑξ. Βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Σάθα ἐν μελέτῃ «Ἕλληνες Στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει» κλπ. Ἑστία τόμ. ΙΘ', ἀριθ. 494, Κυριακῆς 16 Ἰουνίου 1885, σελ. 405.

678 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1626 ἑξ. ὑποσημ. Α 1630 ἑξ.

681 ἑξ. «Ἐγὼ ἀπαντῶ πενῆντα»=Ἐγὼ δύναμαι ν' ἀντιπαραταχθῶ, ν' ἀντικρούσω πενῆντα. Βλέπε σχετικῶς ἑρμην. παρατηρ. Ξανθουδ. σελ. 536. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ στίχ. Ε 686 πρὸς Α 1633, ἔνθα τὸ «δύνασαι ἀπαντῆσαι» τοῦ παρόντος κειμένου ἀνταποκρίνεται πρὸς «δύνασαι κρούειν».

688. Στίχος ἐλλιπής. Ὁ Hesseling προτείνει τὴν ἀκόλουθον συμπλήρωσιν: «Ἕναν, ἐὰν ἔναι ὡσὰν ἐμὲ δύναμαι ἀπαντῆσαι» κλπ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 573, ὑποσημ, 688 αὐτόθι.

»εἰ δὲ ἔναι δυνατώτερος νὰ μὲ δώσῃ καὶ νὰ τὸν δώσω·
»καὶ δεῦτε, ἀγοῦροι, ἂς λάβωμεν ὑπόκοντα ραβδία,
»καὶ ἂς καταβῶμεν κάτω εἰς τὴν ὁμαλίαν,
»ἵνα δώσωμεν χωριατικὰς ραβδέας».
Ὅλοι ἐπήρασιν ὑπόκοντα ραβδία
καὶ ἐκατέβησαν κάτω εἰς τὴν ὁμαλίαν,
ὅπως δώσουσιν χωριατικὰς ραβδέας.
[§ 221] Τότε ὁ Διγενὴς ἔρριξεν τὸ ραβδίν του,
τοὺς μὲν γρονθέας ἔκρουεν τοὺς ἄλλους σφοντυλέας,
καὶ ἐπέσασιν ὀλωνῶν τὰ ραβδία τῶν ἀπελάτων, 160β
καὶ ἐφορτώθην τα ὁ Διγενής, τὸν γέροντα ὑπαγαίνει·
«Παρέλαβε, Φιλιπαπποῦ, ραβδία τῶν ἀπελάτων·
»καὶ ἂν οὐδὲν σοῦ ἀρέσει, γέροντα, καὶ ἐσὲ νὰ τὸ ποιήσω».

* *
*

[§ 174 ✱] Ὁ Ἔρων τίκτει τὸ φιλὶν καὶ τὸ φιλὶ τὸν πόθον,
ὁ πόθος δίδει μέριμνας ἐννοιάς τε καὶ φροντίδας
κατὰ πολὺν καὶ κίνδυνον καὶ χωρισμὸν γονέων,
τῇ θάλασσα ἀντιμάχεται, τὸ πῦρ οὐ διαλογίζει
καὶ τίποτε οὐ λογίζεται διὰ πόθον ἢ ὡς διὰ ἀγάπην·
καὶ τοὺς ἐγκρεμνοὺς οὐ λογίζεται, τοὺς ποταμοὺς οὐδόλως
καὶ τὰς κλεισούρας κάμπους, τὰς ἀγρυπνίας ἀναπαύσεις.
[§ 176 ✱] Καὶ ὅσοι βασανίζεσθε δι' ἀγάπην κορασίου,
ἀκούσατε διὰ γραφῆς τῶν Ἑλλήνων
πόσα καὶ αὐτοὶ ὑπομείνασιν βάσανα ὡς διὰ πόθον.

693 ἀλλὰ ἐπῆρασι ὑπόκοντα ραβδία—698 ἀλλὰ ἐπέσασιν ὁλωνῶν—705 ἡ θάλασσα ἀντιμάχεται,—706 καὶ τίποτε οὐ λογίζεται, πόθων ἢ ὡς διὰ τὴν ἀγάπην·—707 οὐδ' ὅλως—711 ὡς διὰ τὸν πόθον—

692. χωριατικὰς ραβδέας. Πρβλ. καὶ κατωτέρω ἐν Ε 695. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ διασκευαστὴς ἐννοεῖ ἐνταῦθα ραβδισμοὺς ἀγροίκους, ἢ «ξύλο χωριάτικο», ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Ἐν προκειμένῳ ὅμως φαίνεται μᾶλλον ὅτι τὸ «χωριατικὰς» ἔχει τὴν ἐκδοχὴν τοῦ χωριστάς, ὁπότε ὁ στίχος ἔχει τὴν ἔννοιαν: «νὰ δώσωμεν ραβδέας ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον χωριστά». Πρβλ. ἀντιστοίχως ἐν Α 1637: «κάθε εἷς νὰ δώσωμεν ραβδέας ὑπ' ἀλλήλων». Π 349, 5: «καὶ ἂς δώσωμεν ραβδέας ἀπ' ἀλλήλων». Πρβλ. ὡσαύτως στίχ. Α 1643: «καὶ ἔδιδον εἷς ἕκαστος τὸν ἕτερον ραβδέας», πρὸς Ε 695.
697. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1646, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
699. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1648, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
700. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1650, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς παραδόσεως ὡς πρὸς τὴν γραφὴν «ραβδία», ἣν διέσωσε τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λοιπὰ κείμενα.
701. Διακοπὴ λόγῳ διαταραχῆς τοῦ κειμένου, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Ε 609. Βλέπε ἑπόμενα χωρία περαιτέρω ἐν Ε 792 ἑξ.
702 ἑξ. Διαταραχὴ τοῦ κειμένου. Βλέπε προηγούμενα ἀπὸ στίχου Ε 609, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Ἀπ' ἐδῶ περίπου ἀρχίζει ὁ τέταρτος λόγος τοῦ Ἔπους εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν.
708 ἑξ. Πρβλ. ἐν ὑποσημ. Κδ 4 ἀντίστοιχον χωρίον Αἰθιοπικῶν τοῦ Ἡλιοδώρου: «Πόθος ἀκριβὴς καὶ ἔρως ἀκραιφνής» κλπ, ὁπόθεν ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ἀπεμιμήθη τὴν ἰδέαν. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κδ 4 ἑξ. καὶ Α 1302 (770).

Βλέπετε οἱ ἀναγινώσκοντες τοὺς ἀστέρας ἐκείνους
τοὺς θαυμαστοὺς καὶ ὀνομαστοὺς στρατιώτας ⟨τοὺς Ἕλληνας,
καὶ ὅσα ἐγίνουντα δι' ἐκείνην τὴν Ἑλένην,
ὅτε ἐκατεπολέμησαν ἅπασαν τὴν Συρίαν,
καὶ πάντες ἐδοξάσθησαν ὡς διὰ τὴν περισσήν των ἀνδρείαν·
καὶ πάλιν εἰς ἐρωτικὰ ἄλλος τις οὐχ ὑπέστη·
καὶ οὐ λέγομεν καυχήσματα ἢ πλάσματα καὶ μύθους,
ὁ Ἀμηρᾶς ἐψεύσατο καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, 161α
ταῦτα γὰρ μῦθοι λέγονται καυχίσματα οὐ λαλοῦνται,
ἀλλ' ἀληθεύουν ἐκ παντός, μηδεὶς οὖν ἀπιστήσῃ,
ὡς λέγω τὴν ἀλήθειαν τοῦ θαυμαστοῦ Ἀκρίτη.
[§ 177, 39 ✱] Ὁ πατήρ του ἦτο ὁ Ἀμηρᾶς, ὁ Μούσουρος ἐκεῖνος,
ὁποὺ ἀνατράφην εἰς τὴν Συρίαν ἀπέσω εἰς τὴν Βαβυλῶνα,
καὶ ὡς διὰ τὴν ἀνδρείαν του τὴν πολλήν, τὴν περισσὴν τὴν φρόνεσιν,
συμβουλὴν ἐποιήσασιν οἱ γέροντες ἁπάσης τῆς Συρίας,
καὶ τὸν Σουλτᾶνον τὸ εἴπασιν καὶ Ἀμηρᾶν τὸν ἐποίκαν,
καὶ τρισχιλίους τὸν ἔδωσαν Τούρκους καὶ Ἀραβίτας
καὶ ἐποίησάν τον ἐξακουστὸν εἰς ἅπασαν τὴν Συρίαν.
Καὶ εἶχεν καὶ τοὺς ἀγούρους του ἄλλους πεντακοσίους,
ἐπῆρεν τους καὶ ἐξέβηκεν ἔξω εἰς Ρωμανίαν.

712 τοὺς ἀστέρας ἐκείνους τὰς Ἕλληνας,—714 ἀλλὰ ὅσα ἐγίνουντα—716 περισσήν του ἀνδρείαν.—718 ἢ πλάσματα καὶ θύμους.—726 ἅπασης τῆς Συρίας·—728 καὶ τρεῖς χιλίους—

712 ἑξ. Τὸ χωρίον τοῦτο θεωρεῖ ὁ Χατζῆς ὡς ἀπήχησιν τῶν περὶ Τρωϊκοῦ πολέμου τερατολογικῶν εἰδήσεων τῶν περιεχομένων εἰς τὰ βιβλία τοῦ Δίκτυος καὶ Δάρητος καὶ ὅτι τὰς εἰδήσεις αὐτὰς ἐπίστευεν ὁ κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἐρευνητὴν ἀρχικὸς συντάκτης τοῦ Ἀκριτ. ἔπους Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης. Περὶ τῶν ἀνωτέρω βιβλίων βλέπε εἰδήσεις ἐν Κρουμβ. Γ', σελ. 120-122, ὡς καὶ ἄρθρα Δίκτυς καὶ Δάρης ἐν Ἐλευθερ. Ἐγκυκλ. Λεξ. καὶ Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Περὶ τῶν ἀπόψεων τοῦ Χατζῆ βλέπε σχετικὴν μελέτην του ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ζ' σελ. 234-235, ὡς καὶ νεωτέραν σχετικὴν μελέτην τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως: «Εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθ. Μακρεμβολίτου Ἀκριτηΐδα, ἐν Byz—neugr. Jahrbücher, 10 (1933), σελ. 389-390. Τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρω μελέτῃ ἐπιχειρήματα δὲν εὐσταθοῦν, ὅπως ἄλλως τε γενικώτερον καὶ ἡ ὅλη θεωρία περὶ Μακρεμβολίτου ὡς συγγραφέως τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ Ἀκριτ. ἔπους (βλέπε σχετικῶς Γεν. Εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος παρόντος ἔργου ἐν Α' τόμῳ, σελ. κα'–κβ' καὶ ὑποσημ. 32, 34 αὐτόθι, ὡς καὶ σελ. κζ' αὐτόθι). Παρὰ ταῦτα ἡ ὑπὸ τοῦ Χατζῆ προτεινομένη διόρθωσις ἐν στίχ. Ε 719 τοῦ «Ἀμηρᾶς» εἰς «Ὅμηρον» δὲν ἀποκλείεται ἀπολύτως. Βλέπε ἐν τούτοις καὶ ἀπόψεις Κυριακίδου ἐν Λαογραφίας Ι' σελ. 659 ἑξ.
719. Βλέπε σχετικῶς ἀπόψεις Χατζῆ καὶ Κυριακίδου, περὶ ὧν γίνεται μνεία ἐν ἀμέσως προηγουμ. ὑποσημ. Ε 712 ἑξ.
723. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀμηρᾶ, ὅστις καὶ εἰς τὰ κείμενα Τ, Α καὶ Π φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Μουσούρ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 337 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.
727. Κατὰ Κυριακίδην (Λαογραφία Γ', σελ. 658) ἡ μνεία τοῦ Σουλτάνου ἐνταῦθα εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸν 11ον αἰῶνα. Ἀμφιβάλλω. Βλέπε ἀνάλογον στίχ. ἐν Α 307 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Μνεία Σουλτάνου γίνεται καὶ ἐν Α 4300 (3064).

[§ 178] Τὸν Ἡρακλέος ἐκούρσευσεν τὸ Κόνιον καὶ Ἀμόρι,
κοράσιον ἀπήρπαξεν τοῦ Ἀκρίτη τὴν μητέραν,
καὶ ἀπὸ τὰ κάλλη τὰ πολλά, τὰ ἐβάσταζεν ἡ κόρη
ἐγίνετον Χριστιανὸς καὶ αὐτὴν εὐλογήθη.
Καὶ εἶς ἀδελφὸς τῆς κόρης ἦτον ὁ Κωνσταντῖνος·
αὐτὸς γὰρ ἐπολέμησεν Ἀμηρᾶν τὸν γαμπρόν του,
τὸν θαυμαστὸν νεώτερον τοῦ Ἀκρίτη τὸν πατέρα.
[§ 179] Καὶ τότε ὁ Ἀκρίτης ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος, 161β
μόνος του ὑπεθαύμαζεν διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του,
καὶ ἀπὸ μικρόθεν ἤρξατο τὸν ἐνιαυτόν του δοξάζει.

* *
*

[§ 186*] Καὶ ὡσὰν ἐγένετο δώδεκα ἐτῶν καὶ μόνον,
προσῆλθεν πρὸς τὸν πατέρα του τοιαῦτα τὸν συντυχαίνει·
«Ὡς πότε θέλω κυνηγᾶν λαγούδια καὶ περδίκια;
»αὐτὰ τῶν χωριατῶν εἰσίν, τοῦ κυνηγᾶν περδίκια,
»ἄρχοντες δὲ νεώτεροι καὶ εὐγενῶν παιδία,
»λέοντας καὶ ἄρκους κυνηγοῦν καὶ ἄλλα δεινὰ θηρία
»καὶ θέλω καὶ ἐγὼ δοξασθῆναι ὡσὰν ἀπὸ τοῦ πατρός μου
»ἀλλὰ δοξάσειν καὶ ἐγὼ πατέραν καὶ μητέραν,
»νὰ δοξασθῇς, ἀφέντα μου, ἐκ τὶς ἀνδραγαθίες μου·
»δεῦτε ἂς καβαλλικεύσωμεν καὶ ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸ κυνήγιν».

732 τὸν Κόνιον—748 καὶ ὡς θέλω καὶ ἐγὼ—749 ἀλλὰ δοξάσειν ἐγὼ—

732 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρία ἐν Κδ 41 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν Α 1345, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 1346 ἑξ.

736. Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς κόρης τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις φέρεται εἰς τὰ διάφορα κείμενα ὁτὲ μὲν ὡς ὁ πρεσβύτερος, ὁτὲ δὲ ὡς ὁ μικρότερος βλέπε ὑποσημ. ἐν Κα 131 καὶ σχετικὰς παραπομπάς.

741. τὸν ἐνιαυτόν του. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ε 229 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Λόγῳ διαταραχῆς τοῦ κειμένου, περὶ ἧς ἐγένετο μνεία ἐν ὑποσημ. Ε 609, βλέπε μετὰ τὸν παρόντα στίχον συνέχειαν ἐν Ε 610 ἑξ.

742 ἑξ. Διαταραχὴ τοῦ κειμένου, περὶ ἧς ἐγένετο μνεία ἐν ὑποσημ. Ε 609. Βλέπε προηγούμενα ἀπὸ στίχ. Ε 619. Πρβλ. ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Α 1396 (861) ἑξ. καὶ Κδ 72. Τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν λοιπῶν κειμένων παρουσιάζει διαφορὰς ὡς πρὸς τὰ «λαγούδια καὶ περδίκια» κλπ. αἵτινες ἐπιβεβαιοῦν ἀπολύτως τὰς ἐν ὑποσημ. Κδ 72 ἑξ. διατυπωθείσας εἰκασίας μου ὅτι τὸ παρὸν χωρίον προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως σχετικοῦ τοιούτου ἐν Ξενοφ. Κύρου Παιδείας, ἔνθα ὁ Κῦρος φέρεται προσπαθῶν νὰ πείσῃ τὸν πάππον του Ἀστυάγην νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ λάβῃ μέρος εἰς κυνήγιον ἀγρίων θηρίων. Πρβλ. σχετικὰ χωρία αὐτόθι: «Ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαροῦμεν ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν· ὅμοιον ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι οἷόνπερ εἴ τις δεδεμένα ζῷα θηρῴη. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἦν, ἔπειτα λεπτὰ καὶ ψωραλέα, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν χωλὸν ἦν, τὸ δὲ κολοβόν» (Ξενοφ. Κύρου Παιδεία, βιβλ. Α΄, κεφ. δ΄, παράγρ. 11). «Ὦ πάππε τί σε δεῖ θηρία ζητοῦντα πράγματα ἔχειν; ἀλλ' ἐὰν ἐμὲ ἐκπέμπῃς ἐπὶ θήραν σὺν τῷ θείῳ, νομιῶ ὅσα ἂν ἴδω θηρία ἐμοὶ ταῦτα τρέφεσθαι». (Ξενοφ. Κύρου Παιδεία βιβλ. Α΄, κεφ. δ΄, παράγρ. 5—6).

751. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον παραλείπονται εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς τὰ χωρία [§ 187—188], ἔνθα ἡ ἀπάντησις τοῦ πατρὸς καὶ οἱ ἐνδοιασμοί, ἡ ἀνταπάντησις τοῦ Διγενοῦς καὶ τέλος ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ ἐκκίνησις διὰ τὸ κυνήγιον. Βλέπε σχετικὰ χωρία ἐν Α (873—890) καὶ ἐν συνεχείᾳ Α 1401—1409 (σελ. 80—81 α΄ τόμου), ὡς καὶ ἐν Κδ 78—106.

[§ 189] Καὶ αὐτὸς ἐκαβαλλίκευσεν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης,
καὶ ὁ πατήρ του ὁ Ἀμηρᾶς καὶ ὁ θεῖος ὁ Κωνσταντῖνος
καὶ ἐβάσταζον γεράκια ἄσπρα ἐκ τῶν μουτάτων.
[§ 190] Ἀλλὰ ὄνταν ἀπεσώσασιν εἰς τὰ ὄρη τὰ μεγάλα,
δυὸ ἀρκούδια ἐπήδησαν ἀπέσω ἀπὸ τὸ δάσος,
ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, εἶχαν καὶ δυὸ κουλούκια.
Καὶ εὐθὺς τὸ ἰδεῖν τα ὁ Διγενὴς τὸν θεῖον του οὕτως λέγει·
«Τί 'ναι ἐκεῖνα, ὁ θεῖος μου, ὁποὺ ἀπηδοῦν καὶ φεύγουν;»
[§ 191] Καὶ ὁ θεῖος του λέγει· 162α
«Αὐτὰ εἶναι, Διγενή, τὰ λέγουσιν ἀρκούδια,
»καὶ ὁποῖος εὑρεθῇ νὰ τὰ σκοτώσῃ, Διγενή, ἔναι πολλὰ
⟨ἀνδρειωμένος».
[§ 192-193] Καὶ ὁ Διγενής, ὡς τὸ ἤκουσεν, μὲ τὰ καλίτζιά του
εἰς αὐτὰ κατεβαίνει,
καὶ τὸ ραβδίν του ἐσήκωσεν καὶ ἐμπρόλαβέν τα.
Τὸ θηλυκὸν εἰς πόλεμον ἐστάθην ὡς διὰ τὰ κουλούκια·
καὶ ἐκεῖνος ἦτον ἐγλήγορος καὶ ἐπάνω του ἐκατέβην,
καὶ οὐκ ἐσύνφθασεν γοργόν, ἵνα ραβδέα τοῦ δώσῃ,
ἀλλά, ὡσὰν τοῦ ἐσίμωσεν, κλειδώνει το εἰς τὰς χεῖρας του,
καὶ ἔσφιξεν τοὺς βραχίονάς του καὶ εὐθὺς ἀπέπνιξέν το.
[§ 194-195] Καὶ ὡς εἶδεν τὸ ἑταῖρι του, ἐστράφην ἐξοπίσω,
καὶ μίλιν τοῦ ἀπεμάκρυνε φευγόμενον ἐξ αὐτόν. 162β

754 καὶ ἐβάσταζεν γεράκια ἄσπρα ἐκ τοὺς μουτάτους. (Διώρθωσα κατὰ Α 1410 (900)).—756 ἀπόσω ἀπὸ τὸ δάσος,—767 καὶ ἐκεῖνον ἦτον ἐγλήγορον—772 καὶ μύλιν τοῦ ἀ.. φευγόμενος ἐξ αὐτόν. (Λείπει ἐκ τοῦ φωτογρ. ἀντιτύπου τοῦ χειρογρ. ἡ λέξις, τὴν ὁποίαν συμπληροῦμεν ἐν τῷ κειμένῳ διὰ τοῦ «ἀπεμάκρυνεν». Πρβλ. στίχ. Κδ 129, Α 1437 καὶ παρατηρήσεις ἐν Ξανθουδ. σελ. 557).

754. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1410 (900), βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Μνεία γερακίων ὡς ἐν προκειμένῳ δὲν γίνεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Κδ 106 ἑξ.

757. κουλούκια=νεογνὰ ἄρκτου ἐνταῦθα. Πρβλ. ἀντιστοίχως καὶ ἐν Κδ 108=«ἀρκοπούλια δύο».

759 ἑξ. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1416 ἑξ., ἔνθα παρατηρεῖται μεγίστη ἀναλογία, καθὼς καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 108 ἑξ., ἔνθα τ' ἀνωτέρω παραλείπονται.

763. μὲ τὰ καλιτζιά του. Πρβλ. καὶ στίχ. Ε 825 ὡς καὶ παραλλαγὴν Τ ἐν στίχ. Α 1828: τὰ καλίτζα ἔβγαλεν. Καλίτζια ὠνομάζοντο τὰ ὑποδήματα πορείας. Ἐν Μάνῃ λέγονται εἰσέτι καλίγια. Πρβλ. σχετικῶς καὶ πεζὴν διασκευὴν Ἀκρίτα: «ἐξυπολήθη γοργὸν καὶ ἔβγαλε τὰ καλίγια του» (Π, 353, 26—27). Βλέπε τὸ χωρίον τοῦτο ἐν ὑποσημ. Α 1827 ἑξ. Προέρχεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ caliga=ἀρβύλη, στρατιωτικὸν ὑπόδημα. Τῆς αὐτῆς οἰκογενείας εἶναι τά: (καλιγᾶς, καλιγώνω κλπ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Ε 13. Ἡ λέξις caliga συγγενεύει μὲ τὸ calx=πτέρνα, τακούνι καὶ μὲ τὸ calceus=ὑπόδημα, ὁπόθεν ἔχομεν τὰ ἰταλικὰ calza, calzare=κάλτσα, βάνω ὑποδήματα, καὶ τὰ γαλλικὰ chaussure, chaussette=ὑπόδημα, κάλτσα ἀνδρικὴ κλπ.

771 ἑξ. Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ἐν προκειμένῳ ὅτι: Μόλις ἡ ἀρσενικὴ ἄρκτος εἶδε τὸν θάνατον τῆς συντρόφου του, προαισθανομένη τὸν κίνδυνον ἀπεμακρύνθη ἓν μίλιον τραπεῖσα εἰς φυγήν, ἀλλ' ὁ νέος ἦτο ταχὺς τοὺς πόδας, ἦτο δὲ νευρώδης καὶ στεγνὸς καὶ τὰ νεφρά του ἀντεῖχον, (ἐβαστοῦσαν τὰ κότζια του) οὕτω δὲ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἄρκτον μὲ ὀλίγα πηδήματα. Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 557.

Καὶ ὁ νεώτερος εἶχεν γοργὸν τὸ στρέμμαν,
ἦτον καὶ ὑπόστεγνος καὶ ἐγνώθουντα οἱ νεφροί του
καὶ εἰς τέσσαρα πηδήματα τὸν ἄρκον καταφθάνει
καὶ ἀπὸ τὸ καταμάγουλον γοργὸν πιάνει, κρατεῖ τον,
καὶ εἰς δύο μέρη τὸν ἔσχισεν, στέκει καὶ θεωρεῖ τον.
[§ 199 ✱] Ὁ θεῖος του καὶ ὁ πατήρ του οἱ δυὸ ὁμάδιν ὑπᾶσιν,
στέκονται καὶ θαυμάζονται τὰς τάξεις τοῦ νεωτέρου,
ὦμον πρὸς ὦμον ἔθηκαν καὶ πρὸς ἀλλήλους λέγουν·
«Κυρά μου, μήτηρ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὲ πανοικτίρμον
»πράγματα βλέπομεν φρικτὰ εἰς τὸν νεώτερον ἐτοῦτον.
[§ 200-201 ✱] »Τοῦτον ὁ Θεὸς τὸν ἔστειλεν, ὡς διὰ τοὺς (ἀνδρειωμένους
»καὶ οἱ ἀπελάτες νὰ τὸν τρέμουσιν τὰ ἔτη τῆς ζωῆς τους».
Καὶ συντυχαίνοντα ὁ θεῖος του καὶ ὁ πατήρ του,
λέοντα δεινὸν εἴδασιν ἀπέσω εἰς τὸ καλάμιν,
βούβαλον ἐπεκάθητο ἀπὸ τὰ ὠτία του ὡς τὸ οὐράδιν,
καὶ ἐβύζανεν τὸ γάλαν του, στανέου του τὸν ἐκράτει·
καὶ ὡς τὸν εἶδεν ὁ κύρις του καὶ ὁ θεῖος ὁ Κωνσταντῖνος,
τὸν λέοντα τοῦ ἐδείξασιν ὡς διὰ νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν
καὶ γυρίζουν καὶ θεωροῦν τον ὅτι ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ δάσος...

* * *

[§ 242] ...δίαν εἰς τὴν στράταν ὅπου ὑπηγαίνω

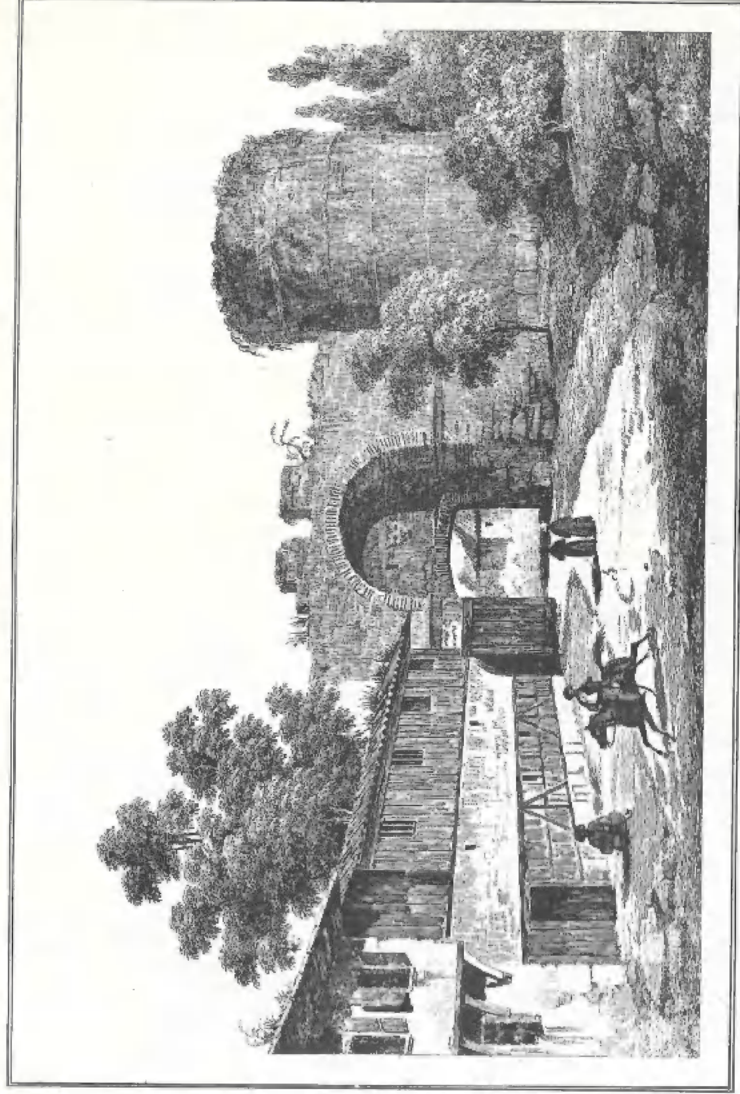
774 οἱ νευφροί του—782 πράγματι βλέπομεν φρικτὰ—787 βούβολον ἐπεκάθητο—789 ὁ κύρις της καὶ ὁ θεῖος—790 καὶ τὸν λέοντα τοῦ ἐδείξασιν—792 ὅπου ὑπηαίνω—

776 ἀπὸ τὸ καταμάγουλον. Διορθωτέον ἴσως: ἀπὸ τὸ κάτω μάγουλον= ἀπὸ τὴν κάτω σιαγόνα. Πρβλ. ἀντιστοίχως Κδ 135 καὶ Α 1444 (907).

786 ἑξ. Αἱ ἐξωφρενικαὶ λεπτομέρειαι τοῦ παρόντος χωρίου, καθ' ἃς λέων ἐπικαθήμενος βουβάλου ἐκράτει τοῦτον διὰ τῆς βίας καὶ ἐβύζανε τὸ γάλα του, ὀφείλονται εἰς παρανόησιν ἀντιστοίχου χωρίου ἄλλου κειμένου λογιωτέρου, τὸ ὁποῖον ὁ συντάκτης τῆς παρούσης διασκευῆς εἶχεν ὡς πρότυπον. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχον τὸ παρόντι χωρίον ἐν Α 1472 (935), ἔνθα γίνεται λόγος περὶ λεαίνης ἐξηπλωμένης μετὰ τοῦ σκύμνου της. Ὁ συντάκτης τῆς διασκευῆς Ε μετέτρεψεν ἐκ παρανοήσεως τὸν σκύμνον εἰς βούβαλον. Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἐτυμολογικὴν προέλευσιν τῆς ἐκφράσεως «στανέου του» βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 361 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

791. Ἐνταῦθα παρατηρεῖται ἀπότομος διακοπὴ τοῦ κειμένου ἀπὸ τὰ ἑπόμενα, λόγῳ διαταραχῆς αὐτοῦ, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Ε 609. Περαιτέρω συνέχειαν βλέπε ἐν Ε 620 ἑξ.

792. Ἐνταῦθα παρατηρεῖται ἀπότομος διακοπὴ τοῦ κειμένου ἀπὸ τὰ προηγούμενα, λόγῳ διαταραχῆς αὐτοῦ, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. Ε 609. Βλέπε προηγουμένην σειρὰν χωρίων ἀπὸ στίχου Ε 701. Εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς παραλείπονται τὰ περὶ τοῦ παλατίου τοῦ στρατηγοῦ Δούκα ὡς καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐρωτικοῦ εἰδυλλίου τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὴν κόρην, ἤτοι ἀπὸ Α 1652 (1087)—1782 (1194), Κδ 254—367, ἤτοι χωρία [§ 222—241]. Οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τοῦ παρόντος χωρίου Ε 792—793 φαίνονται ἀσαφεῖς λόγῳ παραλείψεως τῶν προηγουμένων. Ὁ στίχ. Ε 794 φαίνεται ἀσυνάρτητος καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὀφείλεται εἰς παρανόησιν τοῦ

Ἡ πύλη τοῦ θριάμβου τοῦ ἀρχαίου φρουρίου τῆς Ἀνδριανουπόλεως.

Ἱερουσαλήμ. Τὸ μουσουλμανικὸν τέμενος τοῦ Ὀμάρ.

Τὸ παλαιὸν φρούριον τῆς Ἀγκύρας.

»ὅτι καὶ μοναχὸς εἶμαι καὶ μόνος θέλω ὁδεύειν». 163α
Εἰς τὰ γονικά του ἀπέσωσεν ἀφρόντιστος καὶ σῶος.
[§ 244 ✱] Ἐπῆγεν καὶ ἐπέζευσεν κάτω καὶ ἀνέσια ἐσύντυχεν τὸν πρωτοστράτορά του·
«Στράτορα, πρωτοστράτορα καὶ πρῶτε τῶν στρατόρων,
»ἀπόστρωσε τὸν μαῦρον μου καὶ στρῶσε μου τὸν γρίβαν,
»τὸν εἶχε πάντ' ὁ θεῖος μου εἰς τὰς ἀνδραγαθίας του,
»τρεῖς ὕγκλες μου τὸν ὕγκλωσε καὶ τρεῖς ὀμπροστελίνες
»καὶ τὸν βαρὺν χαλίναρον διὰ νὰ γοργογυρίζῃ,
»καὶ κρέμασε καὶ εἰς τὴν σέλλαν μου καὶ τὸ βαρὺν σπαθί μου,
»ὅτι εἰς ἀνάγκην φοβερὰν καὶ εἰς ἁρπαγὴν ὑπάγω».
[✱] Τὸν λόγον οὐκ ἐπλήρωσεν οὐδὲ τὴν συντυχίαν,
καὶ εὐθὺς ἐκατεπήδησεν εἰς τὴν σκάλαν ἀνεβαίνει,
καὶ ἐξέβην ἡ μητέρα του, κρατεῖ καταφιλεῖ τον.
«Καλῶς ἦρθες, τὸ τέκνον μου, ἂν μοῦ ἦφερες κυνήγιν».
Καὶ τότε πάλιν ὁ Διγενὴς οὕτως ἀπηλογᾶται·
«Τὰ κυνήγια μου νὰ ἔλθουν καὶ νὰ τὰ ἴδῃς».
[§ 250 ✱] Καὶ τότε ἡ μητέρα του ἤρξατο εὐχαισθαίν του·
«Δέσποινά μου, πανύμνητε, κυρὰ εὐλογημένη,
»δοξάζω μεγαλύνω σε καὶ υἱὸν τὸν Θεόν σου,
»ὅτι ἔδωκές με νεώτερον, τὸν ὁ κόσμος οὐκ ἔχει,
»καὶ χάρισέ μου τον νὰ ζῇ εἰς χρόνους ἀμετρήτους,
»νὰ τὸν θωρῶ νὰ χαίρωμαι τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου».
Καὶ εὐθὺς κρατεῖ, καταφιλεῖ τὰ ὀμμάτια τοῦ νεωτέρου, 163β
καὶ ἐσήκωσεν τὰς χεῖρας της εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπάνω·
«Δέσποινά μου πανύμνητε κυρία μου εὐλογημένη
»τὸν νεώτερον, τὸν μὲ ἔδωκες, τὸν θαυμαστὸν Ἀκρίτην
»δός τον ζωὴν καὶ μακροημέρευσιν τὰ ἔτη τῆς ζωῆς του,
»νὰ περιπατῇ ἀφρόντιστος, νὰ χαίρεται τὸν κόσμον,
»τὸν βίον του ἀδιάλειπτον, τὰ ἔτη τῆς ζωῆς του,

799 εἰς τὰς ἀνδραγαθίας μου.—802 καὶ κρέμησε καὶ εἰς τὴν σέλλαν μου —808 οὗτος ἀπηλογᾶται·—809 νὰ τὰ ἰδῇς».—

διασκευαστοῦ προελθοῦσαν ἀπὸ κακὴν ἑρμηνείαν λογιωτέρου κειμένου, τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχεν ὡς πρότυπον. Ὑποθέτω ὅτι ὁ στίχος οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς Κδ 368—369, Α 1783—1784 (1195—1196).

800. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 1792 καὶ ὑποσημ. Α 1790, ὡς καὶ Κδ 377 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

804 ἑξ. Ἐνταῦθα παρατηρεῖται κάποια σύγχυσις, περαιτέρω δὲ παραλείπονται τὰ περὶ ἀθυμίας τοῦ Διγενοῦς καὶ ἡ ἀνησυχία τῆς μητρός του. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1796-1818 (1208-1229), πρβλ. καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 380-395. Ἴσως νὰ ὑπάρχῃ χάσμα ἐνταῦθα. Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ., σελ. 72-75.

810 ἑξ. Τὰ περὶ εὐχῶν τῆς μητρὸς τοῦ Διγενοῦς ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ κυνήγια αὐτοῦ φαίνονται ὡς μίμησις ἐκ συναφοῦς χωρίου τῆς Π. Διαθήκης (Γένεσις, κεφ. κζ'), ἔνθα ὁ Ἰσαὰκ ἀποστέλλει τὸν υἱόν του Ἠσαῦ εἰς τὸ κυνήγιον προκειμένου νὰ τὸν εὐλογήσῃ διὰ τελευταίαν φοράν. Ἡ εὐχὴ διατυποῦται ἐνταῦθα δὶς καὶ συγκεχυμένη λόγῳ χάσματος ἴσως. Βλέπε σχετικῶς προηγ. ὑποσημ. Ε 804 ἑξ. καὶ ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1819 (1230) ἑξ. Τὸ χωρίον τοῦτο παραλείπεται ἐν Κδ 395 ἑξ.

»καὶ νὰ τὸν φοβοῦνται πάντοτε ἔθνη τῆς οἰκουμένης».
[§ 251 ✱] Καὶ τότε ὁ νεώτερος γοργὸν ἐξυπολύθη,
τὰ καλίτζια του ἔβγαλεν καὶ ἐκάτζεν εἰς τὸ δεῖπνον.
Καὶ ἀφότου ἀποδείπνησεν ἐμπαίνει εἰς τὸ κουβούκλιν
καὶ ἐπῆρεν τὸ θαμπούριν του καὶ ἀποκατάστησέν το,
ὄφιων δερμάτια ἔσχισεν καὶ ἐποίησέν του τὰς κόρδας

828 καὶ ἐποίησεν τουτὰς κόρδας—

825 τὰ καλίτζια. Πρβλ. ἀντίστοιχον τῷ παρόντι στίχ. Α 1828 ἐν ταυταρίθμῳ παραλλαγῇ Τ αὐτόθι: τὰ καλίτζια. Βλέπε καὶ ἀντίστοιχον χωρίον πεζῆς διασκευῆς‹ Τὰ καλίγια (Π. 313, 26—27), ἐν ὑποσημ. Α 1827 ἑξ. Πρβλ. ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 763, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα σχετικαὶ παρατηρήσεις.

827. Τὸ ἐν προκειμένῳ θαμπούριν ἢ ταμπούριν ἢ λαβοῦτον (Ε 627, Ε 832-833) ὀνομάζεται ἐν Κδ 397 κιθάρα, ὡς καὶ παρ' Ἀχιλλ. Τατίῳ, ὁπόθεν ἐλήφθη ἡ ἀρχικὴ ἰδέα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ.Κδ 398. Εἰς τὰ κείμενα τῶν διασκευῶν Α, Τ ὀνομάζεται ἐπίσης κιθάρα ἢ θαμπούρα. Βλέπε σχετικῶς στίχ. Α 1830 καὶ Α 1838, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 1827 ἑξ.

828. «ὄφιων δερμάτια ἔσχισεν καὶ ἐποίησέν του τὰς κόρδας». Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο κατασκεύασμα ὀφείλεται εἰς παρανόησιν σχετικοῦ στίχου τῆς διασκευῆς Τ, ἔχοντος ὡς ἀκολούθως: «οἴων κλώσας ἔντερα ἐποίησε τὰς κόρδας»=ἔστριψε ἔντερα προβάτων καὶ ἔκαμε τὰς χορδάς. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1833 (1244) ταυτάριθμον παραλλαγὴν Τ καὶ ὑποσημ. Α 1827. Πρῶτος ὑπέδειξε τὴν παρανόησιν τοῦ διασκευαστοῦ Ε μετατρέψαντος τὰ πρόβατα εἰς ὄφεις ὁ Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 546 ἑξ. Τοῦτον ἀντέκρουσεν ὁ Κυριακίδης μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἀπεναντίας ἡ διασκευὴ Ἐσκοριὰλ διέσωσεν ἐν προκειμένῳ τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν, ἥτις κατ' αὐτὸν εἶναι δημώδους προελεύσεως. Πρὸς τοῦτο ὁ Κυριακίδης ἐπεκαλέσθη τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουν δημοτικὰ ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος περὶ κατασκευῆς ταμπούρας ὑπὸ τοῦ Διγενοῦς μὲ χορδὰς ἀπὸ φείδια καὶ θεριά. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κυριακ.Διγ. Ἀκρ. σελ. 70—72, πρβλ. δὲ αὐτόθι, ἐν σελ. 145 καὶ 149 ᾄσματα «Τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα» στίχ. 123—134 καὶ «Τῇ Γιανν' ὁ γάμος» στίχ. 5—8. Ἡ ἄποψις ὅμως τοῦ Hesseling ἀποδεικνύεται ὀρθοτέρα, διαπιστωθέντος ἤδη ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τοῦ στίχ. Τ 1833 (1244) «οἴων κλώσας ἔντερα» κλπ. εἶναι παλαιὰ καὶ λογίας προελεύσεως καὶ ὅτι ὀφείλεται εἰς ἀπομίμησιν ἐκ σχετικοῦ στίχου τοῦ Ὁμηρικοῦ ὕμνου εἰς Ἑρμῆν. Βλέπε σχετικὰς παρατηρήσεις μου ἐν ὑποσημ. στίχ. Α 1827 ἑξ. Ἑπομένως τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν διέσωσεν ὁ Τ 1833 (1244) «οἴων κλώσας ἔντερα». Οὕτω ὁ στίχ. Ε 828 ἐλέγχεται ὡς ἐν παράδειγμα τυπικὸν ἀντιγραφῆς καὶ παρανοήσεως, μεταξὺ τῶν τόσων ἄλλων παρανοήσεων, τὰς ὁποίας ἡ διασκευὴ Ἐσκοριὰλ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Εἰσαγωγῇ Ἀκρ. ἔπους παρόντος ἔργου, Α' τόμου, σελ. λ' καὶ ὑποσημ. 91, ἢ ἐν Εἰσαγωγικῷ ὑπομνήματι παρόντος τόμου, σελ. θ' καὶ ὑποσημ. 30. Ὡς πρὸς τὰ ᾄσματα τὰ ὁποῖα προτείνει ὁ Κυριακίδης, ταῦτα ἀπεναντίας ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ παρανόησις ἔφθασε μέχρις αὐτῶν διὰ τοῦ Ἔπους. Τὸ γεγονὸς τοῦτο μάλιστα ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως καὶ ἐν ἰσχυρότατον ἀποδεικτικὸν μέσον τοῦ ὅτι τὰ πλεῖστα τουλάχιστον τῶν σημερινῶν Ἀκριτ. ᾀσμάτων προέρχονται ἐκ τοῦ Ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ἀπόψεις μου περὶ μεταγενεστέρων Ἀκριτ. ᾀσμάτων ἐν Εἰσαγωγῇ Α' τόμου, σελ. λγ'—λδ'. Ἐν συμπεράσματι εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ἐν προκειμένῳ στίχος ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ὅλην ἔρευναν τοῦ ζητήματος τῆς λογίας προελεύσεως τοῦ

καὶ τὰ δόντια τῶν πανέμνοστα τρυπάρια.
[§ 252] Γοργὸν γὰρ ἐποδέθηκεν εἰς τὸν σταῦλον κατεβαίνει,
πηδᾷ καὶ ἐκαβαλλίκευσεν καὶ ἐπῆρεν τὸ σπαθίν του
καὶ ἐπῆρεν τὸ ταμπούριν του καὶ ἀποκατέστησέν τον
καὶ ἔκρουεν τὸ λαβοῦτον του καὶ ἀηδονικὰ ἐτραγούδει,
ἀηδονικὰ ἐτραγούδησεν καὶ χαμηλὰ τὰ κρούει.
[§ 253-254] Καὶ ἐκίνησεν τὴν στράταν του καὶ ὑπάγει εἰς τὸ (κοράσιον.
Καὶ ὅταν γὰρ ἀπέσωσεν εἰς τοῦ στρατηγοῦ τοὺς οἴκους,
σφικτὰ τὰς κόρδας ἔδησεν καὶ ἐλάλησεν μεγάλως, 164α
καὶ ἐκεῖνος χαμηλότερα καὶ βγαίνει τῆς φωνῆς του·
«Εἴ τις ἐφίλησεν μακράν, γοργὸν οὐκ ὑπαγαίνει,
»τὰς νύκτας οὐ περιπατεῖ, τὸν ὕπνον οὐ στερεῖται,
»οὐ θέλει τὸν παράδεισον μὲ τὰ μυρίσματά του·
»ἐγὼ μακρὰ ἐφίλησα, ἀλλὰ γοργὸν ὑπάγω,
»καὶ ἐγὼ ὡς διὰ τὴν πανεύμνοστην ὕπνον οὐδὲν κοιμοῦμαι».
[§ 255] Ἦτον λαμπρὸς ὁ μαῦρος του καὶ ἔφεγγεν ὡς τὸ φεγγάρι
καὶ ὡς δι' αὐτὸν ἀπεσώθηκεν εἰς τοῦ στρατηγοῦ τοὺς οἴκους.
[§ 257] Καὶ ὅταν ἀπέσωσεν ἐκεῖ, τὴν κόρην οὕτως λέγει·
«Ἐσύ, κόρη, ἀπεμερίμνησες καὶ ἀμέριμνα κοιμᾶσαι,

833 καὶ ἀηδόνι καὶ ἐτραγούδει,—843 ὡς διὰ τὴν πανεύγνωστην—

Ἀκριτ. ἔπους. Σχετικῶς βλέπε καὶ ἀπόψεις Χατζῆ, ἄρθρον: Ἡ γλῶσσα τῆς Ἀκριτηΐδος ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Ζ' σελ. 236—237, τοῦ αὐτοῦ μελέτην: Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης καὶ Ἀκριτὴς ἐν Byz.-Neugr. Jahrbücher 9 (1931) σελ. 291 ἐπίμετρον ΚΒ', Grégoire ἐν Byzantion IV σελ. 710, τοῦ αὐτοῦ μελέτην Autour de Digénis Akritas ἐν Byzantion VII, σελ. 295—299. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 558.

829. «καὶ τὰ δόντια των πανέμνοστα τρυπάρια». Διορθωτέον ἴσως: Καὶ τὰ δόντια του πανέμνοστα στριφτάρια. Πρόκειται προφανῶς περὶ τῶν στροφίγγων δι' ὧν χορδίζονται τὰ ἔγχορδα ὄργανα. Βλέπε σχετικῶς καὶ Ξανθουδ. σελ. 558.

837—838. Στίχοι ἀσαφεῖς. Ἡ ἔννοια εἶναι ἔτι ὁ Διγενὴς ἔπαιζε μὲ «σφικτὰς κόρδας», εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀκούωνται ὀξεῖς καὶ διαπεραστικοὶ ἦχοι τοῦ ταμπουρίου, αὐτὸς δὲ συνώδευε τὸ ᾆσμα μὲ χαμηλοτέραν φωνήν. Πρβλ. καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 23, στίχ. 838 καὶ ὑποσημ. 4 αὐτόθι.

839 ἑξ. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ᾄσματος εἶναι ἐνταῦθα ὀλιγώτερον ἀσυνάρτητον παρὰ εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον Α 1844 ἑξ. Πρβλ. αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ σχετικὴν ὑποσημ. Α 1842 ἑξ. Πάντως τὴν ὀρθοτέραν παράδοσιν διέσωσε τὸ κείμενον Κδ 401 ἑξ., ἔνθα τὸ ᾆσμα φέρεται λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Διγενοῦς εἰς τὸν οἶκον του καὶ πρὸ τῆς νυκτερινῆς ἐκκινήσεως του διὰ τὸν οἶκον τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ.Πρβλ. αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως ἀπόψεις Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 23 καὶ παρατηρήσεις ἐν σελ. 76—79 αὐτόθι, ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' 547—548.

844. Ἦτον λαμπρὸς ὁ μαῦρος του καὶ ἔφεγγεν ὡς τὸ φεγγάρι. Πρόκειται προφανῶς περὶ παρανοήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν ὑποπέσει καὶ οἱ ἄλλοι διασκευασταί. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1849 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ἡ ὀρθὴ παράδοσις διεσώθη ἐν Κδ 407 ἑξ. Πρβλ. αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 79—82.

»καὶ βέβαιον ἐβγαίνεις ἐκ τὸν ὅρκον σου, πανθαύμαστον κοράσιον·
»πιστεύω ἀπολησμόνησες τὰ χθεσινά σου λόγια,
»καλή, τὰ ἐσυντυχαίναμεν οἱ δύο μοναχοί μας
»καὶ ὅρκους τοὺς ἐμόσαμεν νὰ μὴ ἀποχωριστοῦμεν».
[§ 258] Καὶ ἐκείνη τὸν ἐγνώρισεν ἀπὸ τοῦ τραγουδίου,
ἐφύρθη καὶ ἐσηκώθηκεν καὶ ἐπῆρε τὸ λουρίν της,
γοργὸν ἐκατεπήδησεν καὶ ἐβγαίνει εἰς τὸ παραθύριν.
Καὶ τότε τὸ κοράσιον τὸν νεώτερον κατονειδίζει· 164β
«Ἐγώ, κύρκα, κατονειδίζω σε διατὶ ἐπαραβραδυάστης,
»καὶ ὡς κνηρὸν καὶ ράθυμον πάντα νὰ σὲ ὀνειδίζω.
[§ 259] »Καὶ τὸ λαβοῦτο σου τὸ κρούεις, ἔβλεπε ποῦ τὸ κρούεις·
»δὲν ἠξεύρεις, μάτια μου, τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου,
»ὅτι ἂν σὲ γρικήσῃ ὁ κύρις μου καὶ ἡ ὅλη μου ἡ γενέα,
»νὰ στερηθῇς τὴν νεότην σου τὴν ὡραίαν ὡς διὰ ἐμέναν;
»Ὅτι πολλοὶ ἐδοκίμασαν ἀγνώστως νὰ μὲ πάρουν,
»καὶ ἐγρίκησέν τους ὁ κύρις μου καὶ ἐκακοδίκησέν τους·
»οὕτως καὶ ἐσύ, ὀμμάτια μου, ἔβλεπε τὴν νεότη σου τὴν ὡραίαν.
[§ 260] »Καὶ ἐγὼ ἠξεύρω, ὀμμάτια μου, τὸ φῶς τῶν ὀμματιῶν μου,
»ὅτι πόθος σὲ ἐκατεπόνεσεν, ἡ ἀγάπη ἐφλόγισέν σε,
»τὸν νοῦν σου ἐπαρεσάλευσεν, τὸν λογισμόν σου ἐπῆρεν,
»καὶ εἰς θάνατον σὲ ἔρριψεν ὡς δι' ἐμοῦ ν' ἀποθάνῃς.
»καὶ θεωρῶ σὲ μοναχὸν καὶ οὐκ ἔχω τί ποιῆσαι.
»Αὐθέντα μου, ἂν παρακατεβῶ καὶ ἐπάρῃς με μετ' ἔσου
»καὶ φθάσουν σὲ τὰ ἀδέλφια μου καὶ τὸ συγγενικόν μου,
»ἐσέναν νὰ σκοτώσουσιν καὶ ἐμέναν νὰ διαγύρουν,
»καὶ νὰ στερηθῇς τὴν νεότην σου, τὴν ὡραίαν ὡς δι' ἐμέναν».
[§ 261-262] Καὶ τότε ὁ νεώτερος οὕτως ἀπολογᾶται·
«Καλὰ λέγεις, κοράσιον, οὕτως μου συντυχαίνεις·
»ἐγὼ μόνος μου, μοναχὸς φουσσάτα πολεμίζω 165α

850 μοναχά μας—853 ἐφήρθη—864 τὴν νεότη σας,—870 μεδ' ἔσου,—

853. ἐφύρθη καὶ ἐσηκώθηκεν καὶ ἐπῆρε τὸ λουρίν της=ἐταράχθη καὶ ἐσηκώθηκε καὶ ἐπῆρε τὴν ζώνην της. Πρβλ. ἀντιστοίχως ἐν Α 1873 καὶ Κδ 487. Περὶ τοῦ «φύρομαι»=ταράσσομαι βλέπε παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 558. Ὡς πρὸς τὸ «λουρίν» ὁ Κυριακίδης πιστεύει ὅτι πρόκειται περὶ λωρικίου, συμπεραίνει δὲ ὅτι τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς διέσωσεν ἐν προκειμένῳ τὴν ὀρθοτέραν παράδοσιν καὶ ὅτι οἱ διασκευασταὶ τῶν ἄλλων κειμένων ὑπέπεσαν εἰς παρανόησιν μετατρέψαντες εἰς ζώνην τὸ λωρίκιον. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 84—85. Ἀλλ' ὡς εἶναι γνωστὸν τὸ λωρίκιον ἢ λωρίον ἦτο ἔνδυμα κατ' ἐξοχὴν ἀνδρικὸν καὶ δὴ στρατιωτικόν, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ λατιν. lorica=θώραξ, οὐδέποτε δὲ ἀπαντᾷ ὡς ἐπανωφόρι ἢ σάλι γυναικεῖον καὶ δὴ ἐσωτερικῆς οἰκιακῆς χρήσεως.

856. κύρκα. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις. Πρβλ. στίχ. Ε 657 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2943. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων.

862. ἀγνώστως=κρυφίως. Πρβλ. «νὰ ἐκπέσωμεν ἀνόητα»=νὰ ἐπιπέσωμεν κρυφίως, ἐν στίχ. Α 3349 (2261). Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ παρεχομένη ἑρμηνεία ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 24, ὑποσημ. 2 καὶ Ξανθουδ. σελ. 543.

863. καὶ ἐγρίκησέν τους ὁ κύρις μου καὶ ἐκακοδίκησέν τους=τοὺς ἀντελήφθη ὁ πατέρας μου καὶ τοὺς ἐτιμώρησε σκληρῶς. Περὶ τοῦ «κακοδικῶ» βλέπε στίχ. Ε 29, Ε 365 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις αὐτόθι, ὡς καὶ Εὑρετήριον παρόντος τόμου.

»καὶ ὅλα νὰ νικήσω,
»καὶ κάστρα νὰ ἀντιμαχιστῶ, θηρία νὰ φονεύσω·
»καὶ ἐσὺ ἀδελφοὺς μοῦ λαλεῖς, πατέραν καὶ γενέαν,
»Κουροῦνες πόσες ἠμποροῦν ἀετοῦ βρῶμα νὰ πάρουν;
[§ 263] »Καλή μου, ἂν ἐμετάγνωσες καὶ ἔχεις ἄλλου τὸν πόθον,
»εἰπέ μου τὴν ἀλήθειαν, κυρά, νὰ ὑπαγαίνω·
»εἰ δὲ ἂν θέλῃς ὁλόψυχα, καλή, ὅτι νὰ φιλοῦμε,
»ὡσότι ἔναι τὸ κατάψυχον μικρὸν ἂς ἀναπαυοῦμεν,
»μὴ καρτερεύσωμεν ἐδῶ καὶ καύσῃ μας τὸ κάμμα
»καὶ στέκει καὶ φλογίζῃ μας ἡ καῦσις τοῦ ἡλίου
»καὶ καύσῃ καὶ μαράνῃ μας ταύτην τὴν στράταν ὅλην,
»καὶ ἔλα γοργόν, κοράσιον, μὴ μᾶς νοήσῃ ὁ κόσμος.
[§ 264] »Καὶ μὴ δοκῇς, βεργόλικε, ἡ πάντερπνος ἡ κόρη,
»ὡς διὰ φόβον τοῦ λαοῦ λέγω σου νὰ ὑπᾶμεν.
»Μὰ τὸν ἅγιόν μου Θεόδωρον, τὸν μέγαν ἀπελάτην,
»ὅτι μηδὲ μᾶς νοήσουσιν καὶ ἀποκλείσουν μας ὧδε,
»ἀμμὴ εἰς τὸ κάμπον, λέγω σοι, ὅσοι θέλουν ἂς ἔρθουν,
»καὶ τότε νὰ ἴδῃς κύρκαν τὸν φιλεῖς καὶ πλέον νὰ μὲ ἀγαπήσῃς,
»καὶ τότε νὰ ἴδῃς ἄγουρον τὸν ὁ κόσμος οὐκ ἔχει».
[§ 265–266] Καὶ τότε τὸ κοράσιον τὸν νεώτερον ἐλάλει·
«Ἐδὰ δι' ἐσέν, αὐθέντα μου, ἀρνοῦμαι τοὺς γονεῖς μου,
»καὶ τὰ καλά μου ἀδέλφια καὶ τὸν πολύ μου πλοῦτον 165β
»καὶ ἐσέναν ἐξακολουθῶ ὡς διὰ τὸν πολύν σου πόθον,
»καὶ εὕρῃ σὲ ὁ Θεός, αὐθέντα μου, ἂν μὲ παραπονέσῃς».
[§ 270] Καὶ ἐδάκρυσεν ὁ νεώτερος καὶ μὲ ὅρκον τὴν ὀμνύει·

880 κουροῦνες πόσως ἠμποροῦν—886 καὶ φλογίζομαι ἡ καῦσις—
893 ἀμμὴ εἰς τὸν κάμπτω,—

883. νὰ φιλοῦμε=νὰ ἀγαπώμεθα. Ὁ Κυριακίδης διορθώνει τοῦτο «νὰ φυγοῦμε». (Πρβλ. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 25, στίχ. 883 καὶ ὑποσημ. 3), ἀλλὰ δὲν ἔχει δίκαιον, διότι τὸ ρῆμα «φιλῶ» ἀπαντᾷ μὲ ἀλληλοπαθῆ σημασίαν πολλαχοῦ τοῦ παρόντος κειμένου. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Ε 481 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, Ε 584, Ε 915, Ε 1094, Ε 1165 κλπ. κλπ. Βλέπε καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 551.

884. μικρὸν ἂς ἀναπαυοῦμεν. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ παρανοήσεως τοῦ διασκευαστοῦ. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 1910 ἑξ.: «ὅσον εἶναι κατάψυχον, μὴ καρτερῶμεν ὧδε», κλπ. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Π 355, 22—25. Τὸ σχετικὸν χωρίον εὕρηται ἐν ὑποσημ. Α 1908 ἑξ.

885—887. Ὁ Κυριακίδης παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραξενευθῇ ὁ ἀναγνώστης διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς ἰδέας εἰς δύο ἢ περισσοτέρους στίχους. Πρόκειται περὶ τεχνοτροπίας, περὶ εἴδους παραληρήματος, τοῦ ὁποίου ἴχνη εὑρίσκομεν συχνότερα μὲν εἰς τὰ ἔπη, ἀραιὰ δὲ καὶ ποῦ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Πρβλ. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 85.

889 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1920 ἑξ. Ἡ ἔννοια ἔχει οὕτω: «Μὴ νομίσῃς, ὦ λεπτοφυὴς καὶ πάντερπνος κόρη, ὅτι σὲ παρακινῶ νὰ φύγωμεν διότι φοβοῦμαι τὰ στρατεύματα» κλπ. Περὶ τῆς λέξεως «βεργόλικε», ὡς καὶ περὶ τῆς κλητικῆς «ἡ πάντερπνος ἡ κόρη», βλέπε παρατηρήσεις μου ἐν ὑποσημ. Ε 189. Περὶ τῆς λέξεως λαὸς=στρατεύματα, πρβλ. στίχ. Α 3474 (2384)=Κστ 493, καὶ ὑποσημ. Α 3472 ἑξ., ὡς καὶ Χρον. Μορ. σελ. 382, Εὑρετήριον αὐτόθι, ἐν λέξει: λαός.

891. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 1921 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 477 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

«Κύριε, Θεὲ φιλάνθρωπε, ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας,
»ἐὰν ἐγὼ ἐνθυμηθῶ νὰ σὲ παραπονέσω,
»θηρία νὰ μὲ διαμεριστοῦν,
»καὶ οὐ μὴ χαρῶ τὴν νεότην μου, τὴν περισσήν μου ἀνδρείαν
»καὶ οὐ μὴ ταφῶ ὡς χριστιανὸς καὶ οὐ μὴ κατευοδοῦμαι,
»νὰ μηδὲ τῆς μητέρας μου εὐχὴν κληρονομήσω,
»καὶ οὐ μὴ χαρῶ τὴν περισσὴν ἀγάπην ἐδική σου,
»ἐὰν ἐγὼ ποτὲ ἐνθυμηθῶ νὰ σὲ παραπονέσω·
»ὁμοίως καὶ ἐσὺ βλέπε καλῶς, μηδὲν μὲ σκανδαλίσῃς
»καὶ ἐγείρου κοράσιόν μου, ἔλα νὰ περιπατοῦμεν».
[§ 272-273] Καὶ εὐθὺς ἐκατεπήδησεν τὴν χαμηλὴν θυρίδαν
Εἰς αὐτὸν δὲ ἐπήδησεν καὶ ἐκρέμασεν εἰς αὐτον·
ἐκεῖνος τὴν ἐδέξατο ὀμπρὸς εἰς τὸ μπροστοκούρβιν,
στρεφνὰ γλυκειὰ ἐφιλήσασιν ὡς καὶ τὸ δίκαιον εἶχαν,
καὶ ἐπίασαν τὴν στράταν τους, χαιράμενοι ὑπαγαίνουν.
Καὶ ἐστράφην ὁ νεώτερος, φωνὴν μεγάλην σύρνει· 166α
«Εὔχου με κύρι στρατηγέ, μετὰ τῆς θυγατρός σου».
[§ 274] Καὶ ἐκεῖνος ὡς τὸ ἤκουσεν ἐκ τὸν ἤχον τοῦ μαύρου,
φωνὴν μεγάλην ἔσυρεν· «Ἔχασα τὸ παιδίν μου!
»Ἀγοῦροι ἀπὸ τοῦ Λύκαντος, ἀγοῦροι ἀπὸ τὴν βίγλαν,
»βοηθήσατε εἰς τὴν παγκόπελον, ἐπῆρεν τὸ παιδίν μου».

904 νὰ μὲ διαμυριστοῦν,—910 ἀμὲ καὶ ἐσὺ βλερώματα, βλέπω τὸ ἀσκανδάλιστόν σου. (Διώρθωσα κατὰ Κδ 562 καὶ Α 1986. Βλέπε καὶ κατωτέρω ὑποσημ. Ε 910).—914 εἰς τὸ μπιστοκούρβιν. (Διώρθωσα κατὰ Ε 941. Βλέπε κατωτέρω καὶ ὑποσημ. Ε 914).—

910. Διώρθωσα κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀντιστοίχ. Κδ 562 καὶ Α 1986 τὰς ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀσυναρτησίας τοῦ παρόντος στίχου, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέπεσεν ὁ διασκευαστὴς ἢ ὁ ἀντιγραφεύς, πιθανώτατα ἐκ λάθους ἀντιγραφῆς. Ὡς πρὸς τὸ «βλερώματα», ἀντὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Φ. Κουκουλὲ ἐν Λαογραφίας Δ' 316, πιστεύω ὅτι ἔκειτο «μαυρόμματε». Οὕτω ὁ στίχος θὰ εἶχεν ἴσως ὡς ἑξῆς: «Ὁμοίως καὶ σύ, μαυρόμματε, βλέπε μηδὲν μὲ σκανδαλίσῃς». Βλέπε σχετικῶς καὶ Ξανθουδ. σελ. 559.

914. ἐν τῷ χειρογράφῳ κεῖται «ὀμπρός εἰς τὸ μπιστοκούρβιν». Μπιστοκούρβιν εἶναι τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ ἐφιππίου, «πισωκάπουλα», ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Ἀλλὰ τοῦτο ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν λέξιν «ὀμπρός». Ὡς ἐκ τούτου διώρθωσα εἰς «μπροστοκούρβιν»=τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ἐφιππίου. Πρβλ. καὶ κατωτέρω ἐν Ε 941, ἔνθα κεῖται «μπροστοκούρβιν». Βλέπε σχετικῶς καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 26, στίχ. 914 καὶ ὑποσημ. 2 αὐτόθι.

915. Πρβλ. ἀνάλογον στίχον Ε 481 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Ε 883 καὶ Ε 1165.

919 ἑξ. Τὸ χωρίον εἶναι δυσνόητον ἐνταῦθα. Ὁ στρατηγὸς ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ νέου, ἀλλὰ παραλλήλως ἀντελήφθη τὴν ἁρπαγὴν καὶ ἀπὸ τὸ ποδοβολητὸ τοῦ ἵππου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 26, στίχ. 919, ὑποσημ. 4. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 2004 ἑξ. ὡς καὶ διαφοράς τινας ἐν Κδ 598 ἑξ. Ὡς πρὸς τὰς λέξεις «Λύκαντος» καὶ «παγκόπελος» ἐν Ε 921—922, βλέπε ὑποσημ. Α 2006 ἑξ. Τὴν λέξιν παγκόπελος θεωρεῖ συνώνυμον τοῦ «πανέμνοστος» ὁ Ξανθουδ. σελ. 559. Παρατηρητέον ἐπὶ τούτοις ὅτι ἐν προκειμένῳ κεῖται «τὴν παγκόπελον» καὶ ἀναφέρεται τὸ κοσμητικὸν τοῦτο εἰς τὴν κόρην, ἐνῷ ἐν Α 2007 πρόκειται περὶ τοῦ νέου, ὡς καὶ ἐν Π, 357, 25.

[§ 275] Καὶ ὅσα ἄστρα ἔναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ φύλλα
(ἔναι εἰς τὰ δένδρα,
καὶ ὅσα πουλίτζια πίνουσιν εἰς τὴν Ἰκέαν τὴν λίμνην,
οὕτως ἐκαταπέφτουντα οἱ σέλλες εἰς τοὺς μαύρους·
καὶ ὅσοι ἐγνωρίζασιν ἔστρωναν καὶ ἀποστρῶναν,
καὶ ὅσοι οὐδὲν τὸν ἐγνώριζαν, πηδοῦν καβαλλικεύουν. 166β
[§ 277] Σουδάλης ὁ Σαρακηνὸς ἀπὸ τὴν Πέραν-βίγλαν
ὀκτὼ τέντες ἐπήδησεν καὶ δεκοκτὼ κουρτίνες,
φαρία τεσσαράκοντα νὰ κάτζῃ εἰς τὸν ἐδικόν του·
ἐβάστα καὶ εἰς τὴν χέραν του ραβδὶν κασσιδολίτζιν,
ὅλον τὸ βλέμμαν καὶ τὸν νοῦν ἔρριψεν εἰς Ἀκρίτην
κ' ἐντέρνισεν τὸν μαῦρον του, ἀπάνω του ὑπαγαίνει.
[§ 278] Καὶ εὐθὺς τὸν ἰδεῖν ὁ Διγενὴς τὴν κόρην συντυχαίνει·
«Βλέπεις, καλή, τὸν Σαρακηνόν, πῶς μᾶς καταδιώκει;
»Ἄρτι, κυρά μου, πρόσεξε τὸ τί τὸν θέλω ποίσει».
Καὶ ἐπέζευσε τὴν λυγερήν, κάτω τὴν ἀποθέτει,
καὶ αὐτὸς ἐκαβαλλίκευσεν, εἰς αὐτὸν καταβαίνει
καὶ ἐπῆρεν τὸ κοντάριν του καὶ προσυπήντησέν τον,
καὶ ὀμπρὸς τὸν ἐλάλησεν· «Σαρακηνέ, μὲ δέχου».
Καὶ κονταρέαν τὸν ἔδωκεν ὀμπρὸς εἰς τὸ μπροστοκούρβιν,
καὶ εὐθὺς τὸν ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ τὸν φαρίν του,

926 καὶ ὅσοι ἐγνωρίζουσιν—937 κάτω τὴν ἀποθέτην—

923. Πρβλ, διαφορὰς ἐν Κδ 602 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον Α 2011 ἑξ,, ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν Ε 924 λίμνην Ἰκέαν, πρόκειται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τῆς Ἀσκανίας λίμνης παρὰ τὴν πόλιν τῆς Νικαίας (Ἰσνὶκ γκιολοῦ). Περίφημος εἶναι ἐπίσης διὰ τὰ πολλὰ πτηνά της καὶ ἡ λίμνη Ἀκ-γκιὸλ παρὰ τὴν Ἡράκλειαν τῆς Καππαδοκίας (Ἔρεγλι) μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ νησῖδος Ἰκὶς-Ἀντᾶ. Βλέπε σχετικῶς ἐν τῷ παρόντι τόμῳ εἰκόνα ἐκτὸς κειμένου τῆς νησῖδος ταύτης.

928 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2024 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Τὰ περὶ Σουδάλη δὲν ἀπαντῶσιν εἰς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Κδ 619 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Κδ 621 ἑξ.

930. Ὁ στίχος παρουσιάζει σχετικὴν ὁμοιότητα πρὸς ἀνάλογον τοιοῦτον ἐν τῷ Ἄσματι τοῦ Ἀρμούρη. Βλέπε ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 31, στίχ. 36: «κι' ἀπὸ τοὺς μαύρους τοὺς ἐννιὰ εὑρέθη σεὼν δικόν του». Ἀνάλογον εἶναι τὸ χωρίον ἐν Κδ 1054 ἑξ., ἔνθα περιγράφεται ἡ ἱππικὴ δεξιότης τοῦ Διγενοῦς. Πρβλ. σχετικῶς αὐτόθι, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

931. ραβδὶν κασσιδολίτζιν=περικεφαλαιοθραύστης, ἤτοι ραβδὶ σιδηροῦν καὶ βαρύ, δι' οὗ ὁ πολεμιστὴς ἠδύνατο νὰ ἐπιτεθῇ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του καὶ νὰ τοῦ θραύσῃ τὴν κεφαλήν, ἔστω καὶ ἂν οὗτος ἔφερε περικεφαλαίαν (κασσίδιν). Κασσίδιν εἶναι ἡ περικεφαλαία (γαλλ. cassis. Πρβλ. Χρον. Μορ. στίχ. 1157 καὶ σελ. 380 Εὑρετήριον) καὶ οὐχὶ ἡ κεφαλή. Συνεπῶς δὲν εἶναι ἀκριβὴς ἡ ἑρμηνεία καὶ ἐτυμολογία ἐκ τοῦ «κασσίδιν-λίκιν» = ράβδος ἔχουσα εἰς τὸ ἄνω μέρος (λίκιν), σιδηρᾶν κεφαλὴν (κασσίδιν), τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ Ξανθουδ. σελ. 559. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 27, στίχ. 931, ὑποσημ. 3.

937. Πρβλ. ἀντίστοιχ. στίχ. Α 2033 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ἐπίσης καὶ κατωτέρω στίχ. Α 961 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

941. μπροστοκούρβιν βλέπε καὶ ἀνωτέρω ἐν Ε 914 ὡς καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

καὶ εὐθὺς ἐκατεπήδησεν καὶ ἐπῆρεν τὸ κοράσιον. 167α
[§ 279] Γοργὸν ἐκαβαλλίκευσαν ἄλλοι τριακόσιοι ἀγοῦροι,
οἱ μὲν σουσανιασμένοι ἦσαν, οἱ δὲ λουρικιασμένοι·
εἶχεν καὶ καβαλλάρους ἀπέσω ἀπὲ τὸ Ἡράκλιν
καὶ ἐφωνίαζαν καὶ ἀνταρεύγοντα καὶ ταραχὰς σηκώνουν,
καὶ ἐκεῖ τὸν ἐκατέφθασαν εἰς τόπον λιβαδίων.
Καὶ ἐστράφη ὁ νεώτερος, τὴν κόρην οὕτως λέγει·
«Βλέπεις, κοράσιόν μου καλόν, τὸ τί λαὸς μᾶς διώκει;»
[§ 280] Ἐκείνη, ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐφάνη της ὅτι διὰ φόβον τῆς
καὶ κλαίουσα τὸν ἔλεγεν ἐκ στεναγμοῦ καρδίας· ⟨τὸ λέγει
«Ἄφες με, ἀφέντη μου καλέ, ἄφες με ἂς ἀποθάνω,
»μόνη μου ἔποικα τὸ κακόν, μόνη μου ἂς ἀπολάβω,
καὶ ἐσὺ μαῦρον καλὸν ἔχεις καὶ σῶσε τὸν ἑαυτόν σου».
[§ 281] Καὶ τότε ὁ νεώτερος τοιαῦτα τὴν ἐλάλει·
«Καλὰ λέγεις, κοράσιο μου, γλυκέα μου συνοδία,
»ἐγὼ εἶπα τὸ νὰ τοὺς ἴδῃς, τί λαὸς μᾶς διώκει,
»νὰ μὴ μὲ ὀνειδίζῃς αὔριον ὅτι κλεψίαν σ' ἐπῆρα·
»καὶ τότε νὰ ἴδῃς κύρκαν τὸν φιλεῖς καὶ νὰ μὲ ἠγαπήσῃς».
[§ 282-283] Καὶ ἐπῆρεν την καὶ ἔκατζε την ἀπάνω εἰς τὸ λιθάριν·
τὸ ῥέτενον ἐγύρισεν καὶ εἰς αὔτους κατεβαίνει·
καὶ ἕναν ἐξ αὐτοὺς ἐχώρισεν καὶ ἔδωκεν του σπαθέαν 167β
καὶ μέσα τὸν ἐχώρισεν αὐτὸν καὶ τὸν φαρίν του,
καὶ ὡς εἶδαν οἱ ἀπομένοντες ἐστράφησαν ὀπίσω·
καὶ ὁ νεώτερος ὡμοίαζεν ἄσπρον, καλὸν γεράκιν,
ὡσὰν ὅταν ζυγώνει πέρδικα καὶ ἔμπη ἀπέσω εἰς δάσος,
οὕτως τοὺς ἐπεσκόρπισεν ὁ νεώτερος ἐκείνους.
[§ 284] Πέντε ἐξ αὐτῶν ἐχώρισεν καὶ ἦσαν οἱ ἀδελφοί της

945 οἱ μὲν λουρικιασμένοι—947 καὶ ἐφωνίαζαν τὰ ἀνταρεύγοντα—948 εἰς τόπον λιβαδίζων—968 ἐπεσκόρπισαν—969 ἐχώρισαν—

944. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2040 ἑξ. βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ ἐν Κδ 621. Πρβλ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

945. σουσανιασμένοι.. λουρικιασμένοι=φοροῦντες σουσάνια καὶ λουρίκια. Σχετικῶς πρβλ.στίχ. Ε 432, Ε 278, βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμ.ὑποσημ.αὐτόθι.

946. Ἡράκλιν εἶναι ἡ Ἡράκλεια τῆς Καππαδοκίας (νῦν Ἐρεγλι). Πρβλ. σχετικῶς ἐν Ε 732, Α 525, Α 1346, Κα 294, Κδ 41. Βλέπε καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Κα 292.

948. Ὁ στίχος ἀντιστοιχεῖ πρὸς Α 2023 καὶ Κδ 621. Πρβλ. καὶ περαιτέρω στίχ. Ε 1087: «εἰς τόπους ὑπολίβαδους». Ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν προέβην, βλέπε καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 560.

956. ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2054 ἑξ. Τοιοῦτον χωρίον δὲν ἀπαντᾷ ἐν Κδ 628 ἑξ. Πρβλ. αὐτόθι διαφοράς. Περὶ τῆς ἐν στίχ. Ε 960 λέξεως «κύρκας» πρβλ. στίχ. Ε 657, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2943.

961 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2062 ἑξ. βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 631, ἔνθα ἀναφέρεται «δένδρον διφυές», ἀντὶ τοῦ ὡς ἐν προκειμένῳ «λιθαρίου».

969 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2075 (1267) ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Εἰς τὰ κείμενα Τ, Α ἀναφέρονται τρεῖς ἀδελφοί, ἀντὶ τῶν ὡς ἐν προκειμένῳ πέντε τοιούτων. Πρβλ. καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 654 ἑξ. καὶ Κδ 659 ἑξ., Βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Κδ. 654 ἑξ.

καὶ ἐπιλάλησαν τὰ φαρία των καὶ ὑπὰν εἰς τὸ κοράσιον·
καὶ ὁ νεώτερος εἰς τὸν νοῦν του ἔβαλεν μὴ ἁρπάξουσι τὴν κόρην,
πλησίον τους ἐπήδησεν καὶ ἐπισταπόδισέν τους.
[§ 285] Καὶ ἐκεῖνοι πάλιν ἐστράφησαν καὶ ὑπὰν εἰς τὸ κοράσιον·
973β τὸ ἰδεῖν τοὺς νεωτέρους
γοργὸν ἐπῆρεν τὸ ραβδὶν καὶ προσυπήντησέν τους·
ἕναν χωρίζει ἐξ αὐτῶν καὶ ἔδωκέν του ραβδέαν·
τὸ ἰδεῖν οἱ ἀπομένοντες ἐκεῖ τὸν προσκυνοῦσιν,
καὶ ὁ κύρις τους ὁ στρατηγὸς ἐκεῖ ἀπέσωσεν
κλαίων καὶ ὀδυρόμενος.
[§ 286] Τὸ νὰ τὸν ἴδῃ καὶ ὁ Διγενὴς ἔδεσε τὰ χέρια του,
καὶ χαμηλὰ ἐπροσκύνα τον, κύριν καὶ πενθερόν του·
καὶ μετὰ τὸ προσκύνημαν ἄκω τὰ τί τοῦ λέγει·
«Εὔχου μου, κύρι στρατηγέ, μετὰ τῆς θυγατρός σου,
»καὶ βλέπε, ἀφέντη, μηδὲν λυπηθῇς, καλὸν γαμπρὸν ἐπῆρες· 168α
»τὸν κόσμον καὶ ἂν ἐγύρευες κάλλιον οὐκ εἶχες εὕρειν·
»καὶ ἂν θέλῃς, κύρι στρατηγέ, τοῦ νὰ σὲ ποιήσω δουλείαν,
»καὶ τότε νὰ ἴδῃς τὸ τί γαμπρὸν ἐπῆρες».
[§ 287] Καὶ τότε καὶ ὁ στρατηγὸς τοιοῦτον λόγον λέγει·
«Εὐχαριστῶ σε, Θεὲ καλέ, τὴν ἄφραστον προνοίαν
»καὶ τὴν φιλανθρωπίαν σου τὴν εἰς ἐμὲν δειχθεῖσαν,
»ὅτι ἐπῆρα γαμπρὸν καλὸν τὸν ὁ κόσμος οὐκ ἔχει.
[§ 289-290] »Στράφου, καλὲ νεώτερε, εἰς τὰ πενθερικά σου
»νὰ ἐπάρῃς καὶ τὴν προῖκάν σου, τριακόσια κιντηνάρια,
»ὅτι καὶ χωρισμένα εἶν' ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς της,
»πάλιν δὲ διὰ τὰ κάλλη της τὰ βλέπομεν εἰς αὔτην
»δίδω σου τὸ λογάρι μου τρεῖς λίτρες κιντινάρια
»καὶ ἐγκόλφια ὀλόχρυσα, τὰ ἔχει ἐκ τῆς μητρός της,
»καὶ νὰ σὲ ἴδῃ ἡ στρατήγισσα καὶ νὰ χαρῇ ἡ ψυχή της,
»καὶ νὰ σᾶς εὐλογήσωμεν καὶ τότε νὰ στραφοῦμε».
[§ 292 291] Καὶ πάλιν ὁ νεώτερος οὕτως τὸν ἀπεκρίθη
«Ἂν ἐν' καὶ θέλεις, πενθερέ, νὰ ποίσωμεν τοὺς γάμους,
»ἐλάτε ἐσεῖς εἰς τὸν οἶκον μου μετὰ τῆς πενθερᾶς μου,
»καὶ νὰ μᾶς εὐλογήσουσιν καὶ πάλιν νὰ στραφοῦμεν,
»καὶ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸν οἶκόν σου,
»καὶ νὰ μᾶς ἴδῃ ἡ στρατήγισσα καὶ νὰ χαρῇ ἡ ψυχή της· 168β
»εἰ δὲ καὶ οὐ θέλεις νὰ ἔλθῃς, ἰδοὺ ἐγὼ
»παίρνω τὴν θυγατέρα σου, καὶ ὑπάγω εἰς τὰ γονικά μου.
»Τὴν δὲ προῖκα μου τὴν πολλὴν ἂς τὴν ἔχουν οἱ γυναικάδελφοί μου

971 εἰς τὸν νοῦν τους—973 Καὶ ἐκεῖνοι πάλι ἐστράφησαν καὶ ὑπὰν εἰς τὸ κοράσιον τὸ ἰδεῖν τοὺς νεωτέρους (Εἷς στίχος).—989 τὴν εἰς ἐμὲν δειχθεῖσα.—

979 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2086 (1278) ἑξ καὶ Κδ 673 ἑξ.

991 ἑξ. Τὰ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ στρατηγοῦ περὶ προικὸς κλπ ἐκτίθενται λεπτομερέστερον εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Κδ 691 ἑξ. καὶ Α 2107 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2112 ἑξ.

999 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. ἐν Α 2135 ἑξ. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ σχετικὸν χωρίον ἐν Κδ 734 ἑξ., ἔνθα διαφοραί τινες.

1007 ἑξ. Καὶ εἰς τὰ ἄλλα κείμενα ὁ Διγενὴς φέρεται ἀνώτερος χρημάτων καὶ ἀφίνει διὰ τοὺς γυναικαδελφούς του τὴν προῖκα του, ἀρκούμενος εἰς τὰ κάλλη τῆς ποθητῆς του. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Κδ 745 ἑξ., Α 2138 1329) ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2135 ἑξ.

»καὶ ἐγὼ μόνην κόρην ἔλαβα καὶ τίποτε οὐ χρήζω».
[§ 293] Καὶ τότε ὁ νεώτερος πηδᾷ, καβαλλικεύει,
καὶ ἀφ' ὅτου ἐκαβαλλίκευσεν, ὑπάγει εἰς τὸ κοράσιον.
[§ 295] Καὶ τότε ὁ στρατηγὸς
κλαίει γὰρ καὶ ὀδύρεται, οὐκ ἠμπορεῖ πομένει,
κάθεται καὶ μυρολογᾷ τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης·
τὰ ρέτενα γυρίζουσιν εἰς τὰ σπίτια των ὑπάσιν.
Καὶ τότε ἡ στρατήγισσα
κλαίει γὰρ καὶ ὀδύρεται, οὐκ ἠμπορεῖ πομένει,
κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη τὸν στρατηγὸν ἐλάλει·
«Πῶς ἐσυνέβην εἰς ἐμᾶς καὶ ἐπῆρεν τὸ παιδίν μας;
»Παντῶς ἂς τὸ ἠξεύρωμεν καὶ ἂς ἦτον μὲ τὴν βουλήν μας
»καὶ νὰ τὴν εἴχαμεν ἐπεβγάλειν ὡς πρέπει καὶ ὡς ἀξίζει,
»καὶ ἐδάρτε μὴ μᾶς ἔφλεγεν ἡ ἁρπαγὴ τῆς κόρης,
»καὶ πόνον νὰ τὸ ἔχωμεν τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μας,
»νὰ μᾶς φλογίζῃ ὁ πόνος της τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μας
»τὸ πῶς μόνη ὑπαγαίνει».
[§ 296] 'Ακρίτης δὲ χαιρόμενος μετὰ τῆς ποθητῆς του
ἐκεῖ τὴν ἐπερίλαβε εἰς τὰς κατάκρυας βρύσες,
καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆρεν τὸ κοράσιον καὶ ὑπᾶ εἰς τὰ γονικά του. 169α
Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν οἶκον του ἐνόησεν τους ὁ πατήρ του
καὶ βίγλας ἔστησεν πολλὰς καὶ ἀναμείνασίν τον·
καὶ εἴδασιν ὅτι ἔρχεται ὁ θαυμαστὸς 'Ακρίτης·
γοργὸν ἐκαβαλλίκευσαν θεῖος καὶ ὁ πατήρ του
καὶ ὅλη του ἡ γενεὰ καὶ τριακόσιοι ἀγοῦροι.
[§ 297-298] Οἱ μὲν τζουκάνες ἔπαιζαν, οἱ ἄλλοι τραγουδοῦσιν
καὶ πᾶν εἰς τὸ κοράσιον.
Καὶ ἡ κόρη, ὡς εἶδε τὸν λαόν, καὶ ὡς εἶδεν τόσον πλῆθος,
πολλὰ τοὺς ἐφοβήθην,
καὶ ἀνατρομάζουσα ἔλεγεν τὸν πολυπόθητόν της·
«'Αν εἶναι ξένοι, ἀφέντη μου, παντῶς νὰ μᾶς χωρίσουν».
Καὶ τότε ὁ νεώτερος τὴν κόρην οὕτως λέγει·
«Αὐτὸς ὁ πενθερός σου ἐστὶν καὶ δι' ἐμᾶς ἔρχεται».
[§ 299] Καὶ τότε καὶ ἡ λυγερὴ μεγάλως τὸ ἐχάρη
καὶ ἀγάλια ἀγάλια ἔλεγεν τὸν πολυπόθητόν της·
«Διατὶ οὐκ ἤκουσες τὸν κύριν μου διὰ νὰ στραφῇς ὀπίσω,

1019 ἂς τὸν ἠξεύρωμεν—1022 τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου,—1024 ὑπαγαίνεις».—

1010. Εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς καὶ μετὰ τὸν στίχον τοῦτον παραλείπεται ὁ διάλογος μεταξὺ τοῦ Διγενοῦς καὶ τῆς κόρης ἀνησυχούσης διὰ τοὺς ἀδελφούς της. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 2161 ἑξ. καὶ Κδ 776 ἑξ.

1025 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Α 2179 ἑξ. Βλέπε καὶ διαφορὰς ἐν Κδ 781 ἑξ.

1033 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρία ἐν Α 2190 ἑξ. καὶ Κδ 791 ἑξ. Τζουκάνες θὰ ἦσαν πνευστὰ μουσικὰ ὄργανα συνηθιζόμενα εἰς γάμους ἢ ἄλλας δημοσίας διασκεδάσεις. Τὴν λέξιν σχετίζω πρὸς τὸ «χαμοτσοῦκιν» ἢ «χαμαιτζίκιον»=συμπόσιον, περὶ οὗ βλέπε ἐν Χρον. Μορ. 2408 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Εἰς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν ἀναφέρονται τρομπέτες, σάλπιγγες καὶ βούκινα. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 2193, Α 2196, Α 2237 καὶ ὑποσημ. Α 2232 ἑξ., ἐν Κδ 797 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν Κδ 827 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.

»καὶ νὰ εἶχα καὶ τὰς βαγίας μου καὶ τὴν ἐξόπλισίν μου,
»καὶ ὅλον μου τὸ συγγενικὸν μετὰ τῆς πενθερᾶς σου,
»καὶ νὰ ἔγνωκεν καὶ ὁ κύρις σου καὶ τὴν ἐμὴν τὴν δόξαν;»
[§ 300] Καὶ τότε ὁ νεώτερος τέτοια τὴν κόρην λέγει·
«Ὁ κύρις μου τὸν κύρι σου καλὰ τὸν ἐγνωρίζει
»καὶ εἰς τοῦτο οὐ μὴ τὸ μέφεται ὡς διὰ τὴν μοναξίαν».
Ἔξη συρτὰ ἐπαρέσυρναν εἰς τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης 169β
καὶ ἦσαν γυναίκεια πάντερπνα τὰ σελλοχάλλινά των.
[§ 301] Καὶ ἐπέζευσεν ὁ κύρις των καὶ ἐφίλει καὶ τοὺς δύο,
καὶ στέφανα ὁλόχρυσα τὰς κεφαλὰς των θέτει
καὶ τὸν Θεὸν παρακαλεῖ καὶ εὐχὰς των ἀποπέμπει·
«Κύριος πάντων δυνατὸς ἐσᾶς νὰ σᾶς εὐλογήσῃ
»ὁ κτίσας γῆν καὶ οὐρανὸν καὶ θάλασσαν πεδήσας
»καὶ στήσας στύλον τοῦ πυρὸς ἀνάμεσα πελάγου
»ἀξιώσῃ σας νὰ χαίρεσθε τὰ ἔτη τῆς ζωῆς σας».
[§ 302-303] Εἰς τὴν σέλλαν τὴν ἐκάθισεν τὴν μαργαριταρένιαν,
καὶ ὁ λαὸς ἐκαβαλλίκευσεν μετὰ πολυχρονίων·
τὰ βότανα ἐλαλούδιζαν, καὶ τὰ βουνὰ ἐφηλῶναν,
καὶ τὰ ἄστρη παρασκύπτουσιν εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνην
καὶ μετὰ πάσης ταραχῆς καὶ μετὰ ὀφικίου μεγάλου.
[§ 304] Καὶ εἰς τὸν οἶκον του ἀπέσωσεν μέσα εἰς τὰ γονικά του·
καὶ τῶν δυὸ τῶν εὐχήθηκεν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ του
καὶ ὁ ἔρωτας ἐξεπλέρωσε πάσας των τὰς ἐλπίδας,
καὶ πάντα τὰ θελήματα καὶ τὰ ἐξαρέσκιά των
τοῦ ἔρωτος τοῦ ἡδονικοῦ χαρμονικῶς τελοῦσιν.
[§ 306] Ὁ δὲ τοῦ 'Ακρίτη ὁ πενθερὸς ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος,
ἀφ' ὅτου ἀπεχαιρέτησεν 'Ακρίτην τὸν γαμπρόν του, 170α
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον του καὶ ἐθρήνησεν μεγάλως
καὶ χαρίσματα οἰκονόμησεν ὅτι νὰ τοῦ ἀποστείλῃ·

1048 «Ὁ κύρις μου τὸν κύριο σου—1051 πάντρεπνα—1064 μεσὰ εἰς τὰ γονικά σου·—1066 πάσας του τὰς ἐλπίδας,—1067 καὶ πάντων τὰ θελήματα—

1047 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 2215 ἑξ. καὶ Κδ 813 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν ἐν στίχ. Ε 1048 λέξιν «κύρις», ἥτις ἔχει τὴν σημασίαν πατήρ, πρβλ. σχετικῶς καὶ στιχ. Ε 1044 πρὸς Κδ 811 καὶ Α 2214. Μὲ τὴν σημασίαν ταύτην ἀπαντᾷ εἰσέτι ἰδιωματικῶς ἐν Μάνῃ, ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. Ἐρωτοκρ. Α' 69, 90 passim. Βλέπε αὐτόθι καὶ Γλωσσάριον μεγάλης ἐκδόσεως, σελ. 592, ἐν λέξει «κύρις».

1052 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Κδ 816 ἑξ., Α 2223 ἑξ.

1059 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Κδ 822 ἑξ., Α 2232 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

1061. Τὰ βότανα ἐλαλούδιζαν=τὰ φυτὰ εἶχον λουλούδια ποικίλων χρωμάτων. «Λαλουδίζω» (ἐν Μάνῃ)=παρουσιάζω ποικιλίαν χρωμάτων, λαμπρῶν, καὶ «λαλούδα»=πέτρα στιλπνὴ μὲ λαμπρὰ χρώματα, ἢ διαφανής.

1063. Περὶ ὀφικίου βλέπε ἐν ὑποσημ. Α 2232 ἑξ. Πρβλ. καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 537-538. Ἡ λέξις λέγεται ἐν Πελοποννήσῳ καὶ δὴ ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Μάνῃ.

1067 ἐξαρέσκια=πράγματα ἀρεστά, πόθοι. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 538.

1069 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. χωρία ἐν Α 2253 ἑξ. καὶ ὑποσημ. αὐτόθι Α 2257—Α 2269, ὡς καὶ ἐν Κδ 899 ἑξ. καὶ ὑποσημ. Κδ 904—Κδ 912.

δώδεκα πάρδους διαλεκτούς, ἀπὸ Συρίας ἀπέσω,
καὶ δώδεκα μουλάρια, βλαττὶν σελλοχαλινωμένα,
καὶ χυμευτάρια ὁλόχρυσα, ὡς καὶ βαγίτζες δέκα,
καὶ ἀτζουπάδες δώδεκα ὡς διὰ ὑποταγήν του,
καὶ ἀνήβαινεν ἡ προικά του κἂν τριακοσίες χιλιάδες
καὶ εἰκόνες ὁλοχυμευτὲς τοὺς τρεῖς ἀρχιστρατήγους,
καὶ εἶχαν λιθάρια ἀτίμητα λυχνίτας καὶ ὑακίνθους
καὶ τοῦ Χοσρόη τὸ σπαθὶν τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνον· 170β
ἔδωκάν του καὶ λέοντα, θηρίον ἡμερωμένον,
καὶ ἡ κόρη τὸν ἐχαίρετον καὶ ὁ νεώτερος Ἀκρίτης.
[§ 308-309] Καὶ ἐκράτησεν ὁ γάμος του τρεῖς μῆνας ἀκεραίους
καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν τριῶν μηνῶν ἐκείνων,
ὁ στρατηγὸς χαιρόμενος ὑπὰ εἰς τὰ γονικά του.

***

[§ 310 ✱] Καὶ ὁ νεώτερος ἐχαίρετον μετὰ καὶ τῆς καλῆς του,....
....εἰς τόπους ὑπολίβαδους, καὶ ὅπου κατάσκια δένδρη
καὶ ὕδατα ψυχρότατα μόνος μὲ τὴν καλήν του.
[✱] Ἀνάμεσα γὰρ τῆς ὁδοῦ καθὼς ἐπεριπατοῦσαν,
φωνὴ παρὰ τοῦ δράκοντος εἰς τὸν Ἀκρίτην ἦλθεν,
καὶ ὁ Θεὸς οὐκ ἤθελεν ἵνα τὸν ἀπολέσῃ.
...ὁ θαυμαστὸς Καππάδοκας Βασίλειος Ἀκρίτης.

1079 λυχνίας καὶ ὑακίνθους—1080 καὶ τοῦ Σχοδρόη—1088 καὶ ὕδατα ψυχρώματα—1089 ἐπεριπατοῦσιν,—

1074. βλαττίν. Πρβλ. στίχ. Α 2257, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

1075. Χυμευτάρια. Πρβλ. στίχ. Κδ 902 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημ. Κδ 907 καὶ παραπομπὰς αὐτόθι.

1076. ἀτζουπάδες=σωματοφύλακες. Πρβλ σχετικῶς στίχ. Α 2261 (1397): τζουπάτας, καὶ ταυτάριθμ. παραλλαγὴν Τ: τζουπάτας. Ὡσαύτως πρβλ. καὶ στιχ. Α 90: ἀτζουπάδας, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

1079 λυχνίτας καὶ ὑακίνθους. Τὸ χργρ. ἀναγράφει «λυχνίας», ἀλλ' ἀπὸ τοὺς «ὑακίνθους» εἶναι προφανὲς ὅτι πρόκειται περὶ πολυτίμων λίθων καὶ δὴ ρουμπινίων, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς μ. χρόνους καὶ λυχνιτάρια. Βλέπε σχετικῶς Λύβιστρ. στίχ. 1643, ὡς καὶ ἐν ἐκδόσει Μαυροφρ. σελ. 332, στίχ. 229, σελ. 396, στίχ. 1956 καὶ Εὑρετήριον αὐτόθι, σελ. 498, ἐν λ. λυχνιτάριν. Καὶ εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος σημειοῦται ἐπίσης «λυχνίας», ὁ δὲ διασκευαστὴς ἢ ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου παρανοήσας τὴν σημασίαν τῆς λέξεως μετέτρεψεν αὐτὴν εἰς «καντήλας». Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2267 (1403), ταυτάριθμ. γραφὴν Α καὶ παραλλαγὴν Τ, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2266 ἑξ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 560. Περὶ τῶν λέξεων λυχνίτης καὶ λυχνιτάριν βλέπε ὡσαύτως ἐν Δημητρ. Λεξ., ὡς καὶ ἐν Δουκαγγ.

1080. καὶ τοῦ Χοσρόη τὸ σπαθί. Εἰς τὸ χργρ. ἀναγράφεται «Σχοδρόη», ἀλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Πέρσου βασιλέως Χοσρόου, περὶ οὗ βλέπε ἐν Α 2269 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Κδ 912.

1086 ἑξ. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι Ε 1098 παρατηρεῖται ἀταξία περὶ τὴν σειρὰν τῶν στίχων, ὧν ἡ ὀρθὴ διάταξις ἔχει καθ' ἡμᾶς ὡς ἀκολούθως: Ε 1086 + (Ε 1092—1097) + (Ε 1087—1091) + Ε 1098 ἑξ.

ἀφ' ὧν τὴν κόρην ἥρπαξεν ἀπὸ τὰ γονικά της,
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον του καὶ ἐφίλησαν τὰ δύο.
[✱] Κατέλαβεν θάνατος καὶ ἀπόθανον οἱ γονεῖς του
καὶ μοναχὸς ὑπέμεινεν μετὰ τῆς ποθητῆς του. 171α
[§ 375-377 ✱] Ἐξέβηκεν ὁ Διγενὴς νὰ παραδιαβάσῃ μετὰ τῆς
(ποθητῆς του....

***

[✱] Καὶ ὑπάντησέν του ὁ δράκοντας καὶ ἀπάνω του ὑπαγαίνει
καὶ τότε δὲ καὶ ὁ Διγενὴς τὸν δράκοντα οὕτως λέγει.
«Ἂ θέλεις, ἂς παλεύσωμεν, ἢ ἂς δώσωμεν ραβδέας,
»ἕτοιμος εἶμαι πανταχοῦ καὶ ὅπου κελεύεις ἔλα».
Καὶ πάλιν μὲ ἀνέδειξεν ὡραίαν τὴν δρακοντέαν,
καὶ τέτοια λόγια μὲ λαλεῖ ὡς διὰ νὰ μ' ἐντραλλίσῃ·
«Τίποτε, Ἀκρίτη, οὐ θέλω νὰ δοκιμαστῶ μετ' ἔσου,
»οὐ θέλω νὰ παλεύσωμεν εἰς ἁρπαγὴν νὰ πάμε·
»ἀνάμενε μίαν ὥραν, ἄγουρε νὰ πάρω τὴν καλήν σου·
»εἰ δὲ πλανᾶται ἡ νεότη σου, νὰ χάσῃς τὴν ζωήν σου».
[§ 384-385 ✱] Καθὼς εἶπεν τὸν λόγον του καὶ ἐλάλει μετὰ μένα,
ταῦτα μεταμορφώνεται, τρεῖς κεφαλὰς μὲ δείχνει·
ἡ μία ἦτον γέροντος, ἡ ἄλλη νεωτέρου,
ἡ δὲ μεσαία ἦτον ὄφεως, δράκοντος τῆς γενέας·
καὶ ὡς ἤκουσα τὴν ἀπειλὴν καὶ τὸν λόγον τὸν εἶπεν,
καὶ ἡ ψυχή μου ἐτρόμαξεν καὶ ὡσὰν ἀκροφοβήθην,
καὶ ὁ Θεὸς ὁ πάντων δυνατὸς οὐ θέλει νὰ μὲ χάσῃ·

1094 ἐφίλησεν τὰ δύο.—1104 οὐ θελῶ σε δοκιμαστῶ—1105 οὐ θέλω νὰ σαλεύσωμεν—1107 νὰ χάσῃς τὴν καλήν σου ζωήν».—1112 καὶ ὡς ἤκουσεν τὴν ἀπειλήν—1113 ἡ ψυχή του ἐτρόμαξεν καὶ ὡσὰν ἀκροφοβήθη,—

1095-1096. Εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς μόνον ἐνταῦθα γίνεται μνεία περὶ τοῦ θανάτου τῶν γονέων τοῦ Διγενοῦς καὶ ὅλως παρεμπιπτόντως, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας εἰς τὰ λοιπὰ κείμενα τοῦ Ἔπους γίνεται λεπτομερὴς σχετικὴ περιγραφή, ἀλλ' εἰς ἐντελῶς διάφορον θέσιν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 4084 ἑξ., Α 4242 ἑξ., Κζ 106 ἑξ. Κζ 189 ἑξ.

1097. Μετὰ τὸν στίχ. τοῦτον βλέπε συνέχειαν: (Ε 1087—1091) + 1098 ἑξ. Σχετικῶς βλέπε ὑποσημ. Ε 1086 ἑξ.

1102. Ἡ ἔννοια τοῦ στίχου φαίνεται σκοτεινή. Πιθανῶς διὰ τῆς λέξεως «δρακοντέα» νοεῖται ἡ φυσιογνωμία τοῦ δράκοντος, ὅστις κατὰ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις καὶ τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ «ξαναμορφώνεται», ἤτοι νὰ μεταβάλλῃ μορφὴν μετὰ μεγίστης εὐκολίας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2886 ἑξ., Κστ 47 ἑξ. καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Ε 1109 ἑξ.

1104 ἑξ. Ἡ ἔννοια τῶν στίχων ἔχει περίπου ὡς ἑξῆς: «Δὲν βαρύνεσαι καϋμένε Ἀκρίτη τοὺς τσακωμούς; Ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιὰ ὄρεξι νὰ παλέψω μαζύ σου. Ζητῶ μονάχα νὰ μὲ ἀφίσῃς μίαν ὥρα ν' ἀπολαύσω τὴν καλή σου. Ἄφισέ με, ἂν θέλῃς, μὲ τὸ καλό· εἰ δὲ μή, θὰ χάσῃς τὴ ζωή σου».

1109 ἑξ. Τὰ περὶ μεταμορφώσεως τοῦ δράκοντος ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κείμενα, ἔνθα γίνεται ἁπλῶς μνεία περὶ τριῶν κεφαλῶν. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 2902 (1942) ἑξ. Κστ. 65 ἑξ. Αἱ ἐν τῷ παρόντι ὅμως χωρίῳ ἀναφερόμεναι λεπτομέρειαι παρουσιάζουσιν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸν ἐν τῷ μυθιστορήματι τοῦ Λυβίστρου περιγραφόμενον «τριμορφοπρόσωπον Ἔρωτα», τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον πρόσωπον ἦτο ὡς μικροῦ παιδίου, τὸ δεύτερον μέσης ἡλικίας, καὶ τὸ τρίτον γέροντος. Πρβλ. Λύβιστρ. 293 ἑξ.

ἐβάστουν τὸ ραβδίν μου εἰς τὸ ἀριστερόν μου μέρος,
τὴν πολυπόθητήν μου ἐπέζευσα, κάτω τὴν ἀποθέτω,
καὶ τὸ σπαθίν μου ἐξέσυρα,
καὶ εἰς μιὰ σπαθίαν πάραυτα ἀντάμα τὲς τρεῖς ἐπαίρνω,
καὶ ὁ κορνιακτὸς τοῦ δράκοντος ἐστύλωσεν ἀπάνω.
[§ 387] Καὶ τὸ κοράσιον ἐγέλασεν, μεγάλως τὸ ἀπεδέχθην 171β
καὶ σὺν ἐκείνης τῆς χαρᾶς πάλιν γελᾷ ἡ κόρη.
[§ 388 ✱] Καὶ ὁ συρισμὸς τοῦ δράκοντος, τὸ γέλιον τῆς καλῆς μου,
λέοντας μέγας τὸν ἤκουσεν ἀπέσω ἀπὲ τὸ καλάμιν,
καὶ κτύπον ἤκουσα οὐρᾶς εἰς τὰ πλευρά του δέρνει,
καὶ ἐκ τὸ καλάμιν ἐξέβηκεν ὡς θάλασσα ἀγριωμένη·
καὶ ὡς εἶδεν τὸ θηρίον ἐμὲν καὶ τὴν καλήν μου,
ἐσήκωσεν τὸ οὐράδιν του καὶ τὰ πλευρά του δέρνει,
τοὺς ὀφθαλμούς του ἐθόλωσεν, βούλεται νὰ μᾶς φάῃ.
καὶ τότε τὸ κοράσιον ἀπήρπισέν με τελείως,
καὶ ἐμὲν τὰ τέτοια ἐλάλησεν βλέποντα τὸ θηρίον·
«Βλέπε, ἀφέντη μου καλέ, τὸ θηρίον μὴ μᾶς φάγῃ».
[§ 389] Καὶ ἀναπηδῶ ἐκ τὴν κλίνην μου, πηδῶ ὄξω τῆς τέντας,
γοργὸν ἐπῆρα τὸ σπαθὶν καὶ προσυπήντησά του·
καὶ ἐγὼ πάντοτε ἐσπούδαζα, ἵνα τὸν ἐπρολάβω
καὶ ἐκεῖνος εἶχεν τὴν βουλὴν ἵνα μὲ ἀποπέσῃ 172α
καὶ ἄνκλασεν τὸ οὐράδιν του καὶ σύντομα ἀπάνου μου
⟨κατεβαίνει·
καὶ μίαν σπαθέαν τοῦ ἔδωσα εἰς τὰς δισουμέας ἐπάνω,

1116 κάτω τὴν ἀποδέρνω—1117 καὶ τὸ σπαθίν μου ἐξέσυρα κατὰ τὴν ἀποσύρνω, (Διαγράφω τὰς τρεῖς τελευταίας λέξεις προελθούσας ἐκ λάθους ἀντιγραφῆς τοῦ διασκευαστοῦ).—1119 καὶ ὁ κόρν. τοῦ δράκοντος ἐστύλωσέν με.—

1116 κάτω τὴν ἀποθέτω. Εἰς τὸ χργρ. ἀναγράφεται: «κάτω τὴν ἀποδέρνω». Πρβλ. καὶ στίχ. Ε 937 Ἡ διόρθωσις εἶναι τοῦ Ξανθουδ. σελ. 559. Πιθανῶς τὸ ὀρθὸν νὰ ἦτο «κάτω τὴν ἀποσύρνω», διότι ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ στίχ. Ε 1116, εἰς τὸ χειρόγραφον ἀναγράφεται: «καὶ τὸ σπαθί μου ἐξέσυρα κατὰ τὴν ἀποσύρνω». Ἡ τελευταία αὕτη γραφὴ εἶναι προφανῶς προϊὸν ἀβλεπτήματος ἐκ συγχύσεως πρὸς τὸν προηγούμενον στίχον, ἀποδοτέον εἰς τὸν ἀντιγραφέα. Ὡς πρὸς τὸ νόημα τοῦ στίχου πρβλ. καὶ ᾆσμα Κύπρου ἐν Λαογραφίας Α' 208, στίχ. 50—51.
1119. Ὁ στίχος ἔχει ἐν τῷ χργρ.: «καὶ ὁ κορνιακτὸς τοῦ δράκοντος ἐστύλωσέν με». Ἐν σχέσει πρὸς τὴν διόρθωσίν μου πρβλ. στίχ. Ε 511 καὶ Ξανθουδ. σελ. 552-554, ὡς καὶ Χατζῆν σελ. 30 αὐτόθι.
1136. ἄνκλασεν τὸ οὐράδιν του=ἔκαμψε, ἐλύγισε τὴν οὐράν του πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐκ τοῦ ἀνακλάω-ῶ. Τὸ ρῆμα ἀπαντᾷ καὶ σήμερον εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Μάνης, ἔνθα προέκυψε καὶ ὁ μέσος τύπος ἀνακλανιέμαι=συσπῶ τὰ ἄκρα καὶ ἀκολούθως τὰ τεντώνω.
1137 εἰς τὰς δισουμέας ἐπάνω=εἰς τὸ μέσον τῶν δύο ὤμων. Πρβλ. Ε 1447 καὶ Κστ 259, Α 3671, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Ἡ λέξις ἔμεινε ἀνερμήνευτος ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου τοῦ παρόντος κειμένου Hesseling. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 553. Πρόκειται περὶ παραφθορᾶς τοῦ: «δισωμίαι»=τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὠμοπλατῶν μέρος τοῦ σώματος. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἰμπερ. στίχ. 78, ὁ δὲ Λάμπρος συγχέει ταύτην πρὸς τὸ «σουσούμια»=χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Romans,

καὶ ἡ κεφαλή του ἐχώθηκεν ἀπέσωθεν τῆς βάλτης.
[§ 390] Καὶ ἀπῆρεν τὸ κοράσιον, εἰς τὴν τένταν του ὑπάει,
καὶ ἡ κόρη οὕτως λέγει με, οὕτω παρακαλεῖ με·
«Νὰ ἐπιχαρῇς τὰ κάλλη μου, τὴν περισσήν σου ἀνδρείαν,
»ἔπαρε τὸ λαβοῦτο σου καὶ παῖξε το ὀλίγον,
»ὅτι ἐραθύμησα ἐκ τῶν θηρίων τὸν φόβον,
»καὶ ἠγρίωσε ἡ καρδία μου ἐκ τῶν θηρίων τὸ αἷμα».
[§ 391-392] Καὶ ἐπῆρα τὸ λαβοῦτο μου καὶ θέλει νὰ ἀκροπαίξω·
καὶ εὐθέως δὲ καὶ ἡ λυγερὴ τραγούδημαν ἐλάλει·
«Εὐχαριστῶ τοὺς Ἔρωτας, καλὸν ἄνδρα μ' ἐδῶκαν,
»νὰ τὸν θωρῶ νὰ χαίρωμαι τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου».
[§ 394-395] Καὶ ἐκ τὸν ἠχὸν τοῦ θαμπουρίου καὶ ἐκ τὸν ἠχὸν
κτύπος ἐβγῆκεν ἐκ τὰ βουνά, τὰ ὄρη ἐκιλαδοῦσαν, ⟨τῆς κόρης,
οἱ ἀπελάτες θαυμάζουσιν τὴν ἡδονὴν τῆς κόρης,
ζῆλος ἐνέπεσεν εἰς αὐτοὺς ἵνα τὴν ἀφαρπάξουν 172β
καὶ ἀπὸ μακρέας φωνάζουσιν ἀναίσχυντα λαλίας·
«Ἄφες, καλέ, τὴν λυγερὴν καὶ σῶσε τὸν ἑαυτόν σου·
»σώνει σε τὴν ἐφίλησες καὶ τὴν περιεπλάκης,
»καὶ μὴ πλανᾶται ἡ νεότη σου, νὰ χάσῃς τὴν ζωήν σου».
[§ 396] Καὶ ἡ κόρη ὡς εἶδεν τὸν λαὸν καὶ ὡς εἶδεν τόσον πλῆθος,
ὅτι ἦσαν τριακόσιοι ἀπελάτες,
καὶ εἶχαν ἅρματα καλά, ἱππάρια 'φιρώμενα,
καὶ ἐξωπλισμένοι δυνατά, καὶ ἦσαν λουρικιασμένοι,
τὰ λόγια ταῦτα ἐπίστευσεν καὶ ἐμὲν τοιαῦτα ἐλάλει·
«Ὤιμέν, ἀφέντη μου καλέ, καὶ βέβαιον νὰ μᾶς χωρίσουν
»σήμερον ἀπ' ἀλλήλων».
Σφικτὰ σφικτὰ μὲ ἐφίλησεν καὶ οὕτως μὲ συντυχαίνει·
«Ἀφέντη μου ἂς φιλήσωμεν τῆς ἀποχωρησίας μας».
Κλαίουσα γὰρ μὲ ἔλεγεν ἐκ στεναγμοῦ καρδίας·
«Σήμερον χωριζόμεθα· τίς νὰ τὸ ὑπομένῃ;»
[§ 397-398] Ἐγὼ δὲ ἐγέλασα καὶ τὸ κοράσιον λέγω·
«Καλὰ λέγεις, κοράσιον, οὕτως μὲ συντυχαίνεις·
»ἐμᾶς ὁ Θεὸς ἔσμιξεν, ἄνθρωποι οὐ χωρίζουν·
»δός μου, ξανθή, ὑπολούρικον, δός μοι καὶ τὸ ραβδίν μου,
»καὶ τότε, αὐθέντρια καὶ κυρά, βλέπε τὸ τί τοὺς θέλω ποίσει».
Γοργὸν ἐπῆρα τὸ ραβδὶν καὶ προσυπήντησά τους.

1155 σώνουν σὲ τὴν ἐφίλησες—

σελ. 335 Εὑρετήριον ἐν λ. δισουμιές. Ὁ Δουκάγγ. ἀναγράφει τὴν λ. δυσωμία ἢ δισωμία καὶ τὴν ἑρμηνεύει ὀρθῶς, ἀνεῦρε δὲ ταύτην εἰς τὸ Ὀρνεοσόφιον. Βλέπε σχετικῶς αὐτόθι, ὡς καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 538 καὶ 561.
1147. Ὁ στίχος οὗτος εἶναι πανομοιότυπος σχεδὸν τῶν Α 2958-2961 (1994-1997) καὶ Κστ 105. Συνεπῶς δὲν εἶναι ἀπομίμησις τῶν μεσαιων. μυθιστορημάτων, ὡς ἐπίστευσεν ὁ Hesseling. Βλέπε σχετικῶς ἀπόψεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 550.
1158 τριακόσιοι ἀπελάτες. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπελατῶν τὸ παρὸν κείμενον συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν κειμένων τῆς ὁμάδος Α καὶ Τ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κείμενον τῆς διασκευῆς Κ, ἔνθα οἱ ἀπελάται φέρονται τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 2967 (2002), Α 2979 (2014) καὶ ταυτάριθμον ὑποσημείωσιν, Κστ 129 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐκρούγασιν καὶ ἐξέβαιναν οἱ κτύποι,
καὶ ἐγὼ ὅσον ἤκρουγα ἐγίνονταν οἱ φόνοι,
καὶ ἡ γῆ τοὺς ἐδαπάνησεν ψυχὴ τιμωρουμένη, 173α
καὶ ἦτον κορνιακτὸς πολὺς καὶ ἦτον ἀνεμοζάλη.
[§ 399-400 ✱] Καὶ ὅσοι ἔφευγαν οὐδὲν τοὺς ἐθεώρουν
καὶ δι' αὐτοὺς μὲ κόπτει ὁ πόνος·
καὶ ἡ λύπη νὰ μὲ συνταφῇ καὶ θλῖψιν νὰ τὸ ἔχω,
ὅτι ὄντα ἐθερμάθηκα οὐκ ηὕρισκα νὰ κόπτω,
καὶ τότε ἀπομερίμνησα τὸ κρούει καὶ τὸ λαμβάνει.
[§ 401 ✱] Στρέφομαι, περιβλέπομαι διὰ τὴν πολυποθητήν μου,
καὶ βλέπω την ὅτι ἐκάθητον ἀπάνω εἰς τὸ κλινάριν,
καὶ ἔχυσα τὰ μανίκια μου καὶ πρὸς αὐτὴν ὑπαγαίνω,
καὶ ἐκείνη ἐκατεπήδησεν καὶ πρὸς ἐμένα ἦλθεν,
κρύον νερὸν μὲ ἔφερεν δοκοῦσα ὅτι ἐκουράσθην·
ἐγὼ δὲ τὴν ἐλάλησα καὶ οὕτως μὲ συντυχαίνει·
«Πίνε νερὸν αὐθέντη μου, ὅτι πολλὰ ἐκουράσθης».
[§ 402-403 ✱] Καὶ ἐγὼ πάλιν τὴν λέγω «Καλή, ὅσον ηὕρηκα τινὰς
»ὅτι νὰ μὲ παραπονέση 173β
»καὶ νὰ σταθῇ εἰς τὸ πλάγι μου καὶ ἐμπλήσῃ με ραβδέας,
»πῶς ἤθελα κουρασθῆ δίχως καμμίας ἀνάγκης;
»Μᾶλλον ὕπαγε εἰς τὴν τένταν μου, καὶ φέρε μου νὰ ἀλλάξω
»καὶ τὰ φορῶ ὑπερρύπισα εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων».
Καὶ ἡ κόρη ὑπάγει εἰς τὴν κλίνην μου νὰ φέρῃ νὰ ἀλλάξω
καὶ ἐγὼ εὑρῆκα σκιὰν δενδροῦ καὶ ἐκούμπησα εἰς τὴν ρίζαν.
[§ 404] Καὶ ὅσον νὰ ὑπάη ἡ λυγερὴ νὰ μοῦ φέρῃ νὰ ἀλλάξω,
τρεῖς καβελλάροι ἀνέμεναν τὴν παρεποταμίαν.
ὁ εἷς ἦτο νεώτερος, ἀγένειον παλληκάρι,

1186 καὶ πρὸς ἐμὲν ἦλθεν,—1195 καὶ τὸ φορῶ ὑπερίψε τα—

1185. ἔχυσα τὰ μανίκια μου. Τὸ ῥῆμα «χύνω» ἀπαντᾷ ἐνταῦθα ὡς καὶ περαιτέρω ἐν Ε 1468 καὶ Ε 1513, μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ «κινῶ, σείω μεθ' ὁρμῆς».Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Κουκουλὲ ἐν Λαογραφίας Δ' 316—317. Εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν ἀπαντᾷ ἡ ἔκφρασις «σείω τὰ μανίκια». Πρβλ.σχετικῶς ἐν Α 3013 (2048) καὶ Κοτ 158,βλέπε δὲ καὶ παρατηρήσεις μου ἐν ὑποσημ. Α 3012 ἑξ. Μανίκες (=ὅπλα) ἀναφέρονται καὶ ἐν κωμῳδίᾳ Στάθης, ἐκδ. Σάθα, Κρητικὸν Θέατρον, σελ. 152, εἰς τὸν διάλογον μεταξὺ Μπράβου καὶ Πετρούτζου. Ἐκ παρανοήσεως τῆς φράσεως «ἔχυσα τὰ μανίκια μου» τῆς παρούσης διασκευῆς, ἥτις λόγῳ τῆς δημοτικότητός της ἦτο προφανῶς εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ εἰς παλαιοτέρους χρόνους, προέκυψε καὶ ἡ παράδοσις τῆς «Μανίκας τοῦ Ἀντρειωμένου» (Εὐβοίας), ἔνθα γίνεται λόγος περὶ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ δύο ἀντρειωμένων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς, διὰ νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀντιπάλου του εὑρισκομένου εἰς τὴν ἀντίπεραν ἀκτήν, ἀπεπειράθη «νὰ γεμίσῃ τὴ θάλασσα καὶ νὰ τὴν κάμῃ ξέρα. Καὶ ἄρχισε νὰ ρήχνῃ εἰς αὐτὴ ἄμμο, ποὺ ἔβανε στὴ μανίκα του καὶ μὲ αὐτὴ τὸν ἔχυνε. Ἔτσι ἔγινε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς θάλασσας μία γλῶσσα, ποὺ ἀκόμα ὡς τώρα λέγεται Μανίκα. Εἶδεν ὅμως πῶς τοῦ ἦταν δύσκολο νὰ στειρέψῃ ὅλη τὴ θάλασσα καὶ ἔπαψε». Πρβλ. σχετικῶς Πολίτου Παραδόσεις τόμ. Α', σελ. 59.

1195. ὑπερρύπισα εἰς τὸ αἷμα=ἐμόλυνα εἰς τὸ αἷμα. Ἐκ τοῦ ρυπίζω (ρυπόω)=μολύνω, ρυπαίνω. Πρβλ. ἀντιστοίχως Α 3031 καὶ Κοτ 172. Εἰς τὸ χργρ. τοῦ παρόντος κειμένου ὁ στίχος ἀναγράφεται ὡς ἀκολούθως: «καὶ τὸ φορῶ ὑπερίψε τα εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων».

καὶ ὁ ἄλλος ἦτον κουρευτὸς γέρων ἐξωπλισμένος,
καὶ ὁ ἄλλος τὸ γένειον ἐπέκει νὰ στεφανώνη.
[§ 405] Καὶ οἱ τρεῖς ἀντάμα ἐστάθησαν, καὶ οὕτως μὲ
⟨συντυχαίνουν·
«Μὴν νὰ ἐδιάβησαν ἀπ' ἐδῶ, νεώτερε, ἀπελάτες;»
Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐφοβήθην τους ἵνα τοὺς προσεγέρθω
καὶ ἵνα τοὺς κρύψω τίποτες ἐκ τὴν ἐμὴν ἀνδρείαν,
κάθομαι, διηγοῦμαι τους περὶ τοὺς ἀπελάτες·
«Ἄρχοντες ἐδῶ ἦρθαν πρὸς ἐμὲν νὰ ἐπάρουν τὴν καλήν μου·
»καὶ ἐγώ, ὡς μοὶ ἐλέγασιν, ἵνα τὴν ἐξαφήσω,
»ὅτι εἶχα ἐγὼ πόθον εἰς αὐτὴν ἄπειρόν τε καὶ μέγαν,
»καὶ ἐγὼ ἄρματα οὐκ εἶχα μετ' ἐμέν, ἄλογον οὐδὲν ἕνα,
»μὲ τῆς μητρός μου τὴν εὐχὴν πεζὸς ὕπηγα εἰς αὔτους·
»καὶ τὸ κακὸν τὸ ἐπάθασιν οὐ μὴ σᾶς ἔχει λάθειν».
[§ 406] Καὶ εὐθὺς οἱ τρεῖς ὡς τὸ ἤκουσαν παράξενον
⟨τῶν ἐφάνη, 174α
ἀλλήλους ἐβλεμμάτισαν καὶ πρὸς ἀλλήλους λέγουν·
«Μὴ τοῦτος ἦν τὸν λέγουν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης;
»ἀλλὰ ἂς τὸν δοκιμάσωμεν κανεῖς ἀπὸ τοὺς τρεῖς μας,
»καὶ εἰς μίαν ἀπεικάσωμεν ὅτι ἀληθῶς μᾶς λέγει».
Καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν μὲ ἐλάλησεν, δοκῶ τὸν εἶχαν πρῶτον.
[§ 407] «Ἐκείνους τοὺς γυρεύομεν, καὶ τοὺς καταρωτοῦμεν,
τριακόσιοι εἶναι ἐξωλούρικοι μετὰ καὶ τῶν ἀρμάτων,
»καὶ ἐσὲν θεωροῦμεν μοναχὸν καὶ μὲ τὸ μοναπλούτζικον
»καὶ πῶς τοὺς εἶχες τρέφειν;
»Ἀμέ, ἂν λαλεῖς ἀλήθειαν, ὡς λέγεις καὶ καυχᾶσαι,
»ἕναν ἐκλέξου ἀφ' ἡμῶν, ὃν θέλεις καὶ κελεύεις
»καὶ αὐτὸς νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐσὲν καὶ δότε καὶ οἱ δυὸ ραβδέας
»καὶ τότε νὰ νοήσωμεν ὅτι ἀληθῶς μᾶς λέγεις».
Γοργὸν ἐκατεπήδησα καὶ ἐστάθην ἔμπροσθέν των,
καὶ λόγους τοὺς ἐλάλησα οὐχὶ πρὸς καυχησίαν·
«Μὰ τὸν ἐξουσιαστὴν Χριστόν, ὃν τρέμει πᾶσα ἡ κτίσις
»ἀφῶν ἠρξάμην πολεμεῖν εἰς ἕναν οὐκ ἐβγῆκα,
»εἰς χίλιους ἐκατέβηκα καὶ εἰς τετρακισχιλίους
»καὶ ἦσαν ὁλοσίδεροι καὶ τετραλυγισμένοι
»καὶ εἶχαν ἄρματα καλά, ἱππάρια ἀφιρωμένα
»καὶ ἐδὰ ἄρτε εἰς ἕναν μοναχὸν θέλω νὰ πολεμήσω;

1223 εἶχες τέρψειν;—1225 ἕναν ἐκλέξου ἀπ' ἡμῶν—1230 Νὰ τὸν ἐξουσιαστὴν Χριστόν,—

1202. ἐπέκει νὰ στεφανώνη=μόλις ἤρχιζε νὰ σχηματίζῃ στέφανον περὶ τὸ πρόσωπον. Τὸ ἐπέκει ὑποθέτω ὅτι εἶναι ἐπίρρημα, ἐκ τοῦ ἐπέκεινα ἴσως, (πρβλ. τὸ τῆς Μάνης ἀπέκειου) καὶ οὐχὶ παραφθορὰ ἐκ τοῦ ῥήματος ἐποῖκε, ὡς εἰκάζει ὁ Ξανθοῦδ. σελ. 562. Λεπτομέρειαι περὶ τῆς φυσιογνωμίας τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀπελατῶν ὡς ἐν προκειμένῳ, δὲν ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν. Πρβλ. Α 3035—3039 καὶ Κοτ 176—179.

1235. Εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν κειμένων τῆς ὁμάδος Τ, Α, Π, Ο καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρεμβάλλεται ἡ περὶ τοῦ Ἀγκύλα διήγησις τοῦ Διγενοῦς πρὸς τοὺς ἀπελάτας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 3068 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. ἐν Κοτ 199, ἔνθα ἡ ἀνωτέρω διήγησις δὲν ἀπαντᾷ ὡσαύτως.

[§ 414] »Ἀμμὴ ὑπάτε καὶ πεζεύσατε καὶ ἐλᾶτε οἱ τρεῖ εἰς ἕναν·
»εἰ δὲ καὶ καταδέχεσθε, ἐλᾶτε καβαλλάροι». 174β
[§ 416] Καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν μὲ ἐλάλησεν, δοκῶ τὸν εἶχαν πρῶτον,
ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς ὁ πρῶτος ἀπελάτης·
«Αὐτὰ εἰς ἐμὲν μηδὲν τὸ εἰπῇς νὰ τὸ ἔχωμεν καταδίκην
»καὶ αὔριον νὰ τὸ καυχᾶσαι,
»ὅτι ἀπελάτες θαυμαστοὶ ἐσέναν πολεμοῦσιν·
»ἐγὼ εἶμαι ὁ Φιλοπαπποῦς, ὁ Κίνναμος καὶ Γιαννάκης».
[§ 417] Καὶ ἐγλήγορα ἐπήδησεν ὁ Φιλοπαπποῦς ἀπὸ ἄλογόν του
καὶ σύρνει τὸ σπαθίτζιν του καὶ σύντομα ἐκατέβην,
ἵνα ραβδέαν μὲ δώσῃ·
καὶ ὥστε νὰ πάρω τὸ σπαθὶν ἐκ τοῦ δένδρου τὴν ρίζαν
σπαθέαν μίαν μὲ ἔδωκεν εἰς τὸ χεροσκουτάριν·
καὶ ἦτον ὁ γέρων δυνατὸς καὶ τὸ ἄρμα του καινούριον,
καὶ μοναχὸν τὸ κράτημαν ἀπόμεινε εἰς τὸ χέρι,
τοῦ σκουταριοῦ μου τζακίσματα ἔπεσαν ἔμπροσθέν μου.
καὶ τότε τὸν ἐλάλησαν· «Φιλοπαπποῦ ἄλλη μία».
[§ 418] Καὶ ἐγὼ οὐκ κατεδέχθην το ἵνα μοῦ δευτερώσῃ,
δαμὶν ἐπιστοπόδησα καὶ δίδω του ραβδέαν,
καὶ εἰς μίαν ἔπεσαν τὰ ἄρματα καὶ ἀπὸ τὰς δύο του χεῖρας
καὶ ἐστέναξεν ἐδάκρυσεν ὁ γέρων καὶ ὑπηγαίνει.
[§ 419, 420] Καὶ οἱ ἄλλοι συνεσπούδαζον καὶ ἐπέπεσάν με οἱ δύο·
καὶ τότε ἐνόησα πόλεμον καλῶν παλληκαρίων· 175α
εἰς τὸ κρούειν καὶ εἰς τὸ δέχεσθαι ηὕρηκα τὸν Γιαννάκην
καὶ εἰς τὰ πυκνογυρίσματα τὸν Κίνναμον τὸν λέον.

1237 εἰ δὲ οὐ καταδέχεσθε ἐλᾶτε καὶ καβαλλάροι».— 1248 εἰς τὸ χεροσκουτάριν·—1251 τζακίσματα ἔπεσεν ἔμπροσθέν μου.—1252 καὶ τότε τὸν ἐλάλησα· Φιλοπαπποῦ ἀλημένε».—1258 πόλεμον καλὸν παλληκαρίων·—

1252. «Φιλοπαπποῦ ἄλλη μία». Ἐν τῷ χργρ. ἀναγράφεται: «Φιλοπαπποῦ ἀλημένε». Προκατειλημμένος προφανῶς ἀπὸ τὴν ἔμμονον ἰδέαν του περὶ τῆς Κρητικῆς καταγωγῆς τοῦ κειμένου τῆς παρούσης διασκευῆς ὁ Ξανθουδ. σελ. 563, προτείνει ἐν προκειμένῳ τὴν διόρθωσιν: «Φιλοπαπποῦ ἀλιμενέ με» (=ἀνίμενε με), προβαίνων μάλιστα ἐπ εὐκαιρίᾳ καὶ εἰς διαλεκτολογικὰς παρατηρήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸ ρῆμα ἀλιμένω=ἀναμένω. Εἶναι προφανὲς ὅμως ἐνταῦθα ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἀπευθύνονται ὑπὸ τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὸν Φιλοπαπποῦν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀπελατῶν, τοῦτο δὲ διαπιστοῦται δι' ἁπλῆς ἀντιπαραβολῆς πρὸς ἀντιστοίχ. στίχ. Α 3148 (2150) καὶ Κστ 222.

1254. δαμὶν ἐπιστοπόδησα=ὀλίγον τι ὀπισθοχώρησα. Ἡ λέξις δαμὶν εἶναι συνηθεστάτη εἰς τὰ εἰς δημώδη γλῶσσαν κείμενα τῶν μ. χρόνων. Πρβλ. Λύβιστρ. 1551, Πτωχοπροδρόμου Α΄, ἔκδοσις Μαυροφρ. σελ. 26, στίχ. 183, Φλωρ. 1608. Βλέπε ὡσαύτως Εὑρετήρια ἐν Μαυροφρ. σελ. 467, λ. δαμὶν καὶ Ἐρωτοκρ. μεγάλη ἔκδοσις σελ. 536, ἐν λ. δαμάκι, ὡς καὶ Ἄτακτ. Α΄, σελ. 179—180. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λ. εἶναι ἐκ τοῦ οὐδαμίον, οὐδαμίν, δαμίν.

1260. τὸν Κίνναμον τὸν λέον. Ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ κοσμητικοῦ τοῦ Κιννάμου καὶ οὐχί, ὡς ὑποθέτει ὁ Ξανθουδ. σελ. 538, περὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος Λέων τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος κειμένου, ὁτὲ μὲν ὑπὸ τὸν τύπον Λίανδρος (ἀντὶ τοῦ Λέανδρος), ὁτὲ δὲ κατ' αἰτιατικὴν ὑπὸ τὸν τύπον «τὸν Λέον» (ὀνομαστικὴ Λέος). Πρβλ. ἐν Ε 1362, Ε 1379, Ε 1500, Ε 1554, Ε 1600. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ ἄλλως τε οὐ μόνον ἐν Κρήτῃ, ἀλλ' εἶναι κοινότατον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ ἐν Πελοποννήσῳ, ἰδιαίτατα δὲ ἐν Μάνῃ, ἔνθα σώζεται εἰσέτι ὑπὸ τὸν τύπον

[§ 421-423 *] Εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν μου ἔβαλα κρυφῶς νὰ μὴ μὲ
καὶ τὴν καλήν μου ἐλάλησα φωνὴν ἀπὸ μακρόθεν· (δώσῃ
«Ἄρτε, καλή μου, πέρασε τὰ κρυὰ καὶ τὰ χιονάτα
»καὶ φέρε μου ὑπολούρικον διὰ νὰ κρατῶ εἰς τὸ χέριν,
»ἵνα τοὺς ποίσω τὸ γοργὸν νὰ φύγουν ἔμπροσθέν μου».
Καὶ ἐκείνη ὑπιβουλεύτη με καὶ φέρνει μου ἱματίτζιν,
καὶ ἐγὼ ἐκ τὴν βίαν μου τὴν πολλήν, τυλίγω εἰς τὸ χέρι,
καὶ εἰς αὔτους κατεβαίνω.
[§ 424] Τὸν Γιαννάκην ἐχώρισα, ὡς διὰ νὰ τὸν ἀποδοκιμάσω,
καὶ ἐκεῖνος μὲ ἐπέβλεπεν, ἵνα σπαθεὰν με δώσῃ
καὶ ἐξηστρεφτὴν τοῦ ἔδωσα ἀπάνω εἰς τὸν βραχίοναν,
καὶ τὸ σπαθίν του ἐξέπεσεν, εἰς τὴν χεῖραν του ἐκρεμάστην,
καὶ ἀνάσκελα ἐξήπλωσεν ὁ θαυμαστὸς Γιαννάκης.
Καὶ ὡς εἶδεν τοῦτο ὁ Κίνναμος πηδᾷ, καβαλλικεύει, 175β
καὶ ἐπάνω μου ἐπιλάλησεν ἵνα ραβδέαν μοῦ δώσῃ.
[§ 425] Καλὴν ραβδέαν ἔδωκα τὴν φάραν εἰς τὸ κεφάλιν,
καὶ μὲ τὸν καβαλλάρην της ἔπεσεν ἔμπροσθέν μου,
καὶ ἐγὼ πάλιν τὸν ἔλεγα, ἂς σηκωθῇ, μὴ κεῖται.
«Ἐγείρου ἀπ' αὐτοῦ, Κίνναμε, κοιτόμενον οὐ κρῶ σου
»ἄμε περισωρεύτητι, καὶ πάλιν ἂν θέλῃς ἔλα».
[§ 426] Γοργὸν πάλιν σηκώνεται, πηδᾷ, καβαλλικεύει,
καὶ ἦρεν τὸ κοντάριν του, τρανὰ ἐπεγυρίστην,
καὶ σύντομα ἐπιλάλησεν καὶ κονταρέαν μὲ δώσῃ,
καὶ τὸ κοντάριν του ἔρριφα ἀπὸ τὴν φάραν κάτω,

1275 ἵνα παρέαν μοῦ δώσῃ·—1276 τὴν φαρέαν εἰς τὸ κεφάλιν.—1278 ἂς σηκώσῃ,—1279 κειτόμενον οὐ κρόσου·—1280 ἄμε περισωρεύτητε—

Λεούτζης (ἐξ οὗ καὶ ἐπώνυμον Λεουτζᾶκος), κατὰ δὲ τοὺς μ. χρόνους εὕρηται αὐτόσε καὶ ὑπὸ τὸν καθαρὸν τύπον Λέων, ὡς διαπιστοῦται ἐξ ἀνεπιγράφου εὐχῆς τοῦ βυζ. ναοῦ Ἁγ. Θεοδώρων Βάμβακας Μάνης: «Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Λέοντος ἅμα συμβίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ κλπ.» Βλέπε σχετικῶς καὶ μελέτην R. Traquair: The churches of Western Mani, ἐν Annual of the British School at Athens, vol. XV, 1908—1909, σελ. 183.

1263 ἑξ. Τὸ χωρίον σχετίζεται πρὸς τὸ ἐν Α 3177 (2177) ἑξ., Κστ 243 ἑξ. ἐπεισόδιον, ἔνθα ἡ κόρη φέρεται ἐμφανισθεῖσα ἀπέναντι τοῦ Διγενοῦς, τὸν ὁποῖον καὶ ἐνθαρρύνει μαχόμενον. Ἀλλ' ὁ διασκευαστὴς τοῦ παρόντος κειμένου παρενόησε τὰ πράγματα, ἐντεῦθεν δὲ δικαιολογοῦνται αἱ παρατηρούμεναι ἐν προκειμένῳ ἀσυναρτησίαι. Πρβλ. σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 543. Τὸ ἐν Ε 1264 ὑπολούρικον ἐξελήφθη προφανῶς ὡς ὅπλον ὑπὸ τοῦ διασκευαστοῦ, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ στίχου. Ὡς πρὸς τὸ ἐν Ε 1266 «ὑπιβουλεύτη», ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ «παρενόησε», δὲν ἐκατάλαβε καλά, παρεξήγησε τοὺς λόγους μου.

1271. σπαθέαν.... ἐξηστρεφτὴν=σπαθιὰν ἀνάποδην, ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἀντίθετον προφανῶς τῆς σπαθέας καταβατικῆς ἢ καταβαστῆς, περὶ ἧς βλέπε ἐν Α 2508 καὶ Α 3769, ὡς καὶ ἐν Εὑρετηρίῳ Α΄ τόμου παρόντος ἔργου. Πρβλ. ὡσαύτως ἐν τοῖς προηγουμένοις, στίχ. Ε 633: «γροθέαν ἐξηστρεπτήν».

1280 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχ. τῷ παρόντι χωρίον ἐν Α 3197 ἑξ., ὡς καὶ διαφορὰς ἐν Κστ 267 ἑξ., ἔνθα ὁ Κίνναμος φέρεται πληγεὶς βαρέως καὶ ἀνίκανος νὰ ἐπανεγερθῇ πρὸς πόλεμον. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Κστ. 267.

καὶ τὸν ἀγκῶναν του ἥπλωσεν εἰς τὸν κάμπον ὡς σκουτέλλιν.
Καὶ ἐγὼ ταῦτα τὸν ἔλεγα, ἄς σηκωθῇ μὴ κεῖται·
«Ἐγείρου ἀπ' αὐτου, Κίνναμε, κοιτόμενον οὐ κρῶ σε». 176α
[§ 427] Καὶ ὡς εἶδεν ὁ Φιλοπαπποῦς κοιτόμενος θαυμάζει·
«Εὐλόγησέν σου ὁ Θεός, νεώτερε, τὴν περίσσην σου ἀνδρείαν,
»ν' ἀξιωθῇς νὰ χαίρεσαι τὰ ἔτη τῆς ζωῆς σου·
»καὶ ἂν οὐκ ἔναι εἰς λύπην σου καὶ οὐκ ἔναι πρὸς χολήν σου,
»ὥρισε νὰ ἔλθωμεν νὰ στέκωμεν μετ' ἔσου,
»καὶ νὰ σὲ ἔχωμεν κεφαλὴν ἀπάνω εἰς ὅλα τὰ φουσσάτα·
»καὶ εἰς τοὺς ἀπελάτας,
»νὰ κάμωμεν ταξίδια ὅπου καὶ ἂν μᾶς ὁρίσῃς,
»καὶ σὺ νὰ μεταβάλλεσαι μετὰ τῆς ποθητῆς σου».
[§ 428-429] Καὶ τότε τὸν ἐλάλησα κενοδοξούμενόν τον·
«Ἐγείρου ἀπ' αὐτου, Φιλοπαπποῦ, καὶ ὄνειρα μὴ βλέπεις·
»ἀμμὴ ἐγὼ μονογενὴς εἶμαι καὶ μόνος θέλω ὁδεύειν,
»καὶ μόνην κόρην ἔλαβα καὶ τίποτα οὐ χρήζω,
»ποτέ μου οὐκ ἐσυνήθιζα ἀνδραγαθεῖν μὲ ἄλλους·
»ἔπαρε τὰ φουσσάτα σου καὶ τοὺς καλούς σου ἀγούρους,
»καὶ ὑπάτε κυνηγήσατε ὅπου 'εἶστε μαθημένοι·
»καὶ ἐγὼ καὶ τὸ κοράσιόν μου νὰ εἶμεθεν ἀντάμα,
»ὅτι οὓς ἔσμιξεν ὁ Θεὸς ἄνθρωποι οὐ χωρίζουν,
»ὥστε εἶναι ὁ Θεὸς εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ διακρατεῖ τὸν κόσμον,
»ἄνθρωπος οὐ χωρίζει με ἀπὸ τῆς ποθητῆς μου·
»ἐδὰ ἂν θέλετε πάλιν νὰ μὲ δοκιμάσετε,
»ὑπάτε καὶ σωρεύσατε ἀπείρους ἀπελάτες
»ὅπου οὐκ εἶδαν πεῖραν μου καὶ ἐμὲν οὐκ ἐγνωρίζουν 176β
»καὶ ἐγὼ ὧδε νὰ σᾶς καρτερῶ καὶ νὰ σᾶς περιμένω,
»ἔχω καὶ τὰ ἄλογά μου καὶ τὰ ἄρματά μου ὅλα,
»καὶ τότε τὸ νοήσετε πῶς κρῶ καὶ καβαλλάρης».

1292 νὰ στέκωμεν μεθ' ἔσου,—1308 νὰ μὲ κιμάσετε—1310 ὅπου οὐκ εἶδαν τὴν πεῖραν καὶ ἐμὲν οὐκ ἐγν.—1311 νὰ σὲ καρτερῶ—

1285. καὶ τὸν ἀγκῶναν του ἥπλωσεν εἰς τὸν κάμπον ὡς σκουτέλλιν. Ἡ ἀσυναρτησία τοῦ στίχου προῆλθεν ἐκ παρανοήσεως τοῦ διασκευαστοῦ τοῦ παρόντος κειμένου, ὅστις εἶχεν ὑπ' ὄψει του λογιώτερον κείμενον ὡς πρότυπον. Πράγματι εἰς τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον τοῦ κειμένου Τραπεζοῦντος ἀπαντᾷ ὁ στίχος: «τὸν ἀγκῶνα ἐφήπλωσεν εἰς τὴν γῆν ὡς κοτύλην» καὶ ὅστις φαίνεται προερχόμενος ἐξ ἀπομιμήσεως ἀναλόγου στίχου τοῦ Ὁμήρου: «κοτύλην δὲ τέ μιν καλέουσι» (Ἰλ. Ε 306). Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 3203 (2204) παραλλαγὴν Τ, ὡς καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Πάντως, εἴτε ὁ στίχος προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ὁμήρου, εἴτε καὶ ὄχι, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἐν Τ 3203 (2204) ἡ ἔννοια εἶναι σαφὴς καὶ γνησίως λογία, ἐνῷ ἀντιστοίχως ἐν Ε 1285 διαπιστοῦται παρανόησις. Τοῦτο δὲ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἄλλων στοιχείων ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην ἔνδειξιν ὅτι ἡ διασκευὴ Ἐσκοριὰλ προέρχεται ἐκ λογιωτέρου κειμένου, οὗτινος εἶναι παράφρασις κακὴ καὶ πλήρης παρανοήσεων. Βλέπε σχετικῶς ἐν Εἰσαγωγῇ παρόντος τόμου, σελ. θ' καὶ ὑποσημ. 30 αὐτόθι, ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου, σελ. λ' καὶ ὑποσημ. 91 αὐτόθι, ὡς καὶ παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 548.

1289 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 3205 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

[§ 431, 433 ✱] Καὶ ἐπῆρεν ὁ Φιλοπαπποῦς τὰ δύο παλληκάρια
καὶ ἐκεῖθεν ἐπηγαίνασιν, ὅθεν καὶ ὅπου ἦλθαν·
καὶ τότε ἀπεξέβηκαν ὡς ἀπὸ μίλλιν ἕνα,
καὶ οἱ τρεῖς ἀπομαζώχθησαν καὶ εἰς ἕναν τόπον στέκουν,
στέκουν καὶ διαλογίζονται καὶ πρὸς ἀλλήλους λέγουν·
«Πῶς ἐσυνέβην εἰς ἐμᾶς καὶ ἀτίμωσε τὴν ἀνδρείαν μας
»εἰς τὸν Ἀφράτην ποταμὸν κάτω εἰς τὸ Σαμασάτο;
[§ 434-436] »Πέντε χιλιάδες μᾶς ηὕρηκαν καὶ οὐ κατεχωρίσάν μας
»καὶ πάλιν ἐκρατοῦμαν τους, κανεὶς οὐκ ἐντραλίσθην,
»καὶ αὐτός, ὡς ἦτον μοναχός, πεζός, μὲ τὸ καλίκιν
»καὶ μὲ τὸ μοναπλούτζικον καὶ πῶς μᾶς εἶχεν τρέφειν;» 177α
Καὶ τότε ὁ γέροντας, ἄκω τὸ τί τοὺς λέγει·
«Οὗτος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτο,
»ἵνα φοβᾶται τὰς πληγὰς καὶ νὰ φοβᾶται ξίφη,
»αὐτὸς γὰρ θήριον ἔνι καὶ τὸν τόπον του βλέπει.
[§ 438-439] Καὶ ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς πάλιν τὰ τοῖα λέγει·
«Αὐτὰ ὅλα τὰ λέγετε παρηγορίες μᾶς εἶναι·
»ἀμμὴ εἶδα καλὸν νεώτερον τὸν ὁ κόσμος οὐκ ἔχει,
»ἔναι περιγυρισμένος νὰ μὴν τοῦ λείπει τίποτες·
»τοῦτα ὁ Θεὸς τοῦ τὰ ἔδωκεν, ἔχει γὰρ μέγιστον κάλλος
»καὶ ἀνδρείαν περισσοτέραν
»καὶ τόλμην ὑπεράπασαν καὶ γνώμην θηριώδην,
»καλόν μας τοῦτο ἐγίνετο ὅτι οὐδ' ἐνέτυχαν ἀνθρῶποι
»νὰ στέκουν νὰ μᾶς γελοῦσιν,
»καὶ τὸ ὄνομα, τὸ ἐλάβομεν ἀπὸ τοὺς ἀπελάτας,
»σήμερον τὰ ἐχάσαμεν καὶ οὐ χρήζουν μας ἄλλον πλέον.
[§ 442,439] »Ἀμμὴ ἂν ἀκοῦτε λόγους μου καὶ ἐμπῆτε εἰς τὴν βουλήν (μου,
»μὴ τὸ καταφρονέσωμεν καὶ ἐπάρῃ το συνήθειον,
»καὶ οὐ μὴ μᾶς ἀφῇ ἀπό του νῦν ποιεῖν ἀνδραγαθίας,
»ἀμμὴ ἂς ποίσωμεν καπνὸν νὰ ἔλθουν οἱ ἀπελάτες,
»καπνὸν πολὺν ἂς ποίσωμεν καὶ ἂν ζοῦσιν νὰ ἐπανέλθουν,
»ἴσως καὶ ἂν ἐκαυχήσατο ἐκείνους οὐ μὴ τοὺς δείρῃ».

1324 τέρψειν;»—1327 νὰ μὴ φοβᾶται τὰς πληγάς, νὰ μὴ φοβᾶται ξίφη·—1333 ἔχει γὰρ μεγίστην καλήν,—1339 καὶ χρήζουν μας ἄλλον πλέον.—1341 καὶ ἐπάρῃ τὸ συνήθειον·—

1321. εἰς τὸ Σαμασάτο. Πρόκειται περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ ὀχυρᾶς πόλεως Σαμόσατα, πατρίδος τοῦ Λουκιανοῦ καὶ παλαιᾶς πρωτευούσης τῶν βασιλέων τῆς Κομμαγηνῆς (νῦν Σαμσάτ), κειμένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄνω Εὐφράτου. Ἡ μνεία τῆς πόλεως ταύτης ἐνταῦθα, ἥτις εἶναι καὶ ἡ μοναδικὴ εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, ἐπιβεβαιώνει καὶ τὴν θέσιν τῆς Τρώσεως (νῦν Τρούς) κειμένης νοτιώτερον κατὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ Grégoire. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 3378, Κστ 117, Κστ 406, Κη 239 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3428, Α 4629 ἑξ. Κστ 457 καὶ Κη 239.

1333. Ἀντὶ τῆς ἐν τῷ χργρ. γραφῆς: «ἔχει μεγίστην καλήν», ὁ Χατζῆς σελ. 31, προτείνει τὴν διόρθωσιν: «ἔχει μεγίστην ἀλκήν». Πρβλ. ἐν τούτοις στίχ. Κστ 337 καὶ Α 3285.

1345. Ὁ στίχος προῆλθεν ἐκ παρανοήσεως τοῦ διασκευαστοῦ. Πρβλ. ἀντιστοίχως ἐν Α 3294, βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι. Τὸ ὀρθὸν νόημα εὕρηται ἐν Κστ 346.

[§ 443-444] Καὶ εἰς τὸ βουνὶν ἐπήγασιν καὶ ἐποῖκαν τὸ σημάδιν
καὶ τρία μερόνυκτα ἧπτασιν, κανεὶς οὐδὲν ἐφάνη. 177β
Καὶ τότε οἱ δύο ἀπελάτες, Κίνναμος καὶ Γιαννάκης,
Φιλοπαπποῦν τὸν γέροντα, οὕτως τὸν συντυχαίνουν·
«Πολλὰ μᾶς ἐδοκίμασες καὶ ἐπιλέκτους μᾶς ηὗρες
»ἐφ' ὅσον ἔδειρεν ἐμᾶς τοὺς ἄλλους τί γυρεύεις;
[§ 445] »Ἀμμὴ ἄγωμε εἰς τὴν Μαξιμοῦ καὶ παρακάλεσέ την,
»καὶ ὅμποτε νὰ παρακληθῇ καὶ νὰ μᾶς ἐπακούσῃ
»καὶ ἐκείνη λαὸν πολὺν ἔχει καὶ νὰ μᾶς ἐπακούσῃ,
»καὶ νὰ τὸν παραπέσωμεν ἄγνωστα καὶ τὴν νύκτα,
»καὶ νὰ τόνε παιδεύσωμεν καὶ οὐ μὴ μᾶς κόπτῃ ὁ πόνος».
[§ 446-447 ✱] Καὶ τότε καὶ ὁ Φιλοπαπποῦς πηδᾷ καβαλλικεύει,
μόνος τὴν στράταν ἐπίασεν, εἰς τὴν Μαξικοῦ ὑπάγει·
καὶ ὡς τὸν εἶδεν ἡ Μαξιμοῦ πλειστάκις ἐταράχθη
τὸν Μιλιμίτζιν ἔστειλεν καὶ προσυπήντησέ του.
«Καλῶς ἦλθες, Φιλοπαπποῦ, γεράκιν μου μουτάτον,
»ποῦ ἀφῆκες τὰ παλληκάρια σου, Γιαννάκην καὶ τὸν Λέον,
»καὶ ἐσὺ πῶς ἦλθες μοναχός, πολλὰ τὸ ἐταράχθην,
»ἔθλιψες τὴν καρδίαν μου καὶ ἐπαραπόνεσές με».
[§ 448-449] Καὶ ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς φευδεῖς λόγους τῆς
«Εἰς τὰ βουνὰ ἐπερίτρεχα καὶ κορυφὰς τῶν ὀρέων, ⟨εἶπεν·
»ἐθεώρουν καὶ τὰ κλαδία καὶ τὰς στενὰς κλεισούρας,
»ἐθεώρουν καὶ τοὺς λέοντας ἀπέσω εἰς τὸ καλάμιν, 178α
»καὶ τοὺς ἐλάφους ἔβλεπα ἀπέσω εἰς τὸ ἄλσος,
»καὶ ὀρδινιαζόμουν νὰ ἔμπω νὰ τὰ πολεμήσω,
»καὶ ἐσὺ ἐγνωρίζεις με καλὰ ὅτι ὀκνηρὸς οὐκ εἶμαι.
[§ 450-451 ✱] »Ἔφθασαν οἱ ἀπελάτες μου μηνύματα μὲ φέρνουν
»τὴν κόρην τὴν ἐφύλαγα λόγου τοῦ Γιαννακίου
»ὁ Ἀκρίτης τὴν ἀφήρπαξεν καὶ χαίρεται μὲ ταύτην·
»καὶ ηὗρε λιβάδια ἔνδροσα, ὡραῖα κατάσκια, δένδρη
»καὶ τὰ κυνήγια ὑπέρπλουτα ὡς ἤθελεν καὶ ἐπόθην,
»ἐλάφους τε καὶ συαγροὺς καὶ πέρδικας ὡραίας,
»καταφιλεῖ τὴν λυγερὴν καὶ χαίρεται μετ' αὐτῆς.

1347 ἧπτασιν, κεῖνος οὐδὲν ἐφάνη·—1350 ἐδοκίμασεν καὶ ἐπιλέκτους μᾶς ηὗρεν·—1354 καὶ ἐκείνην λαὸν—1360 ἔστειλαν—1362 ποῦ ἀφῆκες τὰς παλληκαρία σου, Γιαννάκην καὶ τὸν Λέον,—1363 πολλὰ τὸν ἐταράχθη,—1374 Ἀκρίτης τῆς ἀφήρπαξεν— 1378 καὶ χαίρεται μὲ ταύτης·—

1347. καὶ τρία μερόνυκτα ἧπτασιν.=τρία ἡμερονύκτια ἥναπτον πυρσούς. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 3325 (2246) καὶ ὑποσημ. Α (2243) ἑξ. αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Κστ 362.

1352. Περὶ τοῦ ἄγωμε, προελθόντος ἐκ τοῦ «ἄγωμεν»=ἂς ὑπάγωμεν, ἐξ οὗ προέκυψε τὸ μεταγενέστερον «ἄμε», βλέπε ἐν Χατζιδ. ΜΝΕ, τομ. Α' σελ. 111 καὶ 198, τόμ. Β' σελ. 98. Βλέπε ὡσαύτως ἐν τοῖς προηγουμένοις, στίχ. Ε 525, καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 555.

1361. γεράκιν μου μουτάτον=ἐπαινετικὴ προσφώνησις πρὸς τὸν Φιλοπαπποῦν. Περὶ ἱεράκων μουτάτων βλέπε ὑποσημ. Α 1410.

1373. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 3387 ἑξ., Κστ 415 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Α 3299—3300, Κστ 451 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις, ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Grégoire ἐν Byzantion VII, σελ. 295 ἑξ.

»Καὶ ἂν θέλῃς, κυρά, νὰ θεραπεύσωμεν Γιαννάκην καὶ τὸν Λέον
»τὸν Κίνναμον τὸν θαυμαστὸν κ' ἐμέν, τὸν σὸν ἱκέτην,
»κοπίασε, αὐθέντρια καὶ κυρά, καὶ ἂς ποίσωμεν δουλείαν,
»καὶ ἂς θαραπεύθοῦμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν σὴν ἀγάπην
»καὶ μὴ ὑπερηφανεύεσαι, κοπίασον εἰς δουλείαν».
[§ 452 ✱] Καὶ ὡς τὸ ἤκουσεν ἡ Μαξιμοῦ φωνὴν μεγάλην σύρνει·
«Φιλοπαπποῦ γνωρίζεις με παρὰ τοὺς ἄλλους πλέον,
»καὶ ἐν ἀκριβείᾳ καὶ τὸ εἰπῇς, τὸ πῶς μὲ ἐγνωρίζεις,
»ὅτι ὅπου καὶ ἂν εὑρέθημαν ἐμέναν προσκαλοῦνται,
»πολέμους γὰρ καὶ ἀπειλὰς καὶ θόρυβους μεγάλους
»ἡ Μαξιμοῦ οὐ φοβεῖται τους, πάντες ἂς τὸ γιγνώσκουν. 178β
»καὶ ἔδαρτε, Φιλοπαπποῦ, θέλεις μὲ κοπιάσει;
»Ἔλθει θέλω καὶ ἐγὼ καὶ νὰ τὸν δοκιμάσω,
»καὶ νὰ τὸν κοπανίσω, νὰ πάρωμεν τὴν κόρην·
»νὰ κοπιάσω καὶ τοὺς καβαλλάρους μου καὶ ὅλα μου τὰ
»καὶ ἂν οὐδὲν τὸν εὕρωμεν ἐκεῖ, ἐδὲ ἀνομία μεγάλη. ⟨φουσσάτα,
»Νὰ σοῦ ὑπακούσω, γέροντα, καὶ νὰ ἔλθω μετὰ ἐσένα,
»μὲ τὴν ἀνδρείαν τὴν περισσήν, τὴν ὁ Θεός μοῦ ἔδωκεν,
»εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ ἀνεβῇ, εἰς τὰ νέφη καὶ ἂν δράμῃ,
»εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἂν περιπατῇ, ἡ κόρη οὐκ ἐξεγλεῖ μου».
Τὸν Μιλιμίτζην ἔκραξεν, βουλεύεται μετ αὐτον.
[§ 453] «Ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς πάλιν κυνήγια ἔχει,
»καὶ κράζει μας νὰ ἀπέλθωμεν καὶ ἐμεῖς μετ' αὐτοῦνον·
»καὶ ὑπάγετε, σωρεύσετε χιλίους ἀπελάτες,
»καὶ ἀπὸ τοὺς χιλίους μου χώρισε κἂν ἑκατὸν ἀγούρους
»καὶ ἂς ἔχουν ἅρματα καλά, ἱππάρια ἀφιρωμένα,
»καὶ ἂς συνεπεριγυριστῇ νὰ κρούν καλὰς ραβδέας,
»καὶ κονταρέας ἔμνοστας, σπαθέας αἱματωμένας,
»καὶ αὐτὸν νὰ καταλάχωμεν τὸν ἄγουρον τὸν λέγουν,
»νὰ τόνε κοπανίσωμεν, νὰ ἐπάρωμεν τὴν κόρην».
[§454-456✱] Καὶ ὁ Μιλιμίτζης ἐποίησεν καθὼς ἐπαρεκελεύθη 179α
καὶ ἐπῆρε τους ἡ Μαξιμοῦ καὶ ἔρχεται εἰς ἐμέναν·
καὶ ἀπέτις ἐξέβηκαν κανέναν μιλλίδιν,

1383 ὅτι οὐκ ἐπερηφάνευσεν κοπίασιν εἰς δουλείαν—1388 καὶ θόρυβας μεγάλας—1389 πάντας ἂς τὸ γινώσκουν.—1398—οὐκ ἐξεγλύμου»·—1399 τὸν Μιλιμίγτζιν ἔκραξεν καὶ βούλεται με ταῦτον—

1397 ἑξ. Τὸ χωρίον παρουσιάζει ὁμοιότητα πρὸς ἀνάλογον τοιοῦτον ἐν τῷ μυθιστορήματι τοῦ Λυβίστρου καὶ Ροδάμνης/ἔνθα πρόκειται περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἔρωτος: «Καὶ ποῦ νὰ τὸν ἐγλύσετε; φρίττω ὅτι φεύγετέ τον· ἂν πετασθῆτε εἰς οὐρανόν, πτερὸν ἔχει καὶ φθάνει, ἂν κατεβῆτε εἰς ἄβυσσον οὐκ ἐγλυτώνετέ τον» κλπ. Πρβλ. ἐκδ. Μαυροφρ. σελ. 334, στίχ. 281. ἑξ. Πρόκειται περὶ ἀπομιμήσεως ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Ὁ ἔρως τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, ὡς καὶ μέχρις ὀρνίθων πέμπειν τὸ πῦρ». (Τατ. βιβλ. Α', κεφ. 17). «Ἵπταμαι καὶ τοξεύω καὶ φλέγω· πῶς δυνήσῃ με φυγεῖν; Ἂν φυλάξῃ μου τὸ τόξον, οὐκ ἔχεις φυλάξασθαι τὸ πῦρ· ἂν δὲ κατασβέσῃς τὴν φλόγα, αὐτῷ σε καταλήψομαι τῷ πτερῷ». (Τάτ. βιβλ. Β', κέφ. 5). Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 565-566.

1398 οὐκ ἐξεγλεῖ μου=δὲν μοῦ γλυτώνει. Ἐκ τοῦ ρήματος ἐξεγλύω. Βλέπε σχετικῶς ἄρθρον γλύω τοῦ Ι. Λουλάκι εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν· πρώτην τοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης ἐν Ἀθήναις 1912 σελ. 20, ὡς καὶ ἀμέσως προηγ. ὑποσημ. Ε 1397 καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 565-566.

εὐθὺς οἱ ἀπελάτες της, Κίνναμος καὶ Γιαννάκης,
ἐπῆραν τὸ στρατὶν στρατὶν καὶ προσυπήντησάν της·
«Καλῶς ἦρθες, κυρία μου, αὐθέντρια εὐγενεστάτη,
»ὁ Θεὸς ἐσένα ἔπεψεν ἀνδρεία τῶν ἀπελάτων».
Τότε ἐστράφη ἡ Μαξιμοῦ, τοὺς ἀπελάτας λέγει·
«Καλῶς τὰ παλληκάρια μου, Γιαννάκην καὶ τὸν Λέον,
»διατὶ ἐπαρωκνήσατε καὶ οὐκ ἤλθατε πρὸς ἐμέναν;
»ἐγὼ ὡς γυναῖκα πού εἶμαι, ἀλλὰ οὐκ ὤκνησα τοῦ νὰ ἔλθω·
»ἀπέλθω ἔχω καὶ ἐγὼ καὶ νὰ σᾶς θαραπεύσω».
[§ 459 ✱] Καὶ ἐγὼ πάντα εἶχα τὸν σκοπὸν καὶ πάντα ἀπάντεχά
ὁρίζω τοὺς ἀγούρους μου καὶ φέρνουν μου φαρία, (τους·
τέσσερα φοβερὰ πουλάρια ἐκ τῶν φαρίων
καὶ ἦσαν καὶ τὰ τέσσερα ρωμαϊκὰ κουρεμένα.
Καὶ τότε καὶ τὰ τέσσερα ὑπόστρωσα καὶ ὑποχαλίνωσά τα,
καὶ ἔμπροσθεν εἰς τὴν τέντα μου βόσκουν εἰς τὸ λιβάδιν,
καὶ ἐστάθην ἐγὼ καὶ ἐβλέπω τους τὸ πότε θέλουν ἔλθει,
καὶ κτύπον ἤκουσα πολύν, μέγαν τῶν σκουταρίων
καὶ εἰς τὴν φυχήν μου ἔλεγα· αὐτοὶ 'ναι καὶ ἀποσώνουν.
[§ 460] Καὶ βλέπω τὸν Φιλοπαπποῦν μετὰ τὸν Μιλιμίτζην 1796
καὶ ἀκούω καὶ λέγουσιν ὡς δι' ἐμὲν ἀπρεπεστάτους λόγους·
«Ἐδῶ ἂς τὸν γυρεύσωμεν, ὅπου τὴν κόρην ἔχει
»καὶ ἂς τὸν περιπέσωμεν, εἰς τὴν μέσην του νὰ ὑπάμεν,
»πρὶν νοήση ὁ νεώτερος καὶ ἐπάρη τὰ ἅρματά του».
[§ 461] Τότε στραφεὶς ὁ πρωτοληστὴς τὸν γέροντα ὑβρίζει·
«Εἰς ἑκατὸν ἐπιλεκτοὺς ποτὲ οὐκ ἐφοβήθην,
»καὶ ἐδάρτε εἰς ἕναν μοναχὸν θέλω στέκει νὰ ἐβλέπω;
»καὶ μετὰ ποῖον πρόσωπον τὴν Μαξιμοῦν νὰ ἰδοῦμεν;»
Καὶ ἀγνώστως εἶδα, γαληνὰ καὶ ἔρχουνταν πρὸς ἐμέναν.
[§ 462] Πηδῶ καὶ ἐκαβαλλίκευσα τὴν θαυμαστὴν τὴν φάραν,
καὶ ὀλίγον ἐπεξέβηκα καὶ ἐστάθην νὰ μὲ δοῦσιν,
τὸ ἰδεῖν με ὁ Φιλοπαπποῦς παραμερέαν ἐστάθη,
ὅτι καλὰ ἐγνώριζεν τὸ πῶς τὸν θαραπεύω
καὶ ὁ Μιλιμίτζης ὁ ληστὴς ἀπάνω μου ἐκατέβην,
κοντάριν ἐμαλάκιζεν, τὴν κονταρέαν νὰ δώση
καὶ τὸ κοντάριν του ἔρριψα καὶ ἔδωσα του ραβδέαν·
μάθε καὶ πῶς τὸν ἔδωσα εἰς τοὺς δισουμέας ἀπάνω

1416 τότε ἐστραφοῦ ἡ Μαξιμοῦ,—1418 διατὶ οὐκ ἐπαρεκνήσατε—1419 ἐγὼ ὡς γυναῖκα εἶμαι, ἀλλὰ οὐκ ὤκνησα τοῦ νὰ ἔλθω·—1422 τοὺς ἀγούρους μους καὶ φέρνει μου φαρία,—1431 καὶ μὲ λέγουσιν ὡς δι' ἐμὲν —1439 καὶ ἀναγνῶστος εἶδα—1442 καὶ τὸ ἰδεῖν με ὁ Φιλοπαπποῦς παραμερέαν ἐστάθην,—1444 ὁ λεστής—

1429. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον βλέπε συνέχειαν ἐν Ε 1461–1472.
1439 ἀγνώστως (ἀντὶ τοῦ ἐν χργρ. «ἀναγνῶστος»)=χωρὶς νὰ ἐννοήση κανείς, κρυφίως. Ἡ διόρθωσις εἶναι τοῦ Ξανθουδ. σελ. 566, ἀλλ' ἡ ὑπ' αὐτοῦ παρεχομένη ἑρμηνεία (=ἀνοήτως, ἀπερισκέπτως) εἶναι ἐσφαλμένη, τόσον ἐνταῦθα, ὅσον καὶ ἐν Ε 862. Τὸ «ἀγνώστως», ὡς ἄλλως τε καὶ τὸ συνώνυμον αὐτῷ ἐπίρρημα «ἀνόητα», ἔχουσιν ἀμφότερα τὴν σημασίαν τοῦ «κρυφίως». Πρβλ. σχετικῶς Ἰμπέρ. 108, 480, Βέλθανδρ. 1071, Φλώρ. 354. Βλέπε καὶ Εὑρετήρια Μαυροφρ. σελ. 447, Romans σελ. 327, ἐν λ. ἀνόητα.
1447. Εἰς τοὺς δισουμέας. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 1137 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

καὶ σύσσελλον τὸν ἔρριψα ἀπὸ τὴν φάραν κάτω,
καὶ ἐγὼ ἤλπιζα νὰ σηκωθῇ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέναν. 180α
[§ 463] Εἶχα τὸν νοῦν μου εἰς αὐτούς,
καὶ ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς ἀπὸ πλαγίου μου ἦλθεν,
καὶ κονταρέαν μ' ἔδωκεν τὴν φάραν εἰς τὰ μηρία,
καὶ ἐπεσφίχτηκεν πολλὰ καὶ ἐλάκτισεν μεγάλως,
καὶ εὐθὺς ἐκοντογύρισα καὶ βλέπω τον καὶ φεύγει.
[§ 464] Καὶ τότε τὸν ἐλάλησα φωνὴν ἀπὸ μακρόθεν·
«Ἀνάμενέ με, Φιλοπαπποῦ, οὐδ' ἐντρέπεσαι νὰ φεύγεις;
»ἀνάμενε, καὶ ἂς δώσωμεν, χαρῆς, καὶ ἂς δευτερώσῃς,
»ὅτι ἔβλεπά σε ταπεινὸν καὶ ὡσὰν ὑποθλιμμένον,
»καὶ ἐδὰ βλέπω ὅτι ἐπλανέθηκες, Φιλοπαπποῦ μου γέρον·
»καὶ ἐδὰ βλέπω ὅτι ἐλύσσιασες καὶ ἐκρυφοδάκησές με».
[§ 459 ✱] Καὶ ἐγὼ γοργὸν ἐγύρισα καὶ ἐφόρεσα λουρίκιν,
βηστάριν ἔβαλα τερπνόν, καθάριον βαγδαΐτην,
πράσινον ἀραβίτικον ἀπάνω εἰς τὸ λουρίκιν,
οἱ ρίζες ἦσαν πιθαμὴν ὁλόχρυσα λεοντάρια,
καὶ τὰ κομπία ἦσαν ὁλοχύμευτα μὲ τὸ μαργαριτάριν· 1808
καὶ ἐστράφηκα καὶ εἶδα τους ὅλους ἀπὸ μακρόθεν,
καὶ ἔρχουντα καὶ ἤβλεπαν, ὡς καὶ τὸ δίκαιον εἶχαν,
καὶ τὰ κοντάρια ἐχύνασιν καὶ ἤρχοντα πρὸς ἐμέναν·
καὶ ἐγὼ γοργὸν ἐπήδησα καὶ ἐπῆρα μίαν σέλλαν,
καὶ ἔστρωσα πουλάριν θαυμαστόν, πουλάριν κουρεμένον,
ρωμαϊκόν, πανώραιον, ἦτον καὶ τετραέτης,
καὶ ἔστρωσα καὶ ἐχαλίνωσά το καὶ ἐκαβαλλίκευσα.
[§ 466-467] Καὶ τὴν καλήν μου ἐλάλουν παραγγελίαν τοιαύτην·
τὸν τόπον νὰ περιδιαβῇ, νὰ κατεβῇ ὀλίγον,
νὰ βλέπῃ, νὰ στοχάζεται τὸ τί τοὺς θέλω κάμει.
Καὶ λόγον τὴν ἐλάλησα, παραγγελίαν τοιαύτην·
«Καλή μου καὶ πανθαύμαστη, τὸ ἄνθος τῶν ἐρώτων,
»κἂν ὅσοι μὲ ἐπιπέφτουσι, βλέπε μὴ φωνιάξῃς,
»καὶ ἀκούσω τὴν φωνίτζα σου καὶ σκοτιστῶ εἰς ἐσέναν,
»καὶ λάθῃ με καὶ δώσουν με σπαθίαν ἢ ραβδέαν,
»καὶ πάρῃ τους ἡ ὄρεξη καὶ ἔλθουν πρὸς ἐσέναν».
[§ 459, 468-469] Καὶ ἐγὼ ἐστάθην εἰς λιθάριν
καὶ ἔμπηξα τὸ κοντάριν μου καὶ ἐστάθηκα καὶ ἐθώρουν

1453 καὶ ἐπεσφίκτισεν—1462 βιατάριν ἔβαλα τερπνόν, καθάριον μαγδαΐτην,—1477 τὸ ἄνθος τῶν ὀρώτων—1478 κἂν ὅσοι μὲ ἀποπεύθουσι,—1483 τὸ κοντάριν του—

1453. Βλέπε ἀντίστοιχα χωρία Α 3491 ἑξ. καὶ Κστ 512 ἑξ.
1461 ἑξ. Τοῦ χωρίου τούτου ἡ φυσικὴ θέσις εἶναι μετὰ τὸν στίχ. Ε 1429.
1462 βηστάριν... βαγδαΐτην=εἶδος πολυτίμου ἐνδύματος ἐξ ὑφάσματος προφανῶς μεταξωτοῦ τῆς Βαγδάτης. Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν «μαγδαΐτην» τοῦ χργρ., ἀντὶ τῶν αὐθαιρέτων εἰκασιῶν τοῦ Ξανθουδ. σελ. 545, παραπέμπω εἰς τὸν ἀντίστοιχον τῷ παρόντι στίχ. Α 3454 (2364) πρὸς δικαιολογίαν τῆς διορθώσεώς μου.
1465—1466. Ρίζες ἦσαν κροσσοὶ διακοσμητικοὶ τῶν ἐνδυμάτων. Ὡς πρὸς τὰ κομπία, τὰ ὁποῖα ἦσαν «ὁλοχύμευτα», πρόκειται περὶ κομβίων ἐκ πολυτίμου μετάλλου ἐσμαλτωμένων. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 1215 καὶ Κδ 911, ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων, ἐν λ. «ρίζα» καὶ λ. «χυμευτός».

τὸ πότε νὰ ἔλθουν εἰς ἐμέναν
Γιαννάκη καὶ τὴν Μαξιμοῦ, ἦτον καὶ ταιριασμένοι·
φαρὶν ἐκαβαλλίκευε, πολλὰ ἦτον ὡραῖον,
ἡ χήτη του καὶ τὸ οὐράδιν του μὲ τὴν χινέαν βαμμένα, 181α
τὰ τέσσαρά του ὀνύχια ἀσήμιν τζαπωμένα,
τὸ χαλινάριν της πλεκτὸν μὲ τὰ χρυσὰ λιλούδια
καὶ ἡ φορεσία της θαυμαστὴ ἦτον παραλλαγμένη·
λουρίκιν ἀργυρὸν φορεῖ διὰ λίθων πολυτίμων,
καὶ τὸ κασσίδιν χυμευτόν, ἦτον παραλλαγμένον,
μὲ τὰ χρυσὰ μετώπια, μὲ τοὺς χρυσοὺς τοὺς κόμπους,
τουβία ἐφόρει ἐξακουστὰ μὲ τὸ μαργαριτάριν,

1485 καὶ Γιαννάκη, καὶ σὺ καὶ Μαξιμοῦ καὶ ἦτον καὶ ταιριασμένοι·—1486 φαρὶν ἐκαβαλλίκευσε οὐδὲ πολλὰ ἦτον ὡραῖον,—1487 μὲ τὴν χινέαν ἀαμένα, —1492 χυμευτόν, ἦτον παραλλαγμένη,—1494 τοῦ βίου ὀξικάτορα μὲ τὸ μαργαριτάριν—

1486. ἐξ. Περιγραφὴν τῆς Μαξιμοῦς βλέπε εἰς τὰ ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Α 3535 ἐξ., Κστ 552 ἐξ. καὶ ὑποσημειώσεις αὐτόθι, ὡς καὶ εἰς τὰ χωρία Α 3733 ἐξ., Κστ 735 ἐξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. Χινέα ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἡ ἐκ τῶν φύλλων τοῦ δενδρυλλίου τοῦ καλουμένου Κύπρος (Henné—lawsonia) προερχομένη ἐρυθρόξανθος βαφή, ἡ γνωστὴ σήμερον ὑπὸ τὰ ὀνόματα κίνας, κνάς, ἡ δκνὰς διὰ τῆς ὁποίας αἱ Μουσουλμανίδες βάφουσι τοὺς ὄνυχας καὶ τὴν κόμην. Τῆς βαφῆς ταύτης γίνεται χρῆσις παρ' ἡμῖν καὶ σήμερον εἰσέτι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πολίτου Λαογρ. συμμ. Γ', σελ. 257 καὶ ὑποσημ. 3 αὐτόθι. Κατὰ τοὺς μ. χρόνους ἡ χρῆσις τῆς χινέας ἦτο μεγίστη, μνεία δὲ αὐτῆς γίνεται καὶ εἰς ἄλλα κείμενα. Πρβλ. σχετικῶς Ἀχιλλ. 120, Λύβιστρ. ἔκδοσις Μαυροφρ., σελ. 388, στίχ. 1762 (κείμενον Παρισίων), Λύβιστρ. ἔκδοσις Lambert, στίχ. 2138 (κείμενον Ἐσκοριάλ). Βλέπε ὡσαύτως καὶ Εὑρετήρια τῶν δύο τελευταίων ἔργων ἐν λ. χινέα καὶ χηναία. Παραλλήλως ἐγίνετο χρῆσις τοῦ κόκκου, διὰ τὸ ἐρυθρὸν καὶ τοῦ κρόκου διὰ τὸ κίτρινον χρῶμα. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημειώσεις Α 3539 καὶ Α 3733 ἐξ. ὡς καὶ στίχ. Α 3738. Βλέπε ὡσαύτως καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 567.

1488. ἀσήμιν τζαπωμένα=ἀργυροποίκιλτα ἢ ἀργυροκάρφωτα. Πρβλ. ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχ. Ε 12=ἀργυροτζάποτα. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Α 340 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν τοῖς Εὑρετηρίοις ἀμφοτέρων τῶν τόμων ἐν λ. ἀργυροτζάπωτος.

1489. λιλούδια δὲν εἶναι ταυτόσημον τοῦ λουλούδια, ὡς διορθώνει ὁ Hesseling (ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 594), ἀλλὰ χρυσᾶ ποικίλματα καὶ λεπτοφυεῖς ἀνάγλυφοι διακοσμήσεις. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ σήμερον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν παιδιῶν: λιλιά, λιλούδια, ὡς καὶ εἰς τὰ Ἰδιώματα τῆς Ν. Πελοποννήσου.

1492. τὸ κασσίδιν χυμευτὸν ἦτο παραλλαγμένον=ἡ περικεφαλαία ἐσμαλτωμένη ἦτο ἐξαιρετικῶς μεγαλοπρεπής. Ἡ λ. κασσίδι (cassis) ἀπαντᾷ καὶ ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 1157. Περὶ τοῦ ὅρου χυμευτὸς βλέπε ἐν τοῖς προηγουμ. στίχ. 1465: «ὁλοχύμευτα» καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1215 καὶ Κδ 911. Ὡς πρὸς τὸ «παραλλαγμένον» πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 892, Α 3037, Κβ 268, Κστ 177, βλέπε δὲ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

1494 ἐξ. Ἀντὶ τῆς ἀσυναρτήτου γραφῆς τοῦ χειρ. διώρθωσα τὸν στίχον Ε 1494 συμφώνως πρὸς ἀνάλογον τοιοῦτον ἐν Κδ 226. Περὶ τουβίων βλέπε ὑποσημ. Κδ 226. Βλέπε ὡσαύτως σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν Ξανθουδ. σελ. 568, περὶ τῆς γραφῆς «ὀξικάτορα» τοῦ χειρ., ἀντὶ τῆς ὑπ' ἐμοῦ γενομένης

καὶ τὰ ποδηματίτζια της χρυσά, διακεντισμένα,
τὰ καύχαλα ἦσαν χυμευτὰ καὶ οἱ πτέρνες μὲ τοὺς λίθους.
Πέντε τὴν ἐπαρέτρεχον ἀπόθεν καὶ ἀπεκεῖθεν,
καὶ ἐκ τὰ Ἱππάρια τους ἐγνώρισα καὶ ἐκ τῆς φορεσίας,
ἦτον γὰρ ὁ Φιλοπαπποῦς, Κίνναμος καὶ Γιαννάκης,
καὶ ὁ θαυμαστὸς ὁ Λίανδρος μετὰ τὸν Μιλιμίτζην.
[§ 470-471] Καὶ ὅταν ἐσίμωσαν τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος,
τότε στραφοῦσα ἡ Μαξιμοῦ τὸν γέροντα ἐλάλει·
«Ποῦ εἶναι τὰ φουσσάτα του, τὰ θέλω πολεμήσει;
»καὶ ποῦ εἶναι οἱ καβαλλάροι του, ποῦ 'ναι οἱ ἀνδρειωμένοι,
»ποῦ τοὺς θέλω πολεμήσει;»
Καὶ ὁ γέρων ὁ Φιλοπαπποῦς τὴν Μαξιμοῦν ἐλάλει·
«Θωρεῖς αὐτὸν τὸν ἄγουρον ποὺ στέκει εἰς τὸ λιθάριν,
»καὶ ἔστησεν τὸ κοντάριν του καὶ ἐπάνω του ἀκκουμπίζει;
»Ἐκδέχεται νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι ἀπάνω εἰς αὐτον
»κἂν τάχα μοναχὸς ἔστιν, ἐμᾶς οὐδὲν φοβᾶται·
»ἂν εὕρῃ τόπον νὰ ἐμπῇ εἰς τὸν λαόν μας μέσα, 181β
»ὥσπερ πετρίτης ἄχρωμος ὅταν ἐμπῇ εἰς κυνήγιν
»καὶ χύσῃ τὸ πτεροῦγιν του καὶ τὰ ὄρνια ἀποκτείνει,
»οὕτως ἐμᾶς ἂν γυριστῇ τινὰς νὰ μὴν τὸν δώσῃ.
»Ἀλλὰ ἂς προσκαρτερέψωμεν καὶ τότε νὰ τὸν ἰδοῦμε,
»καὶ νὰ τὸν περιφέρωμε μὴ μᾶς καβαλλικεύσῃ,
»εἰ δὲ καθίσῃ εἰς ἄλογον ἀπηλογίαν μᾶς κάμνει».
[§ 472 ✱] Καὶ τότε ἡ κούρβα ἡ Μαξιμοῦ τὸν γέροντα ἀτιμάζει·

1497 πέζοι τὴν ἐπαρέτρεχον — 1500 μετὰ τὸ Μιλιμήτζιν.—1503 «Ποῦ εἶναι τὰ φουσσάτα σου—1516 καὶ νὰ τὸν περιφέρωμε καὶ οὐ μὴ μᾶς καβαλλικεύσῃ·—

διορθώσεως «ἐξακουστά», ὡς καὶ περὶ τῆς ἐν στίχ. Ε 1496 λέξεως καύχαλα=μέρη τοῦ ὑποδήματος καλύπτοντα τὸν ταρσὸν τοῦ ποδός.

1514. Ἡ ἔννοια κάπως ἀσαφής· πιθανῶς ἐλλείπει στίχος. Βλέπε σχετικῶς καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 30, ὑποσημ. 4.

1517. ἀπηλογίαν μᾶς κάμνε=θὰ μᾶς ἀποδιώξῃ. Αἱ ἐκφράσεις «ἀπολογίαν ζητῶ»=ζητῶ ἄδειαν, καὶ «ἀπολογίαν δίδω» ἢ «ἀπολογιάζω»=δίδω ἄδειαν, ἐλευθερώνω, καὶ κατὰ συνεκδοχήν, ἀποδιώκω, εἶναι συνηθέστατα εἰς τὰ κείμενα τῶν μ. χρόνων. Πρβλ. καὶ ἐν Χρον. Μορ. στίχ. 372, 1549, 2616, 7135, 7161 κλπ. Πρβλ. καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 30, ὑποσημ. 5

1518 ἐξ. Τὸ παρὸν χωρίον διαφέρει οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν λοιπῶν διασκευῶν διὰ τὴν χυδαιότητα, ἥτις τὸ χαρακτηρίζει. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 3566 ἐξ., βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 544. Κούρβα=πόρνη. Λέξις συνώνυμος τοῦ πολιτική. Πρβλ. στίχους Σαχλήκη ἐν Carmina Wagner, σελ. 104, ὑποσημ. ἐν στίχ. 9: «καὶ ἐδάνεισες τὴν σάρκαν σου κούρβα χίλιων, μυρίων». Ἐτυμολογεῖται πιθανῶς ἐκ τοῦ curvo=κύπτω, curvus-a=κύπτουσα, ἢ ἐκ τοῦ curvi mores=διεστραμμένα ἤθη, ἤτοι γυνὴ διεστραμμένων ἠθῶν. Ὡς πρὸς τὴν φράσιν: «ὁ κῶλος σου ἐτζυκρύασε», πλὴν τῶν παρατηρήσεων τοῦ Hesseling καὶ Πολίτου ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 544 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι, βλέπε καὶ ἐν Λαογραφίας Δ' σελ. 315 ἑρμην. παρατηρήσεις Α. Ν. Σκιᾶ καὶ Ξανθουδ. σελ. 540 καὶ 569. Ὑποθέτω ὅτι τὸ «ἐτζυκρύασε» σχετίζεται μᾶλλον πρὸς τὸ μεσαιων. ρῆμα τζιγγραίνω καὶ τὸ μτγν. τσιγγρώνω=κλαυθμυρίζω. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Κουκουλὲ ἐν Ἀθηνᾶς ΚΣΤ', 1914, σελ. 142 καὶ

«Ἔβγα ἀπ' ἐδῶ λυσσόγερε, υἱὲ τῆς ἀπωλείας,
»ὡς καὶ ἀπὸ τὰ γέρα σου τὰ πολλὰ ὁ κῶλος σου ἐτζυκρύασε,
»ἐγὼ γὰρ ἔλεγα, φουσσάτα ἔχει καὶ ἀγούρους ἀνδρειωμένους,
»καὶ ἐπῆρα τὰ φουσσάτα μου καὶ ἦλθα νὰ πολεμήσω.
»Ἐγὼ μόνη καὶ μοναχὴ νὰ κατεβῶ εἰς αὐτον,
»νὰ κόψω τὸ κεφάλιν του καὶ ἐδῶ νὰ σᾶς τὸ φέρω,
»νὰ ἐπάρω τὸ κοράσιον καὶ ἐδῶ νὰ σᾶς τὸ φέρω,
»νὰ ἐπάρω τὴν πιθυμίαν σας καὶ ἐδῶ νὰ σᾶς τὴν φέρω,
»καὶ ἐσεῖς μὴ κουρασθῆτε».
Καὶ σύντομα ἐπιλάλησεν, τὸν ποταμὸν περάση.
[§ 473] Καὶ ἐγὼ δὲ τὴν ἐλάλησα φωνὴν ἀπὸ μακρόθεν·
«Αὐτόθε στέκου, Μαξιμοῦ, ὅθεν μηδὲν περάσης·
»τοὺς ἄνδρας πρέπει νὰ περνοῦν, ἀμμὴ ὄχι τὰς γυναῖκας
»περάσειν ἔχω, Μαξιμοῦ, ὡς διὰ σὲν τὸ ποτάμιν
»καὶ νὰ σοῦ ἀντιμέφωμεν, ὡς καὶ δίκαιον ἔχεις».
Τὸν γρίβα μου ἐπηλάλησα τὸν ποταμὸν περάση, 182β
καὶ εἶχεν νερὸν ὁ ποταμὸς πολὺν καὶ βουρκωμένον,
καὶ ἐξέπεσεν ὁ γρίβας μου ἐχώθην ἕως τραχήλου
καὶ δένδρον ἔπεμψεν ὁ Θεὸς ἀπέσω εἰς τὸ ποτάμιν
καὶ ἂν εἶχεν λείπει τὸ δενδρὸν ἐπνίγετον ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτης.
[§ 474] Καὶ ὡς εἶδεν τοῦτο ἡ Μαξιμοῦ ἐπάνω μου ἐκατέβη,
κοντάριν ἐμαλάκιζεν τὴν κονταρέαν μὲ δώση,
καὶ ταῦτα τὸ κοντάριν της ἔρριψα παρὰ μία,
καὶ σύντομα ἔρριψα ραβδίν, τὴν Μαξιμοῦν ἐλάλουν·
«Ἐλεῶ τὰ κάλλη σου, Μαξιμοῦ, βλέπε μὴ κινδυνεύσης,
»ἀλλὰ ἂς δώσω τὴν φάραν σου ραβδέαν,
»καὶ ἐκ τὴν ραβδέαν, ἡ Μαξιμοῦ, νόησε μὲ τίναν ἔχεις».
[§ 475, 488-489✱] Καὶ ἐγὼ ραβδέαν ἔδωσα τὴν φάραν της εἰς
καὶ ἀνάσκελα ἐξήπλωσεν ἡ θαυμαστὴ ἡ φάρα. (τὰς κουταλέας,
Καὶ τότε πάλιν ἡ Μαξιμοῦ οὕτως μὲ παρεκάλει·
«Κύρκα, φοβήσου τὸν Θεὸν καὶ ἀπέκει συμπάθησέ μου,

1531 τοὺς ἄνδρας πέρπει—1534 Τὸν γρίβα μου ἐπηλάλησά τον, τὸν ποταμὸν περάση.—1537 καὶ εἰς δένδρον ἔπεψεν ὁ Θεὸς—1543 «Ἐλεῶ τὰ κάλλια σου, Μαξιμοῦ,—

πρβλ. σημείωμα Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος ΙΑ', σελ. 494—495. Περὶ ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων γενικώτερον βλέπε Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν ἔριδες καὶ ὕβρεις ἐν Ἐπιστ. Ἐπετηρ. Φιλοσοφ. Σχολῆς Πανεπιστημ. Ἀθηνῶν 1939.
1535 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Α 3576 (2409) ἑξ. Κστ 574 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ᾆσμα Ἀρμούρη, στίχ. 43—44.
1546. κουταλέαι ἢ κουτάλαι=τὰ καπούλια. Κατὰ τὸν Hesseling εἶναι ἡ ὠμοπλάτη. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 553, ἐν λ. κουτάλα. Πρβλ. καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ., σελ. 32, στίχ. 1546 καὶ ὑποσημ. 1 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. β', σελ. 615 ἐν λ. κουτάλα, καὶ Διήγησιν παιδιόφραστον τῶν τετραπόδων ζῴων ἐν Carmina Wagner σελ. 168, στίχ. 787. Ἡ λέξις, κατὰ τὸν Ξανθουδ., σελ. 561, σχετίζεται πρὸς τὰς δισουμέας περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν στίχ. Ε 1137 καὶ Ε 1447 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.
1549. Κύρκα=Καλέ μου αὐθέντα. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως βλέπε ὑποσημ. Α 2943. Πρβλ. ὡσαύτως ἐν Α 2951, Α 4599 καὶ Κβ 132. Βλέπε ἐπίσης καὶ κατωτέρω ἐν Ε 1563.

»καὶ ἂς φέρουν πάλιν ἄλογον διὰ νὰ κάτζω ἀπάνω,
»καὶ νὰ νοήσης, ἄγουρε, καὶ τὴν ἐμὴν ἀνδρείαν». 182β
Καὶ ἐγὼ αὐτὴν παραχωρῶν ἵνα καβαλλικεύση·
Καὶ ἂν ἔνι ἡ γεῦσις ἔμνοστος πάλιν νὰ δευτερώση.
Τὸν Λίανδρον ἐφωνίαζεν καὶ φέρνει της ἱππάριν·
πηδᾷ κ' ἐκαβαλλίκευσε καὶ παίρνει καὶ κοντάριν
καὶ ἀπὸ μακρέα μ' ἐφώναζε· «Ἐδὰ σὲ βλέπω, Ἀκρίτη».
καὶ τὸ κοντάριν της ἐμάκρυνε τὴν κονταρίαν μὲ δώση.
[§ 475, 497] Σπαθέαν τῆς φάρας ἔδωκα ἀπάνω εἰς τὰ κεφάλιν,
τὰ δύο μέρη ἐσχίσθησαν καὶ ἔπεσαν παρὰ μίαν·
ἦταν καὶ ἡ σέλλα πάντερπνος, ὅλη κατεζουλίστην
Καὶ ἀπέμεινεν ἡ Μαξιμοῦ πεζή, ἐλεεινὴ στὸν κάμπον
τὸ ὑπόδημά μου ἐφίλησε καὶ οὕτως μὲ παρεκάλει.
«Κύρκα φοβήσου τὸν Θεόν, πάλιν συμπάθησέ με
»εἰς τὴν μωρίαν ταύτην,
»ὅτι παρὰ σαλῶν καὶ ἀτάκτων ἀνθρώπων ἐδιδάχθην
»καὶ ἐσὺ μόνος μὲ κέρδισε καὶ ἄλλος μὴ μὲ κερδίση».
[§ 499 ✱] Καὶ ἐγὼ τὴν Μαξιμοῦ οὕτως ἀπηλογήθην·
«Μὰ τὸν Θεόν, ἡ Μαξιμοῦ, οὐκ ἔν' τὸ ἐνθύμημά σου
»τὴν κόρην τὴν ἐγὼ φιλῶ, τῶν εὐγενῶν ὑπάρχει,
»ἔχει γὰρ πλοῦτος ἄπειρον καὶ συγγενοὺς ἐνδόξους,
»καὶ ἀδέλφια πολυορεκτικὰ καὶ ἀδελφοὺς πλουσίους,
»καὶ πάντας ἐξηρνήσατο καὶ μετὰ μέναν ἦλθεν,
»καὶ ὁ Θεὸς ὁ πάντων δυνατὸς αὐτὸς νὰ μᾶς χωρίση·
»εἰ δὲ ἂν ὁρμῆς νὰ πορνευθῆς, ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ ποίσω».
[§ 500, 503✱] Καὶ ἐπέζευσα τὸν μαῦρον μου καὶ λύω τ' ἄρματά
καὶ τὸ ἐπεθύμα ἡ Μαξιμοῦ γοργὸν τῆς τὸ ἐποῖκα. (μου 183α
[§ 505 ✱] Καὶ ὀπίτις τὸ ἔκαμα ἐγὼ τῆς Μαξιμοῦς τῆς κούρβας,
εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσα καὶ ἐπῆγα εἰς τὸ κοράσιον·
Καὶ τότε τῆς βεργόλικος ἄκου τὸ τί τῆς λέγω.
«Εἶδες, ὀμμάτιά μου καλά, ἀνδραγαθίας τὰς ἐποῖκα;»
καὶ τότε τὸ κοράσιον ἄκου τὸ τί μοῦ λέγει.
[§ 506 ✱] «Εἶδα σε, ὀμμάτια μου καλά, τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου,
»τὸ πῶς ἐμονομάχησες ὅλους τοὺς ἀπελάτας,
»καὶ ὅταν ἐμονομάχησες τὴν Μαξιμοῦν τὴν κόρην
»καὶ εἰς τὸ στένον τὸ πέραμαν εἰς τὸ βαθὺν τὸ ρυάκιν
»πολλὰ πολλὰ μοῦ ἄργησες, πιστεύω νὰ τὴν εἶχες».

1555 πηδᾷ καὶ καβαλλίκευσε—1574 νὰ πορευθῇς—1581 ἄκου τὸ τί τοῦ λέγει·—

1550 ἑξ. Εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν ἡ Μαξιμὼ φέρεται μονομαχήσασα δὶς μετὰ τοῦ Ἀκρίτου καὶ ἡττηθεῖσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς μονομαχίας, αἵτινες ἔλαβον χώραν εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους ἡμέρας. Εἰς τὸ παρὸν κείμενον αἱ δύο μονομαχίαι συμπτύσσονται εἰς μίαν μὲ δύο ἀλλεπάλληλα ἐπεισόδια. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 3585 ἑξ. Α 3705 ἑξ., Α 3761 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι.
1563. Κύρκα. Βλέπε ἀνωτέρω ὑποσημ. Ε 1549.
1566. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 3780 ἑξ. Κστ 768 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι.
1577 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Α 3825 ἑξ., πρβλ. δὲ καὶ παρατηρήσεις ἐν ὑποσημ. Ε 1518 ἑξ. ἔνθα ἑρμηνεύεται καὶ ἡ λέξις κούρβα. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ' σελ. 543.

[§ 508 ✱] Καὶ τότε τὴν βεργόλικον οὕτως τὴν συντυχαίνω·
«Ὡσὰν ἔδωσα τὸ ἰππάριν της τὴν ὕστερην ραβδέαν,
»καὶ ἐξέπεσεν ἡ Μαξιμοῦ ἀπὸ τὸ ἰππάριν κάτω,
»ἦτον καὶ ἡ σέλλα πάντερπνος, ὅλη κουτεζουλίστην,
»καὶ πίστευσέ με, λυγερή, ὅτι ἀλήθειαν σὲ λέγω,
»ὅτι πολλὰ ἐλυπήθηκα τὰ δύο τὰ φαρία».
Καὶ τότε τὸ κοράσιον ἐγέλασε μεγάλως,
στρεφνὰ γλυκέα μὲ ἐπερίλαβε καὶ ἐμὲν ἐσυχνοφίλει.
[✱] Καὶ τότε τὸ κοράσιον οὕτως τὴν συντυχαίνω·
«Μετὰ τὸ φθείρειν τὴν Μαξιμοῦν τρία κακὰ τὴν ἐποῖκα·
»πρῶτον μὲν ὅτι εἶχα την, δεύτερον ὅτι ἐντράπη,
»τρίτον καὶ περισσότερον ἐχάσε τὴν ἀνδρείαν της 183β
»καὶ πομπεμένη ἀπόφευγεν ἀπὸ τὸν Μιλιμίτζην.
Καὶ ὁ Λίανδρος ὁ ταπεινὸς πλήρης καταισχυμμένος
καὶ οἱ ἑκατὸν οἱ πρόλοιποι τῆς Μαξιμοῦς οἱ ἀγοῦροι
καὶ ὁ θαυμαστὸς ὁ Κίνναμος ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος Γιαννάκης,
καὶ οἱ ἄλλοι ἀπελάτες ἑκατὸν καὶ ὁ Φιλοπαπποῦς ὁ γέρων,
πάντες ἐξεσκορπίσθησαν ἐκ τοῦ Ἀκρίτου τὸν φόβον,
νὰ μὴ τοὺς κατοφθάσῃ ἐκεῖ καὶ ὅλους κακοδικήσῃ.

* * *

[§ 328, 515] Ὡς ἔχει ὁ νεότης πάντοτε τὴν ἡδονὴν τῆς κόρης,
καὶ συνεπαίρνεται πολλὰ εἰς πλοῦτον καὶ εἰς δόξαν,
πάντα ἐσυνετέλεσεν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης·
ἦτον πάντοτε ἐξάκουστος εἰς ἀριστείας μεγάλας,
ἀπὸ γὰρ τὴν ἀνατολὴν καὶ μέχρι τοῦ ἡλίου δύσιν,
τὸ ὄνομάν του πολλὰ ἐξηγοῦντο εἰς ὅλον γὰρ τὸν κόσμον.
Καὶ ἀφότου τὸν ἐφοβήθηκεν ἡ οἰκουμένη ὅλη,
καὶ ἀμηράδες ὑπέταξεν ἀλλὰ καὶ Ἀραβίτας
καὶ ἀρχιληστὰς ἐφόνευσεν καὶ ὅλους τοὺς ἀπελάτας.
Καὶ ἀπότις ἀπομερίμνησεν τὸ κρούειν καὶ τὸ λαμβάνειν,
καὶ μέριμναν οὐδὲν εἶχεν περὶ ἄλλας ἐμνοστίας,
ἔδοξεν τὸν νεώτερον εἰς κάμπον κατοικῆσαι.
Πᾶσαν κατεφηλάφησεν τὴν παραποταμίαν,
καὶ οὐκ ηὗρεν τόπον ἀρεστὸν νὰ κατοικήσῃ ὁ Ἀκρίτης· 184α
καὶ εἰς τὸν Ἀφράτην ποταμὸν ἐκεῖ ἄρεσε τοῦ νεωτέρου κατοικία,
καὶ ὡς ἤθελεν καὶ ἐπόθει ἔποικεν καὶ τὰ κάστρη,
καὶ ἀνέδραμεν τοῦ ποταμοῦ πᾶσαν τοποθεσίαν·

1588 τὴν ὕστεραν ραβδέαν,—1590 ἦτον καὶ σέλλαν πάντερπνος,—1595 οὕτως τὴν συντυχαίνει·—1613 καὶ ἀμηράδες ἐπέταξεν—1614 καὶ ἀρχιλῃστας ἐφ.—1615 τὸν κρούειν καὶ τὸ λαμβ.—1618 Πᾶσαν κατεψηλάφησεν τὴν παραμίαν,—

1596 ἑξ. Παρατηρητέον ὅτι τὰ ἐνταῦθα ἐκτιθέμενα περὶ ἀπωλείας τῆς ἀνδρείας τῆς Μαξιμοῦς μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς παρθενίας της ἀποτελοῦσι στοιχεῖα ἰδιαζόντως χαρακτηριστικὰ τῆς παρούσης διασκευῆς. Πρβλ. διαφορὰς ἐν Κστ 794 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Α 5841 ἑξ.

1606 ἑξ. Ὁ πρῶτος στίχος τοῦ παρόντος χωρίου εἶναι παρείσακτος. Πρβλ. Α 2450 (1561) ἑξ., Κε 1 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 543.

1620. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Α 3899 καὶ Κζ 7, οἵτινες εἶναι ἀντίστοιχοι τοῦ παρόντος. Περὶ Εὐφράτου βλέπε ὑποσημ. Κζ 12 καὶ Α 3900 ἑξ.

καὶ εἰς τόπον ὑπολίβαδον ἦτον πολὺς δενδριῶνας,
καὶ ἐγύροθεν ἐστέκασιν ὡραῖα, κατάσκια δένδρη,
καὶ ὕδατα πανώραια ἐκ τὰ ὄρη κατεβαίνουν,
κ' ἔφαινε ἡ τοποθεσία πανώραια ὡς παραδεῖσιν.
[§ 516-517 ✱] Καὶ ἐδίωξε τὸν ποταμὸν ἐξ αὐτὸν τὸ λιβάδιν,
καὶ ἐποίησεν τόπον πάντερπνον, ἐποίησεν παραδεῖσιν
καὶ ἐποίησεν περίχωρον καὶ ὡραῖον γὰρ χωρίον,
τείχια τοῦ ἔκτισε λαμπρά, μετὰ τοὺς προμαχιῶνας
καὶ ἀπέσω ὀρθομαρμάρωσις φαίνεται ἀπὸ μακρόθεν,
πάντερπνος, ξενοχάραγος, ἐξέχωρος ἐκ πάντων,
καὶ καταρρίζα τοῦ δενδροῦ, πηγάδιν ἀναβλύζει.
Καὶ ὑπέκλισεν τὰ τέσσαρα τοῦ ποταμοῦ κλωνάρια,
καὶ ἀρδεύειν τὸν παράδουνον καὶ ὅλον τὸ ἀνατρέχει,
φισκίνας ἔστησε πολλὰς ἀπὸ χρυσοῦ κοσμημένας,
διὰ τὸ ποτίζειν ἐξ αὐτῶν τόπους ἀποκλεισθέντας.
Ἐποίησεν βιβάρια πανθαύμαστα ἰχθύων,
εἰς τοῦ Ἀμηρᾶ τοὺς οἴκους.

1628 καὶ ἐποίησεν τόπον πάντερπνον καὶ παρεδεῖσιν—1630 μετὰ το[illegible] τρομαρχιῶνας,—1636 ἀπὸ χρυσοῦ οἰκομισμένας,—1637 διὰ τὸ ποτίζειν εἰς αὐτοὺς τόπος ἀπεκλεισθέντας.—

1627. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κστ 12 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι περὶ τῆς ἐν Ἀρριανοῦ Ἀναβάσει μνημονευομένης διώρυγος τοῦ Παλλακόπα, πρβλ. δὲ καὶ στίχ. Α 3904, ὡς καὶ κατωτέρω στίχ. Ε 1637.

1628 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Κζ 14 ἑξ., Α 3906 ἑξ. ἅτινα, ὡς ἀπεδείξαμεν εἰς τὰς σχετικὰς ὑποσημ. αὐτόθι, προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου καὶ τῶν ὁποίων τὸ ἐνταῦθα χωρίον εἶναι κακὴ περίληψις περιέχουσα μάλιστα καὶ παρανοήσεις τινας τοῦ διασκευαστοῦ τοῦ παρόντος κειμένου. Οὕτω ὁ «χορὸς κιόνων» τοῦ Τατ. βιβλ. Α' κεφ. 15, παρεμορφώθη ἐνταῦθα εἰς «ὡραῖον χωρίον» (Ε 1629). Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 3906, ἔνθα παρατίθεται ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου. Περὶ τῶν ἀπομιμήσεων τῶν παρατηρουμένων εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου βλέπε ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου, σελ. λ' καὶ ὑποσημ. 91 αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος τόμου, σελ. θ' καὶ ὑποσημ. 30 αὐτόθι. Τὸ παρὸν χωρίον ἔχει μεγίστην σημασίαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἐρεύνης τοῦ κειμένου, διότι ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην ἔνδειξιν περὶ τῆς λογίας προελεύσεως τῆς παρούσης διασκευῆς καὶ γενικώτερον τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

1632. ξενοχάραγος=ἐξαίρετος, λαμπρός, θαυμάσιος. Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 569. Ἡ λέξις ἐσήμαινεν ἀρχικῶς: κεχαραγμένος εἰς ξένα μέρη, καὶ ἐλέγετο προφανῶς ἐπὶ ξένων νομισμάτων κατὰ κυριολεξίαν, μεταγενεστέρως δὲ ἔλαβε τὴν ἔννοιαν τοῦ περίεργος καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἐξαίρετος.

1636. φισκίνας=δεξαμενὰς (ἐκ τοῦ λατ. piscina). Ἡ λέξις ἀπαντᾷ συνηθέστατα εἰς τὰ μεσαίων. κείμενα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λυβιστρ. 2155, 2158, 2164, passim., Φλώρ. 1338, 1343, ἐν Μαυροφρ. Εὑρετήριον σελ. 541, λ. φισκίνα, ἐν Βελθανδρ. 460, 464, 467, ἔνθα εὕρηται ὑπὸ τὸν τύπον φλισκίνα. Ἡ λέξις εἶναι γνωστὴ εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Μέσα Μάνης, ἀπαντᾷ δὲ αὐτόθι καὶ ὡς τοπωνύμιον ὑπὸ τὴν μορφὴν Βισκίνα (μεταξὺ Καινηπόλεως καὶ ἀκρωτ. Ταινάρου).

1638. βιβάρια=ἰχθυοτροφεῖα (ἐκ τοῦ λατ. vivarium). Ἡ λέξις διεσώθη μέχρι σήμερον ἐν τῇ νεοελλην. γλώσσῃ καὶ ὑπὸ τὸν τύπον λιβάρι.

Καὶ ἐφέρασιν τὸν βάρσαμον ἐκ τῆς Αἰγύπτου χώρας,
καὶ ἐφύτευσάν φοινίκια εἰς αὐτὸν τὸ παραδεῖσιν, 1848
τὰ φύλλα του εἶναι πράσινα καὶ κόκκινον τὸ ἄνθος,
καὶ ἡ ρίζα του εἶναι πιθαμὴ καὶ ὅλη ξυλαλόη,
καὶ ὁ καρπός του εἶναι μόσχος,
καὶ οἱ κλῶνοι του εἶναι κόκκινοι καὶ φυλλωτὰ κλωσμένοι,
καὶ ἐξέρχεται ἐκ τὴν ρίζαν του ὕδωρ, καὶ ἔναι χιονᾶτο,
μυρίζει δὲ ὡς ροδόσταμον καὶ ἀπολιγώνει ἀνθρώπους.
Καὶ αὐλὴν ἐποῖκεν θαυμαστήν, πανώραιαν φισκίναν,
καὶ τὰ μπροσθὲν ἐκόσμησε μὲ μυρισμένα δένδρη.
[§ 519, 526 ✱] Ἐποίησεν καὶ ἀνώγαιον, αὐλὴν δὲ ὑπερῷον,
καὶ ὅλην τὴν ἐπερικύκλωσεν αὐτὴν τριγύρω γύρω,
καὶ ἀπέστησεν ὁλόχρυσα καὶ ὁλάργυρα ζωδεῖα
λέοντας, πάρδους καὶ ἀετούς, πέρδικας καὶ νεράδας,
καὶ χύνουν ἐκ τοῦ στόματος καὶ ἐκ τῶν πτερουγίων
νερὸν καθάριον κρούσταλλον, ὕδωρ μεμυρισμένον,
ταῦτα δὲ ἐμπαίνουσιν εἰς πανωραίας φισκίνας.
[§ 518] Καὶ ἐκρέμασεν χρυσόκλημα νεὶς τοῦ δενδροῦ τοὺς κλώνους,

1645 καὶ οἱ κλῶνοι του εἶναι κόκκινος καὶ φιλωτὰ κλωσμένος,—1649 καὶ τὰ μπροσθέν του μυστοῦ μὲ μυρισμένα δένδρη.—1652 ζώδια,—

1642 ἑξ. Τὰ περὶ φοίνικος ἐνταῦθα εἶναι παραποίησις ἀπὸ λογιώτερον κείμενον, τὸ ὁποῖον ὁ διασκευαστής μας εἶχεν ὡς πρότυπον, ἀλλὰ δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ κατανοήσῃ ἐντελῶς. Οὕτω τὸ παρὸν χωρίον παρεμορφώθη προσετέθη δὲ ἡ λεπτομέρεια τοῦ φοίνικος. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ πανηγύρεως δένδρων καὶ ἔνθα «Ἄμπελοι ἑκατέρωθεν τοῦ δένδρου καλάμοις ἐποχούμενοι τοῖς φύλλοις ἔθαλλον καὶ ὁ καρπὸς ὡραίαν εἶχε τὴν ἄνθην» Τατ. βιβλ. Α' κεφ. 15. Πρβλ. πρὸς στίχ. Ε 1642. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 2836 καὶ στίχ. Α 2841 (1884) αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Κζ 17 ἑξ., Α 3913 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι, βλέπε δὲ ἰδίως ὡς πρὸς τὰς ἀπομιμήσεις καὶ παρανοήσεις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ Τατίου, ἃς διεπίστωσα εἰς τὸ κείμενον τῆς παρούσης διασκευῆς, σχετικὰς παρατηρήσεις μου ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος τόμου σελ. θ' καὶ ὑποσημ. 30, γ') αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν Γεν. Εἰσαγωγῇ α' τόμου, σελ. λ' καὶ ὑποσημ. 91, γ'), αὐτόθι.

1649. Ἀντὶ τῆς γραφῆς τοῦ χργγ. ὁ Hesseling προτείνει διόρθωσιν: «καὶ τὰ μπροσθεν μυριστικὰ μὲ μυρισμένα δένδρη», ἥτις μοῦ φαίνεται ἀπίθανος. Ἀπαράδεκτοι εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις τοῦ Ξανθουδ. σελ. 570.

1657 ἑξ. Καὶ τὰ περὶ ψιττακοῦ ἐνταῦθα εἶναι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου: «Ὄρνιθες δὲ. . . . χειροήθεις, ταὼς καὶ κύκνος καὶ ψιττακός· ὁ κύκνος περὶ τὰς τῶν ὑδάτων πίδακας νεμόμενος, ὁ ψιττακὸς ἐν οἰκίσκῳ περὶ δένδρον κρεμάμενος» κλπ. (Τάτ. βιβλ. Α', κεφ. 15). Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ διασκευαστὴς τοῦ παρόντος κειμένου διὰ τῆς προσθήκης τοῦ στίχου Ε 1659 συνεπλήρωσε τὴν ἰδέαν ὡς πρὸς τὴν λαλιὰν τοῦ πτηνοῦ, ἥτις ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὰ ᾄσματα. Βλέπε σχετικῶς ᾆσμα Πόντου ἐν Λαογραφίας Α', σελ. 234—235, στίχ. 7. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα καὶ μνεία ψιττακοῦ εἰς τὸ Ἔπος φαίνεται ἀναμφισβητήτως προερχομένη ἀπὸ τὸ ἐν προκειμένῳ χωρίον τοῦ Τατίου. Ἡ διαπίστωσις αὕτη ἀποτελεῖ σπουδαίαν ἔνδειξιν ὅτι ἡ ἰδέα ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἔπους εἰς τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα καὶ ὄχι ὅτι προῆλθεν ἀρχικῶς ἐκ τῶν ᾀσμάτων. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου παρατηρήσεις ἐν σελ. λ' καὶ ὑποσημ. 91, δ'), ὡς καὶ ἀπόψεις μου περὶ τῶν μεταγενεστέρων

καὶ ἔχουν ὡραίους ψιττακοὺς καὶ κιλαδοῦν καὶ λέγουν·
«Χαίρου, Ἀκρίτη, χαίρου μετὰ τῆς ποθητῆς σου».
[✱] Ἐποίησεν γέφυραν τερπνὴν ἀπάνω εἰς τὸν Εὐφράτην,
βαστᾷ τὸ μονοκέρατον ἀπὸ πέρα ὡς πέρα,
καὶ ἔκτισεν τετρακάμαρον εἰς τὴν γέφυραν ἀπάνω,
ὑπόθολον, πανθαύμαστον μετὰ λευκῶν μαρμάρων,
βαστοῦντα κιόνια πάντερπνα, πράσινα, πανωραῖα, 185α
καὶ ἀπάνωθεν ὑπέστησεν κιβοῦριν τοῦ θανάτου,
εὐθὺς ἵνα ἀποτεθῇ τὸ σῶμα τοῦ νεωτέρου.
[✱] Ἀκούσατε θαυμάσατε τὸν τάφον τοῦ νεωτέρου,

1660 γεφύριαν—

Ἀκριτ. ᾀσμάτων ἐν σελ. λγ', καὶ ὑποσημ. 111 αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 544. Κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, τόσον ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὅσον καὶ παρ' ἡμῖν, οἱ ψιττακοὶ ἦσαν εἶδος πτηνοῦ σπανιώτατον καὶ ἐθεωροῦντο δεῖγμα ὑψίστης πολυτελείας καὶ πλούτου, συνώδευον δὲ ἐν πομπῇ μεγιστάνας καὶ δεσποίνας. Βλέπε σχετικῶς περιεργότατον καὶ λίαν χαρακτηριστικὸν χωρίον ἐν Λυβιστρ. στίχ. 1893 ἑξ., ἔνθα ἡ Ροδάμνη κατὰ τὴν πρώτην ἐρωτικὴν συνέντευξίν της μετὰ τοῦ Λυβίστρου φέρεται προσερχομένη εἰς τὸν καθωρισθέντα τόπον ἔφιππος καὶ κρατοῦσα μεγαλοπρεπῶς «πουλὶν ἡμερωμένον ἐλεύθερα νὰ κάθεται καὶ ἀνθρωπινὰ νὰ λέγῃ». Τὸ «πουλὶν» αὐτὸ εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων διασκευῶν τοῦ ἀνωτέρω μυθιστορήματος ὀνομάζεται ρητῶς «ψιττακός», ἢ «παπαγᾶς». Βλέπε σχετικῶς ἐν Μαυροφρ. σελ. 389, στίχ. 1772, ὡς καὶ ἔκδοσιν Λυβίστρου J. A. Lambert, σελ. 187, στίχ. S 1657 καὶ σελ. 186, στίχ. Ε 2150. Ὑποθέτω ὅτι ἡ συμπλήρωσις τῆς ἰδέας τοῦ ψιττακοῦ ὁμιλοῦντος ἐλήφθη ἐκ τοῦ Λυβίστρου καὶ δὴ ἐκ τοῦ χωρίου Ε 2150, καθόσον, ὡς γνωστόν, τὸ κείμενον τοῦτο περιλαμβάνεται εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα μετὰ τοῦ παρόντος κειμένου τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, προέρχεται δὲ ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἢ διασκευαστοῦ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν ἐκφράσεων. Περὶ τοῦ κώδικος Ψ-IV-22 τοῦ Ἐσκοριάλ βλέπε ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος τόμου σελ. ζ' καὶ ὑποσημ. 17 αὐτόθι.

1660 ἑξ. Κατὰ τὸν Grégoire ἡ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ μνημονευομένη γέφυρα θὰ ἠδύνατο ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὰ πέριξ τῆς Τρώσεως καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ Gök-Su (Καππαδοκικοῦ) παραποτάμου τοῦ Εὐφράτου, ἀλλ' αὕτη ἔχει σήμερον ἐξαφανισθῆ. Κατὰ τὸν Grégoire πάντοτε ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα ταυτίζεται μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ Bolan-Su, ἑτέρου παραποτάμου τοῦ Εὐφράτου, ἥτις διεσώθη μέχρι σήμερον καὶ μάλιστα φαίνεται ὁμοία ὡς πρὸς τὴν ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ περιγραφομένην. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Grégoire ἐν Byzantion VI, σελ. 502-505. Ἡ ἐνταῦθα μνεία τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρίτου ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ γεφύρας εἶναι ἰδιαζόντως χαρακτηριστικὴ καὶ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 4629 ἑξ. Κη 239 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν Krumbacher, Eine neue Handschrift des Digenis Akritas, σελ. 344 ἑξ. (Πλήρη τίτλον ἔργου βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ. μ', τίτλ. 7), ὡς καὶ παρατηρήσεις Hesseling ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 543. Περὶ τῆς Τρώσεως βλέπε ἐν Α 3378, Κστ 117, Κστ 406, Κη 239 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημειώσεις Α 3428 καὶ Κστ 457.

1667 ἑξ. Τὸ ἐνταῦθα χωρίον περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀκρίτου εἶναι ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας ἀπομίμησις ἀναλόγου τοιούτου ἐν Ἀρριανοῦ Ἀναβάσει, ἔνθα περιγράφεται ὁ ἐν Πασαργάδαις τάφος τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Περσικοῦ

ὅτι ἦτον θαυμαστὸς πολλὰ κατὰ τοὺς ἄλλους πλέον,
παρὰ τοῦ βασιλεύσαντος ἐκ τῆς Περσίας χώρας.
Ἐποίησεν πολυμήχανον καὶ πανωραῖον τάφον,
καὶ ἐτέχθην ἡ βασίλισσά του πρὸς Παρασογάρδου.
Οὗτος γὰρ ὁ παγκάλλιστος καὶ πανωραῖος τάφος,
ὡς τὸν δοκεῖτε, οἱ ἄρχοντες, ὅτι ψευδὴς ὑπάρχει,
ἀλλ' ἐκ παντὸς πιστεύετε ὅτι ἀληθῶς ὑπάρχει,
ὅτι βέβαιος εἴρηται εἰς πάντας ἀληθεύειν.
1677 [✱] Ἀπάνω εἰς τὸν τάφον του, ἐν ἀληθείᾳ τὸ λέγω,
εἰς τὸ κουβούκλιν δὲ σιμά, ἔμπροσθεν τῆς φισκίνας,
εἰς τὸ ἀπεσκίασμα τοῦ δένδρου ὡραῖον κρεββάτιν στέκει,
οἱ ρίζες ἦσαν σμαραγδοὶ καὶ τὰ κανόνια κρύα,
καὶ τὰ ποδάρια ὁλόχρυσα διὰ λίθων πολυτίμων·
ἡ μέση δὲ τοῦ κραββάτου δεμένη ὀξὺν μετάξιν,
καὶ κεῖται Σαρακήνικον μεταξωτὸν τὸ πεύχιν,
καὶ ἀπάνω κεῖται πιλωτόν, ὀξὺν πρασινοβοῦλιν
καὶ ὑφάπλωμα σωληνωτὸν μὲ τὰς χρυσὰς νεράδας
καὶ κεῖται ἀπάνω ὁ Διγενὴς πλάγιον ἀκουμπισμένος, 185β
καὶ ἔμπροσθεν τῶν γονάτων του κάθεται ἡ ποθητή του,
καὶ τριγύρου του στέκουσιν τριακόσια παλληκάρια,
καὶ οἱ τριακόσιοι ἦσαν ἔμμορφοι καὶ κόκκινα φοροῦσιν,

1670 καὶ πανωραῖον τάφος,—1672 καὶ παναῖος τάφος—1673 ὅτι ψευδὴς ὑπάρχεις,—1676 οὐ μόνον εἰς τὸν θάνατον, (Στίχος ἐξοβελιστέος).—1685 καὶ ὑφάπλωμα σεληνωτόν.—

κράτους Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ἡ μνεία τῶν Πασαργάδων ὑπὸ τῶν παρεφθαρμένον τύπον «Παρασογάρδου» ἐν Ε 1671, ὡς καὶ τὸ κάτωθι χωρίον τοῦ Ἀρριανοῦ: «πόδας δὲ εἶναι τῇ κλίνῃ χρυσοῦς σφυρηλάτους, καὶ τάπητα ἐπιβλημάτων Βαβυλωνίων καὶ κάνδυκας πορφυροῦς ὑποστρώμματα.» (Ἀρρ. Ἀναβ. 6, 29, 5). Τοῦ χωρίου τούτου, ἡ ἁπλῆ ἀντιπαραβολὴ πρὸς τὸ παρὸν κείμενον καὶ δὴ πρὸς Ε 1681 ἑξ. μαρτυρεῖ ἀναμφισβητήτως περὶ τῆς ἀπομιμήσεως ἐν προκειμένῳ. Βλέπε σχετικῶς καὶ παρατηρήσεις Grégoire ἐν Byzantion VI. σελ. 508 ὑποσημ.

1678 φισκίνα=δεξαμενή. Σχετικῶς βλέπε ἀνωτέρω ὑποσημ. Ε 1636.

1680 τὰ κανόνια κρύα=τοὺς κανόνας τῆς κλίνης ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου (cristal de roche) Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 1511 ὡς καὶ ἐν Ἀχιλλ. 105 καὶ Βελθάνδρ. 35, ἔνθα ἡ λέξις κρύος εἶναι συνώνυμος τοῦ κρυστάλλινος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 570-571.

1683 πεύχιν=τάπης (ἐπεύχιον). Σχετικῶς βλέπε ἐν Α 4207, Π, 403,6, λ. πεύκια, ὡς καὶ ἐν Εὑρετηρίῳ α´ τόμου παρόντος ἔργου, λ. πεύκιον.

1685. ὑφάπλωμα σωληνωτόν. Πρόκειται περὶ σκεπάσματος ἐξ ὑφάσματος πολυτελῶς κεκοσμημένου μὲ γραμμὰς δίκην σωλήνων, ἢ ἐρραμένον ὅπως τὰ σημερινὰ ἐφαπλώματα. Ὡς πρὸς τὰς νεράδας εἶναι ζῴδιά τινα ποικιλτά. Πρβλ. σχετικῶς στιχ. Ε 1653 ἀνωτέρω, βλέπε δὲ καὶ παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 571.

1688 ἑξ. τριακόσια παλληκάρια. Καὶ κατὰ τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου τὰ παλληκάρια τοῦ Διγενοῦς φέρονται συμποσούμενα εἰς τριακόσια. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Πολίτου ἐν Λαογραφίας Α´ σελ. 180, καὶ ὑποσημ. 4 αὐτόθι, ὡς καὶ παρατηρήσεις μου περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τριακόσια εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτ. κύκλου ἐν ὑποσημ. Α 2979. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 2040.

βαστοῦν σπαθία ὁλοφήφωτα καὶ στέκουν ἔμπροσθέν του,
τοὺς εἶχεν πάντας φύλακας εἰς τὰς στενὰς κλεισούρας,
καὶ ἐφύλαττον τὴν Ρωμανίαν ἀπὸ βάρβαρα ἔθνη,
καὶ ὡσὰν πουλίτζια πάντερπνα ὅταν ἀποπετάσουν,
καὶ φέρνουν κτύπον πάντερπνον τὸν θαυμαστὸν Ἀκρίτην.

* * *

[§ 573] Ἐπειδὴ πάντα τὰ τερπνά του πλάνου κόσμου τούτρου
θάνατος τὰ ὑποκρατεῖ καὶ Ἅδης τὰ κερδαίνει,
κατέφθασεν καὶ σήμερον τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτη.
[§ 607, 575✱] Κατανοοῦντες κλαύσατε τὸν Διγενῆν Ἀκρίτην,
καὶ βλέποντες θρηνήσατε ἐκ βαθέων καρδίας
τὴν συμφορὰν τὴν γίνεται θέαμα καὶ ὀδύνη·
ὅτι ἀπότες ἐκτίσθην ὁ παρὼν καὶ δόλιος κόσμος οὗτος,
εἰς τὰς γενέας ἅπασας τοιοῦτος οὐκ ἐφάνη
οἷος τοῦτος ὁ νεώτερος ὁ θαυμαστὸς Ἀκρίτης,
οὔτε εἰς ἀνδρείαν, οὔτε εἰς ἔπαινον, εἰς δόξαν, εἰς λογάριν
καὶ σήμερον πληρώνεται καὶ χάνεται ἀπὸ τὸν κόσμον,
εἰς νόσον γὰρ θανάσιμον ἔπεσε καὶ ἀποθνήσκει.
[✱] Καὶ ἔμπηξε τοὺς ἀγκώνους του εἰς τὸ προσκέφαλόν του 198α
καὶ τοὺς ἀγούρους του ἔλεγεν, οὕτως τοὺς παραγγέλλει·

1700 θέαμαν καὶ ὀδύνην·—1707 τοὺς ἀγγόνους του—

1695 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Α 4368 (3130) ἑξ. καὶ Κη 1 ἑξ.

1701. Ἀνάλογος στίχος εὕρηται ἐν Κυπριακῷ ᾄσματι τοῦ Χαρζανῆ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Σακελλαρίου Κυπριακὰ τόμ. β´, σελ. 157, ᾆσμα 48, στίχ. 1: Παρ' ἧς ἐκτιστ' ἡ κιβωτὸς καὶ ἐθεμελιώθ' ὁ κόσμος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν Πολίτου, Λαογρ. συμμ. Α´, σελ. 241.

1707 ἑξ. Τὸ παρὸν χωρίον παρουσιάζει στοιχεῖα ἐντελῶς νέα καὶ χαρακτηριστικῶς διάφορα πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν διασκευῶν τοῦ Ἔπους. Ὅμοια τῶν ὁποίων ἢ ὁπωσδήποτε ἀνάλογα εὕρηνται εἰς σχετικὰ χωρία διαφόρων δημωδῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτ. κύκλου. Οὕτω «τριακόσιοι ἢ τριακόσιοι δύο 'νομάτοι» προσέρχονται εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἑτοιμοθανάτου Διγενῆ, ἀλλὰ δὲν τολμοῦν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν οἶκόν του. Τέλος εἰσέρχεται ὁ θαρραλεώτερος καὶ ἀνακοινώνει εἰς τὸν ἥρωα τὴν ἐπιθυμίαν των. Ὁ Διγενὴς τοὺς προσκαλεῖ νὰ εἰσέλθωσι, παραθέτει ἀργυρᾶν τράπεζαν, καὶ ὑπείκων εἰς τὴν παράκλησίν των, ἀφηγεῖται τοὺς ἄθλους του. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Πολίτου: Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α´ σελ. 180. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Λαογραφίας Α´, ᾄσματα: Κύπρου 1, σελ. 208, στίχ. 35 ἑξ., Κύπρου 2, σελ. 213, στίχ. 50 ἑξ., Ρόδου σελ. 216, στίχ. 3 ἑξ., Εὐβοίας σελ. 224, στίχ. 2 ἑξ., ᾆσμα 13 σελ. 227, ᾆσμα Ρόδου σελ. 275, στίχ. 3 ἑξ., τέλος τὰ ᾄσματα 61 (Β) ἐν Λαογραφίας Ε´ σελ. 84; στίχ. 2 ἑξ., καὶ Κύπρου ἐν Λαογραφίας ΣΤ´, σελ. 586, στίχ. 134 ἑξ. Πρβλ. πρὸς τούτοις ἐν Σακελλαρίου Κυπριακὰ Β´ σελ. 27 ᾆσμα 6: Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη, ὡς καὶ ᾆσμα Διγενῆ ἐν Ἀγ. Θέρου, Δημ. Τραγούδια σελ. 99. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τριακόσια βλέπε ἀνωτέρω ὑποσημ. Ε 1688. Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἰδέα περὶ τῶν προσκεκλημένων, τόσον εἰς τὰ Ἀκριτ. ᾄσματα, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐνταῦθα χωρίον δὲν εἶναι δημώδης, ἀλλ' ἀπεναντίας λογίας προελεύσεως καὶ σχετίζεται μὲ τὰ περὶ τῶν προσκεκλημένων συγγενῶν τοῦ Διγενοῦς, περὶ ὧν γίνεται μνεία ἐν Κη 15 ἑξ., καὶ τὰ ὁποῖα

«Θυμᾶσθε, παλληκάρια μου, τῆς Ἀραβίας τοὺς κάμπους,
»ὅτι ἦσαν κάμποι ἄνυδροι καὶ καύματα μεγάλα;
»ὄντε μᾶς ἐγυρίσασιν ἔνοπλοι Ἀραβῖτες
»καὶ ἐγλήγορα οὐκ εὑρέθητε ὅλοι ἁρματωμένοι
»καὶ οἱ τριακόσιοι ἔβαλαν καὶ ἐκύκλωσάν με εἰς τὴν μέσην,
»καὶ ὅσον ποὺ ἂν καβαλλικεύσετε ἐσκόρπισά τους ὅλους.
[✱] »Πάλιν, ἀγοῦροι μου, εἴδετε καὶ ἄλλον θαῦμα μέγαν·
»εἰς τὸ στενὸν τὸ πέραμαν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἀφράτου,
»ἦτον ὁ καλαμιὸς δασὸς καὶ ὑπόδροσος ὁ τόπος,
»ἐκεῖ ἔκτισα τὴν τένταν μου νὰ περιαναπαυθοῦμεν·
»καὶ ἀπότι ἀναπαύθημεν ἔδοξέ μας μετριάζειν,
»καὶ ὅλοι σας ἀνατρέχετε ἀπέσω εἰς ποτάμιν·
»καὶ ἐξέβησαν εἴκοσι λέοντες μὲ τὰς λένας,
»καὶ ἔσυρναν τὰ λεοντόπουλα ὅλα παρακρουσμένα·
»καὶ ὡσὰν τὰ εἴδετε, ἀγοῦροι μου, ὅλοι ἐφύγατε,
»καὶ ἐμὲν μόνον ἀφήσετε ἀπέσω εἰς τὰ θηρία

1717 ἦτον ὁ καλάμιος δάσος (Διόρθωσις τοῦ Ν. Πολίτου, Λαογρ. Συμμ. τομ. α', σελ. 242 καὶ ὑποσημ. 4 αὐτόθι).—

φαίνεται ὅτι προέκυψαν ἐξ ἀπομιμήσεως σχετικῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ βίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὡς ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν σχετικῶς ἐν ὑποσημ. Κη 31 ἑξ. Βλέπε ἐν τούτοις καὶ ἀπόψεις Grégoire ἐν Byzantion VII, σελ. 295.

1709 ἑξ. Καὶ εἰς δημώδη ᾄσματα ὡσαύτως ἀναφέρονται ὡς τόποι τῶν κατορθωμάτων τοῦ Διγενοῦς οἱ κάμποι τῆς Ἀραβίας ὅπως ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ ὄχθαι τοῦ Εὐφράτου ὡς ἐν στίχ. Ε 1716. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 225, ᾆσμα 10, στίχ. 8 ἑξ. καὶ ᾆσμα 11, στίχ. 1 ἑξ. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι τὸ παρὸν χωρίον προέκυψεν ἐκ τῶν ᾀσμάτων. Ἀπεναντίας πιστεύω ὅτι ἀπεμιμήθησαν τὸ Ἔπος τὰ ᾄσματα, διότι εἰς τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν διαπιστοῦνται παρανοήσεις, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ βουνῶν τῆς Ἀραπιᾶς ἢ τῆς Ἀραβίνας, τῆς Ἄη Μαρίνας, τῆς Ἀλεξάντρας, τῆς Γουργαριᾶς, ὡς καὶ περὶ κάμπων τῆς Ἐριβοιᾶς ἢ τοῦ Μισυριοῦ καὶ περὶ λαγκαδιῶν τῆς Σύρας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 216, ᾆσμα Ρόδου, στίχ. 11 ἑξ., σελ. 222 ᾆσμα Πελοποννήσου στίχ. 7 ἑξ., σελ. 223, ᾆσμα Σύμης, στίχ. 7-9, καὶ Ἀτσιχόλου αὐτόθι, στίχ. 4, σελ. 225, ᾆσμα Εὐβοίας στίχ. 8 καὶ ᾆσμα 11, αὐτόθι, στίχ. 1, σελ. 226, ᾆσμα Κουρέντων, στίχ. 1, σελ. 227, ᾆσμα Βουρβούρων, στίχ. 1, σελ. 228, ᾆσμα Μαρμαριοῦ Ἀκράτας, στίχ. 1 κλπ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ παρατηρήσεις Πολίτου ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 187.

1716. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Ε 1709 ἀνωτέρω. Πρόκειται περὶ τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου, ὅστις καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα ὀνομάζεται Ἀφρίτης, ἢ Ἀβράτης, ἐνίοτε δὲ φέρεται καὶ ὡς Ἰορδάνης ποταμὸς (Νεουρτάνης) κλπ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 209, ᾆσμα Κύπρου 1, στίχ. 59 καὶ 89, σελ. 214, ᾆσμα Κύπρου 2. στίχ. 72-73, σελ. 216, ᾆσμα Ρόδου 5, στίχ. 14 κλπ.

1721 ἑξ. Περὶ κυνηγίου λεόντων γίνεται λόγος εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων διασκευῶν ἐν Α 976 ἑξ. καὶ Κγ 89 ἑξ., ἀλλὰ πρόκειται ἐκεῖ περὶ τοῦ Ἀμηρᾶ πατρὸς τοῦ Διγενοῦς. Πάλη τοῦ Διγενοῦς πρὸς λέοντας ἀναφέρεται ἐπίσης ἐν Α 1484 ἑξ., Κδ 174 ἑξ., Α 2934 ἑξ., Κστ 95 ἑξ. καὶ Κδ 1066 ἑξ. Τὸ παρὸν χωρίον παρέχει στοιχεῖα ἐντελῶς διαφέροντα πρὸς τὰ τῶν κειμένων τῶν ἄλλων διασκευῶν.

καὶ εἴδετε ὅτι ἐπέζευσα μὲ τὸ ῥαβδὶν τὰ ἐσέβην,
»καὶ δύο λέοντες ἀπὸ πίσω μου ἤρχονταν νὰ μὲ φάσιν·
»καὶ ὡς ἔδωκα τὴν λέαιναν ἀπάνω εἰς τὸ κεφάλιν,
»οἱ δύο λέοντες ἐμπήκασιν ἀπέσω εἰς τὸ καλάμιν.
»Μὰ τὸν Θεὸν ἀλήθειαν σᾶς λέγω, 198β
»μὰ τὸ μυστήριον τὸ φρικτὸν ὁποὺ μὲ παραστέκει,
»οὐκ ἐσυνέκρινα ποτὲ θάνατον ἐδικόν σας,
»διὰ τοῦτο σᾶς ἐνεθύμησα ὡς διὰ νὰ μοῦ θυμᾶσθε,
»καὶ εἰς τὰ ἄλλα οὐδὲν ἐφθάσατε τὰ ἐπολέμουν μοναξός μου,
»καὶ ἐγὼ μόνος τὰ ἔβλεπα χωρὶς ἐσᾶς καὶ τὴν καλήν μου.
[§ 584 ✱] »Καὶ πάλιν εἰς τὴν τένταν μου πόσοι ἀπελάτες ἦλθαν,
»καὶ πόσας τρικυμίας ὑπέμεινα, πόσας βαρέας ἀνάγκας,
»καὶ πόσοι ἐβουλήθησαν ἵνα μὲ τὴν ἁρπάξουν,
»τὴν πάγκαλον, τὴν πάνμνοστον ὡραίαν ποθητήν μου,
»ἀρχὴν ὅταν ἐξέβηκεν ἀπὸ τὰ γονικά της.
[§ 582 ✱] »Ἐγὼ καὶ τούτη μοναχοὶ ὡδεύαμεν ἀντάμα,
»καὶ δράκος μᾶς ἐλάλησεν μέσ' ἀπὸ τὸ καλάμιν·
»καὶ ἐγίνετον παλληκάριν ἠδονικὸν καὶ ὡραῖον·
»ἰστίαν καὶ φλόγαν ἤβγαλεν ἀπὸ τοῦ στόματός του,
»καὶ ἄγρια μου ἐλάλησεν ἵνα μου τὴν ἐπάρη,
»καὶ ἐμένα νὰ φάγη.
»Καὶ ὁ Θεὸς ὁ πάντων δυνατὸς καὶ πάντων κυριεύων,
»αὐτὸς μᾶς ἐβοήθηκεν καὶ οὐδὲν μᾶς ἐποῖκεν κακόν.
»Καὶ εἴδετε, παλληκάρια μου, μόνος τὸ πῶς ἐπειράσθην,
»καὶ ἐσεῖς ἀλλοῦ ηὑρίσκεσθε καὶ μετ' ἐμὲν οὐκ ἦσθεν.
[✱] »Τοιοῦτον πάλιν λέγω σας, ὀρθῶς καὶ νουθετῶ σας·
»ἔχετε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μελέτη τοῦ θανάτου,
»ἀλλ' ἔχετε ἀγάπην ἄπειρον ἀμφότεροι εἰς τὸν κόσμον 199α
»καὶ ὁ Θεός, ὁ πάντων δυνατός, ὁ συνέχων τὴν κτίσιν,
»αὐτὸς νὰ σᾶς κατευοδῇ εἰς ἀριστείαν μεγάλην,
»καὶ πάντες μέλλομεν παρασταθεῖν τὴν φοβερὰν ἡμέραν,
»ἐλέγχουσαν τὰς πράξεις,

1726 ἤρχουνται νὰ μὲ φάσιν·—1727 καὶ ὡς ἔδωκα τὴν ἔλεναν—1734 νὰ ἔβλεπα ἐσᾶς καὶ τὴν καλήν μου.—1736 ὑπέμεινα εἰς τὰς βαρέας ἀνάγκας,—1748 τὸ πῶς ἐπειράσθη,—1749 καὶ ἐσεῖς ἄλλου ἀλλοῦ ηὑρίσκεσθε— 1755 παρασταθεῖν τῆς φοβερᾶς ἡμέρας,—

1735 ἑξ. Ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὰς ἀποπείρας τῶν ἀπελατῶν ν' ἁρπάσουν τὴν καλήν του. Βλέπε σχετικῶς ἐν Ε 1149 ἑξ., Α 2966 ἑξ καὶ Κστ 115 ἑξ. καθὼς καὶ τοὺς μετέπειτα πολέμους μετὰ τῶν ἀπελατῶν καὶ τῆς Μαξιμοῦς.

1740 ἑξ. Περὶ τοῦ δράκοντος καὶ τῶν μεταμορφώσεών του βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν Ε 1089, Ε 1098 ἑξ., Ε 1109 ἑξ. καὶ σχετικὰς ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ἀντιστοίχως καὶ ἐν Α 2886 ἑξ., Κστ 47 ἑξ. Πρβλ σχετικῶς τὰ ἐν μελέτῃ Πολίτου, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ, ἐν Λαογραφίας Α' ᾄσματα, ἔνθα γίνεται ἐπίσης λόγος περὶ φόνου δρακόντων, ἰδίως τὸ ἐν σελ. 223-224 αὐτόθι ᾆσμα Ἀτσιχόλου, ἔνθα ὁ Διγενὴς φέρεται φονεύσας τετρακόσιους δράκους καὶ ἕνα φίδι δικέφαλο ποὺ «εἶχε τὰ πόδια ἀλοϊνὰ καὶ μάτια σὰν τὸ βόϊδι, κ' εἶχε καὶ κάτι κέρατα πὸ μάλαμα καθάριο, σὰν ἔκανες γιὰ νὰ τὰ ἰδῇς τὰ μάτια σου χυνόνταν». Εἰς ἄλλα ᾄσματα ὁ δράκων φέρεται ὑπὸ μορφὴν κάβουρα. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Α 2886 ἑξ.

»καὶ ἕκαστος λάβῃ ἀνταμοιβὴν ἐκ τοῦ ἰδίου ἔργου,
»καὶ ὁ Θεὸς ὁ πολυεύσπλαχνος νὰ μὴ σᾶς διαχωρίσῃ.
[✱] »Τοὺς τριακοσίους ἀφήνω σας, ἀπὸ ἑνὸς φαρίου,
»καὶ ἀπὸ ἑνὸς σπαθίου καὶ ἀπὸ τριῶν λουρικίων,
»τοὺς τριακοσίους ἀφήνω σας, ἀπὸ ἑνὸς ραβδίου·
»καὶ πάλιν τοῦτο λέγω σας πάλιν νὰ μοῦ θυμᾶσθε,
»ὅτι ἄλλον Ἀκρίτην εἰς κόσμον οὐ θεωρεῖτε».
Καὶ ἀφότου ἀπεπλήρωσεν ὅλην τὴν χάριν τούτην,
ἐσκέφθην ἄγγελον πυρὸς ἀπὸ οὐρανοῦ ἀπελθόντος,
καὶ ὡς τὸν εἶδεν ὁ Διγενὴς ἐτρόμαξεν μεγάλως.
[§ 579 ✱] Καὶ τὴν καλήν του ἐφωνίαξεν νὰ ἴδῃ τὴν φαντασίαν
«Βλέπεις καλὴ τὸν ἄγγελον ὁποὺ μὲ θέλει πάρει;
»ἐλύθησαν τὰ χέρια μου ἐκ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγγέλου,
»καὶ ἐλύθησαν οἱ ὦμοι μου ἐκ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγγέλου».
Τὸν ἄγγελον δικολογᾷ καὶ τὴν καλήν του λέγει.
[§ 580,587,596 ✱] »Καλή, ὡς εἶδες ἀπ' ἀρχῆς, ὅτι εἴχαμεν τὸν πόθον,
»σήμερον χωριζόμεθα καὶ ἀπέρχομαι ἐκ τὸν κόσμον, 199β
»στὸν μαῦρον σκοτεινότατον ὑπάγω κάτω Ἅδην,
»σήμερον πληρώνει μὲ ὁ θάνατος καὶ ὑπάγω,
»καλή μου, μὴ μὲ δικαστῆς εἰς τὸν ἐκεῖσε κόσμον,
»μὴ ἱσταθῶμεν ἀμφότεροι εἰς τὸ δεινὸν κριτήριον,
»ἐγὼ οἶδα· φαγεῖν καὶ ποιεῖν ἔχεις καὶ λουσθῆς καὶ ἀλλάξῃς,
»καὶ ἐσὲν ἀφήνω σε πλουσίαν πολλὰ ἀπὸ παντόθεν·
»λογάριν ἔχεις περισσόν, ἀσῆμιν καὶ χρυσάφιν,
»οἱ τρίκλινοί μου γέμουσιν βλαττία ὑφασμένα.
»Καὶ μηδὲν ἄλλον ἐνθυμηθῇς ἄλλον νὰ περιλάβῃς·
»καὶ ἂν θυμηθῇς, θυμήσου ἀλλοῦ νεωτέρου ἀγάπην,
»νὰ μὴ φοβᾶται κίνδυνον εἰς τοὺς βαρέους πολέμους,

1757 λάβῃ ἀναμοιβὴν–1774 ἀπέρχομαι εἰς τὸν κόσμον,–1775 τὸν μαῦρον, σκοτεινότατον, καὶ πάγω κάτω εἰς Ἅδην,–1785 νὰ μὴ φοβᾶται πόλεμον εἰς τοὺς βαρέους πολέμους,–

1766 ἑξ. Τόσον κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὅσον καὶ σήμερον πιστεύεται παρὰ τῷ λαῷ ὅτι ὁ μελλοθάνατος βλέπει τὸν ἄγγελον φύλακά του, ὅστις καὶ θὰ πάρῃ τὴν ψυχήν του. Ἡ δοξασία πιθανῶς προῆλθεν ἐκ σχετικοῦ ρητοῦ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας: «Οἷον ἀγῶνα ἔχει ἡ ψυχὴ χωριζομένη τοῦ σώματος πρὸς τοὺς ἀγγέλους τὰ ὄμματα στρέφουσα». Αἱ δοξασίαι περὶ ψυχοπομποῦ ἀγγέλου, ἂν καὶ καθῶς ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὰς περὶ Χάρου τοιαύτας συνυπάρχουσιν ἐν τούτοις ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ. Ὡς ψυχοπομπὸς ἄγγελος, θεωρεῖται κατ' ἐξοχὴν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α', σελ. 223 ᾆσμα Σύμης, στίχ. 12-13 καὶ σελ. 227, ᾆσμα Βουρβούρων, στίχ. 8-9, ἔνθα ὁ ἀρχάγγελος φέρεται ἐπιφαινόμενος ὁμοῦ μετὰ τοῦ Χάρου, πρβλ. δὲ αὐτόθι σελ. 232 ᾆσμα 22, στίχ. 6 καὶ σελ. 610, ᾆσμα ΚΖ', στίχ. 22, ἔνθα ἀναφέρεται ἁπλῶς ὁ ἄγγελος. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Πολίτου ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 188-191, τοῦ αὐτοῦ μελέτην: Τὰ κατὰ τὴν τελευτὴν ἐν Λαογρ. Συμμ. Γ' σελ. 324 ἑξ. καὶ 342, ὑποσημ. 5 αὐτόθι, ὡς καὶ Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα, ἐν Ἐπετηρ. Σπουδ. ΙΣΤ', σελ. 6-7.

1772 τὸν ἄγγελον δικολογᾷ=μὲ τὸν ἄγγελον συνδιαλέγεται. Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις Ξανθουδ. σελ. 540.

1783 ἑξ. Βλέπε ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 4544 ἑξ., Κη 138 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

»καὶ πάντως φέρνε κατὰ νοῦν κ' ἐμὲν μὴ λησμονήσῃς.
[§ 581] »Θυμᾶσαι καὶ ἠξεύρεις, λυγερή, τὰ πρωτινὰ ἐκεῖνα,
»ὅτι πολλὰ ἐβουλεύθησαν τοῦ νὰ μὲ θανατώσουν,
»καὶ ἐγὼ πάντα ἐζύγωνά τους καὶ ἄλλα πλέα παρὰ τοῦτο ἔκαμά ⟨τους.
[§ 586] »Ληστάδας ἐπάταξα καὶ ὅλην τὴν Συρίαν,
»τὰς ἐρήμους κατέστησα πόλεις κατοικημένας·
»ταῦτα ἐποίησα, καλή, ἐσένα νὰ κερδέσω.
[§ 587] »Ἀλλὰ πλέροφορέσου το ὅτι ἐγὼ ἀποθνήσκω,
»ὁ Χάρος τρέπει ἐκ παντὸς τὸν μήποτε τραπέντα,
»ὁ Χάροντας χωρίζει μὲ ἀπὸ σοῦ τῆς φιλτάτης,
»ὁ Ἅδης παραλαμβάνει με, πολὺν ἔχω τὸν πόνον,
»σοῦ τῆς ἀθλίας ἕνεκεν τῆς ταπεινῆς, τῆς χήρας. 200α
[§ 595] »Λοιπὸν δυσώπει τὸν Θεὸν ἐκ βάθους τῆς καρδίας,
ἱκέτευσε τὸν συμπαθῆ, φιλάνθρωπον δεσπότην,
»ὅπως νὰ μεταμεληθῇ καὶ ἀφήσῃ τὴν ψυχήν μου·
»εἰ δὲ οὐ μεταμεληθῇ ὁ Θεὸς καὶ θέλει ν' ἀποθάνω,
»τὸν τῆς χρείας καύσωνα οὐ δύνασαι ὑπομένειν,
»ὡς διατὶ οὐδὲν ἔχεις τινὰν εἰς ἐτοῦτον τὸν κόσμον,
»οὐδὲ κύριν, οὐδὲ ἀδέλφια, οὐδὲν προστάτην ἄλλον».
[§ 597-599] Ἐκείνη δὲ ὡς ἤκουσεν τὰ λόγια τοῦ καλοῦ της,
εὐθέως πρὸς ἀνατολὰς τὰς χεῖρας ἐκπετάσας
καὶ πρὸς Θεὸν ἐλάλησεν φωνὴν πολλὰ θλιμμένην.
«Κυριὲ Θεὲ Παμβασιλεῦ, ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας,
»ὁ στερεώσας οὐρανὸν καὶ γῆν θεμελιώσας,
»ὁ θάλασσαν τὴν ἄπειρον φάμμῳ περιτειχίσας,
»καὶ τοὺς ἰχθύας πρὸς αὐτῆς προστάξας ζωογονᾶσθαι,
»ὁ πλάσας δὲ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ γῆς καὶ τὴν Εὔαν,
»ὁ τὸν τερπνὸν παράδεισον χειρὶ καταφυτεύσας,
»ὁ λόγῳ συστησάμενος ὄρεα τε καὶ τὰς νάπας,
»φῶς καὶ ἀέραν δι' ἐμὲ δείξας τῇ σῇ ἀθλίᾳ
»ὁ κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ ὡς ἠθέλησας, Λόγε,
»καὶ σαρκοφόρος δι' ἐμὲ γεγονώς, Πλαστουργέ μου,
»καὶ μητέραν τὴν ἄχραντον οὐρανὸν ἀπεργάσω,
»καὶ γεννηθεὶς ἀρρεύστως,
»καὶ παθὼν ὡς αὐτὸς οἶδας καὶ ὡς ηὐδόκησας,
»σταυρωθῆναι, Χριστέ μου,
»ἀνάστασιν δωρούμενος κἀμοὶ πεπτωκότι,
»ἀνάστησον φιλάνθρωπε καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην, 200β
»καὶ δός του ὑγείαν ἀπὸ ἀρχῆς ὡς ἐλεήμων, Λόγε,
καὶ μὴ ἴδω θάνατον ποτὲ τοῦ ποθητοῦ μου.

1786 καὶ πάντας φέρνε κατὰ νοῦν–1791 τὰς ἐρήμους κατοίκησα πόλεις κατοικημένας·–1799 κατὰ τὸ συμπαθὲς καὶ φιλάνθρωπος μόνος (Στίχος ἀσυνάρτητος. Ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ στίχ. Α 4536).–1801 εἰδὲ οὐ παρακληθῇ ὁ Θεὸς καὶ θέλει νὰ ἀποθάνω, (Ἀντικατέστησα τὴν λ. «παρακληθῇ» διὰ τῆς λ. «μεταμεληθῇ», ἥτις εὕρηται εἰς ἀντιστοιχ. στίχ. Α 4537).–1802 τὸν τῆς χωρίας καύσωνα οὐ δύναμαι ὑπομένειν (Πρβλ. ἀντιστοιχ. Α 4538).–1816 ὡς ἠθέλησας, λέγε,–1823 ἐμὸν αὐθέντη,–1820 ηὐδοκήσας,–

1808 ἑξ. Πρβλ. ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 4565 ἑξ. καὶ Κη 153 ἑξ. Τὰ ἐφεξῆς χωρία προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ ψαλμῶν καὶ συνεπῶς εἶναι λογίας προελεύσεως ἔχουσι δὲ πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἄλλας διασκευὰς καὶ δὴ πρὸς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Α, Τ καὶ Π.

»Ἀλλ' ὡς ποτὲ τὸν Λάζαρον ἀνέστησας, Χριστέ μου,
»καὶ οἶδας γάρ, φιλάνθρωπε, Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας
»θερμῶς κινούσας δάκρυα,
»οὕτως καὶ νῦν ἀνάστησον νέον ἀπελπισμένον
»ἀπὸ πάντων τῶν ἰατρῶν, γνωρίμων τε καὶ φίλων,
»καὶ ἐν σοὶ ἀναθέμενον τὰς ἐλπίδας ἁπάσας,
καὶ εἰς τὴν σὴν βοήθειαν ἀεὶ εὐελπιστοῦντα.
[§ 600] »Ναί, δέσποτα φιλάνθρωπε, μόνε καρδιογνῶστα,
»ὁ δι' ἐμὲ ἑκουσίως πτωχεύσας,
»ὁ τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν ἐθελοντὶ φορέσας,
»ὁ διαθρέψας ἄπειρον πλῆθος ἐκ πέντε ἄρτων,
»μὴν παρίδῃς τὴν δέησιν ἐμοῦ τῆς ἀναξίας,
»ἀλλ' ἐξαπόστειλον ταχὺ ἔλεος ἐξ ὕψους
»κλῖνον τὸ οὖς σου, Δέσποτα, εἰσάκουσον εὐχῆς μου,
»πρόφθασον ἐν ἀνάγκαις νῦν, πρόφθασον ἐν τῇ θλίψει
»ἐλθὲ εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν τῶν δεομένων,
»καὶ τὰ ἐλέη σου ἡμῶν θαυμάστωσον, οἰκτίρμων,
»ἐκ θανάτου ἀνάστησον ἱκέτην,
»ἐκ θανάτου ἀνάστησον, εὔσπλαγχνε, σὸν ἱκέτην,
ἐκ θανάτου ἐξάρπασον νέον μὴ μεταγνόντα·
»αὐτὸς γὰρ ἔφης, δέσποτα, κἂν ὅλως μὴ θελῆσαι
»ἁμαρτωλοῦ τὸν θάνατον ὅπως νὰ ἐπιστρέφῃ.
[§ 601] »Καὶ νῦν, φιλάνθρωπε Θεέ, βοήθει τῷ κειμένῳ,
»καὶ ἔκτεινον τὴν κραταιὰν χεῖρα ὡς εὐεργέτης, 201α
»καὶ ὡς τὸν Πέτρον ἔσωσας θαλαττίου κινδύνου,
»οὕτω καὶ νῦν ἐλέησον ἱκέτην σου ἀχρεῖον·
»εἰ δ' οὐ κέλευσον δέσποτα πρῶτα ἐμὲ τεθνᾶναι
»μὴ ἰδῶ τοῦτον ἄφωνον κατακειμένον ἄπνουν,
»κεκαλυμμένους ὀφθαλμοὺς ἔχοντα τοὺς ὡραίους,
»μὴ ἰδῶ χεῖρας τὰς καλὰς ἀδραγαθεῖν μαθούσας,
»δεδεμένας σταυροειδῶς, νεκρικὰ συσταλμένας.
[§ 602] Μή μου τὰ δάκρυα, Χριστέ, παρίδῃς δεομένης,
»μὴ μὲ τοσαύτην κατιδεῖν παραχωρήσῃς θλῖψιν,
ἀλλ' ἔπαρόν μου τὴν ψυχὴν πρὸ τοῦ γενέσθαι ταῦτα·
»πάντα γὰρ λόγῳ δύνασαι, οὐδὲν ἀδυνατεῖ σοι».
[§ 603] Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἔλεγε μετὰ πολλῶν δακρύων,
στραφεῖσα τοῦτον αἰφνιδῶς ὁρᾷ ψυχορραγοῦντα,
καὶ τὸν πόνον τὸν ἄπειρον φέρειν μὴ δυναμένη,
εὐθὺς ἐλιγοθύμησε, βαπτισθεῖσα τὴν θλῖψιν·
καὶ πεσοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς παρέδωκεν τὸ πνεῦμα,
οὐ γὰρ ἐγίνωσκε ποτὲ ὑπάρχουσαν τὴν θλῖψιν,
καὶ ἐν μιᾷ ἀμφότεροι τὴν ὥραν τελευτῶσιν.

1830 ἀπὸ παντῶν ἰατρῶν,—1832 ἀεὶ εὐφοροῦντα—1836 ὁ διαθρέψας—1838 ἔλεος ἐξ ἁγίου,—1849 ἔκτεινον τὴν κραιταίαν χεῖραν—1850 καὶ ὡς τὸν Πέτρον ἔσωσας θαλάττισου κινδύνου, (Διόρθωσα κατὰ τὸν στίχ. Α 4598).—1852 ἰδοὺ κέλευσον,—1853 ἄμφωνον, κατεκείμενον, ἄπνουν,—1854 καὶ καλυμμένους ὀφθαλμοὺς—1858 κατιδεῖν παραχωρίσας θλῖψιν,—1861 Ὡς δὲ καὶ τὰ ἔλεγε—1862 στραφῆ τοῦτον αἰφνηδῶς ὥρα ψυχορραγοῦντα·—1863 φέρειν μὴ δυνάμη—1864 πάνυ ἐλιγοθύμησε,—1866 ποτὲ τὴν ὑπηρμένην θλῖψιν,—1867 καὶ ἐμιᾶ ἀμφότεροι τὴν ὥραν τελευτῶσαν.—

1867. Βλέπε ἀντίστοιχ. χωρίον Α 4615 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν Κη 184 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, ἔνθα διαφοραί.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Δ = Δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου.
Σ = Ἡ Σλαυϊκὴ διασκευὴ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

(ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ)

ΕΚΛΟΓΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου εἴδομεν ὅτι τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους εἶχον περιέλθη εἰς λήθην μέχρι βαθμοῦ ὥστε νὰ καταστοῦν εἰς τὸν κύκλον τῶν λογίων τοὐλάχιστον ἐντελῶς σχεδὸν ἄγνωστα, ἐνῷ ἀπεναντίας παρὰ τῷ λαῷ δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ ψάλλωνται ᾄσματα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀκριτικοὺς ἥρωας καὶ δὴ εἰς τὸν θρῦλον τοῦ Διγενοῦς [1]. Ἡ δημοσίευσις μάλιστα μερικῶν ἐκ τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι συζητήσεις ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ὑπῆρξαν ἡ κυριωτάτη ἀφορμὴ συστηματικῶν ἐρευνῶν, αἵτινες ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ φέρουν εἰς φῶς τὸ Ἔπος τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου [2].

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἀνακαλυφθέντα κείμενα τῶν διαφόρων διασκευῶν τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους, προώδευσε πολὺ καὶ ἡ συστηματικὴ περισυλλογὴ τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶναι σήμερον μέγιστος, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἔρευνα αὐτῶν, ἥτις ἔχει ἀποβῆ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιόλογος [3].

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τοῦ ἀριθμητικοῦ των ὄγκου καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐρεύνης τοῦ Ἀκριτικοῦ προβλήματος, τὰ πλεῖστα τῶν δημωδῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων ἐνέχουσι καὶ ποιητικὴν ἀξίαν αὐτὰ καθ' ἑαυτά, σπουδαίαν, παρουσιάζουσι δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης μέγιστον ἐνδιαφέρον. Ὁ παράγων μάλιστα οὗτος εἶναι κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου ὁ σημαντικώτερος. Οὕτω δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἂν τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς τὸ σπουδαιότερον τῶν μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς λογοτεχνικῆς μας ἱστορίας τῶν μέσων χρόνων καὶ ὡς τὸ πραγματικὸν Ἐθνικόν μας Ἔπος, τοῦτο ἀποδοτέον οὐχὶ εἰς τὴν λογοτεχνικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, ἥτις ὁμολογουμένως εἶναι μετριωτάτη, οὔτε εἰς τὸ ὅτι ὁ Διγενὴς συμβολίζει τὴν μακραίωνα πάλην τοῦ ἑλληνικοῦ πρὸς τὸν μουσουλμανικὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος συνδέει τὸν μεσαιωνικὸν πρὸς τὸν νέον Ἑλληνισμόν, ὁ δὲ δεσμὸς οὗτος πραγματοποιεῖται διὰ τῶν Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν εἰσέτι εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις εἶναι ὁ ποιητής των.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ Ἔπος τοῦ Διγενοῦς ἔλαβε θέσιν καὶ τιμὰς Ἐθνικοῦ Ἔπους, οὐχὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, τὰ ὁποῖα ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως ἐπεκράτησε νὰ θεωρῶνται ὡς αἱ πηγαὶ τοῦ Ἔπους. Ἀλλ', ὡς ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ καὶ ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ διαπιστώσωμεν, τὰ πλεῖστα τῶν μέχρι σήμερον διασωθέντων δημωδῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου εἶναι λαϊκὰ δημιουργήματα μεταγενέστερα τοῦ Ἔπους. Ἑπομένως αἱ πάσης φύσεως ἀξίαι τῶν ᾀσμάτων τούτων ἀντανακλοῦν ἐπὶ τῶν δημιουργῶν των καὶ ἀποτελοῦν τοὺς λαμπροτέρους τίτλους τιμῆς καὶ τὴν εὐγλωττοτέραν ἀπόδειξιν τῆς ζωτικότητος, τῆς φαντασίας, τῆς καλαισθησίας καὶ ἐν γένει τοῦ πνεύματος τοῦ Νεοελληνικοῦ λαοῦ.

---

1. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου, σελ. ιε' καὶ ὑποσημ. 10 καὶ 11 αὐτόθι·
2. Βλέπε Γενικὴν Εἰσαγωγὴν ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. ιε' καὶ ιστ' ὡς καὶ ὑποσημ. 12-16 αὐτόθι.
3. Περὶ τῶν Ἀκριτ. ᾀσμάτων καὶ τῶν σχετικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν ἐπ' αὐτῶν βλέπε ἐν Βιβλιογραφίᾳ α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ. μζ' καὶ μη'.

Πράγματι ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ εἴδομεν ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Ἔπους ἔχει πηγὰς τοὺς βυζαντινοὺς χρονογράφους, τὸν βίον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τὰ Σοφιστικὰ μυθιστορήματα, διαφόρους θρύλους τῆς Ἀνατολῆς κλπ., ἤτοι εἶναι πολυειδῶν στοιχείων συμπίλημα βάσιν ἔχον πιθανότατα καὶ κυρίως διάφορα μεσαιωνικὰ ᾄσματα ᾀδόμενα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ δὴ ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα καὶ ἔτι προηγουμένως [1]. Ἀλλ' ἐνῷ τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος διεσώθη ὑπὸ τὰς διαφόρους γνωστὰς διασκευὰς χάρις εἰς τὴν γραπτὴν παράδοσιν, τὰ ᾄσματα ἀπεναντίας παρέμειναν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ἐπὶ γενεὰς γενεῶν ὁ μοναδικὸς αὐτῶν ζωντανὸς φορεύς. Οὕτω προκειμένου περὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἐκείνων ᾀσμάτων τῶν Παφλαγόνων ἀοιδῶν καὶ τῆς Καππαδοκίας, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν ἐνδεχομένως ἡ κυριωτάτη πηγὴ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν σήμερον νὰ γίνεται λόγος, διότι ταῦτα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐξηφανίσθησαν ἢ κατέστησαν ἀγνώριστα. Ὅθεν προκειμένου περὶ τῶν σήμερον φερομένων παρὰ τῷ λαῷ Ἀκριτικῶν ᾀσμάτων, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τοῦ Ἔπους καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ ἐπιζήσαντα μέχρι σήμερον Ἀκριτικὰ ᾄσματα, μοιραίως ὑπέστησαν ὁπωσδήποτε ἐκ τοῦ Ἔπους ἐπιδράσεις καὶ μεταβολὰς μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας [2]. Οὐδ' ἦτο δυνατὸν συμβῇ ἄλλως, δεδομένου ὅτι τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους εἶχον εὐρυτάτην διάδοσιν εἰς παλαιοτέρους χρόνους. Χωρὶς τὴν προϋπόθεσιν τῆς τόσον μεγάλης διαδόσεως τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους θὰ ἦτο ἀνεξήγητος ἡ τεραστία ἐξάπλωσις τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔτι πέραν, θὰ ἦτο δὲ καὶ λογικῶς ἀδικαιολόγητος ἡ τόσον ἄφθονος παραγωγὴ τοιούτων ᾀσμάτων πέραν τῶν ὁρίων τῆς Καππαδοκίας, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἀρχικὴ κοιτὶς τοῦ θρύλου καὶ ἔνθα ὁ Διγενὴς ἐτιμᾶτο μὲν ὡς ἥρως, ἀλλ' ἡ φήμη του ἦτο καθαρῶς τοπικοῦ χαρακτῆρος.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκταθῶμεν περισσότερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τῶν ᾀσμάτων καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸ Ἔπος, ἀλλ' ἁπλῶς ἐθίξαμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠκούσθησαν κατὰ καιροὺς αἱ πλέον διάφοροι γνῶμαι, παραπέμπομεν δὲ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς ἑκάστοτε ὑποσημειώσεις τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους, τῆς παρούσης ἐκδόσεως, ἔνθα ὑποδεικνύονται τὰ σχετικὰ καὶ παράλληλα χωρία τῶν διαφόρων ᾀσμάτων ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ χωρία τοῦ Ἔπους.

Ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν συλλογὴν περιελήφθησαν ἐν αὐτῇ χάριν εὐκολίας τὰ σπουδαιότερα μόνον δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἀναφέρονται αἱ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους παραπομπαί μας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ μὴ εἶναι ἠναγκασμένος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ προστρέχῃ εἰς τὰς πηγάς, ὁπόθεν παρελήφθησαν τὰ ᾄσματα, ἢ εἰς ἄλλα διάφορα ἔργα, πολλὰ τῶν ὁποίων ἀπέβησαν σήμερον δυσεύρετα.

Ἡ κατάταξις τῶν διαφόρων δημωδῶν ᾀσμάτων τῆς παρούσης συλλογῆς ἐγένετο καθ' ὅλην χάριν εὐκολίας τοῦ ἀναγνώστου καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀκολουθεῖ ὡς πρὸς τὰ διάφορα ἐπεισόδια τὴν φυσικὴν σειράν, ὡς αὕτη διατυποῦται εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους.

1 Βλέπε Γενικὴν Εἰσαγωγὴν ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. λδ' καὶ ὑποσημ. 114—117, ὡς καὶ τὸ ἐν σελ. λστ' αὐτόθι στέμμα τῶν πηγῶν καὶ σχέσεων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

2. Περὶ τῶν Ἀκριτ. ᾀσμάτων, τα ὁποῖα καθ' ἡμᾶς εἶναι μεταγενέστερα, ἢ ὑπέστησαν τὰς διαφόρους ἐπιδράσεις τοῦ Ἔπους, βλέπε ἐν Γεν. Εἰσαγωγῇ α τόμου, σελ. λγ' καὶ λδ' ὡς καὶ ὑποσημ. 108—117 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν σελ. λστ' αὐτόθι στέμμα τῶν πηγῶν καὶ σχέσεων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.

α') Η ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΗ ΛΥΓΕΡΗ

Κάπου πόλεμος γίνεται σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση,
καὶ τὸ μαθε μιὰ λυγερὴ καὶ πάει νὰ πολεμήση.
Ἀντρίκια ντύθη κι' ἄλλαξε καὶ πέρνει τ' ἄρματά της.
Φίδια στρώνει τὸ φάρο της κι' ὀχιὲς τὸν καλλιγώνει,
καὶ τοὺς ἀστρίτες τοὺς κακοὺς τοὺς βάνει φτερνιστήρια.
Φτερνιὰ δίνει τοῦ μαύρου της, πάει σαράντα μίλια,
κι' ἄλλη ματαδευτέρωσε στὸν πόλεμον ἐμπῆκε.
Στὰ 'μπα της στράτες ἔκανε, στὰ 'βγα της μονοπάτια,
στ' ἄλλο της στριφογύρισμα, ἔσπασε τὸ λουρί της,
φανῆκαν τὰ χρυσόμηλα, τὰ λινοσκεπασμένα.
Σαρακηνὸς τὴν ἀγναντᾷ νἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα.
«Παιδιά, καὶ μὴ δειλιάσετε, παιδιά, μὴ φοβηθῆτε.
Γυναίκειος εἶν' ὁ πόλεμος, νυφαδιακὸς ὁ κοῦρσος!»
Κ' ἡ λυγερὴ ὄντας τ' ἄκουσε στὸν Ἅη Γιώργη τρέχει.
«Ἀφέντη μου, ἅη Γιώργη μου, χῶσε με τὸ κοράσιο,
νὰ κάμω τὰ 'μπα σου χρυσὰ καὶ τὰ 'βγα σου ἀσημένια,
καὶ τὰ ξυλοκεράμιδα οὖλο μαργαριτάρι».
Ἐσκίσανε τὰ μάρμαρα κ' ἐμπῆκε ἡ κόρη μέσα.
Σαρακηνὸς νὰ κ' ἔφτασε κοντὰ στὸν ἅη Γιώργη.
«Ἅγιε μου Γιώργη χριστιανέ, φανέρωσε τὴν κόρη,
νὰ βαφτιστῶ στὴ χάρη σου ἐγὼ καὶ τὸ παιδί μου,
ἐμὲ νὰ βγάλουν Κωσταντὴ καὶ τὸ παιδί μου Γιάννη».
Ἀνοίξανε τὰ μάρμαρα κ' ἐφάνηκεν ἡ κόρη.

β') ΚΑΠΟΙΑ ΕΜΗΡΙΣΣΑ

Κάποια Ἐμήρισσα, κάποια κυρὰ μεγάλη,
ἀραθύμησε κά' στὸ γιαλὸ νὰ πλύνη,
μὲ τὶς δοῦλες της καὶ μὲ τὶς σκλάβες οὖλες.
Πλέναν κι' ἄπλωναν καὶ μὲ τὸν ἄμμο παῖζαν.

α') *Ἡ ἀντρειωμενη λυγερή*. Τὸ παρὸν ᾆσμα γνωστὸν ἐπίσης καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τραγούδι τοῦ ἅη Γιώργη», εἶναι διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, τοῦ ἐπεισοδίου τῆς βιαίας ἀπαγωγῆς τῆς ὡραίας ἑλληνίδος κόρης ὑπὸ τοῦ ἐπιδραμόντος κατὰ τῆς Ρωμανίας Σαρακηνοῦ Ἀμηρᾶ, ὅστις κατόπιν ἐγένετο χριστιανὸς καὶ πατὴρ τοῦ Διγενοῦς κατὰ τὸ Ἔπος. Σχετικῶς πρβλ. χωρία Α 301 ἑξ.—Κα 30 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημ. Α 534, Α 965, καὶ Κγ 77. Βλέπε ἐπίσης καὶ παρατηρήσεις ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς, (β' ἐκδ. Ἀθῆναι 1925), σελ. 91 (ᾆσμα 72). Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Πολίτου Ἐκλογαί, ἔνθ' ἀνωτέρω, και σελ. 313. Jeannaraki, Ἄσματα Κρητικὰ (Λειψία 1876), 122, 126. Τριανταφυλλίδου, Οἱ Φυγάδες, σελ. 31—32. Passow Carmina popul. Graeciae recent. (Λειψία 1860) 587. Ἡ Pernot, Anthologie populaire de la Grèce moderne, σελ. 119. Βλέπε ὡσαύτως παραλλαγὰς τοῦ αὐτοῦ ᾄσματος ἐν Λαογραφίας Α' σελ. 600, Β' σελ. 84 καὶ 85, Γ' 448, ΣΤ' 528, Ι' 257—258.

β') *Κάποια Ἐμήρισσα*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀκριτ. ἔπους τοῦ ἐπεισοδίου τῆς βιαίας ἀπαγωγῆς τῆς κόρης ὑπὸ τοῦ Ἀμηρᾶ. Σχετικῶς πρβλ. χωρία Ἀκριτ. ἔπους ἐν Α 294 ἑξ., Κα 30 ἑξ. Τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος παραλλαγὴ εἶναι καὶ τὸ γνωστὸν τραγούδι τοῦ χοροῦ: «Κάτου στὸ γιαλό, κάτου στὸ περιγιάλι». Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Πολίτου Ἐκλογαὶ (β' ἐκδ. Ἀθῆναι 1925), σελ. 163 (ᾆσμα 97) καὶ σελ. 322—323 αὐτόθι. Fauriel, Chants populaires de la Grèce moderne (Παρίσιοι 1824—1825) Τόμος Β' 396. Passow, Carmina popul. Graeciae recent. (Λειψία 1860) 447 καὶ 566. Σιγάλα, Συλλογὴ Ἐθν. ᾀσμάτων (Ἀθῆναι 1880) σελ. 434—436.

Κι' ἀκριοφύσησε γλυκὸς βοριᾶς ἀέρας,
κι' ἀντισήκωσε τὸ γυροφούστανό της,
κι' ἀντιφάνηκε τὸ ποδοστράγαλό της.
Ἔλαμψ' ὁ γιαλός, λάμψαν τὰ περιγιάλια.
Κάτεργο περνᾷ χρυσοπαλαμισμένο,
μ' ἄρμενα κουπιὰ καὶ μ' ἄξια παλληκάρια.
Σκούζει ὁ ναύκληρος, λέει τῶν παλληκαριῶνε.
«Λάμνετε παιδιά, λάμνετε παλληκάρια,
νὰ προφτάσουμε κεῖνο ποῦ λάμπει ὀμπρός μας·
κι' ἂν εἶναι πανί, νά εἶναι τοῦ καραβιοῦ μας,
κι' ἂν εἶν' μάλαμα, νά εἶν' τῶν παλληκαριῶνε,
κι' ἂν εἶν' λυγερή, νά εἶναι τοῦ καπετάνιου».

γ'] ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

Μάννα μὲ τοὺς ἐννιά σου γιοὺς καὶ μὲ τὴ μιά σου κόρη,
τὴν κόρη τὴ μονάκριβη τὴν πολυαγαπημένη,
τὴν εἶχες δώδεκα χρονῶ κ' ἥλιος δὲ σοῦ τὴν εἶδε!
Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζε, στ' ἄφεγγα τὴ χτενίζει,
στ' ἄστρι καὶ τὸν αὐγερινὸ ἔπλεκε τὰ μαλλιά της.
Προξενητᾶδες ἤρθανε ἀπὸ τὴ Βαβυλῶνα,
νὰ πάρουνε τὴν 'Αρετὴ πολὺ μακριὰ στὰ ξένα.

γ') *Τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ*. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος σχετίζεται μετὰ τοῦ 'Ακριτ. ἔπους καὶ δὴ πρὸς τὸ χωρίον, ἔνθα ἡ μήτηρ τῆς κόρης ἐκφράζει ἐνδοιασμοὺς ὡς πρὸς τὸν Σαρακηνὸν γαμβρόν. Βλέπε σχετικὰ χωρία τοῦ Ἔπους ἐν Α 591 ἑξ. Κβ 24 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Τοῦ ᾄσματος τούτου τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν Αἶνον τῆς Λεονώρας τοῦ γερμανοῦ Βύργερ (G.A. Bürger, Ballade «Lenore» πρῶτος ὑπέδειξεν ὁ Fauriel. Ἐντεῦθεν προέκυψαν μακραὶ ἐπιστημονικαὶ συζητήσεις περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ᾄσματος πρὸς ἀνάλογα τοιαῦτα τῶν βορείων λαῶν τῆς Εὐρώπης. Κατόπιν ἐπηκολούθησαν σχετικαὶ μελέται περὶ τῆς σλαυϊκῆς προελεύσεως τοῦ ᾄσματος ὑπὸ τῶν Wollner καὶ Ψυχάρη. Τούτους ἀντέκρουσεν ὁ Πολίτης, ἀποδείξας τὴν ἑλληνικότητα τοῦ ᾄσματος καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸ 'Ακριτ. ἔπος. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Πολίτου Ἐκλογαὶ (β' ἐκδ. 'Αθῆναι 1925, ᾆσμα 92) σελ. 156 ἑξ., ἔνθα σχετικαὶ παρατηρήσεις, καὶ ἐν σελ. 322 αὐτόθι, ἔνθα ὑποδεικνύονται αἱ πηγαὶ καὶ παραλλαγαὶ τοῦ ᾄσματος. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ δημοτ. ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ, ἔνθα περιλαμβάνονται πολλαὶ παραλλαγαὶ τοῦ ἑλλην. ᾄσματος. W. Wollner, Der Lenorenstoff. J. Psychari, La ballade de Lenore en Grèce. D. Schischmanov, Der Leonorenstoff in den bulgar. Volkspoesie. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ᾆσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ἐν τῇ ποιήσει τῶν λαῶν τοῦ Αἵμου (βουλγαριστί), ἔνθα περιλαμβάνονται πλεῖσται παραλλαγαὶ τοῦ ᾄσματος ἀλβανιστί, βουλγαριστί, ἑλληνιστί, κουτσοβλαχιστί, ρουμανιστὶ καὶ σερβιστί. Πλήρεις τίτλους τῶν ἀνωτέρω μελετῶν Πολίτου, Wollner, Psychari καὶ Schischmanov βλέπε ἐν βιβλιογραφίᾳ Γενικῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. μη', τίτλ. 107—111. Τοῦ Αἴνου τῆς Λεονώρας ὑπάρχουν μεταφράσεις ἑλληνιστὶ ὑπὸ Γνευτοῦ, Βλάχου καὶ ἰδίως τοῦ Μαβίλη. Βλέπε σχετικῶς ἐν περιοδ. «Ἕσπερος» (Λειψίας) 1—13 Δβρίου 1885, ἀριθ. 111, σελ. 234—235. Τὴν σχέσιν τοῦ Ἄσματος τοῦ Νεκροῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὸ 'Ακριτ. ἔπος ὑπέδειξε πρῶτος ὁ Σάθας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Τ (Sath.-Legr.) σελ. XLIX ἑξ. καὶ 278 ἑξ. αὐτόθι. Παρατηρήσεις περὶ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὴν Λεονώραν βλέπε ἰδίως ἐν Fauriel, Chants populaires (1825), τόμ. β' σελ. 405, Müller ἐν Fauriel, Neugriech. Volkslieder, (Λειψία 1825) τόμ. β', ελ. 96 (γερμανικὴ μετάφρασις τοῦ προηγουμένου), N. Tommaseo, Canti popolari (Βενετία 1842) τόμ. Γ' σελ. 341 καὶ σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐν Κρουμβ. Γ' σελ. 91—92. Παραλλαγὰς τοῦ ᾄσματος βλέπε ἐν Μανούσου Τραγούδια ἐθνικὰ (Κέρκυρα 1850) σελ. 73—76, Passow Carmina popul. Graeciae recent. (Λειψία 1860) 394—398, Fauriel, ἔνθ' ἀνωτέρω, Παπαζαφειροπούλου, Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἐθίμων (Πάτραι 1887) σελ. 60, Πασαγιάννη, Μανιάτικα Μοιρολόγια καὶ τραγούδια ('Αθῆναι 1928) σελ. 158—164, Θέρου, Δημοτικὰ τραγούδια σελ. 93—94, Κουκουλὲ Οἰνουντιακὰ ('Αθῆναι 1908) σελ. 157—160, Κριάρη, Κρητικὰ ᾄσματα ('Αθῆναι 1921) σελ. 221—224, 'Αναγνώστου Λεσβιακὰ ('Αθῆναι 1903), σελ. 240, Λαογραφίας Α' 610 ἑξ., Β' 174 ἑξ., 641 ἑξ., Ε' 175 ἑξ., 371 ἑξ., 578 ἑξ., ΣΤ' 563 ἑξ., 597 ἑξ., Θ' 207 ἑξ., Ι' 51 ἑξ., 52 ἑξ., ΙΑ' 613 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ ᾄσματος: La chevauchée funèbre ἐν H. Pernot, Anthol. populaire de la Grèce, σελ. 93, ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν σελ. 71 αὐτόθι.

Οἱ ὀχτὼ ἀδερφοὶ δὲ θέλουνε κι' ὁ Κωσταντῖνος θέλει.
«Μάννα μου, κι' ἂς τὴ δώσωμε τὴν 'Αρετὴ στὰ ξένα,
στὰ ξένα κεῖ ποὺ περπατῶ, στὰ ξένα ποὺ πηγαίνω,
ἂν πάμ' ἐμεῖς στὴν ξενιτειά, ξένοι νὰ μὴν περνοῦμε.
—Φρόνιμος εἶσαι, Κωσταντή, μ' ἄσκημα ἀπιλογήθης.
Κι' ἂ μόρτη, γιέ μου, θάνατος, κι' ἂ μόρτη, γιέ μου, ἀρρώστια,
κι' ἂν τύχῃ πίκρα γῆ χαρὰ ποιὸς πάει νὰ μοῦ τὴ φέρῃ;
—Βάλλω τὸν οὐρανὸ κριτὴ καὶ τοὺς ἁγίους μαρτύρους,
ἂν τύχῃ κ' ἔρτῃ θάνατος, ἂν τύχῃ κ' ἔρτῃ ἀρρώστια,
ἂν τύχῃ πίκρα γῆ χαρά, ἐγὼ νὰ σοῦ τὴ φέρω».
Καὶ σὰν τὴν ἐπαντρέψανε τὴν 'Αρετὴ στὰ ξένα,
κ' ἐμπῆκε χρόνος δίσεχτος καὶ μῆνες ὡργισμένοι
κ' ἔπεσε τὸ θανατικὸ κ' οἱ ἐννιὰ ἀδερφοὶ πεθάναν,
βρέθηκε ἡ μάννα μοναχὴ σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο.
Σ' ὅλα τὰ μνήματά ἔκλαιγε, σ' ὅλα μυρολογειῶταν,
στοῦ Κωσταντίνου τὸ μνημειὸ ἀνέσπα τὰ μαλλιά της.
«'Ανάθεμά σε, Κωσταντή, καὶ μυριανάθεμά σε,
ὁποὺ μοῦ τὴν ἐξώριζες τὴν 'Αρετὴ στὰ ξένα!
τὸ τάξιμο ποὺ μοῦ τάξες, πότε θὰ μοῦ τὸ κάμῃς;
Τὸν οὐρανὸ βαλες κριτὴ καὶ τοὺς ἁγίους μαρτύρους,
ἂν τύχῃ πίκρα γῆ χαρὰ νὰ πᾷς νὰ μοῦ τὴ φέρῃς».
'Απὸ τὸ μυριανάθεμα καὶ τὴ βαρειὰ κατάρα,
ἡ γῆς ἀναταράχτηκε κι' ὁ Κωσταντὴς ἐβγῆκε.
Κάνει τὸ σύγνεφο ἄλογο καὶ τ' ἄστρο χαλινάρι,
καὶ τὸ φεγγάρι συντροφιὰ καὶ πάει νὰ τῆς τὴ φέρει.
Παίρνει τὰ ὄρη πίσω του καὶ τὰ βουνὰ μπροστά του.
Βρίσκει την κ' ἐχτενίζουνταν ὄξου στὸ φεγγαράκι.
'Απὸ μακριὰ τὴ χαιρετᾶ κι' ἀπὸ κοντὰ τῆς λέγει·
«Ἄιντε ἀδερφή, νὰ φύγωμε, στὴ μάννα μας νὰ πάμε.
—'Αλίμονο, ἀδερφάκι μου, καὶ τί εἶναι τούτη ἡ ὥρα;
Ἂν ἴσως κ' εἶναι γιὰ χαρά, νὰ στολιστῶ καὶ νά 'ρθω,
κι' ἂν εἶναι πίκρα, πές μου το, νὰ βάλω μαῦρα νά 'ρθω.
—Ἔλα, 'Αρετή, στὸ σπίτι μας, κι' ἂς εἶσαι ὅπως καὶ ἂν εἶσαι».
Κοντολυγίζει τ' ἄλογο καὶ πίσω τὴν καθίζει.
Στὴ στράτα ποὺ διαβαίνανε πουλάκια κιλαϊδοῦσαν,
δὲν κιλαϊδοῦσαν σὰν πουλιά, μήτε σὰν χελιδόνια,
μόν' κιλαϊδοῦσαν κ' ἔλεγαν ἀνθρωπινὴ ὁμιλία·
«Ποιὸς εἶδε κόρην ὄμορφη νὰ σέρνῃ ὁ πεθαμένος!
—Ἄκουσες, Κωσταντῖνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια;
—Πουλάκια εἶναι κι' ἂς κιλαϊδοῦν, πουλάκια εἶναι κι' ἂς λένε».
Καὶ παρεκεῖ ποὺ πάγαιναν κι' ἄλλα πουλιὰ τοὺς λένε·
«Δὲν εἶναι κρῖμα κι' ἄδικο, παράξενο, μεγάλο,
νὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους!
—Ἄκουσες, Κωσταντῖνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια,
πὼς περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους.
—'Απρίλης εἶναι καὶ λαλοῦν καὶ Μάης καὶ φωλεύουν.
—Φοβοῦμαι σ', ἀδερφάκι μου, καὶ λιβανιὲς μυρίζεις.
—Ἐχτὲς βραδὺς ἐπήγαμε πέρα στὸν ἅη Γιάννη,
κ' ἐθύμιασέ μας ὁ παπᾶς μὲ περισσὸ λιβάνι».
Καὶ παρεμπρὸς ποὺ πήγανε, κι' ἄλλα πουλιὰ τοὺς λένε·
«Γιὰ ἴδὲς θᾶμα κι' ἀντίθαμα ποὺ γίνεται στὸν κόσμο,
τέτοια πανώρια λυγερὴ νὰ σέρνῃ ὁ πεθαμένος!»
Τ' ἄκουσε πάλι ἡ 'Αρετὴ κ' ἐρράγισε ἡ καρδιά της.

«Ἄκουσες, Κωσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλάκια;
—Ἄφησ', Ἀρέτω, τὰ πουλιὰ κι' ὅ τι κι' ἂ θέλ' ἂς λέγουν.
—Πές μου ποῦ εἶναι τὰ κάλλη σου, καὶ ποῦ εἶν' ἡ λεβεντιά σου,
καὶ τὰ ξανθά σου τὰ μαλλιὰ καὶ τ'ὅμορφο μουστάκι;
—Ἔχω καιρὸ π' ἀρρώστησα καὶ πέσαν τὰ μαλλιά μου».
Αὐτοῦ σιμά, αὐτοῦ κοντὰ στὴν ἐκκλησιὰ προφτάνουν.
Βαριὰ χτυπᾷ τ'ἀλόγου του κι' ἀπ' ἐμπροστά της 'χάθη.
κι' ἀκούει τὴν πλάκα καὶ βροντᾷ, τὸ χῶμα καὶ βοΐζει.
Κινάει καὶ πάει ἡ Ἀρετὴ στὸ σπίτι μοναχή της.
Βλέπει τοὺς κήπους της γυμνούς, τὰ δέντρα μαραμμένα,
βλέπει τὸν μπάλσαμο ξερό, τὸ καρυοφύλλι μαῦρο,
βλέπει μπροστὰ στὴν πόρτα της χορτάρια φυτρωμένα,
Βρίσκει τὴν πόρτα σφαλιστὴ καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα,
καὶ τὰ σπιτοπαράθυρα σφιχτὰ μανταλωμένα.
Χτυπᾷ τὴν πόρτα δυνατά, τὰ παραθύρια τρίζουν.
«Ἂν εἶσαι φίλος διάβαινε, κι' ἂν εἶσαι ὀχτρός μου φύγε,
κι' ἂν εἶσαι ὁ Πικροχάροντας, ἄλλα παιδιὰ δὲν ἔχω,
κ' ἡ δόλια ἡ Ἀρετοῦλα μου λείπει μακριὰ στὰ ξένα.
—Σήκω, μαννοῦλα μου, ἄνοιξε, σήκω, γλυκειά μου μάννα.
—Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ μοῦ χτυπάει καὶ μὲ φωνάζει μάννα;
—Ἄνοιξε, μάννα μου, ἄνοιξε κ' ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετή σου».
Κατέβηκε, ἀγκαλιάστηκαν κι' ἀπέθαναν κ' οἱ δύο.

δ') ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

Κουρσεύκουν καὶ Σαρακηνοί, κουρσεύκουν οἱ Ἀραβῖτες,
κουρσεύκουν τὸν Ἀνδρόνικον νὰ πάρουν τὴν καλήν του.
Ἀγκαστρωμένη ἐννέα μηνῶν τῆς ὥρας νὰ γεννήσῃ,
στὰ μάρμαρα τὸ γέννησεν στὴν φυλακὴν τὸ δρέφει.
Ἡ μάνα του τὸ τάϊζεν ψιχούδιν μὲ τὸ γάλαν,
γιὰ νὰ μεαλύνῃ γλήορα κι' ὁ κύρις του τὸ θέλει,
ἡ μήρισσα τὸ τάϊζεν ψιχούδιν μὲ τὸ μέλι,
γιὰ νὰ μεαλύνῃ γλήορα γιὰ νὰ πουσουρμανέψῃ.

δ') *Τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου*. Τοῦ ᾄσματος τούτου ἡ δημοσίευσις ἐν παραλλαγῇ ὑπὸ τοῦ Ζαμπέλιου τῷ 1859, κατόπιν δὲ διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Kind καὶ Büdinger (1861—1866), ὡς καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι συζητήσεις ἀναφορικῶς πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἀνδρονίκου κλπ. ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἐρεύνας, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος τοῦ Ἀκρίτα (Σάββας Ἰωαννίδης, 21 Μαΐου 1868) καὶ κατόπιν τῶν κειμένων τῶν λοιπῶν διασκευῶν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ., ιε' καὶ ὑποσημ. 12 αὐτόθι, σελ. ιστ'. Τὸ ᾆσμα σχετίζεται πρὸς τὸ Ἔπος καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος καὶ ὡς πρὸς ἄλλας λεπτομερείας. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 23, Α 1367 καὶ ὑποσημειώσεις Α 17, Α 310 ἑξ., Α 489, Α 495, Α 1648, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 23 περὶ Ἀνδρονίκου εἰς τὰς Προσθήκας ἐν σελ. 272 τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου. Πρβλ. ὡσαύτως τὰ περὶ ἱππικοῦ κατορθώματος τοῦ ἥρωος τοῦ ᾄσματος (στίχ. 21 ἑξ.) πρὸς σχετικὸν χωρίον τοῦ Ἔπους ἐν Κδ 1054 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Σ. Ζαμπέλιου, Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις «τραγουδῶ» (Ἀθῆναι 1859). Kind Anthol. neugr. Volkslieder (Λειψία 1861) σελ. 2 ἑξ. M. Büdinger, Mittelgriechisches Volksepos (Λειψία 1866). Wagner Medieval gr. texts, Proleg. σελ. 22 ἑξ. Τ (Sath. Legr.) σελ. XLVII—XLVIII καὶ σελ. 275—276 αὐτόθι. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 11—12 καὶ 35—38. Legrand ἐν Collect. de monuments 12 (1870) σελ. 18—25 καὶ ἐν Colect. de monuments (nouvelle série) 1 (1874) σελ. 186—190. Κρουμβ. Γ' σελ. 97—98, ἔνθα Βιβλιογραφία. Ν. Πολίτου, Τὸ ᾆσμα τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐν Περιοδικῷ «Ἀκρίτας» (Ἀθῆναι 1904) Α' σελ. 98—103 καὶ 119—125, (μελέτη ἔνθα ἐξετάζεται ἡ προέλευσις τοῦ ᾄσματος, δημοσιεύονται δὲ καὶ παραλλαγαὶ αὐτοῦ). Τὸ παρὸν κείμενον εἶναι Κυπριακὴ παραλλαγὴ κατὰ τὴν ἔκδοσιν Σακελλαρίου ἐν Κυπριακοῖς Β', σελ. 9—12. Ἄλλας παραλλαγὰς τοῦ ᾄσματος βλέπε ἐν Legrand, Trois chansons populaires grecques, (Παρίσιοι Guilmoto 1904). Βέη ἐν Περιοδ. «Ἀκρίτας» (1904), σελ. 23—26, Τριανταφυλλίδου Φυγάδες (Ἀθῆναι 1870) σελ. 22—23, Τ (Sath. Legr.) σελ. XLIX., Ν. Πολίτου Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, τόμος α': Νεοελληνικὴ Μυθολογία, μέρος Β σελ 523. Μανούσου Τραγούδια ἐθνικὰ (Κέρκυρα 1850) σελ. 73—76. Passow Carmina popul. Graeciae recent. (Λειψία 1860) σελ. 394—398. Πολίτου Ἐκλογαὶ (β' ἐκδ. Ἀθῆναι 1925) σελ. 236 ἑξ. Γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ ᾄσματος βλέπε ἐν Pernot Anthol. populaire de la Grèce mod. σελ. 25—32 μετὰ σχετικῶν παρατηρήσεων ἐν σελ. 20—21 αὐτόθι. Τὸ παρὸν ᾆσμα παρουσιάζει ἀναλογίας πρὸς τὸ τοῦ Προσφύρη. Βλέπε σχετικῶς Σουμελίδου Ἀκριτ. ᾄσματα ἐν Ἀρχείῳ Πόντου Α' (Ἀθῆναι 1928) σελ. 65 καὶ σελ. 67: Ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Κωνσταντῆ. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ πρὸς τὸ μεθεπόμενον ᾆσμα τῆς παρούσης συλλογῆς στ'): Τοῦ Προσφύρη.

Ἔμπα μέρα κι' ἔβκα μέρα ἦρτεν καὶ μιὰ γεορτοῦλλα,
κι' ἐξέβηκεν καὶ τὸ μωρὸν ἔξω νὰ διακινήσῃ·
ηὖρεν καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς δικίμια κι' ἐσηκόνναν,
ἄλλος σηκόννει πιθανήν, κι' ἄλλος σηκόννει πῆχην,
τέλειά του ὁ καλλίτερος στὰ στήθη τοῦ ἀθρώπου.
Ἐτάνησεν καὶ τὸ μωρὸν μὲ τὸ μικρὸν δαχτύλιν,
καὶ πίσω του τὸ πέταξε κι' ἐπῆεν ἕνα μίλιν.
Ἔμπα μέρα κι' ἔβγα μέρα ἦρτεν μία Κερκακούλλα,
κι' ἐξέβηκεν καὶ τὸ μωρὸν ἔξω νὰ διακινήσῃ·
ηὗρεν καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς δικίμια κι' ἀπηποῦσαν.
Ἐπολοήθην τὸ μωρὸν Σαρακηνοὺς καὶ λέει·
«Ράψετε τὰ 'μμάδια μου μὲ ψιλὸν ραφίδιν
δήσετε τὰ χέρκα μου τρεῖς δίπλες στ' ἁλισίδιν
καὶ βάρτε εἰς τὸν νῶμόν μου ἀζύαστον μολύδιν,
καὶ φέρτε μου ἐννέα μαύρους καὶ τὸν δικόν μου δέκα,
νὰ τραππηήσω τοὺς ἐννέα νὰ κάτσω στὸν δικόν μου»
Ἐράψασιν τὰ 'μμάδιά του μὲ τὸ ψιλὸν ραφίδιν,
ἐδήσασιν τὰ χέρκα του τρεῖς δίπλες στ' ἁλυσίδιν,
κι' ἔβαλαν εἰς τὸν νῶμόν του ἀζύαστον μολύδιν,
ἐφεράν του ἐννέα μαύρους καὶ τὸν δικόν του δέκα,
καὶ τραππηᾶ καὶ τοὺς ἐννέα κι' ἔκατσε στὸν δικόν του.
Καὶ εἶπάν του οὖλ' οἱ ἄρκοντες· «Χαίρου τὴν λευτερκάν σου».
Κι' ἐπῆεν εἰς τὴν μάναν του εὐκὴν νὰ τοῦ χαρίσῃ·
«Μάνα μου, βάρ' μου τὴν εὐκὴν στὸν κύριν μου νὰ πάω.
—Ἄ γυιέ μου, γυιέ μου, γυιούλλη μου, ποὺ νὰ 'χῃς τὴν εὐκήν μου,
εἶσαι μωρὸν ἀνόητον κι' ἀκόμη ἓν ἠξέρεις.
—Μάνα καὶ βάρ' μου τὴν εὐκὴν στὸν κύριν μου νὰ πάω.
—Ἄ γυιέ μου, γυιέ μου, γυιούλλη μου, ποὺ νὰ 'χῃς τὴν εὐκήν μου,
θωρεῖς το κεῖνον τὸ στρατίν, κεῖνον τὸ μονοπάτιν;
Τὸ μονοπάτιν βκάλλει σε στὴν τένταν τοῦ κυροῦ σου·
οὖλες οἱ τέντες κόκκινες καὶ τοῦ κυροῦ σου μαύρη.
κι' ἀποὺ τοῦ τὴν ἐμαύρησεν 'ποὺ τὸν Θεὸν νὰ τὸ βρῃ».
Σαρακηνοὶ πολοηθήκασι καὶ λέσι καὶ λαλοῦσιν·
«Ἂ 'δὲ τὸν γυιὸν τῆς ἄνομης, ἂ 'δὲ τὸν γυιὸν τῆς κούρβας,
Ἂ 'δὲ τὸν γυιὸν τ' Ἀντρόνικου κι' ὁ Κώστας ἀερφός του».
Κι' ἀποὺ τ' ἀκούει τὸ μωρὸν πολλὺ τοῦ κακοφάνη,
ἐπίασεν καὶ τὰ κλάμματα στὴν μάναν του καὶ πάει,
καὶ πολοᾶται τὸ μωρὸν τῆς μάνας του καὶ λέει·
«Πέ μου το, μάνα, 'πέ μου το, 'πέ μου το νὰ τὸ ξέρω,
ἂν εἶμαι γυιὸς τῆς ἄνομης, κι' ἂν εἶμαι γυιὸς τῆς κούρβας,
κι' ἂν εἶμαι γυιὸς τ' Ἀντρόνικου κι' ὁ Κώστας ἀερφός μου».
Καὶ πολοᾶται μάνα του καὶ τοῦ μωροῦ της λέει·
«Ἓν εἶσαι γυιὸς τῆς ἄνομης, ἓν εἶσαι γυιὸς τῆς κούρβας,
παρ' εἶσαι γυιὸς τ' Ἀντρόνικου κι' ὁ Κώστας ἀερφός σου.

Ἂν πάῃς εἰς τοῦ Κωνσταντᾶ καὶ σείσῃς τὸ τερτσέλλιν,
ἂν μὲν σοῦ 'μόσῃ τρεῖς φορὲς μὲν γύρῃς νὰ πεζέψῃς».
Ἔφεράν τον τὸν μαῦρόν του σελλοχαλλινωμένον,
πηῷ κι' ἐκαβαλλίκεψεν τὸ μαρκαριταρένον,
κι' ὡς ποὺ νὰ πῇ «ἔχετε γειὰν» ἔκοψεν χίλια μίλια,
κι' ὡς ποὺ νὰ ποῦν «εἰς τὸ καλὸν» ἄλλα 'κατὸν πενῆντα.
Ἐπῆεν εἰς τοῦ Κωνσταντᾶ κι' ἔσουσεν τὸ τερτσέλλιν,
'π' ἀπέξω βάλλει του φωνήν, 'π' ἀππέσω 'πολοᾶται·
«Ἂν ἔν' διαβάτης νὰ διαβῇ, περάτης νὰ περάσῃ,
κι' ἂν ἔν' ἀπού τὸ σέττος μου νὰ γύρῃ νὰ πεζέψῃ.
Καὶ 'πολοᾶται τὸ μωρὸν τοῦ Κωνσταντᾶ καὶ λέει·
«Ἔν ἔν' διαβάτης νὰ διαβῇ, περάτης νὰ περάσῃ
παρὰ ἔναι ποὺ τὸ σέττος σου νὰ γύρῃ νὰ πεζέψῃ.
—Ἀμμ' ἐν μοῦ 'μόσῃς τρεῖς φοραῖς ἐν γύρνω νὰ πεζέψω.
—Ἂν πιάσω τὸ ματσούτσιν μου κι' ἔβγω καλὰ σοῦ 'μόνω.
—Ἂν πιάσῃς τὸ ματσούτσιν σου ἔχω κι' ἐγιὼ δικόν μου».
Ἀπού τ' ἀκούει Ἀντρόνικος πεττᾷ του ἡ καρκιά του,
ἀρώτησεν τὲς ρίζες του τὰ παπποογονικά του,
στήνει τάβλαν ταΐζει τους ποτήριν καὶ κερνᾷ τους·
πάνω στὰ τρία μερόνυχτα, πάνω στὲς τρεῖς ἡμέρες
ἄννοιξεν τὲς ἀγκάλες του καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει·
«Θεὲ κι' ἂν εἶμαι πλάσμα σου, Χριστὲ κι' ἀπόκουσέ μου,
Θεέ μου καὶ ν' ἀνέφανεν ἕνα μικρὸν φουσᾶτον,
μήτε πολλὰ μικρὸν νὰ 'νι μήτε πολλὰ μεάλον,
•τῶν ἑκατὸν ἑξῆντα βλάμπουρων τῶν ἑκατὸν χιλιάδων,
νὰ βκαινναν τὰ ξεφτέρκα μου τὰ δύο νὰ πολεμήσουν.
Θεὸς καὶ ἅϊος, ἅϊος ἦτουν, Χριστὸς κι' ἀπόκουσέν του,
τῆς ὥρας ἔν' π' ἀνέφανεν ἕναν μικρὸν φουσᾶτον,
μήτε πολλὰ μικρὸν ἦτουν, μήτε πολλὰ μεάλον,
τῶν ἑκατὸν ἑξῆντα βλάμπουρων τῶν ἑκατὸν χιλιάδων,
καὶ βκαίννουν τὰ ξεφτέρκα του τὰ δύο καὶ πολεμοῦσιν.
Οἱ δύο τὲς σέλλες σμίουσιν κι' οἱ δύο τὰ χαλινάρκα,
κι' οἱ δύο τὰ μουττοκόντα ρα τὰ ἄξια παλληκάρκα
τὲς νάκρες νάκρες ἐπίανναν, τὲς μέσες καταλυοῦσαν
κι' εἰς τὰ κλωθοϋρίσματα ἐν ἀφῆκαν μάγκο ἕναν.
Καὶ πολοᾶται τὸ μωρὸν τοῦ Κωσταντᾶ καὶ λέει·
Καὶ γλέπου γλέπου Κωσταντᾶ μὲν σὲ κακαδικήσω,
ὁ μαῦρος μου ἐφούσκωσεν καὶ τὸ σπαθίν μου κόβκει,
κι' ἡ φοῦχτά μου πυρομαχᾷ κι' ἐν ηὗρεν νὰ χορτάσῃ.
Καὶ 'πολοᾶται Κωσταντῆς καὶ τοῦ μωροῦ καὶ λέει·
«Ὁ μαῦρος σ' ἂν ἐφούσκωσεν καὶ τὸ σπαθὶν σ' ἂν κόβκῃ
ἀβροσκιλλιὲς ἔχει πολλὲς κι' ἂς πᾷ νὰ κατακόβκῃ».
Ἀπού τ' ἀκούει τὸ μωρὸν πολλὰ τοῦ 'κακοφάνη,
γυρίζει τὸ σπαθάκιν του, κόβκει τὴν κεφαλήν του,
ξαναδιπλάζει τὴν σπαθιὰν ἔβκαλεν τὸ βλαγκίν του,
καὶ εἰς τὸν σιέττον τὸ 'βαλεν στὸν κύριν του τὸ πέμπει.
Καὶ κεῖνος ἀπού τὸ 'βκαλεν σὰν ποιητὴς λοᾶται,
κείνου πρέπει συγχώρησις κι' ἐμέναν τὸ σπολλάτε.

ε') ΤΟΥ ΑΡΜΟΥΡΗ

Σήμερον ἄλλος οὐρανός, σήμερον ἄλλη ἡμέρα,
σήμερον τὰ ἀρχοντόπουλα θέλουν καβαλλικεύσει·
μόνον τοῦ κὺρ Ἀρμούρη ὁ υἱὸς οὐδὲν καβαλλικεύει.
Καὶ τότε πάλε τὸ παιδὶν εἰς τὴν μάνναν του ὑπαγαίνει·
«Μάννα, νὰ πιχαρῇς τ' ἀδέλφια μου,
νὰ ἰδῇς καὶ τὸν πατέρα μου, μάννα, ἂς καβαλλικεύσω».
Καὶ τότε πάλιν ἡ μάννα τοῦ Ἀρμούρη συντυχαίνει·
«Ἐσὺ μικρὸς καὶ ἀνέλικον, καβάλλα δὲν σὲ πρέπει·
ἀμμὴ ἂν θέλῃς, υἱὲ καλέ, διὰ νὰ καβαλλικεύσῃς
ἀπάνω κρέμεται τὸ κοντάριν τοῦ πατρός σου,
τὸ ἅρπαξεν ὁ κύρης σου ἐκ τὴν Βαβυλωνίαν,
ἀπάνω κάτω ὁλόχρυσον διὰ λίθου μαργαριτάρ,
καὶ ἂν τὸ λυγίσῃς μιὰν φοράν, καὶ ἂν τὸ λυγίσῃς δύο,
ἂν τὸ λυγίσῃς τρεῖς φορές, τότε νὰ καβαλλικεύσῃς».
Καὶ τότε πάλε τὸ παιδίν, τὸ μικρὸν Ἀρμουροπούλιν,
κλαίοντας ἀνεβαίνει τὴν σκάλαν, γελῶντας κατεβαίνει.
Προτοῦ τὸ πιάσῃ ἐπιάνετον, προτοῦ τὸ σείσῃ ἐσειέτον,
εἰς τὸν βραχίονα του τὸ δεσεν, ἐσείστη, ἐλυγίστη.
Καὶ τότε πάλιν τὸ παιδὶν εἰς τὴν μάνναν του ὑπαγαίνει.
«Θέλεις, θέλεις, μάννα μου, ὀμπρός σου νὰ τὸ τσακίσω;»
Καὶ τότε πάλιν ἡ μάννα του τοὺς ἄρχοντας ἐλάλει·
«Ἄμετε, ἰδέτε, οἱ ἄρχοντες, καὶ στρώσετε τὸν μαῦρον·
στρώσετε, χαλινώσετε τὸν μαῦρον τοῦ πατρός του,
ὁπού ἔχει χρόνους δώδεκα, σιμὰ εἰς νερὸν οὐδὲν ἐπῆε,
ὁπού ἔχει χρόνους δώδεκα, οὐδὲν καβαλλικεύθη,
καὶ τρώγει τὸ καρφοπέταλον, στέκει παλουκωμένον».
Ἐδιέβησαν οἱ ἄρχοντες καὶ στρώνουν του τὸν μαῦρον.
Ἔδωκεν εἰς τοὺς βραχίονες του καὶ εὑρέθη καβαλλάρης·
ὥστε νὰ εἰπῇ «ἔχετε ὑγείαν», ἐδιέβη τριάντα μίλια,
ὥστε νὰ τὸν ἐπιλογηθοῦν, ἐδιέβη ἑξῆντα πέντε.
Ἐκεῖ ἐδιὲ καὶ ἀνεβοκατέβαινε ἀντίπερα τὸν Ἀφράτην,
ἀνέβη καὶ ἐκατέβη τον, καὶ πόρον οὐδὲν εὑρίσκει.
Σαρακηνὸς ἐστέκετον, στέκει, ἀναγελᾷ τον·
«Σαρακηνοὶ ἔχουσιν φαρία, ὁπού διώχνουν τοὺς ἀέρες,
τὴν φάσαν καὶ τὴν πέρδικα ἀπὸ πτεροῦ τὴν παίρνουν,

ε') *Τοῦ Ἀρμούρη*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα θὰ ἔπρεπε διὰ τὴν ἀκρίβειαν νὰ ἐπιγράφεται «Τοῦ Ἀρμούρη ὁ υἱός», διότι ἀναφέρεται, οὐχὶ εἰς τὸν Ἀρμούρην, ἤτοι τὸν Ἀμηρᾶν, ἀλλ' εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τουτέστι τὸν Διγενῆ. Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος πρὸς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν εὐσταθεῖ ἡ ἄποψις τοῦ Grégoire περὶ τοῦ ὅτι δῆθεν τὸ ᾆσμα τοῦτο εἶναι ὁ πυρὴν τῆς Ἀκριτηΐδος. Παρὰ ταῦτα ἡ παλαιότης τοῦ ᾄσματος εἶναι πρόδηλος καὶ ἐκ τῆς ὅλης αὐτοῦ μορφῆς καὶ ἰδίως ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ μνείας τοῦ Ἀμβρὼν (Ὀμὰρ Ἀλακτᾶ=μονοχεράρης) ὑπὸ τὸ παρωνύμιον «κουτζοχέρης» ἐν στίχοις 125 καὶ 126. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Κα 285, πρβλ. καὶ ὑποσημ. Α 515. Κατὰ τ' ἄλλα τὸ ᾆσμα τοῦτο φαίνεται ὅτι ἔχει ὑποστῇ ἱκανὰς ἐπιδράσεις ἐκ τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. 43–44 καὶ 50 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α 3576, Κστ 574—575, Ε 1535, Α 2519, Α 2544, Κε 32, Κε 59 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως στίχ. 8 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α (882) καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. (ἐν σελ. 81 τοῦ α' τόμου). Ἐπίσης πρβλ. στίχ. 59 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α 3069 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ στίχ. 77—79 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α 2011 ἑξ. καὶ Ε 923 ἑξ. βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ὑποσημ. Α 495 ἑξ. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Γ. Δεστούνη, Τοῦ Ἀρμούρη, ᾆσμα δημοτικὸν (Πετρούπολις 1877) μὲ προλεγόμενα καὶ σημειώσεις ρωσιστί. Ἀνετυπώθη ἐν περιοδ. «Ἀθήναιον, τόμ. 8ος (1879), σελ. 385—394 καὶ ἐν Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 119—129 μετὰ διορθώσεων τινῶν. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Κρουμβ. Γ' σελ. 97—99.

καὶ τὸν λαγὸν εἰς τὸ ἀνήφορον ἀπὸ δρομοῦ τὸν σώνουν,
κρατοῦν καὶ κολακεύουν τα καὶ ἐλεύθερα τὰ ἀφήνουν,
καὶ πάλε δὲ ὅταν τοὺς φανῇ, τρέχουσιν, πιάνουσίν τα,
καὶ τὸν 'Αφράτην ποταμὸν οὐκ ἠμποροῦν περᾶσαι,
καὶ ἐσὺ μὲ τὸ παρίππιν σου θέλεις νὰ τὸν περάσῃς;»
Τὸ νὰ τ' ἀκούσῃ ὁ νεώτερος πολλὴν μανίαν ἐπῆρεν·
πτερνιστηρέαν τὸν μαῦρον του, διὰ νὰ περάσῃ πέρα.
῏Ηταν ὁ 'Αφράτης δυνατός, ἦτον καὶ βουρκωμένος,
εἶχεν καὶ κύματα βαθέα, ἦτον καὶ ἀποχυμένος·
πτερνιστηρέαν τὸν μαῦρον του κρούει τον καὶ ὑπάγει,
στριγγιὰν φωνὴν ἀνέσυρεν, ὅσην καὶ ἂν ἐδυνέτον·
«Εὐχαριστῶ σε, Θεὲ καλέ, καὶ μυριοευχαριστῶ σε,
ἐσὺ μὲ ἐδῶκες τὴν ἀνδρείαν καὶ μὲ τὴν παίρνεις τώρα».
Τοῦ ἦλθε φωνὴ ἀγγελικὴ ἐξ οὐρανοῦ ἀπάνω.
«Καὶ μπῆξε τὸ κοντάρι σου εἰς τὴν φοινικέαν τὴν ρίζαν,
καὶ μπῆξε καὶ τὰ ροῦχα σου ὀμπρὸς εἰς τὸ μπροστοκούρβιν,
κέντεσε καὶ τὸν μαῦρον σου καὶ νὰ περάσῃς πέρα».
Πτερνιστηρέαν τὸν μαῦρον του καὶ πέρασέ τον πέρα·
οὐχὶ ν' ἀφήσῃ καὶ τὰ ροῦχα του ὁ νέος νὰ στεγνώσουν,
ἀμμὴ εὐθύς, ἐγλήγορα
πτερνιστηρέαν τὸν μαῦρον του, εἰς τὸν Σαρακηνὸν ὑπάγει,
καὶ σφόνδυλον τὸν ἔδωσε καὶ ἐξεσαγόνιασέ τον.
«Εἰπέ, μωρὲ Σαρακηνέ, ποῦ ἔναι τὰ φουσάτα;»
Καὶ τότε ὁ Σαρακηνὸς τοῦ 'Αρμούρη συντυχαίνει·
«Θεέ μου, σαλὰ ρωτήματα, τὰ ἔχουν οἱ ἀνδρειωμένοι,
πρῶτα νὰ κροῦν τὲς σφρνδυλεὲς καὶ τότε νὰ ρωτοῦσιν.
Μὰ τὸν κὺρ ἥλιον τὸν γλυκύν, μὰ τὴν γλυκεῖαν του μάννα,
ἐψὲς ἐξεδιαλέχθημεν κὰν ἑκατὸν χιλιάδες,
ὅλοι καλοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ πρασινοσκουταράτοι,
ἔναι καὶ ἄνδρες δυνατοὶ οὐδὲ χιλίους φοβοῦνται,
οὐδὲ χιλίους, οὐδὲ μυρίους, οὐδὲ ὅσοι τοὺς ἀπαντήσουν».
Πτερνιστηρέαν τὸν μαῦρον του, ἄνω εἰς βουνὶν ἀνέβη,
φουσάτον εἶδεν καὶ γνώμιασεν ἀριφνισμὸν οὐκ ἔχει.
Καὶ τότε πάλε τὸ παιδὶν ἀνανογᾶται, λέγει·
«Ἂν τοὺς πηδήσω ἁρμάτωτους, πάντα καυχᾶσθαι θέλουν,
ὅτι τοὺς ηὗρα ἁρμάτωτους καὶ ἐπῆρα τους τὴν πρόβαν».
Στριγγιὰν φωνὴν ἐλάλησεν, ὅσην καὶ ἂν ἐδυνέτον·
«Σαρακηνοί, ἁρματώνεσθε, σκυλιὰ μαγαρισμένα,
λουρικωθῆτε γλήγορα,
εἰς ἀπιστίαν μὴ τὸ 'χετε ὅτι ἀπέρασεν ὁ 'Αρμούρης,
ὁ 'Αρμούρης ὁ 'Αρμουρόπουλος, ὁ ἀρέστης, ὁ ἀνδρειωμένος».
Μὰ τὸν κὺρ ἥλιον τὸν γλυκύν, μὰ τὴν γλυκεῖαν του μάννα,
ὅσ' ἄστρη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ φύλλα εἰς τὰ δένδρη,
οὕτως τοὺς ἐκατεπέσασιν οἱ σέλλες εἰς τοὺς μαύρους.
῎Εστρωσαν καὶ ἐχαλίνωσαν, πηδοῦν, καβαλλικεύουν.
Καὶ τότε πάλιν τὸ παιδὶν καὶ αὐτὸ καλοταρίστη·
ὡραῖον σπαθίτζιν ἔσυρε ἀπὸ ἀργυρὸν φηκάριν,
εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ἀπέταξεν, εἰς τὸ χέριν του τὸ δέχθη.
Πτερνιστηρέαν τὸν μαῦρον του, ἐκεῖ κοντὰ ζυγώνει·
«'Απὸ τὸ γένος του διαβῶ, ἂν σᾶς ἀλησμονήσω».
Καὶ συγκροτάει πόλεμον κοντά, ἀνδρειωμένα,
τὲς ἄκρες, ἄκρες ἔκοπτε, ἡ μέση ἐδαπανᾶτον.
Μὰ τὸν κὺρ ἥλιον τὸν γλυκύν, μὰ τὴν γλυκεῖαν του μάννα,

ὅλη μέρα τοὺς ἔκοπτε τὴν ἀνωποταμίαν,
καὶ ὅλη νύκτα τοὺς ἔκοπτε τὴν κατωποταμίαν.
῎Εθεσεν καὶ ἀποθέσεν τους, κανένα δὲν ἀφῆκε.
'Απέζεψε ὁ νεώτερος νὰ τὸν βαρήσῃ ὁ ἀέρας,
καὶ ἕνα Σαρακηνὸ σκυλίν, σκυλὶν μαγαρισμένον
ἐγκρύμματα τὸν ἔβαλε καὶ ἐπῆρε του τὸν μαῦρον,
ἐγκρύμματα τὸν ἔβαλεν καὶ ἐπῆρε τὸ ραβδίν του.
Μὰ τὸν κὺρ ἥλιον γλυκύν, μὰ τὴν γλυκεῖαν του μάννα,
σαράντα μίλια τὸν ἐδίωχνε πεζὸς μὲ τὰ γονάτια,
καὶ ἄλλα σαράντα τέσσαρα πεζὸς μὲ τὸ λουρίκιν,
ἐκεῖ τὸν ἐκατέφθασε εἰς τῆς Συρίας τὴν πόρταν,
καὶ ἐβγαίνει τὸ σπαθίτσι του καὶ παίρνει του τὸ χέριν·
«῎Αμε καὶ ἐσύ, Σαρακηνέ, νὰ πῇς καὶ σὺ μαντᾶτο».
Ὁ κύρις του ἔξω κάθητο εἰς τῆς φυλακῆς τὴν πόρταν,
τὸν μαῦρον του ἀνεγνώρισεν καὶ τὸ ραβδὶν τοῦ υἱοῦ του,
τὸν καβαλλάρην οὐδὲν θωρεῖ καὶ πὰ νὰ βγῇ ἡ ψυχή του.
Βαρέα βαρέα ἀναστέναξεν καὶ ἐσείστη ὁ πύργος ὅλος.
Καὶ τότε πάλιν ὁ 'Αμηρᾶς τοὺς ἄρχοντες ἐλάλει.
«῎Αμετ' ἰδέτε, οἱ ἄρχοντες, τί ἔχει καὶ ἀναστενάζει;
Ἂν ἔν τὸ γιόμα του κακόν, νὰ φάγῃ ἐκ τὸ δικό μου,
εἴτ' ἔναι τὸ οἰνάριν του, νὰ πίῃ ἐκ τὸ δικό μου,
εἴτε βρωμᾷ ἡ φυλακή, νὰ τὴν μοσχοκαπνίσουν,
εἴτ' εἶναι βαρέα τὰ σίδερα, νὰ τὰ λαφροκοπήσουν».
Καὶ τότε πάλι ὁ 'Αρμούρης τοὺς ἄρχοντας ἐλάλει·
«Οὐδ' ἔν τὸ γιόμα μου κακόν, νὰ φάγω ἐκ τὸ δικόν του,
οὐδὲ τὸ οἰνάριν μου κακόν, νὰ πίω ἐκ τὸ δικόν του,
οὐδ' ἔν βαρέα τὰ σίδερα, νὰ τὰ λαφροκοπήσουν.
Τὸν μαῦρον μου ἀνεγνώρισα καὶ τὸ ραβδὶν τοῦ υἱοῦ μου,
τὸν καβαλλάρην οὐδὲν θωρῶ καὶ ὑπὰ νὰ ἐβγῇ ἡ ψυχή μου».
Καὶ τότε πάλε ὁ 'Αμηρᾶς τὸν 'Αρμούρην ἐλάλει·
«Καρτέρεσε, 'Αρμούρη μου, καρτέρεσε ὀλίγον,
νὰ δώσουν τὰ ὄργανα βαρέα, τὰ βούκινα μεγάλα,
νὰ μαζωχθῇ ἡ Βαβυλωνιὰ καὶ ὅλη ἡ Καππαδοκία,
καὶ ὅπου καὶ ἂν ἔνι ὁ υἱόκας σου
πιστάγκωνα καὶ ἐξάγκωνα ὀμπρός σου νὰ τὸν φέρουν.
'Ανέμενε, ὁ 'Αρμούρης μου, ἀνέμενε ἄλλον ὀλίγον».
Καὶ ἔδωσαν τὰ ὄργανα βαρέα, τὰ βούκινα μεγάλα,
νὰ μαζωχθῇ ἡ Βαβυλωνία καὶ ἡ Καππαδοκία·
τινὰς οὐκ ἠμαζώνετον, μόνον ὁ κουτζοχέρης.
Καὶ τότε πάλιν ὁ 'Αμηρᾶς τοῦ κουτζοχέρη ἐλάλει·
«Εἰπές, μωρὲ Σαρακηνέ, ποῦ ἔναι τὰ φουσάτα;»
Καὶ τότε ὁ Σαρακηνὸς τὸν 'Αμηρᾶν ἐλάλει·
«'Ανάμενε, ὁ αὐθέντης μου, ἀνέμενε ἄλλον ὀλίγον,
νὰ φέρουν φῶς εἰς τὰ ὀμμάτια μου καὶ τῆς ψυχῆς μου ἀέρα,
νὰ μαχθῇ τὸ αἷμα μου εἰς τὸ καλόν μου χέριν,
καὶ τότε νὰ σ' ἀφηγηθῶ τὸ ποῦ ἔναι τὰ φουσάτα.
Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἄρχοντες, ἄστοχα σᾶς τὸ λέγω·
ὀψὲς ἐξεδιαλέχθημεν κὰν ἑκατὸν χιλιάδες,
ὅλοι καλοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ πρασινοσκουταράτοι,
ἦσαν καὶ τέτοιοι ἀπὸ ἐκείνους, χιλίους οὐδὲν φοβοῦνταν,
οὐδὲ χιλίους, οὐδὲ μυρίους, οὐδὲ ὅσοι τοὺς ἀπαντοῦσαν.
Μικρὸν παιδὶν ἐφάνηκεν ἀπάνω εἰς ἄγριον ὄρος,
στριγγίαν φωνίτζαν ἔσυρεν, ὅσην καὶ ἂν ἐδυνέτον.

«Σαρακηνοί, άρματώνεσθε, σκυλία λουρικωθήτε,
είς άπιστίαν μή τό έχετε ότι άπέρασεν ό 'Αρμούρης,
ό 'Αρμούρης, ό 'Αρμουρόπουλος, ό άρέστης, ό άνδρειωμένος».
Μά τόν κύρ ήλιον τόν γλυκύν, μά τήν γλυκεΐαν του μάνναν,
όσα άστρα είς τόν ούρανόν καί φύλλα είς τά δένδρη,
ούτως έκαταπέσασιν οί σέλλες είς τούς μαύρους.
Έστρωσαν καί χαλίνωσαν, πηδοΰν, καβαλλικεύουν.
Καί τότε πάλε τό παιδίν καί αύτό καλοταρίστη.
Ώραΐον σπαθίτζιν έσυρε άπ' άργυρόν φηκάριν,
είς τόν ούρανόν τ' άπέταξεν, είς τό χέριν του τό έδέχθη.
Πτερνιστηρέαν τόν μαΰρον του έκεΐ κοντά ζυγώνει.
«Άπό τό γένος μου διαβώ, άν σάς άλησμονήσω.»
Τές άκρες άκρες έκοπτεν καί ή μέση έδαπανάτον.
Μά τόν κύρ ήλιον τόν γλυκύν, μά τήν γλυκεΐαν του μάνναν,
όλη μέρα μάς έκοπτεν τήν άνωποταμίαν,
καί όλη νύκτα μάς έκοπτεν τήν κατωποταμίαν.
Έθεσε καί άποθέσεν μας, κανένα ούδέν άφήνει.
Καί έπέζευσεν ό νεώτερος διά νά τόν δώση ό άέρας,
καί έγώ ώς καλός καί φρόνιμος έγκρύμματα τόν βάνω.
έγκρύμματα τόν έβαλα καί έπήρα του τόν μαΰρον.
Μα τόν κύρ ήλιον τόν γλυκύν, μά τήν γλυκεΐαν του μάνναν,
σαράντα μίλια μέ έδίωχνεν πεζός μέ τά γονάτια,
καί άλλα σαράντα τέσσαρα πεζός μέ τό λουρίκιν.
Έδώ κοντά μέ έφθασεν έκ τής Συρίας τήν πόρταν,
καί σύρνει τό σπαθίτσιν του καί παίρνει μου τό χέριν.
«Άμε καί έσύ, Σαρακηνέ, νά είπής καί σύ μαντάτον».
Καί τότε πάλιν ό 'Αμηράς τόν 'Αρμούρην έλάλει·
«Καλά είναι αύτά, ό 'Αρμούρης μου, τά κάμνει ό υίός σου;»
Καί τότε πάλιν ό 'Αρμούρης μου ώραΐον χαρτίτζιν γράφει,
μέ τό πουλίν τό έστειλεν, τ' ώραΐον χελιδονάκι.
«Είπέ τής σκύλας τόν υίόν, τής άνομίας τό τέκνον,
όπου εύρη Σαρακηνόν νά τόν έλεημονάται,
μή λάχη είς τάς χεΐρας τους καί έλεημοσύν' ούκ έχει».
Καί τότε πάλιν τό παιδίν ώραΐον χαρτίτζιν γράφει,
μέ τό πουλίν τό έστειλεν, τό ώραΐον χελιδόνακιν.
«Είπέτε τόν αύθέντη μου καί τόν γλυκύν μου κύρην,
έως βλέπω τά όσπίτια μου διπλομανταλωμένα,
έως ού βλέπω τήν μάνναν μου τά μαΰρα φορεσμένην,
καί έβλέπω καί τά άδέλφια μου τά μαΰρα φορεμένα,
όπου καί άν εύρω Σαρακηνόν τό αίμα του νά πίνω.
Καί άν με παραμανιώσουσιν, είς τήν Συρίαν νά πέσω,
τά στενορύμια τής Συρίας κεφάλια νά γεμίσω,
τά ξηρορυάκια τής Συρίας αίμα νά τά γεμίσω».
Τό νά τά άκούση ό 'Αμηράς, πολλά τόν έφοβήθη.
Καί τότε πάλε ό 'Αμηράς τούς άρχοντας έλάλει·
«Άμέτε, άμέτε, οί άρχοντες, έβγάλετε τόν 'Αρμούρην,
καί άμετέ τον είς τόν λουτρόν, διά νά λουστή ν' άλλάξη,
είς τό γιόμαν μου τόν φέρετε, νά φάγη μετ' έμένα».
Έδιέβησαν οί άρχοντες καί έβγάνουν τόν 'Αρμούρην,
έβγάνουν τον έκ τά σίδερα καί έκ τά βαρέα χερόψια.
είς τό λουτρόν τόν έδιάβησαν καί λούστη καί άλλάσσει,
είς τόν 'Αμηράν τόν έδιάβησαν καί γεύθη μετ' έκεΐνον.
Καί τότε πάλιν ό 'Αμηράς τόν 'Αρμούρην έλάλει·

«Άμε, άμε, ό 'Αρμούρης μου, άμε είς τά γονικά σου,
καί παίδευε καί τό παιδίν, γαμπρόν τόν θέλω πάρει,
ούδέ είς τήν άνεψίαν μου, ούδέ είς τήν έξαδέλφην,
μόνον είς τήν θυγατέρα μου, τήν έχω φώς καί μάτια,
Καί παίδευέ το τό παιδίν
όπου καί άν εύρη Σαρακηνόν, νά τόν έλεημονάται,
καί άν λάχη κέρδος τίποτες, άντάμα νά τό μοιράζουν,
καί νά 'ναι άγαπημένοι».

στ') ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΡΗ

Έβραία γέννησε παιδί κι' έβκαλέ τον Προσφύρη·
'πό σπέρας έγεννήθηκε κι' ούλη νύκτα παρπάτε,
κι' έπάνω στό μεσάνυχτον ψουμίν έζήτησέ τους·
έδώκάν του κορτίν ψουμίν κι' έσαντραολησέν το.
Σάν είδεν έτσ' ή μάνα του πολλά τόν έφοήθη·
άννοιξε τό στομάκι της γλυκειά τόν άποκρίθη·
«Καί πόμεινέ μου, γυιούλλη μου, ώστε νά ξημερώση,
νά πιάσω μισταρκούς πολλούς, ψουμιά νά σοΰ ζυμόννω,
καί σκλάβες καί μιστάρκισσες γιά νά σοΰ μαειρεύκουν».
Έμεινε τό μωρόν παιδί ώστη καί ξημερόννει,
πιάννει του σκλάβους μισταρκούς, ψουμιά νά τοΰ ζυμόννουν,
καί σκλάβες καί μιστάρκισσες γιά νά τοΰ μαειρεύκουν.
Έφαν έννεά φουρνιές ψουμιά καί δέκα μάντρες γάλα,
έφαν δαμάλι στό σουγλί, δαμάλιν είς τόν φοΰρνον,
καμήλιν δεκαχτώ μηνών άφέλια στό τηάνι,
έννεά σκάλες σαλατικά, σέλλενα καί μαρούλια,
όσα σάς έλοάρκασα κεΐνος τά έφαν ούλα·
άκόμη έκλαιν κι' έλεεν πώς έφαεν όλλία
κι' άκόμη 'τριαλλίζετουν νά φά καί τούς μαείρους.
Χίλια χρουσά έν' πού 'δωκε καί πιάννει χίλιες λόττες,
μονοφάγι τές έφαε κι' άκόμα θέλει κι' άλλες.
Ξαναδιπλάζει τά χρουσά καί παίρνει άλλες χίλιες,

στ') *Τοΰ Προσφύρη*. 'Ο ύπό τό όνομα τοΰτο ύποδηλούμενος δέν είναι άλλος άπό τόν ήρωα τοΰ 'Ακριτ. έπους, ήτοι τόν Διγενή, όστις έμφανίζεται έν τώ άνωτέρω άσματι μέ ίδιότητας τερατώδεις. Τό άσμα τοΰτο παρουσιάζει ώς πρός τάς λεπτομερείας κοινά σημεΐα καί πρός άλλα άσματα τής παρούσης συλλογής καί δή πρός τό β') Τών υίών τοΰ 'Ανδρονίκου, καθώς καί πρός τά άσματα ια') Ή άπαγωγή τής κόρης καί ιβ') Τής κόρης τοΰ Λεβάντη τοΰ βασιλέα (ώς πρός τήν καταγωγήν έξ 'Εβραίων). Πρβλ. σχετικώς στίχ. 1 τοΰ άσματος πρός Α 1361 έξ., βλέπε δέ καί ταυτάριθμ. ύποσημ. αύτόθι, ώς καί σχετικάς ύποσημειώσεις τών άνωτέρω άσμάτων. Βλέπε ώσαύτως καί ύποσημ. Α 1380 έξ., Α 1610 έξ., Α 3059 έξ. Πηγαί καί Βιβλιογραφία: Σακελλαρίου Κυπριακά τόμ. β' σελ. 34—37, Σ. 'Ιωαννίδου 'Ιστορία καί Στατιστική τής Τραπεζοΰντος σελ. 288—290. Κυριακ. Διγ. 'Ακρ. σελ. 129—131. Σουμελίδου 'Ακριτ. Άσματα έν 'Αρχείω Πόντου Α' (1928 σελ. 65—67 καί άνάλογον άσμα αύτόθι σελ. 67—68. 'Αλεκτορίδου, Καππαδοκικά άσματα έν Δελτ. 'Ιστορ. 'Εθνολ. 'Εταιρ. Α' 273—274. Άλλα συναφή άσματα βλέπε έν Λαογραφίας Β' 176—178 καί Ε' 190—191. Γαλλικήν μετάφρασιν παραλλαγής τοΰ άσματος βλέπε έν Pernot, Anthol. populaire de la Grèce moderne σελ. 21—25 καί παρατηρήσεις έν σελ. 20 αύτόθι. 'Ο ήρως τοΰ άνωτέρω άσματος φέρεται είς πλείστας παραλλαγάς ύπό τό όνομα Πορφύριος. Επειδή δέ γίνεται λόγος περί ένός Έλληνος ήρωος όνόματι «Φαρφουρίου» είς τήν μεσαιων. περσικήν έποποιΐαν «Σαχναμέ» τοΰ Φιρδουσσή ώς καί περί τινος Πανθηρίου ήρωος είς τήν Χρονογραφίαν τοΰ Ψελλοΰ (Psellos Chronographie τόμ. Β' σελ. 140 έκδ. Belles Lettres Παρίσιοι 1928), ό Σάθας προσεπάθησε νά ταυτίση τούτους πρός τόν Διγενή καί ν' άποδείξη τήν ίστορικήν πραγματικότητα τοΰ ήρωος τοΰ 'Ακριτικοΰ έπους. Βλέπε σχετικώς έν Είσαγωγή 'Ακριτ. έπους α' τόμ. παρόντος έργου, σελ. ιδ' καί ύποσημ. 8, ώς καί σελ. ιθ' καί ύποσημ. 20. Βλέπε ώσαύτως καί έν Τ (Sath. Legr.) σελ. CI, CVII, CXXXV.

μονοφάγι τὲς ἔφαε κι' ἐμεῖνάν του πέντ' ἔξη.
Χοιροβοσκὸς ἐγίνηκε καὶ πάει νὰ τὲς βλέπη.
'Αννοίει τὴν βουρκούλλαν του, βάλλει κομμάτι πήτταν,
καὶ πιάννει κεῖνο τὸ στρατί, κεῖνο τὸ μονοπάτι,
τὸ μονοπάτι βκάλλει τον ἴσια στοὺς κωμοδρόμους,
τρέχει καὶ πᾷ στὸν μάστορα, τὸν πρῶτον τοὺς μαστόρους,
ἀπὸ μακρὰ τὸν χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ λαλεῖ του·
«Μάστορα, πρωτομάστορα καὶ πρῶτε τοὺς μαστόρους,
νὰ μοῦ κάμης ἕναν ραβτὶ τοὺς πρωτεινοὺς ἀθρώπους».
Καὶ πολοᾶται μάστορας καὶ λέει καὶ λαλεῖ του·
«Φέρ' μου χίλιες ὀκάδες σίερον, χίλιες λίτρες ἀρσάλιν,
καὶ νὰ σοῦ κάμω 'ναν ραβτὶ τοὺς πρωτεινοὺς ἀθρώπους.
Στὸ χέρι του τὸ ἔπιασε, πὰ στὸ βουνὸν ἐβκαίννει,
στοὺς οὐρανοὺς τὸ πέταξε, στὸ χέρι του τὸ δέχτη,
στὸ γόνατόν του τὸ βαλε καὶ δυὸ κομμάτια γίνη.
Τρέχει καὶ πᾷ στὸν μάστοραν τὸν πρῶτον τοὺς μαστόρους·
ἀπὸ μακρὰ τὸν χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ λαλεῖ του·
«Μάστορα, πρωτομάστορα καὶ πρῶτε τοὺς μαστόρους,
κεῖν' τὸ ραβτὶ ποὺ μοῦ καμες δύο κομμάτια γίνη».
Σὰν εἶδεν ἔτσ' ὁ μάστορας, πολλὰ τὸν ἐφοήθη,
ἄννοιξε τὸ στομάκι του γλυκεὰ τὸν ἀποκρίθη·
«Δίπλασ' μου καὶ τὸ σίερον, δίπλασ' μου καὶ τ' ἀρσάλιν,
καὶ νὰ σοῦ κάμω 'ναν ραβτὶ τοὺς πρωτεινοὺς ἀθρώπους».
Διπλάζει του τὸ σίερον, διπλάζει του τ' ἀρσάλιν,
κι' ἔκαμέ του ἕνα ραβτὶ τοὺς πρωτεινοὺς ἀθρώπους.
Στὰ χέρκα του τὸ ἐπίασε, πὰ στὸ βουνὸν ἐβκαίννει.
στοὺς οὐρανοὺς τὸ πέταξε, στὸ χέρι του τὸ δέχτη,
στὰ γόνατά του τὸ βαλε, κι' ἡ γῆ χαμαὶ ταράχτη·
καὶ σταίννει τὸ ραβτάκι του, κάμνει νοσιὸν καὶ πέφτει,
ἄννοιξε τὲς ἀγκάλες του καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει·
«Θεὲ κι' ἂν εἶμοι πλάσμα σου κι' ἐμέν' ἀπόκουσέ μου,
νά δωκε νὰ ξανέφανεν ἕνα μικρὸν φουσᾶτον,
ὅσον ἑξῆντα φλάμπουρους τῶν ἑκατὸν χιλιάδων».
Ψίχα κι' ὁ νεὸς ἅϊος ἦτουν, Θεὸς κι' ἀπόκουσέν του,
κι' ἔδωκε κι' ἐξανέφανεν, ἕνα μικρὸν φουσᾶτον,
κι' εἶχεν ἑξῆντα φλάμπουρους τῶν ἑκατὸν χιλιάδων.
'Απὸ μακρὰ τὸν χαιρετοῦν κι' ἀπὸ κοντὰ λαλοῦν του·
«'Εσού, μωρὲ χοιροβοσκέ, ἒν εἶδες τὸν Προσφύρην;
—'Εγιώ, μωρὸν χοιροβοσκός, ποῦ νὰ δῶ τὸν Προσφύρην;
—'Εσού, μωρὲ χοιροβοσκέ, ψουμὶν νὰ μᾶς ταίσης.
—'Εγιώ, μωρὸν χοιροβοσκός, ψουμὶν νὰ σᾶς ταίσω».
'Αννοίει τὴν βουρκούλλαν του βκάλλει κομμάτιν πήτταν
καὶ διᾷ τους οὔλους ποὺ μπουτσιὰν κι' ἔμεινε καὶ κομμάτι.
«'Εσού, μωρὲ χοιροβοσκέ, νερὸν νὰ μᾶς ποτίσης.
—'Εγιώ, μωρὸν χοιροβοσκός, νερὸν νὰ σᾶς ποτίσω.
Δροχκιὰν τῆς πέτρας ἔδωκε κι' ἀννοῖξαν πέντε βρύσες,
καὶ πιάννει μέσ' στὴν φοῦχτάν του κι' ἐπότισέ τους οὔλους,
ἐπότισε τοὺς μαύρους τους καὶ τὰ λαωνικά τους,
κι' ἔμεινε μέσ' στὴν φοῦχτάν του νὰ πιοῦν καὶ τὰ παμπακερά τους.
Σὰν εἴδασιν οἱ ἄρχοντες πολλὰ ἐφοηθῆκαν,
ἀννοῖξαν τὰ στομάκιά τους γλυκέα ἀποκριθῆκαν·
«'Εσού, μωρὲ χοιροβοσκέ, ἐσού 'σαι ὁ Προσφύρης.
—'Εγιώ, μωρὸν χοιροβοσκός, ἐγιὼ 'μαι ὁ Προσφύρης·

πιάστε κι' ἀξαγκωνιάστέ με, τρεῖς δίπλες τ' ὀλυσίδιν,
καὶ ράψετε τὰ μάτια μου τρεῖς δίπλες τὸ ραφίδιν,
καὶ βάρτε κ' εἰς τὴν πλάτην μου χίλιες λίτρες μολύβιν,
καὶ φέρτε τοὺς ἐννεὰ μαύρους καὶ τὸν δικόν μου δέκα,
κι' ἂν ἀππηήσω τοὺς ἐννεὰ καὶ κάτσω τὸν δικόν μου,
τότες πολευτερῶστέ με νὰ πάω στὸ χωρκόν μου».
Πιάννουν κι' ἐξαγκωνιάζουν τον, τρεῖς δίπλες τ' ἀλυσίδιν,
καὶ ράφτουσι τὰ μάτια του τρεῖς δίπλες τὸ ραφίδιν,
καὶ βάλλουν κ' εἰς τὴν πλάτην του χίλιες λίτρες μολύβιν.
'Εφέραν του ἐννεὰ μαύρους καὶ τὸν δικόν του δέκα,
ἀππήησε ποὺ τοὺς ἐννεὰ κι' ἔκαττσε στὸν δικόν του.
"Εν τὸν πολευτερώσασι νὰ πάη στὸ χωρκόν του·
παίζουν ταμποῦρλα καὶ ζουρνὲ καὶ παίρνουν τον καὶ πᾶσι.
'Επολοήθη κι' εἶπέν τους καὶ λέει καὶ λαλεῖ τους·
«Σ' οὔλες τὲς χώρες πάρτε με κ' εἰς τὴν δικήν μου ὄχι,
γιατὶ θὰ βκαίννη ἡ μάνα μου, νὰ κάμνη συναγώγι».
Θέλεις ἐβαρηκοῦσι, θέλεις καταύτης κάμνουν,
σ' οὔλες τὲς χώρες ἒν πᾶσι κι' οὔλες ἒν τὸν γυρίζουν,
κι' εἰς τὸ στενὸν τῆς μάνας του, περνοῦν καὶ τὸν ἱσταίννουν.
Καὶ νάσουν καὶ τὴν μάναν του τῆς στράτας κι' ἀνεβαίννει,
μὲ δύο πέτρες στὰ χέρκα της κ' εἰς τὰ βυζιὰ σκισμένη,
κι' ἐτρῶαν ποὺ τὰ στήθη της δύο σκύλλοι πεινασμένοι.
Κι' ἐπολοήθην κ' εἶπέν του καὶ λέει καὶ λαλεῖ του
«"Εν εἶσαι σοὺ ποὺ μοῦ λεες πωρνὸν καὶ μεσημέριν,
πῶς ἒν ἐγγίζει πάνω σου ποτὲ ἀθρώπου χέριν;»
'Επολοήθην κι' εἶπεν της καὶ λέει καὶ λαλεῖ της·
«Πόμεινέ μου, μανούλλα μου, ἄλλο κομμάτιν ὥραν,
νὰ τοὺς ἐβκάλω τσιά 'ξω τσιά, γιατὶ βρωμίζ' ἡ χώρα».
Ταράσσει τὲς παλάμες του καὶ κόφτει τ' ἀλυσίδιν,
κροννοίει τ' ἀμματάκιά του καὶ κόφτει τὸ ραφίδιν
σούζει καὶ τὸ κορμάκι του καὶ πέφτει τὸ μολύβιν,
τανᾷ κ' εἰς τὴν κοξούλλαν του, βρίσκει μικρὸν ματσούκι.
Ποὺ νάκραν νάκραν ἐπίαννε κι' ἡ μέση καταλύθη,
στὸ γύρισμα τοῦ μαύρου του βρίσκει τὸν θεῖόν του μπρός του.
«Καὶ ρέξε, θειούλλη μου, νὰ πᾷς εἰς τὴν καλήν σου στράταν,
κι' ὁ μαῦρός μου πυρομαχᾷ καὶ τὸ σπαθί μου κόβκει,
κι' ἡ φοῦχτά μου μηλλόδρωσε κι' ἔμπορ' ἀποθυμάνω.
—'Ο μαῦρός σου ἂν πυρομαχᾷ, ἔχει ὅρος κι' ἂς τσιννήση,
ἡ φοῦχτά σου ἂν μηλλόδρωσε καὶ τὸ σπαθί σου ἂν κόβκη,
ἔχει καὶ σπουρτουλλόφυλλα κι' ἂς πᾷ νὰ κατακόβκη».
Μιὰν κονταρκὰν τοῦ χάρισε ποὺ πάνω στὸ κεφάλιν,
κι' εὐτὺς ἐξέβην ὁ μυαλὸς μαζὶ μὲ τὸ καυκάλιν.
Κείνου πρέπει τὸ φούμισμα, τὸν ἄλλον συγχωρᾶτε,
κι' ἂν ἔκαμα λᾶθος τίποτες, νὰ μὲν μ' ἀναελᾶτε,
κι' ἂν ἔχετε γλυκὺ κρασί, πρέπει νὰ μᾶς κερνᾶτε.

ζ') Ο ΞΑΝΤΙΝΟΝ

'Ο Ξάντινον, ὁ Ξάντινον, ὁ πάντα λαλεμένον,
στὸ ἕναν τὸ ρωθῶνιν ἀτ' ἄλογα σταμνεσμένα,
καὶ στ' ἄλλο τὸ ρωθῶνιν ἀτ' χειρομυλίτζα κλώσκουν
κι' ἀπάνω στὴν κορφίτζαν ἀτ' ζευγάρ' βούδεα ἀλωνίζνε.
ἐχάσεν καὶ τὸν γιούκαν ἀτ', τὸν υἱὸν τὸν κὺρ Βασίλην.
'Εποῖκεν σιδερὸν στουρὰκ καὶ χάλκενα τζαρούσ'ια,
ἐβγαίν' καὶ ἀραεύ' ἄτον ρασ'ιὰ καὶ πολιτείας.
Σαρακηνὸν ἐπέντεσεν ἀπάν' σσὸ σταυροδρόμιν.
«Στὸ Θός, στὸ Θός, Σαρακηνέ, πουθὲν τὸν γιούκα μ' κ' εἶδες;
Τὸ παλληκάρ' τὸν γιούκα μου, τὸν υἱὸν τὸν κὺρ Βασίλην;
—'Ακεῖ στὸ πέραν τὸ ρασ'ίν, στ' ἐλάτ' ἐπεκειμέριν,
στὸ τούρκικον τὴν μαχαλᾶν, στ' 'Αρμένκον τὸ χωρίον,
ἐκεῖ κάστρον ἐχάλασα καὶ κουβαλεῖ λιθάρεα,
ἐκόσεψαν τὸν βουδανὸν καὶ κουβαλεῖ λιθάρεα.
"Αν ἀποστέκ' ὁ βουδανόν, κρούγν' ἄτον τζιπουκέας,
ἂν ἀποστέκ' ὁ γιούκας σου, κρούγν' ἄτον μαχαιρέας.
—Πῶς νὰ φτάγω, πῶς νὰ ποιῶ νὰ παίρω, καὶ τὸν γιοῦκα μ',
τὸ ἀκριβὸν τὸ παλληκάρ', τὸν υἱὸν τὸν κὺρ Βασίλην;
—Γιὰ ξύρσον τὴν γενειάδα σου καὶ γίνον παλληκάριν,
καὶ κούρεψον τὸν μαῦρον σου καὶ ποῖσον νιὸν πωλάριν,
γιὰ ἄμ' ἀπέσ' καὶ κόνεψον καὶ στοῦ καστρὶ τὴν πόρταν,
γιὰ σούκ' καὶ καλοκόνεψον καὶ στοῦ χωρὶ τὴν μέσην,
ψαλάφα φαγὶν καὶ ποτίν, ταγὴν καὶ γιὰ τὸν μαῦρον,
ψαλάφα κόρην εὔμορφον, τοῦ Μαυροειδῆ τὴν κάλην».
Κούρεψεν τὴν γενειάδα του κ' ἐγέντον παλληκάριν,
ἐκούρεψεν τὸν μαῦρον ἀτ' κ' ἐποῖκεν νιὸν πωλάριν,
ἐπῆγεν καὶ ἐκόνεψεν καὶ στοῦ καστρὶ τὴν πόρταν,
σκοῦται καὶ καλοκάθεται καὶ στοῦ χωρὶ τὴν μέσην,
ψαλάφεσεν φαγίν, ποτίν, ταγὴν καὶ γιὰ τὸν μαῦρον.
«Ποιὸς ἔν ζορλὴς καὶ δυνατὸς καὶ ἄξιον παλληκάριν,
ἂς ζώσκεται λαφρὸν σπαθίν, στὸν πόλεμον ἂς ἔρται».
Ποιὸς θὰ πάγ', ποιὸς κὶ πάγ', ἂς πάγῃ ὁ Βασίλης.
Μὲ τὴν λαλιὰν ἀτ' ἔλεγεν· «Ἔλα κι' ἂς πολεμοῦμε»
καὶ μὲ τ' ἰσμάρ'ν ἀτ ἔλεγεν «Βασίλη μ', ἄϊτι ἂς πάμε».

ζ') *'Ο Ξάντινον*. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑποδηλοῦται προφανῶς ὁ πατὴρ τοῦ ἥρωος τοῦ 'Ακριτ. ἔπους 'Αμηρᾶς, ὅστις ἐμφανιζόμενος ἐν τῷ ἀνωτέρω ᾄσματι ὡς τρομερὸς γίγας ἐρευνᾷ καὶ κατορθώνει τελικῶς ν' ἀνεύρῃ τὸν υἱόν του «κὺρ Βασίλην». Πρβλ. σχετικῶς ἐν τῷ ᾄσματι στίχ. 5, 10, 18, 32 καὶ 34. 'Επ' εὐκαιρίᾳ δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ 'Ακριτ. κύκλου ὁ ἥρως μας ἀποκαλεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Διγενὴς 'Ακρίτης» καὶ ὄχι μὲ τὸ βαπτιστικόν του «Βασίλειος». Πράγματι ρητὴ μνεία βαπτιστικοῦ ὀνόματος τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς 'Ακρίτου εἶναι σπανιωτάτη μὲν εἰς τὰ ᾄσματα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀνύπαρκτος, ὡς ἐσφαλμένως ἰσχυρίσθη ὁ Grégoire πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας του περὶ «Βασιλειανῆς» διασκευῆς τοῦ Ἔπους, καὶ τῶν ἀπόψεών του περὶ τοῦ ἀρχικοῦ ὀνόματος τοῦ ἥρωος μας, ὡς καὶ περὶ μεταγενεστέρας δῆθεν προσθήκης τοῦ ὀνόματος Βασίλειος. Βλέπε σχετικῶς H. Grégoire, Note sur le Digénis Slave ἐν Byzantion X, σελ. 335. Βλέπε ὡσαύτως περαιτέρω ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἡμετέραν σύντομον εἰσαγωγὴν εἰς τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ 'Ακριτ. ἔπους, καθὼς καὶ ὑποσημ. 6, 7 καὶ 8 αὐτόθι. 'Επίσης βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὸ 'Ακριτ. ἔπος ἐν σελ. κ' τοῦ Α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου καὶ ὑποσημ. 26 αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1361 περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Διγενοῦς ἐκ τοῦ Διογένους κατὰ Grégoire. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐν Α 1357 ἑξ. καὶ Κδ 48 ἑξ. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία Τριανταφυλλίδου, Φυγάδες (Ἀθῆναι 1870) σελ. 170. Γ. Δεστούνη, Τοῦ Ξανθίνου. Ἆσμα δημοτικόν, (Πετρούπολις 1881). Κυριακ. Διγ. 'Ακριτ. σελ. 132—133. Σουμελίδου 'Ακριτικὰ ᾄσματα ἐν 'Αρχείῳ Πόντου Α' ('Αθῆναι 1928) σελ. 61—64). Παραλλαγάς τινας τοῦ ᾄσματος πρβλ. ἐν Λαογραφίας Δ' 176, 181, βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν Λαογραφίας Α' 656.

η') ΤΗΣ ΛΙΟΓΕΝΝΗΤΗΣ

'Ο Κωσταντὴς ὁ ὀμορφονιός, ὁ μικροκωσταντῖνος
μιὰ μέρα θέλησε νὰ βγῇ νὰ λαγοκυνηγήσῃ,
καὶ διάβαινε καμαρωτὸς ἀπ' τὴν πλατειὰ τῇ ροῦγα.
'Εκεῖ εἶδε τῇ Λιογέννητη μὲ τετρακόσιες σκλάβες.
Σὲ κρεμεζιὰ τριανταφυλλιὰ ἦταν ἀκουμπισμένη,
κ' εἶχε τὰ φρύδια τορνευτά, τὰ μάτια σὰ ζαφεῖρι,
καὶ στὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο εἶχε τὸ δαχτυλίδι,
καλλιὰ λάμπε τὸ δάχτυλο παρὰ τὸ δαχτυλίδι.
'Ωσὰν τὴν εἶδ' ὁ Κωσταντής, ἀφήνει τὸ κυνῆγι.
Κινάει νὰ πάῃ στὸ σπίτι του σὰ μῆλο μαραμμένο.
Χωρὶς θέρμη θερμάθηκε, χωρὶς ὀριὸν ἐρριάστη,
δίχως τὸν πονοκέφαλο ἔπεσε στὸ κρεβάτι.
«Μάννα, ψυχή, μάννα, καρδιά, μάννα καὶ τὸ κεφάλι.
Μάννα, θολὰ εἶναι τὰ βουνὰ καὶ θαμπερὸ τὸ σπίτι.
—Γιέ μου, καλὰ εἶναι τὰ βουνὰ καὶ λαμπερὸ τὸ σπίτι,
μὰ σὺ κορίτσιν ἀγαπᾷς κ' ἐκείνη δὲν τὸ ξέρει.
—Μάννα, τὴν κόρη πού εἶδα γώ, ἄλλος νὰ μὴ τὴν πάρῃ.
Στεῖλε νὰ κράξῃς ἄρχοντες καὶ μητροπολιτάδες
νὰ πᾶν νὰ κάμουν προξενειά, γυναῖκα νὰ τὴν πάρω».
Στέλνει τρακόσιους ἄρχοντες καὶ μητροπολιτάδες,
στέλνει τὸν ἄρχοντα Φωκᾶ, στέλνει τὸ Νικηφόρο,
στέλνει τὸν Πετροτράχηλο, ποὺ τρέμει ἡ γῆς κι' ὁ κόσμος.
'Εχτύπησαν οἱ ἄρχοντες τὴν ἀργυρὴ τὴν πόρτα.
«Ποιὸς χτύπησε στὴν ἀργυρὴ πόρτα τῆς μαυρομάτας;
—'Ημεῖς εἴμεστε οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτᾶδες,
ὁ Κωνσταντὴς μᾶς ἔστειλε δυὸ λόγια νὰ σοῦ ποῦμε.

η') *Τῆς Λιογέννητης*. 'Υπὸ τὸ κοσμητικὸν «'Ηλιογέννητος» φέρεται ἡ ὡραία κόρη τοῦ στρατηγοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Διγενὴς ἀπήγαγεν ἑκουσίως καὶ τελικῶς ἔλαβε σύζυγόν του κατὰ τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους. Κατὰ τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα ὅμως ἡ κόρη ἀπορρίπτει περιφρονητικῶς τὰς προτάσεις τῶν «προξενητάδων» τοῦ νέου, ὅστις κατόπιν τούτου ἀναγκάζεται νὰ μεταμφιεσθῇ εἰς γυναῖκα καὶ παραλλήλως νὰ κάμῃ χρῆσιν μαγικῶν μέσων πρὸς κατάκτησιν τῆς ἀγαπημένης του. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα παρουσιάζει κάποιαν ἀνακολουθίαν καὶ σύγχυσιν ὀφειλομένην εἰς συμφυρμὸν τοῦ θέματος τῶν προξενητάδων πρὸς τὸ θέμα τῆς μεταμφιέσεως καὶ τῶν μαγικῶν μέσων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θέμα εὕρηται κυρίως εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Χαρζανῆ ἢ Χαντζερῆ, τὰ ὁποῖα σῴζονται ὑπὸ ἀναριθμήτους παραλλαγὰς εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Βλέπε σχετικῶς ᾄσματα θ') καὶ ι') τῆς παρούσης συλλογῆς. Πρβλ. καὶ σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐν Α 1605 ἑξ., Κδ 254 ἑξ., Ε 792 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως σχετικὰς ὑποσημειώσεις ἐν Α 60, Α 1658, ἑξ., Α 1719 ἑξ., Α 1724, Α 1757, Α 1763 ἑξ. Α 1891, Α 2984, Κδ 350, Κδ 635, Κδ 807, Κστ 134, Ε 143 καὶ ἀντίστοιχα χωρία αὐτόθι. Πρβλ. ἐπίσης στιχ. 1 τοῦ ᾄσματος πρὸς ὑποσημ. Α 320 καὶ Κστ 131 καὶ στίχ. 20 πρὸς ὑποσημ. Α 2979. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Πολίτου 'Εκλογαὶ ('Αθῆναι 1925, ἔκδ. β', ᾆσμα 74) σελ. 97 ἑξ., ἔνθα καὶ σχετικαὶ παρατηρήσεις, ὡς καὶ σελ. 314, ἔνθα σημειώσεις περὶ τῶν πηγῶν τοῦ ᾄσματος. Εὐτέρπη ('Αθῆναι 1849), τόμ. Β', σελ. 263. Passow, Carmina popul. Graeciae recent. (Λειψία 1860) 526. Legrand, Recueil de chansons pop. grecques (Παρίσιοι 1874) 300, 138. Α. Θέρου Δημοτικὰ Τραγούδια ('Αθῆναι) σελ. 41—43. Κριαρη, Κρητικὰ ᾄσματα σελ. 16—18. Κανελλάκη, Χιακὰ 'Ανάλεκτα ('Αθῆναι 1890) 32,24 καὶ 44,33. 2. 'Ιωαννίδου 'Ιστορία καὶ Στατιστικὴ Τραπεζοῦντος (Κων/πολις 1870), σελ. 275,3. Ν. Φαρδύ, Ὕλη καὶ Σκαρίφημα 'Ιστορίας τῆς ἐν Κορσικῇ 'Ελλην. ἀποικίας ('Αθῆναι 1888 σελ. 169—170. Παραλλαγὰς σχετικὰς πρὸς τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα, καθὼς καὶ πρὸς τὰ ᾄσματα τοῦ Χαρζανῆ θ') καὶ ι') τῆς παρούσης συλλογῆς βλέπε ἐν Λαογραφίας Α' 242, Β' 458, 460—463, Δ' 75—77 Ε' 93, 102, 193, 195, ΣΤ' 576—581, Η' 78—80, 81—84, Θ' 202—203, ΙΑ' 160—162, 616—619. Τὸ ᾆσμα τῆς Λιογέννητης, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Σπυρ. Λάμπρον (πρβλ. Romans σελ. XII), παρουσιάζει ἀναλογίας πρὸς τὸν βίον τῆς μεγαλομάρτυρος Εἰρήνης, ἀνευρίσκεται ἀπαράλλακτον σχεδὸν εἰς Δανικὸν δημοτικὸν ᾆσμα φέρον τίτλον «Χάμπφουρ καὶ Σίνη», οὗτινος μετάφρασιν ἐδημοσίευσεν ὁ Βουτιερίδης εἰς τὸν «Νουμᾶν» Γ' ἀριθ. 141. Βλέπε σχετικῶς καὶ Η. Βουτιερίδου 'Ιστορ. Νεοελλ. Λογοτεχν. 'Αθῆναι 1924 —1925, τόμ. α', σελ. 78—79, ὑποσημ. 3.

—'Ανοίξετε στοὺς ἄρχοντες, στοὺς μητροπολιτᾶδες!
Φέρτε τρακόσια στρώματα, φέρτε τρακόσια πεύκια,
γιὰ νὰ καθίσουν οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτᾶδες,
φέρτε Μονεβασιὰ κρασί, νὰ πιοῦν οἱ ἀντρειωμένοι».
'Εμπαίνουν τότε οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτᾶδες.
καὶ τὴν εὑρίσκουν κ' ἔπλεγε τ' ὁλόχρυσο γαϊτάνι.
Καθὼς τοὺς εἶδε ἡ λυγερὴ ἐπροσηκώθηκέ τους·
«Καλῶς ἤρθαν οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτᾶδες,
φάτε καὶ πιέτε, γέροντες, κ' ἐγὼ στὸν ὁρισμό σας.
—'Εμεῖς ἐδῶ δὲν ἤρθαμε νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε,
προξενητάδες εἴμαστε κ' ἤρθαμε νὰ σοῦ ποῦμε,
ὁ Κωσταντὴς μᾶς ἔστειλε, τ' ὄμορφο παλληκάρι,
ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ, γυναῖκα νὰ σὲ πάρῃ».
Σὰν τ' ἄκουσε ἡ Λιογέννητη νἐχτύπησε τὰ γέλια.
«Γιὰ πῆτε του τοῦ Κωσταντῆ, τοῦ μοσκαναθρεμμένου,
δὲ θέλω τον, δὲν χρῄζω τον, δὲν καταδέχομαί τον.
Σὰν ἔρθῃ ἡ μάννα μ' ἀπ' τὴ γῆς κι' ὁ κύρης μ' ἀπ' τὸν ᾅδη,
τὰ δυό μ' ἀδέρφια τὰ καλὰ ἀπὸ τὸν Κάτω κόσμο,
νὰ σπείρουνε τὴ θάλασσα σιτάρι νὰ καρπίσῃ
χρυσάγανο, χρυσόσταχο καὶ χρυσοκονδυλᾶτο,
καὶ μὲ τ' ἀργυροδρέπανα νὰ μποῦν νὰ τὸ θερίσουν,
κ' εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας νὰ κάμουνε τ' ἀλῶνι,
μηδὲ καὶ τ' ἄχυρο βραχῇ, μηδὲ καὶ τὸ σιτάρι,
μηδὲ τὴν πάχνη τ' ἀλωνιοῦ ἀέρας νὰ τὴν πάρῃ,
τότε κ' ἐγὼ τὸν Κωσταντῆ θὰ τόνε πάρω γι' ἄντρα·
καὶ πάλι ναί, καὶ πάλι ὄχι, καὶ πάλι σὰ μοῦ δόξῃ».
Σὰν ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτᾶδες,
τοὺς κακοφάνηκε πολὺ κ' ἔσκυψαν τὸ κεφάλι.
Κι' αὐτὴ τότε τοὺς ἔδωκε τ' ὁλόχρυσο γαϊτάνι.
«'Ορίστε τὴν πλεξίδα μου τὸν ἐδικό σας κόπο».
'Εκίνησαν κ' ἐπήγαιναν πικροὶ καὶ μαραμμένοι,
κι' ὁ Κωσταντὴς καρτέρειγε στὴν ἀργυρὴ του πόρτα.
«Καλῶς ἤρθαν οἱ ἄρχοντες μὲ τὰ καλὰ τὰ λόγια.
—Κακῶς ἤρθαν οἱ ἄρχοντες μὲ τὰ κακὰ τὰ λόγια.
Δὲ θέλει σε, δὲ χρῄζει σε, δὲν καταδέχεταί σε.
Σὰν ἔρθῃ ἡ μάννα τς ἀπ' τὴ γῆς κι' ὁ κύρης ἀπ' τὸν ᾅδη
τὰ δυό τς ἀδέρφια τὰ καλὰ ἀπὸ τὸν Κάτω κόσμο,
νὰ σπείρουνε τὴ θάλασσα σιτάρι νὰ καρπίσῃ
χρυσάγανο, χρυσόσταχο, καὶ χρυσοκονδυλᾶτο,
καὶ μὲ τ' ἀργυροδρέπανα νὰ μποῦν νὰ τὸ θερίσουν,
κ' εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας νὰ κάμουνε τ' ἀλῶνι,
μηδὲ καὶ τ' ἄχυρο βραχῇ, μηδὲ καὶ τὸ σιτάρι,
μηδὲ τὴν πάχνη τ' ἀλωνιοῦ ἀέρας νὰ τὴν πάρῃ,
τότε κι' αὐτὴ τὸν Κωσταντῆ θὰ τόνε πάρῃ γι' ἄντρα,
καὶ πάλι ναί, καὶ πάλι ὄχι, καὶ πάλι σὰν τῆς δόξῃ».
'Ο Κωσταντὴς σὰν τ' ἄκουσε μέγας καϋμὸς τὸν πῆρε,
καὶ ζήτησε καὶ τὄδωκαν τ' ὁλόχρυσο γαϊτάνι.
Πῆγε νὰ βρῇ τὶς μάγισσες ποῦ ξέρουν ἀπὸ μάγια.
'Ωσὰν τὸν εἶδε κ' ἔρχονταν τῆς μάγισσας ἡ κόρη,
«Μάννα μ', ὁ υἱὸς ὁπ' ἔρχεται τοῦ κάμπου καβαλλάρης,
παίρνουν τὰ ρούχά του δροσιὰ καὶ τὰ λυχνά του πάχνη,
παίρνουν τὰ πασουμάκια του ἀνθοὺς ἀπὸ τὰ δέντρα,
κι' ὁ γῦρος τοῦ προσώπου του γιὰ κόρη εἶναι θλιμμένος

—Στὰ μάγια γὼ γεννήθηκα, στὰ μάγια θὰ πεθάνω,
κ' ἐγὼ δὲν τόνε γνώρισα καὶ σὺ τόνε γνωρίζεις;
—Καλή σου μέρα, μάγισσα μὲ τὴν καλή σου κόρη.
Δὲν ἔχεις μάγια τῆς καρδιᾶς καὶ μάγια τῆς ἀγάπης,
νὰ κάμῃς τὴ Λιογέννητη νὰ ρθῇ στὴν ἀγκαλιά μου;
—Ἂν ἔχῃς πρᾶμα τς ἀρεσιᾶς καὶ πρᾶμα τοῦ χερ οῦ της,
θὰ κάμω τὴ Λιογέννητη νὰ ρθῇ στὴν ἀγκαλιά σου.
—'Εγὼ χω πρᾶμα τς ἀρεσιᾶς καὶ πρᾶμα τοῦ χεριοῦ της,
ἐγὼ χω τὴν πλεξίδα της, τ' ὁλόχρυσο γαϊτάνι.
—Σύρε ἄνοιξε τὴν πόρτα σου καὶ δέσε τὰ θηριά σου,
καὶ κάθου καὶ καρτέρει την νὰ ρθῇ στὴν ἀγκαλιά σου».
Καὶ βγάνει ἀπὸ τὸν κόρφο της τριὰ μῆλα μαραμμένα.
«Τό να ρῆξε στὸ τρίστρατο, νὰ πάψουν οἱ διαβάτες
τ' ἄλλο ρῆξε στὸν ποταμό, νὰ πάψουν τὰ ποτάμια,
τὸ τρίτο ρῆξ' στὴ λυγερή, νὰ ρθῇ γυρεύοντάς σε».
Τό νὰ ρηξε στὸ τρίστρατο καὶ πάψαν οἱ διαβάτες,
τἄλλό ρηξε στὸν ποταμὸ καὶ πάψαν τὰ ποτάμια,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ στῆς λυγερῆς τς ἀγκάλες.
'Ὡς τὸ εἶδε ἡ κόρη ἐσβήστηκε, ὡς τὸ εἶδε δαιμονίστη.
Σὰν ἤρθαν τὰ μεσάνυχτα, τὴ σκότισαν τὰ μάγια.
«Μωρ' βάγιες μου, μώρ' ντάντες μου, μώρ' σκλάβες τοῦ πατρός μου,
ἀνάψτε πράσινα κηριὰ καὶ κόκκινες λαμπάδες,
τί ἐσήμανε ἡ Παντάνασσα, νὰ πά' νὰ προσκυνήσω.
—Κυρά, τὰ 'ρνίθια δὲ λαλοῦν, καμπάνες δὲ σημαίνουν,
κ' ἡ ἐδική σου ἡ ἐκκλησιὰ νὲ ψέλλει νὲ σημαίνει.
—Μπὰ τοῦ πατρός μου τὸ ψωμὶ στὰ μάτια νὰ σᾶς πιάκῃ!»
Κ' ἔτσι ἐσηκώθη μοναχὴ κ' ἐβγῆκε στὸ σκοτάδι.
Μιὰ δοῦλα δὲν τὴν ἄφηκε κι' ἀπὸ κοντά της πῆγε.
Σὰν ἔφτακε, σὰ ζύγωσε στὴ μέση ἀπὸ τὸ δρόμο,
ἐκεῖ τῆς ἦρθε ὀλίγο ὁ νοῦς κι' ἀρχίνησε νὰ λέῃ·
«Ποιὸς εἶδεν ἥλιο ἀπὸ βραδὺς κι' ἄστρι τὸ μεσημέρι,
ποιὸς εἶδε τὴ Λιογέννητη νὰ περπατῇ στοὺς δρόμους,
ξεσκούφωτη, ξυπόλυτη καὶ ξεμαλλοπλεμένη;
—'Εγὼ εἶδα νἥλιο ἀπὸ βραδὺς κι' ἄστρι τὸ μεσημέρι,
ἐγὼ εἶδα τὴ Λιογέννητη νὰ περπατῇ στοὺς δρόμους,
ξεσκούφωτη, ξυπόλυτη καὶ ξεμαλλοπλεμένη.
—Θέ μου, κι ἂν εἶμαι καθαρή, κι' ἂν εἰμ' ἐγὼ παρθένο,
ἄστραψε καὶ μπουμπούνιξε, νὰ χαλαστοῦν τὰ μάγια.»
Ἄστραψε καὶ μπουμπούνιξε, χαλάστηκαν τὰ μάγια.
'Ο Κωσταντὴς ὁλονυχτὶς καρτάρειγε στὸ σπίτι,
κι' αὐτοῦ στὰ ξημερώματα τὸ μαῦρο του σελλώνει.
«'Ανάθεμά σε, μάγισσα, ποὺ μάγια δὲ γνωρίζεις!
—Σὰν εἶν' ἡ κόρη καθαρή, τὰ μάγια τί σοῦ φταῖνε;
—Σύρε ξουρίσου φράγκικα, καὶ ντύσου στὰ γυναίκεια,
γυναίκεια καὶ χαιρέτησε κατὰ τὴν ὥρα ποὺ εἶναι,
καὶ πές: Εἰμ' ἡ ξαδέρφη σου ἀπὸ τὸν Ἄη Δονᾶτο,
ὅπου πλουμὶ δὲν ἤξερα, κ' ἦρθα πλουμὶ νὰ μάθω».
Ξουρίστηκε στὰ φράγκικα καὶ ντύθηκε γυναίκεια,
κ' ἐχτύπησε στὴν ἀργυρὴ πόρτα τῆς μαυρομάτας.
«Ποιὸς χτύπησε στὴν ἀργυρὴ πόρτα τῆς μαυρομάτας;
—'Εγὼ εἶμαι ἡ ξαδέρφη σου ἀπὸ τὸν Ἄη Δονᾶτο,
ὅπου πλουμὶ δὲν ἤξερα κ' ἦρθα πλουμὶ νὰ μάθω.
—Καλῶς ἦρθ' ἡ ξαδέρφη μου, μὰ γὼ δὲ σὲ γνωρίζω,

καὶ ποῦθεν εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποῦθεν ἡ γενιά μας;
—'Αλάργα εἶν' ὁ τόπος μου κι' ἀπὸ κοντὰ ἡ γενιά μας,
κ' ἐμεῖς ἐξεμακρύναμε κ' ἐχάθηκε ἡ γενιά μας,
κ' ἐδῶ μὲ στέλνει ἡ μάννα μου πλουμίδια νὰ μὲ μάθης,
πλουμίδια καὶ κεντίσματα κι' ἀπ' ὅτι θέλει ὁ νοῦς μου.
—Μετὰ χαρᾶς, ξαδέρφη μου, πλουμίδια νὰ σὲ μάθω,
πλουμίδια καὶ κεντίσματα κι' ἀπ' ὅτι θέλει ὁ νοῦς σου».
Σὰν ἄρχισε καὶ νύχτωνε, πῆρε νὰ σκοτεινιάση,
ὁ Κωσταντὴς σηκώθηκε τάχα πὼς θὲ νὰ φύγη.
«Ἐνύχτωσε κ' ἐβράδιασε, πῆρε νὰ σκοτεινιάση,
πᾶν τὰ θηριὰ στὶς κοίτες τους, τ' ἀηδόνια στὶς φωλιές τους,
κ' ἐγὼ τὸ ξένο κ' ἔρημο ἀπόψε ποῦ νὰ μείνω;
—Μὴν πλήσσης, ἀξαδέρφη μου, καὶ μένεις μὲ τὶς σκλάβες.
—'Εγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδί, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,
καὶ τώρα μὲ κατάντησες νὰ μείνω μὲ τὶς σκλάβες!
—Μὴν πλήσσης, ἀξαδέρφη μου, καὶ μένεις μὲ τὶς δοῦλες.
—'Εγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδί, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,
καὶ τώρα μὲ κατάντησες νὰ μείνω μὲ τὶς δοῦλες!
—Μὴν πλήσσης, ἀξαδέρφη μου, καὶ μένεις μὲ τὶς ντάντες.
—'Εγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδί, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,
καὶ τώρα μὲ κατάντησες νὰ μείνω μὲ τὶς ντάντες!
—Μὴν πλήσσης, ἀξαδέρφη μου, καὶ μένεις μὲ τὶς βάγιες.
—'Εγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδί, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,
καὶ τώρα μὲ κατάντησες νὰ μείνω μὲ τὶς βάγιες!
—Μὴν πλήσσης, ἀξαδέρφη μου, καὶ μένομε τὰ δυό μας.
'Ανάψτε, βάγιες, τὰ κηριά, μουνοῦχοι, τὶς λαμπάδες,
καὶ στρώσετε τὴν κλίνη μου τὴ λινομεταξή μου.
Βάλετε στρῶμαν ἀργυρό, στρῶμα μαλαματένιο,
βάλετε τὰ παπλώματα, τὰ ὑφάναν 'Ανεράδες
καὶ τὰ ὑφαδιοπλουμίσασι τοῦ Δράκοντα οἱ κόρες,
καὶ στρῶστε πάτους βασιλκό, καὶ πάτους ματζουράνα,
καὶ πάτους δεντρολίβανο νὰ κοιμηθοῦμε ἀντάμα».
'Ολονυχτὶς κοιμούντανε σὰν δυὸ γλυκὰ ἀδερφάκια,
καὶ πρὸς τὰ ξημερώματα σὰν τ' ἄγρια πουλάκια.
Σὰν ἔφεξε, ξημέρωσε, σὰν ἦρθε ἡ ἄλλη ἡ νύχτα·
«Μάννα, ἄνοιξε τὶς πόρτες σου καὶ δέσε τὰ θεριά σου,
γιατὶ θὲ νά ῥθη ἡ νύφη σου, θὲ νά ῥθη ἡ μαυρομάτα.
'Ολίγος ὕπνος μ' ἔπιασε καὶ πάω γιὰ νὰ πλαγιάσω,
κι' ὄντας θὲ νά ῥθη ἡ νύφη σου, νὰ ῥθῆς νὰ μὲ ξυπνήσης.
—Σύρε, παιδί μου, πλάγιασε κ' ἐγὼ θὰ καρτερέσω,
κι' ὄντας θὲ νά ῥθη ἡ νύφη μου θὰ ῥθῶ νὰ σὲ ξυπνήσω».
Κ' ἐκείνη ἡ σκύλα ἡ ἄνομη δὲν ἔκαμε ὅπως εἶπε,
μόν' ἔκλεισε τὴν πόρτα της κ' ἔλυσε τὰ θεριά της,
κ' ἔβαλε ὀμπρὸς στὴ ροῦγα της γοῦρνα φαρμακωμένη.
'Επλάγιασε ἡ Λιογέννητη στὴν ἀργυρὴ της κλίνη.
Σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, τὴ σκότισαν τὰ μάγια.
«Μώρ'βάγιες, μου, μώρ' ντάντες μου, μώρ'σκλάβες τοῦ πατρός μου,
ἀνάψτε πράσινα κηριὰ καὶ κόκκινες λαμπάδες,
τί ἐσήμανε ἡ Παντάνασσα, νὰ πάω νὰ προσκυνήσω.
—Κυρά, τὰ 'ρνίθια δὲ λαλοῦν, καμπάνες δὲ σημαίνουν,
κ' ἡ ἐδική σου ἡ ἐκκλησιὰ νὲ ψέλλει νὲ σημαίνει.
—Μπὰ τοῦ πατρός μου τὸ ψωμὶ στὰ μάτια νὰ σᾶς πιάκη!»
Κ' ἔτσι ἐσηκώθη μοναχὴ κ' ἐβῆκε στὸ σκοτάδι.

Μιὰ δούλα δὲν τὴν ἄφηκε κι' ἀπὸ κοντά της πῆγε.
Σὰν ἔφτακε, σὰ ζύγωσε στὴ μέση ἀπὸ τὸ δρόμο,
ἐκεῖ τῆς ἦρθε ὀλίγο ὁ νοῦς κι' ἀρχίνησε νὰ λέη·
«Ποιὸς εἶδεν ἥλιο ἀπὸ βραδὺς κι' ἄστρι τὸ μεσημέρι,
ποιὸς εἶδε τὴ Λιογέννητη νὰ περπατῆ στοὺς δρόμους,
ξεσκούφωτη, ξυπόλυτη καὶ ξεμαλλοπλεμένη;
—'Εγὼ εἶδα νῆλιο ἀπὸ βραδὺς κι' ἄστρι τὸ μεσημέρι,
ἐγὼ εἶδα τὴ Λιογέννητη νὰ περπατῆ στοὺς δρόμους,
ξεσκούφωτη, ξυπόλυτη καὶ ξεμαλλοπλεμένη.
—Θέ μου κι' ἂν εἶμαι καθαρή, κι' ἂν εἶμ' ἐγὼ παρθένο,
ἄστραψε καὶ μπουμπούνιξε νὰ χαλαστοῦν τὰ μάγια».
Δὲν ἄστραψε, δὲ βρόντηξε, δὲ χάθηκαν τὰ μάγια.
Κι' ἀρχίνησε κ' ἐχτύπαγε τοῦ Κωσταντῆ τὴν πόρτα.
«Ἄνοιξε, μάγισσας παιδὶ καὶ μάγισσας ἀγγόνι,
μ' ἐβούρλισαν τὰ μάγια σου, κ' ἦρθα κατὰ τ' ἐσένα.
—Ροκάνισε τὸ σίδερο, σὰ σκύλα τὴ μαγγοῦρα,
καὶ πιὲ νερὸ τῆς γούρνας μου, κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω.
—Ἄνοιξε, μάγισσας παιδὶ καὶ μάγισσας ἀγγόνι,
μ' ἐβούρλισαν τὰ μάγια σου κ' ἦρθα κατὰ τ' ἐσένα.
—Ροκάνισε τὸ σίδερο σὰ σκύλα τὴ μαγγοῦρα,
καὶ πιὲ νερὸ τῆς γούρνας μου, κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω.
—Ἄνοιξε, μάγισσας παιδὶ καὶ μάγισσας ἀγγόνι,
μ' ἐβούρλισαν τὰ μάγια σου, κ' ἦρθα κατὰ τ' ἐσένα.
—Ροκάνισε τὸ σίδερο, σὰ σκύλα τὴ μαγγοῦρα,
καὶ πιὲ νερὸ τῆς γούρνας μου, κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω».
Ροκάνισε τὸ σίδερο, σὰ σκύλα τὴ μαγγοῦρα,
κ' ἔπιε τῆς γούρνας τὸ νερὸ κ' ἔσκασε σὰν τὸ ψάρι.
Κι' αὐτοῦ στὰ ξημερώματα ὁ Κωσταντὴς ξυπνάει.
«Μάννα, δὲν ἦρθε ἡ νύφη σου, δὲν ἦρθε ἡ μαυρομάτα;
—Γιέ μου, δὲν ἦρθε ἡ νύφη μου, δὲν ἦρθε ἡ μαυρομάτα».
Σὰν ἐκατέβη ὁ Κωσταντής, σὰν ἄνοιξε τὴν πόρτα,
σὰν εἶδε τὴ Λιογέννητη στὸ δρόμο ξαπλωμένη,
ψιλὴ φωνίτσαν ἔβγαλε, ψιλὴ φωνίτσα βγάζει·
«Σὰν ἤθελες, μαννοῦλα μου, νὰ χῆς καὶ γιὸ καὶ νύφη,
ὄντας σοῦ πρωτοχτύπησε ἂς εἶχες της ἀνοίξει».
Χρυσὸ μαχαῖριν ἔβγαλε ἀπ' ἀργυρὸ φηκάρι,
στὸν οὐρανὸ τὸ πέταξε, μέσ' στὴν καρδιά του πάει.

θ') ΤΟΥ ΧΑΡΖΑΝΗ

Παρ' ἧς ἐκτίστη ἡ κιβωτὸς κι' ἐθεμελιώθ' ὁ κόσμος,
ἐκτίστη τὸ τετράποδον ὁποὺ βαστᾷ τὸν κόσμον,
θεμελίωσε καὶ ὁ γιαλὸς γύρου τριγύρου ἄμμον,

θ') *Τοῦ Χαρζανῆ*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα παρουσιάζει ἀναλογίας πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον τοιοῦτον τῆς παρούσης συλλογῆς η') τῆς Λιογέννητης, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν τῷ παρόντι ᾄσματι γίνεται λόγος μόνον περὶ μεταμφιέσεως τοῦ νέου, παραλειπομένων τῶν ἐπεισοδίων τῶν προξενητῶν καὶ τῆς προσφυγῆς τοῦ νέου εἰς μαγικὰ μέσα. Πάντως τὸ ᾆσμα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον, σχετίζεται πρὸς τὸ Ἔπος. Σχετικῶς βλέπε ὑποσημ. Α 1658 ἑξ. καὶ Α 90 ἑξ., ἔνθα βιβλιογραφικαὶ ὑποδείξεις περὶ τῶν πηγῶν καὶ σχέσεων τοῦ μύθου τοῦ Χαρζανῆ ἐκ τοῦ Σαρκάν, υἱοῦ τοῦ 'Ομὰρ-ἀλ-Νεμὰν τοῦ 'Αραβικοῦ μυθολογικοῦ «Χαλιμᾶς». Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις μου ἀναφερομένας εἰς τὸ ἀμέσως προηγούμενον ᾆσμα η') Τῆς Λιογέννητης, ὡς καὶ ἐν ὑποσημ. Α 90 ἑξ. παραπομπὰς περὶ Χαρτζανῆ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὸν ᾆσμα «'Ο Χαρτζανὸς» ἐν περιοδ. «Παναθήναια» ΙΓ' (1907) σελ. 263—264.

ἐκτίστην ἡ Ἀμμόχωστος τῆς Κύπρου τὸ ρηγᾶτον,
ἐκτίστην ἡ ἁγιὰ Σοφιὰ μὲ τὸ κωνσταντινᾶτον,
ἐκτίστη κι' ἅης Λάζαρος ὁ μέας πολεμάρχος.
Τότες ἐσφάξαν ὄρνιθα κι' ἐδείχτη τὸ ζιννάπι,
τότες ἐδείχτη τὸ φιλὶν κ' ἡ πικραμέν' ἀάπη,
Ἀάπησε κι' ὁ Χαρζανῆς τοῦ κόσμου τὰ κοράσια·
κι' ἕναν κοράσιν τοῦ φυε κι' ἐν μπόρα ν' ἀαπήσῃ.
Ἐπούλησε τὴν ἀλλαὴν οὖλον καρσὰ τὴν κάμνει,
ξοδιάζει στὲς μαυλίστρισσες, στοὺς παρακαλετάδες
καὶ κεῖνα οὖλα πήασι τίποτες ἐν ἐκάμεν,
καὶ ἐν εἶχεν ὁ Χαρζανῆς τίποτε πεὸν νὰ ρέσσῃ
κι' ἔμεινέν του τ' ἀππάριν του κι' ἔβκην νὰ τὸ πουλήσῃ.
Τ' ἀππάριν ποὺ τουν ἄλαλον, ἄλαλα συντυχαίνει·
«Πουλήσεις με χαρίσεις με τίποτες ἐν καὶ κάμνεις.
Καὶ βάλ' μου λλίον ἄχερον καὶ περισσὸν κλιθάρι,
καὶ πότισ' με νερὸν κρυὸν γιὰ νὰ σοῦ παραγγείλω».
Ὅ,τι τοῦ εἶπεν ἔκαμε κι' ὅ,τι τοῦ λέει κάμνει.
Βάλλει του λλίον ἄχερον καὶ περισσὸν κλιθάρι,
ποτίζει τον κρυὸν νερὸν γιὰ νὰ τοῦ παραγγείλῃ.
«Καὶ λάμνε κεῖ στὸ παρπερόν, καὶ ψιλοπαρπερεύτου,
καὶ λάμνε καὶ μιᾶς κορασιᾶς ζήτα μίαν ζυὴν ροῦχα,
κι' εὑρὲ καὶ δύο κιτρόμηλα καὶ βάλε τα βυζούδια».
Ὅ,τι τοῦ εἶπεν ἔκαμε κι' ὅ,τι τοῦ λέει κάμνει,
κι' ἐπῆεν στὸ παρπερκὸν κι' ἐψιλοπαρπερεύτη,
καὶ πάει καὶ μιᾶς κορασιᾶς ζητᾶ μίαν ζυὴν ροῦχα.
βρίσκει καὶ δύο κιτρόμηλα καὶ βάλλει τα βυζούδια,
κι' ἐπῆεν εἰς τὴν πόρταν της ἀππέξω καὶ φωνάζει·
«Κι' ἄννοιξέ μ', ἀνεψιούλλα μου, κι' εἴμαστην ἀνεψιάδες,
κι' ἡ μάνα σου κι' ἡ μάνα μου βρεθῆκαν ἀερφάδες,
κι' ἐμεῖς τώρα βρεθήκαμεν καὶ πρῶτες ἀνεψιάδες».
Διπλὸν τραππήιν ἔκαμε κι' ἐπῆε κι' ἄννοιξέν του,
χρουσὴν τσαέραν ἐπίασε κοντά της κι' ἔκατσέ τον,
κι' ἕναν πλουμὶν πλουμίζουσι καὶ μίαν φωνὴν λαλοῦσιν·
«Ἡ μέρα ἡ σημερινὴ σὰν τὸν κολοιὸν μοῦ φάνη,
ἐν εἶδα καὶ τὸν Χαρζανῆν πούποτες ν' ἀνεφάνη,
ἡ μέρα ἡ σημερινὴ σὰν τὸν κολοιὸν μαυρίζει,
ἐν εἶδα καὶ τὸν Χαρζανῆν νὰ μοῦ κλωθουρίζῃ.
—Ποῦ σαι τώρ', ἀνεψιούλλα μου, τὸν Χαρζανῆν γαπᾶς τον;
—Γαπῶ τον σὰν τὰ μάτια μου, γαπῶ τον σὰν τὸ φῶς μου,
ἄνταν νὰ ρέσσῃ τοῦ στενοῦ παριορκὰ ὀμπρός μου,
χτυπᾶ σκαλιὰν τ' ἀππάρου του καὶ λάσσουν τὰ σκυλλιά του,
νὰ κλώθῃ τὸ μουστάκιν του νὰ βγαίνῃ ἡ μυρουδιά του».
Ποὺ ἔκλωθεν τὸ μουστάκιν του, ἐπῆρέν τον τὸ κλάμμαν.
«Ἰντά χεις, ἀνεψιούλλα μου, κι' ἐπῆρέ σε τὸ κλάμμαν;
—Ὁ ἥλιος ἐχαμήλωσε καὶ κεῖ ποὺ πᾶ νὰ δύσῃ
νὰ πᾶσι τ' ἄρκα στὲς μονὲς κι' οἱ λυερὲς στὴν βρύσην,
κι' ἐγιὼ ἡ κακορρίζικη σ' ποίαν κλίνην ἐννὰ μείνω;
—Μὲν πλήσσῃς, ἀνεψιούλλα μου, κοντά μου σὲ κοιμίζω
κι' ἡ κλίνη μου ἔνε πλατειὰ χωρεῖ σε ν' ἀπομείνῃς.
Λάμνετε βάες, στρώσετε τὸ μεσιακὸν κλινάριν,
βάρτε τὸν μοῦσκον πάπλωμαν τὸν ξυλαλᾶν κρεββάτιν,
καὶ δύο καγκριὰ ροδόστεμμαν ραντίστε τὰ σεντόνια,
καὶ δύο μοῦττες βασιλικιὰν βάρτε στὰ μαουλούκια.

Βάρτε μου τὸ σεντόνιν μου κεῖνο τὸ πλουμισμένον,
ἀποὺ 'χει καὶ τὸν Χαρζανῆν πάνω ζωκραφισμένον».
Χέρι καὶ χέρι πιάννουσι καὶ πᾶν εἰς τὸ κλινάριν,
καὶ κεῖνα πήασι τὰ δύο σὰν πέρτικες ζευκάριν
καὶ ἐν τοὺς ποχωρίζασι τριάντα γιαννιτσάροι.
Κι' ἕνα ποτὸν τῆς ἔδωκε κι' ἔππεσε κι' ἐκοιμήθη.
Σηκώθηκε ποὺ τὸ πωρνὸν κ' ἦτουν πολλὰ θλιμμένη,
θλιμμένη κὶ βαρύκαρτη καὶ παραπονημένη.
«Ἐψὲς εἶδα ναν ὄρωμαν καὶ νὰ μοῦ τὸ διαλύσῃς·
Τοὺς ποταμοὺς ἐδιάβαιννα στὲς χῶρες ἐπαρπάτουν,
τὰ κόκκινα τραντάφυλλα στὰ χέρκα μου ἐκράτουν.
—Κ' οἱ ποταμοὶ ἐν' δάκρυα κ' οἱ χῶρες φορεσιά σου,
τὰ κόκκινα τραντάφυλλα ἔνε ἡ παρθενιά σου,
κι' ἂν ἐν πιστεύκεις λυερὴ ἀγκαδίασ' τὴν ποδιάν σου».
Καὶ νάσου καὶ τὴν μάναν της τοῦ κάμπου ἀναιφανίσκει.
«Ἰντά 'χεις κάρτα μου χρουσή, κάρτα μου ἀσημένη,
ποὺ νὰ σὲ στεφανώσουσι παπάδες καὶ γουμένοι;
—Ἰντά 'χω κάρτα μου χρουσή, κάρτα μου ἀσημένη,
καὶ τὴν στραβάραν ἐπίασα κι' ἔμεινα στραωμένη.
—Μὲν πλήσσῃς, κόρη μου χρουσή, κι' ἐννὰ τὸν ἀγκαλέσω.
Μὲν τὸν πάρῃς κρίσιν τουρκικήν, νὰ τὸν ὀρσελετήσουν».
Κι' ἐδώσασι κι' ἐπήασι, κεῖ στὸν ἀρχιμανδρίτην
κι' ἐπῆε κι' ἐγονάτισε κοτσιάκαρη ὀμπρός μου
Καὶ ράστιν ἔν' ποὺ βρέθηκε τοῦ Χαρζανῆ ἀρφός του,
ἦρτε καὶ ὁ Χαρζανῆς μὲν θάρρος μὲν 'τροπιάν,
«Ἐχάλασε τὴν κόρην μου καὶ ἐν τὴν παίρνει πεά.
—Καὶ μὲν πλήσσῃς, κουτσιάκαρη, καὶ κεῖνος θὰ τὴν πάρῃ.
—Καὶ νά 'τουν νὰ τὲς ἔπαιρνα τὲς ἀαπητικές μου
ἔχω στὴν Πόλιν ἑκατόν, στὴν Κρήτην ἔχω χίλιες,
κ' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παιδιὰ μὲ τὲς μανάδες».
Ποὺ τὸ στενὸν ἐδιάβαινεν ἕνα φτωχὸν πουλλάκι,
«Κι' ἂν ἔν τὴν παίρνει ὁ Χαρζανῆς ἐγιὼ ἐννὰ τὴν πάρω,
'ννὰ ρίξω κι' εἰς τὴν πόρταν της ἐννεὰ πύρκους λοβάριν
καὶ δεκαπέντε ξυλαλᾶν κι' ἑφτὰ μαρκαριτάριν».
Ποὺ τ' ἄκουσεν ὁ Χαρζανῆς κείνου ἀζούλεψέ του·
«Φέρτε παπάδες κι' ἐλῆαν κουμπάρους καὶ κουμέρες,
καὶ φέρτε καὶ τὴν νεόνυφην μὲ τὲς πολλὲς μανιέρες.
Ἐπήασι στὴν βόταν τους τὴν κηνουρκοκτισμένην,
κι' ἂν ἐν χαλάσῃ ἡ βότα τους νὰ μὲν 'ναι χωρισμένοι.
Ζωὴν καὶ χρόνια νά 'χητε ὅσοι κι' ἂν τὰ θροικᾶτε,
καὶ κεῖνος ὅπου τὸ ἔβκαλε σὰν ποιητὴς λοᾶται,
κείνου πρέπει μακάρισι κι' ἐμέναν τὸ σπολλᾶτε
κι' ἂν ἔχετε γλυκὺν κρασὶ πάντα νὰ μᾶς κερνᾶτε.

ι') ΤΟΥ ΧΑΡΖΑΝΗ

(Παραλλαγὴ Κορσικῆς).

Μαυρ' ἦταν κεῖνα, μαῦρέ μου, στὰ πέρα πανεθύρια,
μεσ' σ' ἕν δρομί, μέσ' σ' ἕν στρατί, μεσ' σ' ἕνα μονοπάτι,

ι') *Τοῦ Χαρζανῆ*. (Παραλλαγὴ Κορσικῆς). Τὸ ᾆσμα τοῦτο μοι ὑπαγόρευσε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1921 ἐν Cargèse τῆς Κορσικῆς ὁ γέρων Τζαννέτος Φριμιγκάκης, ἀπόγονος Ἑλλήνων ἀποίκων ἐξ Οἰτύλου τῆς Μάνης καταφυγόντων εἰς Κορσικὴν τῷ 1676. Τὸ ᾆσμα

δυὸ μάϊσσες σ' ἀπαντέσασι, μάννα καὶ δυχατέρα·
«Ποῦ πάεις ψηλέ; Ποῦ πάεις λιγνέ; Ποῦ πάεις γαϊτανοφρύδη;
Ἐσὺ κόρην κάτ' ἀγαπᾷς, μὰ κείνη δὲ σὲ θέλει.
—Μὴν εἴστεν ἐσεῖς μάϊσσες καὶ τὴν καρδιά μου ξέρτε;
—Πές μας τί θά 'ν' τὰ δόσια μας καὶ νὰ σ' τὴν κάμουμ' νά ρθῃ.
—Χίλια δίνω τῆς μάννας σου καὶ σένα δυὸ χιλιάδες.
—Δὲ θέλομε τὰ χίλια σου, μηδὲ τὶς δυὸ χιλιάδες,
μὸν τὸ γαϊτάνι ὁποὺ φορεῖς κ' ἔχεις μὲς στὸ πλευρό σου.
—Ὅλο τὸ βιό μου ξόδεψα μόνο νὰν τῆς μιλήσω
καὶ μοῦ μεινεν ὁ μαῦρος μου καὶ πάω νὰν τὸν πουλήσω·
γι' ἀγάπη τῆς ἀγάπης μου ἂς πάῃ καὶ τὸ γαϊτάνι,
τὸ γαϊτανάκι ὁποὺ φορῶ, πό 'χω μὲς στὸ πλευρό μου·
δεξιὰ κάθεται ὁ Χριστός, ζερβὰ ἡ Παναγία,
καὶ μὲς στὴ μέσ' τοῦ γαϊτανιοῦ κάθετ' ὁ Ἅη Γιάννης·
γι' ἀγάπη τῆς ἀγάπης μου ἂς πάῃ καὶ τὸ γαϊτάνι».
Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ἡ κορ' ἐπεριωρίστη·
«Γιὰ σήκω, σκύλε ἄνομε, σκύλε μαγαρισμένε!
τὰ μάγια σου μ' ἐκάμασι νὰ περπατῶ τὶς νύχτες!»
Κ' ἐκεῖνος ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ χέρ' τὴν πιάνει
κ' ἀπὸ τὸ χέρ' κρατῶντα την στὸ σπίτι του τὴν μπάζει.
Ἡ μάννα του κι' ἀφέντης του γιὰ νύφη δὲν τὴν θέσιν,
ὡρίσασι τοὺς δούλους τους, κάνουσι μαγερία·
«Τοῦ γαμπροῦ μαγερέψετε φαζιάνους καὶ καπόνους,
»τῆς νύφης μαγερέψετε μαύρου φειδιοῦ κεφάλι,
»καὶ βάρτε χοῦφτες τ' ἁρμυρὶ καὶ χοῦφτες τὸ πιπέρι
»καὶ πιστομίστε τὰ σταμνιὰ νερὸ νὰ μὴν εὑρίσκῃ».
Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ἡ κορ' ἐπεριωρίστη·
σταυρώνει τὰ χεράκια της καὶ πάει στὴν πεθερά της·
«Νερό, μάννα καὶ πεθερά, νερὸ καὶ πάει ἡ ψυχή μου!
—Μηδὲ κόρη σ' ἐγέννησα νά 'χω νὰ σὲ λυποῦμαι».
Σταυρώνει τὰ χεράκια της πάει στὸν πεθερό της·
«Νερό, ἀφέντη πεθερέ, νερὸ καὶ πάει ἡ ψυχή μου!
—Μηδὲ κόρη σ' ἀνάστησα νά 'χω νὰ σὲ λυποῦμαι».
Σταυρώνει τὰ χεράκια της καὶ πάει στὸν ποθητό της·
«Νερό, ἄντρα καὶ ποθητέ, νερὸ καὶ πάει ἡ ψυχή μου!»
Ἐκεῖνος ἐσηκώθηκε κ' εἰς τὰ σταμνιὰ πηγαίνει
κι' ὅλα τὰ βρῆκε πίστομα καὶ τὸ νερὸ χιουμένο.
Χρυσὸ σταμνάκι ἅρπαξε καὶ στὴ βρύση πααίνει,
κι' ὡς ποὺ νὰ πάῃ κι' ὡς ποὺ 'ρθῇ τὴν βρίσκ' ἀποθαμένη.
Χρυσὸ μαχαίρ' ἐτράβηξεν ἀπ' ἀργυρὸ φηκάρι
στὸν οὐρανὸ τ' ἀπόδιωξε στὰ στήθια του τ' ἀδέχτη·
«Μάννα, νύφη δὲν ἤθελες, μηδὲ υἱόνε νά 'χῃς».

τοῦτο, τὸ ὁποῖον διεσώθη καὶ ἐν Μάνῃ, σχετίζεται πρὸς τὰ δύο προηγούμενα τῆς παρούσης συλλογῆς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν μνημονεύει τοὺς προξενητὰς καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῆς μεταμφιέσεως, οὔτε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ νέου Χαρζανῆ, ἀλλ' ἀφηγεῖται μόνον τὰ περὶ χρήσεως μαγικῶν μέσων πρὸς κατάκτησιν τῆς κόρης. Βιβλιογραφία: Βλέπε σχετικῶς παρατηρήσεις ἐν ὑποσημ. προηγ. ᾀσμάτων η') Τῆς Λιογέννητης καὶ θ') Χαρζανῆ, ὡς καὶ ἐν Φαρδύ, Ὕλη καὶ Σκαρίφημα Ἱστορ. Κορσικῆς, σελ. 169—170.

ια') Η ΑΠΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Τρεῖς ἄρκοντες ἐκάτσασιν νὰ φᾶσιν καὶ νὰ πιοῦσιν
συναφορὰν ἐν εἴχασιν κι' ἐξήησιν κρατοῦσιν·
ἄλλος ξηᾶται γιὰ σπαθὶν καὶ ἄλλος γιὰ κοντάριν
ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος πάνω σ' αὐλὲς ξηᾶται.
«Πολλὲς αὐλὲς εὕρισα, πολλὲς αὐλὲς ἐν' ποὺ 'δα
σὰν τ' Ἁλιάντρη τὴν αὐλήν, καμμίαν αὐλὴν ἐν εἶδα·
οἱ πόρτες ἔν' μὲ τὸ ψηφίν, οἱ τοῖχοι μὲ τὸν τόρνον
καὶ στὰ παναθυροκάμαρα κρέμμεται τὸ λοβάριν,
ποπανωθιὸν τοῦ λοβαρκοῦ μιὰ κόρη ἀγκρισμένη,
ἐπίασασιν κι' ἔδωκάν την τοῦ Γιάννη χαρτωμένην·
κείνη τοῦ Γιάννη ἐν πρέπει, τοῦ Διένν' ἔν' ποὺ πρέπει».
Κι' ὁ Διεννὴς ἀπεξωθιὸν στέκει κι' ἀκρολοᾶται·
κλωτσία τῆς πόρτας ἔδωκεν, ἔξω 'ταν κι' ἔσσω βρέθη.
Καὶ ποὺ τὸν εἶδαν ἄρκοντες ἐπροσηκώθηκάν του.
«Καλῶς ἦρτεν ὁ Διεννὴς νὰ φᾷ νὰ πιῇ μιτά μας.
—Ἐὼ ἐν ἦρτ' ὁ Διεννὴς νὰ φᾶ' νὰ πιῶ μιτά σας·
τρεῖς ἄρκοντες ἐκάτσατε νὰ φᾶτε καὶ νὰ πιῆτε,
συναφορὰν ἔν ἔχετε κι' ἐξήησιν κρατεῖτε.
—Συναφορὰν ἔν ἔχομεν κι' ἐξήησιν κρατοῦμεν
ἄλλος ξηᾶται (κλπ. ὡς ἀνωτέρω στίχ. 3—10).
κείνη τοῦ Γιάννη ἐν πάει, μόνον τῆς ἀφεγκιᾶς σου».
Φτερνιστηρκὰ τοῦ μαύρου του Χιλιοπαπποῦ καὶ πάει·
καὶ ποὺ 'δεν τον τὸν Διεννήν, ἐπροσηκώθηκέν του·
«Καλῶς ἦρτεν ὁ Διεννὴς νὰ φᾷ νὰ πιῇ μιτά μας.
—Ἐὼ ἐν ἦρτ' ὁ Διεννὴς νὰ φᾶ' νὰ πιῶ μιτά σου,
μόνον ἦρτα ὁ Διεννῆς προξενητὴς νὰ πάῃς.
—Τὰ ροῦχά μου ζουρώθηκαν καὶ τ' ἅρματά μ' ἀγιῶσαν,
κι' ὁ μαῦρος μ' ἔν' ποὺ κούτσανε προξενητὴς ἐν πάω».
Κι' ἀπολοᾶτ' ὁ Διεννὴς Χιλιοπαπποῦ καὶ λέει·
«Τὰ ροῦχά σ' ἂν ζουρώθηκαν, διῶ σου τὰ δικά μου,
τ' ἅρματα σ' ἂν ἀγιώσασιν, διῶ σου τ' ἅρματά μου,
κι' ὁ μαῦρός σ' ἂν ἐκούτσανε, τὸν μαῦρον μου διῶ σου,
καὶ πάλε σού, Χιλιοπαπποῦ, προξενητὴς νὰ πάῃς».

ια') *Ἡ ἀπαγωγὴ τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ*. Κατὰ τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα, ὡς καὶ κατὰ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον τοιοῦτον: ιβ') Τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, ὁ Διγενής, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέστειλεν ὡς προξενητὴν τὸν Φιλοπαπποῦν ἵνα ζητήσῃ τὴν κόρην ὡς σύζυγον καὶ ἡ πρότασίς του ἀπερρίφθη, φέρεται χρησιμοποιήσας μουσικὸν ὄργανον μὲ μαγικὰς ἰδιότητας, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον κατώρθωσε νὰ μαγεύσῃ τὴν καλήν του καὶ νὰ τὴν ἀπαγάγῃ. Τῆς ἀπαγωγῆς ἐπακολουθεῖ καταδίωξις, καθ' ἣν ὁ Διγενὴς νικᾷ τοὺς πάντας καὶ σκορπίζει τὸν θάνατον. Εἶναι στενοτάτη ἡ σχέσις τοῦ ᾄσματος τούτου πρὸς τὸ Ἔπος, διεπιστώσαμεν δὲ τὴν λογίαν προέλευσιν τοῦ θέματος τοῦ ᾄσματος εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους. Βλέπε σχετικῶς εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους ἐν Α 1665 ἑξ., Κδ 254 ἑξ. Ε 792 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως ὑποσημειώσεις καὶ σχετικὰ χωρία ἐν Α 1658 ἑξ., Α 1687, Α 1719 ἑξ., Α 1724, Α 1864, Α 1990 ἑξ., ἰδίως δὲ ἐν Α 1883 (1244) ἑξ. καὶ ὑποσημ. Α 1827 ἑξ., Κδ 398, Ε 828, ὡς καὶ παρατηρήσεις μου περὶ τῶν μεταγενεστέρων Ἀκριτ. ᾀσμάτων ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμ. παρόντος ἔργου, σελ. λγ'—λδ' καὶ ὑποσημ. 113 αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως ᾄσματος στίχ. 1 ἑξ. πρὸς ὑποσημ. Α 1630 ἑξ. καὶ Α 2402 ἑξ., στίχ. 7 ἑξ. πρὸς Α 1682 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, στίχ. 45 ἑξ. πρὸς ὑποσημ. Α 1361 ἑξ., στίχ. 76 πρὸς Α 2062 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, στίχ. 87 πρὸς Α 2135 ἑξ., Κδ 745 ἑξ., Ε 1007 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Σακελλαρίου Κυπριακά, β' τόμ. σελ. 14—16. Ἀνάλογα ᾄσματα βλέπε ἐν Λαογραφίας ΣΤ' σελ. 582 ἑξ., Η' σελ. 93. Μεταφράσεις τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος βλέπε ἐν Τ (Sath. Legr.) σελ. LIV—LVII καὶ ἐν Pernot, Etudes de Litt. grecque moderne (Παρίσιοι 1916, α' τόμος) σελ. 31 ἑξ. Πρβλ. ὡσαύτως τὰ δύο ἀμέσως ἑπόμενα ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς: ιβ') Ἡ κόρη τοῦ Λεβάντη τοῦ Βασιλέα καὶ ιγ') Τῇ Γιανν' ὁ γάμος.

Βκάλλει φορεῖ τὰ ροῦχά του, ζώννεται τ' ἅρματά του
πηᾷ κι' ἐκααλλίκεψε τὸν πέρκαλλον τὸν μαῦρον.
Φτερνιστηρκὰ τοῦ μαύρου του στὸν 'Αλιάντρην πάει
Καὶ πού 'δαν τον οἱ ἄρκοντες ἐπροσηκώθηκάν του·
«Καλῶς ἦρτες, Χιλιοπαπποῦ, νὰ φᾷς νὰ πιῇς μιτά μας,
νὰ φάης ἄδριν τοῦ λαοῦ, νὰ φᾷς ὀφτὸν περτίκιν,
νὰ φᾷς ἀρκοκεράμυον ποὺ τρῶν ἀντρεικωμένοι,
νὰ πιῇς γλυκύποτον κρασὶν σὲ γείαν τοῦ ἀντροῦνου.
—'Εὼ ἐν ἦρτ' ὁ Χιλιοπαπποῦς (κλπ. ὡς ἐν στίχ. 38—41)
ὁ Διεννὴς ἔν' πού μ' ἔπεψε προξενητὴς γιὰ νὰ 'ρτω».
Κι' ἀπολοᾶτ' ἡ μάνα της τοῦτον τὸν λόον λέει·
«'Η μάνα του ἔν' Σαρακηνὴ κι' ὁ κύρις του 'Οβραῖος
καὶ κεῖνος πολλοῦριστος, γαμπρὸν ἒν τὸν ἐθέλω».
Κι' ἀπολοᾶτ' ὁ κύρις της τοῦτον τὸν λόον λέει·
«'Η μάνα ποὺ τὴν ἐγέννησεν ἐννὰ γεννήση κι' ἄλλες,
καὶ κύρις ποὺ τὴν ἔσπειρεν, ἐννὰ σπείρη κι' ἄλλες,
καὶ πάλ' ἐγιὼ τὸν Διεννῆν γαμπρὸν ἐννὰ τὸν κάμω».
Φτερνιστηρκὰ Χιλιοπαπποῦς στοῦ Διεννῆ καὶ πάει·
καὶ ποὺ τὸν εἶεν Διεννὴς πολλὲς χαρὲς ἐμπαίννει.
«Καλῶς ἦρτες, Χιλιοπαπποῦ, μὲ τὰ καλὰ μαντᾶτα.
—Κακῶς ἦρτε Χιλιοπαπποῦς μὲ τὰ κακὰ μαντᾶτα,
κι' ὄνταν μὲ εἶδαν οἱ ἄρκοντες ἐπροσηκώθηκάν μου.
Καλῶς ἦρτε Χιλιοπαπποῦς (κλπ. ὡς ἐν στίχ. 38-50)
Καὶ κεῖ χαμαὶ ὁ Διεννὴς ἀρκώθη κι' ἐθυμώθη·
«Κατέβα, βρὲ Χιλιοπαπποῦ, ἀπὸ τὸν μαῦρον κάτω,
τὰ ροῦχά μ' ἔν' ποὺ ζούρωσες καὶ τ' ἅρματα μ' ἀγίωσες
τὸν μαῦρον ἔν' ποὺ 'κούτσανες καὶ τώρ' ἴντα νὰ κάμω;»
Βκάλλει φορεῖ τὰ ροῦχά του, ζώννεται τ' ἅρματά του
πηᾷ κι' ἐκααλλίκεψε τὸν πέρκαλλον τὸν μαῦρον.
«Κι' ἀπόμεινέ μου, Διεννή, γιὰ νὰ σοῦ παραγγείλω·
καὶ πιάσε τοῦτο τὸ στρατίν, τοῦτο τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει σε κεῖ πάνω στὸ τουμπάλιν,
ἔχει πευκάρκα ὄμορφα καὶ κόψ' ἕνα πευκάριν,
καὶ κάτσε καὶ πελέκα το ἕνα καλὸν βιολάριν,,
καὶ παῖζέ το καὶ γαληνά, καὶ γαληνὰ τραούδα,
καὶ τὰ πουλλιὰ τοῦ οὐρανοῦ πᾶσι μητά σου οὗλα,
κι' ἡ κόρη ἐννὰ γελαστῇ νὰ βκῇ στὸ παναθύριν,
κι' ἂν ἦσ' ἄξιος κι' ἀπότρομος ἁρπάσσεις την καὶ φεύκεις».
Ἔτσι σὰν τοῦ 'πεν ἔκαμεν, ὡσὰν τοῦ παραγγέλλει,
καὶ πιάννει οὗλον τὸν στρατὶν (κλπ. ὡς ἐν στίχ. 64-70.)
καὶ κεῖνος ἦταν ἄξιος ἁρπάσσει την καὶ φεύκει.
Ἄλλοι μαχαῖρκα πιάσασι καὶ ἄλλοι μὲ τὲς πάλλες,
κι' εὑρίσκει πέτρες ριζιμιές, στέκεται καὶ πεζεύκει·
στέκεται διαλοΐζεται ἀτός του κι' ἀπατός του·
«Νὰ μὲν τὴν πάρω μὲ σπαθὶν κι' ἔν' ἀντροπὴ δική μου».
Στέκεται διαλοΐζεται ἀτός του κι' ἀπατός του·
«Μὲν ἔχ' ἡ πέτρα δράκοντα καὶ βκῇ καὶ φᾷ τὴν κόρην;»
Γροθιὰν τῆς πέτρας ἔδωκε κι' ἐβγῆκεν ἕνας δράκος·
μίαν μουστουνιὰν ἔδωκέν του καὶ στραβομασελλίζει·
«Ἔγλεπε δράκοντ' ἔγλεπε, ἔγλεπε τὴν κυράν σου».
Φτερνιστηρκὰ τοῦ μαύρου του στὸν 'Αλιάντρη πάει,
στὸ γύρισμα τ' ἀππάρου του 'ρτόννει τὴν πεθθεράν του.
«Κι' ἀπόμεινε, γαμπρούλλη μου, νὰ πάρης τὰ προικιά της.

—'Απροίκιστην τὴν ἔθελα κι' ἀπροίκιστην τὴν παίρνω.
'Η μάνα μου ἔν Σαρακηνὴ (κλπ. ὡς ἐν στίχ. 45-46)
Καὶ μίαν σπαθιὰ τῆς ἔδωκε τὴν κεφαλήν της κόβκει.
Στὸ γύρισμα τ' ἀππάρου του 'ρτόννει τὸν πεθθερόν του
«Κι' ἀπόμεινε γαμπρούλη μου (κλπ. ὡς ἐν στίχ. 86-89).

ιβ') Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΑ

'Ο ρήας τῆς 'Ανατολῆς τζ' ὁ βασιλιᾶς τῆς Δύσης
συμβούλιον ἐκάμασιν συμπεθθερκὰν νὰ κάμουν.
Ξεῆκαν τζ'αὶ καλέσασιν π' 'Ανατολὴν ὡς Δύσην
ὄσσους σεπάζ' ὁ οὐρανὸς τζ' ὄσσους ἡβράζ' ὁ ἥλιος.
Καλέσαν τοὺς Κατσίγγανους νὰ πάσιν εἰς τοὺς γάμους,
τοῦ Γιαννακοῦ τὴν προξενοῦν τζ'αὶ θὲν νὰ τοὺς ἁρμάσουν.
Τζ'αὶ μνιὰν ἁγίαν Τζ' ερκατζ'ήν, δεσποτιτζ'ὴν ἡμέραν,
ἐξέηκεν ὁ Διενὴς ἐτζ'εῖνος στὸ τζ'υνήιν.
Περτίτζ'ιν ἐκακκούρισεν, εὐτὺς τὸ σαΐττεύκει.
Οἱ τρεῖς, οἱ τρεῖς Κατσίγγανοι στὴν αὐκοποταμοῦσαν,
στὸν γάμον ἐπηαίνασιν, μεγάλην ξήην εἶχαν.
Ἕνας ξηάτουν γιὰ σπαθὶ τσ' ὁ ἄλλος γιὰ κοντάρι,
ὁ τρίτος τζ' ὁ καλλίττερος γιὰ μνιὰν αὐλὴν ξηᾶτι.
«Σὰν τοῦ Λεβάντου τὴν αὐλήν, ἄλλην αὐλὴν ἒν εἶα.
'Απτ' ἔσσω ἒν μὲ τὸ ψηφὶν τζ' ἀπτ' ἔξω μὲ τὸν τόρνον,
τζ'αὶ μέσα κόρη κάθεται, τοῦ ἥλιου φέγγος ἔσ'ει.
Ἔσ'ει φεγγάριν πρόσωπο, τὸν ἥλιον μηλοβούτσια,
δκυὸ ἄστρη ποὺ τὸν οὐρανὸν ἔσ'ει καμαροφρύδκια.
Τοῦ Γιαννακοῦ τὴν προξενοῦν τζ'αὶ θὲν νὰ τοὺς ἁρμάσουν,
τοῦ Γιαννακοῦ ἒν πρέπει του παρὰ τοῦ Διενάτζ'η,
πού 'ν' ἄξιος τζ' ἔναι πότορμος, γιὰ νὰ τὴν ἐβλεπίση».
'Ο Διενὴς ἔν π' ἄκουσε τὴλ λέξιν ἀπού λέουν,
τὸ τρικλαππήιν ἔπκιασεν τζ' ἐπῆεν τζ' ἔφτασέν τους·
Πρῶτα διᾷ τους μουστουνιὰν τζ' αἱ ὕστερα ρωτᾷ τους·
«Πέτε μου, βρὲ Κατσίγγανοι, ἰντά 'ν' πού ἐξηᾶστε;
Τζ'αὶ πέτε μου τζ'αὶ τὸ ποίημαν στὴν αὐκοποταμοῦσαν.
—Χαμμάζομέσ' σε, Διενή, τὰ λόγια πού μᾶς λέεις.
Πρῶτα διᾷς μας μουστουνιὰν τζ'αὶ ὕστερα ρωτᾷς μας.
Ἔπαρ' μας λλίην πομονήν, λλίην καρτερωσύνην,
νὰ φέρουν φῶς τὰ μμάδκια μας, τζ'αὶ νοῦν ἡ τζ'εφαλή μας,
τζ'αὶ λοϊσμὸν τὰ μήλη μας, τζ'αὶ μεῖς νὰ σοῦ τὸ ποῦμεν».
Παίρνει τους λλίην πομονήν, λλίην καρτερωσύνην,
ἐφέραφ φῶς τὰ μμάδκια τους, τζ'αὶ νοῦν ἡ τζ'εφαλή τους,
τζ'αὶ λοϊσμὸν τὰ μήλη τους, σταθῆκαν νὰ τοῦ ποῦσιν.
«Ὅσον κόσμον ἔϋρισα, τζ' ὅσες αὐλὲς ἂν εἶα,

ιβ') *Η κόρη τοῦ Λεβάντη τοῦ Βασιλέα.* Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι ὡς πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον τοιοῦτον, ια') Τῆς ἀπαγωγῆς τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ, παραλλαγὴ πληρεστέρα ἢ μᾶλλον πολυπλοκωτέρα. Καὶ τὸ ᾆσμα τοῦτο συνδέεται στενότατα μὲ τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς σημεῖα ὡς καὶ τὸ προηγούμενον. Βλέπε σχετικῶς παραπομπὰς εἰς ὑποσημειώσεις καὶ σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους σημειωθείσας εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς. Πρβλ. ὡσαύτως τοῦ παρόντος ᾄσματος στίχ. 145 ἑξ. καὶ 157 ἑξ. πρὸς ὑποσημ. καὶ σχετικὰ χωρία ἐν Α 1900 ἑξ., Α 3289—3300 καὶ Α 3313, Α 3387 ἑξ., Α 4544 ἑξ. Ἐπίσης πρβλ. στίχ. 165 πρὸς Α 2087, στίχ. 193 πρὸς Α 2062 ἑξ. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 140–149. Βλέπε ὡσαύτως βιβλιογραφικὰς παραπομπὰς τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς.

σὰν τοῦ Λεβάντου τὴν αὐλήν, ἄλλην αὐλὴν ἔν εἶα.
Ἀπτ' ἔσσω ἔν μὲ τὸ ψηφίν, τζ' ἀπτ' ἔξω μὲ τὸν τόρνον,
τζ'αἰ μέσα κόρη κάθεται, τοῦ ἥλιου φέγγος ἔσ'ει.
Ἔσ'ει φεγγάριν πρόσωπο, τὸν ἥλιον μηλοβούτσια,
δκυὸ ἄστρη ποὺ τὸν οὐρανὸν ἔσ'ει καμαροφρύδκια.
Τοῦ Γιαννακοῦ τὴν προξενοῦν, τζαὶ θὲν νὰ τοὺς ἁρμάσουν,
τοῦ Γιαννακοῦ ἔν πρέπει του παρὰ σένα Διενάτζ'η,
ποὺ 'σ' ἄξιος τζ'εἶσαι πότορμος, γιὰ νὰ τὴν ἐβλεπίσῃς».
Τζ'αἰ ποὺ τ' ἀκούει Διενής, πολλὲς χαρὲς παθθαίνει,
περτίτζ'ιν ποὺ τὸ σ'έριν του εὐτὺς τὸ ποσκλαβώννει.
«Ἄμε τζ'αἰ σού, περτίτζ'ιν μου, στὸν τόπον ἀποὺ ἦσουν,
τζ'ἀφοῦς ἠζκιοῦσιν τὰ πολλά, νὰ ζκῆς τζ'αἰ σὺ μιτὰ τους».
Τζ'αἰ πολοήθην τζ'εἶπεν τους, τζ'αἰ λέει τζ'αἰ λαλεῖ τους·
«Γλήορα, βρὲ Κατσίγγανοι, προξενητὲς νὰ πάτε».
Τζ'αἰ πολλοοῦνται τζ' εἶπαν του, τζ'αἰ λέουν τσ'αἰ λαλοῦν του·
«Στὸγ γάμον μᾶς καλέσασιν, προξενητὲς ἔν πάμεν».
Τζ' εὗρε τὸν Φιλιοπαπποῦν, προξενητὴς νὰ πάῃ.
Ὁ λόος ἔν ἐτέλειωσεν, ἡ ὥρα ἔν πομένει,
χωρεῖς τζ'αἰ τὸ Φιλιοπαπποῦν τὸν κάμπον τζ' ἀνεφαίνει.
Τζ'αἰ ποὺ τὸν εἶε Διενής, πολλὲς χαρὲς παθθαίνει.
Τζ'αἰ πολοήθην τζ'εἶπεν του, τζ'αἰ λέει τζ'αἰ λαλεῖ του·
«Γλήορα, τζ'αἰ Φιλιοπαπποῦ, προξενητὴς νὰ πάῃς».
Τζ'αἰ πολοήθην τζ'εἶπεν του, τζ'αἰ λέει τζ'αἰ λαλεῖ του·
«Ἐννιὰ χρονοὺς ἔσ'ει ἀπού μαι σκλαβωμένος,
τὸν πόλεμον κερτέψαμεν στὴμ Πόληθ θὲν νὰ πάω.
Τὰ ροῦχα μου ζουρώθησαν, τ' ἅρματά μου ἁγιῶσαν,
τζ'αἰ ἡ νουρὰ τοῦ μαύρου μου φτεῖρες ἐγεμῶσαν,
τζ'ὁ μαῦρος μου ποστάθηκεν, προξενητὴς ἔν πάω».
Τζ'αἰ πολοᾶται Διενής Φιλιοπαπποῦ τζ'αἰ λέει·
«Δκιῶ σου τζ'αἰ τὰ ροῦχα μου, δκιῶ σου τ' ἅρματά μου,
δκιῶ σου τζ'αἰ τὸ μαῦρον μου, γιὰ νὰ καβαλλίτζ'έψῃς».
Φιλιοπαπποῦς φοήθηκεν τζ'αἰ γύρεψεν νὰ φύῃ,
τὸ τρικλαππῆιν ἔπκιασεν τζ'αἰ πῆεν τζ' ἔφτασέν τον.
Διᾶ του τζ'αἰ τὰ ροῦχα του, διᾶ του τ' ἅρματά του,
πηδᾶ τζ'αἰ καβαλλίτζ'εψε, τζ'αἰ λάμνησεν νὰ πάῃ.
Ὁ Διενὴς ἐξήχασε γιὰ νὰ τοῦ παραντζ'είλῃ,
τζ'αἰ μνιὰν σφυρκὰν τοῦ ἔβαλεν, εὐτὺς τ' ἀπίσω στράφῃ.
Τζ' ἐπολοήθην τζ' εἶπεν του, τζ'αἰ λέει τζ'αἰ λαλεῖ του·
«Ἴντα μὲ θέλεις, Διενή, γιὰ νὰ μοῦ παραντζ'είλῃς;»
Τζ'αἰ πολοᾶται Διενής, Φιλιοπαπποῦ τζ'αἰ λέει·
«Ἐννιὰ ὧρες ἡ ἡμεροῦ
τὲς τρεῖς νὰ πᾷς, τὲς τρεῖς νὰ ρτῇς, τὲς τρεῖς νὰ μοῦ συντύσ'ῃς».
Ὅσον νὰ πῇ «ἔσ'ετε γειάν», ἐπῆεν σ'ίλια μίλια,
ὅσον νὰ τοῦ πολοηθοῦν, σ'ίλια τζ'αἰ πεντακόσια,
στὲς τρεῖς ὧρες τῆς ἡμεροῦς ἐμπέην εἰς τὸγ γάμον.
Ἄμμον εἶσ'εν ἡ θάλασσα τ' ἀσκέριν ἔν περίτου.
Ἐτζ'εῖ ἐπαῖζαν τὰ βκιολλιά, ἐπαῖζαν τὰ λαοῦτα,
τζ'αἰ ποὺ τὸν εἶδαν ἄρκοντες σηκώθηκαν στὸ πόδι.
«Καλῶς ἦρτες Φιλιοπαπποῦ, νὰ φᾷς νὰ πκῇς μιτά μας,
νὰ φᾷς ἄφρην τοῦ λαοῦ, νὰ φᾷς ὀφτὸν περτίτζ'ιν,
νὰ φᾷς ἀρκοτζ'εράμιον, ποὺ τρῶν οἱ φουσκωμένοι,
νὰ πκῇς γλυκύποτον κρασίν, ποὺ πίννουν φουμισμένοι,
ποὺ πίνουν το τζ'οἱ ἄρρωστοι τζ'αἰ βρέθουνται γιαμμένοι».

Τζ'αἰ πολοᾶται τζ'εἶπεν τους, τζ'αἰ λέει τζ'αἰ λαλεῖ τους·
«Ὁ Διενὴς μὲ ἔπεψε, γιὰ νὰ τὸν προξενήσω.
Τοῦ Γιαννακοῦ τὴν προξενοῦν τζ'αἰ θὲν νὰ τοὺς ἁρμάσουν,
τοῦ Γιαννακοῦ ἔν πρέπει του παρὰ τοῦ Διενάτζ'η,
ποὺ ν' ἄξιος τζ'ἔναι πότορμος, γιὰ νὰ τὴν ἐβλεπίσῃ».
Τζ'αἰ ποὺ τ' ἀκούουν ἄρκοντες, πολλὰ τοὺς κακοφάνην.
«Ἔν τοῦ τὸ εἶπουν μνιὰν τζ'αἰ δκυό, τζ'αἰ τέσσερις τζ'αἰ πέντε,
ὁ τζ'ύρης του ἔσ Σαρατζ'ηνὸς τζ'ἡ μάνα του τὸν Ὀβραΐσσα,
τζ'αἰ φτάννει ἀπὸ τρεῖς γεννιὲς γαμπρὸν τζ'αἰ δὲν τὸθ' θέλω;»
Τζ'αἰ ποὺ τ' ἀκούει Φιλιοπαπποῦς, εὐτὺς τὰ πίσω στράφην.
Ἐστύλλωσεν ὁ ἥλιος, τζ'αἰ βρέθηκεν κοντά του.
Τζ'αἰ ποὺ τὸν εἶε Διενής, πολλὲς χαρὲς παθθαίννει·
«Καλῶς ἦρτε Φιλιοπαπποῦς μὲ τὰ καλὰ χαπάρκα».
Τζ'αἰ πολοᾶται Φιλιοπαπποῦς τοῦ Διενῆ τζ'αἰ λέει·
«Κακῶς ἦρτε Φιλιοπαπποῦς μὲ τὰ κακὰ χαπάρκα.
Ὁ τζ'ύρης σὸς Σαρατζ'ηνὸς τζ'ἡ μάννα σὸν Ὀβραΐσσα,
τζ'αἰ φτάννεις ἀπὸ τρεῖς γεννιὲς γαμπρὸν τζ'αἰ δὲς σὲ θέλουν».
Τζ'αἰ ποὺ τ' ἀκούει Διενής, πολλὰ τοῦ κακοφάνην·
«Κατέβα ποὺ τὸμ μαῦρον μου, τυρὶ σαρατζ'ιασμένον,
τζ'αἰ κρομμύιν ἄκαπο, τζ'αἰ εἶσαι βρωμισμένον.
Τὰ ροῦχα μου ἐζούρωσες, τ' ἅρματά μου ἁγιῶσες,
τζ'αἰ τὴν νουρὰν τοῦ μαύρου μου φτεῖρες τὴν ἐγεμῶσες».
Διᾶ του τζ'αἰ τὰ ροῦχα του, διᾶ του τ' ἅρματά του,
διᾶ του τζ'αἰ τὸμ μαῦρον του, πηδᾶ καβαλλιτζ'εύκει.
Τζ' ὅσον νὰ πῇ, «ἔσ'ετε γειάν», ἐπῆεν σ'ίλια μίλια,
ὅσον νὰ τοῦ πολοηθοῦν, σ'ίλια τζ'αἰ πεντακόσια.
Φιλιοπαπποῦς ἐξήχασεν γιὰ νὰ τοῦ παραντζ'είλῃ,
τζ'αἰ μνιὰν σφυρκὰν τοῦ ἔβαλεν, εὐτὺς τὰ πίσω στράφην.
Τζ'αἰ πολοᾶται Φιλιοπαπποῦς, τοῦ Διενῆ τζ'αἰ λέει·
«Πόμεινε τώρα, Διενή, γιὰ νὰ σοῦ παραντζ'είλω.
Ἂν πκιάσῃς τὴν παραντζ'ελιάν, τὴν νιόνυφφην νὰ κλέψῃς.
Τζ'αἰ πκιάσε τοῦτον τὸν στρατίν, τοῦτον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτι βκάλλει σε σὲ δασερὸν λιβάιν,
τζ' εὗρε δασερὴν ἐλιάν, πουκάτω νὰ πεζέψῃς,
τζ'αἰ κόψε κούρμην τῆς ἐλιᾶς τζ'αἰ κάμε μνιὰν ταμπούραν,
σκότωσε φείδκια τζ'αἰ θερκὰ τζ'αἰ βάλλε του τὲς κόρτες
τζ'αἰ βάρ' τὲς μαῦρες γιὰ χοντρές, τὲς ἄσπρες γιὰ μεντζάνες,
τότες νὰ παίξ' ὁ ττ̣αμπουρᾶς τοῦ κόσμου τὲς γλυκάες».
Καθὼς τοῦ εἶπεν ἔκαμεν, καθὼς τοῦ παραντζ'έλλει.
Ἔπκιασεν τζ'εῖνον τὸ στρατίν, τζ'εῖνον τὸ μονοπάτιν
τὸ μονοπάτι βκάλλει τον σὲ δασερὸν λιβάιν,
τζ' εὗρ σκει δασερὴν ἐλιὰν πουκάτω τζ'αἰ πεζεύκει,
τζ'αἰ κόβγει κούρμην τῆς ἐλιᾶς τζ'αἰ κάμνει τὴν ταμπούραν,
σκοτώννει φείδκια καὶ θερκὰ τζ'αἰ βάλλει του τὲς κόρτες,
βάλλει τὲς μαῦρες γιὰ χοντρές, τὲς ἄσπρες γιὰ μεντζάνες,
τζ'αἰ ἔπαιξεν ὁ ττ̣αμπουρᾶς τοῦ κόσμου τὲς γλυκάες·
τζ'αἰ τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ χαμαὶ ἐτζ'ιλαοῦσαν,
τζ'αἰ τὰ θερκὰ στὲς τρύπες τους, τζ'εῖνα ἀρκολοηθῆκαν.
Ποὺ τὲς χαρὲς του τὲς πολλὲς πηδᾶ καβαλλιτζ'εύκει,
ἐτσὰ κατὰ τὰ δειλινὰ μέσα 'ς τὸγ γάμον μπαίνει.
Ἀπτ' ἔξω ἀποὺ τὸ τεισ'ιὸν γύρνει τζ'αἰ πεζεύκει,
τζ' ἔπκιασε τζ'αἰ τὸν ττ̣αμπουρᾶν εὐτὺς εἰς τὸ σ'έριν,
τζ' ἔπαιξεν ὁ ττ̣αμπουρᾶς τοῦ κόσμου τὲς γλυκάες.

Πού τὴν γλυκάαν τὴν πολλὴν ὁ κόσμος ἐσπαγιάστην.
«Πoῦ τὸν ηὗρες, Διενή, τὸν ταμπουρᾶν τζ'αὶ παίζεις;»
Τζ'αὶ πολοᾶται Διενὴς τῆς νιόνυφφης τζ'αὶ λέει.
«Ἂν πάῃς μὲ τὸγ Γιαννακόν, πολλὰ κακὰ ἔν νά σ'ῃς
ἂν πάῃς μὲ τὸδ Διενή, πολλὰ καλὰ ἔν νά σ'ῃς».
Τζ'αὶ πολοᾶται νιόνυφφη, τοῦ Διενῆ τζ'αὶ λέει·
«Ἔς σου πιστεύκω, Διενή, ἂν μές σε δοτζ'ιμάσω.
Ἔχω διτζ'ίμιν ἔσσω μου, κάτω γιὰ νὰ τὸ σύρω,
στὲς φοῦχτες σου βαστάχνεις το, πάνω νὰ μοῦ τὸ σύρῃς;»
Τζ'αὶ πολοᾶται Διενής, τζ'αὶ λέει τζ'αὶ λαλεῖ της·
«Τζ'αὶ κουντιστόν το ρίψε σύ, γιὰ νὰ μὲ δοτζ'ιμάσῃς».
Τὸ τρικλαππῆιν ἔπκιασε τζ'αὶ πάει στὸ διτζ'ίμιν,
τζ'αὶ κουντιστὸν τὸ ἔφερε τζ'αὶ πάει φοῦντα κάτω.
Τό ναν του παίζει τταμπουρᾶν, τ' ἄλλο πκιάννει διτζ'ίμιν,
πίσω του τὸ ἐπέταξεν τζ'αὶ πῆεν ἔναμ μίλιν.
Τζ'αὶ ποὺ τὸν εἶεν νιόνυφφη, πολλὲς χαρὲς παθθαίνει,
σωρεύει τζ'αὶ τὰ ροῦχα της τζ'αὶ κάμνει φοῦντα κάτω.
Ἔπεσεν μές στὸ σ'έριν του σὰν μῆλον μυρωᾶτον.
Ἐκρόκατσεν τὸμ μαῦρον του, πίσω του τὴν πετάσσει.
Φτερνιστηρκὰν τοῦ μαύρου του, τζ' ἐλάμνησεν τζ'αὶ πάει.
Ὅτι τζ' ἐπάψαν τὰ βκιολιὰ τζ' ἐπκιάσαν τὰ λαοῦτα,
ἔπκιασεν τζ' ὁ τταμπουρᾶς τοῦ κόσμου τὲς γλυκάες,
τὴν νιόνυφφην γυρεύκουν την τζ'αὶ πκιὸν ἔν τὴν ηὑρίσκουν.
Τζ'αὶ ταπισὸν τοῦ Διενῆ σὰν τ' ἄστρη σὰν τὰ φύλλα,
ἀποὺ τουν οὖλλον ἄρκοντες τζ' οὖλλον ἀντρειωμένοι.
Τζ'αὶ ταπισὸν τοῦ Διενῆ, τὴν νιόνυφφην νὰ πκιάσουν,
τὸδ Διενὴν γυρεύκουν τον, τζ'αὶ ποῦ ἔν νὰ τὸν εὕρουν!
Θέλεις τζ'είνου ἡ τύσ'η του, θέλεις τὸ ριζικόν του,
τὸγ Γιαννακὸν ἔν πόπλασε στὸδ δρόμον τζ'αὶ πηαίννει.
Πού τὴν δεξιάν του τὴν μερκὰν ὀγδόντα σ'ιλιάες.
πού τὴν ζαβράν του τὴν μερκὰν ὡς ἑκατὸν σ'ιλιάες.
Τζ'αὶ τζ'αχαμαὶ ἀνέφανεν ἔναν μικρόν φουσᾶτον,
τῶν ἐνενήντα φλάμπουρων, τῶν σ'ίλιων σ'ιλιάων,
τὴν νιόνυφφην ἀχρώνισαν τζ'αὶ θὲν νὰ τοῦ τὴν πάρουν.
Ἄμμον εἶσ'εν ἡ θάλασσα τ' ἀσκέριν ἔν περίτου,
τζ'αὶ πάνω του τσιππώσασι τὴν νιόνυφφην νὰ πκιάσουν.
Ἐτραύησε στὴν κόξαν του, τζ'αὶ τὸ σπαθὶν του πκιάννει,
τζ'αὶ ἄκρες ἄκρες ἔπκιασεν, τσ'οἱ μέσες ἐλλιάναν.
Ἐτζ'εῖνος ἐφοήθηκεν πῶς ἔν νὰ τοῦ τὴν πάρουν,
φρετνιστηρκὰν τοῦ μαύρου του πάνω σ' βουνὸν ἤβκα'ννει.
Τὸ σ'ιλλιολίτριν του ραβτὶν χαμαὶ τζ'αὶ τὸ κουμπίζει,
τὴν νιόνυφφην ἐπέζεψεν, ἐτζ'είνη ἐφοήθην.
Τζ'αὶ πολοᾶται Διενής, τῆς νιόνυφφης τζ'αὶ λέει.
«Τζ'αὶ μέφ φοᾶσαι νιόνυφφη, τζ' ἐγιὼ 'ν' νὰ σὲ γλυτώσω,
τζ'αὶ πέ μου τζ'αὶ τὸν τζ'ύρην σου, πέ μου τζ'αὶ τὴγ γενιά σου».
Τζ'αὶ πολοήθην νιόνυφφη, τοῦ Διενῆ τζ'αὶ λέει·
«Ὅσοι φοροῦν τὰ κότζ'ινα ἔν τὰ γεννητικά μου,
ὅσοι φοροῦν τὰ πράσινα ἔν παππογεννικά μου».
Τὸμ μαῦρον ἐκαβαλλίτζ'εψεν εἰς τὸν καβκᾶν νὰ πάῃ.
Φτερνιστηρκὰν τοῦ μαύρου του, ὁ μαῦρος ἐν πηαίνει.
Τζ'αὶ πολοᾶται ὁ μαῦρος του, τζ'αὶ λέει τζ'αὶ λαλεῖ του·
«Τὸ λίθος ἔσ'ει δράκοντα, τὸ λίθος ἔσ'ει λιόντα,
τὴν νιόνυφφην τρώσ σου την, τζ'αὶ πκιὸν ἔν τὴν ηὑρίσκεις».

Τζ'αὶ ποὺ τ' ἀκούει Διενής, εὐτὺς τὰ πίσω στράφην.
Μπῆει τὸν μιαλιώναν του, λίθον τζ' ἀνακατώννει,
βρίσκει τὸν δράκον τζ'αὶ δειπνᾷ, τὸν λιόνταν τζ'αὶ τζ'οιμᾶται.
Διᾷ τοῦ δράκου μνιὰν κλωτσιάν, κάμνει τον δκυὸ κομμάδκια,
διᾷ τοῦ λιόντα φουχταλιάν, βκάλλει του δκυὸ του μμάδκια.
«Τζ'αὶ μεῖνε βρὲ σ'υλλόσται, τὴν νιόνυφφην νὰ βλέπῃς».
Τοῦ μαύρου ἐκαβαλλίτζ'εψεν εἰς τὸν καβκᾶν νὰ πάῃ.
Τὸ σ'ιλιολίτριν του ραβτὶ στὸ σ'έριν του τὸ πκιάννει,
τζ'αὶ ἄκρες ἄκρες ἔπκιασεν, τζ'οἱ μέσες ἐλλιάναν,
εἰς τὰ κλωθοῦρίσματα βρίσκει τὴν πεθθεράν του,
τζ'αὶ μνιὰν σπαθκιὰν τῆς ἔδωσε, κόβκει τὰ δκυό της σ'έρκια.
«Τζ' ἐν μοῦ τὸ εἶπεν μνιὰν τζ'αὶ δκυὸ τζ'αὶ τέσσερις τζ'αὶ πέντε,
ὁ τζ'ύρης μὸς Σαρατζ'ηνὸς τζ' ἡ μάνα μὸν Ὀβραῖσσα,
τζ'αὶ φτάννω ἀπὸ τρεῖς γεννιὲς γαμπρὸν τζ'αὶ δὲν μὲ θέλεις;
Τώρα ποὺ τὴν ἔπκιασα, ἵντα μπορεῖς νὰ κάμῃς;»
Φτερνιστηρκὰν τοῦ μαύρου του, πάνω βουνὸν ἤβκαίννει,
πίσω του τὴν ἐπέταξε, στὸν τζ'ύρην του τζ'αὶ πάει.
Αὔριον ἔν Τζ'ερκατζ'ὴ τζ'αὶ πιθαρκοῦ ἔν Τρίτη,
τζ' εἴπασιν οἱ ἄρκοντες ποθαίν' ὁ γιὸς τ' Ἀκρίτη.
Ἐτζ'εῖνος, ποὺ τὸ ἔβκαλεν σὰν ποιητὴς λοᾶται,
τζ'είνου πρέπει μακάριση, τζ'αὶ μέναν τὸ σπολλάτε.

ιγ') ΤΗ ΓΙΑΝΝ' Ο ΓΑΜΟΣ

Γιάννες ἐποῖκεν κάλεσμαν, Γιάννες ἐποῖκεν γάμον,
λαλεῖ καὶ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ, λαλεῖ τῆς γῆς τὰ φύλλα,
τὸν βασιλέαν παράνυφον, τὸν υἱὸν ἀτ φλαμπουριάτεν,
τὸν Κιμισκὴν κ' ἐλάλεσεν, τὸν Κιμισκὴν τὸν Γιάννεν.
Τὴν σκεπαριὰν ἐπέρπαξεν καὶ ἄρ' στ' ὁρμὰν ἐξέβεν·
ὀξέαν ξύλον ἔκοψεν, τῆ δάφνης τὴν καρδίαν,
ταμπούραν ἐκατώρθωνεν, ταμπούραν κατορθώνει,
ὀφείδια κόρδας ἔβαλεν, στραφτάρας κοβοτσούτσας,
πῆγεν κι ἀτὸς ἐπέζεψεν ἀπὲς σσὸν γαμοστόλον.
Τσάλια, τσάλια τὴν ταμπουρὰν καὶ κελαϊδεῖ μαγείας,
κι ἂν κ' ἐν μαγεύ' τὸν νέγαμον κι ὅλον τὸν γαμοστόλον,
κι ἂν κ' ἐν μαγεύ' τὴν νεγάμψαν κ' ἐβγάλ' ἄς σὸ νυμφίον.
«Χάρισον, Γιάννε, χάρισμαν, γιὰ χάρισον τὴν νύφεν.
—Ἀοῦτα χιλοφούλιρα ἄς εἶν τῆ νύφες χάρι.
—Ἀτὰ τὰ χιλοφίλιρα νύφεν καλὰ κὶ σῶνε.
Χάρισον, Γιάννε, χάρισον κόσμον καὶ κοσμοδόνια,
κοσμοδόνια καὶ τ' ἀηδόν', τὰ τρία χαμελέτας,
τ' ἕνας ἀλέθει τὸ γάλαν, καὶ τἄλλο πὰ τὸ μέλι».

ιγ') *Τῇ Γιανν' ὁ γάμος*. Τὸ ἀνωτέρω εἶναι παραλλαγὴ κατὰ πολὺ ἁπλουστέρα καὶ βραχυτέρα τῶν δύο προηγουμένων δημωδῶν ᾀσμάτων, περιορίζεται δὲ ὡς πρὸς τὸ θέμα εἰς τὰ τοῦ μαγικοῦ μουσικοῦ ὀργάνου, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἥρως τοῦ ᾄσματος ἀπάγει τὴν νεόνυμφον. Συνεπῶς καὶ τὸ ᾆσμα τοῦτο σχετίζεται μὲ τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους, ὡς καὶ τὰ δύο προηγούμενα. Βλέπε σχετικὰς παραπομπὰς εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῶν δύο ἀνωτέρω ᾀσμάτων. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Μελανοφρύδου. Ἡ ἐν Πόντῳ Ἑλληνικὴ γλῶσσα (Βατοὺμ 1911) σελ. 52. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 149—150. Παραλλαγὰς τοῦ ᾄσματος βλέπε ἐν Λαογραφίας Ε' 78—80. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ ᾆσμα τῆς παρούσης συλλογῆς ιστ') Κάλεσμα κάνει ὁ βασιλιάς.

ιδ') Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΗ

Ὡς ἔτρωγα κι' ὡς ἔπινα σὲ μαρμαρένια τάβλα,
ὁ μαῦρος μου χλιμίντρισε καὶ τὸ σπαθί μου ἐρράη,
κ' ἐμένα ὁ νοῦς μου τό βαλε, παντρεύουν τὴν καλή μου,
μὲ κάποιον ἄλλον τὴ βλογοῦν κ' ἐκείνη δὲν τὸν θέλει,
παντρεναρραβωνιάζουν την κ' ἐμένα μ' ἀστοχοῦνε.
Περνῶ καὶ πάω στοὺς μαύρους μου, τοὺς ἐβδομηνταπέντε.
«Μαῦροι μου ἀκριβοτάγιστοι καὶ μοσκαναθρεμμένοι,
ποιὸς εἶν' ἀψὺς καὶ γλήγορος, νὰ τὸν καβαλλικέψω,
ν' ἀστράψη στὴν ἀνατολὴ καὶ νὰ βρεθῆ στὴ δύση;»
Οἱ μαῦροι μου ὅσοι τ' ἄκουσαν οὖλοι βουβοὶ ἀπομεῖναν,
κι' ὅσες φοράδες τ' ἄκουσαν ἔρρηξαν τὰ πουλάρια·
κ' ἕνας γρίβας παλιόγριβας, σαρανταπληγιασμένος,
κεῖνος ἀπολογήθηκε, γυρίζει καὶ μοῦ λέει.
«Ἐγὼ εἶμαι ἀψὺς καὶ γλήγορος νὰ πάγω ὅθε κι' ἂν εἶναι.
Ὁπού εἶναι γάμος καὶ χαρὰ πάνε τὰ νιὰ πουλάρια,
ὁπού εἶναι πόλεμος φρικτὸς παίρνουν ἐμὲ τὸ γέρο.
Ἐγὼ εἶμαι γέρος κι' ἄχαρος, ταξίδια δὲ μοῦ πρέπουν,
μὰ γιὰ χατίρι τῆς κυρᾶς νὰ μακροταξιδέψω,
ὁπού μ' ἀκριβοτάγιζε στὸ γῦρο τῆς ποδιᾶς της,
κι' ὁπού μ' ἀκριβοπότιζε στὴ χοῦφτα τοῦ χεριοῦ της.
Μόν' δέσε τὸ κεφάλι σου μὲ δυὸ μὲ τρία μαντήλια,
καὶ σφίξε τὴ μεσοῦλα σου μὲ δυὸ μὲ τρία ζουννάρια,
νὰ μὴ σὲ φάη ἡ βουὴ καὶ ντραλιστῆς καὶ πέσης.
Καὶ μὴ σὲ πάρη κουρτεσιὰ καὶ βάλης φτερνιστῆρι,
καὶ θυμηθῶ τὴ νιότη μου καὶ κάμω σὰν πουλάρι,
καὶ σπείρω τὰ μυαλούδια σου σ' ἐννιὰ μοδιῶ χωράφι».
Στρώνει γοργὰ τὸ μαῦρο του, γοργὰ καβαλλικεύει.
Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του καὶ πάει σαράντα μίλλια,
καὶ μεταδευτερώνει του καὶ πάει σαρανταπέντε.
Στὴ στράταν ὁπού πήγαινε τὸ Θιὸν ἐπαρακάλει.
«Θέ μου νὰ βρῶ τὸν κύρη μου στ' ἀμπέλι νὰ κλαδεύη».

ιδ') *Ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτη.* Εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους δὲν γίνεται οὐδαμοῦ μνεία περὶ ἁρπαγῆς τῆς συζύγου τοῦ Διγενοῦς, ἀλλὰ μόνον ἀπόπειρα ἁρπαγῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀπελατῶν. Ἀπεναντίας γίνεται συχνότατα τοιοῦτος λόγος εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, ἔνθα τὸ θέμα τῆς ἁρπαγῆς τῆς γυναικὸς τοῦ Διγενοῦς ἔτυχεν εὐρυτάτης ἐπεξεργασίας. Πρβλ. σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐν Κη 115 ἑξ., Ε 1149 ἑξ., Α 2966 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2966 καὶ 2703 ἑξ. Τὸ ὡς ἀνωτέρω θέμα τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, κατὰ γνώμην μου, δὲν εἶναι πρωτοτύπου καὶ πηγαίας ἐμπνεύσεως, οὔτε προϊὸν λαϊκῶν θρύλων, ἀλλὰ προέρχεται ἐξ ἀπομιμήσεως τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους καὶ δὴ τοῦ θέματος τῆς ἀπαγωγῆς τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ, ὁπόθεν ἐλήφθησαν καὶ ἡ ἀρχικὴ ἰδέα καὶ χαρακτηριστικὰ χωρία. Βλέπε σχετικῶς παραπομπὰς καὶ συγκρίσεις τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους πρὸς σχετικοὺς στίχους τοῦ ἀμέσως ἑπομένου συγγενοῦς ᾄσματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι διέσωσε τὴν αὐθεντικωτέραν καὶ παλαιοτέραν διατύπωσιν ὡς πρὸς τὸ θέμα. Ἀντιθέτως τὸ παρὸν ᾆσμα φαίνεται μεταγενεστέρα διασκευὴ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐπεξηργασμένης εὐρύτερον καὶ τεχνικώτερον καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρουσιάζει στοιχεῖα ποιητικῆς ἀρτιότητος ἀληθοῦς μικροῦ ἀριστουργήματος ἐπικοῦ. Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω πρβλ. στίχ. 6 ἑξ. τοῦ ᾄσματος πρὸς σχετικὰ χωρία τοῦ Ἔπους ἐν Κδ 375 ἑξ., Ε 795 ἑξ., Α 1790 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 1790. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Πολίτου Ἐκλογαὶ (Ἀθῆναι 1925. β' Ἔκδοσις) ᾆσμα 75 σελ. 106 ἑξ., ἔνθα σχετικαὶ παρατηρήσεις καὶ σελ. 315, ἔνθα βιβλιογραφ. παραπομπαί. Fauriel Chants populaires de la Grèce moderne (Παρίσιοι 1824—25) τομ. Β' σ. 140. Passow Carmina popul Graeciae recen. (Λειψία 1860) 440. Φαρδύ Ἱστορία τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλλην. ἀποικίας (Ἀθῆναι 1888) σελ. 175 ἑξ. Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 8—10. Πρὸς τὸ παρὸν ᾆσμα συγγενῆ εἶναι τὰ τοῦ Κωνσταντᾶ, περὶ ὧν βλέπε ἐν Λαογραφίας Β' 64, 76, Ι' 562 ἑξ. κλπ, ὡς καὶ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ᾆσμα τῆς παρούσης συλλογῆς.

Σὰ χριστιανὸς ποὺ τό λεγε, σὰν ἅγιος ἐξακούστη,
κι' ἀπάντησε τὸν κύρη του, ποὺ κλάδευε στ' ἀμπέλι.
«Καλῶς τὰ κάνεις, γέροντα, τὸ τίνος εἶν' τ' ἀμπέλι;
—Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιᾶς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ φευγάτου.
Σήμερα τῆς καλίτσας του τῆς δίνουν ἄλλον ἄντρα,
ἐψὲς ἐπῆραν τὰ προικιὰ καὶ σήμερα τὴ νύφη.
—Παρακαλῶ σε, γέροντα, ἀλήθεια νὰ μὲ δώσης·
τάχα θὰ φτάσω στὴ χαρά, θὰ φτάσω καὶ στὸ γάμο;
—Ἂν ἔχης μαῦρο γλήγορο στὸ σπίτι τοὺς προφτάνεις,
κι' ἂν εἶν' ὀκνὸς ὁ μαῦρος σου στὴν ἐκκλησιὰ τοὺς βρίσκεις».
Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του καὶ πάει σαράντα μίλια,
καὶ μεταδευτερώνει του καὶ πάει σαρανταπέντε.
Στὴ στράταν ὁπού πήγαινε τὸ Θιὸν ἐπαρακάλει.
«Θέ μου νὰ βρῶ τὴ μάννα μου στὸν κῆπο νὰ ποτίζη!»
Σὰ χριστιανὸς ποὺ τό λεγε, σὰν ἅγιος ἐξακούστη,
κ' εὕρηκε τὴ μαννοῦλα του ποὺ πότιζε τὸν κῆπο.
«Ὥρα καλή, γερόντισσα, τὸ τίνος εἶν' ὁ κῆπος;
—Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιᾶς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ φευγάτου
ποὺ σήμερα ἡ γυναῖκα του θὰ πάρη νἄλλον ἄντρα,
ἐψὲς ἐπῆραν τὰ προικιὰ καὶ σήμερα τὴ νύφη.
Πές μου νὰ ζῆς, γερόντισσα, φτάνω κ' ἐγὼ στὸ γάμο;
Ἂν ἔχης μαῦρο γλήγορο, στὸ σπίτι τοὺς προφτάνεις,
κι' ἂν εἶν' ὀκνὸς ὁ μαῦρος σου, στὴν ἐκκλησιὰ τοὺς βρίσκεις».
Δίνει τοῦ μαύρου του βιτσιὰ στὴ χώρα κατεβαίνει.
Ἐκεῖ σιμά, ἐκεῖ κοντὰ στὴ σπίτι του νὰ φτάση,
ὁ μαῦρος του χλιμίντρισε κ' ἡ κόρη ἀναστενάζει.
«Τί ἔχεις, κόρη μ', καὶ θλίβεσαι καὶ βαριαναστενάζεις,
τὰ ροῦχα σου δὲν εἶν' καλά, ἢ τὰ φλωριά σου λίγα;
—Φωτιὰ νὰ κάψ' τὰ ροῦχα σου καὶ λάβρα τὰ φλωριά σου,
τί ὁ μαῦρος ποὺ χλιμίντρισε σὰν τοῦ καλοῦ μου μοιάζει.
Ἂν εἶν' ὁ πρῶτος ἄντρας σου νὰ βγῶ νὰ τὸν σκοτώσω.
—Δὲν εἶν' ὁ πρῶτος ἄντρας μου νὰ βγῆς νὰ τὸν σκοτώσης,
μόν' εἶν' ὁ πρῶτος μου ἀδερφός, μοῦ φέρνει τὰ προικιά μου,
—Ἂν εἶν' ὁ πρῶτος σου ἀδερφός, ἔβγα νὰ τὸν κεράσης».
Χρυσὸ ποτῆριν ἅρπαξε νὰ βγῆ νὰ τὸν κεράση.
«Δεξιά μου στέκα, λυγερή, ζερβά μου πέρνα κόρη».
Τὸ μαῦρο του χαμήλωσε κ' ἡ κόρη ἀπάνω εὑρέθη.
Βγάλλει καὶ τὸ χρυσὸ σπαθὶ καὶ τ' ἀργυρὸ μαχαίρι,
δίνει τοῦ μαύρου του βιτσιὰ κ' ἐπῆρε χίλια μίλλια,
μηδὲ τὸ μαῦρον εἴδανε, μήτε τὸν κονιαρχτό του,
Ὁπού εἶχε μαῦρο γλήγορον εἶδε τὸν κονιαρχτό του,
κι' ὁπού εἶχε μαῦρο κ' εἶν' ὀκνός, μηδὲ τὸν κονιαρχτό του.

ιε') Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΗ

(Παραλλαγὴ Πόντου)

Ἀκρίτας ὄνταν ἔλαμνεν ἀφκὰ 'στὴν ποταμέαν
ἐπῆγεν κ' ἔρθεν κ' ἔλαυνεν, ἐποῖκεν πέντ' αὐλάκια
ἐπῆγεν κ' ἔρθεν κ' ἔσπειρεν ἐννέα κότια σπόρον.

ιε') *Ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτη (Παραλλαγὴ Πόντου).* Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα καίτοι ποιητικῶς μειονεκτεῖ τοῦ προηγουμένου, παρουσιάζει ἐν τούτοις στοιχεῖα πρωτογόνα, ἐξ ὧν δύναται νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι διέσωσε τὴν παλαιοτέραν διατύπωσιν τῆς ὑπο-

Ἔρθεν πουλὶ κ' ἐκόνεψεν στοῦ ζυγονὶ τὴν ἄκραν,
σκοῦται καὶ καλοκάθεται στοῦ ζυγονὶ τὴν μέσην.
«Ὀπίσ' πουλίν, ὀπίσ' πουλίν, μὴ τρώς τὴν βουκεντρέαν».
Καὶ τὸ πουλὶν κελάϊδησεν σὰν ἄνθρωπου λαλίαν·
«Ἀκρίτα μ' δὲν τὸ κάθεσαι, ντὸ στέκεις καὶ περμένεις;
Τὸ ἔνοικό σ' ἐχάλασαν καὶ την καλὴ σ' ἐπέραν,
τ' ὅλον καλλίον τ' ἄλογον σ' στρῶνε καὶ καβαλκεῦνε
καὶ τ' ἄλλα τὰ καθώτερα σ' στέκνε καὶ χλημετίζνε».
Κάρφωσεν τὸ βουκεντρὶν ἀτ' κ' ἔστεσεν τὰ βούδι' ἀτ,
ὅλα τὰ ὀρνιὰ φοβέριζεν τ' ὅρια καὶ τὰ ρασία,
τοὺς λύκους ἐφοβέριζεν νὰ μὴ τρῶγνε τὰ βούδια,
τοὺς κλέφτας ἐφοβέριζεν νὰ μὴ κλέφνε ντ' ἐγίνεν
καὶ τὰ πουλιὰ φοβέριζεν νὰ μὴ τρῶγνε τὸν σπόρον.
Ἀφίν' καὶ πάγ' Ἀκρίτας μου, ὁ κριαρὸν Ἀκρίτας
εὑρίσ' τὰ πόρτας ἀνοικτὰς τὰ παραθύρ ἀκλείδια.
Πάγει κ' εὑρίσ τοὺς μαύρους ἀτ' στέκνε καὶ χλημιτίζνε·
«Τζὸ Θὸν ἐσοῦν νὲ μαῦροι μου τζ ἐφτὰν 'καὶ κοντοφθάνει;»
Κανείς, κανεὶς 'κ ἐλάλησεν, κανεὶς 'κ ἀπελογέθεν,
καὶ τὸ γιαγούζιν τὸ ἄλογον λαλεῖ κι' ἀπολογᾶται·
«Ἀς τὰ κρυφοταγίσματα σ' ἐφτάνω κοντοφθάνω».
Ἄπαν' ἀτοῦ ἐλάγκεψεν, ἐχπάστεν κ' ἔχς καὶ πάγει,
βιτζοκοπᾷ τὸν μαῦρον ἀτ', νὰ φτάν' καὶ κοντοφθάνει,
Ἀκρίτας πρὶν νὰ πρόφτανεν, ἡ κόρ' ἔρθεν κ' ἐδέβεν.
Οὐτζόπουλια ἐπέντεσεν ἀπάν' στὸ σταυροδρόμιν·
«Στὸν Θὸν ἐσοῦν οὐτζόπουλια, ποῦθεν χαρὰν ἐδῆβεν;»
«Κάθεν ὥραν χαρὰ διαβαίν' καθὲν ἡμέραν γάμος,
»ἀμὸν τὰ τόρναν τὴν χαρὰν ἄλλο χαρὰν 'κ ἐδέβεν
»κάθεν τζατζὶν μαλλὶν κρατεῖ, καθὲν λιθάριν αἶμαν».
Βιτζοκοπᾷ τὸν μαῦρον ἀτ' νὰ φτάν' καὶ κοντοφτάνῃ
Ἀκρίτας μου κ' ἐπρόφτασεν, ἡ κορ' ἔρθεν κ' ἐδέβεν,
ἐπῆγεν κ' ἐταγιάνεψεν στὴ Δέβας τὸ γεφύριν,
ἐκεῖ καθοῦνταν Ἕλλενοι ἀτόναν φοβερίζνε.
«Διαβάσετέ με, Ἕλλενοι, τὴν Δέβαν ἄς διαβαίνω,
ὁ μαῦρον νεὸν πωλάριν ἔν, χωρὶς ταγὴν 'κὶ μένει,
ἡ κάλη μ' νεὸν κοράσιον ἔν, χωρὶς τ' ἐμὲν 'κὶ στέκει».
Τὸν θάνατον ἀτ' 'κὶ νουνίζ' τὴν κάλην ἀτ' θυμᾶται.
«Ἂν κρούω καὶ σκοτώνω σας, θὰ λέγνε με φονέαν·
ἂν κρούω, 'κὶ σκοτώσω σας, θὰ λέτε μ' ἐφοβέθεν·
κάλλιον 'κὶ σκοτώνω σας κι' ἄς λέγνε μ' ἐφοβέθεν».

θέσεως τῆς ἁρπαγῆς τῆς συζύγου τοῦ Διγενοῦς. Τὸ ᾆσμα ὑπὸ ἔποψιν θέματος δὲν εἶναι πρωτότυπον, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς ἀπομίμησιν ἐκ τοῦ Ἔπους. Βλέπε σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν ὑποσημ. τοῦ ἀμέσως προηγ. ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς, ὡς καὶ παραπομπὰς εἰς σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως στίχ. 69 ἑξ. τοῦ παρόντος ᾄσματος πρὸς σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐν Α 2067 ἑξ. καὶ ἰδίως ἐν Κδ 654 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως σχετικὸν χωρίον ἐν ᾄσματι ιβ) Τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, τῆς παρούσης συλλογῆς, στίχ. 185 ἑξ. Πρβλ. ἐπίσης καὶ στιχ. 59 τοῦ παρόντος ᾄσματος πρὸς Α 2979 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Τριανταφυλλίδου. Οἱ Φυγάδες (Ἀθῆναι 1870) σελ. 171 ἑξ. Σ. Ἰωαννίδου Ἔπος μεσαιωνικὸν Διγενὴς Ἀκρίτας (Κ|πολις 1887) σελ. 31 ἑξ. Γ. Σουμελίδου Ἀκριτικὰ ᾄσματα ἐν Ἀρχείῳ Πόντου Α' (1928) σελ. 70 ἑξ. Μεταφράσεις εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν παραλλαγῶν τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος ἐδημοσιεύθησαν ἐν Τ (Sath Legr.) σελ. LVII—LIX, ἐν Pernot Etudes de Littérature grecque moderne (Παρίσιοι 1916¹, α' τομ.) σελ. 43 ἑξ. καὶ ἐν Pernot Anthol. papulaire de la Grèce moderne (Παρίσιοι 1910) σελ. 32 ἑξ. (Βλέπε καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις αὐτόθι ἐν σελ. 21—22). Βλέπε ὡσαύτως βιβλιογραφικὰς παραπομπὰς εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἀμέσως προηγουμένου συγγενοῦς ὑπ' ἀριθ. ιδ') ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς.

Κλώσκεται, σύρ τὸν μαῦρον ἀ' καὶ στὸ βαθὺ λιμνίτζιν,
βιτζοκοπᾷ τὸν μαῦρον ἀτ', νὰ φτάν' καὶ κοντοφθάνῃ
Ἀκρίτας μου 'κὶ πρόφτασεν, ἡ κόρ' ἀπέσ' ἐσῆβεν.
Ἐπῆγεν καὶ ταγιάνεψεν καὶ στοῦ καστρὶ τὴν πόρταν,
ὁ μαῦρον ἐχλεμίτιξεν κι' ὁ κάστρον ὅλ' ἐσεῖεν,
ἡ κορ' ἐπαρεγνώρισεν, εἶπεν· «Ἔρθεν Ἀκρίτας».
«Ἀνοίξετέ με νὲ πορτάρ', ἀνοῖξτε κι' ἄς ἐμπαίνω,
ὁ μαῦρον νέον πωλάριν ἔν, χωρὶς ταγὴν 'κὶ μένει,
ἡ κόρ' νεὸν κοράσιον ἔν, χωρὶς τ' ἐμὲν 'κὶ στέκει».
Ἔνοιξαν ἀτὸν οἱ πορτάρ', ἐμπαίν' ἀπέσ' Ἀκρίτας,
ἄλλοι σκαμνία δίγν' ἀτόν, ἄλλοι καυκί' ἀπλῶνε,
καὶ στὸ σκαμνὶν ἀτ' κάθεται, καὶ τὸ καυκὶν ἐπέρεν.
«Γιὰ σούς, γιὰ σούς, Ἀκρίτα μου, καὶ μὴ πολυλογίζῃς,
ἀδὰ μεγάλον στράτευμα ἐσένα κυνηγάει».
Ἐσύρεν τὸ σπαθίτζιν ἀτ' ἄς τὸ χρυσὸ θοκάριν,
χίλιους ἔμπρὸς ἐσκότωσε καὶ μύριους ἀπὸ ὀπίσω,
ἄλλα τριακόσιους φάραγγους τζῆ Δέβας τὸ γεφύριν.
Ἐπῆρε τὴν κορ' κ' ἔφυγεν ἐννιὰ νύκτας καὶ ἡμέρας,
ἐπῆγε κ' ἐνεκόνεψε στὴ παραποταμέαν·
ἔβγαλ' ἀπὸ τὸν κόλφον ἀτ' ἀπ' ὅλα τὰ γενέας·
«Γιὰ φά, κόρη, γιὰ φά, κόρη, κιοζέτεψον τὰ στράτας».
Ἀκρίτας ἐπεκούμβισεν, ἔναν ὕπνον ἐπῆρεν,
ὄνταν τερῆ τὸ πέραν κά, φουσάτον καταβαίνει
ἐντρέπεται νὰ λέγ' ἀτόν, φουσάτον καταβαίνει,
τὰ δάκρυα τζ' ἐκατέβαιναν στ' Ἀκρ.τα τὴν καρδία,
ἐγνέφυξεν κι' Ἀκρίτας μου ἄς τὸ γλυκὺν τὸν ὕπνον·
«Κόρη ἀκεῖν' ποὺ ἔρχονται κανὲν πάλ' κ' ἐγνωρίζεις;
—Ἔμπρὸς ποὺ ἔρτ' ὁ καβαλάρς, ὁμοιάζ' νὰ ἒν ὁ κύρι μ',
κ' ἀκεῖν οἱ μαῦρ' οἱ ἀλογάλτ', ὁμοιάζει νὰ εἶν' τ' ἀδέλφια μ',
κ' ἀκεῖν' ἡ γερανοφορος ὁμοιάζ' νὰ ἒν ἡ μάννα μ'».

ιστ') ΚΑΛΕΣΜΑ ΚΑΜΝΕΙ Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Κάλεσμα κάμνει ὁ βασιλιάς, κάλεσμα κάμνει ἀφέντης,
κι' ὅλους τοὺς ἄρχοντες καλεῖ κι' ὅλον τ' ἀρχοντολόγι·
ἦτον καὶ πρωτοκαλεστὴς ὁ Διγενὴς Ἀκρίτης.
Ἐκάλεσεν ὁ Διγενὴς τὴν Εὐδοκιὰ στὸν γάμον·
«Ἔλα καὶ σύ, κυρὰ Εὐδοκιά, στοῦ βασιλέως τὸν γάμον».
Τὸν ἥλιο βάνει πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος
καὶ τοῦ κοράκου τὸ πτερὸν βάνει καμαροφρύδι.
Παπᾶς τὴν εἶδεν καὶ ἔσφαλεν, διάκος ἐδαιμονίσθην.

ιστ') *Κάλεσμα κάνει ὁ βασιλιάς.* Τὸ ἀνωτέρω εἶναι ἓν ἐκ τῶν ἐλαχίστων δημωδῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτ. κύκλου, τὰ ὁποῖα διέσωσεν ἡ γραπτὴ παράδοσις. Εὕρηται ἐν Ἁγιορειτικῷ κώδικι τοῦ 17ου αἰῶνος τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, παρασεσημασμένον, ἤτοι συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ μουσικῶν σημείων. Ὡς πρὸς τὰ ἐγγράφως διασωθέντα δημ. ᾄσματα βλέπε ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ. λγ' σχετικὰς παρατηρήσεις καὶ παραπομπὰς ὑποσημ. 108 αὐτόθι. Τὸ ᾆσμα τοῦτο παρουσιάζει ἀμυδρὰς τινας ἀναλογίας, ἐν ἀρχῇ ἰδίως, πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. ιγ') τῆ Γιάνν' ὁ γάμος ᾆσμα τῆς παρούσης συλλογῆς. Κατὰ τ' ἄλλα παρουσιάζει πλήρη σύγχυσιν τοῦ περὶ γάμου τοῦ Ἀκρίτου θέματος ἀπορρεύσαντος ἐκ τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους. Πρβλ. σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων ἐν Α 2232 ἑξ., Κδ 822 ἑξ., Ε 1050 ἑξ., ὡς καὶ Α 2250 ἑξ. καὶ Κδ 856 ἑξ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μνεία τῆς Εὐδοκίας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὰ κείμενα τῆς ὁμάδος Τ,Α,Π τοῦ Ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 68, Α 1068 Α 2045, Α 4532 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. ὡς καὶ ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου παρόντος ἔργου, σελ. κστ', ὑποσημ. 64 αὐτόθι. Ὡς πρὸς τὴν φράσιν «βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο» ἐν στίχ. 6 τοῦ ᾄσματος, πρβλ.

ιζ') ΤΟ ΘΕΡΙΟ

Μάννα δὲν κάνω κολατσιό, μάννα δὲν κάνω γιόμα
ἂ δὲ σκοτώσω τὸ θεριό, ἀπού ειδα ψὲς στὴ βρύση
κ' εἶδα το μάννα, κ' ἔβγαινε ἀπού τὸν καλαμιῶνα,
κ' εἶχε τσὶ κεφαλὲς διπλές, τ' ἀμμάθ·α δυὸ ζευγάρια,
τὰ δόντια πυκνοφύτευτα, τσ' ὀρὲς δεμαθιασμένες
κ' ἐβάστα καὶ στὸ στόμαν του μωροῦ παιδιοῦ κεφάλι.

ιη') ΤΟ ΦΙΔΙ

'Αλεξινιὸς τὸ σκότωσε τὸ φίδι στὸ λιβάδι,
μ' ἀπίτις καὶ τὸ σκότωσε δὲν τ' ἄφηκε νὰ φύγῃ·
ἔκατσε κ' ἐξεμέτραν το κ' ἐσπιθαμολογᾶ το,
κ' εἶχε διπλὲς τσὶ κεφαλὲς καὶ τὴ θωργιὰ μεγάλη
κ'εἶχε κι' ὀρὰ κι' ἀπανορά.

τὰ κοσμητικὰ «Λιογέννητη» τῶν δημ. ᾀσμάτων καὶ «'Ηλιογέννητος» κλπ. τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους, βλέπε δὲ ἐν Α 60 ἑξ. Α 1757, Α 1763, Α 2984, Κδ 350 Κδ 635, Κδ 807, Κοτ 131, Ε 143 καὶ ταυταρίθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ὑποσημ. τοῦ ὑπ' ἀριθ. η') ᾄσματος τῆς Λιογέννητης ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Σ. Λάμπρου, Δέκα τρία δημώδη ᾄσματα μετὰ μουσικῶν μουσείων ἐν Ν. 'Ελληνομνήμονος ΙΑ', σελ. 423—432.

ιζ) *Τὸ θεριό.* Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα τοῦ ὁποίου ἡ 'Ακριτικὴ προέλευσις δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶναι ἐν τούτοις διασκευὴ περιληπτικὴ τῆς περιγραφῆς τοῦ δράκοντος, τὸν ὁποῖον φέρεται φονεύσας ὁ Διγενὴς κατὰ τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2886 ἑξ., Κοτ 47 ἑξ. καὶ Ε 1109 ἑξ. Ὑπὸ ἔποψιν περιεχομένου μάλιστα τὸ ᾆσμα τοῦτο παρουσιάζει τυπικὸν παράδειγμα μεταγενεστέρου 'Ακριτικοῦ τοιούτου ἀπορρεύσαντος ἐκ τοῦ Ἔπους καὶ δὴ ἐξ ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο μνεία ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμος α', σελ. λγ'—λδ' καὶ ὑποσημ. 113 αὐτόθι. Σχετικῶς πρβλ. ἐν στίχ. 1 τοῦ ᾄσματος τὴν φράσιν: «Μάννα δὲν κάνω κολατσιό» κλπ. πρὸς σχετικὰ χωρία τοῦ Ἔπους προερχόμενα ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ 'Αχιλλ. Τατίου ἐν Α 1796 ἑξ. καὶ Κδ 385, Βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως στίχ. 6 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α 2001 ἑξ., Κοτ 63 ἑξ., ἰδίως δὲ Ε 1109 καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ., ἔνθα γίνεται μνεία περὶ ἀνθρωπομόρφων κεφαλῶν τοῦ δράκοντος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὰ ἀμέσως ἑπόμενα ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. ιη'—κ') περὶ δρακοντοκτονίας. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Α. Κριάρη. Συλλογὴ Κρητικῶν ᾀσμάτων ('Αθῆναι 1921) σελ. 336. Παραλλαγὰς ἢ ἀνάλογα ᾄσματα πρὸς τὸ ἀνωτέρω δὲν κατώρθωσα νὰ συναντήσω ἀκόμη. Πρβλ. μόνον ἐν Λαογραφίας Ε' 81—82, Η' 94—95, 533—534 ᾄσματα ἀμυδρῶς σχετικά.

ιη' *Τὸ φίδι.* Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα, ὡς καὶ τὸ ἀμέσως προηγούμενον τοιοῦτον, δὲν παρουσιάζει ἔκδηλον τὴν 'Ακριτικὴν προέλευσίν του. Αὕτη ὑπεμφαίνεται μόνον κατόπιν ἐρεύνης τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους. Οὕτω τὸ ἐν στίχ. 1 ἀναφερόμενον «λιβάδι» δὲν εἶναι παρὰ ὁ ἐν τὸ Ἔπει μνημονευόμενος «λειμὼν», ἢ τὸ «Βλαττολιβάδι», ἔνθα ὁ Διγενὴς φέρεται μεταβὰς πρὸς ψυχαγωγίαν μετὰ τῆς καλῆς του καὶ φονεύσας τὸν δράκοντα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2833 ἑξ., Κοτ 15 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Ε 1097+Ε 1087—1091+Ε 1098 ἑξ. ὡς καὶ ὑποσημ. Ε 1085. Ἐπίσης βλέπε καὶ ἐν Α 2886 ἑξ. καὶ Κοτ 47 ἑξ. Πρβλ. ὡσαύτως τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον τοιοῦτον τῆς παρούσης συλλογῆς, καθὼς καὶ πρὸς σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐν Α 2001 (1941) ἑξ., Κοτ 63 ἑξ., Ε 1098 ἑξ. Περίεργος εἶναι ἐπίσης ἡ ἐν τῷ ᾄσματι μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ «'Αλεξινιοῦ», ὅστις πιθανῶς ταυτίζεται πρὸς τὸν Μ. 'Αλέξανδρον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμος α' σελ. κ'—κα', περὶ σχέσεων τοῦ 'Ακριτ. ἔπους πρὸς τοὺς θρύλους τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Α. Κριάρη Συλλογὴ Κρητικῶν ᾀσμάτων ('Αθῆναι 1921), σελ. 245. Βλέπε ὡσαύτως παρατηρήσεις ἐν ὑποσημ. τοῦ προηγουμένου ὑπ' ἀριθ. ιζ') ᾄσματος, ὡς καὶ τῶν δύο ἀμέσως ἑπομένων ὑπ' ἀριθ. ιθ') καὶ κ') τοιούτων τῆς παρούσης συλλογῆς.

ιθ') Ο ΔΡΑΚΟΣ

Σὲ ψηλὸ βουνό, σὲ χαμηλὸ λαγκάδι
Γιάννης πορπατεῖ μαζὺ μὲ τὴν καλήν του
κ' εἰς τὴ στράταν του κ' εἰς τὴν πορπατηξιάν του
δράκος τ' ἀπαντᾷ, θεριὸ τοῦ συντυχαίνει·
«Γειά σου, Γιαννακέ, γειά σου καλ' ἀντρωμένε,
»κι' ἄς τὰ παίξωμε, Γιάννη, γιὰ τὴν καλή σου»,
Κι' ἀπαλεύγανε ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ.
«Γειά σου, Γιαννακέ, ποὺ νίκησες τὸ δράκο».

κ') ΦΙΛΟΙ ΚΑΛΩΣ ΩΡΙΣΑΤΕ

Φίλοι, καλῶς ὡρίσατε, φίλοι κι' ἀγαπημένοι,
Συχάσετε, καθήσετε, γιὰ νὰ σᾶς μολοήσω
τῆς θάλασσας τὸν ταρασμὸ καὶ τῆς στεριᾶς τὰ πάθια,
τῆς Γουργαριᾶς τὶς λαγκαδιές, τῆς 'Αραπιᾶς τὰ ὄρη,
ποὺ κεῖ συδυὸ δὲν περπατοῦν, συντρεῖς δὲν κουβεντιάζουν,
παρὰ πενῆντα κ' ἑκατό, καὶ πάλι φοβισμένοι.
Κ' ἐγὼ πῶς τὰ τριγύρισα τὶς νύχτες μοναχός μου,
μὲ τετραπήχινο σπαθὶ καὶ μὲ βαρὺ κοντάρι!
Βουνὰ καὶ κάμπους ἔδειρα, βουνὰ καὶ καταράχια,
νυχτιὲς χωρὶς ἀστροφεγγιά, νυχτιὲς χωρὶς φεγγάρι,
κ' ηὗρα τὰ φίδια πλεχταριὰ καὶ τὶς ὀχιὲς πλεμένες.
Ζῆντα λοντάρια σκότωσα καὶ τετρακόσιους δράκους.
Σὰν ἕνα φίδ' δικέφαλο, φίδι μὲ δυὸ κεφάλια,
ποτές μου δὲ φαντάστηκα πῶς θά χε ν' ἀπαντήσω.
Εἶχε τὰ πόδια ἀλοϊνά, καὶ μάτια σὰν τὸ βόϊδι,
κ' εἶχε καὶ κάτι κέρατα πὸ μάλαμα καθάριο,
σὰν ἔκανες γιὰ νὰ τὰ ἰδῇς τὰ μάτια σου χυνόνταν.
Καὶ πῶς ἐγὼ τὸ τήραξα, πῶς τὸ βανα σημάδι!
Πέντε κοντάρια τοῦ δωκα καὶ μιὰ σπαθιὰ στὴ μέση,
μάιδε τὸ βόλι τὸ κολλᾷ, μάιδε σπαθὶ τὸ παίρνει,
καὶ μόνο μὲ τὸ δαμασκὶ τὸ τρύπησα μαχαῖρι.
φ' τὰ σουριχτά, φ' τὰ χουγιαχτὰ τὰ δέντρα μαραθῆκαν,
κι' ὅσοι κάμποι τ' ἀκούσανε, οὖλοι στ' ἀγνάντιο βγῆκαν.

ιθ') *Ὁ δράκος.* Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ δύο ἀμέσως προηγούμενα ᾄσματα, τὰ γνωρίσματα τῆς 'Ακριτικῆς προελεύσεως φαίνονται σαφέστερον εἰς τὸ παρὸν ᾆσμα, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον σχετίζεται στενῶς πρὸς ἀνάλογον χωρίον τοῦ Ἔπους καὶ δὴ πρὸς τὸ κείμενον Ε 1104—1107. Πρβλ. σχετικὸν χωρίον, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Ε 1104 ἑξ. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Α. Κριάρη: Συλλογὴ Κρητικῶν 'Ασμάτων ('Αθῆναι 1921) σελ. 286—287. Πρβλ. ὡσαύτως σχετικὰ ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Ε' 81—82, Η' 94—95, 533—534. Βλέπε ὡσαύτως παρατηρήσεις καὶ παραπομπὰς ἐν ὑποσημειώσεσι τῶν ᾀσμάτων ιζ'—κ' τῆς παρούσης συλλογῆς.

κ') *Φίλοι καλῶς ὡρίσατε.* Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας δημώδεις διασκευὰς τῶν ἐπεισοδίων τῆς δρακοντοκτονίας καὶ λεοντοκτονίας, περὶ ὧν γίνεται λόγος εἰς τὸ Ἔπος ἐν Α 2901 (1941) ἑξ., Κοτ 63 ἑξ., Ε 1100 ἑξ. Τὸ παρὸν ᾆσμα συνδέεται στενότατα ἰδίως πρὸς σχετικὸν χωρίον τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Ε 1700 ἑξ., ἔνθα ὁ Διγενὴς προτοῦ νὰ ξεψυχήσῃ φέρεται διηγούμενος εἰς τὰ παλληκάρια του τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπεισόδια μετ' ἄλλων κατορθωμάτων του. Πρβλ. τὸ ἀνωτέρω χωρίον, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 2886 ἑξ. καὶ Α 2930 ἑξ. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Ν. Βέη, Μοραΐτικα τραγούδια τοῦ 'Ακριτικοῦ κύκλου, Περιοδ. «Παναθήναια» ΙΑ' (1905) σελ. 33—37. Λαογραφία Α' 223—224, Δ' 160, Ε' 172, ὡς καὶ μελέτην Κυριακίδου «Διγενὴς καὶ κάβουρας» ἐν Λαογραφίας Ε' 368 ἑξ. μετὰ τῶν σχετικῶν ᾀσμάτων. Βλέπε ὡσαύτως παρατηρήσεις καὶ παραπομπὰς ἐν ὑποσημειώσεσι τῶν ᾀσμάτων ιζ'—ιθ', ὡς καὶ τὸ ᾆσμα κστ') «Τρίτη ἐγεννήθη ὁ Διγενής» τῆς παρούσης συλλογῆς, μεθ' οὗ ἐπίσης σχετίζεται τὸ παρὸν ᾆσμα.

Κ' ἐπέτυχα κ' ἐσκότωσα τὸ στοιχειωμένο λάφι,
πού χε σταυρὸ στὰ κέρατα, στὸ κούτελό τ' ἀστέρι.
Καὶ τόσα χρόνια πού ζησα δῶ στὸν ἀπάνου κόσμο,
κανένα δὲ φοβήθηκα ἀπὸ τοὺς ἀντρειωμένους.
Καὶ τώρα νὰ ὁ Χάροντας, οὖλο χωσιὲς μοῦ κάνει.
Ἂν ἀνεβῶ πά στὰ βουνά, κ' ἐκεῖνος ἀνεβαίνει,
κι' ἂν ροβολήσω τὰ βουνά, κ' ἐκεῖνος ροβολάει,
κι' ἂν πέσω ν' ἀποκοιμηθῶ, γυρεύει νὰ μ' ἁρπάξῃ.

κα') ΔΙΓΕΝΗ ΚΑΙ ΧΑΡΩΝΟΣ ΠΑΛΗ

Ὁ Χάρος μαυροφόρησε μαῦρα καααλλικεύει
χρουσὸν σπαθὶν ἐζώστηκεν καὶ πᾷ στὸ παναῦριν
γιὰ νὰ βρῇ κι' τὴν μάναν του γιὰ νὰ τοῦ παραγγείλῃ·
Γυιέ μου, μὲν παίρνης ὄμορφες, μὲν παίρνης τὲς γρηάδες,
μὲν παίρνης τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ κλαῖσιν οἱ μανάδες.
Κι' ἀπολοήθη Χάροντας καὶ λέει καὶ λαλεῖ της·
Ἂν ἐν παίρνω τὲς ὄμορφες, ἂν ἐν παίρνω γρηάδες,
ἂν ἐν παίρνω μικρὰ παιδιά, τί Χάροντας λοοῦμαι;
Φτερνιστηρκὰν τοῦ μαύρου του πάν' εἰς βουνὸν ἐβκαίννει,
δικλᾷ πὸ κεῖ, δικλᾷ πο δᾶ, θωρεῖ ἕναν περβόλιν,
κι' ἐκεῖ 'σαν ἄρκοντες πολλοὶ τραπεζοκαθισμένοι.
Κι' ἀπολοοῦνται ἄρκοντες, στέκουσιν καὶ λαλοῦν του·
«Καλῶς ἤρτεν ὁ Χάροντας νὰ φᾷ νὰ πιῇ μιτά μας,
νὰ φάῃ ἄγριν τοῦ λαοῦ νὰ φᾷ ὀφτὸν περτίκιν,
νὰ φᾷ ἀρκοκεράμυον ποὺ τρῶν ἀντρειкωμένοι,
νὰ πιῇ γλυκόποτον κρασὶν ποὺ πίννουν φουμισμένοι,
ὁποῦ τὸ πίννουν ἄρρωστοι καὶ βρέθουνται γιαμένοι».
Κι' ἀπολοᾶται Χάροντας, στέκεται καὶ λαλεῖ τους·

κα') *Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη.* Δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι κατὰ τὰ κείμενα τοῦ Ἔπους ὁ Διγενὴς φέρεται ἀποθνήσκων ἀδόξως, ἤτοι κατόπιν ἀσθενείας, εἰς τὸ κρεββάτι του, εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν καὶ ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ, τουτέστιν ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, τοῦ ὁποίου τὴν βιογραφίαν ἐμιμήθη ὁ ἀρχικὸς ποιητής. Βλέπε σχετικῶς χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ἐν Α 1290 (767) ἑξ., Α 4387 (3148) ἑξ, Κη. 31 ἑξ., Κη 41 ἑξ., Κη 55 ἑξ., καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Οἱ ποιηταὶ τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ὅμως μὴ ἔχοντες οὐδένα δεσμὸν πρὸς τὴν λογίαν παράδοσιν παρέλαβον ἐκ τοῦ Ἔπους καὶ δὴ ἐκ τοῦ κειμένου δημώδους μορφῆς τὸ θέμα τοῦ θανάτου διασκευάσαντες αὐτὸ ἐπὶ τὸ ἡρωϊκώτερον καὶ κατὰ τρόπον συνᾴδοντα πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ Διγενοῦς. Παρὰ ταῦτα ὅμως διεσώθησαν καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα στοιχεῖα τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους χαρακτηριστικῶς μαρτυροῦντα τὴν ἐκ τοῦ Ἔπους μίμησιν, ὡς π. χ. τὰ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Διγενοῦς ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ, καθὼς καὶ τὰ περὶ 33 ἐτῶν ἡλικίας τοῦ ἥρωος. Βλέπε σχετικῶς τὰ ᾄσματα ὑπ' ἀριθ. κστ') καὶ κζ') τῆς παρούσης συλλογῆς ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις αὐτόθι. Ὡς πρὸς τὴν πάλην τοῦ ἥρωος μὲ τὸν θάνατον δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι πρόκειται περὶ θέματος καθαρῶς δημώδους προελεύσεως πλασθέντος μεταγενέστερον τοῦ Ἔπους καὶ ἀσχέτως πρὸς τὰ κείμενα αὐτοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα ἅπαξ μόνον καὶ ἐντελῶς μεταφορικῶς γίνεται τοιαύτη μνεία πάλης καὶ μάλιστα εἰς χωρίον παρέμβλητον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 4405 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Διγενοῦς γενικώτερον βλέπε ἐν Α 4358 ἑξ. καὶ ταυτάριθ. ὑποσημ. Πρὸς διερεύνησιν τοῦ ᾄσματος βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰ χωρία τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις ἐν Α 369 ἑξ., Α 1650, Α 2515 ἑξ., Α 2886 ἑξ., Α 2930 ἑξ., Α 2979 Α 3068 ἑξ., Ε 1688—1689 καὶ Ε 1709 ἑξ. Ἐπίσης πρβλ. τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα πρὸς τὰ ἑπόμενα τοιαῦτα τῆς παρούσης συλλογῆς, ἅτινα πραγματεύονται περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Σακελλαρίου Κυπριακὰ (Ἀθῆναι 1891) τομ. β', σελ. 26—29. Ν. Πολίτου, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α' 169 ἑξ. Σ. Κυριακίδου, Διγενὴς καὶ κάβουρας ἐν Λαογραφίας ΣΤ' 108 ἑξ. Ἄπειροι εἶναι αἱ παραλλαγαὶ ἢ τὰ ἀνάλογα ᾄσματα ἢ σχετικὰ πρὸς τὸ ἐν προκειμένῳ τοιοῦτον. Πρβλ. τοιαῦτα ἐν Λαογραφίας Α' 275 ἑξ., Ε' 172 ἑξ., ΣΤ' 588. Βλέπε ὡσαύτως ᾄσματα ὑπ' ἀριθ. κβ) καὶ ἑξ. τῆς παρούσης συλλογῆς, ὡς καὶ παρατηρήσεις αὐτόθι. Μετάφρασις γαλλιστὶ τοῦ παρόντος ᾄσματος ἐδημοσιεύθη ἐν Τ (Sath. Legr.) σελ. LX—LXII.

«Ἐν ἤρτα γιὼ ὁ Χάροντας νὰ φᾷ νὰ πιῶ μητά σας,
παρὰ ρτα γιὼ ὁ Χάροντας τὸν κάλλιόν σας νὰ πάρω».
Κι' ἀπολλοοῦνται ἄρκοντες στέκουσι καὶ λαλοῦν του·
«Καὶ πέ μας πέ μας, Χάροντα, ποῖος ἔνι ὁ καλός μας;»·
Κι' ἀπολοήθη Χάροντας καὶ λέει καὶ λαλεῖ τους·
«Ἔνι καὶ μακροδάχτυλος ἔνι κι' ἀναρκοδόντας».
Ποὺ τ' ἄκουσεν ὁ Διεννῆς ἀρκώθη κι' ἐθυμώθη,
κλωτσιὰν τῶν τάβλων ἔδωκεν, κλωτσιὰν καὶ τῶν τσαέρων,
καὶ τὰ κανατοσκούτελα πετᾷ τα στὸν ἀέρα.
Κι' ἀπολοήθη Διεννῆς τοῦ Χάροντα καὶ λέει·
«Κι' ἂν μὲ νικήσῃς Χάροντα, ἔβκαλε τὴν ψυχήν μου,
κι' ἂν σὲ νικήσω, Χάροντα, χάρισ' μου τὴν ζωήν μου».
Χεργιὲς χεργιὲς ἐπίασασι κι' ἐπῆαν στὴν παναίστραν·
κι' ἀπολοήθη Χάροντας καὶ λέει καὶ λαλεῖ του·
«Κι' ἀλαβροπίασ' με, Διεννῆ, γιὰ νὰ σ' ἀλαβροπιάσω».
Κι' ἀλαβροπιάνν' ὁ Διεννῆς καὶ σφικτοπιάνν' ὁ Χάρος·
κεῖ ποὺ πίαννεν ὁ Χάροντας τὰ γαίματα πετοῦσαν
κεῖ ποὺ πίαννεν ὁ Διεννῆς τὰ κόκκαλα ἐλυοῦσαν.
Κι' ἐδῶκαν κι' ἐπαλήνασι τρεῖς νύχτες τρεῖς ἡμέρες,
στὰ τρία τὰ μερόνυχτα ὁ Διεννῆς νικᾷ τον.
Κι' ἄννοιξεν τὲς ἀγκάλες του καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει·
«Δοξάζω σε, καλὲ Θεέ, ποὺ 'σαι στὰ 'ψηλωμένα,
κι' ὁποὺ γινώσκεις τὰ κρυφὰ καὶ τὰ φανερωμένα,
τὸ πλάσμαν ποὺ μοῦ ἔπεψες βκῆγεν ἀντρειωμένον».
Ἦρτε φωνὴ ποὺ τὸν Θεὸν κι' ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους·
«Καὶ ἐν ἔπεψά σε, Χάροντα, παλησώματα νὰ κάμῃς,
παρ' ἔστειλά σε, Χάροντα, ψυχὲς γιὰ νὰ μοῦ βκάλλῃς».
Χρουσὸς ἀτὸς ἐγίνηκεν πάνω στὴν κεφαλήν του,
κι' ἔσγαφτε μὲ τὸ νύχιν του νὰ βκάλλῃ τὴν ψυχήν του.
Κι' ὁ Διεννῆς ψυχομαχεῖ σὲ σιερὰ παλάτια,
σὲ σιερὰ παπλώματα σὲ σιερὰ κρεββάδια·
παππέξω τριυρίζουν τον τρακόσια παλληκάρκα,
θέλουν νὰ μποῦσιν νὰ τὸν δοῦν κι' ἀκόμ' ἀκροφοοῦνται.
Κι' ἕνας κοντός, κοντούτσικος καὶ χαμηλοβρακᾶτος,
τὸ σκιάδιν στὴν μασκάλην του μπαίννει καὶ χαιρετᾷ τον·
«Καὶ γειά σου γειά σου, Διεννῆ, ἀρκὲς ἀρκὲς π' ἀάπας,
εἰς τὲς ὀσκιὲς τοῦ φεγγαριοῦ ἐδιάλεες κι' ἐπάτας·
παππέξω τριυρίζουν σε τρακόσια παλληκάρκα,
θέλουν νὰ μποῦσιν νὰ σὲ δοῦν, κι' ἀκόμ' ἀκροφοοῦνται».
Κι' ἀπολοήθη Διεννῆς καὶ λέει καὶ λαλεῖ τους·
«Πέ τους νὰ μποῦσιν νὰ μὲ δοῦν, τίποτες μὲν φοοῦνται».
Καὶ ἔσσω του ἐμπήκασι καὶ γλυκοχαιρετοῦν τον.
Κι' ὁ Διεννῆς ἐπρόσταξε ψουμὶν γιὰ νὰ τοὺς βάλουν.
Κι' ἀπολοοῦνται κι' εἰπάν του καὶ λέσιν καὶ λαλοῦν του·
«Κι' ἐμεῖς ἐδῶ ἐν ἤρταμεν νὰ φᾶμεν γιὰ νὰ πιοῦμεν,
ἤρταμεν ν' ἀρωτήσωμεν πάνω σ' παληοὺς πολέμους.
Κι' ἀπολοήθη Διεννῆς καὶ λέει καὶ λαλεῖ τους·
«Ζεῖς ἀπὸ κεῖ τρῶτε ψουμὶν κι' ἐὼ πὸ δᾶ ξηοῦμαι.
Κάτω στὲς ἄκρες τῶν ἀγρῶν στὸν ἀγροκαλαμιῶνα.
ἐννέα βοῦρκες ἐγέμωσα οὖλον μοῦττες καὶ γλῶσσες·
κ' οἱ μοῦττες ἔν' τοὺς δράκοντες κ' οἱ γλῶσσες ἔν' τοὺς λιόντες.
Ποὺ τὸ φαρμάκιν τὸ πολλὺν διψῶ κι' ἐγιὼ κι' ὁ μαῦρος.
Στέκομαι διαλοΐζομαι ποῦ νὰ τόνε ποτίσω·

εἰς τὸν Αὐράτην ποταμὸν τρέχω νὰ τὸν ποτίσω,
καὶ στὸν Αὐράτην ποταμὸν Σαρακηνὸς καὶ βλέπει.
Στέκομαι διαλοΐζομαι πῶς νὰ τὸν χαιρετήσω,
καὶ ἂν τοῦ πῶ τρανταφυλλέα, τρανταφυλλέα χει γκάθια,
καὶ ἂν τοῦ πῶ μουσκοκαρφεά, μουσκοκαρφεά χει κόμπους;
καὶ ἂν τοῦ πῶ βεργόλεγνον φοοῦμαι μὲν λυΐση·
καὶ ἂς τὸν χαιρητήσουμεν σ' γιὰν πρέπει σ' γιὰν ἀξίζει.
«Ὥρα καλή, Σαρακηνέ, φῶς τοὺς ἀντρεικωμένους».
Κεῖνος καλοχαιρέταν τον, τοῦτος ξυλιὲς τὸν χτύπα.
Κι' ἀπολοήθη Διεννῆς καὶ λέει καὶ λαλεῖ του·
«Καὶ βρέ, μωρὲ Σαρακηνέ, καὶ νὰ σοῦ ἀχτυπήσω».
Καὶ μίαν ξυλεὰν τοῦ χάμνησε πάνω εἰς τὸ κεφάλιν,
κι' ἐν ἦταν πέτρα νὰ ραῇ, γεφύριν νὰ χαλάση,
ἐν ἦταν παληοκάστελλον νὰ ρτῇ πὸ πάνω κάτω·
καὶ μέσα στὰ ρουθούνιά του φοράες ἐσταλίζαν,
πὸ κάτω στὲς μασκάλες του περτίκια κουκουρίζαν,
κι' ἐπάνω στὴν ραχούλλαν του ζεβκαλατιὸν καὶ κάμνουν,
κι' ἐκράτει ἡ πατοῦνά του ἐννέα μοδιῶν χωράφια.
Μία χώρα ἦταν κεῖ κοντὰ κι' ἀκούστην ἡ ραβτιά του·
«Κάπου 'στράφτει κάπου βροντᾶ κάπου χαλάζι ρίβκει,
κάπου Θεὸς ἐθέλησε μίαν χώραν γιὰ νὰ κλείση,
κι' εἶχεν ἕναν Καργιοπαπποῦν ποὺ τοὺς παληοὺς ἀδρώπους.
—Μηδὲ στράφτει μηδὲ βροντᾶ μηδὲ χαλάζιν ρίβκει,
μηδὲ Θεὸς ἐθέλησεν μίαν χώραν γιὰ νὰ κλείση,
παρ' ἐν 'ξυλιὰ τοῦ Διεννῆ, χαρὰ στὸν ποὺ τὴν ἔφα».
Κ' ἡ ὥρα ἐν ἐτελείωσεν, ἡ ὥρα ποὺ τὸ λέω,
καὶ νά σου τὸν Σαρακηνὸν στὸν κάμπον γεμωσμένον.
Μέσα στὴν χώραν ἐμπῆκεν καὶ γλυκοχαιρετᾶ τους·
«Ἐλᾶτε οὐλ' οἱ ἄρκοντες νὰ δῆτε τὸν γιαράν μου,
ἕνα σκυλλὶν κακὸν σκυλλὶν ἦρτε κι' ἐσκότωσέν με».
Συνάχτηκαν οἱ ἄρκοντες νὰ δοῦσιν τὸν γιαράν του,
ἐννέα παῖδες ἔκοψεν καὶ τρεῖς πισωκεντῆτες,
ψηλλώσασιν τὸ χέριν του νὰ δοῦσι τὸν γιαράν του,
καὶ βλέπεις τὸν Σαρακηνὸν χωρὶς μαλλιὰ κουβάριν.

κβ΄) Ο ΧΑΡΟΣ ΜΑΥΡΑ ΦΟΡΗΣΕΝ

Ὁ Χάρος μαῦρα φόρησεν, μαῦρα καβαλλιτσ'εύκει,
μαῦρα σκλαβούνικα φορεῖ νὰ πᾶ στὸ παναῦριν.
Στὴν ἄκραν τοῦ παναῦρκοῦ ηὗρεν τοὺς ἀροκόπους,
στὴμ μέση τοῦ παναῦρκοῦ ηὗρεν τοὺς τρῶν τσ'αὶ πίνουν.
«Καλῶς ἤρτεν ὁ Χάροντας νὰ φᾶ, νὰ πκῇ μιτά μας,
νὰ φάη ἄγριν τοῦ λαοῦ, νὰ φᾶ ὀφτὸν περτίτσ'ιν,

νὰ πκῇ γλυκόποτον κρασίν, ποὺ πίννουφ φουμισμένοι,
ποὺ πίννουσιν οἱ ἄρρωστοι τσ'αὶ βρέθουνται γιαμμένοι.
—Ἐν ἦρτα γιώ, ὁ Χάροντας, νὰ φά, νὰ πκιῶ μιτά σας,
νὰ φάω ἄγριν τοῦ λαοῦ, νὰ φᾶ ὀφτὸν περτίτσ'ιν,
μηὲ γλυκόποτον κρασίν, ποῦ πίννουφ φουμισμένοι,
μόνον ἦρτα ὁ Χάροντας τὸν κάλλιο σας νὰ πάρω.
Τὸ 'ντ πκοιὸς ἔνι ὁ κάλλιος μας, ἀπού'ρτες γιὰ νὰ πάρης;
—Τσ'εῖνος ὁ χοντροδάκτυλος, τσ'εῖνος ὁ ναρκοδόντας,
τσ'εῖνον τὸ παλληκάρι σας, πὸ'νι στὸ παναθύριν».
Ποὺ τον γρικᾶ ὁ Διενὴς ἀρκώθην τσ' ἐθυμώθην.
«Γιὰ μὲν τὸ λέεις, Χάροντα, γιὰ μὲν τὸ συντυχάννεις».
Σ'ερκές, σ'ερκὲς ἐπκιάσασιν καὶ στὴν παλιώστραν πάσιν.
Τσ'αὶ τσ'εῖ νι ποὺ παλιώννασιν τρεῖς νύκτες, τρεῖς ἡμέρες.
Τσ'εῖ πὸ πκιανεν ὁ Χάροντας τὰ γαίματα πιτοῦσαν,
τσ'εῖ πὸ πκιανεν ὁ Διενὴς τὰ κόκκαλα ἐλυοῦσαν.
Τσ'εῖ πὸ νοσεν ὁ Χάροντας, πῶς ἐν νὰ τὸν νιτσ'ήση,
ἐπολοήθην τσ' εἶπεν του τοῦ Διενῆ τσ'αὶ λέει·
«Τσ'αὶ χάμνα, χάμνα, Διενή, γιὰ νὰ μεταπκιαστοῦμεν».
Τσ'ἐχάμνισεν ὁ Διενὴς γιὰ νὰ μεταπκιαστοῦσιν.
Χρουσὸς ἀτὸς ἐγίνηκεν, στοὺς οὐρανοὺς τσ'' ἐξέην,
τσ'' ἄνοιξεν τὲς ἀλάτες του τσ'αὶ τὸ Θεὸδ δοξάζει·
«Δοξάζω σε, καλὲ Θεέ, πού σαι στὰ ψηλωμένα.
Καμμιὰ βουλὴ ἔγ γίνεται μὲ δίχως σου ἐσένα.
Ἀνδρειωρκὲς ποὺ τὸ δωσες καὶ πῶς νὰ σοῦ τὸφ φέρω;
—Τσ'αὶ πιάσε, πιάσε, Χάροντα, τσ'αὶ τούτην τὴ θεότην
τοῦ Διενῆ τὴν ἔπαρε τσ'' ἔρκεται τὰ πισώ σου».
Τσ'αὶ πκιάννει, πκιάνν' ὁ Χάροντας τσ'αὶ τούτην τὴ θεότην
τοῦ Διενῆ τὴν ἔδειξεν, τσ'αὶ ππέφτει στὸ κρεβάτιν.
Ἀππεξωθκιόν του στέκονται τρακόσ'οι δκυὸ νομᾶτοι,
θέλουν νὰ μποῦσιν νὰ τὸδ δοῦν τσ'αὶ κόμα κροφοοῦνται·
τσ'ἕναν κοντόν, κοντούτσικον, καὶ χαμηλοβρακᾶτον
στέκεται, νεπουγκώννεται, καὶ μπαίννει τσ'' ἀρωτᾶ τον·
«Ἀππεξωθκιό σου στέκουνται τρακόσ'οι δκυὸ νομᾶτοι,
θέλουν νὰ μποῦσιν νὰ σὲ δοῦν τσ'αὶ κόμα κροφοοῦνται·
—Πέ τους νὰ μποῦσιν νὰ μὲ δοῦν, πέ τους νὰ μὲφ φοοῦνται».
Στήννει τους τάβλαν ἀρκυρήν, ποτῆριν τσ'αὶ τσ'ερνᾶ τους·
«Τρῶτε καὶ πίννετ', ἄρκοντες, τσ'' ἐγιὼ νὰ σᾶς ξηοῦμαι.
—Τσ'αὶ πές μας, πέ μας, Διενή, πὰ στὲς παλληκαρκές σου,
πάνω στὲς παιδκιωσύνες σου, τσ'αὶ τὲς ἀντρειωρκές σου·
—Πάνω στὲς παιδκιωσύνες μου καὶ τὲς παλληκαρκές μου
ἦτουν τἀγκάθθιν πιθαμὴ καὶ τὸ τριόλιν δόλιν.

κβ΄) *Ὁ Χάρος μαῦρα φόρησεν*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι παραλλαγὴ τοῦ ἀμέσως προηγουμένου τοιούτου τῆς παρούσης συλλογῆς, περιλαμβάνει δὲ πλὴν τῶν ἄλλων ἐπεισοδίων καὶ τὰ περὶ στραγγαλισμοῦ τῆς κόρης ὑπὸ τοῦ ἀλλόφρονος ἐκ ζηλοτυπίας ἑτοιμοθανάτου ἥρωος. Πρὸς διερεύνησιν τοῦ ᾄσματος βλέπε ἐν Α 4358, ἑξ., Α 4405 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ παραπομπὰς σημειωθείσας εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς. Πρβλ. ἐν στίχ. 50—51 τοῦ παρόντος ᾄσματος ἔκφρασιν καλλονῆς κόρης πρὸς τὰ κοσμητικὰ «Ἡλιογέννητος» καὶ «Λιογέννητη» τῶν κειμένων τοῦ Ἔπους ὡς καὶ τῶν δημ. ᾀσμάτων. Σχετικῶς βλέπε χωρία καὶ ταυταρίθμους ὑποσημ. ἐν Α 60, Α 1757, Α 1763 ἑξ., Α 2880 ἑξ., Α 2984 Κδ 350, Κδ 635 Κδ 807, Κστ 134, Ε 143, ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν ὑποσημ. τοῦ ὑπ' ἀριθ. η΄) τῆς Λιογέννητης ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς. Ὡς πρὸς τὰ περὶ Γιάννη ἢ Γιαννακοῦ καὶ τὰ περὶ στραγγαλισμοῦ τῆς κόρης ὑπὸ τοῦ ἑτοιμοθανάτου Διγενοῦς βλέπε σχετικὰ χωρία καὶ ὑποσημειώσεις ἐν Α 1090 ἑξ., Α 3313, Α 3387 ἑξ., Α 4544, Κστ 415 ἑξ., Κη 184 ἑξ., Ε 1373 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. ι΄) τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα», ᾄσματι τῆς παρούσης συλλογῆς, στίχ. 145 ἑξ., ὡς καὶ ᾄσματα κζ΄). Ὁ Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι καὶ κη΄) Ὁ Διγενὴς καὶ ἡ καλή του. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Σ. Μενάρδου, ἐν περιοδικῷ «Ἀκρίτας» Α΄ (1904), σελ. 297—300. Λαογραφία Α΄ 207—211. Πολίτου Ἐκλογαὶ (Ἀθῆναι 1925, ἐκδ. β΄) σελ. 284—293. Legrand Recueil de chansons populaires grecques (Παρίσιοι 1874) σελ. 190—194. Ἀνάλογα ᾄσματα βλέπε ἐν Λαογραφίας Α΄ 212—221, 275 ἑξ., ὡς καὶ παραπομπὰς σημειουμένας εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς. Πρβλ. ὡσαύτως τὸ κείμενον τοῦ ᾄσματος τούτου πρὸς τὰ σχετικὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. κ΄) μέχρι τοῦ τελευταίου, βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως τὰς σχετικὰς μελέτας Ν. Πολίτου, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α΄ 169 ἑξ. καὶ Σ. Κυριακίδου, Διγενὴς καὶ Κάβουρας ἐν Λαογραφίας ΣΤ΄ 368 ἑξ.

Κάτω στὲς νάκρες τῶν νακρῶν, στὸν ἀρκοκαλαμιῶναν,
τσ'εἶ μέσα ἐν ποὺ γύριζα τσ'αὶ νύχταν τσ'αὶ ἡμέραν.
Εἶχα τσ'αὶ τὴν καλίτσαμ μου πίσω μου πὰ στὸμ μαῦρον,
τσ'' ἐφέγγαν μου τὰ κάλλη της τὴν νύχταν νὰ γυρίζω.
Τσ'αὶ πὰ στὰ γλυκοξίφωτα, ποὺ πᾶ νὰ ξημερώσῃ,
στσ'ιαστήκασιν τάμμάδκια μου τσ'' ἔναν μεγάλοφ φίιν·
ἐξῆντα τσ'ύκλους ἔκαμνεν, βδομηνταδκυὸ καμάρες,
τσ'' ἀκόμα δκυὸ τσ'υκλίσματα τὸν ἔλενον νὰ φάῃ.
Μὲ τοῦ Θεοῦ τὴδ δύναμιν, μὲ τοῦ Θεοῦ τὴχ χάριν,
μπαίννω τσ'αὶ σαΐττεύκω τον στὴμ μεσατσ'ὴν καμάραν.
Ποὺ τὸ φαρμάτσ'ιν τοῦ φιδκιοῦ ἐδίψασεν ὁ μαῦρος
τσ'αὶ 'ς τὸν 'Αφρίτην ποταμὸν πάω νὰ τὸν ποτίσω·
πά' τσ' ηὗρα τὸσ Σαρατσ'ηνόν, τσ''ἔβλεπεν τὸν 'Αφρίτην.
Σὰν τὸ βουνὸν ἐκάθετουν, σὰν τ' ὄρος ἐκοιμάτουν,
καὶ πάνω στὴ ραχοῦλαν του στσ'ύλος λαὸν ἐβούραν,
πάνω στὴν τσ'εφαλοῦλλαν του περτίτσ'ια κακκαρίζαν,
καὶ μέσα στὰ ρουθούνια του ἀππάρκα ξισταβλίζαν.
Τσ'αὶ ποὺ τὸν εἶδε Διενὴς γοιὸν νὰ τὸν κροφοήθην·
τσ'αὶ στέκει, δκιαλοΐζεται πῶς νὰ τὸν σ'αιρετήσῃ.
"Ατε ἂς τὸν σ'αιρετήσωμεν γοιὸν πρέπει, γοιὸν ταιρκάζει.
–Καὶ γειά σου, γειὰ Σαρατσ'ηνέ, γλεπάτουρε τοῦ τόπου,
νάκκον νερὸν σ' ἐρκάστηκα τὸν μαῦρον νὰ ποτίσω.–
Τοῦτος νερὸν ἐζήτησεν, τσ'εῖνος σπαθὶν ἐταύραν.
'Ο Διενὴς ὁ γλήορος ἅρπαξεν τὸ ραβτίν του,
τσ'αὶ μιὰ ξυλιὰν τοῦ ξύλωσεν, τσ'αὶ μιὰ ξυλιὰν τοῦ βκάλλεν.
Τσακκίζει τ' ὀχτὼ κόκκαλους, κ' ἑξηνταδκυὸ παΐες
τσ'' ἄλλους δκυὸ μονοκόκκαλους, τσ'είνη 'ν' ἡ ἀρωστσ'ιά του.
Ξὴν τὸ νάχος τῆς ραβκιᾶς ἐξηνταπέντε μίλια.
"Αρκοντες ἐν πὸ τρώασιν μέσ' στοῦ ρηὸς τὰ σπίδκια,
καὶ τὴν ξυλιὰν ἀκούσασιν τσ'' οὖλλοι μπρουμουττιστῆκαν.
–Κάπου στάφτει, κάπου βροντᾷ, κάπου χαλάζι ρίβκει,
γιὰ θέλησεν ὁ Πλάστης μου τὸν κόσμον του νὰ χάσῃ!
Ννάσιν τσ'αὶ τὸν Παλιοπαπποῦν ποὺ τσ'ειαχαμαὶ καὶ ράσσει.
–Τρῶτε καὶ πίννετ', ἄρκοντες, τίποτες μὲφ φοᾶστε,
τσ'' ἔνι ξυλιὰ τοῦ Διενῆ, τσ'' ἀλί του ποὺ τὴν ἔφαν,
τσ''αὶ ποὺ τὴν ἔφαν τσ'' ἔζησεν, καλλιόν του παλληκάριν.–
Ννάσου τσ'αὶ τὸσ Σαρατσ'ηνόν, τσ'' ἔρκετον κοντζυστῶντα,
τσ'αὶ ποὺ τὲς ποκοντζύστρες του ἐστσ'ειοῦνταν τὰ παλάδκια.
Τσ'' ἔναν κοντὸν κοντούτσικον τσ'αὶ χαμηλοβρακᾶτον
στέκεται νεπουγκώννεται τσ'αὶ μπαίννει τσ'' ἀρωτᾷ τον·
–Τσ'αὶ πέ μας, πέ, Σαρατσ''ηνέ, ἵντα 'ν' ἡ ἀρρωστσ'ιά σου;
–Σαράντα χρόνους ἔβλεπα τὸγ γέρημον 'Αφρίτην·
μήτε πουλὶν ἐδκιάλλασεν, μήτ' ἄνθρωπος ἐπέρναν
τσ'' ἔνας νερὸ μὸ ζήτησεν, τσ'' ἐγιὼ σπαθὶν ἐταύρουν·
τσ'εῖνος ἀπού τον γλήορος, ἅρπαξεν τὸ ραβτίν του,
τσ'αὶ μιὰ ξυλιὰν μοῦ ἔδωσεν, τσ'αὶ μιὰ ξυλιὰν μοῦ βκάλλεν,
τσακκίζει μου δκυὸ κόκκαλα τσ'αὶ δεκοχτὼ παΐες,
τσ'' ἄλλους δκυὸ μονοκόκκαλους, τούτη 'ν' ἡ ἀρωστ'ιά μου.
Σηκοῦτε τὴν κουτάλα μου, νὰ δῆτε τὴ ραβκιάν μου.–
Σηκῶσαν τὴν κουτάλαν του, νὰ δοῦσιν τὴ ραβκιάν του,
σηκῶσαν τὴν κουτάλαν του, τσ'' ἐφάνην τὸ φλαντζίν του,
τσ'αὶ ποὺ τὸν πόνον τὸν πολλὺν ἐξέην ἡ ψυχή του».
Τσ'αὶ πολλοᾶτ' ὁ Διενῆς τῆς κάλης του τσ'αὶ λέει·

«"Ελα ὧδε, καλίτσα μου, νὰ ποσ'αιρετιστοῦμεν.
Τὸγ Γιάννην ἐσοὺ μὲν παρῃς, τσ'' ἔπαρ' τὸν Κωσταντῖνον.
–'Ο Γιάννης ἄντρας μού ἦτουν, πάλε τὸν Γιάννην παίρνω.
–"Ελα ὧδε, καλίτσα μου, νὰ ποσ'αιρετιστοῦμεν,
θέλεις τὸν Γιάννην ἔπαρε, θέλεις τὸν Κωνσταντῖνον».
'Επῆεν τσ'' ἡ καλίτσα του νὰ ποσ'αιρετιστοῦσιν,
στ' ἀγκάλια του τὴν ἔσφιξεν τσ' ἐξέην ἡ ψυχή τους.
Δοξάζω σε, καλὲ Θεέ, πού σαι στὰ ψηλωμένα,
ὁποὺ γινώστσ'εις τὰ κρυφὰ τσ'αὶ τὰ φανερωμένα,
ποπίσω πᾶν τὰ ζωντανά, τσ'' ὀμπρὸς τὰ ποθαμμένα.
Ζωὴν τσ'αὶ χρόνους νά χουσιν ὅσοι τσ'' ἂν τ' ἀγρικοῦσιν,
τσ'' ἂν ἔν ἡ χνώμη τους καλή, πρέπει νὰ μᾶς τσ'ερνοῦσιν.

κγ') Ο ΜΑΥΡΟΪΔΗΣ ΚΙ' Ο ΧΑΡΟΣ

Θέ μου καὶ τί νὰ γίνησα τοῦ κόσμου οἱ γιαντρειωμένοι,
ἦτε σὲ ψίκι φαίνονται, ἠδὲ σὲ κλάμμα εἶναι·
εἴδάηνα νὰ κουρσέψουσι τοῦ δράκοντα τὸ κάστρο,
τὸ κάστρο ὀπό 'χει τὴν ξανθή, καὶ μαυρομάτα κόρη,
ποὺ ὁ Μαυροϊδῆς πολυαγαπᾷ, γυναῖκα νὰ ντὴν πάρῃ.
'Εἴδάηνα, τὴν ἐπάρασι, τὴ σούρνουσι στὴ βάρκα
κι' ἀπέκειου ὀλόρθα τὰ πανιὰ καὶ ἴχια τὰ κουπία
δόνουσι δρόμο, φεύγουσι κι' ἀράζουσι στὴ Μάνη
κάτου στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ, στὴν ἄκρη τοῦ πελάγου
ὁπού νιαι σπήλια καὶ γκρεμὰ κι' ἡ θάλασσά 'ναι μαύρη
καὶ κάστρο θεμελιώνουσι ἀπάνου στὸ Τηγάνι.
Φέρνουσι ἀπὸ τὰ Φράγκικα τὸ σίδερο, τ' ἀτσάλι,
κρύσταλλο ἀπὸ τὴ Βενεϊτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι,
κι' ἀπὸ τὴν Πόλι μάρμαρο καὶ τὸ χρυσὸ ψηφάρι,
κάνουσι πύργο γυάλινο ἡ κόρη νά 'ναι χώϊρα,
καὶ χωριστὸς βιγλάτορας τὴν κόρη νὰ φυλάῃ·
τὸ κάστρο ἀποτελειώνουσι καὶ κλείνονται ὅλοι μέσα.
Καὶ νά σου ὁ Χάρος ἔρχεται ἀπ' ὄξου καβελλάρης
τὴν κόρη ἀναγυρεύοντα τοῦ δράκοντα νὰ πάρῃ,

κγ') *'Ο Μαυροϊδης κι' ὁ Χάρος*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι παραλλαγὴ ἐπιχωριάζουσα ἐν Μάνῃ, διαφέρει δὲ τῶν δύο προηγουμένων ᾀσμάτων τῆς παρούσης συλλογῆς ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας. Οὕτω ἀντὶ ἀπελατῶν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ πειρατῶν, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἥρωος Μαυροϊδῆ ἀπάγουσι τὴν θυγατέρα τοῦ δράκοντος χάριν τῆς ὁποίας κτίζουσι μέγα κάστρον εἰς τὴν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Θυρίδες μικρὰν χερσόνησον «Τηγάνι», ἔνθα τὰ ἐρείπια τοῦ Βυζαντινοῦ φρουρίου τῆς Μαΐνης. Εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν μεταξὺ Μαυροϊδῆ καὶ Χάρωνος πάλην, ὁ Χάρος νικᾷ τὸν ἥρωα καὶ τὸν ὁδηγεῖ μετὰ τῆς κόρης εἰς τὴν κατοικίαν του διὰ τῆς παρὰ τὸ Ταίναρον πύλης τοῦ "Αδου. Κατὰ τὰ λοιπὰ βλέπε παρατηρήσεις καὶ σχετικὰς παραπομπὰς τῶν δύο προηγουμ. ᾀσμάτων ὑπ' ἀριθ. κα') Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη καὶ κβ') 'Ο Χάρος μαῦρα φόρησεν. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα μοὶ ὑπηγόρευσε πρὸ τριακονταετίας εἰς τὸ χωρίον Νόμια τοῦ δήμου Μέσσης τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου ὁ 'Ιωάννης Γαργαλᾶκος κάτοικος αὐτόθι. Παραλλαγὴν τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος ἤκουσα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μάνης καὶ δὴ εἰς τὸ χωρίον Οἴτυλον, ὡς καὶ ἐν Κορσικῇ, ἔνθα μοὶ ὑπηγόρευσε τοιαύτην κατ' 'Απρίλιον τοῦ 1921 ὁ Τζαννέτος Φριμιγκάκης κάτοικος Cargèse καὶ ἀπόγονος τῶν ἐξ Οἰτύλου καλαφυγόντων ἐκεῖσε πρὸ δύο καὶ ἡμίσεως αἰώνων καὶ πλέον 'Ελλήνων προσφύγων. Βλέπε σχετικῶς Π. Καλονάρου, Εἰκόνες ἀπὸ τὸν 'Ελληνισμὸν τῆς Διασπορᾶς ('Αθῆναι 1397), Α. Π. Καλονάρου, Λουλούδια τῆς Μονεβασιᾶς καὶ τοῦ Ταϋγέτου ('Αθῆναι), σελ. 81—83. Πρβλ. ὡσαύτως σχετικὰ ὁπωσδήποτε ᾄσματα ἐν Λαογραφίας Α' 240 καὶ Δ' 160. Τὸ ἀνωτέρω συνδέεται στενῶς ὡς πρὸς τὸ θέμα καὶ τὰς λεπτομερειας ἀκόμη πρὸς τὰ λοιπὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς τὰ πραγματευόμενα περὶ τοῦ θανατου τοῦ Διγενοῦς καὶ τῶν ὁποίων αἱ παραλλαγαὶ εἶναι ἀναρίθμητοι. Βλέπε σχετικῶς παραπομπὰς εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν ἄλλων ᾀσμάτων ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. κ') καὶ ἑξ. μέχρι τέλους τῆς παρούσης συλλογῆς.

κι' ἀπὸ μακρὰ τοὺς χαιρετᾷ, κοντά 'ρχεται καὶ λέει·
«Καλῶς τὰ κάνετε, ἄρχοντες, καλῶς τὰ πολεμᾶτε.
—Καλῶς ὁρίζεις Χάροντα, καλῶς τὴν ἀφεϊντά ζου,
κάτσε νὰ φάης κάτσε νὰ πιῆς κάτσε ν' ἀνιστορίσης,
Χάροντα, ποῦδεν ἔρχεσαι, γιὰ ποῦ εἶσαι νὰ τραβήξης;
—'Εγὼ δὲν ἦρθα γιὰ φαΐ, μήδε ν' ἀνιστορίζου,
μόν' ἦρθ' ἀναγυρεύοντα τὴν κόρη γιὰ νὰ πάρου.
—'Η κόρη ἔναι στὸν πύργο της, ὁ Μαυροϊδὴς τὴν ἔχει
καὶ δέ ζὲ τήνε δόνομε ἃ δὲ μασὲ νικήσης,
τί ἔχομε κάστρο δυνατὸ κι' εἴμαστε ἀντρειωμένοι».
Κι' ὁ Χάροντας σὰν τ' ἄκουσε πολὺ τοῦ κακοφάνη·
«Ποῖος ἔχει ἀτσάλινο σπαθί, σίδερο βρακοζῶνι
ποῖος ἔχει στῆθο μάρμαρο, τὸ Χάρο νὰ νικήσῃ;»
Κι' ὁ Μαυροϊδῆς ποὺ τ' ἄκουσε ἀπάν' ἀπὸ τὸν πύργο
ἐκακοφάνη του πολύ, τὴν κόρη παρατάει
καὶ κατεβαίνει θαρρετὰ καὶ χολιασμένος λέει·
«'Εγὼ 'χου ἀτσάλινο σπαθί, σίδερο βρακοζῶνι,
ἐγὼ 'χου στῆθο μάρμαρο ἐσένα νὰ νικήσου.
Χάρο, ἂν εἶσαι δυνατὸς κι' ἂν εἶσαι παλληκάρι,
ἔλα 'πὰ νὰ παλέψωμε στὸ σιδερένιο ἀλῶνι
ὁπό 'χει πάτο δυνατὸ καὶ γύρον ἀτσαλένιο».
'Εφτὰ βολὲς ὁ Μαυροϊδὴς ἐνίκησε τὸ Χάρο
κι' ἀπάνου στὶς ὀχτὼ βολὲς ὁ Χάροντας θυμώνει
βάνει ὅλη του τὴ δύναμι, τὸ νέο ξαρματώνει
κι' ἀπ' τὰ μαλλία τονὲ βουτᾶ, χάμου τονὲ ξαπλώνει.
«Ἆσε μου, Χάρο, ἆσε μου, τί ἐγὼ εἶμ' ἀντρειωμένος,
τώρα ποὺ μὲ ξαρμάτωσες, λογοῦμαι νικημένος
καὶ δὲν τὴ θέου τέϊτα ζωὴ εἰς τὸν ἀπάνου κόσμο
μον' δεῖξο μου τὴ στράτα ζου κι' ἔρχομαι μὲ τὴν κόρη».
Κι' ὁ Χάρος ἀναμπαίζοντα λέει τοῦ ἀντρειωμένου·
Ποῦ 'ν' τ' ἀτσαλένιο ζου σπαθί, ποῦ 'ναι τὸ βρακοζῶνι;
Ποῦ ν' ἡ παλληκαρία ζου στὸ σιδερένιο ἀλῶνι;
Ποῦ εἶναι τ' ἀστῆθι μάρμαρο τὸ Χάρο νὰ νικήσης;
Φέρε τὴν κόρη ὀλίγωρα καὶ σύ θέ ν' ἀγκλουθήσης
τὴ στράτα τὴ θαλασσινή· πίζου μαϊτὰ μὴ ρίξης·
μὸν βλέπε κεῖνο τὸ βουνὸ ἐκεῖ στὸν Πέρα—κάβο
μὲ τὰ γκρεμὰ καὶ τὶς σπηλιές, ποὺ ἡ θάλασσα τὸν δέρνει·
ἐκεῖ 'ναι μένα ἡ στράτα μου καὶ λίγο πάρα κάτου
ἐκεῖ 'ναι καὶ τὸ σπήλιο μου ποὺ πάει τὸν Κάτου—κόσμο,
ποὺ πάει στὰ Τάρταρα τῆς γῆς μὲς τοὺς ἀποθαμένους·
κι' ὄντες θὰ ἰδῆς τὴν πόρτα του λαχτάρα θὰ ζὲ πιάσῃ,
τί ἔν' ἀπὸ μέσα σκοτεινὴ κι' ἀπ' ὄξου ἀραχνιασμένη,
μὲ τὰ κουφάϊρα τῶν ἀντρῶν τὴν ἔχου ὅλη χτισμένη
μὲ τὰ μαλλία τῶν κοριτσιῶν τὴν ἔχου σκεπασμένη.

κδ') ΑΚΡΙΤΑΣ ΚΑΣΤΡΟΝ ΕΚΤΙΖΕΝ

'Ακρίτας κάστρον ἔκτιζεν κι' 'Ακρίτας περιβόλιν
σ' ἕναν ὀμάλ', σ' ἕναν λιβάδ', σ' ἕναν πιδέξιον τόπον.

κδ') *'Ακρίτας κάστρον ἔκτιζεν.* Τὸ ἀνωτέρω συνδέεται στενῶς πρὸς τὰ ᾄσματα τὰ πραγματευόμενα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Διγενοῦς, ἰδιαίτατα δὲ πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον τοιοῦτον καὶ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. κγ') καὶ

Ὅσα τοῦ κόσμου τὰ φυτά, ἐκεῖ φέρ' καὶ φυτεύει,
κι' ὅσα τοῦ κόσμου τ' ἀμπελιά, ἐκεῖ φέρ' κι' ἀμπελώνει,
κι' ὅσα τοῦ κόσμου τὰ νερά, ἐκεῖ φέρ' κι' αὐλακώνει,
κι' ὅσα τοῦ κόσμου τὰ πουλιά, ἐκεῖ πάει καὶ φωλεύουν.
Πάντα κελάϊδναν κ' ἔλεγαν· «Πάντα νὰ ζῇ 'Ακρίτας».
Κ' ἕναν πουρνόν, πουρνίτζικον καὶ κερεκὴν ἡμέραν,
ἀτὰ κελάϊδναν κ' ἔλεγαν, «Αὔρ' ἀποθάν' 'Ακρίτας».
«'Ακοῦς, ἀκοῦς, 'Ακρίτα μου κι' ἄξιο μου παλληκάριν,
ἀκοῦς ντὸ λέγνε τὰ πουλιά, ἀκοῦς ντὸ κελαϊδοῦνε;
—'Ατὰ μικρὰ πουλόπα εἶν', 'κ ἐξέρ' νὰ κελαϊδοῦνε.
Φέρε με τὴν σαΐτα μου, ντὸ σύρ' ἐξηνταπέντε,
καὶ τ' ὅλον τὸ μικρότερον ντὸ σύρ' πενηνταπέντε·
ἂς πάγω καὶ νὰ κυνηγῶ καὶ στὰ κυνηγοτόπια,
κι' ἂν εὑρίσκω νὰ κυνηγῶ ἐγὼ 'κὶ θ' ἀποθάνω,
κι' ἂν 'κ εὑρίσκω νὰ κυνηγῶ, ἐγὼ θέν' ἀποθάνω».
Κυνήγεσεν, κυνήγεσεν πουθὲν κυνήγιν 'κ ηὗρεν.
'Ο Χάρον τὸν ἐπέντεσεν ἀπάν στὸ σταυροδρόμιν.
«Χάρε, ντὸ ἔχεις μετ' ἐμέν, κι' οὔπαν πάγ' ἀκλουθᾷς με,
κι' ἂν κάθωμαι συγκάθεσαι, κι' ἂν περπατ' ἀκλουθᾷς με,
κι' ἂν κεῖμαι ν' ἀποκοιμηθῶ, γίνεσαι μαξιλλάριν;
Ἔλα, Χάρ', ἂς παλεύωμεν στὸ χάλκινον τ' ἀλῶνιν.
Χάρε, καὶ ἂν νικᾷς με σύ, νὰ παίρς καὶ τὴν ψυχήν μου,
Χάρε, καὶ ἂν νικῶ σ' ἐγώ, νὰ χαίρωμαι τὸν κόσμον».
'Επάλεψεν, ἐπάλεψεν, κι' ὁ Χάρον 'κ ἐνικέθεν.
«Ἔμπα, καλή, καὶ στρῶσο με θανατικὸν κρεββάτι,
βάλε ἀνθιὰ παπλώματα καὶ μουσκομαξιλλάρια,
κ' ἔβγα καὶ τέρ', ναὶ κάλη μου, ντὸ λέγνε οἱ γειτόνοι.
—Ἕνας θὰ παίρ' τὸν μάϊδο σου καὶ τὴν πολληκαρότες,
κι' ὁ γέρον ὁ σαπόγερον, λέγει, θὰ παίρ' τὴν κάλη σ'».

κε'). Ὑπὸ ἔποψιν περιεχομένου παρουσιάζει καὶ τοῦτο στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων διαπιστοῦται ὅτι πρόκειται περὶ ᾄσματος μεταγενεστέρου ἀπορρεύσαντος ἐκ τοῦ Ἔπους. Οὕτω ὁλόκληρος ἡ ἀρχὴ τοῦ ᾄσματος τούτου καὶ παρὰ τὸ φαινομενικῶς δημῶδες χρῶμα, εἶναι λογίας προελεύσεως, ἤτοι ἀπομίμησις ἐκ τοῦ 'Αχιλλ. Τατίου. Ἡ μίμησις προῆλθεν ἐμμέσως διὰ τοῦ Ἔπους, οὗτινος ὁ ἀρχικὸς ποιητὴς ἐδανείσθη τὰ σχετικὰ χωρία, ἐκεῖθεν δὲ μετεδόθη καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ παρόντος ἔργου, τόμ. α' σελ. λγ' καὶ λδ', ὡς καὶ ὑποσημ. 111 καὶ 112 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Α 3930, Κζ 31 ἑξ., καὶ ἰδίως ἐν Ε 1657 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. αὐτόθι. Κατὰ τὰ λοιπὰ βλέπε παρατηρήσεις καὶ παραπομπὰς ἐν ὑποσημειώσεσι τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ᾀσμάτων τῆς παρούσης συλλογῆς. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Π. Τριανταφυλλίδου, Οἱ φυγάδες ('Αθῆναι 1870) σελ. 49—50. Σ. Ἰωαννίδου Ἱστ ρία καὶ Στατιστικὴ τῆς Τραπεζοῦντος. (Κων]πολις 1870) σελ. 282—283 Legrand, Recueil de chansons populaires grecques ('Αθῆναι 1874) σελ. 194—196. Σ. Ἰωαννίδου, Ἔπος μεσαιωνικὸν Βασίλειος Διγενὴ 'Ακρίτης (Κων]πολις 1887) σελ. 34—35. Σουμελίδου 'Ακριτικὰ ᾄσματα ἐν 'Αρχείῳ Πόντου Α' (1928) σελ. 74—77. Λαογραφία Α' 234—235. Εἶναι ἀναρίθμητοι αἱ παραλλαγαὶ τῶν σχετικῶν ἢ ἀναλόγων πρὸς τὸ ἀνωτέρω ᾀσμάτων. Βλέπε σχετικῶς ἐν Λαογραφίας Α' 233 ἑξ., 240—241, 245 ἑξ., 248, 252, Ε' 173, Θ' 601—202, ὡς καὶ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ᾆσμα. Πρβλ. δὲ γενικώτερον πρὸς πάντα τὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Διγενοῦς, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. κ' καὶ ἑξ. μέχρι τέλους τῆς συλλογῆς. Μετάφρασις γαλλιστὶ τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος εὕρηται ἐν Pernot, Anthologie populaire de la Grèce moderne (Παρίσιοι 1910), σελ. 34—35. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν σελ. 22 αὐτόθι.

κε') ΑΚΡΙΤΑΣ ΚΑΣΤΡΟΝ ΕΧΤΙΣΕ

(Παραλλαγή Σινασσοῦ)

'Ακρίτης κάστρον ἔχτισε, Χάρος νὰ μὴν τὸν εὕρῃ,
διπλοῦν τριπλοῦν τὸ ἔχτισε σιδερογκαρφωμένο.
'Εγύρισε καὶ ἐτράνησεν, Χάρος τὸν παραστέκει.
Φώναξεν ἡ καλίτζα του κ' εἶπεν τοῦτα τὰ λόγια·
«Καλῶς ἦρτες, ἄη Χάρε μου, ἔλα ἂς φάμ' κι' ἂς πιοῦμε.
—'Εγὼ διὰ φαγὶ δὲν ἦρτα, καὶ διὰ πιοτὸν δὲν ἦρτα,
ἦρτα διὰ τὸν 'Ακρίτη σου, νὰ πάρω τὴν ψυχή του.
—Χάρε μου, πᾶρ' πέντε μ' παιδιά, κι' ἄφες με τὸν 'Ακρίτη,
κι' 'Ακρίτης μου παιδὶ ἔνι, κι' ἄλλα παιδιὰ θὰ κάμῃ.
—'Εγὼ διὰ τὸν 'Ακρίτη σου πέντε ψυχὲς δὲν παίρω.
"Ας εἶν' κι' αὐτὸς γιὰ χάρισμα ἄλλες σεράντα μέρες».
Κ' ἡ κόρ' ἐπαραγρήκησε ἄλλους σεράντα χρόνους.
«Μητέρα, ἔλ' ἂς φάμ' κι' ἂς πιοῦμ', ἔλα νὰ ξεφαντώσωμ',
κι' ὁ Χάρος μᾶς ἐχάρισεν ἄλλα σεράντα χρόνους».
Σῶθαν τὰ σεραντάμερα καὶ οἱ σεράντα ὧρες.
Χάρος τὸν παραστάθηκε νὰ πάρῃ τὴν ψυχή του.
«Χάρε μου, ποῦ 'ν' ὁ λόγος σου, ποῦ ναι ἡ συντυχιά σου;
—Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος μου, κ' ἡ συντυχιά μ' αὐτὴ ναι».
'Ωστοῦ νὰ σώσ' τὸ λόγο του, νὰ σώσ' τὴν συντυχιά του,
ἀπ' τὰ μαλλιὰ τὸν ἔπιασε στὰ μάρμαρα τὸν βάζει.
«Χάρε μ', ἄφες μ' ἂς τὰ μαλλιὰ καὶ πιάσ' με ἂς τὸ χέρι,
ἢ δεῖξε με τὴν τέντα σου μονάχος μ' ἂς πηγαίνω.
—"Αν σὲ δείξω τὴν τέντα μου πολὺ θενὰ τρομάξῃς.
"Ολο τριγύρω πράσινα κ' ἡ μέση του βαμμένη.
Κόμμα ψωμὶ κι' ἂν ἔδωκες, παράδεισο θὰ λάβῃς,
κόμμα παρᾶ κι' ἂν ἔδωκες, χρυσὴ λαμπάδα μπρός σου,
κόμμα ροῦχο κι' ἂν ἔδωκες, προστά σου θ'νὰ τὸ φέρουν,
κι' αὐτὰ ἂν δὲν τὰ ἔκανες, στὶς πίσσες, στὰ χατράνια».

κστ') ΤΡΙΤΗ ΓΕΝΝΗΘ' Ο ΔΙΓΕΝΗΣ

Τρίτη γεννήθ' ὁ Διγενὴς καὶ τρίτη θὰ πεθάνῃ.
Πιάνει, καλεῖ τοὺς φίλους του κι' ὅλους τοὺς ἀντρειωμένους·
νά'ρθ' ὁ Μηνᾶς κι' ὁ Μαυραλής, νά'ρθῃ κι' ὁ γιὸς τοῦ Δράκου,
νά'ρθῃ κι' ὁ Τρεμαντάχειλος, ποὺ τρέμ' ἡ γῆ κι' ὁ κόσμος.

κε') *'Ακρίτας κάστρον ἔχτισε.* (Παραλλαγὴ Σινασσοῦ). Τὸ ἀνωτέρω συνδέεται στενῶς πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον ᾆσμα τῆς παρούσης συλλογῆς, οὗτινος εἶναι παραλλαγή. Εἰς τὸ ᾆσμα τοῦτο παραλείπονται ἀφ' ἑνὸς τὰ περὶ λιβαδίου, δένδρων καὶ πουλιῶν καὶ μόλις ἀναφέρεται ἡ πάλη ἐν τῇ ὁποίᾳ ἄλλως τε ὁ Χάρος φέρεται ἔχων ἄμεσον καὶ συντριπτικὴν ὑπεροχήν. 'Αφ' ἑτέρου δὲ ἡ σύζυγος τοῦ 'Ακρίτου ἐν τῇ προσπαθείᾳ της νὰ σώσῃ τὸν ἄνδρα της φέρεται λαμβάνουσα σπουδαίαν πρωτοβουλίαν ἐρχομένη εἰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις προσωπικῶς μετὰ τοῦ Χάρου. Κατὰ τὰ ἄλλα πρβλ. τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον τοιοῦτον καὶ γενικώτερον πρὸς τὰ λοιπὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Διγενοῦς, βλέπε δὲ σχετικὰς παραπομπὰς καὶ παρατηρήσεις αὐτόθι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Ι. Σαραντίδου 'Αρχελάου, 'Η Σινασσὸς ('Αθῆναι 1899) σελ. 159—160. Λαογραφία Α' 247. Παραπομπὰς πρὸς ἀνάλογα ᾄσματα βλέπε εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ᾄσματος τῆς παρούσης συλλογῆς.

κστ') *Τρίτη ἐγεννήθη ὁ Διγενής.* 'Η ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ᾄσματι μνεία τοῦ θανάτου τοῦ Διγενοῦς ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ δὲν εἶναι, ὡς ἐπιστεύθη, στοιχεῖον δημώδους προελεύσεως, ἀλλ' ἀπεναντίας λογίας τοιαύτης καὶ ἀπηχεῖ οὐχὶ λαϊκὰς δοξασίας, ὡς ὑπέθεσεν ὁ Πολίτης, ἀλλ' εἰδήσεις διασωθείσας εἰς τὰ κείμενα περὶ τοῦ βίου τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου λη-

'Επῆγαν καὶ τὸν ηὗρανε στὸν κάμπο ξαπλωμένο.
«Ποῦ σουν ἐσύ, βρὲ Διγενή, καὶ θέλεις νὰ πεθάνῃς;
—Φάτε καὶ πιέτε, φίλοι μου, κ' ἐγὼ σᾶς ἀφηγιέμαι·
Στῆς 'Αλαμάνας τὸ βουνό, στῆς 'Αραπιᾶς τὸν κάμπο,
ἐκεῖ ποὺ πέντε δὲν περνοῦν καὶ δέκα δὲ διαβαίνουν,
περνᾶν πενῆντα κ' ἑκατὸ καὶ νά 'ν' κι' ἀρματωμένοι.
Κ' ἐγὼ μαῦρος ἀπέρασα πεζὸς κι' ἀρματωμένος.
Τριακόσι' ἀρκούδια σκότωσα κ' ἐξηνταδυὸ λεοντάρια·
'Επέτυχα κ' ἐβάρεσα τὸ στοιχειωμένο ἐλάφι,
ποὺ 'χε σταυρὸ στὰ κέρατα κι' ἀστέρι στὸ κεφάλι,
κι' ἀνάμεσα στὰ δίπλατα εἶχε τὴν Παναγία.
Αὐτὸ τὸ κρῖμα μ' ἔσωσε καὶ θέλω νὰ πεθάνω.
Τρακόσους χρόνους ἔζησα δῶ στὸν ἀπάνω κόσμο·
κανένα δὲν φοβήθηκα ἀπ' τοὺς ἀντρειωμένους.
Τώρ' εἶδ' ἕνα ξεσκάλτσωτο πεζὸ κι' ἀρματωμένο,
πό'χει τοῦ ρίσου τὰ πλουμιά, τῆς ἀστραπῆς τὰ μάτια,
τὸν εἶδανε τὰ μάτια μου κ' ἐλάβωσ' ἡ καρδιά μου.
Κεῖνο τὸ κρῖμα μ' ἔσωσε καὶ θέλω νὰ πεθάνω».—

κζ') Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΣΤΟ ΣΙΔΕΡΟ ΚΡΕΒΒΑΤΙ

Ψυχομαχεῖ ὁ Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι,
τὸν τριγυρίζουν οἱ γιατροὶ μὲ τὰ χαρτιὰ στὸ χέρι.
Σηκώνει τὸ κεφάλιν του καὶ κράζει τὴν καλήν του.
«Κάθου κοντά μου, λυγερή, κάθου κοντά μου κόρη.
Στὸν κόσμον τοῦτον ἔζησα χρόνους τριαντατρία
καὶ τώρα ἦλθ' ὁ ἄγγελος νὰ πάρῃ τὴν ψυχήν μου.
Σφίγγει τὰ χέρια της τὰ δυό, χίλια φιλιὰ τῆς δίδει,
καὶ μέσα στὲς ἀγκάλες του σφικτὰ σφικτὰ τὴν πνίγει.

φθείσας κατ' ἀπομίμησιν καὶ εἰς τὰ κείμενα τοῦ 'Ακριτ. Ἔπους. 'Απλῆ σύγκρισις τῆς βιογραφίας τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου, ὡς αὕτη διεσώθη εἰς τὰ διάφορα κείμενα, πρὸς τὸν βίον τοῦ Διγενοῦς, πείθει ὅτι ὁ ποιητὴς καὶ οἱ διασκευασταὶ τοῦ 'Ακριτ. Ἔπους ἠκολούθησαν ἀρκετὰ πιστῶς καὶ ἐν πολλοῖς ἀπεμιμήθησαν τὴν βιογραφίαν τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου. Σχετικῶς βλέπε ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τομ. α', σελ. κ' καὶ κα' καὶ ὑποσημ. 27—29 αὐτόθι, ἐν Α 4387 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι, Κη 41 ἑξ., Κη 55 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. 'Ως πρὸς τὴν συχνὴν χρῆσιν τοῦ ἀριθμοῦ τριακόσια ἐν τῷ ᾄσματι πρβλ. ἐν Α 2979, Ε 1688—1689 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν ὑποσημειώσεσιν ᾀσμάτων τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. κα') Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη, καὶ κζ') 'Ο Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία Νέα Πανδώρα Δ' (1854) σελ. 621—622. Passow Carmina popul. Graeciae recent. (Λειψία 1860) σελ. 393—394. Kind Anthologie d. neugr Volkslieder (Λειψία 1861) σελ. 62 μετὰ γερμαν. μεταφράσεως. Λαογραφία Α' 224—225. Πολίτου 'Εκλογαὶ (1925, β' ἔκδ.) σελ. 114—115, ἔνθα καὶ παρατηρήσεις. Παραλλαγὰς τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος βλέπε ἐν Λαογραφίας Α' 227, 242—243 καὶ 609 αὐτόθι, ἀνάλογα δὲ ἢ ὁπωσδήποτε σχετικὰ ᾄσματα πρβλ. ἐν Λαογραφίας Α' 223, 225—228, 265, Δ' 160, Ε' 84, βλέπε δὲ καὶ σχετικὴν μελέτην Πολίτου, 'Ο θάνατος τοῦ Διγενῆ ἐν Λαογραφίας Α' 169 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως τὸ κείμενον ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῶν ᾀσμάτων τῆς παρούσης συλλογῆς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν θάνατον τοῦ Διγενοῦς, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. κ') καὶ ἐφεξῆς μέχρι τέλους τῆς συλλογῆς.

κζ') *'Ο Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι.* Τὸ ᾆσμα καίτοι ὀλιγόστιχον παρουσιάζει ἐν τούτοις ἱκανὰ στοιχεῖα διαπιστοῦντα τὴν ἐκ τοῦ Ἔπους προέλευσίν του. Σχετικῶς πρβλ. στίχ. 3 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α 4384 (3145), Α 4387 ἑξ., Κη 54—55 καὶ ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως στιχ. 3—4 τοῦ ᾄσματος πρὸς Α 4416 (3161) ἑξ., Κη 60 ἑξ., Ε 1768 ἑξ. 'Ως πρὸς τὴν ἐν στίχ. 5 τοῦ ᾄσματος μνείαν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς τοῦ Διγενοῦς μέχρις ἡλικίας 33 ἐτῶν, αὕτη ἔχει τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν της ἐκ σχετικῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου, οὗτινος τὴν βιογραφίαν ἀπεμιμήθησαν ὁ ἀρχικὸς ποιητὴς καὶ οἱ μεταγενέστεροι διασκευασταὶ τοῦ 'Ακριτ. Ἔπους. Οὕτω καὶ κατὰ τὰ Ψευδοκαλλισθένεια κείμενα ὁ 'Αλέξανδρος φέρεται ζήσας 32 ἔτη, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἔμμετρον μεσαιων. βιογραφίαν (ἔκδ.

κη΄) Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΚΑΙ Η ΚΑΛΗ ΤΟΥ

Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κι' ἡ γῆ τονε τρομάσσει,
κ' ἡ πλάκα του ἀνατριχιᾷ, ποὺ θὰ τονε σκεπάση.
Καὶ τσῆ καλῆς του φώνιαξε νὰ πᾷ τὴν ἐρωτήξη·
«Ἂν ἀποθάνω, βρὲ καλή, ποιὸν ἄντρα θὲ νὰ πάρης;
—Ἂν ἀποθάνης, Διγενή, τὰ μαῦρα θὲ νὰ βάλλω,
νὰ τρώη σένα ἡ μαύρη γῆ κ' ἐμὲ τὰ μαῦρα ροῦχα».
Μὰ κεῖνος δὲ τσῆ πίστεψε, πάλι ξαναρωτᾷ την·
«Ἂν ἀποθάνω, βρὲ καλή, ποιὸν ἄντρα θὲ νὰ πάρης;
—Ἂν ἀποθάνης, Διγενή, τὰ μαῦρα θὰ φορέσω,
νὰ τρώη σένα ἡ μαύρη γῆ κ' ἐμὲ τὰ μαῦρα ροῦχα».
Μὰ πάλι δὲν τς ἐπίστεψε καὶ τρὶς ξαναρωτᾷ τη·
«Ἂν ἀποθάνω, βρὲ καλή, ποιὸν ἄντρα θὲ νὰ πάρης;
—Ἂν ἀποθάνης Διγενή, τὸν ἄρχο θὲ νὰ πάρω,
ὁποὺ 'ν' ἡ πρώτη μου χαρά, τὸ πρῶτο μου καμάρι».
Ποὺ τὰ μαλλιὰ τὴν ἄρπαξε τρεῖς γύρους καὶ τσῆ κάνει.
«Ἄφις με, σκύλε Διγενή, νὰ πῶ ἕνα τραγοῦδι.
Τρεῖς ἀδερφίδες ἤμεσταν κ' οἱ τρεῖς ἀδικοπῆγαν,
ἡ μιὰ ἐπῆγ' ἀπὸ φωτιὰ κ' ἡ γιἄλλη ἀπὸ πηγάϊδι.
κ' ἐγὼ τὸ κακορρίζικο στοῦ Διγενὴ τὰ χέρια!
Ἔπαρε πέρδικα πλουμί, καὶ σὺ τρυγόνα πάσο,
καὶ σὺ τὸ σφακολούλουδο πάρε τὴν κοκκινάδα,
καὶ σὺ βρουλιά, κομποβρουλιά, ἔπαρε τὰ μαλλιά μου,
νὰ μὴν τὰ πάρη θηλυκὸ νὰ χη τὰ βάσανά μου».

κθ΄) ΝΑ' ΧΕΝ Η ΓΗ ΠΑΤΗΜΑΤΑ

Ἐψὲς ἐπέρνουν ποταμὸ καὶ διάβαινα γεφύρι,
κι' ἄκουσα σὰ ναστεναγμὸ καὶ σὰ μουρμουρισιῶνα.

Wagner), 33 δὲ ἔτη κατὰ τὸ κείμενον τῆς Φυλλάδας τοῦ Μεγ' Ἀλέξαντρου. Καὶ ὁ Διγενὴς ἐπίσης φέρεται ζήσας 33 ἔτη, ἡ δὲ τοιαύτη ἐλαφρὰ μετατροπὴ τῆς ἡλικίας τοῦ Διγενοῦς διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς ἔτους ὀφείλεται προφανῶς εἰς θρησκευτικὴν ἐπίδρασιν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς κρατούσας τότε ἰδέας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ κοσμῳ ζωὴν τοῦ Χριστοῦ. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Α 1299—1300 (767—768) καὶ ὑποσημ. Α 1299 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ παρόντος ἔργου, τόμ. α΄, σελ. κ΄—κα΄ καὶ ὑποσημ. 28 αὐτόθι, ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις ἐν ὑποσημειώσεσιν ᾀσμάτων της παρούσης συλλογῆς, ὑπ' ἀριθ. κα΄) Διγενῆ καὶ Χαρωνος πάλη, καὶ κατ' ἡ Τρίτη ἐγεννήθη ὁ Διγενής. Ὡς πρὸς τὰ ἐν στιχ. 8 τοῦ παρόντος ᾄσματος περὶ στραγγαλισμοῦ τῆς κόρης πρβλ. ἐν Κη 184 ἑξ., Α 4544 ἑξ., βλέπε δὲ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι, ὡς καὶ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. κβ΄) Ὁ Χάρος μαῦρα φόρησεν, κη΄) Ὁ Διγενὴς καὶ ἡ καλή του καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις αὐτόθι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία Legrand, Recueil de chansons populaires grecques (Παρίσιοι 1874) σελ. 196. Λαογραφία Α΄ 232. Γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος εὕρηται ἐν Τ (Sa:h. Legr.) σελ. LXIII.

κη΄) *Ὁ Διγενὴς καὶ ἡ καλή του*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα παρουσιαζει ἐν ἀρχῇ ἀνα ογίας πρὸς τὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. κθ΄) Νά 'χεν ἡ γῆ πατήματα, καὶ λ΄) Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ, ἀλλὰ διαφέρει αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ θέμα καὶ κατ' οὐσίαν περιορίζεται εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ αἰσθήματος τῆς ζηλοτυπίας τοῦ ἑτοιμοθανάτου ἥρωος. Σχετικῶς βλέπε χωρία καὶ ὑποσημειώσεις ἐν Α 1990 ἑξ., Α 3313, Α 3387 ἑξ., Α 4544, Κατ' 415 ἑξ., Κη 184 ἑξ., Ε 1373 ἑξ., ὡς και ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. ιβ΄) τῆς κόρης τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα, στίχ. 145 ἑξ., κβ΄) Ὁ Χάρος μαῦρα φόρησεν, στίχ. 101 ἑξ. καὶ κζ΄) Ὁ Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Κρητικὸς Λαὸς (1909), σελ. 15. Λαογραφία Α΄ 242. Βλέπε ὡσαύτως καὶ τὰ ἀμέσως ἑπόμενα ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς, γενικώτερον δὲ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος τοιαῦτα ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. κ΄) καὶ ἑφεξῆς.

κθ΄) *Νά' χεν ἡ γῆ πατήματα*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι Πελοποννησιακὴ παραλλαγὴ τῶν ᾀσμάτων κη΄) καὶ κθ΄) τῆς παρούσης συλλογῆς, ἀπὸ τῶν ὁποίων διαφέρει ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὸ γενικὸν θέμα. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Μ. Λελέκου Ἐπιδόρπιον (Ἀθῆναι 1888) σελ. 188—189. Λαογραφία Α΄ 254. Παραλλαγὰς καὶ σχετικὰ ᾄσματα βλέπε ἐν Λαογραφίας Α΄ 255, 275, ὡς καὶ τὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ὑπ' ἀριθ. κη΄) Ὁ Διγενὴς καὶ ἡ καλή του καὶ λ΄) Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ.

Τί νά ἤτουν ὁ ναστεναγμὸς καὶ ὁ μουρμουρισιῶνας;
Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ καὶ ἡ γῆ τόνε τρομάζει,
καὶ ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ πῶς θὰ τόνε σκεπάση,
γιατὶ κ' ἐκεῖ ποὺ κάθεται λόγι' ἀντρειωμένα λέγει·
«Νὰ χεν ἡ γῆ πατήματα κι' ὁ οὐρανὸς κερκέλια,
νὰ πάτουν τὰ πατήματα νὰ πιάσω τὰ κερκέλια,
νὰ δώσω σεῖσμα τ' οὐρανοῦ καὶ τίναγμα τοῦ Ἅδη,
γιὰ νὰ τ' ἀκούσ' ὁ Χάροντας, ποὺ λέει νὰ μὲ πάρη,
νὰ μοῦ χαρ.ση τὴ ζωή, ἢ φίλο νὰ μὲ κάμη».

λ΄) Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΨΥΧΟΜΑΧΕΙ

Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆ τόνε τρομάσσει.
Βροντᾷ κι' ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέτ' ὁ ἀπάνω κόσμος,
κι' ὁ κάτω κόσμος ἄνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ πῶς θὰ τόνε σκεπάση,
πῶς θὰ σκεπάση τὸ ἀϊτὸ τσῆ γῆς τὸν ἀντρειωμένο.
Σπίτι δὲν τὸν ἐσκέπαζε, σπήλιο δὲν τὸν ἐχώρει,
τὰ ὄρη ἐδιασκέλιζε, βουνοῦ κορφὲς ἐπήδα,
χαράκι' ἀμαδολόγανε καὶ ριζιμιὰ ξεκούνειε.
Στὸ βίτσιμά πιανε πουλιά, στὸ πέταμα γεράκια,
στὸ γλάκιο κ' εἰς τὸ πήδημα τὰ λάφια καὶ τ' ἀγρίμια.
Ζηλεύγει ὁ Χάρος μὲ χωσιά, μακρὰ τόνε βιγλίζει,
κ' ἐλάβωσέ του τὴν καρδιὰ καὶ τὴν ψυχή του πῆρε.

λ΄) *Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ*. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα εἶναι Κρητικὴ παραλλαγὴ καὶ δύναται ἀδιστάκτως νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἄριστον τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτ. κύκλου, τόσον ὑπὸ ἔποψιν ἀρτιότητος καὶ περιεχομένου, ὅσον καὶ ὑπὸ ἔποψιν ποιητικῆς τεχνοτροπίας. Πηγαὶ καὶ Βιβλιογραφία: Jeannaraki, Ἄσματα κρητικὰ (Λειψία 1876) σελ. 104. Α (Μηλ.) σελ. 16. Ὁ Κρητικὸς λαὸς (1909) σελ. 15. Λαογραφία Α΄ σελ. 253—254. Βλέπε ὡσαύτως ἀμέσως προηγουμ. ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς, ὑπ' ἀριθ. κη΄) Ὁ Διγενὴς καὶ ἡ καλή του, καὶ κθ΄) Νὰ 'χεν ἡ γῆ πατήματα, ὡς καὶ παρατηρήσεις καὶ σχετικὰς παραπομπὰς ἐν ὑποσημειωσεσιν αὐτόθι.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

(ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ)

Σ

Η ΣΛΑΥ·Ι·ΚΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΕΠΟΥΣ

Μετάφρασις τῶν πεζῶν κειμένων:

Σα = Σύλλεκτα Pogodin, Βιβλιοθήκης Πετρουπόλεως

Σβ = Σύλλεκτα Tikhonravon Βιβλιοθήκης Μόσχας μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων Musin-Puskin (Σγ).

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΣΛΑΥ·Ι·ΚΗΣ ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΕΠΟΥΣ (*)

Τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους εἶναι γνωστὰ μέχρι σήμερον τὰ ἀκόλουθα κατὰ σειρὰν κείμενα καὶ ἀποσπάσματα:

1) *Τὸ κείμενον Σα*, ἐκ τῶν Συλλέκτων Pogodin, τῆς Βιβλιοθήκης Πετρουπόλεως (ἀριθ. χειρογρ. 1773, φύλλα 342 β-361), χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου, ἀνακαλυφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Pypin καὶ δημοσιευθὲν ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1857.

2) *Τὸ κείμενον Σβ*, ἐκ τῶν Συλλέκτων Tikhonravov, τῆς Βιβλιοθήκης Μόσχας (ἀριθ. χειρογρ. 399, φύλλα 9-19 καὶ 31-33 β), ἀποτελούμενον ἀπὸ δύο τεμάχια προερχόμενα ἐξ ἀντιγραφῆς ἄλλου παλαιοτέρου χειρογράφου. Τὸ σωζόμενον τοῦτο ἀντίγραφον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος.

3) *Ἀποσπάσματά τινα* ἐκ τῶν Συλλέκτων Musin-Puskin, ὧν τὸ χειρόγραφον περιελάμβανε μεταξὺ ἄλλων διηγήσεων καὶ πλῆρες κείμενον τοῦ Ἀκρίτα. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀνακαλυφθὲν τῷ 1795 ἐν τῇ ἀπεράντῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ κόμητος Musin-Puskin ἐν Μόσχᾳ, ἐκάη ὁμοῦ μετὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ κόμητος κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἐκστρατείᾳ τοῦ Μ. Ναπολέοντος μεγάλην πυρκαϊὰν τῆς Μόσχας τῷ 1812[1]. Πρὸ τῆς κα-

(*) Παραθέτω ἐνταῦθα συνοπτικὴν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους καὶ τῶν κειμένων αὐτῆς: 1) Καραμζίν, Ἱστορία τοῦ Ρωσσικοῦ κράτους, εἰς 12 τόμους, Πετρούπολις 1812-1826, ρωσσιστί. Εὕρηται καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ ἔργου τούτου γενομένη ὑπὸ Κροκιδᾶ, Ἀθῆναι 1856-1859. 3) Veselovskij A. N., Τὸ Ἔπος τοῦ Διγενῆ. Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ Vestnik Evropi, Ἀπρίλιος 1875, σελ. 753 ἑξ. ρωσσιστί. 4) Παλαιολόγου Κ. Α., Ἡ ἀρχαία ρωσσικὴ φιλολογία καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιρροὴ τοῦ Βυζαντισμοῦ. Μελέτη δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν περιοδικὸν «Ἕσπερος» τῆς Λειψίας, ἀριθ. 21-26, Μαρτίου-Μαΐου 1882. 5) Rambaud Alfr., La Russie épique, μελέτη περὶ τῶν ρωσσικῶν ἡρωϊκῶν ᾀσμάτων. 6) Τοῦ αὐτοῦ, Etudes sur l' Histoire Byzantine, Παρίσιοι 1922, σελ. 87 ἑξ. 7) Speranskij, Devgenievo Dejanie. Τὸ Ἔπος τοῦ Διγενῆ εἰς τὴν παλαιορωσσικὴν γλῶσσαν. Εὕρηται ἐν τοῖς Συλλέκτοις τοῦ γλωσσικοῦ καὶ φιλολογικοῦ τμήματος τῆς Ρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τόμος XCIX (1922), ἀριθ. 7, σελ. 138-165, ρωσσιστί. 8) Pascal Pierre, Le Digénis Slave, ou la Geste de Devgenij. Γαλλικὴ μετάφρασις τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους μετ' εἰσαγωγικοῦ ὑπομνήματος ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ σημειώματος ἀναφερομένου εἰς τὰ πηγὰς τῶν κειμένων τούτων ὑπὸ H. Grégoire, ἐν Byzantion X, σελ. 301-339. Τέλος δὲ ὡς ἔργον κατατοπισμοῦ καὶ πληροφοριῶν περὶ τῶν σλαυϊκῶν γλωσσῶν, καὶ ἰδίᾳ τῆς ρωσσικῆς, προσιτὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ δοκίμιον τοῦ Ν. Εὐσταθίου: Ἡ Ρωσσικὴ γλῶσσα ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ αὐτῆς, μέχρι τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Καραμζίν. Ἀθῆναι 1904.

1. Ὁ κατὰ τὴν ἐν Μόσχᾳ πυρκαϊὰν τοῦ 1812 καταστραφεὶς κῶδιξ Musin-Puskin περιελάμβανε πλὴν τοῦ Σλαυϊκοῦ Διγενῆ καὶ ἄλλα κείμενα με-

ταστροφῆς ὅμως εἶχον δημοσιευθῆ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χειρογράφου μερικὰ ἄλλα κείμενα, οἱ δὲ ἐκδόται τῶν κειμένων τούτων εἶχον τὴν πρόνοιαν καὶ ἀντέγραψαν ἀποσπάσματά τινα ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Σλαυϊκοῦ Διγενοῦς, τὰ ὁποῖα οὕτω διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, χάρις εἰς αὐτοὺς καὶ ἰδίᾳ χάρις εἰς τὸν περίφημον ρῶσσον λογοτέχνην καὶ ἱστορικὸν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Καραμζίν[1].

Τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους εἶναι πεζὰ καὶ συντεταγμένα εἰς τὴν ρωσσικήν. Μολονότι δὲ προέρχονται ἀπὸ χειρόγραφα διάφορα φέροντα μάλιστα ἱκανὰ ἴχνη γλωσσικῶν ἀλλοιώσεων καὶ ἄλλων τροποποιήσεων μεταγενεστέρων, παρουσιάζουσιν ἐν τούτοις πολλὰ κοινὰ σημεῖα μεταξὺ των καὶ φαίνονται ὅτι ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν πηγήν, ἤτοι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀρχικὸν κείμενον.

Κατὰ τοὺς εἰδικοὺς τὸ ἀρχικὸν Σλαυϊκὸν κείμενον ἦτο συντεταγμένον ρωσσιστὶ καὶ δὴ εἰς τὴν Παλαιορωσσικὴν τοῦ 12ου ἢ 13ου αἰῶνος τῆς Κιεβιανῆς περιόδου· καὶ κατά τινας μὲν ἐρευνητὰς εἰς τὰ διασωθέντα κείμενα διαφαίνονται ἱκανὰ ἴχνη βουλγαρισμῶν καὶ ἄλλα τινὰ στοιχεῖα μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἐμμέσου προελεύσεως τοῦ πρωτοτύπου ἐκ τῆς Παλαιοσλαυϊκῆς ἢ τῆς Βουλγαρικῆς, κατ' ἄλλους δὲ ἡ καταγωγὴ τοῦ Σλαυϊκοῦ ἀρχετύπου εἶναι γνησίως Παλαιορωσσικὴ καὶ προέρχεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης μεσολαβήσεως[2].

ταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ περίφημον ρωσσικὸν ἔπος τοῦ Ἰγώρ, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶχε δημοσιευθῆ ἀπὸ τοῦ 1800, ἤτοι πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ κώδικος. Τὸ ἔπος τοῦ Ἰγὼρ εἶναι μία ἐκ τῶν ὡραιοτέρων βυλινῶν τῆς ρωσσικῆς ἐποποιΐας τῆς Κιεβιανῆς περιόδου, παρουσιάζει δὲ ὑπὸ ἔποψιν συνθέσεως καὶ πλοκῆς πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὸ Ἀκριτ. ἔπος καὶ ἰδίως πρὸς τὰ ἐπεισόδια τὰ ἀναφερόμενα εἰς τοὺς ἥρωας τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτ. κύκλου.

1. Καραμζίν, Ἱστορία τοῦ Ρωσσικοῦ κράτους, τόμος Β', κεφ. 12, 133 καὶ τόμος Γ', κεφ. 7, 272. Βλέπε σχετικῶς καὶ Εἰσαγωγικὸν σημείωμα P. Pascal, Le Digénis Slave, ἐν Byzantion X, σελ. 301 καὶ ἐν Rambaud, Etudes sur l' Histoire byzantine, Παρίσιοι 1922, σελ. 87: Les exploits de Digénis Akritas.

2. Ἡ ἔμμεσος προέλευσις τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς διὰ τῆς Βουλγαρικῆς θὰ ἐδικαίωνεν ἴσως τὰς ἀπόψεις τοῦ Dvornik καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ Grégoire. Κατὰ τὸν Grégoire τὸ πρωταρχικὸν ποίημα τοῦ Ἀκρίτα ἦτο ἔπος τῶν Παυλικιανῶν ἐχθρικὸν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Βυζαντινοὺς (βλέπε κατωτέρω σελ. 259 ἑξ. ἐν τῷ παρόντι εἰσαγωγικῷ ὑπομνήματι). Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατ' ἐπανάληψιν πληθυσμοὶ Παυλικιανῶν ἐγκατεστάθησαν ὁμαδικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐκ Συρίας εἰς Θράκην καὶ Βουλγαρίαν (βλέπε σχετικῶς ἐν Χρονολογικῷ Πίνακι α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. νβ' καὶ νδ', ἔτη 746-752 καὶ 972). Οὕτω κατὰ τὴν ἄποψιν ταύτην τὸ ἀρχικὸν «Παυλικιανὸν» ποίημα τοῦ Ἀκρίτα θὰ μετεφράσθη ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Παλαιοβουλγαρικὴν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ρωσσικήν. Ἡ ἄποψις αὕτη, καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνεται ἀπίθανος, ἐν τούτοις ἀποκλείεται ἐν προκειμένῳ, καθόσον οἱ ἐγκυρότεροι ἐρευνηταὶ τῶν ἀνωτέρω Σλαυϊκῶν κειμένων πιστεύουν ὅτι ταῦτα προῆλθον ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης μεσολαβήσεως καὶ ὅτι οἱ τυχὸν παρατηρούμενοι ἐλάχιστοι βουλγαρισμοὶ ὀφείλονται οὐχὶ εἰς μεσολάβησιν παλαιοβουλγαρικοῦ Ἀκριτικοῦ κειμένου, ἀλλ' εἰς λογίαν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἐπίδρασιν. Βλέπε σχετικῶς καὶ μελέτην Speranskij, Devgenievo Dejanie καὶ εἰσαγωγικὸν ὑπόμνημα Pascal ἐν Byzantion X, σελ. 302.

Ἡ παροῦσα ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐπετεύχθη ἐν μέρει χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ συμβολὴν τοῦ λογίου κ. Στεφάνου Γκέτσεφ εἰδήμονος τῆς Παλαιοσλαυϊκῆς καὶ Παλαιορωσσικῆς, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τὰς θερμοτάτας μου εὐχαριστίας διὰ τὴν πολύτιμον βοήθειάν του. Προκειμένου δὲ νὰ δοθῇ ὁ ὁριστικὸς τύπος καὶ ἡ τελικὴ μορφὴ τῆς μεταφράσεως ἐμελετήθη ἐπίσης ἐπισταμένως καὶ ἡ γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ P. Pascal.

Ἡ γαλλικὴ αὐτὴ μετάφρασις δημοσιευθεῖσα εἰς τὸν 10ον τόμον τοῦ περιοδικοῦ Byzantion[1] συνοδεύεται καὶ ὑπὸ σημειώματος τοῦ καθηγητοῦ Grégoire, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ σοφὸς οὗτος βυζαντινολόγος καὶ ἐρευνητὴς τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἀποφαίνεται ὅτι ἡ Σλαυϊκὴ διασκευὴ τοῦ Ἔπους ἔχει τὴν προέλευσίν της ἔκ τινος παλαιοτέρου καὶ αὐθεντικωτέρου ἑλληνικοῦ κειμένου ἀπωλεσθέντος καὶ ἀπηχοῦντος τὰς ἀπόψεις τῶν Παυλικιανῶν, ἐκφραζομένου δὲ ἐχθρικῶς ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως Βασιλείου[2], ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ διασωθέντα ἑλληνικὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζονται μετ' εὐλαβείας ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς. Ὁ Grégoire πιστεύει δηλαδὴ ὅτι τὰ σωζόμενα ἑλληνικὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ὑπέστησαν πολλὰς καὶ ριζικὰς τροποποιήσεις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς, καὶ ὅτι τὸ ἀρχικὸν ποίημα τοῦ Ἀκρίτα ἦτο ἔπος τι τῶν Παυλικιανῶν συντεταγμένον μὲ πνεῦμα ἐχθρικὸν κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας καὶ τῆς ἐννόμου ἀρχῆς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τουτέστι ἓν ἔπος ἀντιβυζαντινόν, ἀντιορθόδοξον καὶ ἀντιβασιλειανόν.

Εἰς τὰ συμπεράσματα αὐτὰ κατέληξεν ὁ Grégoire στηριχθεὶς κυρίως εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Σλαυϊκὴ διασκευὴ φέρει τὸν Ἀκρίταν ἀτιμέτωπον πρὸς τὸν βασιλέα Βασίλειον, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς ἄλλας προγενεστέρας παρατηρήσεις του ἀναφερομένας εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ δὴ εἰς τὰς περὶ «Βασιλειανῆς» διασκευῆς ἀπόψεις του[3].

Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς δὲν ἔχει δίκαιον ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ὅτι ὑπερτιμᾷ ὑπὸ ἔποψιν αὐθεντικότητος τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα «νέα» στοιχεῖα πᾶν ἄλλο ἢ διέσωσαν τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν. Ἀπεναντίας μάλιστα τὰ πλεῖστα τῶν ἰδιαιτέρων στοιχείων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς φαίνονται τόσον χονδροειδῆ καὶ τοσοῦτον ξένα πρὸς τὸ μεσαιωνικὸν ἑλληνικὸν πνεῦμα, ὥστε ἀδιστάκτως δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς παρείσακτα καὶ ὀφειλόμενα εἰς μεταγενεστέρας προσθήκας καὶ τροποποιήσεις τῶν Σλαύων διασκευαστῶν, ὡς τοῦτο ἀνεγνωρίσθη ἤδη ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Ρώσσους καὶ ἄλλους ἐρευνητὰς τῶν ἐν λόγῳ κειμένων[4].

---

1. P. Pascal, Le Digénis Slave, ou la Geste de Devgenij, μὲ εἰσαγωγικὸν ὑπόμνημα τοῦ ἰδίου καὶ ἑρμην. σημείωμα ὑπὸ H. Grégoire ἐν Byzantion X, σελ. 301-339.

2. Βλέπε σχετικῶς H. Grégoire, Note sur le Digénis Slave, ἐν Byzantion X, σελ. 335 ἑξ.

3. Βλέπε σχετικῶς μελέτας Grégoire, Les sources historiques, de Digénis Akritas, Le tombeau et la date de Digénis Akritas, καὶ Autour de Digénis Akritas ἐν Byzantion V σελ. 327-346 (ἰδίως σελ. 329, 331, 339), VI σελ. 481-508 (ἰδίως σελ. 487, 495, 507), VII σελ. 287-302 (ἰδίως σελ. 289-290). Πρβλ. καὶ Κυριακίδου, Παρατηρήσεις εἰς τὰ Ἀκριτικὰ ἔπη ἐν Λαογραφίας Γ', σελ. 6-4.

4. Πάντες οἱ παλαιότεροι ἐρευνηταὶ τῶν κειμένων τῆς σλαυϊκῆς διασκευῆς εἶναι τῆς γνώμης ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν παρατηρουμένων διαφορῶν ὀφείλοντα

Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐνταῦθα ν' ἀντικρουσθῶσι ἓν πρὸς ἓν τὰ ἐπιχειρήματα τῆς νέας ταύτης θεωρίας τοῦ Grégoire ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἔπους ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν Σλαυϊκὴν διασκευὴν καὶ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, θεωρίας, ἥτις κατὰ βάσιν εἶναι τολμηρὰ καὶ ὑπερβολική, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἀντίθετος πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε διατυπωθείσας ἀπόψεις τοῦ ἐρευνητοῦ τούτου.

Ἐπιφυλασσόμενος ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου λεπτομερέστερον εἰς ἰδιαιτέραν μελέτην περὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ γενικώτερον περὶ τοῦ μυθιστορήματος τῶν μέσων χρόνων, περιορίζομαι ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω μόνον ὅτι ὁ σοφὸς καθηγητὴς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν προκειμένῳ ἀπόψεων του προβάλλει ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα ἐνίοτε εἶναι ἀβέβαια καὶ ἄντικρυς ἀντίθετα πρὸς τὰ πράγματα.

Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα Βασίλειος προσετέθη ἐκ τῶν ὑστέρων εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τοῦ Ἔπους καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀρχικῶς εἰς τὸ πρωτότυπον ποίημα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς. Θεωρῶν δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς τεκμήριον ὑπεροχῆς τῶν Σλαυϊκῶν κειμένων ὑπὸ ἔποψιν αὐθεντικότητος, ὁ Grégoire, ἀποφαίνεται ταυτοχρόνως ὅτι καὶ εἰς τὰ ᾄσματα ἐπίσης τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Βασίλειος. Τὸ τελευταῖον ὅμως τοῦτο ἐπιχείρημα τοῦ Grégoire, καθ' ὃ «οὐδὲν Ἀκριτικὸν ᾆσμα δίδει εἰς τὸν ἥρωα τὸ ὄνομα Βασίλειος», δὲν εἶναι ἀκριβές, καθόσον ἀπεναντίας ὑπάρχουσιν ᾄσματα ἐν οἷς γίνεται ρητὴ μνεία περὶ τοῦ «νέου κύρ Βασιλη» καὶ μάλιστα τὸ γνωστότατον Ἆσμα τοῦ Ξάντινου, ἔνθα κατ' ἐπανάληψιν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου [1].

Τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς σπουδῆς, μεθ' ἧς ὁ Grégoire διετύπωσε τὴν νέαν θεωρίαν του ταύτην καὶ ταυτοχρόνως ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἀπαιτοῦνται ἐνίοτε ἐπιφυλάξεις τινὲς καὶ δὲν εἶναι πάντοτε φρόνιμον νὰ ἐκλαμβάνωνται ἀβασανίστως τὰ Ἀκριτικὰ ᾄσματα ὡς ἀναμφισβήτητοι πηγαὶ τοῦ Ἔπους.

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τούτων ἡ γενικὴ ἔρευνα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἀποδεικνύει ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ Ἀκρίτα διεπλάσθη ἀπὸ τὴν λογίαν παράδοσιν τῶν μέσων χρόνων καὶ κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τῶν Ψευδοκαλλισθενείων κειμένων καὶ τοῦ βασιλέως Βασιλείου τοῦ Α' τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων. Τοῦ τελευταίου τούτου τὸ ὄνομα μάλιστα ἔλαβεν ὁ ἥρως μας ἀρχῆθεν, ὡς τοῦτο διεπιστώσαμεν ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ εἰς τὰς διαφόρους παρατηρήσεις τὰς παρατεθείσας εἰς τὰς ἑκασταχοῦ ὑποσημειώσεις τῶν κειμένων [2].

εἰς μεταγενεστέρας τροποποιήσεις τῶν σλαύων διασκευαστῶν. Πρὸς τούτους συμφωνεῖ καὶ ὁ σύγχρονος ἐρευνητὴς τῶν κειμένων τούτων Speranskij.

1. Βλέπε ἐν τῇ προταχθείσῃ συλλογῇ τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 220, τὸ ὑπ' ἀριθ. Δ-ζ') ᾆσμα τοῦ Ξάντινου στίχ. 5, 10, 18, 32 καὶ 34, καὶ ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Κυριακ. Διγ. Ἀκρ. σελ. 132, ὡς καὶ Σουμελίδου Ἀκριτικὰ ᾄσματα ἐν Ἀρχείῳ Πόντου Α', σελ. 61-62, ᾆσμα 1, στίχ. 10, 18, 32, 34, ἔνθα ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἥρωος τοῦ ᾄσματος Βασιλείου.

2. Βλέπε σχετικῶς Γενικὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἐν τῷ α' τόμῳ τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. κ' καὶ ὑποσημ. 25-26 αὐτόθι, σελ. κε' καὶ ὑποσημ. 53 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως εἰς τὰ κείμενα ἐν Α 1368, Α 1453,

Ἐν κατακλεῖδι δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὸ ἀρχέτυπον τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς προέρχεται ἔκ τινος κειμένου ἑλληνικοῦ συγγενεύοντος μᾶλλον πρὸς τὸ τῆς Κρυπτοφέρρης [1], ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως παρουσιάζοντος ἀρκετὰς διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν ἀλληλουχίαν τῶν γεγονότων, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν διατύπωσιν ἐν γένει. Πάντως ὅμως αἱ πλεῖσται τῶν διαφορῶν τῶν παρατηρουμένων εἰς τὰ διασωθέντα Σλαυϊκὰ κείμενα εἶναι προσθῆκαι, ἀλλοιώσεις ἢ τροποποιήσεις ὀφειλόμεναι εἰς τοὺς Σλαύους διασκευαστάς, οἵτινες ὁτὲ μὲν παρενόησαν τὸ πρωτότυπον, ὁτὲ δὲ ἠθέλησαν νὰ καταστήσωσι τὴν διήγησίν των προσιτὴν ἢ εὐχάριστον πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς των τροποποιοῦντες τὰ ἐκτιθέμενα ἢ προσθέτοντες νέα στοιχεῖα ἀρεστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς σλαυϊκῆς νοοτροπίας τῆς τότε ἐποχῆς, καὶ πᾶν ἄλλο ἢ τερπνὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας τῶν μέσων χρόνων [2].

Παρὰ ταῦτα τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν καί τινας διαφοράς, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν συνάφειαν πρὸς τὴν προφορικὴν παράδοσιν, τουτέστι πρὸς τὰ ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου [3]. Αἱ τοιαῦται διαφοραί, ὡς καὶ μερικαὶ ἄλλαι ἀκόμη δὲν δύνανται φυσικὰ νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν παρανοήσεων καὶ τροποποιήσεων τῶν ὀφειλομένων εἰς τοὺς Σλαύους διασκευαστάς, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἑλληνικῆς προελεύσεως καὶ νὰ ἐκτιμηθοῦν κατ' ἀναλογίαν καὶ κατ' ἀξίαν.

Γενικώτερον δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μὲ ὅλας των τὰς διαφορὰς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ σωζόμενα ἑλληνικὰ κείμενα, τουτέστιν εἴτε αἱ διαφοραὶ ὀφείλονται εἰς τοὺς Σλαύους διασκευαστάς, εἴτε καὶ ἂν ἀκόμη προέρχωνται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον οὗτοι εἶχον ὡς πρότυπον, ἢ ἐκ τῆς λαϊκῆς παραδόσεως καὶ τῶν ᾀσμάτων, εἶναι στοιχεῖα λίαν ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν μελέτην τῶν λοιπῶν κειμένων καὶ τὴν καθ' ὅλου ἔρευναν τοῦ Ἀκριτικοῦ προβλήματος, ἤτοι τὴν διακρίβωσιν τῶν πάσης φύσεως σχέσεων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους καὶ ἰδίως τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

Α 2342, Α 3576, Κδ 55-56, Κδ 973, Κδ 1054, Κστ 574-575, Ε 1535 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

1. Τὴν συγγένειαν πρὸς τὴν διασκευὴν Κρυπτοφέρρης ἐμφανίζει ἐναργέστερον τὸ κείμενον Σβ, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε φαίνεται ὅτι διέσωσε τὴν αὐθεντικωτέραν παράδοσιν τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς.

2. Ἐπὶ παραδείγματι βλέπε ἐν Σα 67, τὰ κολακευτικὰ λόγια τῆς Μαξιμοῦς πρὸς τὸν Διγενῆ, τὸν ὁποῖον παρομοιάζει πρὸς τὸν Μάϊον, πρβλ. δὲ τὸ σχετικὸν χωρίον πρὸς Α 2817 ἑξ. καὶ ἰδίως πρὸς Κστ 4 ἑξ. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ἔχει ληφθῆ ἐκ τοῦ Τατίου. Ἡ παρομοίωσις ὅμως εἰς τὸ κείμενον τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς εἶναι κάπως παιδαριώδης καὶ κωμική. Βλέπε ὡσαύτως πῶς ἡ ρωμαντικὴ κιθάρα ἑλληνικῶν κειμένων καὶ ἡ μελωδικὴ νυκτερινὴ καντάδα τοῦ Διγενοῦς πρὸ τῶν παραθύρων τῆς ἀγαπημένης του, ἐν Α 1830=Κδ 398, μετετράπησαν ἐπὶ τὸ ἐντυπωσιακότερον ἐν Σα 89-90 εἰς ζουρνάδες καὶ κύμβαλα, τῶν ὁποίων ὁ δαιμονιώδης ἀλαλαγμὸς φαίνεται ὅτι ἔτερπε πολὺ περισσότερον τὰ ὦτα τῶν πρωτογόνων ἐκείνων ἀνθρώπων τοῦ βορρᾶ τῆς τότε ἐποχῆς. Σχετικῶς πρβλ. τὰ κείμενα ἐν Σα 89-90 καὶ ἐν Σβ 18-19.

3. Ἀξίζει ἰδιαιτέρως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ μήτηρ τῆς ὡραίας Ἑλληνίδος κόρης, τὴν ὁποίαν ἥρπασεν ὁ Ἀμηρᾶς φέρεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ Σλαυϊκοῦ Διγενῆ ὡς χήρα μὲ τρεῖς υἱούς, ὅπως καὶ εἰς ᾄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Σα 1 ἑξ. καὶ ὑποσημ. 1 αὐτόθι.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΣΛΑΥΪΚΗΣ ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ

Ἀμφότεραι αἱ μεταφράσεις τῶν κειμένων Σα καὶ Σβ ἔχουσι διαιρεθῆ εἰς παραγράφους χάριν εὐκολίας, ἑκατέρα δὲ τούτων ἔχει ἀρίθμησιν παραγράφων ἰδιαιτέραν καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητον. Ἑκάστης παραγράφου προτάσσεται ὁ αὔξων ἀριθμός, ἀκολουθούμενος ἐντὸς ἀγκυλῶν ὑπὸ ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων ἀριθμῶν ἀντιστοιχούντων πρὸς τὰς σχετικὰς παραγράφους τῶν χωρίων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου. Οἱ ἐντὸς ἀγκυλῶν ἀριθμοὶ οὗτοι, οἵτινες συσχετίζουν κατ' ἔννοιαν τὴν Σλαυϊκὴν διασκευὴν πρὸς τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου καὶ τῶν λοιπῶν διασκευῶν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, φέρουσι κατ' ἀρχὴν καὶ τὸ διακριτικὸν σημεῖον §, (ἐκτὸς ἂν παραπέμπωσιν εἰς στίχους τῶν κειμένων Κρυπτοφέρρης ἢ Ἐσκοριὰλ μόνον, καὶ δὴ εἰς χωρία τῶν κειμένων τούτων μὴ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ Ἀθηναϊκὸν κείμενον, ὁπότε σημειοῦται μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων κατὰ τὸν συνήθη τρόπον βραχυγραφίας τὸν καθιερωθέντα ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ) ἀκολουθοῦνται δὲ ἐνίοτε καὶ ὑπὸ ἑνὸς ἀστερίσκου [✱], ὁσάκις παρουσιάζονται ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ καὶ στοιχεῖα ἐντελῶς νέα ἢ χαρακτηριστικῶς διάφορα τῶν χωρίων τῶν ἑλλην. κειμένων. Ἐνίοτε ὁ ἀστερίσκος σημειοῦται ἐντελῶς μόνος ἐντὸς ἀγκυλῶν πρὸ τοῦ αὔξοντος ἀριθμοῦ τῆς παραγράφου, τοῦτο δὲ ὁσάκις ἡ παράγραφος δὲν σχετίζεται πρὸς οὐδὲν χωρίον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ, ἢ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν κειμένων τοῦ Ἔπους.

Οὕτω π. χ. ἡ παράγραφος 1 τοῦ κειμένου Σα σημειοῦται ὡς ἑξῆς:

1 [§ 4, 5 ✱] Ἦτον μία χήρα ἀπὸ γένος βασιλικὸν κλπ.

Οἱ ἐντὸς ἀγκυλῶν ἀριθμοὶ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου παραπέμπουσιν εἰς ταυταρίθμους παραγράφους τοῦ Ἀθηναϊκοῦ καὶ τῶν λοιπῶν κειμένων τοῦ Ἔπους, ὁ δὲ ἀστερίσκος ἐσημειώθη, διότι ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ γίνεται μνεία χήρας θεοσεβοῦς ἀπὸ βασιλικὸν γένος, τουθ' ὅπερ ἀποτελεῖ στοιχεῖον χαρακτηριστικῶς διάφορον τῶν εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα ἀναφερομένων.

Ἐπίσης ἡ παράγραφος ὑπ' ἀριθ. 3 τοῦ αὐτοῦ κειμένου σημειοῦται ὡς ἀκολούθως:

3 [✱] Ὅταν δὲ ἐγύρισεν ἡ χήρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν κλπ.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἀνωτέρω παράγραφος περιλαμβάνει στοιχεῖα ἐντελῶς νέα καὶ χαρακτηριστικῶς διάφορα πρὸς τὸ Ἀθηναϊκὸν καὶ τὰ λοιπὰ κείμενα τῶν ἑλληνικῶν διασκευῶν τοῦ Ἔπους, μεθ' ὧν οὐδεμία ἀπολύτως ὑπάρχει σχέσις.

Τέλος ἡ παράγραφος 9 τοῦ αὐτοῦ κειμένου σημειοῦται ὡς ἑξῆς:

9 [Κα 90 ἑξ. ✱] Καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ σύνορα κλπ.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω παράγραφον σημειοῦται ἐντὸς ἀγκυλῶν σχετικὸν χωρίον τοῦ κειμένου Κρυπτοφέρρης δηλούμενον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ στίχων, ἕπεται δὲ ἀστερίσκος. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἐν λόγῳ παράγραφος σχετίζεται μόνον πρὸς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης καὶ ὅτι ταυτοχρόνως παρουσιάζει καὶ στοιχεῖα ἐντελῶς νέα.

Ὡς πρὸς τὰς ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι βραχυγραφίας ἐτηρήθησαν τὰ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ παρόντος ἔργου καθιερωθέντα, περὶ ὧν βλέπε ἐν σελ. ιβ' ἑξ. τοῦ παρόντος τόμου.

[Σα]

ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΓΕΝΝΑΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΑΡΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΩΡΑΙΟΤΑΤΟΥ

ΔΙΓΕΝΗ[1]

1. [§ 4, 5 ✱] Ἦτον μία χήρα[2] ἀπὸ γένος βασιλικὸν καὶ εἶχεν ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς της· δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, εἶχε δὲ τρεῖς υἱοὺς πανωραιοτάτους καὶ λαμπρούς, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν εὐλογίαν τῆς μητέρας των ἔδειχναν γενναιότητα καὶ ἔκαμναν ἀνδραγαθήματα.

2. [§ 10, 18, 21, 39, 40 ✱] Ἡ χήρα αὐτὴ εἶχε καὶ μίαν θυγατέρα πανωραιοτάτην καὶ λαμπρὰν καὶ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς κόρης αὐτῆς ἤκουσε πολλὰ ὁ Ἀμηρᾶς[3] ὁ ῥῆγας τῆς Ἀραβίας, ἐμάζευσε τὰ στρατεύματά του, πλῆθος μέγα, ἐπέρασεν εἰς τὴν Ρωμανίαν καὶ ἔφθασεν εἰς

---

1. Τόσον ἐνταῦθα, ὅσον καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐφεξῆς χωρία τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς, ὁ ἥρως μας φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Δεβγενὴς (Devgenij).

2. Ἡ ἐν προκειμένῳ ἀναφερομένη χήρα δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐν Α 30 ἑξ. Ἄνναν, ἥτις φέρεται αὐτόθι ὡς σύζυγος τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου, ἢ τὴν ἐν Κα 65 ἑξ. μνημονευομένην σύζυγον τοῦ στρατηγοῦ, μητέρα δὲ τῆς ὡραίας κόρης καὶ τῶν ἀνδρείων ἀδελφῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μικρότερος Κωνσταντῖνος ἐμονομάχησε καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀμηρᾶν. Μνεία χήρας μητρὸς Ἀκριτικῶν ἡρώων γίνεται ἐνίοτε καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα. Βλέπε π.χ. ἐν Πολίτου Ἐκλογαῖς. (Ἀθῆναι 1925) σελ. 110, ᾆσμα 75, στίχ. 1 κλπ. Ὡς χήρα φέρεται ἐπίσης καὶ ἡ «μάννα μὲ τοὺς ἐννιὰ τοὺς γιοὺς καὶ μὲ τὴν μιὰ τὴν κόρη», εἰς παραλλαγάς τινας τοῦ ᾄσματος τοῦ «Νεκροῦ ἀδελφοῦ». Βλέπε σχετικῶς ἐν μελέτῃ Πολίτου: Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ (Δελτίον Ἱστορ. Ἐθνολ. Ἑταιρείας, Ἀθῆναι 1885), σελ. 32-33, ὡς καὶ παραλλαγὰς ᾀσμάτων αὐτόθι, σελ. 60, στίχ. 1 καὶ σελ. 62, στίχ. 3. Βλέπε ὡσαύτως εἰς τὰς Ἐκλογὰς ᾀσμάτων τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου ἐν τοῖς προηγουμένοις τοῦ παρόντος τόμου σελ. 208 ἑξ. τὸ ᾆσμα ὑπ' ἀριθ. Δ-γ') «Τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ», καὶ σχετικὴν ὑποσημ. αὐτόθι.

3. Καὶ ὁ Ἀμηρᾶς ἐπίσης φέρεται σχεδὸν πάννοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα ῥῆγας «Ἀμήρ», ἐνίοτε δὲ καὶ ὡς ῥῆγας «Ἀμηρᾶ». Πάντως ἡ λέξις «Ἀμήρ» εἶναι ὄνομα καὶ δὲν δηλοῖ ἀξίωμα.

τὸ σπίτι τῆς χήρας. Καὶ ἀφοῦ ἥρπασε τὴν ὡραίαν κόρην ὁ ρῆγας 'Αμηρᾶς μὲ τὴν μαγικὴν σοφίαν του ἔγινεν ἀόρατος [1] δι' ὅλους εἰς τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ τὸν εἶδε μόνον μία γραῖα γυναῖκα εἰς ἐκεῖνο τὸ σπίτι· ἡ δὲ μητέρα τῆς κόρης ἦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ οἱ υἱοί της εἰς ξένην χώραν διὰ κυνῆγι.

3. [✱] Ὅταν δὲ ἐγύρισεν ἡ χήρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ δὲν εὑρῆκεν εἰς τὸ σπίτι τὴν ὡραίαν της θυγατέρα ἤρχισε νὰ ἐρωτᾷ τοὺς δούλους καὶ τὰς δούλας περὶ τῆς ὡραίας κόρης της, καὶ ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἀπήντησαν· «Δὲν γνωρίζομεν, κυρία, ποῦ εὑρίσκεται ἡ ὡραία σου κόρη». Καὶ μόνον ἡ γραῖα γυναῖκα τοῦ σπιτιοῦ ποὺ εἶχεν ἰδῆ τί συνέβη, εἶπεν εἰς τὴν κυρίαν της τὴν χήραν· «Ἦλθε, κυρία, ὁ ρῆγας τῆς 'Αραβίας 'Αμηρᾶς, ἅρπαξε τὴν κόρην σου καὶ κυρίαν μας καὶ μὲ τὴν μαγικὴν σοφίαν του ἔγινεν ἄφαντος».

4. [§ 42, 66 ✱] Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν δούλην της ἡ χήρα ἤρχισε νὰ τραβᾷ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, νὰ κτυπᾷ τὸ πρόσωπόν της, νὰ κλαίῃ διὰ τὴν ὡραίαν της θυγατέρα καὶ νὰ λέγῃ· «'Αλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὴν ταλαίπωρον χήραν! 'Εὰν τὰ παιδιά μου ἦσαν ἐδῶ εἰς τὸ σπίτι θὰ ἔτρεχαν νὰ προφθάσουν τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ θὰ τοῦ ἔπαιρναν πίσω τὴν ἀδελφήν των».

5. [§ 41 ✱] Εἰς ὀλίγον διάστημα τὰ παιδιὰ ἐγύρισαν εἰς τὸ σπίτι καὶ μόλις εἶδον τὴν μητέρα των νὰ κλαίῃ ἤρχισαν νὰ τὴν ἐρωτοῦν· «Εἰπέ μας, μητέρα ποῖος σὲ προσέβαλε; Βασιλεὺς εἶναι, ἢ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῆς χώρας; Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωμεν ἐν ζωῇ ἐὰν μείνῃ ἐπάνω σου ἡ προσβολή».

6. [§ 42 ✱] Ἡ δὲ μητέρα ἀπήντησε· «'Αγαπητά μου παιδιά, δὲν μὲ προσέβαλε κανεὶς ἀπὸ τὴν χώραν, ἀλλὰ τὴν μονάκριβην ἀδελφήν σας τὴν ἅρπαξεν ὁ 'Αμηρᾶς ὁ ρῆγας τῆς 'Αραβίας καὶ αὐτὸ τὸ κακὸ πάει νὰ μοῦ σταματήσῃ τοὺς κτύπους τῆς καρδιᾶς καὶ μὲ ἔχει καταντήσει ὡσὰν ἄψυχο καλάμι».

7. [§ 42] «Καὶ τώρα σᾶς ἐξορκίζω, ἀγαπημένα μου παιδιά, νὰ μὴν παρακούσετε τὴν ἐντολήν μου· πηγαίνετε νὰ φθάσετε τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ πάρετε πίσω τὴν ἀδελφούλαν σας τὴν πανωραιοτάτην. 'Εὰν δὲν τὴν ξαναπάρετε, τότε καλύτερα καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι ν' ἀφί-

1. Ἡ ἐν προκειμένῳ ἀναφερομένη ἰδιότης ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὸν 'Αμηρᾶν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἠδύνατο νὰ καθίσταται κατὰ βούλησιν ἀόρατος, ἀποτελεῖ στοιχεῖον κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸν τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς. Παρομοία ἰδιότης δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τοῦ Ἔπους καὶ τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ 'Ακριτικοῦ κύκλου. Κατ' ἀρχαίαν μυθολογικὴν παράδοσιν ἀνάλογον ἰδιότητα φέρεται ὅτι εἶχε καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας Γύγης, χάρις εἰς τὸν περίφημον δακτύλιόν του. Παρομοίαν ἰδιότητα φέρεται ὅτι εἶχεν ἐπίσης καὶ ὁ ἥρως τῆς γερμανικῆς ἐποποιΐας «Νιμπελοῦγκεν» Σίγφριδ. Παρατηρητέον ἐπὶ τούτοις ὅτι ἡ ἐν προκειμένῳ μνεία τῆς μαγικῆς ταύτης ἰδιότητος τοῦ 'Αμηρᾶ εἶναι ὅλως συμπτωματικὴ ἐνταῦθα, ἀποβαίνει δὲ ἀνακόλουθος, καθόσον ἐν τῇ περαιτέρω διηγήσει παραμένει ἀνεκμετάλλευτος ἡ ἀνωτέρω ἰδέα, ἥτις παρὰ ταῦτα ὡς ἔμπνευσις εἶναι λαμπρά. Πράγματι, πλὴν μιᾶς καὶ μόνης περιπτώσεως ἀναλόγου ἐν Σα 45, ἀλλὰ μᾶλλον ἀσχέτου πρὸς τὸ παρὸν χωρίον, οὐδαμοῦ ἀλλοῦ τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς γίνεται μνεία τῆς ἀνωτέρω μαγικῆς ἰδιότητος τοῦ 'Αμηρᾶ, ἥτις καὶ μόνη θὰ ἤρκει λογικῶς νὰ καταστήσῃ τοῦτον ἀήττητον καὶ τρομερὸν εἰς τοὺς ἀντιπάλους του.

σετε ἐκεῖ τὰ κεφάλια σας δι' αὐτήν, καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς κλάψω ὅλους παντέρημη».

8. [§ 43 ✱] Καὶ εἶπαν τὰ παιδιά· «'Αγαπητή μας μητέρα, μὴ θλίβεσαι δι' αὐτό· δῶσε μας τὴν εὐλογίαν σου καὶ τὴν εὐχήν σου καὶ ἡμεῖς θὰ ξεκινήσωμεν». 'Εξώσθησαν λοιπὸν τὰ ἅρματα των, ἀνέβηκαν εἰς τὰ ἄλογά των καὶ ἐκίνησαν ὡσὰν χρυσοπτέρυγοι ἱέρακες, τὰ δὲ ἄλογά των ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἐπετοῦσαν.

9. [Κα 90 ἑξ. ✱] Καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ σύνορα τῆς χώρας τῶν Σαρακηνῶν, ὅπου συνήντησαν ἕνα Σαρακηνὸν φύλακα καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν ἐρωτοῦν· «Εἰπέ μας, ἀδελφέ, πόσον ἀπέχει ἀπ' ἐδῶ ἡ κατοικία τοῦ ρηγός σας τοῦ 'Αμηρᾶ;» Ὁ δὲ Σαρακηνὸς ἔσυρεν ἀμέσως τὴν ρομφαίαν του καὶ ὥρμησε κατεπάνω των μὲ θάρρος, νομίζοντας ὅτι εἶναι τίποτε φυγάδες καὶ μὴ φανταζόμενος τὴν ἀνδρείαν των.

10. [✱] 'Αλλ' ὁ μικρότερος ἀδελφὸς ἥρπασε τὸν Σαρακηνὸν ἀπὸ τὸν λαιμὸν καὶ τὸν ἔσυρε μὲ βίαν κοντὰ εἰς τοὺς ἀδελφούς του καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ τὸν φονεύσῃ. Τότε ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς εἶπεν· «'Αγαπητά μου ἀδέλφια, δὲν ἀξίζει νὰ μαγαρίσωμεν τὴν ρομφαίαν μας μὲ αὐτὸν ἐδῶ τὸν Σαρακηνόν· θὰ τὴν λερώσωμεν μὲ τὸν ρῆγαν τὸν 'Αμηρᾶν τὸν ἴδιον, διότι ἐκεῖνος μᾶς πταίει.

11. [✱] Ἔδεσαν λοιπὸν αὐτὸν τὸν Σαρακηνὸν εἰς ἕνα δένδρον ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν καὶ ἀφίσαντες αὐτὸν ἐκεῖ ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των. Κατόπιν συνήντησαν πολλοὺς ἄλλους φύλακας τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ εἰς ἕνα μεγάλον ποταμὸν ὀνομαζόμενον Πορφύριον [1]· ἦσαν δὲ αὐτοὶ τρεῖς χιλιάδες. Καὶ ὅταν εἶδον τὴν μεγάλην φρουρὰν τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ, εἶπεν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός «'Αγαπητά μου ἀδέλφια, ἀπὸ ἕνα μέρος θὰ βαδίσωμεν ἐναντίον τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ;» Καὶ ὁ δεύτερος ἀδελφὸς εἶπεν· «'Αγαπητά μου ἀδέλφια, ἡ φρουρὰ τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ εἶναι μεγάλη· ἂς χωρισθοῦμε εἰς τρία μέρη».

12. [✱] Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς ἐπῆγε πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, ὁ μεσαῖος κατὰ τὸ κεντρικὸν στράτευμα, καὶ ὁ μικρότερος πρὸς τὸ ἀριστερόν· ὥρμησαν δὲ ἐναντίον τῶν φρουρῶν τοῦ 'Αμηρᾶ καὶ ἤρχισαν νὰ τοὺς κατακόπτουν, ὅπως οἱ καλοὶ θερισταὶ θερίζουν τὸ χόρτον. Καὶ ἄλλους μὲν ἔσφαξαν, ἄλλους δὲ ἔδεσαν καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς ἕνα μεγάλον βουνόν· τοὺς ἐπήγαιναν δὲ ἐμπρός, ὅπως οἱ καλοὶ τσοπάνηδες τὰ πρόβατα, καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐθανάτωσαν.

13. [✱] Μόνον εἰς τρεῖς ἄνδρας ἐχάρισαν τὴν ζωὴν διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσουν εἰς τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν. Ἤρχισαν δὲ νὰ ἐρωτοῦν αὐτούς· «Εἰπέτε μας, Σαρακηνοί, ὁ 'Αμηρᾶς ὁ ρῆγας σας μένει εἰς τὴν πόλιν μέσα, ἢ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν;» Τοὺς ἀπήντησαν δὲ οἱ Σαρακηνοί· «Ἄρχοντες τρεῖς ἀδελφοί, ὁ 'Αμηρᾶς ὁ ρῆγας μας μένει ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν ἑπτὰ στάδια μακράν· καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔχουν στηθῆ πολλαὶ τένται, καὶ εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς τέντας αὐτὰς χωροῦν πολλαὶ χιλιάδες ἄρχοντες θαρραλέοι καὶ ἀνδρεῖοι, ὅποὺ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἠμποροῦσε νὰ πολεμήσῃ μὲ ἑκατὸ ἄνδρας».

14. [✱] Τότε εἶπαν τὰ ἀδέλφια· «'Αδελφοὶ Σαρακηνοί, ἐὰν δὲν ἐφοβούμεθα τὸν Θεὸν θὰ σᾶς εἴχομεν θανατώσει· ἀλλὰ ἡμεῖς σᾶς ἐρωτοῦμεν μόνον· Πῶς εἶναι ἡ τέντα τοῦ ρηγός σας τοῦ 'Αμηρᾶ;» Καὶ εἶπαν οἱ Σαρακηνοί· «Τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ ἡ τέντα εἶναι κόκκινη σκαρλάτη καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος πράσινη· Εἶναι δὲ ὅλη ἡ τέντα μὲ χρυ-

1. Ὁ Πορφύριος ποταμὸς φέρεται εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μπαγκργιανίτσα».

σάφι καὶ μὲ ἀσῆμι στολισμένη καὶ μὲ μαργαριτάρια καὶ πολύτιμα πετράδια. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Ἀμηρᾶ ἔχει τένταν γαλάζιαν καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος πράσινην στολισμένην μὲ χρυσάφι καὶ ἀσῆμι. Εὑρίσκονται δὲ ἐκεῖ καὶ πολλαὶ ἄλλαι τένται, ὅπου μένουν πολλοὶ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι πέρνουν ἀπὸ τὸν ρῆγαν μισθὸν χίλιες καὶ δύο χιλιάδες τὸν χρόνον καὶ εἶναι θαρραλέοι καὶ ἀνδρεῖοι· καθένας τους ἠμπορεῖ νὰ νικήσῃ ἑκατὸ πολεμιστάς».

15. [✱] Τότε τὰ ἀδέλφια ἐλευθέρωσαν αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Σαρακηνοὺς καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς τὸν Ἀμηρᾶν τὸν ρῆγαν τους, νὰ τὸν πληροφορήσουν....[1] διὰ νὰ μὴ λέγῃ ὁ Ἀμηρᾶς ὅτι ἐρχόμεθα ἐναντίον του ὡς κλέπται». Εἶπαν δὲ εἰς τοὺς Σαρακηνούς· «Καὶ τώρα τραβᾶτε!» Τότε οἱ Σαρακηνοὶ χαρούμενοι διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἔσπευσαν νὰ φέρουν εἰδήσεις εἰς τὸν ρῆγαν τους.

16. [§ 103 ✱] Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ὁ ρῆγας Ἀμηρᾶς ἐφοβήθη πολὺ καὶ καλέσας τοὺς ἄρχοντάς του εἶπε πρὸς αὐτούς· «Ἀδελφοί, ἄρχοντες δυνατοί, ἀπόψε εἶδα ἕνα ὄνειρον, ὅτι τρεῖς ἱέρακες μὲ ἐκτυποῦσαν μὲ τὰ πτερά των καὶ ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ ἔκαμναν πληγὰς εἰς τὸ σῶμα. Φαίνεται ὅτι τὰ ἀδέλφια θὰ φθάσουν καὶ θὰ ἀρχίσουν νὰ μὲ πολεμοῦν».

17. [✱] Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔφθασαν οἱ ἀδελφοὶ εἰς τὴν τένταν τοῦ Ἀμηρᾶ καὶ ἤρχισαν νὰ φωνάζουν· «Ρῆγα, ἔβγα ἔξω ἀπὸ τὴν τένταν, εἰπέ μας, Ἀμηρᾶ, δὲν ἠξεύρεις νὰ βάνῃς καλὴν φρουρὰν εἰς τοὺς δρόμους; Ὁρίστε, ἐμεῖς ὁποὺ ἤλθαμε μέχρι τὴν τένταν σου, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον. Καὶ τώρα εἰπέ μας, διατί ἦλθες καὶ ἅρπαξες τὴν ἀδελφήν μας ὡσὰν κλέπτης; Ἐὰν ἡμεῖς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εὑρισκόμεθα εἰς τὸ σπίτι δὲν θὰ ἠμποροῦσες νὰ φύγῃς μὲ τὴν ἀδελφήν μας, ἀλλὰ θὰ εἶχες πεθάνει μὲ κακὸν θάνατον καὶ ὅλον σου τὸ ρηγᾶτον θὰ εἶχε ὑποδουλωθῆ ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ τώρα εἰπέ μας, ποῦ εἶναι ἡ ἀδελφούλα μας;»

18. [§ 57 ✱] Καὶ ὁ ρῆγας Ἀμηρᾶς ἀπήντησεν· «Ἀγαπητά μου ἀδέλφια, βλέπετε ἐκεῖνο τὸ μεγάλον καὶ ὡραῖον βουνόν· ἐκεῖ ἐσφάγησαν πολλαὶ γυναῖκες καὶ ὡραῖαι παρθένοι· ἐκεῖ ἐσφάγη καὶ ἡ ἀδελφή σας, διότι δὲν ἤθελε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγήν μου». Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εἶπον εἰς τὸν ρῆγαν. «Ἔννοιά σου καὶ θὰ ἰδῇς τί θὰ πάθῃς».

19. [§ 58—64] Τότε ἐπῆγαν εἰς ἐκεῖνο τὸ βουνὸν διὰ νὰ εὕρουν τὴν ἀδελφήν των, τὸ νεκρὸν σῶμα της· εἶδον δὲ εἰς τὸ βουνὸν πολλὰς γυναῖκας καὶ ὡραίας παρθένους σφαγμένας, καὶ ἐκεῖ ἤρχισαν νὰ ἀναζητοῦν τὸ σῶμα τῆς ἀδελφῆς των. Εὑρόντες δὲ μίαν παρθένον ὡραιοτάτην, ἤρχισαν νὰ κλαίουν ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα της νομίζοντες ὅτι εἶναι ἡ ἀδελφή των. Ἀλλ' ὁ μικρότερος ἀδελφὸς εἶπεν εἰς τοὺς ἄλλους· «Ἀδέλφια, ἡ ἀδελφή μας δὲν εἶναι ἐδῶ, δὲν εἶναι αὐτή».

20. [§ 64 ✱] Καὶ ἀφοῦ ἀνέβησαν εἰς τὰ ἄλογά των οἱ ἀδελφοὶ ἤρχισαν νὰ τραγουδοῦν τὸν ἀγγελικὸν ὕμνον πρὸς τὸν Κύριον· «Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παρασκευάζων τὰς χεῖρας μου πρὸς μάχην καὶ πρὸς πόλεμον». Καὶ εἶπον μεταξύ των· «Ἂς ἐνθυμούμεθα, ἀδελφοί, τοὺς λόγους καὶ τὴν ἐντολὴν τῆς μητέρας μας. Σήμερον ἂς ἀποθάνωμεν κατὰ τὴν ἐντολὴν τῆς μητέρας μας, ἂς χάσωμεν τὰ κεφάλια μας διὰ τὴν ἀδελφούλαν μας». Καὶ ὥρμησαν μὲ τὰ ἄλογα εἰς τὴν τένταν τοῦ ρηγὸς Ἀμηρᾶ καὶ τὴν ἀνεσήκωσαν μὲ τὰ κοντάριά των.

21. [Κα 113 ἑξ.] Καὶ τότε ὁ ρῆγας Ἀμηρᾶς εἶπεν εἰς αὐτούς· «Ἀγαπητά μου ἀδέλφια, ἀπομακρυνθῆτε ἀπὸ τὴν τένταν αὐτὴν καὶ βάλετε λαχνοὺς μεταξύ σας, εἰς ποῖον θὰ πέσῃ ὁ κλῆρος νὰ πολεμήσῃ

1. Τὸ κείμενον παρουσιάζει χάσμα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

μαζύ μου. Ἐὰν μὲ νικήσετε θὰ πάρετε τὴν ἀδελφήν σας· ἐὰν σᾶς νικήσω ἐγὼ ἔχω δικαίωμα νὰ σᾶς σφάξω ὅλους».

22. [Κα 128 ἑξ. ✱] Ἀπεμακρύνθησαν λοιπὸν ἀπὸ τὴν τένταν τὰ ἀδέλφια καὶ ἤρχισαν νὰ ρίχνουν κλήρους· καὶ τὴν πρώτην φορὰν ὁ κλῆρος ἔπεσε εἰς τὸν μικρότερον ἀδελφὸν νὰ πολεμήσῃ. Τότε τὰ ἀδέλφια ἔρριξαν τοὺς κλήρους διὰ δευτέραν φοράν, διότι δὲν ἦτον σωστὸν ὁ μικρότερος νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τοῦ ρηγὸς Ἀμηρᾶ, ποὺ ἦτο τόσον πολὺ δυνατός. Ἀλλὰ καὶ τὴν δευτέραν φορὰν ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς τὸν μικρότερον. Ἔρριξαν τοὺς κλήρους καὶ τρίτην φορὰν καὶ πάλιν ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς τὸν μικρότερον νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν ρῆγαν Ἀμηρᾶν, ἐπειδὴ ὁ μικρότερος καὶ ἡ ἀδελφή του ἦσαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν αὐτὴν γαστέρα καὶ ἐγεννήθησαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν.

23. [Κα 133 ἑξ. ✱] Ἤρχισαν δὲ τότε οἱ ἀδελφοὶ νὰ ἁρματώνουν τὸν μικρότερον ἀδελφόν· καὶ ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκοντο τὰ ἀδέλφια, τὸ μέρος αὐτὸ ἔλαμπεν ὡσὰν ἥλιος. Καὶ ἐκεῖ ὁποὺ ἁρμάτωναν τὸν ρῆγαν Ἀμηρᾶν, ἐκεῖ δὲν εἶχε φῶς, ἀλλ' ἦτον ὡσὰν μαῦρο σκοτάδι. Τὰ δὲ ἀδέλφια ἤρχισαν νὰ ψάλλουν τὸν ἀγγελικὸν ὕμνον πρὸς τὸν Θεόν· «Κύριε, μὴν ἀφίσῃς τὴν κτίσιν σου εἰς προσβολὴν τῶν ἀπίστων, ἵνα μὴ χαροῦν οἱ ἄπιστοι μολύνοντες παρθένον χριστιανήν».

24. [§ 45, 48, 50 ✱] Καὶ ἀφοῦ ἀνέβησαν εἰς τὰ ἄλογά των συνεπλάκησαν μὲ τὸν ρῆγαν Ἀμηρᾶν καὶ ἤρχισαν νὰ ἀλληλοκτυπῶνται μὲ ρομφαίας καὶ μὲ κοντάρια. Ἰδόντες δὲ οἱ Σαρακηνοὶ καὶ πολλοὶ ἄρχοντες τὴν ἀνδρείαν τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ, εἶπον εἰς τὸν Ἀμηρᾶν τὸν ρῆγαν των· «Μεγάλε αὐθέντα, ρῆγα Ἀμηρᾶ, ἀπόδος τὴν ἀδελφήν των καὶ κάμε ἀγάπην, διότι ἰδοὺ ὁποὺ ὁ μικρότερος ἐξ αὐτῶν μόνος του νικᾷ τὴν δύναμίν σου· ἐὰν δὲ ἑνωθοῦν καὶ οἱ τρεῖς μαζὺ εἰς ἕνα μέρος, ὅλη μας ἡ χώρα θὰ ὑποδουλωθῇ».

25 [§ 49, 50 ✱] Τότε ὁ μικρότερος ἀδελφὸς ἐπετέθη ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐναντίον τοῦ ρηγὸς Ἀμηρᾶ, τὸν ἐκτύπησε μεταξὺ τῶν ὤμων καὶ τὸν ἔρριψε κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογον καὶ ἀφοῦ τὸν ἅρπαξε ἀπὸ τὰ μαλλιά, τὸν ἔσυρε μέχρι τὸ μέρος τῶν ἀδελφῶν του. Ὅλοι δὲ τότε οἱ Σαρακηνοὶ εἶπον μὲ δυνατὴν φωνήν· «Ἀπόδος τὴν ἀδελφήν των διὰ νὰ μὴ σὲ φονεύσουν ἐντελῶς».

26 [§ 51, 72 ✱] Καὶ ὁ ρῆγας Ἀμηρᾶς εἶπε· «Λάβετε οἶκτον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, σήμερον βαπτίζομαι εἰς τὸ ἱερὸν βάπτισμα, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς παρθένου αὐτῆς, ἵνα γίνω γαμβρός σας». Εἶπον δὲ εἰς αὐτὸν τὰ ἀδέλφια· «Ἀδελφὲ Ἀμηρᾶ, ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ σὲ σφάξωμεν ἢ νὰ σὲ ἀφίσωμεν. Πῶς νὰ δώσωμεν τὴν ἀδελφήν μας εἰς ἕνα οὐτιδανόν; Ἀλλὰ εἰπέ μας τώρα ποῦ εἶναι ἡ ἀδελφή μας;».

27 [§ 72 ✱] Ὁ δὲ ρῆγας Ἀμηρᾶς εἶπεν εἰς αὐτοὺς μὲ δάκρυα· «Ἀδελφοί, βλέπετε ἐκεῖνον τὸν ὡραῖον λειμῶνα; Ἐκεῖ εὑρίσκονται πολλαὶ τένται καὶ εἰς αὐτὰς μένει ἡ ἀδελφή σας· καὶ ἐκεῖ ὁποὺ περιπατεῖ ἡ ἀδελφή σας εἶναι ἁπλωμένοι χρυσοὶ τάπητες, τὸ δὲ πρόσωπόν της εἶναι σκεπασμένον μὲ πολύτιμον μαγνάδι[1], καὶ οἱ φύλακες μακρὰν ἀπὸ τὰς τέντας τὴν προσέχουν».

28 [§ 73 ✱] Ἀκούσαντες τοῦτο οἱ ἀδελφοὶ ἐχάρησαν καὶ μὲ τὰ ἄλογά των ἐκίνησαν καὶ ἔφθασαν μὲ ταχύτητα μέχρι τὴν τένταν αὐτῆς. Οἱ δὲ φύλακες δὲν τοὺς εἶπον τίποτε, νομίζοντες ὅτι εἶναι ἀγγελιαφόροι καὶ δὲν ἐπίστευον ποτὲ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ εἶναι οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης.

29 [§ 73—75 ✱] Καὶ φθάσαντες ἐκεῖ οἱ ἀδελφοὶ εἰσῆλθον μὲ βίαν

1. Εἰς τὸ κείμενον σημειοῦται ἡ λέξις «μαγνιτύμ», ἥτις φαίνεται ἀσαφής.

μέσα εἰς τὴν τένταν καὶ εὗρον τὴν ἀδελφήν των καθισμένην εἰς χρυσὸν θρονὶ καὶ τὸ πρόσωπόν της ἦτον σκεπασμένον μὲ πολύτιμον μαγνάδι. Ἤρχισαν δὲ τὰ ἀδέλφια νὰ ἐρωτοῦν δακρυσμένα· «Εἰπέ μας, ἀδελφοῦλα, ἐὰν ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἔλαβε τὴν τόλμην νὰ σὲ θίξῃ ἔστω καὶ μὲ μίαν λέξιν, ἡμεῖς θὰ τοῦ κόψωμεν τὸ κεφάλι καὶ θὰ τὸ πάρωμεν εἰς τὴν Ρωμανίαν, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύεται ἔπειτα ὅτι ἐκηλίδωσε τὴν τιμὴν χριστιανῆς παρθένου».

30 [§ 160, 72 ✱] Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἐμάζευσε τριακοσίας καμήλους καὶ τὰς ἐφόρτωσε χρυσάφι ἐκλεκτὸν τῆς Ἀραβίας καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὡς κανίσκι διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν κόρην. Καὶ εἶπεν ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς πρὸς τοὺς ἀδελφούς· «Λάβετε οἶκτον δι' ἐμέ, ἀδελφοί μου. θὰ ἀρνηθῶ τὴν πίστιν μου καὶ σήμερον θὰ λάβω τὸ ἱερὸν βάπτισμα νὰ γίνω γαμβρός σας».

31 [✱] Εἶπαν δὲ τὰ ἀδέλφια πρὸς τὴν ἀδελφήν των· «Εἰπέ μας, ἀδελφοῦλα μου, ἐὰν ἔλαβες ἐντροπὴν ἀπὸ τὸν ῥῆγαν Ἀμηρᾶν νὰ τοῦ κόψωμεν τὸ κεφάλι καὶ νὰ τὸ πάρωμεν εἰς τὴν Ρωμανίαν, διὰ νὰ μὴ ἐπαίρεται ὅτι ἐκηλίδωσε τὴν τιμὴν χριστιανῆς παρθένου». Καὶ τότε εἶπεν ἡ κόρη πρὸς τοὺς ἀδελφούς· «Ὄχι, ἀδέλφια μου, μὴν ἔχετε καθόλου τέτοιαν ὑποψίαν εἰς τὸν νοῦν σας· ἀφ' ὅτου ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς μὲ ἥρπασεν, ἦσαν μαζύ μου διαρκῶς δώδεκα βάϊαι· τώρα ὅμως φοβοῦμαι τὸν χλευασμὸν τοῦ κόσμου καὶ τῶν συγγενῶν μου, ἐπειδὴ ἐπιάσθηκα αἰχμάλωτος.

32 [✱] Ἐγὼ πάντοτε ἔλεγα εἰς τὸν ῥῆγαν Ἀμηρᾶν διὰ τὴν ἀνδρείαν σας, καὶ ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἤρχετο μίαν φορὰν τὸν μῆνα καὶ μὲ ἔβλεπεν ἐξ ἀποστάσεως. Διέταξε δὲ νὰ κρύπτω τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του καὶ δὲν εἰσήρχετο ποτὲ κανεὶς εἰς τὴν τένταν μου. Καὶ τώρα, ἀγαπητά μου ἀδέλφια, θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ, ἀλλὰ προηγουμένως θὰ σᾶς ἐξορκίσω εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητέρας μας, νὰ μὴ παρακούσετε τὴν ἐντολήν μου· ἐὰν ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἀρνηθῇ τὴν πίστιν του καὶ λάβῃ τὸ ἱερὸν βάπτισμα, δὲν θὰ εὕρετε ἄλλον γαμβρὸν παρόμοιον, διότι εἶναι ἔνδοξος, δυνατός, σοφὸς καὶ πλούσιος εἰς ὑπερβολικὸν βαθμόν».

33 [§ 76 ✱] Εἶπον δὲ τὰ ἀδέλφια πρὸς τὴν ἀδελφήν των· «Ἄς σᾶς ἑνώσῃ ἡ εὐλογία τῆς μητρός μας σὲ καὶ τὸν ῥῆγαν Ἀμηρᾶν». Καὶ πρὸς τὸν ῥῆγαν Ἀμηρᾶν εἶπον· «Ἐὰν θέλεις νὰ γίνῃς γαμβρός μας, ἀρνήσου τὴν ἀσεβῆ πίστιν τῶν ἐθνικῶν διὰ τὴν ἀγάπην τῆς ἀδελφῆς μας, λάβε δὲ σήμερον τὸ ἱερὸν βάπτισμα καὶ ἐλθὲ μαζύ μας εἰς τὴν Ρωμανίαν διὰ νὰ νυμφευθῇς τὴν ἀγαπημένην σου κόρην».

34 [§ 160 ✱] Καὶ ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἀπήντησε· «Ἀγαπητά μου ἀδέλφια δὲν θέλω νὰ φανῶ κατωτερός σας, διὰ νὰ εἰπῇ ὁ κόσμος ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἐπῆραν ἕνα τυχαῖον γαμβρὸν καὶ τὸν ἐπῆγαν σπίτι των. Θὰ ὀνομασθῶ γαμβρός σας μὲ μεγάλην τιμήν· θέλω προηγουμένως νὰ μαζεύσω καμήλους ἀπ' ὅλην μου τὴν χώραν, νὰ τὰς φορτώσω πλούτη καὶ νὰ πάρω καὶ ἄρχοντας δυνατούς, ὅσους θέλουν νὰ ἔλθουν μαζύ μου, νὰ λάβουν τὸ ἱερὸν βάπτισμα. Καὶ τότε θὰ ἔλθω μαζύ σας εἰς τὴν Ρωμανίαν νὰ ὀνομασθῶ γαμβρός σας, καὶ θὰ εἶμαι δοξασμένος καὶ πλούσιος. Σεῖς δὲ μὴ κουράζετε τὰ ἄλογά σας, ἀλλὰ περιμένετέ με κάπου εἰς τὸν δρόμον».

35 [§ 81, 143 ✱] Τότε τὰ ἀδέλφια ἐπῆραν τὴν ἀδελφήν των καὶ ἐξεκίνησαν τὸν δρόμον των. Ὁ δὲ Ἀμηρᾶς ἐπῆγε εἰς τὴν μητέρα του καὶ τὸν ἀδελφόν του καὶ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ πρὸς αὐτοὺς κολακευτικὰ καὶ μὲ πονηρίαν διὰ νὰ μὴ τὸν κρατήσουν. Καὶ τότε λέγει πρὸς τὴν μη-

τέρα του· «Ἀγαπητή μου μητέρα, ἐπῆγα εἰς τὴν Ρωμανίαν, ὅπου ἥρπασα μίαν κόρην θαυμαστὴν καὶ ἦλθαν κατόπιν μου τὰ ἀδέλφια της τὰ ὁποῖα ἤρχισαν νὰ πολεμοῦν μαζύ μου, ὁ δὲ μικρότερος ἐξ αὐτῶν ἐνίκησε τὴν δύναμίν μου. Ἐὰν εἶχον μαζευθῆ καὶ οἱ τρεῖς μαζὺ εἰς ἕνα μέρος ὅλη μας ἡ χώρα θὰ εἶχεν ὑποδουλωθῆ».

36 [§ 87 ✱] Τότε ἡ μητέρα τοῦ ῥηγὸς Ἀμηρᾶ ἐξωργισμένη, ἤρχισε νὰ τραβᾷ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, νὰ κτυπᾷ τὸ πρόσωπόν της καὶ νὰ λέγῃ πρὸς τὸν υἱόν της· «Διατὶ λέγεσαι ῥῆγας καὶ ἔχεις δυνατοὺς ἄρχοντας, ποὺ παίρνουν μισθὸν χίλιες καὶ δύο χιλιάδες νομίσματα; Μάζευσε ἀμέσως τὰ στρατεύματά σου, πήγαινε εἰς τὴν Ρωμανίαν, νίκησε τοὺς ἀδελφοὺς καὶ φέρε τὴν ἀγαπημένην σου κόρην πρὸς ἐμέ.

37 [✱] Τότε ὁ Ἀμηρᾶς εἶπεν εἰς τὴν μητέρα του μὲ δόλον· «Μητέρα μου, αὐτὸ καὶ ἐγὼ θέλω θὰ κάμω· θὰ μαζεύσω τὰ στρατεύματά μου εἰς μέγα πλῆθος καὶ θὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ρωμανίαν νὰ κάμω ζημίας». Καὶ ὁ ἀδελφός του λέγει εἰς τὸν ῥῆγαν Ἀμηρᾶν· «Πηγαίνομεν, ἀδελφέ, γρήγορα νὰ μαζεύσωμεν τὰ στρατεύματά μας, νὰ μὴν ἀφήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς μὲ τὴν ἀγαπημένην κόρην νὰ προλάβουν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν τόπον των». Καὶ τότε εἶπεν ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς εἰς τὸν ἀδελφόν του· «Κάθισε σύ, ἀδελφέ, εἰς τὸν θρόνον μου, καὶ ἐγὼ θὰ ὑπάγω μόνος μου εἰς τὴν Ρωμανίαν νὰ κάμω ζημίας».

38 [81, 160—161 ✱] Τότε ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἔβαλε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν θρόνον, αὐτὸς δὲ συνήθροισε πολλὰ στρατεύματα καθὼς καὶ πολλὰ πλούτη καὶ καμήλους ἀπὸ ὅλην την χώραν, ἐφόρτωσεν εἰς αὐτὰς χρυσὸν τῆς Ἀραβίας καὶ πολύτιμα πετράδια μεγάλης ἀξίας. Οἱ Σαρακηνοὶ ἐκατάλαβαν ὅτι δὲν ἐπήγαιναν διὰ πόλεμον, ἀλλὰ δὲν εἶπον τίποτε.

39 [§ 162 ✱] Ἔφθασε δὲ ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς εἰς τὰ σύνορα τῆς Ρωμανίας, καὶ τότε εἶπε πρὸς τούς Ἄραβας· «Ἀγαπητά μου ἀδέλφια, δυνατοὶ καὶ ἀνδρεῖοι Ἀραβῖται! Ὅποιος θέλει νὰ δείξῃ τὸ θάρρος του, ἄς ἔλθῃ μαζύ μου εἰς τὴν Ρωμανίαν διὰ νὰ κάμωμεν ζημίας!» Καὶ ἀπήντησεν ἕνας ἐξ αὐτῶν Ἀραβίτης, ὁ ὁποῖος εἶχεν εἰς τὸ στόμα του δώδεκα χαλκάδες[1] καὶ μὲ δυνατὴν φωνὴν εἶπε πρὸς τὸν ῥῆγαν Ἀμηρᾶν· «Μέγιστε ἡγεμών, Ἀμηρᾶ, ἦλθαν ἀπὸ τὸ βασίλειον τῶν Ρωμαίων εἰς τὴν γῆν τῶν Σαρακηνῶν τὴν χώραν μας τρεῖς νέοι καὶ ἕνας ἐξ αὐτῶν ἐνίκησε τὴν δύναμίν σου. Ἐὰν καὶ οἱ τρεῖς εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς ἕνα τόπον ὅλη ἡ χώρα μας θὰ εἶχεν ὑποδουλωθῆ. Καὶ τώρα λέγεις ὅτι θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Ρωμανίαν; Μὰ τότε αὐτοὶ θὰ μᾶς ἀφανίσουν μέχρι ἑνός».

40 [§ 81, 160, 161, 171 ✱] Τότε ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς, ἀφοῦ προηγουμένως ἔστειλε τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰς καμήλους, ποὺ ἦσαν φορτωμέναι μὲ χρυσόν, παρέλαβε μαζύ του ὀλίγους ἀπὸ τοὺς ἄρχοντάς του καὶ ἐπῆγε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἐξ ἄλλου δὲν ἀπεῖχον παρὰ πενήντα στάδια ἀπὸ τὴν πόλιν των καὶ εἶχον ἐκεῖ σταματήσει εἰς τὸν κάμπον. Τότε ἡ ἀδελφὴ ἤρχισε νὰ παρακαλῇ· «Ἀγα-

1. Ὁ Ἀμηρᾶς ἐσταμάτησε εἰς τὰ σύνορα τῆς χώρας τῶν Ρωμαίων καὶ εἶπεν· «Ὦ σύντροφοί μου, τέκνα τῆς Ἀραβίας! Ἔχετε τὴν τόλμην ν' ἀντιπαραταχθῆτε πρὸς πόλεμον ἐναντίον τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ τῆς χώρας τῶν Ρωμαίων;» Καὶ ἕνας ἐκ τῶν Ἀράβων ποὺ τὸ στόμα του ἦτο μιὰ πιθαμὴ μεγάλον καὶ ἀπὸ τὰ χείλη του ἐκρέμοντο πολλοὶ χαλκάδες, ἀπὸ δὲ τὴν ἄκραν τῆς μύτης του δώδεκα κλειδαριὲς κλειστές, εἶπε μὲ δυνατὴν φωνήν. (Παραλλαγὴ Σγ).

πητά μου ἀδέλφια, μὴ μὲ ἐκθέσετε εἰς μεγάλην ἐντροπὴν ἐνώπιον τοῦ κόσμου καὶ τῶν συγγενῶν μας ἐπειδὴ μὲ ἥρπασεν ὁ ρῆγας 'Αμηρᾶς. Περιμένετε τὸν μέλλοντα γαμβρόν σας τὸν 'Αμηρᾶν».

41 [§ 171 ✱] 'Εντὸς ὀλίγου ἔφθασεν ἐκεῖ καὶ ὁ ρῆγας 'Αμηρᾶς μὲ ὅλον του τὸ στράτευμα, τὰ πλούτη καὶ τὰς καμήλους, αἱ ὁποῖαι ἦσαν φορτωμέναι χρυσάφι καὶ ἀσῆμι. Καὶ εἶπεν ὁ ρῆγας 'Αμηρᾶς· «Δόξα τῷ Θεῷ, τῷ εὐεργέτῃ μου, τῷ ἀξιώσαντί με νὰ ἴδω κατὰ πρόσωπον τοὺς ἀδελφούς μου». Καὶ τότε οἱ ἀδελφοὶ ἀπήντησαν πρὸς τὸν 'Αμηρᾶν· «Δοῦλε τοῦ Χριστοῦ, ἔσο γαμβρὸς ἡμῶν».

42 [§ 78 ✱] Τότε οἱ δύο ἀδελφοί, ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ δεύτερος μὲ τὴν ἀδελφήν των, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν διὰ νυκτός, ἐξ αἰτίας τοῦ κόσμου καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ σπίτι· ἡ δὲ μητέρα, μόλις εἶδε τοὺς δύο υἱοὺς καὶ τὴν κόρην της, εἶπε μὲ δάκρυα· «'Επήρατε τὴν ἀδελφήν σας, ἀλλὰ ἐχάσατε τὸν ἀδελφόν σας». Καὶ ἀπεκρίθησαν εἰς αὐτὴν τὰ παιδιά της· «Χαῖρε, μητέρα, καὶ εὐφραίνου· ὁ μικρότερος ἀδελφός μας εἶναι μαζὺ μὲ τὸν μέλλοντα γαμβρόν μας, τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν. Καὶ τώρα σύ, μητέρα, ἑτοίμασε ἕνα μεγαλοπρεπῆ γάμον, διότι ἀπεκτήσαμεν γαμβρὸν ἔνδοξον, δυνατὸν καὶ πλούσιον κατὰ πολλά, πρέπει ὅμως νὰ τὸν ὁδηγήσωμεν προηγουμένως εἰς τὸ ἱερὸν βάπτισμα».

43 [§ 84 ✱] Καὶ λαβόντες τὸν Πατριάρχην μὲ ὅλον τὸν κλῆρον, ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμόν, ὅπου ἔκαμαν τὴν κολυμβήθραν. 'Εξῆλθε δὲ ἀπὸ τὴν πόλιν μέγα πλῆθος λαοῦ. Βλέποντες τοῦτο οἱ ἀδελφοὶ ἐβάπτισαν ἐσπευσμένως τὸν 'Αμηρᾶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ 'Αγίου Πνεύματος· ἐβαπτίσθη δὲ ἀπὸ τὸν Πατριάρχην καὶ ἀνάδοχος ἦτο ὁ βασιλεύς. 'Επειτα ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπίτι καὶ ἔκαμαν γάμους μεγαλοπρεπεῖς καὶ περιφημοτάτους, ἡ δὲ χαρὰ διήρκεσε τρεῖς μῆνας. Μετὰ ταῦτα ὁ ρῆγας 'Αμηρᾶς κατεσκεύασε ἰδιαιτέραν κατοικίαν καὶ παλάτιον καὶ ἤρχισε νὰ ζῇ μετὰ τῆς ποθητῆς του.

44 [§ 87 ✱] Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἡ μητέρα τοῦ 'Αμηρᾶ μαθοῦσα ὅτι ὁ υἱός της ἐβαπτίσθη καὶ ἀπηρνήθη τὴν πίστιν του διὰ τὴν ἀγάπην τῆς κόρης ἐκείνης, ἤρχισε νὰ τραβᾷ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της· συνήθροισε δὲ τότε στρατόν, πλῆθος μέγα καὶ εἶπε· «Ποῖος ἔχει τὸ θάρρος νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν Ρωμανίαν, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν αὐθέντην τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ νὰ τὸν φέρῃ ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων μαζὺ μὲ τὴν ποθητήν του;» Καὶ τότε τρεῖς Σαρακηνοὶ εἶπον· «'Εμεῖς, κυρία, πηγαίνομεν εἰς τὴν Ρωμανίαν νὰ φέρωμεν γράμματα εἰς τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν τὸν αὐθέντην μας».

45 [§ 94 ✱] Τότε ἡ μητέρα ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πολλὰ χρυσὰ νομίσματα· τοὺς ἔδωκεν ἐπίσης καὶ τρία ἄλογα· ἕνα ἄλογον ὀνομαζόμενον «'Αέρας», τὸ δεύτερον «Βροντὴ» καὶ τὸ τρίτον «'Αστραπὴ» καὶ τοὺς εἶπε· «'Εὰν ἐμβῆτε εἰς τὴν Ρωμανίαν, νὰ ὑπάγετε νὰ εὕρετε τὸν αὐθέντην σας τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ νὰ τὸν πάρετε ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων. Τότε νὰ καβαλλικεύσετε εἰς τὸ ἄλογον «'Αέρας», καὶ θὰ εἶσθε ἀόρατοι εἰς ὅλους. Καὶ ὅταν ἐμβῆτε εἰς τὴν γῆν τῶν Σαρακηνῶν μὲ τὸν αὐθέντην σας τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ τὴν ποθητήν του, νὰ καβαλλικεύσετε εἰς τὸ ἄλογον «Βροντή», καὶ τότε ὅλοι οἱ "Αραβες θὰ σᾶς ἀκούσουν μέσα εἰς τὴν χώραν τῶν Σαρακηνῶν· καὶ ἐὰν καβαλλικεύσετε εἰς τὸ ἄλογον «'Αστραπὴ» θὰ εἶσθε ἀόρατοι εἰς τὴν γῆν τῶν Ρωμαίων».

1. Πρβλ. ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀνάλογον χωρίον ἐν Σα 2, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ μαγικῆς ἰδιότητος τοῦ 'Αμηρᾶ νὰ καθίσταται κατὰ βούλησιν ἀόρατος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὴν ὑποσημ. αὐτόθι.

46 [§ 95 ✱] Οἱ Σαρακηνοὶ ἐπῆραν τότε τὰ τρία ἄλογα καὶ τὰ γράμματα διὰ τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ ἐξεκίνησαν. Φθάσαντες δὲ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ρωμαίων, εἰς ἀπόκρυφον μέρος ἐκαβαλλίκευσαν εἰς τὸ ἄλογον «'Αστραπὴ» καὶ ἦσαν ἀόρατοι μέσα εἰς τὴν Ρωμανίαν.

47 [§ 103 ✱] 'Εκείνην δὲ τὴν νύκτα ἡ σύζυγος τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ, ἡ ὡραιοτάτη κόρη, εἶδεν ὄνειρον καὶ ἐφοβήθη κατὰ πολλά· εἶπε δὲ τότε ἡ κόρη πρὸς τοὺς ἀδελφούς της· «'Αγαπητά μου ἀδέλφια, εἶδα ὄνειρον ὅτι ἔξαφνα ἐμβῆκεν εἰς τὸ κουβούκλι μου ἕνα γεράκι χρυσοπτέρυγον καὶ μὲ ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ ἔβγαλεν ἔξω ἀπὸ τὸ παλάτι· καὶ ὕστερα ἦλθον τρεῖς κόρακες καὶ ἐρρίχθησαν κατεπάνω εἰς τὸ γεράκι καὶ τὸ γεράκι μὲ ἀφῆκε».

48 [§ 104 ✱] Τότε οἱ ἀδελφοὶ συνήθροισαν ὅλους τοὺς μάγους, τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους τῆς πόλεως καὶ διηγήθησαν εἰς αὐτοὺς τὸ ὄνειρον τῆς ἀδελφῆς των. Καὶ οἱ μάγοι εἶπον πρὸς τοὺς ἀδελφούς». 'Ο γαμβρός σας, ὁ νεοβαπτισμένος ρῆγας 'Αμηρᾶς θέλει νὰ ἁρπάσῃ τὴν κυρίαν μας, τὴν ὡραιοτάτην κόρην ἀπὸ τὸ παλάτι ἐντολῇ τῆς μητέρας του καὶ νὰ φύγῃ διὰ τὴν χώραν τῶν Σαρακηνῶν μαζὺ μὲ τὴν ἀγαπητήν σας ἀδελφήν. Οἱ τρεῖς κόρακες εἶναι τρεῖς Σαρακηνοί, καὶ εὑρίσκονται ἔξω τῆς πόλεως εἰς μέρος ἀπόκρυφον ἀπεσταλμένοι πρὸς τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν μὲ γράμματα ἀπὸ τὴν μητέρα του».

49 [§ 105—109 ✱] Τότε τὰ ἀδέλφια ἐπῆγαν νὰ εὕρουν τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν ἐρωτοῦν καὶ νὰ τὸν ὀνειδίζουν. 'Εκεῖνος ὅμως ὡρκίζετο εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα ὅτι εἶναι ἀθῷος, καὶ τότε αὐτοὶ ἐπῆραν τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν καὶ ἐπῆγαν μαζύ του ἔξω τῆς πόλεως μετὰ τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων. 'Εκεῖ εὑρῆκαν τοὺς τρεῖς Σαρακηνούς, τοὺς συνέλαβαν καὶ ἤρχισαν νὰ τοὺς ἐρωτοῦν· αὐτοὶ δὲ ἀπεκάλυψαν τὰ πάντα. Καὶ τοὺς ὡδήγησαν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἔλαβον τὸ ἱερὸν βάπτισμα καὶ ἐκεῖ ἔζων πλέον μαζὺ μὲ τὸν ρῆγαν 'Αμηρᾶν. Τὰ δὲ ἄλογα ὁ ρῆγας 'Αμηρᾶς τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς γυναικαδέλφους του.

50 [§ 85, 179 ✱] Μετὰ ταῦτα οἱ γραμματεῖς ἤρχισαν νὰ προφητεύουν περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Διγενῆ· ἡ δὲ σύζυγος τοῦ ρηγὸς 'Αμηρᾶ συνέλαβε καρπὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ της γένους ἀρσενικοῦ, καὶ ἐγέννησεν υἱόν, ὠνόμασαν δὲ αὐτὸν «'Ακρίτην». Οὗτος ἔλαβε τὸ θεῖον βάπτισμα, καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα «ὁ ὡραῖος Διγενής». 'Εβαπτίσθη δὲ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Πατριάρχην καὶ ἀνάδοχος αὐτοῦ ἦτο ἡ ρήγισσα τῆς πόλεως ταύτης· ὑπῆρχον δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην δύο ρηγάδες καὶ τέσσαρα ρηγόπουλα.

51 [§ 179, 135, 211 ✱] Λοιπὸν μεγαλώνοντας ὁ Διγενὴς τὸ ρηγόπουλον ἔφθασε δέκα χρόνων [1]. Καὶ ὅταν ἔγινεν ἕνδεκα χρονῶν καὶ δώδεκα ἤρχισε νὰ παίζῃ τὸ κοντάρι καὶ εἰς τὸν δέκατον τρίτον χρόνον νὰ καβαλλικεύῃ ἄλογα καλὰ καὶ ἦτο πολὺ θαρραλέος ἐπάνω εἰς τὸ ζωηρὸν ἄλογον, ἐνῷ ἐκεῖνο ἔκαμνε τσαλιμάκια.

52 [§ 186, 205 ✱] 'Ητον δὲ ὡραιότατος νέος ὁ Διγενής. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὡσὰν χιόνι καὶ ἄλικον ὡσὰν παπαροῦνα, τὰ δὲ μαλλιά του ὡσὰν χρυσάφι καὶ τὰ μάτια του μεγάλα ὡσὰν κοῦπες· σὲ ἔπιανε φόβος νὰ τὸν κυττάζῃς.

53 [§ 210—211] Καὶ ὁ πατέρας του ἐδιάλεξε δι' αὐτὸν ἕνα ἄλογον

1. Τὸ ἕτερον τῶν διασωθέντων κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἀρχίζει ἀπὸ ἀποσπάσματος ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ παρὸν χωρίον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Σβ 1 ἑξ. καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

ἄσπρον ὡς περιστέρι καὶ εἰς τὴν χαίτην τοῦ ἀλόγου ἐκεινου ἦσαν δεμένα πολλὰ κουδούνια καὶ ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν κουδουνιῶν τὰ ἔχαναν ὅλοι. Ὅταν δὲ μάλιστα ὁ νέος ἐκάλπαζε καὶ τὸ ἄλογον ἔκαμνε τσαλιμάκια ἐχάνετο ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ θέαμα καὶ ἀπὸ τοὺς κωδωνισμούς.

54 [§ 186—187, 189 ✱] Δεκατεσσάρων χρόνων ὁ ὡραῖος Διγενης ἦτο ἱκανὸς νὰ παλαίψῃ ἐναντίον ὁποιουδήποτε θηρίου χωρὶς ὅπλον. Καὶ τότε ἤρχισε νὰ ἐνοχλῇ τὸν πατέρα του. Ὁ δὲ πατέρας του λέγει πρὸς αὐτόν· «Τέκνον μου, εἶναι πολὺ ἐνωρὶς δι' ἐσὲ νὰ σκέπτεσαι διὰ κυνήγια ἀγρίων θηρίων»[1]. Διέταξε νὰ σελλώσουν τὰ ἄλογα καὶ νὰ ἀναχωρήσουν διὰ τὸ κυνήγιον μὲ τὸν νέον καὶ μὲ τοὺς γυναικαδελφούς του. Πολλοὶ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῆς πόλεως ἐπῆγαν εἰς τὸ κυνήγιον διὰ νὰ ἴδουν τὸ θαυμαστὸν θέαμα, πῶς ὁ ὡραῖος αὐτὸς νέος ὁ τόσον μικρὸς τὴν ἡλικίαν θὰ κατανικήσῃ μὲ τὴν ἀνδρείαν του τὰ θηρία.

55 [Ε 744 ἑξ., § 190 ✱] Ὁ δὲ πατέρας του διέταξε νὰ κυνηγήσουν λαγοὺς ἀπὸ τὰς κρύπτας των καὶ ἤρχισε νὰ τοὺς κυνηγᾷ μὲ σκύλους. Ἀλλ' ὁ θαυμαστὸς Διγενὴς ἐγέλασε καὶ εἶπε· «Πατέρα δὲν εἶναι αὐτὸ κυνήγιον ἀγρίων θηρίων, ἀλλ' ἂς πηγαίνωμεν εἰς τὰ μακρινὰ καὶ ἔρημα δάση». Τότε ὁ πατέρας ἐπῆγε μαζύ του καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἠκολούθησαν αὐτοὺς διὰ νὰ ἴδουν τὴν γενναιότητα καὶ τὸ θάρρος τοῦ πανωραιοτάτου Διγενῆ. Ἔφθασαν εἰς τὸ σκοτεινὸν δάσος καὶ τότε ὁ νέος κατέβη ἀπὸ τὸ ἄλογον καὶ ἤρχισε νὰ βαδίζῃ μέσα εἰς τὸ δάσος καὶ νὰ ἐρευνᾷ τί θηρία ὑπῆρχον.

56 [§ 196—197] Ἔξαφνα εἶδεν ὁ ὡραιότατος Διγενὴς ἔλαφον νὰ τρέχῃ καὶ ὥρμησε πρὸς καταδίωξίν της πεζὸς μὲ ταχύτητα μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸ πλέον γρήγορον φαρί· φθάσας δὲ αὐτήν, τὴν ἥρπασεν ἀπὸ τοὺς ὀπισθίους πόδας, τὴν ἔσχισεν εἰς δύο καὶ τὴν ἔσυρε κρατῶντας αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας.

57 [§ 193—195] Ἰδὼν δὲ ἄρκτον τρέχουσαν εἰς τὸ δάσος, ὁ ἀνδρεῖος Διγενὴς ὥρμησε καὶ μόλις, τὴν ἔφθασε, ἔπιασεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς σιαγόνας καὶ τὴν ἔσχισεν εἰς δύο.

58 [§ 198—199] Βλέποντες τὴν γενναιότητα καὶ τὸ θάρρος του ὁ πατέρας καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐξεπλήττοντο μεγάλως· ἦσαν δὲ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πολλοὶ καὶ ἐθαύμαζον.

59 [§ 200—202] Μετ' ὀλίγον ὁ πατέρας του διέκρινεν εἰς τὴν λόχμην τοῦ πυκνοῦ δάσους ἕνα θηρίον αἱμοβόρον μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν νὰ τρέχῃ ἐναντίον τοῦ νέου ἕτοιμον νὰ τὸν καταβροχθίσῃ. Τότε ὁ πατέρας του ἐφώναξε· «Τέκνον μου ἀγαπητόν, Διγενῆ, ἄφισε τὰ νεκρὰ καὶ πρόσεξε τὸ ζωντανὸν θηρίον· ἔρχεται κατεπάνω σου νὰ σὲ ξεσχίσῃ. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἔλαφος, οὔτε ἄρκτος καὶ πλησίασέ το μὲ μεγάλην προσοχήν».

60 [§ 203—204] Καὶ μόλις εἶδεν ὁ νεαρὸς Διγενὴς ὁ πανωραιότατος τὸ ἄγριον τοῦτο θηρίον, ὥρμησε κατεπάνω του καὶ τὸ ἐκτύπησε μὲ τὸ ξίφος κατὰ κεφαλῆς καὶ ἔσχισε τὴν κεφαλήν του εἰς δύο. Τοῦτο ἰδὼν ὁ πατήρ του ἐχάρη ὑπερβολικά, ἦλθε δὲ ἀμέσως πλησίον του καὶ τὸν ἐφίλησε εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὰ μάτια καὶ ἦτο εὐτυχής, διότι ὁ Θεὸς τοῦ ἐχάρισεν τοιοῦτον τέκνον καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸ δύναμιν περισσοτέραν καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον δυνατοὺς καὶ θαρραλέους ἄνδρας.

61 [§ 206 ✱] Καὶ εἶπεν ὁ πατέρας πρὸς τὸν υἱόν του. «Ὦ φωτεινὲ

1. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο φαίνεται ὅτι ὑπάρχουν χάσματα. Σχετικῶς πρβλ. ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ ἑτέρου τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἐν Σβ 1 ἑξ., ὡς καὶ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α (880) ἑξ.=Κδ 83 ἑξ.

ἥλιε, ἔνδοξε Διγενῆ, ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα τῶν θηρίων καὶ ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς τῆς ἄρκτου τὰ ἐνδύματά σου ἔχουν μιανθῇ· ἂς φύγωμεν λοιπὸν ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν τοῦτο δάσος. Ὑπάρχει ἐδῶ πλησίον πηγὴ ὕδατος, ἡ ὁποία φαίνεται ὡσὰν νὰ λαμποκοπᾷ ἀπὸ φῶς κεριῶν καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἁπλοὺς ἀνθρώπους δὲν ἠμπορεῖ νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ, διότι γίνονται πολλὰ θαύματα. Καὶ τώρα πηγαίνωμεν, τέκνον, πρὸς τὴν πηγήν, ὅπου ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ πλύνω τὸ πρόσωπόν σου, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας σου».

62 [§ 207—208 ✱] Οἱ δὲ ἄνθρωποι οἱ ἐλθόντες ἐκ τῆς πολεως ἐπῆγαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἴδοῦν τὰ θαυμάσια καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς πηγῆς. Καὶ ὁ πατέρας ἤρχισε νὰ πλύνῃ τὸν υἱόν του εἰς τὸ πρόσωπον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Τότε τὸ παιδί, ὁ πανωραιότατος Διγενής, εἶπε· «Πατέρα, πλύνεις τὰ χέρια μου καὶ ὅμως ἐντὸς ὀλίγου πάλιν θὰ μιανθοῦν».

63 [§ 381, 384—385 ✱] Μόλις εἶχε προφέρει αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα φθάνει τρέχων πρὸς τὴν πηγὴν ἕνας παμμεγέθης δράκων, ἔχων τέσσαρα κεφάλια ἀνθρωπόμορφα[1]. Τοῦτον ἰδὼν ὁ πανένδοξος Διγενής, λαμβάνει τὴν ρομφαίαν του καὶ ὁρμήσας ἐναντίον του τὸν ἐκτύπησε μὲ τὴν ρομφαίαν καὶ τοῦ ἀπέκοψε ὅλας τὰς κεφαλάς.

64 [§ 199, 208—209 ✱] Βλέποντες δὲ τοῦτο ὁ πατήρ του καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐξεπλήττοντο διὰ τὸ θαυμαστὸν κατόρθωμα. Καὶ τότε ὁ πατέρας ἤρχισε νὰ τὸν πλύνῃ μόνος μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια· ἐφόρεσαν δὲ εἰς αὐτὸν φόρεμα μεγάλης ἀξίας ἀπὸ χρυσάφι τῆς Ἀραβίας πολύτιμον, καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἐπιμάνικον μὲ πολύτιμον μαγνάδι.

65 [§ 210—214, 225, 250] Μετὰ ταῦτα ὁ νέος ἐκαβαλλίκευσε ἐπάνω εἰς τὸ γρήγορον φαρί του καὶ ἤρχισε νὰ καλπάζῃ, τὸ δὲ ἄλογον νὰ κάμνῃ τσαλιμάκια καὶ τὰ κουδούνια αὐτοῦ νὰ κτυποῦν καὶ νὰ κάμνουν ἦχον ὡραῖον. Καὶ ἔτσι ἔφθασαν εἰς τὸ σπίτι. Ἡ δὲ μητέρα του βλέπουσα τὸν υἱόν της ηὐχαριστήθη πολὺ καὶ τὸν ἐφίλησε μὲ ἀγάπην. Καὶ ἀπὸ τότε ὁ πανωραιότατος Διγενὴς ἤρχισε νὰ σκέπτεται δι' ἀνδραγαθήματα τοῦ πολέμου.

ΜΗΝΥΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΑΥΤΟΥ ΜΑΞΙΜΩ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΩΡΑΙΟΤΑΤΟΝ ΔΙΓΕΝΗ[2]

66 [§ 314, 445—446, 452, 455 ✱] Ὁ Φιλοπαπποῦς καὶ ἡ κόρη του Μαξιμώ[3], ὅταν ἤκουσαν περὶ τῆς ανδρείας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ὡραιοτάτου Διγενῆ, ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται πῶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τὸν συλ-

1. Εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τοῦ Ἔπους ἡ δρακοντοκτονία φέρεται μεταξὺ τῶν κατορθωμάτων τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας τοῦ Διγενοῦς καὶ τοποθετεῖται εἰς θέσιν διάφορον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 2884 (1924) ἑξ., Κστ 45 ἑξ., Ε 1091. Εἰς τὰ κείμενα τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἀπεναντίας τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν ἄθλων τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ ἥρωός μας. Βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Σβ 10, ὡς καὶ σχετικὴν ὑποσημ. αὐτόθι.

2. «Διήγησις περὶ τοῦ Φιλοπαπποῦ καὶ τῆς Μαξιμοῦς καθὼς καὶ περὶ τῆς ἀνδρείας των» (Παραλλαγὴ Σγ). Εἰς τὰ κείμενα Σα καὶ Σβ ὁ Φιλοπαπποῦς φέρεται πάντοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φιλιππάπ» εἰς δὲ τὰς παραλλαγὰς Σγ ὡς «Φιλιπάτ». Εἰς τὸ κείμενον Σα ἡ Μαξιμὼ φέρεται ὡς «Μαξιμιάν», ἐνῷ εἰς τὸ κείμενον Σβ καὶ τὰς παραλλαγὰς Σγ διατηρεῖ τὸ ὄνομά της «Μαξιμώ».

3. Περὶ Φιλοπαπποῦ βλέπε εἰς τὰ κείμενα τῶν ἑλληνικῶν διασκευῶν καὶ δὴ ἐν Α 1333, Α 3133, Α 3205 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς ἀμαζόνος Μαξιμοῦς βλέπε ἐν Α 3355 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα ἡ Μαξιμὼ φέρεται ἁπλῶς

λάβουν ὡσὰν λαγὸν μέσα εἰς τὸ δίκτυον. Ὁ Φιλοπαπποῦς εἶναι ἀνδρεῖος καὶ πολὺ δυνατός, ἔχει δὲ πολλὰ στρατεύματα. Ὡσαύτως καὶ ἡ Μαξιμὼ ἔχει ἀνδρικὸν θάρρος καὶ γενναιότητα, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτῶν εἶναι πολὺ ἰσχυρὰ καὶ οἱ πολεμισταί των πολὺ θαρραλέοι ὡς Μακεδόνες. Οὗτοι λοιπὸν ἐκίνησαν ἐναντίον τοῦ ἐνδόξου Διγενῆ τοῦ ρηγόπουλου, καὶ πρὶν νὰ ἐμβοῦν εἰς τὴν Ρωμανίαν, ἐσταμάτησαν εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην.

67 [§ 316, 374 ✱] Τότε ἡ Μαξιμὼ ἔστειλε ἐπιστολὴν κολακευτικὴν καὶ δολίαν πρὸς τὸν πανένδοξον Διγενῆ καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ἔγραφε· «Ὦ φῶς, φωτεινὲ ἥλιε, περιφημιότατε Διγενῆ. Σὺ βασιλεύεις μεταξὺ ὅλων ἡμῶν τῶν ἀνδρείων καὶ γενναίων, ὅπως ὁ μὴν Μάϊος μεταξὺ ὅλων τῶν μηνῶν. Κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον κάθε εὐμορφία τῆς γῆς ἀνθίζει, τὰ δένδρα ἐνδύονται μὲ φύλλωμα καὶ ἐμφανίζεται κάθε οὐρανία ὡραιότης· ἔτσι καὶ σὺ ἄνθισες μεταξὺ ἡμῶν ἐνδοξότατε Διγενῆ [1]. Καὶ τώρα σὲ παρακαλοῦμεν, πανένδοξε, μὴν ὀκνεῖς, ἀλλ' ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς, χωρὶς μεγάλας δυνάμεις, εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην, διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν νεότητά σου, οὐδεμία δὲ κακὴ σκέψις ὑπάρχει ἐκ μέρους μας».

68 [✱] Μόλις ἀνέγνωσε αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν ὁ ἔνδοξος Διγενὴς ἐχαμογέλασε καὶ εἶπε πρὸς τὸν πατέρα του· «Πατέρα, ἐπιθυμῶ νὰ ὑπάγω νὰ ἴδω τὸν περίφημον καὶ γενναῖον Φιλοπαπποῦν καὶ τὴν θυγατέρα του Μαξιμώ». Ὁ δὲ πατέρας του ὁ ρῆγας Ἀμηρᾶς εἶπε· «Τέκνον μου ἀγαπητόν, πανένδοξε Διγενῆ, εἶναι πολὺ ἐνωρὶς δι' ἐσὲ νὰ κινήσῃς διὰ πόλεμον δυνατόν. Δὲν ἔχεις ἀκόμη λάβει μέρος εἰς μάχην καὶ οὐδέποτε εἶδες πολεμικὰ κατορθώματα, ὁ δὲ Φιλοπαπποῦς εἶναι δυνατὸς καὶ γενναῖος εἰς τὸν πόλεμον, καθὼς καὶ ἡ Μαξιμὼ ἡ κόρη του ἔχει ἀνδρικὸν θάρρος καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν εἶναι γενναῖα καὶ πολυάριθμα».

69 [§ 483, 495 ✱] Τότε ὁ Διγενὴς ἔγραψεν ἀπάντησιν καὶ τὴν ἔστειλε μὲ ἕνα Ρωμαῖον. Ἔγραφε δὲ εἰς τὴν ἐπιστολήν· «Εἶναι μέγα ὄνειδος νὰ πολεμήσω μὲ μίαν κόρην. Σὺ δέ, γέρον Φιλοπαπποῦ, ἦλθες ἐναντίον μου μὲ πολλὴν δύναμιν καὶ ἐπῆρες μαζύ σου πλῆθος ἀθώων ἀνθρώπων κατ' ἐμοῦ».

70 [✱] Ἡ δὲ παρθένος Μαξιμώ, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολήν, παρήγγειλε μὲ τὸν Ρωμαῖον· «Ὄχι, φωτεινὲ ἥλιε καὶ ἐνδοξότατε Διγενῆ, μὴν ἔχῃς τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν εἰς τὸν νοῦν σου, διότι ἤλθομεν μόνον νὰ θαυμάσωμεν τὴν νεότητά σου».

71 [§ 214—215 ✱] Ὁ Διγενὴς καθημερινῶς ἐσυλλογίζετο τὸν Φιλοπαπποῦν, πῶς θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἴδῃ τὴν ἀνδρείαν του. Λαβὼν δὲ τὴν εὐχὴν τοῦ πατέρα του καὶ τῆς μητέρας του, ἐπῆρε μαζύ του μερικοὺς Ρωμαίους καὶ εὐθὺς ἐκαβαλλίκευσε τὸ ἄλογόν του. Εἶπε δὲ εἰς τὸν πατέρα του· «Πατέρα μου καὶ μητέρα μου, μὴν ἔχετε κανένα φόβον. Ποτὲ τὸ σῶμά μου δὲν θὰ λάβῃ πληγὴν ἀπὸ ἀνθρώπινον χέρι, ἐπειδὴ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν δύναμίν του καὶ τὴν εὐλογίαν σας». Καὶ ξεκινήσας ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην· ἐκεῖ δὲ ἐσταμάτησεν εἰς τὴν ὄχθην καὶ ἀπέστειλε τοὺς Ρωμαίους του εἰς τὸν Φιλοπαπποῦν καὶ τὴν παρθένον Μαξιμώ.

72 [§ 419, 468, 473, 477, E 1483 ✱] Βλέπων ὁ Φιλοπαπποῦς ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ Διγενῆ δὲν ἦσαν πολλοί, ἤρχισε νὰ τοὺς καταδιώκῃ μὲ ὅλον τὸ στράτευμά του. Ὁ δὲ ἀνδρεῖος Διγενὴς ἰδὼν τὴν καταδίωξιν αὐτὴν τῶν προφυλακῶν του ἐπῆρε τὸ κοντάρι του καὶ ἔμπηξε τὴν αἰχμὴν τοῦ κονταρίου εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἔτσι ἐπετάχθη ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ [1], ὡσὰν δυνατὸν γεράκι, ὅταν ὁρμᾷ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ κυνηγοῦ. Τότε δὲ ἐφώναξε δυνατὰ μὲ τρομερὰν φωνήν· «Δῶστε μου τὸ ἄλογον, τὸ γρήγορον φαρί». Καὶ καβαλλικεύσας τὸ ἄλογόν του ἤρχισε νὰ τοὺς κυνηγᾷ καὶ νὰ τοὺς κόπτῃ, ὅπως ὁ καλὸς θεριστὴς θερίζει τὸ χορτάρι.

73 [§ 418, 421, 424, 478-479, 482 ✱] Καὶ μὲ τὴν πρώτην ἔφοδον ἐφόνευσε χιλίους ἄνδρας τοῦ Φιλοπαπποῦ· τὴν δευτέραν φορὰν ὁρμᾷ καὶ πάλιν καὶ ἐφόνευσε χιλίους· τὴν τρίτην δὲ φορὰν ἔφθασε τὸν ἴδιον τὸν Φιλοπαπποῦν, τὸν ἐκτύπησε μὲ τὸ ἀμβλὺ ἄκρον τοῦ κονταρίου εἰς τὸ μέσον τῶν δύο ὤμων καὶ τὸν ἔρριψεν ἀπὸ τὸ ἄλογον εἰς τὴν γῆν.

74 [§ 473—475 ✱] Ἡ δὲ παρθένος Μαξιμὼ βλέπουσα ὅτι ὁ Διγενὴς ἐκτύπα τὸν πατέρα της τὸν Φιλοπαπποῦν, ἐσήκωσε τὸ κοντάρι της καὶ ἦτο ἑτοίμη νὰ διατρυπήσῃ πάντα πρὸς πάντα τὸν ἐνδοξότατον Διγενῆ. Ἀλλ' ὁ Διγενὴς τὸ ἀντελήφθη· καὶ τότε τῆς ἥρπασε τὸ κοντάρι, ἔδωσε δὲ εἰς αὐτὴν ἕνα ράπισμα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ἔρριψεν ἀπὸ τὸ ἄλογον κάτω εἰς τὴν γῆν. Κατόπιν τοὺς ἔδεσε καὶ τοὺς δύο, καὶ ἀπὸ τὰ στρατεύματά των ἄλλους μὲν ἐφόνευσε, ἄλλους δὲ συνέλαβε ζωντανοὺς καὶ τοὺς ἐπήγαινεν ἐμπρό., ὅπως ὁ καλὸς τσοπάνης ὁδηγεῖ τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια, καὶ ἔτσι τοὺς ἐπέρασε τὸν ποταμόν.

75 [§ 427-441, 224 ✱] Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ γέρων Φιλοπαπποῦς στραφεὶς πρὸς τὸν Διγενῆ εἶπε· «Ὦ χρυσοπτέρυγε ἱέραξ, ἐνδοξότατε

ὡς συγγενὴς καὶ σύμμαχος τῶν ἀπελατῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Φιλοπαπποῦ, οὐχὶ δὲ ὡς θυγάτηρ τοῦ τελευταίου ὅπως φαίνεται ἐνταῦθα. Σχετικῶς πρβλ. ἐν Α 3347 (2259) = Κστ 375 καὶ Α 3424 (2335) = Κστ 453, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. Α 3345 ἑξ. Παρατηρητέον ἐπίσης ὅτι ἡ παρθένος Μαξιμώ, καίτοι ἐμφανίζεται ἐνταῦθα ὡς ἔχουσα ἀνδρικὸν θάρρος, ἐν τούτοις δὲν φέρεται διατηρήσασα καὶ τὴν μυθικὴν ἰδιότητα τῆς Ἀμαζόνος, ἥτις εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα εἶναι τὸ ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς. Πρβλ. σχετικῶς Α 3356 (2268) ἑξ.=Κστ 386 ἑξ. Αἱ ἀνωτέρω διαφοραὶ ὀφείλονται προφανῶς εἰς παρανοήσεις τοῦ συντάκτου τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς.

1. Ἡ ἀνωτέρω παρομοίωσις τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὸν μῆνα Μάϊον εἶναι κακὴ ἀπομίμησις τοῦ συντάκτου τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ληφθεῖσα ἀπὸ ἄλλον ἐντελῶς ἄσχετον χωρίον τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχεν ὡς πρότυπον. Βλέπε σχετικῶς τὰ χωρία Α 2817 (1861) ἑξ.=Κστ 4 ἑξ., ὡς καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι, ἔνθα παρατίθεται σχετικὸν χωρίον τοῦ Ἀχιλλ. Τατίου, τὸ ὁποῖον πρῶτος ἀπεμιμήθη ὁ συντάκτης τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Ἔπους. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ εἰσαγωγικῷ σημειώματι τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς, σελ. 261 τοῦ παρόντος τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. 2 αὐτόθι.

1. Τὸ ἀνωτέρω χωρίον περὶ κατορθώματος τοῦ Διγενοῦς νὰ ὑπερπηδήσῃ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην δι' ἑνὸς τεραστίου ἅλματος μὲ τὸ κοντάρι του εἶναι ποιητικὴ ὑπερβολή, ἥτις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἔμπνευσιν τοῦ συντάκτου τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς. Πάντως ἀσθενῆ ἴχνη τῆς ἰδέας διεσώθησαν καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ Ἀκριτ. κύκλου. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 216, τὸ ὑπ' ἀριθ. Δ-ε') ᾆσμα τοῦ Ἀρμούρη, στίχ. 43-50, ὡς καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου ἐν σελ. 213 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ σχετικὰ χωρία ἐν Α 3576 (2499) ἑξ.=Κστ 574-575 ἑξ.=Ε 1535 ἑξ., ὡς καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Ὁ στίχος 50 τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ᾄσματος τοῦ Ἀρμούρη φαίνεται ὅμοιος πρὸς Α 2544 (1656), ἤτοι πρὸς στίχους χωρίου ἐντελῶς ἀσχέτου τῷ παρόντι. Σχετικῶς πρβλ. Α 2519, Α 2544 =Κε 32, Κε 49, βλέπε δὲ καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

Διγενῆ, εἶσαι περίφημος καὶ δυνατὸς παρὰ πάντας τοὺς δυνατοὺς καὶ γενναιους, ἀλλὰ γενναιότερος καὶ δυνατότερος καὶ ἀπὸ ἐσὲ ἀκόμη εἶναι εἰς τὸν κόσμον ὁ περίφημος Στρατηγός, ὁ ὁποῖος ἔχει τέσσαρας υἱούς, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτοῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ χωρέσῃ ὅλη ἡ γῆ.

76 [§ 224, 231, 236, 265, 431, 411, 427 ✱] Ἔχει δὲ ὁ Στρατηγὸς καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν ὡραίαν καὶ περιφημοτάτην Στρατηγοπούλαν [1], ἡ ὁποία ἔχει καὶ αὐτὴ θάρρος καὶ τόλμην ἀνδρός, καθὼς καὶ καλλονὴν τόσην, ὅπου δὲν εὑρίσκεται ἄλλη ὡραιοτέρα εἰς ὅλην τὴν γῆν. Πολλοὶ βασιλεῖς ἢ ρηγᾶδες γενναῖοι καὶ δυνατοὶ ἐδοκίμασαν νὰ τὴν πάρουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ κανεὶς δὲν ἠμπόρεσε νὰ γυρίσῃ ζωντανὸς εἰς τὸ βασίλειόν του. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὴν χαρίσῃ ἐσένα. Καὶ τώρα ἐλέησέ με, λυπήσου τὰ γεράματα μου καὶ ἄφισέ με.

77 [§ 428 ✱] Ὁ δὲ πανένδοξος Διγενὴς τοῦ εἶπε· «Θέλω προηγουμένως νὰ βεβαιωθῶ· καὶ ἐὰν μοῦ λέγεις ἀλήθειαν θὰ σὲ ἀφίσω ἐλεύθερον, ἀλλὰ θὰ σοῦ βάλω μόνον β ῦλλαν ὡς σημάδι εἰς τὸ πρόσωπόν σου, νὰ τὸ ἔχῃς εἰς ὅλην σου τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν».

78 [§ 486-487, 497-498] Ἔπειτα δὲ καὶ ἡ Μαξιμὼ ἤρχισε νὰ τὸν παρακαλῇ· «Ὦ ἥλιε φωτεινὲ καὶ λαμπρέ, περιφημότατε Διγενῆ, πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ρηγᾶδες ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ ἦλθον ἐναντίον μου μὲ μεγάλας δυνάμεις, καὶ κανεὶς δὲν ἠμπόρεσε νὰ μὲ θίξῃ οὔτε μὲ μίαν λέξιν, ἀλλ' ὅλοι ἐνικήθησαν ἀπὸ τὰ χέρια μου· καὶ τώρα ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ νικηθῶ ἀπὸ ἐσέ. Ἐὰν ἑνωθῇς μαζύ μου καὶ εἴμεθα μαζύ κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὴν δύναμίν μας.

79 [§ 429, 499 ✱] Εἶπε δὲ ὁ πανένδοξος Διγενὴς πρὸς τὴν παρθένον Μαξιμώ· «Δὲν ἔχω ἀνάγκην βοηθείας ἀπὸ κανένα ἄνθρωπον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς μητέρας μου. Αὐτὰ εἶναι ἡ βοήθειά μου».

80 [§ 173 ✱] Ὁ Διγενὴς ἦτον πολὺ διαβασμένος. Εἶχε πάρει ἕνα βιβλίον καὶ μέσα εἰς αὐτὸ εἶδε διὰ τὴν ζωήν του καὶ τὸν θάνατόν του. Καὶ ἐδιάβασε μέσα εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ὅτι· ἐὰν ὁ ὡραῖος Διγενὴς ἑνωθῇ μὲ τὴν παρθένον Μαξιμώ, ἡ ζωή του θὰ εἶναι δέκα ἕξη χρόνια, ἐὰν δὲ κερδίσῃ την πανωραιοτάτην Στρατηγοπούλαν, ἡ ζωή του θὰ εἶναι τριάντα ἕξ χρόνια [2].

---

1. Ὅπως ὁ Ἀμηρᾶς οὕτω καὶ ὁ Στρατηγὸς φέρεται ὡς ἔχων ἀξίωμα ρηγός. Βλέπε σχετικῶς κατωτέρω ἐν Σα 83. Ἡ λέξις «Στρατηγὸς» φέρεται εἰς τὰ Σλαυϊκὰ κείμενα οὐχὶ ὡς τίτλος, ἀλλ' ὡς κύριον ὄνομα, καθὼς ἀκριβῶς εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις προκειμένου καὶ περὶ τοῦ Ἀμηρᾶ. Βλέπε σχετικῶς ἐν Σα 2 καὶ ὑποσημ. 3 αὐτόθι. Ἡ κόρη τοῦ Στρατηγοῦ φέρεται εἰς τὸ κείμενον Σα ἰδίως ὑπὸ τὸ ὄνομα «Στρατηγόβνα».

2. Ἡ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ ἀναφερομένη προφητεία περὶ μελλούσης συμβιώσεως τοῦ Διγενοῦς μετὰ τῆς Στρατηγοπούλας ἐπὶ 36 ἔτη, ἢ ἐπὶ 16 ἔτη, ἂν οὗτος ἑνωθῇ μετὰ τῆς Μαξιμοῦς, εἶναι προσθήκη τοῦ συντάκτου τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς, παρανοήσαντος προφανῶς σχετικὰς εἰδήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς πρότυπον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1299 (767) καὶ ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ τὸ ἐν τοῖς προηγουμένοις τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 251, ᾆσμα ὑπ' ἀριθ. Δ-κζ') Ὁ Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι. στίχ. 5 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ κείμενον Π, 341, στίχ. 10-11. Συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω εἰδήσεις ὁ Διγενὴς φέρεται ζήσας 33 ἐν ὅλῳ ἔτη. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς τοῦ Διγενοῦς ἐλήφθη ἐξ ἀπομιμήσεως σχετικῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καθ' ἃς ὁ τελευταῖος οὗτος φέρεται ζήσας 32 ἔτη.

81 [✱] Καὶ φωνάξας ἕναν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους του εἶπεν εἰς αὐτὸν· «Πήγαινε εἰς τὸν πατέρα μου καὶ τὴν μητέρα μου, χαιρέτησέ τους πολὺ ἐκ μέρους μου καὶ εἰπέ τους· Χαίρετε, πατέρα μου καὶ μητέρα μου· ἐκεῖνα ποὺ ὁ Φιλοπαππους καὶ ἡ κόρη Μαξιμὼ ἐσκέφθησαν νὰ κάμουν ἐναντίον μου δὲν τὰ κατώρθωσαν· καὶ τὸν μὲν γέροντα Φιλοπαπποῦν δῶσε εἰς τὸν πατέρα μου, τὴν δὲ παρθένον Μαξιμὼ δῶσε εἰς τὴν μητέρα μου. Καὶ ἐὰν κανεὶς τοὺς πειράξῃ ἔστω καὶ μὲ μίαν λέξιν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν θὰ παύσῃ νὰ ζῇ».

82 [✱] Καὶ τοὺς ἔστειλεν ἐμπρός· αὐτὸς δὲ ἤρχετο κατόπιν. Καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ σπίτι του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του. Ὁ δὲ πατέρας καὶ ἡ μητέρα του ἦσαν πολὺ χασούμενοι, διότι ὕστερα ἀπὸ τόσην ἀναμονὴν ἐπανέβλεπον τὸν υἱόν των, τὸν ἐνδοξότατον Διγενῆ.

83 [§ 232-233, 242 ✱] Ὁ ἐνδοξότατος Διγενὴς [1], ἀφοῦ παρέδωκε τὴν παρθένον Μαξιμὼ εἰς τὴν μητέρα του μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ τὴν φυλάττῃ καὶ νὰ τὴν περιποιῆται μὲ μεγάλην φροντίδα, ἤρχισε νὰ συλλογίζεται τὴν ὡραίαν Στρατηγοπούλαν. Καὶ τότε δὲν ἔπαυε νὰ παρακαλῇ ὁ πανωραιότατος καὶ ἔνδοξος Διγενὴς τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του, πῶς νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἰδῇ τὸν περίφημον ρῆγαν Στρατηγόν, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ ὅλον τὸ στράτευμά του, καθὼς καὶ τὴν ὡραιοτάτην Στρατηγοπούλαν.

84 [§ 231] Ὁ δὲ πατέρας του ἤρχισε νὰ τὸν ἀποτρέπῃ λέγων· «Ἀγαπητόν μου τέκνον, ἄφισε αὐτὴν τὴν σκέψιν· πολλοὶ ἔβαλαν εἰς τὸν νοῦν των αὐτὰ διὰ τὸν Στρατηγὸν καὶ διὰ τὴν Στρατηγοπούλαν πῶς νὰ τὴν ἰδοῦν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν».

85 [§ 225, 244, 252 ✱] Τέλος ὁ πανένδοξος Διγενὴς λαβὼν τὴν εὐχὴν τοῦ πατέρα του καὶ τῆς μητέρας του καὶ συναθροίσας στρατὸν πολυάριθμον, ἐπῆρε μαζύ του πολύτιμα φορέματα καὶ τὸ ἄλογόν του μὲ τὰ ἠχηρὰ κουδούνια, ἐκαβαλλίκευσεν εἰς τὸ γρηγορόν του φαρὶ καὶ μὲ τὸ στράτευμά του ἐκίνησε διὰ τὸν ρῆγαν Στρατηγὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα τῆς χώρας τοῦ Στρατηγοῦ. Ἐλθὼν δὲ πλησίον τῆς πόλεως πέντε στάδια κοντά, ἀπηλίκευσεν ἐκεῖ μὲ τὰ στρατεύματά του καὶ ἔδωσε ἐντολὴν νὰ ἔχουν γύρω βίγλας διὰ νὰ μὴ τοὺς κάμουν αἰφνιδιασμόν· αὐτὸς δὲ ὁ πανωραιότατος Διγενὴς καβαλλικεύσας τὸ ὡραῖον ἄλογον ποὺ ἔπαιζε μὲ τὰ κουδούνια, ἐκίνησε διὰ τὴν πόλιν.

86 [✱] Καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν, συνήντησεν εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως ἕνα νέον ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ Στρατηγοῦ καὶ ἠρώτησε τὸν νέον αὐτὸν περὶ τοῦ ρηγὸς Στρατηγοῦ καὶ περὶ τῶν υἱῶν του, καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τῆς κόρης αὐτοῦ τῆς ὡραίας Στρατηγοπούλας.

Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. κ' καὶ ὑποσημ. 28 αὐτόθι, ὡς καὶ ὑποσημ. τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ᾄσματος Δ-κζ') ἐν σελ. 251 τοῦ παρόντος τόμου. Εἶναι μάλιστα πιθανὸν ἀρχικῶς καὶ ὁ Διγενὴς νὰ ἐφέρετο ὡς ζήσας 32 ἔτη, ἤτοι ὅσον καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡ πιθανότης αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐν προκειμένῳ προφητεία ἀναφέρει ὅτι ἂν ὁ Διγενὴς ἤθελε προτιμήσει τὴν Μαξιμὼ θὰ ἔζῃ μόνον 16 ἔτη. Τὸ διπλάσιον ὅμως τοῦ 16 εἶναι 32. Συνεπῶς ὁ τελευταῖος οὗτος ἀριθμὸς φαίνεται ὁ πιθανότερος, δεδομένου ὅτι ἡ περὶ ἐλαττώσεως τῆς ζωῆς τοῦ Διγενοῦς προφητεία ἐνέχει χαρακτῆρα ποινικῆς ρήτρας τρόπον τινὰ καὶ ἑπομένως εἶναι λογικὸν ἡ μείωσις ν' ἀναφέρεται εἰς τὸ ἥμισυ.

1. Εἰς τὰ ἀποσπάσματα Musin-Puskin εὑρηται ἀντιστοίχως ἡ ἐπιγραφή: Ἂν θέλετε ἀκούσατε περὶ τοῦ γάμου τοῦ Διγενῆ καὶ περὶ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς στρατηγοπούλας. (Παραλλαγὴ Σγ).

87 [§ 224, 259, 265 ✱] Ὁ δὲ νέος ἀπήντησεν· «Ὁ κύριός μας ὁ ρῆγας Στρατηγὸς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ σπίτι του, ἀλλ' εἶναι εἰς ἄλλην χώραν μαζὺ μὲ τοὺς τέσσαρας υἱούς του διὰ κυνήγιον. Ὡς πρὸς τὴν Στρατηγοπούλαν δέ, διὰ τὴν ὁποίαν μὲ ἐρωτᾷς, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὡσὰν αὐτὴν εἰς τὸν κόσμον ὡραιοτέρα· πολλοὶ βασιλεῖς καὶ βασιλέων τέκνα, ρηγᾶδες καὶ ρηγόπουλα ἦλθον δι' αὐτήν, καὶ κανεὶς δὲν τὴν εἶδε οὔτε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ καὶ κανεὶς δὲν ἠμπόρεσε νὰ φύγῃ ζωντανός, διότι ὁ Στρατηγός μας εἶναι ἀνδρεῖος καὶ δυνατός, καθὼς καὶ οἱ υἱοί του· ἀφίνω δὲ τὰ στρατεύματά του, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀμέτρητα καὶ τόσον ἀνδρεῖα, ὥστε ἕνας πολεμιστής των ἠμπορεῖ πολεμήσῃ μὲ ἑκατόν. Καὶ ἡ Στρατηγοπούλα ἐπίσης ἔχει γενναιότητα ἀνδρός, κανεὶς δὲ δὲν εἶναι ἄξιος νὰ τὴν ἴδῃ, ἐκτὸς ἀπὸ ἐσέ».

88 [§ 173, 225—226, 254 ✱] Ἀκούσας ταῦτα ὁ ὡραιότατος Διγενὴς ἐχάρη πολύ, διότι καὶ εἰς τὸ βιβλίον του μέσα διελαμβάνετο ὅτι θὰ πλησιάσῃ τὴν Στρατηγοπούλαν καὶ θὰ ζήσῃ τριάντα ἓξ χρόνια μαζύ της [1]. Καὶ τότε ἤρχισε νὰ περιδιαβάζῃ ἀνὰ τὴν πόλιν, φθάσας μέχρι τὸ παλάτι τοῦ Στρατηγοῦ, ὅπου ἤρχισε νὰ παρατηρῇ τὸ μέγα κτίριον.

89 [§ 228, 242, 251, 254—257 ✱] Βλέπουσα δὲ ταῦτα ἡ Στρατηγοπούλα ἔσκυψεν ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἀντίκρυσε τὴν ὡραιότητα τοῦ Διγενῆ. Τότε ἡ κορη ἤρχισε νὰ συλλογίζεται ὅτι ὁ νέος αὐτὸς εἶναι μὲν ὡραῖος, ἀλλ' ἴσως ὄχι καὶ ἀνδρεῖος. Ὁ δὲ Διγενής, ἀφοῦ ἔκαμε μερικὲς βόλτες μὲ τὸ ἄλογον γύρω εἰς τὸ παλάτι, ἐπέστρεψε πάλιν ὀπίσω καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδόν του μαζὺ μὲ τὸν νεανίσκον. Ἐκεῖ δὲ ἤρχισε νὰ διασκεδάζῃ ὅλην τὴν νύκτα μὲ τοὺς ἀνθρώπους του μὲ τὰ κύμβαλα, τὰ τύμπανα, τοὺς ζουρνάδες καὶ μὲ σάλπιγγες καὶ τρίχορδον [2].

90 [§ 258 ✱] Ἀκούουσα δὲ ταῦτα ἡ ὡραία Στρατηγοπούλα ἤρχισε νὰ ἐρωτᾷ τὰς βαΐας της· «Τί εἶναι αὐτὸ τὸ δυνατὸν παίξιμον ἔξω τῆς πόλεως;» Καὶ τότε τῆς εἶπον αἱ βάϊαι· «Ἦλθε, κυρία μας Στρατηγοπούλα, ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων, τὸ ρηγόπουλον ὁ Διγενής, ὁ ὡραῖος καὶ ἐνδοξότατος καὶ ἀνδρεῖος καὶ θέλει νὰ σὲ πάρῃ.....» [3].

91 [§ 210—211, 226, 255 ✱] Τὴν δὲ πρωΐαν εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Στρατηγοῦ ὁ ὡραῖος Διγενὴς καβάλλα ἐπάνω εἰς τὸ ἄσπρον ἄλογόν του, εἰς τὴν χαίτην τοῦ ὁποίου ἦσαν πλεγμένα κουδούνια. Καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ παλάτι τοῦ Στρατηγοῦ, ὅπου ἤρχισε νὰ κάμνῃ βόλτες μὲ τὸ ἄλογον, τὰ δὲ κουδούνια εἰς τὴν χαίτην τοῦ ἀλόγου δὲν ἔπαυον ν' ἀντηχοῦν καὶ ἐχάνετο ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ παίξιμόν των.

92 [§ 228, 235-236] Ταῦτα ἀκούσασα ἡ Στρατηγοπούλα ἔγυρε τὴν κεφαλήν της πρὸς τὸ παράθυρον καὶ εἶδε τὸν Διγενῆ. Καὶ τότε εἶπεν εἰς τὰς βαΐας της· «Πηγαίνετε καὶ ἐρωτήσατέ τον· τί μεγάλον θάρρος ἔχει αὐτὸς ὁ νέος, ὥστε νὰ ἔλθῃ μέχρι τὴν αὐλήν μας». Μία δὲ βάϊα ἐξῆλθε καὶ τοῦ ἀπηύθυνε αὐτοὺς τοὺς λόγους· «Ὦ φῶς, ὦ ἥλιε λαμπρέ, ἡ κυρία μας ἀπὸ οἶκτον πρὸς ἐσὲ διέταξε νὰ σοῦ εἴπωμεν.... πῶς ἔλαβες τὸ θάρρος νὰ ἔλθῃς εἰς αὐτὴν τὴν αὐλήν.... φύγε ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ξαναγύρισε ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἦλθες· ἐὰν ὁ πατέρας μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου σὲ προφθάσουν.....» [4].

1. Σχετικῶς βλέπε ἀνωτέρω ἐν Σα 80 καὶ ὑποσημ. 2 αὐτόθι.
2. Σχετικῶς βλέπε παρατηρήσεις μου ἐν σελ. 261 ὑποσημ. 2 τοῦ παρόντος τόμου, ὡς καὶ ἐν Σβ 18.
3. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπάρχει κενόν.
4. Ἐνταῦθα παρουσιάζονται ἀλλεπάλληλα χάσματα καὶ τελικῶς διακόπτεται εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ κείμενον Σα.

[Σβ]

1 [§ 185-188, Σα 53-54] Δώδεκα χρόνων ὁ ἐνδοξότατος Διγενὴς ἔπαιζε τὸ σπαθί [1] δεκατριῶν χρόνων τὸ κοντάρι, καὶ δεκατεσσάρων ἔλεγε ὅτι νικᾷ ὅλα τὰ θηρία. Καὶ τότε ἤρχισε νὰ παρακαλῇ τὸν πατέρα του· «Πάρτε με μαζύ σας εἰς τὸ κυνῆγι!» Εἶπε δὲ ὁ πατέρας του· «Υἱέ μου, εἶσαι ἀκόμη μικρός, μὴν καμνεις λόγον διὰ κυνήγια, διότι μὲ φέρνεις εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ σοῦ ἀρνηθῶ, παιδί μου». Καὶ ὁ Διγενὴς εἶπε πάλιν πρὸς τὸν πατέρα του· «Μὴ μὲ λυπεῖς, πατέρα μου, μὲ τὴν ἄρνησίν σου, διότι ἔχω μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεὸν τὸν Δημιουργόν μου ὅτι δὲν θὰ λάβω καμμίαν δυσαρέσκειαν, ἀλλ' ἀπεναντίας μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὸ κυνῆγι».

2 [§ 189-190, Ε 744 ἑξ., Σα 54-55 ✱] Ὁ δὲ πατέρας ἀκούων τὸν νέον νὰ ὁμιλῇ ἔτσι συνήθροισε τοὺς πολεμιστάς του καὶ ὅλην τὴν πόλιν καὶ μετὰ χαρᾶς ἐξῆλθε μαζύ του εἰς τὸ κυνῆγι. Καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὴν πόλιν ἐξεκίνησαν κατόπιν του διὰ τὸ κυνῆγι, διότι εἶχον ἀκούσει τὰς φήμας περὶ τῆς γενναιότητος τοῦ Διγενῆ. Καὶ ὅταν ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν πόλιν διὰ τὸ κυνῆγι, ὁ πατέρας του ἤρχισε νὰ κυνηγᾷ λαγοὺς καὶ ἀλώπεκας, καθὼς καὶ οἱ θεῖοι του. Ἀλλ' ὁ Διγενὴς ἐγέλα μὲ αὐτοὺς καὶ ἐπροχώρησεν εἰς ἕνα ἔρημον μέρος, ὅπου ὡσὰν νεαρὸς ἱέραξ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλογον μὲ θάρρος καὶ μὲ πεποίθησιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

3 [§ 190, 192-195, Σα 57] Ἐκεῖ τότε δύο ἄρκτοι ἐβάδιζον κάτω ἀπὸ τὰ καλάμια, ἦσαν δὲ μαζύ των καὶ τὰ μικρά των. Καὶ μόλις ἡ θηλυκὴ ἄρκτος ἀντελήφθη τὸν νέον, ὥρμησε κατεπάνω του νὰ τὸν κατασπαράξῃ. Ὁ δὲ νέος ἄπειρος ἀκόμη πῶς νὰ φονεύῃ τὰ θηρία, ὥρμησε ταχέως κατὰ τῆς ἄρκτου, τὴν ἅρπαξε μὲ τὰ χέρια καὶ τὴν ἐλύγισε. Τότε ὅλα τὰ ἔγκατα τῆς ἄρκτου ἐξῆλθον καὶ ἀμέσως εὑρέθη νεκρὰ μέσα εἰς τὰ χέρια του. Ἡ ἄλλη ἄρκτος ἔφυγε τρέχουσα κάτω ἀπὸ τὰ καλάμια, ἐνῷ ὁ θεῖος ἐφώναξε· «Πρόσεξε, παιδί μου, μὴν ὁρμήσῃ κατεπάνω σου ἡ ἄρκτος». Τότε ὁ Διγενὴς ἀφίνει τὸ ραβδί του καὶ ὡσὰν γεράκι γοργοπτέρυγον ὁρμᾷ ἐναντίον τῆς ἄρκτου, ἡ ὁποία μὲ το στόμα ἀνοικτὸν ἦτον ἕτοιμη νὰ τὸν κατασπαράξῃ. Ἀλλ' ὁ νέος ἐπήδησε κατεπάνω της σύντομα, τὴν ἔπιασεν ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τῆς τὸ ἀπέσπασε· καὶ ἔτσι εὑρέθη καὶ αὐτὴ νεκρὰ μέσα εἰς τὰ χέρια του.

4 [196-200, Σα 56, 58] Ἀπὸ τοὺς βρυγμοὺς τῶν ἄρκτων καὶ τὴν φωνὴν τοῦ νέου πλῆθος πολὺ ἔτρεξεν ἐκεῖ κοντά, καὶ ὁ ρῆγας Ἀμηρᾶς ἐφώναξεν εἰς τὸν υἱόν του· «Διγενῆ, παιδί μου, πρόσεξε διότι μία ἔλαφος πολὺ μεγάλη τρέχει καὶ θὰ σὲ ρίξῃ κάτω». Τότε ὁ Διγενὴς ὥρμησεν ὡς λέων, ἔφθασε τὴν ἔλαφον, τὴν ἔδραξεν ἀπὸ τοὺς ὀπισθίους πόδας καὶ τὴν ἔσχισεν εἰς δύο. «Ὦ θαῦμα περιφημότατον τῆς θείας χά-

1. Τὸ κείμενον Σβ εἶναι ἀκέφαλον, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ τὰ κάτωθι τρία τμήματα: α') Σβ 1-15, β') Σβ 16-47 καὶ γ') Σβ 48-57. Τὸ πρῶτον ἀπόσπασμα Σβ 1-15 συμπίπτει πρὸς τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ κειμένου Σα 51-65. Βλέπε ἀντίστοιχα τῷ παρόντι χωρία ἐν Σα 51 ἑξ. καὶ Σα 54 ἑξ.

ριτος! Ποῖος νά μην ἀπορήση μὲ τὴν γενναιότητα τοῦ μικροῦ αὐτοῦ εὐγενοῦς νέου, ὁ ὁποῖος συνέλαβε τὴν ἔλαφον ταχύτερον ἀπὸ ἕνα λεοντάρι. Εἶναι Θεοῦ δώρημα αὐτὴ ἡ δύναμις ὁποὺ ἐνίκησεν τὰς ἄρκτους χωρὶς ἅρματα! Ὦ θαῦμα μεγαλότατον ὁποὺ βλέπομεν μὲ αὐτὸν τὸν νέον δεκατεσσάρων χρόνων. Αὐτὸς δὲν ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ συνειθισμένους ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν ἔπλασεν ὁ Θεός».

5 [§ 200-202, Σα 59] Καὶ καθὼς ἔλεγον αὐτὰ μεταξύ των, ἔξαφνα ἕνα θηρίον ἀγριώτατον ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἕλην καὶ ἀπὸ τὸν καλαμιῶνα. Καὶ τότε ἐγύρισαν νὰ ἰδοῦν τὸν νέον, προσέχοντες μήπως τὸ θηρίον τοῦ κάμη κακόν. Ὁ δὲ Διγενὴς ἐβάδιζε σύρων τὴν κεφαλὴν τῆς ἐλάφου μὲ τὸ δεξιὸν χέρι καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸν τὰς δύο ἄρκτους ποὺ εἶχε φονεύσει προηγουμένως, καθὼς καὶ τὴν ἔλαφον, ποὺ εἶχε σχίσει. Τότε ὁ θεῖος του τοῦ εἶπε· «Ἔλα ἐδῶ, παιδί μου, καὶ ἄφισε αὐτὰ τὰ νεκρά. Ἔχομεν ἄλλα ζωντανά. Ἐδῶ δὲν εἶναι ἔλαφος νὰ τὴν σχίσης εἰς δύο, ἀλλ' εἶναι λέων ἄγριος καὶ χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ διὰ νὰ πάη κανεὶς κατεπάνω του». Καὶ ὁ Διγενὴς ἀπήντησεν· «Αὐθέντα θεῖε, ἐλπίζω εἰς τὸν Δημιουργόν, εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν εὐχὴν τῆς μητέρας, ποὺ μὲ ἐγέννησε».

6 [§ 203, Σα 60] Τὰ αὐτὰ εἶπε καὶ πρὸς τὸν πατέρα του ὁ Διγενὴς καὶ ὥρμησεν ἐναντίον τοῦ θηρίου. Τὸ δὲ θηρίον, μόλις ἀντελήφθη τὸν νέον ὅτι ἔτρεχε κατεπάνω του, ἤρχισε νὰ βρυχᾶται καὶ νὰ δέρνη τὰ πλευρά του μὲ τὴν οὐράν, ὥρμησε δὲ μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν ἐναντίον τοῦ νέου. Ἀλλ' ὁ Διγενὴς τὸ ἐκτύπησε μὲ τὴν ρομφαίαν εἰς τὸ κεφάλι καὶ τὸ ἔσχισεν εἰς δύο.

7 [§ 204, Σα 60] Καὶ τότε ὁ πατέρας λέγει πρὸς τὸν θεῖον· «Βλέπεις, θεῖε, τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, πῶς ἐσχίσθη καὶ ὁ λέων, ὅπως πρὶν καὶ ἡ ἔλαφος!» Εὐθὺς δὲ ὁ πατέρας μετὰ τῶν θείων ἔτρεξαν πλησίον του καὶ ἤρχισαν νὰ καταφιλοῦν τὸν νέον εἰς τὸ στόμα, τὰ μάτια καὶ τὰ χέρια. Καὶ ὅλοι ὅσοι εἶδον τὰ κατορθώματά του ἔλεγον· «Αὐθέντα, ποῖος νὰ μὴ θαυμάση τὸ ὡραῖον ἀνάστημά σου, τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν σου;»

8 [§ 186, 205, Σα 52] Καὶ ἀληθῶς ὁ νέος εἶχεν ὡραιότατον ἀνάστημα, ὑψηλότερον τοῦ μεσαίου, μαλλιὰ σγουρὰ καὶ μάτια πολὺ μεγάλα· τὸ πρόσωπόν του ἦτο λευκὸν ὡσὰν χιόνι καὶ ἄλυκον, τὰ δὲ ὀφρύδια μαῦρα καὶ τὸ στῆθος πλατὺ μίαν ὀργυιὰν καὶ περισσότερον.

9 [§ 206, Σα 61 ✱] Καὶ ὁ πατὴρ βλέποντας τὸν νέον εὐμορφώτατον ἐχαίρετο. Λέγει δὲ εἰς αὐτόν· «Ἀγαπητόν μου τέκνον, περιφημότατε Διγενῆ, τὸ καῦμα εἶναι πολὺ καὶ κακὸν τὸ μεσημέρι καὶ ὅλα τὰ θηρία ἐκρύβησαν εἰς τὸ ἔρημον δάσος. Πηγαίνομεν, παιδί μου, εἰς τὴν δροσερὰν πηγήν, ὅπου θὰ πλύνης τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸν τόσον ἱδρῶτα, θὰ φορέσης ἄλλα ἐνδύματα καὶ θὰ βγάλης τὰ μεμιασμένα, διότι ἀπὸ τοὺς ἱδρῶτας τῶν θηρίων, ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς τῶν ἄρκτων καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ ἀγρίου λέοντος τὰ ἐνδύματά σου ἔχουν μιανθῆ. Θὰ πλύνω δὲ ἐγὼ ὁ ἴδιος τοὺς πόδας σου εἰς αὐτὴν τὴν πηγήν, ὅπου τὸ νερὸν φέγγει καὶ λαμποκοπᾷ ὡσὰν κερί. Καὶ κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀνδρείων δὲν τολμᾷ νὰ ἔλθη εἰς αὐτὸ τὸ νερόν, διότι γίνονται πολλὰ θαυμάσια, κατοικεῖ δὲ ἐκεῖ ἕνας ὄφις παμμεγέθης.

10 [§ 207-208, 381, 384-385, Σα 62-63 ✱] Καὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν πηγὴν ἐκάθισαν ὅλοι γύρωθεν καὶ ἤρχισαν νὰ νίπτουν τὸ πρόσωπόν του καὶ τὰς χεῖρας· Εἶπε δὲ ὁ Διγενής. «Νίπτετε τὰ χέρια μου καὶ ὅμως πρόκειται νὰ μιανθοῦν καὶ πάλιν». Δὲν εἶχεν ἀκόμη τελειώσει αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ἰδοὺ ἕνας παμμέγιστος ὄφις ἐπετάχθη πρὸς τὴν πηγὴν

ὅμοιος πρὸς ἄνθρωπον, μὲ τρεῖς κεφαλάς [1], ἕτοιμος νὰ καταβροχθίση πάντας. Ὁ Διγενὴς τὸν εἶδε καὶ ἀμέσως ἔσυρε τὴν σπάθην του, ὥρμησε κατὰ τοῦ ὄφεως καὶ τοῦ ἔκοψε τὰ τρία κεφάλια.

11 [199-200, 204, Σα 64 ✱] Μετὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ νίπτη τὰ χέρια του ὁ νέος, πάντες δὲ οἱ παριστάμενοι ἐθαύμαζον τὴν ἀνδρείαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἐναντίον τοῦ ἀγρίου θηρίου. Ὁ δὲ πατέρας του ἤρχισε νὰ δοξάζη τὸν Θεόν· «Ὦ θαῦμα μέγιστον, ὦ Κύριε μεγαλοδύναμε, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον τοῦτον καὶ δωρήσας αὐτῷ ἄπειρον δύναμιν. Σὺ τὸν ἐπέδειξες ἰσχυρότατον παρὰ πάντας τοὺς δυνατοὺς καὶ τοὺς ἀνδρειοτάτους». Καὶ τότε ἤρχισαν νὰ καταφιλοῦν τὸν νέον.

12 [§ 209, Σα 61] Ἤρχισαν δὲ νὰ τοῦ ἀλλάσσουν τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ μὲν κάτω ἦσαν [κόκκινα] [2], τὰ δὲ ἐπάνω ἦσαν μαῦρα ὑφασμένα μὲ καθαρὸν χρυσάφι· τὰ χερόκτια του ἦσαν στολισμένα μὲ μαργαριτάρια μεγάλης ἀξίας, τὰ γονάτια του ἦσαν ἀπὸ πολύτιμον βλαττίον, τὰ τουβία [3] του ἐπίχρυσα, στολισμένα μὲ μαργαριτάρια καὶ πολύτιμα πετράδια, τὰ δὲ πτερνιστήρια πλεκτὰ μὲ χρυσάφι καὶ σμαράγδους λίθους.

13 [§ 210, 213, 250, Σα 65] Ὁ δὲ νέος ἐβιάζετο νὰ ἐπιστρέψουν τὸ γρηγορώτερον διὰ τὴν πόλιν ἵνα μὴ ἀνησυχῇ δι' αὐτὸν ἡ μητέρα του. Τότε ὅλοι ἐπέστρεψαν εἰς τὰ σπίτια των καὶ ἤρχισαν νὰ διασκεδάζουν καὶ νὰ χαίρωνται· περισσότερον δὲ ἀπ' ὅλους ἐχαίρετο ἡ μητέρα τοῦ Διγενῆ, διότι ἐγέννησε υἱὸν περίφημον, ἔνδοξον καὶ ὡραῖον.

14 [§ 210, Σα 53, 65] Τὸ ἄλογον τοῦ Διγενῆ ἦτο ἄσπρον ὡσὰν περιστέρι, καὶ ὁ σγόρδος του ἦτο πλεκτὸς μετὰ τιμίων λίθων, ἀνάμεσα δὲ εἰς τοὺς λίθους ἦσαν κουδούνια, καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κουδουνιῶν καὶ τῶν λίθων ἕνας ἦχος γλυκύτατος ἐτελεῖτο καὶ ὅλοι ἐξεπλήττοντο.

15 [§ 211-212, Σα 51, 65] Τὸ ἄλογον αὐτὸ εἶχε πολύτιμον βλαττί, διὰ νὰ μὴ κορνιακτοῦται ἀπὸ τὴν σκόνην τοῦ καλοκαιρίου καὶ τὸ χαλινάριον ἦτον καμωμένον ἀπὸ χρυσάφι μὲ σμαράγδους καὶ πολύτιμα πετράδια. Ἦτον δὲ ταχὺ καὶ καλὸν εἰς τὰ γυμνάσια τὸ ἄλογον καὶ ὁ νέος ἐπιτήδειος νὰ τὸ καβαλλικεύη. Καὶ ὅλοι ἐθαύμαζον βλέποντες πῶς τὸ ἄλογον αὐτὸ ἔπαιζε, ἐνῷ ἐκεῖνος καθισμένος στερεὰ ἐπάνω του ἔκαμνε γυμνάσια μὲ κάθε ὅπλον καὶ ἐπηδοῦσε μὲ ἀνδρείαν.

Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν [4].

---

1. Περὶ τῆς μορφῆς τοῦ δράκοντος καὶ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ βλέπε ἐν Α 2886 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ἰδίως Α 2902 (1942) ἑξ., Κστ 65 ἑξ., Ε 1109 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν σελ. 240-241 τοῦ παρόντος τόμου ᾄσματα Δ-ιζ'): Τὸ θεριό, στίχ. 4-6, Δ-ιη'): Τὸ φίδι, στίχ. 4, Δ-κ'): Φίλοι καλῶς ὡρίσατε, στίχ. 13, βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς ὑποσημειώσεις τῶν ἀνωτέρω ᾀσμάτων αὐτόθι. Πρβλ. ἐπίσης καὶ τὸ ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Σα 63, βλέπε δὲ καὶ σχετικὴν ὑποσημ. αὐτόθι περὶ τῆς δρακοντοκτονίας.

2. Λόγῳ παρουσιαζομένης ἀσαφείας εἰς τὸ κείμενον, ἡ μετάφρασις τοῦ παρόντος χωρίου συνεπληρώθη διὰ τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τῆς διασκευῆς Κρυπτοφέρρης. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κδ 221 ἑξ.

3. Εἰς τὸ κείμενον γίνεται λόγος περὶ ὑψηλῶν ὑποδημάτων, τὰ ὁποῖα μετέφρασα «τουβία» κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἀντίστοιχ. χωρίον ἐν Κδ 226. Περὶ τουβίων βλέπε αὐτόθι ταυτάριθμ. ὑποσημ., ὡς καὶ ἐν Ε 1494. Κατὰ Ξανθουδ. (σελ. 568) ταῦτα ἦσαν ὑψηλὰ ὑποδήματα ὡς καὶ τὰ τζαγγία, περὶ ὧν βλέπε ἐν Κγ 121.

4. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο περατοῦται τὸ πρῶτον ἀπόσπασμα τοῦ κειμένου Σβ. Βλέπε ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Σα 65.

16 [§ 228, Σα 89]. . . . προέκυψεν εἰς τὸ παράθυρον [1], χωρὶς νὰ τὴν ἰδῇ ὁ Διγενὴς καὶ ἔγυρε πάλιν πρὸς τα ὀπίσω, ἐνῷ ἐκεῖνος παρετήρει πρὸς τὸ παλάτι. Τότε ἡ κόρη τὸν εἶδε καὶ ἐθαύμασε.

17 [251, Σα 89 ✱] Εἶχεν ἀρχίσει νὰ νυκτώνῃ καὶ ὁ Διγενὴς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦσαν αἱ σκηναί του. Ἐπῆρε μαζύ του καὶ τὸν νέον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀγαποῦσε πολὺ καὶ διέταξε νὰ τοῦ βγάλουν τὰ παλαιά του φορέματα καὶ νὰ τοῦ φορέσουν ἄλλα πολυτελῆ, ἔκαμε δὲ ἕνα μέγα συμπόσιον ἐκείνην τὴν νύκτα μὲ τοὺς συντρόφους του. Τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὅμως ἐσηκώθη ἐνωρὶς καὶ διέταξε τοὺς συντρόφους του νὰ ἑτοιμασθοῦν. Εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς ὁ Διγενής· «Σκορπισθῆτε εἰς διάφορα σημεῖα, κάμετε ἐγκρύμματα καὶ βάλετε βίγλας, ὥστε ἂν ἔλθῃ ὁ Στρατηγὸς κατεπάνω σας, πρὶν ἐγὼ ἑτοιμασθῶ καὶ δοκιμάσῃ νὰ σᾶς πολεμήσῃ, νὰ τὸν κτυπήσετε ἄφοβα μέχρις ὅτου φθάσω».

18 [§ 252-257, Σα 89, 91 ✱] Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔβαλε πλούσια φορέματα, διέταξε δὲ νὰ πάρουν μαζύ των λαβοῦτα μὲ χρυσὲς κόρδες [2] καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν νεόφερτον ἐκεῖνον νεανίαν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκίνησε πρὸς τὸ παλάτι τοῦ στρατηγοῦ. Καὶ τότε ὅλα τὰ λαβοῦτα ἤρχισαν νὰ παίζουν καὶ νὰ τραγουδοῦν, διότι τοῦ εἶχε δοθῇ ἡ θεία χάρις ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ νὰ πάρῃ τὴν ὡραίαν κόρην τοῦ Στρατηγοῦ.

19 [§ 228, 235, 258, Σα 91-92 ✱] Καὶ μόλις ἤκουσε τὴν ὡραίαν μουσικὴν ἡ κόρη ἐφοβήθη πολύ· τρέμουσα δὲ προέκυψεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἀπέναντι τοῦ παλατίου τὸν Διγενῆ ἐπάνω εἰς τὸ ἄλογον, καὶ τότε ὁ ἔρως εἰσῆλθεν εἰς τὴν καρδίαν της. Ἀμέσως δὲ ἐκάλεσε τὴν βάϊάν της καὶ τῆς εἶπεν ὅτι ἕνας νέος ἔφιππος εἶναι ἀπέναντι εἰς τὸ παλάτι· «Μοῦ ἐπῆρε τὸν νοῦν καὶ σὲ παρακαλῶ πήγαινε τώρα ἀμέσως καὶ ὁμίλησέ του νὰ τὸν εἰδοποιήσῃς».

20 [§ 231, 235-237, Σα 92 ✱] Τότε ἡ βάϊα ἐπῆγε πρὸς τὸν νέον καὶ τοῦ εἶπε· «Τί δουλειὰ ἔχεις ἐδῶ; Πῶς ἔλαβες τὸ θάρρος καὶ ἦλθες εἰς αὐτὸ τὸ παλάτι, ὅπου οὐδὲ πουλὶ δὲν τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ; Πολλοὶ ἔχασαν τὴν ζωήν των ἐξ αἰτίας τοῦ ἔρωτός των πρὸς τὴν κυρίαν μου». Καὶ ὁ Διγενὴς ἀπήντησε· «Ποῖος σὲ ἔστειλε νὰ μοῦ ὁμιλήσῃς;» Ἡ δὲ βάϊα εἶπε· «Μὲ ἔστειλεν ἡ κυρία μου ἡ ὡραία κόρη τοῦ Στρατηγοῦ, ἡ ὁποία λυπᾶται τὰ νειάτα σου καὶ φοβεῖται μὴ πάθῃς κακόν». Τότε ὁ Διγενὴς ἀπαντᾷ· «Νὰ εἰπῇς εἰς τὴν κυρίαν σου ὅτι ὁ Διγενὴς λέγει· Γρήγορα παράκυψε εἰς τὸ μικρὸν παράθυρον καὶ δεῖξε τὴν ὄψιν σου τὴν θαυμαστὴν καὶ τότε θὰ μάθῃς διατί [4]. Ἐὰν ὅμως δὲν ὑπακούσῃς, τότε δὲν θὰ μείνῃς ζωντανὴ οὔτε σύ, οὔτε κανεὶς ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου».

1. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχίζει τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ κειμένου Σβ 16-47, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον ἀπόσπασμα, εἶναι ἐλλιπὲς ἐν ἀρχῇ. Τοῦ τμήματος τούτου τὰ πρῶτα χωρία Σβ 16-20 συμπίπτουσι πρὸς τὰ σχετικὰ τοιαῦτα τοῦ κειμένου Σα 89-92. Βλέπε ἀντίστοιχον τῷ παρόντι χωρίον ἐν Σα 89 ἑξ.

2. Περὶ μουσικῶν ὀργάνων καθὼς καὶ περὶ διασκεδάσεως τοῦ Διγενοῦς βλέπε ἐν Σα 89 καὶ σχετικὴν ὑποσημ. αὐτόθι.

3. Βλέπε ἀντίστοιχον χωρίον ἐν Σα 92, ἔνθα καὶ περατοῦται τελικῶς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, διακοπτόμενον ἀποτόμως. Ἐφεξῆς ὡς μόνην πηγὴν τοῦ Σλαυϊκοῦ Διγενῆ ἔχομεν πλέον τὸ κείμενον Σβ, οὗτινος ἡ διήγησις προσλαμβάνει ἰδιάζουσαν καὶ χαρακτηριστικὴν μορφὴν εἰς τὸ τρίτον τμῆμα, ἔνθα ὁ Διγενὴς φέρεται ἀντίπαλος καὶ νικητὴς τοῦ βασιλέως Βασιλείου.

4. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρουσιάζεται κάποιον χάσμα.

21 [§ 236, 237, 259-260, 265 ✱] Μόλις ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ κόρη τοῦ Στρατηγοῦ ἦλθε γρήγορα εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἶπε πρὸς τὸν Διγενῆ. «Ὦ φωτεινὲ ἥλιε καὶ αὐθέντα μου, λυποῦμαι δι' ἐσένα καὶ φοβοῦμαι μήπως διὰ τὴν ἀγάπην μου χάσῃς τὴν ζωήν σου! Διότι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐξ αἰτίας μου ἐχάθηουν, χωρὶς κἂν νὰ μὲ ἰδοῦν, χωρὶς νὰ μοῦ ὁμιλήσουν. Ἀλλὰ σὺ ποῖος εἶσαι καὶ δείχνεις τόσον μεγάλον θάρρος; Πρέπει νὰ γνωρίζεις ὅτι ὁ πατέρας μου εἶναι πολὺ ἀνδρεῖος καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἀδέλφια μου δυνατά, καὶ ὅτι οἱ πολεμισταὶ τοῦ πατρός μου εἶναι τόσον γενναῖοι, ὥστε ὁ καθένας των πολεμᾷ μὲ ἑκατό, ἐνῷ σὺ δὲν ἔχεις ἀρκετοὺς πολεμιστάς».

22 [§ 260, 263 ✱] Καὶ τότε ὁ Διγενὴς λέγει πρὸς τὴν κόρην· «Ἐὰν δὲν ἐφοβούμουν τον Θεὸν θὰ σὲ ἐθανατωνα! Δός μου ἀμέσως ἀπάντησιν· τί προτιμᾷς· θέλεις νὰ εἶσαι σύζυγος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτη, ἢ νὰ γίνῃς δούλη του αἰχμάλωτος; Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων τούτων ἡ κόρη ἀπήντησε μὲ δάκρυα· «Ἐὰν ἔχεις μεγάλην ἀγάπην πρὸς ἐμέ, ἅρπαξέ με ἀμέσως τώρα ποὺ ὁ πατέρας μου δὲν εἶναι εἰς τὸ σπίτι, οὔτε καὶ οἱ ἀδελφοί μου. Ἀλλὰ γιατί νὰ μὲ ἁρπάξῃς; Ἔρχομαι μόνη μου μαζύ σου. Μόνον φόρεσέ μου ἐνδύματα ἀνδρικά, ἀφοῦ ἔχω ἀνδρικὸν θάρρος. Ἐὰν εἰς τὸν δρόμον θελήσουν νὰ μὲ πιάσουν, ἠμπορῶ νὰ ὑπερασπίσω τὸν ἑαυτόν μου μόνη μου καὶ πολλοὶ ἄνδρες ἐμπρὸς εἰς τὴν δύναμίν μου δὲν ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν» [1].

23 [§ 237—242, 272 ✱] Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Διγενὴς ἐχάρη καὶ εἶπε πρὸς τὴν κόρην· «Ὄχι, δὲν μοῦ ἀρέσουν αὐτὰ ποὺ λέγεις· ἐντρέπομαι τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου· διότι θὰ λέγουν: Ὁ Διγενὴς ἦλθεν ὡσὰν κλέπτης [2] καὶ μᾶς ἅρπαξε τὴν κόρην. Ἀλλὰ ἰδοὺ τί σε διατάσσω νὰ κάμῃς· ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ πατέρας σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου νὰ τοὺς ἀναγγείλῃς ὅτι θά σε ἀπαγάγω». Καὶ τῆς λέγει ἀκόμη· «Ἔλα ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν καὶ χαιρέτησε τὸν Διγενῆ». Καὶ ὁ Διγενὴς τὴν ἔπιασε μὲ τὸ ἕνα χέρι, τὴν ἐκάθισε εἰς τὴν χαίτην τοῦ ἀλόγου του καὶ τὴν ἐφίλησεν ἐρωτικά· ἔπειτα δὲ τὴν ἐκατέβασεν ἀπὸ τὸ ἄλογον καὶ τῆς εἶπε· «Γύρισε καὶ κάμε ὅπως σοῦ εἶπα· περίμενε νὰ ἔλθῃ ὁ πατέρας σου καὶ μόλις φθάσω, ἔλα νὰ μὲ περιμένῃς ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι εἰς τὸ προαύλιον».

24 [242, 252 ✱] Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Διγενὴς τὴν ἐφίλησε καὶ ἀπεμακρύνθη. Ἔστειλε δὲ εἰς τὴν πόλιν τὸν νέον, τὸν ὁποῖον εἶχε πάρει μαζύ του καὶ τὸν διέταξε νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ἀμέσως μόλις φθάσῃ ὁ Στρατηγός. Καὶ ἔπειτα ἐπῆγε εἰς τὴν σκηνήν του, ὅπου ἔκαμε μεγάλην διασκέδασιν μὲ τοὺς συντρόφους του.

25 [§ 244, 252-255 ✱] Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ Στρατηγὸς εἰς τὸ παλάτι του καὶ τότε νέος ἔδραμεν εὐθὺς νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Διγενῆ. Τότε ὁ Διγενὴς διέταξε νὰ σελλώσουν ἀμέσως τὸ ταχύτερόν του ἄλογον, ἐφόρεσε δὲ πολύτιμα ἐνδύματα καὶ ἀνεχώρησε καβάλλα εἰς μίαν φοράδαν γκρίζαν, ἐνῷ τὸ γρήγορον ἄλογον ἐπήγαινεν ἐμπρός. Καὶ

1. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. Λ 1891 ἑξ. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τῶν ἀνωτέρω λεπτομερειῶν περὶ προτάσεως τῆς κόρης νὰ μεταμφιεσθῇ εἰς ἄνδρα, ὑποθέτω ὅτι προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως ἀναλόγου χωρίου τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, ἔνθα ἡ κόρη τοῦ Ἀπλορράβδου φέρεται φεύγουσα μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της μετημφιεσμένη εἰς νεανίσκον. Βλέπε σχετικῶς ἐν Κε 121-122, ἔνθα ἡ εἴδησις διεσώθη ἀναλλοίωτος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κείμενα τῶν λοιπῶν διασκευῶν. Πρβλ. καὶ ἐν Λ 2607 (1718) ἑξ., Π, 369, 36-37.

2. Σχετικῶς πρβλ. ἐν Λ 2057 ἑξ., Ε 959, βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν Σβ 30.

ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν ἐκοβαλλίκευσε τὸ γρήγορον ἄλογον, ἔστειλε δὲ ἐμπρὸς τοὺς συντρόφους του εἰς τὴν πόλιν, ἐνῷ αὐτὸς ἐπῆρε τὸ κοντάρι του καὶ ἔτσι ἔφθασεν εἰς τὸ παλάτι τοῦ Στρατηγοῦ.

26 [§ 231, 234, 258, 273 ✱] Ἡ δὲ κόρη ἐν τῷ μεταξὺ εἶπεν εἰς τὸν πατέρα της ὅ,τι τῆς εἶχε παραγγείλει ὁ Διγενής, ἀλλ' ὁ Στρατηγὸς ἀπήντησε· «Αὐτὰ καὶ ἄλλοι ἀνδρεῖοι τὰ ἔβαλον εἰς τὸν νοῦν των, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὰ πραγματοποιήσουν». Μόλις εἶχε προφέρει αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Στρατηγὸς καὶ νά σου ὁ θαυμαστὸς Διγενὴς φθάνει. Τότε ἡ κόρη εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ποδοβολητοῦ τοῦ ἀλόγου καὶ τῶν χρυσῶν κουδουνιῶν τρέχει γρήγορα ἐμπρὸς εἰς τὸ προαύλιον, ὅπου ὁ Διγενὴς τὴν εἶχε διατάξει νὰ εὑρίσκεται. Ὁ Διγενὴς ἔδωσε μιὰ τῆς πόρτας μὲ τὸ κοντάρι καὶ ἡ πόρτα ἐτσακίσθη. Τότε ὁ Διγενὴς ἐμπῆκε μέσα εἰς τὴν αὐλὴν καὶ μὲ δυνατὴν φωνὴν ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ προκαλῇ τὸν Στρατηγὸν καὶ τοὺς ἀνδρείους υἱούς του νὰ ἔβγουν ἔξω νὰ ἰδοῦν τὴν ἀπαγωγὴν τῆς ἀδελφῆς των.

27 [✱] Καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ στρατηγοῦ ἐπῆγαν εἰς τὸν κυριόν των καὶ τοῦ εἶπαν ποίαν τόλμην ἔδειχνεν ὁ Διγενὴς ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν φωνάζοντας μὲ αὐθάδειαν καὶ χωρὶς φόβον· «Στρατηγὲ ἔβγα ἔξω!» Ὁ Στρατηγὸς εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων αὐτῶν δὲν ἐπίστευε καὶ εἶπεν· «Ἐδῶ εἰς τὴν αὐλήν μου οὔτε πουλὶ πετούμενον δὲν ἠμπορεῖ νὰ πλησιάσῃ καὶ ὄχι ἄνθρωπος νὰ μπῇ μέσα!»

28 [§ 272-273, 275 ✱] Ὁ Διγενὴς ἔμεινε τρεῖς ὥρες περιμένοντας, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἐδίδετο καμμία ἀπάντησις καὶ ὅλοι οἱ παρόντες δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ τοῦ εἰποῦν λέξιν. Τότε ὁ Διγενὴς διέταξε τὴν κόρην νὰ ἔλθῃ πλησίον του καὶ αὐτὸς ὡσὰν ἀετὸς ἅρπαξε τὴν ὡραίαν Στρατηγοπούλαν καὶ τὴν ἐκάθισε εἰς τὴν χαίτην τοῦ ἀλόγου του. Ἐφώναξε δὲ πρὸς τὸν Στρατηγόν· «Ἔβγα νὰ πάρῃς τὴν ὡραίαν σου κόρην ἀπὸ τὸν Διγενῆ, διὰ νὰ μὴ λέγῃς ὕστερα ὅτι ἦλθε καὶ σοῦ τὴν ἅρπαξε κρυφά». Καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἐβγῆκεν ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλήν, τραγουδῶντας ἕνα τραγοῦδι γλυκύτατον καὶ ὑμνῶντας τὸν Θεόν· ἔπειτα δὲ διέσχισε τὴν πόλιν καὶ ἦλθεν εἰς τοὺς συντρόφους του.

29 [§ 282 ✱] Ὅταν ἔφθασεν ἐκεῖ, ἐκάθισε τὴν ὡραίαν κόρην τοῦ Στρατηγοῦ ἐπάνω εἰς μίαν φοράδαν καὶ τότε ἐκίνησε κατὰ τὸ μέρος ὅπου ἦσαν αἱ σκηναί του, ἀνέβη δὲ εἰς ἕνα ὕψωμα διὰ νὰ ἰδῇ ἐὰν τὸν κατεδίωκον. Καὶ τότε λέγει πρὸς τὴν κόρην· «Θὰ εἶναι μεγάλη ἐντροπὴ δι' ἐμὲ ἐὰν δὲν μὲ καταδιώξουν. Πρέπει νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω νὰ τοὺς προσβάλω καὶ νὰ τοὺς πολεμήσω μὲ τοὺς συντρόφους μου».

30 [§ 273 ✱] Καὶ ἀφοῦ διέταξε τοὺς ἀγούρους του νὰ φυλάττουν μὲ προσοχὴν τὴν κόρην, ἐκίνησε πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἔφθασεν εἰς το παλάτι τοῦ Στρατηγοῦ. Ἐμπῆκεν εἰς τὴν αὐλὴν του Στρατηγοῦ καὶ μὲ τὸ κοντάρι του ἐκτύπησεν εἰς τὴν εἴσοδον, ὅλον δὲ τὸ ἐμπροσθεν μέρος τῆς εἰσόδου ἔπεσε καὶ ὅλοι εἰς τὸ παλάτι ἐτρόμαξαν. Τότε ἤρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ δυνατὴν φωνὴν καὶ νὰ προσκαλῇ ἔξω τὸν Στρατηγόν. Καὶ ἐφώναζεν ὁ Διγενής· «Στρατηγὲ περίφημε, τί γενναιότητα ἔχεις καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου; Ἅρπαξα τὴν κόρην σου ἀπὸ τὸ σπίτι σου καὶ δὲν με κατεδίωξες, οὔτε σύ, οὔτε οἱ υἱοί σου. Ἔρχομαι πάλιν νὰ σὲ προσβάλω διὰ νὰ μὴ λέγῃς ὕστερα ὅτι ἦλθα καὶ ἐπῆρα τὴν κόρην σου κρυφά [1]. Ἐὰν ἔχεις ἀνδρικὸν θάρρος καὶ σὺ καὶ οἱ στρατιῶται σου ἐλᾶτε νά μοῦ πάρετε τὴν κόρην».

31 [§ 263, 274 ✱] Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν φωνάζοντας δυνατά· «Φεύγω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ θὰ σᾶς περιμένω εἰς τὸν κάμπον διὰ νὰ μὴ λέγετε ὅτι ἦλθα καὶ σᾶς ἐξέφυγα μὲ πονηρίαν». Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων τούτων ὁ Στρατηγὸς ἀνεπίδησε θυμωμένος καὶ ἤρχισε νὰ καλῇ τοὺς υἱούς του καὶ τοὺς εἶπε· «Ποῦ εἶναι οἱ καβαλλαριοί μου, ποὺ πέρνουν μισθὸν χίλια νομισματα, ἄλλοι δύο χιλιάδες καὶ ἄλλοι πέντε καὶ δέκα; Γρήγορα μαζευθῆτε ὅλοι οἱ δυνατοὶ πολεμισταί!»

1. Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις χωρίον Σβ 23 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

32 [✱] Ὁ Διγενὴς ἦλθε πρὸς τὴν κόρην, ἐκεῖ ἐκατέβη ἀπὸ τὸ ἄλογόν του καὶ λέγει πρὸς αὐτήν· «Κάθισε καὶ ψάξε με εἰς τὸ κεφάλι [1], μέχρις ὅτου ἔλθῃ ὁ πατέρας σου καὶ τὰ ἀδέλφια σου μὲ τοὺς στρατιώτας των. Ἂν τύχῃ καὶ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, μὴ μὲ ξυπνήσῃς ἀπότομα, ἀλλὰ ξύπνησέ με γλυκά». Τότε ἐκείνη ἐκάθισε καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ψάχνῃ εἰς τὸ κεφάλι, ὁ δὲ Διγενὴς ἀπεκοιμήθη ἔτσι, ἔχοντας τὴν κόρην ὡς φύλακα.

33 [§ 275—276, 280 ✱] Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Στρατηγὸς συνήθροισε τοὺς πολεμιστάς του πλῆθος μέγα, τοὺς καβαλλαρίους καὶ τοὺς χιλιάρχους του καὶ ἐκίνησε κατὰ τοῦ Διγενῆ νὰ πάρῃ ὀπίσω τὴν κόρην του. Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ τοὺς πολεμιστάς του, ἡ δὲ κόρη

1. Τὸ ἐνταῦθα χωρίον παρουσιάζει ἀναλογίας πρὸς σχετικὸν τοιοῦτον τοῦ μεσαιωνικοῦ ποιήματος τοῦ Waltharius, τὸ ὁποῖον συνετάχθη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 10ου αἰῶνος λατινιστὶ καὶ εἶναι ὑποθέσεως φραγκογερμανικῆς λίαν συναφοῦς πρὸς τὸ ἔπος τῶν Νιμπελοῦγκεν. Ἐκ τῆς συσχετίσεως τοῦ ποιήματος τοῦ Waltharius πρὸς τὸν Ἀκρίταν ὁ Grégoire προσπαθεῖ νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα περὶ τῆς χρονολογήσεως τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους. Βλέπε σχετικῶς ἐν Byzantion X, σελ. 338 ἑξ. Πρβλ. ἐπίσης τὸ παρὸν χωρίον πρὸς σχετικὸν τοιοῦτον τοῦ ἐν σελ. 239 τοῦ παρόντος τόμου ᾄσματος ὑπ' ἀριθ. Δ-ιε'): Ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτη (Παραλλαγὴ Πόντου) στίχ. 64 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ τὸ ἀμέσως κατωτέρω ἐνταῦθα χωρίον Σβ 33. Παρατηρητέον ἐπὶ τούτοις ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται οὐχὶ ἁπλῶς περὶ «χαϊδεύματος» τῆς κεφαλῆς ἀλλὰ περὶ «φειρίσματος». Τὸ τοιοῦτον θέμα περὶ «φειρίσματος» τῆς κεφαλῆς ἥρωος ἀναπαυθέντος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀνδραγαθίας του εἰς τὰ γόνατα γυναικὸς δακρυούσης, ὡς ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἀρχαιότατον, διεσώθη δὲ εἰς τὸν θρῦλον τοῦ οἰκιστοῦ τοῦ Τάραντος Σπαρτιάτου Φαλάνθου, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Παυσανίας (Φωκικά, βιβλ. 10, κεφ. 10, 3) γράφει τὰ ἑξῆς· «Καὶ αὐτὸν ἡ γυνὴ ἀθύμως ἔχοντα, ἠκολουθήκει γὰρ οἴκοθεν, τά τε ἄλλα ἐφιλοφρονεῖτο, καὶ ἐς τὰ γόνατα ἐσθεμένη τὰ αὐτῆς τοῦ ἀνδρὸς τὴν κεφαλὴν ἐξέλεγε τοὺς φθεῖρας· καί πως ὑπὸ εὐνοίας δακρῦσαι παρίσταται τῇ γυναικὶ ὁρώσῃ τοῦ ἀνδρὸς ἐς οὐδὲν προχωροῦντα τὰ πράγματα, προέχει δὲ ἀφειδέστερον τῶν δακρύων, καί, ἔβρεχε τοῦ Φαλάνθου τὴν κεφαλὴν» κλπ. Ἡ ἀνωτέρω περικοπὴ τοῦ Παυσανίου καθιστᾷ προφανῆ τὴν λογίαν προέλευσιν καὶ μίμησιν τοῦ ἐν τῷ παρόντι χωρίου θέματος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει κατὰ τ' ἄλλα τὴν σχέσιν τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους πρὸς τὸ ποίημα τοῦ Waltharius καὶ γενικώτερον πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔπος καὶ τοὺς θρύλους τῶν Νιμπελοῦγκεν· ἀπεναντίας μάλιστα ἡ προσεκτικὴ ἐξέτασις καὶ σύγκρισις τῶν κειμένων ἐμφανίζει πολλὰ νὰ κοινὰ γνωρίσματα μεταξὺ τῶν ἐποποιϊῶν τούτων. Τὸ θέμα τοῦ παρόντος χωρίου ἔλαβε βραδύτερον εὐρυτάτην λαϊκὴν διάδοσιν, διότι ἀπὸ τὴν λογίαν παράδοσιν μετεπήδησεν εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων Θεοδώρου καὶ Γεωργίου, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν δημώδη ᾄσματα, ἐκεῖθεν δὲ ἔφθασε μέχρι καὶ τοῦ Ἀκριτ. κύκλου. Βλέπε σχετικῶς Σακελλαρίου Κυπριακά, τομ. β', σελ. 97, στίχ. 88 ἑξ., ὡς καὶ παρατηρήσεις Πολίτου ἐν Λαογραφίας Δ' σελ. 211-213.

τὸν εἶδε καὶ ἐφοβήθη. Τότε ἐξύπνησε τὸν Διγενῆ γλυκά, λέγοντάς του μὲ δάκρυα[1]· «Ξύπνα, διότι ὁ Στρατηγὸς ἔφθασε μὲ πολὺν στρατὸν ἐνῷ σὺ δὲν ἔχεις ἀκόμη συναθροίσει τοὺς ἰδικούς σου πολεμιστὰς καὶ ἔτσι τοῦ δίδεις ἀσφαλῆ ἐλπίδα νὰ σὲ νικήσῃ».

34 [§ 282-28 ; ✱] Ὁ Διγενὴς ἐσηκώθη καὶ εἶπε· «Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ ἀνθρωπίνην βοήθειαν, ἀλλ' ἐλπίζω εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἀμέσως ἐπετάχθηκε, ἐκαβαλλίκευσε τὸ γρήγορον ἄλογόν του, ἐφόρεσε τὸ σπαθί του, ἐπῆρε τὸ ραβδί του, καὶ τότε ἄρχισε νὰ ἐρωτᾷ τὴν κόρην· «Θέλεις χάριν διὰ τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου, νὰ τοὺς χαρίσω τὴν ζωήν, ἢ νὰ τοὺς θανατώσω;» Καὶ ἡ κόρη τοῦ εἶπε παρακαλῶντας θερμά· «Αὐθέντα, πλάσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι, μὴ τοὺς θανατώσῃς[2], μὴ κάμῃς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἔπειτα θὰ σὲ κατηγοροῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ θὰ λέγουν ὅτι ἐφόνευσες τὸν πενθερόν σου».

35 [§ 283, Κδ 651 ✱] Ὁ δὲ Διγενὴς τὴν ἠρώτησε πάλιν· «Εἰπέ μου, ποῖος εἶναι ὁ πατέρας σου καὶ ποῖοι οἱ ἀδελφοί σου;» Καὶ ἡ κόρη ἀπαντᾷ[3]· «Ὁ πατέρας μου φορεῖ λωρίκιον χρυσὸν καὶ περικεφαλαίαν χρυσῆν μὲ πολύτιμα πετράδια καὶ μαργαριτάρια, τὸ δὲ ἄλογόν του εἶναι σκεπασμένον μὲ πράσινον βλαττί· τὰ ἀδέλφια μου ἔχουν λωρίκια ἀργυρὰ καὶ μόνον αἱ περικεφαλαῖαι των εἶναι χρυσαῖ, τὰ δὲ ἄλογά των εἶναι σκεπασμένα μὲ βλαττία κατακόκκινα.

36 [§ 283-284, 286 ✱] Ἀκούσας ταῦτα ὁ Διγενὴς ἐφίλησε τὴν κόρην καὶ ἐκίνησε ἐναντίον τῶν πολεμιστῶν. Καὶ μόλις τοὺ ἔφθασε, ἐχύθη ὡσὰν πολεμικὸν γεράκι κατεπάνω των καὶ τοὺς κατέκοπτεν ὅπως ὁ καλὸς θεριστής. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν ἐφόνευσεν ἑπτὰ χιλιάδας· μετ' ὀλίγον ξαναγυρίζει καὶ φονεύει εἴκοσι χιλιάδας, καὶ τὴν τρίτην φορὰν ὁρμᾷ καὶ φθάνει τὸν Στρατηγόν, τὸν ὁποῖον ἐκτύπησε διὰ τοῦ ραβδίου του μετὰ μικρᾶς ἰσχύος εἰ τὸ ἐπάνω μέρος τῆς περικεφαλαίας καὶ τον ἔρριψεν ἀπὸ τὸ ἄλογον.

37 [§ 287—288 ✱] Τότε ὁ στρατηγὸ ἤρχισε νὰ ἱκετεύῃ τὸν Διγενῆ· «Ὑγίαινε καὶ χαίρου τὴν κόρην μου, τὴν ὡραίαν παρθένον, τὴν ὁποίαν ἀφήρπασες. ἀλλὰ χάρισέ μου τὴν ζωήν!» Τότε ὁ Διγενὴς τὸν ἔλυσε. Τοὺς υἱούς του ὅμως, μόλις τοὺς ἔφθασε, τοὺς ἔδεσε καὶ τοὺς ἔφερνε μαζύ του, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους τοὺς ἔδεσε· καὶ ὅπως ὁ καλὸς τσοπάνης ἀφίνει ἐμπρὸς τὰ πρόβατά του, ἔτσι καὶ αὐτὸς τοὺς ἔστειλε ἐμπροστὰ εἰς τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκετο ἡ κόρη. Καὶ μόλις ἐκείνη εἶδε τὸν πατέρα της, εἶπε· «Βλέπεις, πατέρα. ἐγὼ σοῦ τὰ ἔλεγα, ἀλλὰ σὺ δὲν ἤθελες νὰ μὲ πιστεύσῃς». Καὶ ὁ Διγενὴς διέταξε τοὺς συντρόφους του νὰ φέρουν τοὺς πολεμιστὰς τοῦ στρατηγοῦ ἁλυσσοδεμένους· τὸν δὲ Στρατηγὸν καὶ τοὺς υἱούς του τοὺς ἐκράτησεν ὁ ἴδιος μαζύ του.

38 [✱] Ὁ δὲ στρατηγὸς θλιβόμενος ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ παρακαλῇ θερμὰ μαζὺ μὲ τοὺς υἱούς του τὸν Διγενῆ λέγων· «Ὅπως δὲν μᾶς ἐθανάτωσες, ἀλλὰ μᾶς ἐχάρισες τὴν ζωήν, ἔτσι μὴ μᾶς πέρνεις μαζύ σου,

1. Βλέπε τὸ ἀμέσως προηγούμενον χωρίον Σβ 33, ἔνθα ὁ Διγενὴς φέρεται ἀναπαυόμενος εἰς τὰ γόνατα τῆς καλῆς του. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι.

2. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Κδ 654-658. Βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

3. Βλέπε σχετικὸν χωρίον ἐν Κδ 654 ἑξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ. αὐτόθι, ὡς καὶ τὰ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ παρόντος τόμου ᾄσματα Δ-ιβ'): Ἡ κόρη τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα σελ. 234, στίχ. 186 ἑξ. καὶ Δ-ιε'): Ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτη (Παραλλαγὴ Πόντου), σελ. 239, στίχ. 69 ἑξ.

ἀλλὰ δῶσε μας τὴν ἐλευθερίαν». Καὶ ἡ κόρη εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ἱκεσιῶν τοῦ πατρός της καὶ τῶν ἀδελφῶν της, ἤρχισε νὰ παρακαλῇ καὶ ἐκείνη τὸν Διγενῆ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ· «Ὁ Θεὸς μὲ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια σου καὶ ὕστερα σοῦ ἔδωκεν ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ τῶν συγγενῶν μου, ἀφοῦ ἐνίκησες τοὺς πολεμιστὰς τοῦ πατρός μου. Λοιπὸν τώρα σὲ παρακαλῶ καὶ ἐγὼ δῶσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν πατέρα μου καὶ τοὺς ἀδελφούς μου καὶ μὴ λυπήσῃς τὴν μητέρα μου, ἡ ὁποία ἔθρεψε μὲ τὸ γάλα της τὴν γυναῖκα σου».

39 [✱] Αὐτοὺς τοὺς λόγους εἶπεν ἡ κόρη, ὁ δὲ Διγενὴς τῆς ὑπήκουσε καὶ εἶπεν εἰς τὸν Στρατηγόν· «Λυποῦμαι τὸ γῆρας σου καὶ θὰ σὲ ἐλευθερώσω μαζὺ μὲ τοὺς υἱούς σου· ἀλλὰ μόνον θὰ σᾶς σημαδέψω μὲ τὴν βοῦλλαν μου». Τότε ὁ Στρατηγὸς εἶπεν· «Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλευθερία ποὺ μᾶς δίδεις, νὰ μᾶς σημαδέψῃς μὲ τὴν σφραγῖδα!» Ἀλλὰ πάλιν ἡ κόρη μὲ τὰς παρακλήσεις της τοὺς ἐγλύτωσε καὶ ἀπὸ τὸ σημάδευμα μὲ τὴν βοῦλλαν. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ὁ Στρατηγὸς εἶχε μαζύ του ἕνα χρυσὸν σταυρόν, τοῦ προπάππου του, πολυτιμότατον καὶ οἱ υἱοί του δακτυλίδια μεγάλης ἀξίας μὲ πολύτιμα πετράδια καὶ μαργαριτάρια. Ὁ Διγενὴς τοὺς τὰ ἐπῆρε καὶ ἔτσι ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὸ σημάδευμα μὲ τὴν σφραγῖδα του.

40 [289, 290 ✱] Ἔπειτα τοὺς ἐκάλεσε νὰ ἔλθουν σπίτι του εἰς τὸν γάμον. Ἀλλ' ὁ Στρατηγὸς εἶπεν· «Ὄχι, δὲν ταιριάζει, αἰχμάλωτοι ἡμεῖς νὰ ἔλθωμεν σπίτι σου εἰς τὸν γάμον. Ἀπεναντίας ἐγὼ σὲ παρακαλῶ θερμῶς μαζὺ μὲ τὰ παιδιά μου, νὰ μὴ μᾶς κάμῃς αὐτὴν τὴν προσβολήν, διότι μίαν μοναχοκόρην ἔχω καὶ μοῦ τὴν πέρνεις μέσα ἀπὸ τὰ παιδιά μου καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα της αἰχμάλωτον. Γύρισε εἰς τὸ σπίτι μου καὶ θὰ σοῦ κάμω γάμον περίφημον καὶ μεγάλην χαράν, θὰ λάβῃς δὲ δῶρα πολλὰ καὶ μεγάλας τιμὰς ἐὰν ἐπιστρέψῃς».

41 [§ 291, 292 ✱] Ὁ Διγενὴς εἰσήκουσε τὴν παράκλησιν αὐτὴν καὶ ἐπέστρεψε εἰς τὸ σπίτι τοῦ Στρατηγοῦ μὲ τὴν μνηστήν του[1]· ἐκεῖ δὲ ὁ γάμος διήρκεσε τρεῖς μῆνες καὶ εἶχον μεγάλην χαράν· ἔλαβε δὲ πάμπολλα δῶρα καὶ πλούτη ἀμέτρητα, καὶ βάϊαν καὶ δούλους· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπέστρεψε εἰς τὸ σπίτι του μὲ μεγάλην τιμήν.

42 [§ 293 ✱] Καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς χώρας του ὁ Διγενὴς ἔστειλε τοὺς ἀγούρους του μὲ μεγάλην πομπὴν διὰ νὰ φέρουν τὴν εἴδησιν εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του. Ἔδωσε δὲ διαταγὴν νὰ ἑτοιμάσουν λαμπρότατον γάμον καὶ παρήγγειλεν εἰς τὸν πατέρα του «Σύ, πατέρα, εἰς τοὺς ἀπερασμένους καιροὺς ἔλαβες ὄνομα καὶ δόξαν ὡς γενναῖος· τώρα καὶ ἐγὼ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐλογίαν σου, καθὼς καὶ μὲ τὴν εὐχὴν τῆς μητέρας μου, βλέπω πῶς ἐπραγματοποιήθη ὅ,τι ἔβαλα εἰς τὸν νοῦν μου νὰ κάμω. Δὲν ἔχω πλέον κανένα ἀντίπαλον. Μόνον ὁ Στρατηγὸς ἦτον μεταξὺ τῶν γεν-

1. Τὸ ἐν προκειμένῳ χωρίον φαίνεται ὅτι εἶναι τροποποίησις τοῦ συντάκτου τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς. Τοῦτο εἰκάζω οὐχὶ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἐνταῦθα ἀναφερόμενα περὶ ἀποδοχῆς τοῦ Διγενοῦς νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τῆς κόρης εἰς τὸν οἶκον τοῦ πενθεροῦ του καὶ νὰ τελέσῃ ἐκεῖ τοὺς γάμους του, δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα (πρβλ. σχετικῶς Α 2143 ἑξ., Κδ 750 ἑξ., Ε 1000 ἑξ.), ἀλλὰ καὶ διότι ἐπίσης καὶ κυρίως αἱ ἀνωτέρω λεπτομέρειαι ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν καὶ πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἀμέσως ἑπομένοις χωρίοις ἐν Σβ 44-45 ἐκτιθέμενα, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ νέας προσκλήσεως τοῦ πενθεροῦ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον τοῦ Διγενοῦς καὶ περὶ νέων γάμων. Βλέπε σχετικῶς κατωτέρω ἐν Σβ 44 καὶ Σβ 45, ὡς καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

ναίων ὁ ἀνδρειότερος, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ δὲν κατώρθωσε νὰ κάμῃ τίποτε ἐναντίον μου καὶ τοῦ ἀπήγαγα τὴν κόρην μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι του. Καὶ τώρα, πατέρα μου, ἔξελθε μὲ μεγάλην πομπὴν πρὸς συνάντησίν μου, διὰ νὰ ὑποδεχθῇς τὴν Στρατηγοπούλαν».

43 [§ 296—297, 303 ✱] Φθάσαντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εἶπαν εἰς τὸν πατέρα του ὅ,τι τοὺς παρήγγειλεν ὁ Διγενής. Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων τούτων ὁ πατέρας του καὶ ἡ μητέρα του ἐχάρησαν πολὺ καὶ ἤρχισαν νὰ ἑτοιμάζουν τὸν γάμον. Ἐκάλεσαν λοιπὸν ὅλην τὴν πόλιν καὶ ἔσπευσαν πρὸς συνάντησιν τοῦ Διγενῆ καὶ τῆς Στρατηγοπούλας. Καὶ τοὺς συνήντησαν ὀκτὼ στάδια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, ὅπου τοὺς ἔκαμαν μεγάλην ὑποδοχήν. Ἔπεσαν ὅλοι κατὰ γῆς ἐνώπιον τοῦ Διγενῆ καὶ τοῦ ἀπηύθυναν αὐτοὺς τοὺς λόγους· «Ὢ τοῦ μεγάλου θαύματος, τὸ ὁποῖον κατώρθωσες ἀνδρειότατε νέε! Ὢ τῆς λαμπρᾶς ἀνδραγαθίας! Ἐνίκησες τὸν Στρατηγὸν καὶ ἀπήγαγες τὴν θυγατέρα του!» Ὁ δὲ Διγενὴς ἀπήντησε· «Δὲν ἐνίκησα ἐγὼ τὴν ἀνδρείαν τοῦ Στρατηγοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἐνικήθη».

44 [§ 301, 305-306, Κδ 850 ἑξ.] Ὁ Ἀμηρᾶς ἐδεξιώθη τὴν νύμφην του, ἔστειλε δὲ καὶ ἐκάλεσε τὸν πατέρα της τὸν στρατηγὸν εἰς τοὺς γάμους καὶ τοῦ παρήγγειλε· «Κοπίασε, συμπέθερε, νὰ ἔλθῃς εἰς τὸν οἶκον μας εἰς τὸν γάμον, ἵνα συνευφρανθῶμεν καὶ ἴδωμεν τὰ τέκνα μας νὰ χαίρωνται, ἀφοῦ ὁ Θεὸς συνέζευξεν αὐτὰ χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν μας» [1] Ταῦτα πληροφορούμενος ὁ Στρατηγὸς ἐχάρη [2] καὶ ἀμέσως συνήθροισε ὅλην τὴν οἰκογένειάν του καὶ πλούτη ἄπειρα διὰ νὰ κάμῃ χαρίσματα εἰς τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ γαμβρόν. Ἔστειλε δὲ πρὸς τούτους τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ τέκνα του εἰς τὸν Ἀμηρᾶν τὸν συμπενθερόν του.

45 [§306, Κδ 871 ἑξ. ✱] Μόλις ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς ἔμαθεν ὅτι ὁ Στρατηγὸς ἤρχετο μὲ μεγάλην πομπὴν καὶ μὲ τὸν Διγενῆ [3], ἐξῆλθεν εἰς ἀπαντήν του· συναντηθέντες δὲ ἀντήλλαξαν πλούσια δῶρα καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἶχον ὑπέρλαμπρον χαράν. Ὁ δὲ Στρατηγὸς ἔδωκεν εἰς τὸν γαμβρόν του τριάντα ἄλογα γρήγορα, σκεπασμένα μὲ πολύτιμα βλαττία καὶ μὲ σέλλες ὁλόχρυσες· τοῦ ἔδωκεν ἀκόμη εἴκοσι στράτορας, πάρδους καὶ ἱέρακας τριάντα τὸν ἀριθμὸν μὲ τοὺς τροφούς των καὶ εἴκοσι γοῦνες κεντημένες μὲ καθαρὸ χρυσάφι, ἑκατὸ μεγάλα βλαττία καὶ μίαν μεγάλην τένταν ὁλόχρυσην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχωροῦσαν πολλαὶ χιλιάδες πολεμιστῶν, τὰ δὲ σχοινία αὐτῆς τῆς τέντας ἦσαν μεταξωτὰ καὶ οἱ κρίκοι ἀργυροί. Τοῦ ἔδωσεν ἐπίσης καὶ μίαν εἰκόνα τῶν ἁγίων Θεοδώρων χρυσήν, τέσσαρα κοντάρια ἀραβίτικα καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ προπάππου του. Τοῦ ἐχάρισε δὲ καὶ ἡ πενθερά του τριάντα βλαττία πράσινα, εἴκοσι γοῦνες κεντημένες μὲ καθαρὸν χρυσάφι, πολυτίμους λίθους καὶ μαργαριτάρια, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα χαρίσματα. Ἐπίσης ὁ πρῶτος γυναικάδελφός του τοῦ ἔδωκε ὀγδοήκοντα ζῶνες ὁλόχρυσες οἱ δὲ ἄλλοι διάφορα δῶρα ἀναρίθμητα.

46 [§ 308-309] Τρεῖς μῆνας διήρκεσεν ὁ γάμος ἐκεῖνος καὶ ἡ χαρά, ὁ δὲ Στρατηγὸς ἔλαβε μεγάλας τιμάς, καθὼς καὶ ἡ σύζυγός του καὶ οἱ υἱοί του καὶ ὁ ῥῆγας Ἀμηρᾶς. Μετὰ ταῦτα ὁ Διγενὴς ἐπῆγε μαζὺ μὲ τὸν Στρατηγόν, νὰ τὸν συντροφεύσῃ, καὶ ὁ Στρατηγὸς ἐχαίρετο βλέπων αὐτόν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ υἱοί του ηὐχαρίστουν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἔδωκε ἕνα τέτοιον γαμβρόν. Τέλος ὁ Διγενὴς ἐγύρισε εἰς τὸν οἶκον του, ἀφοῦ συνώδευσε τὸν Στρατηγὸν καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τὴν ἐλευθερίαν των.

47 [§ 310-313, 198-200 ✱] Καὶ τὸν μὲν γέροντα Φιλοπαπποῦν [1] ἐσημάδευσε μὲ τὴν σφραγῖδα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν ἔστειλε εἰς τὸ σπίτι του, τὴν δὲ Μαξιμὼ ἀφῆκεν ἐλευθέραν. Αὐτὸς δὲ ἤρχισε νὰ περνᾷ τὸν καιρόν του μὲ κυνήγια καὶ ἀνδραγαθίας· αὐτὰ ἦσαν ἡ ζωή του καὶ ἡ τέρψις του. Ὢ τοῦ μεγάλου θαύματος, ἀδελφοί, ποῖος νὰ μὴν ἀπορήσῃ; Αὐτὸς δὲν ἦτο ἀπὸ γενεὰν συνηθισμένων ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ τὸν Ἀμηρᾶν, ἀλλὰ ἦτο ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Κύριον [2]. Ἡ δὲ δόξα του ἐφάνη εἰς ὅλους τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς καὶ ἔλαμψεν εἰς ὅλην τὴν γῆν.

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ, ᾧ ἀνήκει ἡ δόξα μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1. Ταῦτα ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐκτιθέμενα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Σβ 41 καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

2. Πρβλ. σχετικῶς ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 2250 (1386) ἑξ., ΙΙ, 361,11 ἑξ., ἰδίως δὲ ἐν Κδ 850 ἑξ. Εἰς τὸ κείμενον Ε γίνεται λόγος μόνον περὶ ἀποστολῆς τῆς προικὸς εἰς τὸν Διγενῆ, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ προσκλήσεως τοῦ πενθεροῦ του εἰς τὸν γάμον. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Ε 1069 ἑξ.

3. Εἰς τὰς προηγουμένας παραγράφους ἐν Σα 43 ἑξ. εἴδομεν ὅτι ὁ Διγενὴς ἔφθασεν εἰς τὸν πατρικόν του οἶκον μετὰ τῆς κόρης γενόμενος δεκτὸς μετὰ μεγάλης πομπῆς. Ἤδη ὁ Διγενὴς φέρεται πάλιν ἐρχόμενος μετὰ τοῦ πενθεροῦ του. Ἡ ἀνακολουθία αὕτη εἶναι μία ἐπὶ πλέον διαπίστωσις ὅτι ὁ συντάκτης τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἐτροποποίησε τὴν διήγησιν εἰς τὰ ἐνταῦθα χωρία κατὰ τρόπον ἀδέξιον. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Σα 41 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημείωσιν αὐτόθι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΕΝΙΚΗΣΕ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

48 [§ 315-316 ✱] Ἦτον κάποιος βασιλεὺς ὀνομαζόμενος Βασίλειος [3], ὁ ὁποῖος μαθὼν τὰ κατορθώματα καὶ τὴν γενναιότητα τοῦ Διγενῆ ἐθύμωσε πάρα πολὺ ἐναντίον του καὶ ἐζήτει μὲ κάθε τρόπον νὰ τὸν συλ-

1. Περὶ τοῦ Φιλοπαπποῦ καὶ Μαξιμοῦς βλέπε ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν Σα 66-83.

2. Πρβλ. σχετικὰ χωρία ἐν Α 1455-1470 (918-933) Κδ 155-160, Ε 781-784. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Σα 58 καὶ Σβ 4.

3. Τὰ ἀπὸ τοῦ παρόντος χωρίου καὶ ἐφεξῆς ἐκτιθέμενα περὶ πολέμου τοῦ Διγενοῦς ἐναντίον τοῦ βασιλέως Βασιλείου καὶ τελικῆς νίκης τοῦ πρώτου ὀφείλονται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν συντάκτην τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τροποποιήσαντα ἐπὶ τὸ ἐντυπωσιακότερον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ πολλῆς δεξιότητος τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχεν ὡς πρότυπον καὶ κατ' ἀπομίμησιν τῶν περιγραφῶν τῶν διαφόρων μαχῶν τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὸν Φιλοπαπποῦν, τὴν Μαξιμὼ καὶ τὸν Στρατηγόν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἄποψίν μου ὁ σοφὸς βυζαντινολόγος καὶ ἐρευνητὴς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους Grégoire θεωρεῖ τὰς ἀνωτέρω εἰδήσεις αὐθεντικὰς καὶ συμπεραίνει ἐντεῦθεν ὅτι ἡ Σλαυϊκὴ διασκευὴ διέσωσε τὴν γνησιωτέραν παράδοσιν τοῦ πρωταρχικοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν ἴδιον πάντοτε ἐρευνητὴν ἦτο ἔπος «Παυλιανικὸν» καὶ κατὰ συνέπειαν ἀντιβυζαντινὸν καὶ ἀντιορθόδοξον, ἐκφραζόμενον ἐχθρικῶς ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως Βασιλείου. Βλέπε σχετικῶς ἀπόψεις Grégoire ἐν Byzantion X, σελ. 335 ἑξ., ὡς καὶ τὸ προτασσόμενον εἰσαγωγικὸν ὑπόμνημά μου περὶ τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἐν σελ. 259 καὶ ἑξ. τοῦ παρόντος τόμου. Παρὰ ταῦτα δὲν ἀποκλείεται νὰ παρέλαβε τὸ θέμα τοῦτο ἕτοιμον ἤδη ὁ συντάκτης τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον

λάβῃ. Ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἐφύλαττε ὅλην τὴν χώραν τῆς Καππαδοκίας καὶ ἔστειλε πρὸς τὸν Διγενῆ μαντατοφόρους καὶ γραφὴν ὅλο ψεύματα καὶ κολακείας. Τὸ δὲ πιττάκιον ἔγραφε τὰ ἑξῆς· «Ἀνδρειότατε Διγενῆ, ἔχω μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ συναντηθῶ μαζύ σου. Ὅθεν κοπίασον νὰ ἔλθῃς σήμερον πρὸς τὴν βασιλείαν μου, διότι ἡ ἀνδρεία σου καὶ τὰ κατορθώματά σου ἔχουν γίνει ὀνομαστὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχω μέγαν πόθον νὰ ἴδω τὴν ὡραίαν σου ὄψιν».

49 [§ 317 ✱] Ἔφεραν λοιπὸν εἰς τὸν Διγενῆ τὴν γραφὴν τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ Διγενὴς τὴν ἀνέγνωσε καὶ ἐκατάλαβεν ὅτι ἦτο ἀπατηλή. Τότε οὗτος ἀπήντησε πρὸς τὸν βασιλέα· «Εἶμαι ταπεινῆς καταγωγῆς καὶ ἡ βασιλεία σου δὲν ἔχει τίποτε δοσοληψίας μαζύ μου. Ἀλλὰ ἐὰν θέλῃς νὰ μὲ συναντήσῃς, λάβε μαζύ σου μικρὸν ἀριθμὸν πολεμιστῶν καὶ ἐλθὲ εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην». Εἰς δὲ τοὺς μαντατοφόρους ἀπεκρίθη· «Εἰπέτε εἰς τὸν βασιλέα σας: Ἀφοῦ θέλεις νὰ ἴδῃς τὴν ταπεινότητά μου, πάρε μαζύ σου ὀλίγους πολεμιστάς, καὶ μὴ θελήσῃς νὰ μὲ κάμῃς νὰ θυμώσω, διότι ἡ νεότης παρακινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς πολλὰς μωρίας. Ἐὰν θυμώσω θὰ ἐξολοθρεύσω τὸ στράτευμά σου, καὶ σὺ ἀκόμη δὲν θὰ ἐπιστρέψῃς σῶος καὶ ἀβλαβής».

50 [§ 318 ✱] Ὁ μαντατοφόρος ἐπιστρέψας διεβίβασεν εἰς τὸν βασιλέα ὅ,τι τοῦ εἶπεν ὁ Διγενής. Ὁ βασιλεὺς ἐθύμωσε πολὺ καὶ ἀμέσως ἔδωσε διαταγὰς νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὸν Διγενῆ· «Τέκνον μου, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ πάρω μαζύ μου πολλοὺς πολεμιστάς, ἀλλ' ὀρέγομαι νὰ ἰδῶ τὴν νεότητά σου· ἡ βασιλεία μου δὲν ἔχει ἄλλην τινα [κακὴν] πρόθεσιν κατὰ νοῦν». Φθάσας δὲ ὁ μαντατοφόρος τοῦ βασιλέως διεβίβασεν εἰς τὸν Διγενῆ τὴν βασιλικὴν παραγγελίαν καὶ τότε ὁ Διγενὴς ἀπήντησε· «Εἰπὲ εἰς τὸν βασιλέα: Δὲν φοβοῦμαι τὴν βασιλειαν σου, οὔτε τοὺς πολλούς σου πολεμιστάς, διότι ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν. Δὲν φοβοῦμαι τὰ σχέδιά σου καὶ ἂν θέλῃς, ἐλθὲ εἰς τὸν ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον Εὐφράτην, ὅπου θὰ συναντηθῶμεν, εἰ δ' ἄλλως ἂν ἔλθῃς μὲ πολυάριθμα στρατεύματα, αὐτὸ δὲν θὰ βγῇ σὲ καλὸ εἰς τὴν βασιλείαν σου καὶ τὰ στρατεύματά σου θὰ καταστραφοῦν».

51 [§ 318 ✱] Τότε ὁ μαντατοφόρος φθάσας εἰς τὸν βασιλέα Βασί-

εἶχεν ὡς πρότυπον καὶ νὰ μετέτρεψε τοῦτο ἐπὶ τὸ βιαιότερον. Δὲν ἀποκλείεται ἄλλως τε ἐντελῶς καὶ ἡ πιθανότης νὰ ὑπῆρχε διασκευή τις λαϊκὴ τοῦ Ἔπους μεταγενεστέρα καὶ μάλιστα ἴσως πεζὴ τοιαύτη, ὡς ἡ τῆς Ἄνδρου (Πασχάλη), ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ κατὰ τὸν βασιλέα Βασίλειον νὰ εἶχον διασκευασθῇ ὑπὲρ τοῦ Διγενοῦς καὶ μὲ πνεῦμα ὑποτιμητικὸν εἰς βάρος τοῦ βασιλέως. Μία τοιαύτη διασκευὴ δὲν θ' ἀπέβλεπε παρὰ ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς ἔτι μείζονα ἔξαρσιν τοῦ ἥρωός μας θὰ ἦτο δὲ τολμηρὸν νὰ ἀποδοθῇ εἰς λόγους πολιτικοὺς ἢ θρησκευτικοὺς ἡ προσθήκη τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ἐν αὐτῇ καὶ ἔτι μᾶλλον θὰ ἦτο αὐθαίρετον νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐν λόγῳ εἴδησις ὡς κύριον καὶ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ Ἔπους ὀφειλόμενον εἰς τοὺς Παυλιανίτας, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Grégoire. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω ἡ ἐν προκειμένῳ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως Βασιλείου, εἶναι μία ἐπὶ πλέον ἔνδειξις ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ἐμνημόνευεν οὐχὶ τὸν Ρωμανόν, ἀλλὰ τὸν Βασίλειον Α' Μακεδόνα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, τόμ. α', σελ. κ' καὶ ὑποσημ. 25 αὐτόθι, ὡς καὶ σελ. κε' καὶ ὑποσημ. 53 αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Εἰσαγωγ. ὑπόμνημα παρόντος τόμου σελ. στ' καὶ ὑποσημ. 13 αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τοῦ Ἔπους ἐν Α 1368 ἑξ., Α 2342 ἑξ., Κδ 55-56 ἑξ. Κδ 973 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

λειον ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν τὰ λόγια τοῦ Διγενῆ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διέταξε καὶ συνηθροίσθησαν τὰ στρατεύματά του, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπορεύθη εἰς τὸν τόπον ποὺ ὥρισεν ὁ Διγενής, εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην, ὅπου ἔστησε τὰς σκηνάς του ὄχι μακρὰν τοῦ ποταμοῦ. Ἡ δὲ βασιλικὴ τέντα ἦτο πολὺ μεγάλη, κατακόκκινη καὶ ἡ κορυφή της ἀπὸ καθαρὸν χρυσάφι εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς τέντας αὐτῆς ἐχωροῦσαν πολλαὶ χιλιάδες πολεμισταί. Καὶ ὅλοι οἱ στρατιῶται ἦσαν, ἄλλοι μὲν εἰς τὰς σκηνάς, ἄλλοι δὲ εἰς μέρος σκεπασμένον.

52 [✱] Ὁ βασιλεὺς ἔμεινε παρὰ τὸν ποταμὸν ἓξ ἡμέρας καὶ εἶπεν εἰς τοὺς στρατηγούς του· «Μήπως ὁ Διγενὴς ἐπληροφορήθη τὴν ἄφιξίν μας καὶ σχεδιάζει τίποτε ἐναντίον μας; Ἢ σκοπεύει νὰ ἔλθῃ μὲ πολὺν στρατόν;» Μόλις ἐπρόφερεν αὐτὰς τὰς λέξεις ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἐτρόμαξε, διότι ὁ Διγενὴς ἔστειλε τὸν μαντατοφόρον του εἰς τὸν βασιλέα λέγων· «Μοῦ κάμνει ἐντύπωσιν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐκοπίασε νὰ ἔλθῃ δι' ἐμὲ τὸν ἀνάξιον. Ἐγὼ ὅμως ἐξήγησα τὸν χαρακτῆρα μου καὶ τώρα βλέπω ὅτι συνήθροισες πολὺν στρατὸν καὶ θέλεις νὰ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ σὲ προσκυνήσω. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀτιμία δι' ἐμέ, διότι ἡ δόξα μου ἔχει διαδοθῆ εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας. Καὶ τώρα ὅ,τι ἔβαλες μὲ τὸν νοῦν σου νὰ κατορθώσῃς, κάμε το, ἂν ἠμπορεῖς».

53 [✱] Ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος εἶπε· «Τί θράσος ἔχεις ἔναντι τῆς βασιλείας μου καὶ δὲν θέλεις νὰ ὑποταχθῇς!» Ἔστειλε δὲ μὲ αὐτὴν τὴν παραγγελίαν τὸν μαντατοφόρον του ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ὁ Διγενὴς ἐδέχθη τὸν μαντατοφόρον τοῦ βασιλέως καὶ ἔμαθεν ἀπ' αὐτὸν ὅ,τι ὁ βασιλεὺς τοῦ παρήγγειλε. Καὶ τότε πάλιν ἀπήντησεν ὁ Διγενής· «Εἰπὲ εἰς τὸν κύριόν σου αὐτοὺς τοὺς λόγους: Ἐὰν ἐλπίζεις εἰς τὴν μεγάλην σου δύναμιν, ἐγὼ ἔχω πεποίθησιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Δημιουργόν μου. Ἡ δύναμίς σου δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ὁ καιρὸς ἐπέρασε καὶ αὔριον ἐνωρὶς ἑτοίμασου πρὸς πόλεμον καὶ ἐλθὲ μὲ τὴν μεγάλην σου δύναμιν νὰ ἴδῃς πῶς ἡ ἀνδρεία ἑνὸς ταπεινοῦ ἀνθρώπου σὲ ἀντιμετωπίζει. Διότι ἐντρέπομαι νά....» [1]. Ἐπιστρέψας δὲ ὁ μαντατοφόρος εἶπεν εἰς τὸν βασιλέα τὰ λόγια τοῦ Διγενῆ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσεν ἀμέσως τοὺς ἄρχοντάς του καὶ ἐποίησε βουλήν. Οἱ δὲ ἄρχοντες εἶπον· «Πρὸς τί εἶσαι βασιλεύς, ἀφοῦ ἕνας καὶ μοναχὸς ἄνθρωπος σοῦ προξενεῖ φόβον; Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν στρατεύματα μαζύ του».

54 [✱] Ὁ δὲ ἀπεσταλμένος τοῦ Διγενῆ ἐπέρασε γρήγορα τὸν ποταμὸν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Διγενῆ τὰ διατρέξαντα εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως. Καὶ τὴν ἑπομένην ἡμέραν, λίαν πρωΐ, ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἦτον εἰς παράταξιν μάχης καὶ ἔκαμνε συμβούλιον διὰ νὰ περάσῃ τὸν ποταμόν, ἔχοντας κατὰ νοῦν νὰ συλλάβῃ τὸν Διγενῆ ὡς λαγὸν εἰς τὸ δίκτυ. Ὁ δὲ Διγενής, βλέπων τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως Βασιλείου εἰς τάξιν μάχης ἐκατάλαβεν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐσκόπευε νὰ περάσῃ τὸν ποταμὸν διὰ νὰ τὸν κτυπήσῃ. Τότε ἔγινεν ἔξω φρενῶν καὶ εἶπε πρὸς τοὺς συντρόφους του· «Ἐλᾶτε νὰ μὲ εὕρῃτε σὲ λίγο ποὺ θὰ ἔχω περιποιηθῆ τὸν βασιλέα!»

55 [✱] Ταῦτα εἰπὼν ἐστηρίχθη εἰς τὸ κοντάρι του καὶ τότε ἔδωσε μιὰ πηδιά, καὶ ὡσὰν φοβερὸς ἱέραξ εὑρέθη εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ ποταμοῦ [2] φωνάζοντας μὲ δυνατὴν φωνήν· «Ποῦ εἶναι ὁ βασιλεὺς Βα-

1. Τὸ κείμενον παρουσιάζει ἀσάφειαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.
2. Πρβλ. ἀνάλογον κατόρθωμα τοῦ Διγενοῦς ἐν Σα 72, βλέπε δὲ καὶ σχετικὴν ὑποσημ. αὐτόθι.

σίλειος, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ πολεμήσῃ μαζύ μου;» Τότε οἱ πολεμισται τοῦ βασιλέως ἔπεσαν ἐναντίον τοῦ Διγενῆ, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὸ κοντάρι καὶ με τὸ σπαθί του τοὺς ἐθέριζεν ὡσὰν καλὸς θεριστής. Καὶ μὲ τὸ πρῶτον ἐνίκησε χιλίους· ὀπισθοποδήσας δὲ καὶ ὁρμήσας ἐκ νέου ἐνίκησεν ἄλλους χιλίους. Ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος βλέποντας τὴν ἀνδρείαν τοῦ Διγενῆ ἐπῆρε μαζί του μερικοὺς πολεμιστὰς καὶ ἀμέσως ἐτράπη εἰς φυγήν. Τοὺς ἄλλους πολεμιστὰς ὁ Διγενής, μέρος μὲν ἐφόνευσε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔδεσεν. Ἔπειτα ἐφώναξεν εἰς τοὺς συντρόφους του ὁ Διγενής· «Φέρτε μου τὸ γρήγορόν μου ἄλογον, ποὺ ὀνομάζεται Ἄνεμος». Καὶ ἀμέσως τοῦ ἔφεραν τὸ γρήγορον ἄλογον. Καβαλλικεύσας δὲ αὐτὸ ὁ Διγενὴς κατεδίωξε τὸν Βασίλειον καὶ τὸν ἔφθασε κοντὰ εἰς τὴν πόλιν του. Καὶ ὅλα τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως τὰ ἐνίκησε, συνέλαβε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα.

56[✱] Ἔπειτα ἔστειλεν ἄνθρωπον μέσα εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶπε· «Νὰ εἰπῇς εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως: Ἐβγᾶτε πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Διγενῆ! Σήμερον ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ βασιλεύσω εἰς τὴν χώραν σας». Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως συνηθροίσθησαν ὅλοι καὶ ἐξῆλθον τῆς πόλεως μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τὸν πολεμήσουν, πιστεύοντες ὅτι ἔχουν νὰ κάμουν μὲ κανένα συνηθισμένον ἄνθρωπον. Τότε ὁ Διγενὴς τοὺς εἶπε· «Παραδώσατε τὰ ὅπλα καὶ μὴ μὲ θυμώνετε περισσότερον!» Αὐτοὶ δὲ ἀπήντησαν· «Δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὰ βάλῃς μόνος σου μὲ ὅλην τὴν πόλιν!» Ἀκούων ταῦτα ὁ Διγενὴς ἐθύμωσε καὶ ὥρμησε κατεπάνω των καὶ ἄλλους μὲν ἐφόνευσε, ἄλλους δὲ ἔδεσε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς συντρόφους του.

57 [✱] Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἤρχισε νὰ βασιλεύῃ. Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀπέλυσε μετ' ὀλίγον χρόνον συμφώνως πρὸς τὴν γραφὴν ὅτι «οὐκ ἔστι δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ[1], οὐδὲ υἱὸς ὑπὲρ τὸν πατέρα του»[2]. «Καὶ τώρα ἔχω δώδεκα ἀκόμη χρόνια ζωῆς καὶ θέλω νὰ ξεκουρασθῶ . Πολλαὶ εἶναι αἱ μάχαι καὶ αἱ νῖκαι ποὺ κατώρθωσα εἰς τὴν νεότητά μου». Καὶ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸν πατέρα του τὸν ἔβαλε καὶ ἐκάθισε εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως. Ἔστειλε δὲ καὶ ἔφερεν ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους του καὶ τοὺς ἐχάρισε τὴν ἐλευθερίαν των. Καὶ μόνον τὸν Κίνναμον καὶ τὸν Ἰωαννάκην[4] ἐσημάδεψε μὲ τὴν σφραγῖδα του εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ σπίτι τους. Καὶ συνήθροισε τοὺς οἰκείους του καὶ ἔκαμε μεγάλην ἑορτὴν καὶ ἔζησε μακρὸν χρόνον.

Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

---

1. «Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ» Ματθ. ι' 25, Λουκᾶ στ' 40, Ἰωάνν. ιγ' 16, Ἰωάνν. ιε' 20.

2. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑποθέτω ὅτι ὑπάρχει κάποιον χάσμα.

3. Περὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς τοῦ Διγενοῦς πρβλ. ἐν Σα 80 καὶ Σα 88 βλέπε δὲ καὶ σχετικὰς ὑποσημειώσεις αὐτόθι.

4. Εἰς τὸ Σλαυϊκὸν κείμενον ὁ Κίνναμος καὶ ὁ Ἰωαννάκης φέρονται ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ ὑπὸ τὰ ὀνόματα «Κανὰμ» καὶ «Ἰωακεὶμ». Παρατηρητέον ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλοῦ τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς μνημονεύονται οἱ δύο οὗτοι ἀπελάται, οἵτινες εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα φέρονται ὡς τὰ πρωτοπαλλήκαρα τοῦ Φιλοπαππού καὶ ὅπου τὰ ὀνόματά των ἀναφέρονται συχνότατα. Βλέπε σχετικῶς ἐν Α 1333, Α 3184, Α 3211, Α 3299-3300, Α 3387 καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ κείμενα, ὡς καὶ εἰς τὰ Εὑρετήρια ἀμφοτέρων τῶν τόμων τὰ ὀνόματα : Κίνναμος, Ἰωαννίκιος, Ἰωαννάκης καὶ Γιαννάκης.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν λημμάτων παραπέμπουσιν εἰς τοὺς στίχους τῶν κειμένων Κρυπτοφέρρης καὶ Ἐσκοριὰλ ἢ εἰς τὰς ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις, ἔνθα παρέχονται ἑρμηνεῖαι καὶ διάφοροι ἄλλαι πληροφορίαι. Ἑκάστου τῶν ἀρχικῶν ἀριθμῶν λήμματος προηγεῖται τὸ δηλωτικὸν γράμμα Κ ἢ Ε (Κρυπτοφέρρης ἢ Ἐσκοριὰλ) ἀναλόγως τοῦ κειμένου. Οἱ ἑπόμενοι ἀριθμοὶ σημειοῦνται ἁπλῶς ἄνευ ἄλλου τινὸς γνωρίσματος, πλὴν τῶν εἰς τὸ κείμενον Κρυπτοφέρρης ἀναφερομένων τοιούτων πρὸ τῶν ὁποίων σημειοῦται διὰ μικροῦ γράμματος τὸ σχετικὸν κεφάλαιον, καὶ εἰς περίπτωσιν μόνον καθ' ἣν τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι διάφορον τοῦ ἀρχικοῦ ἀριθμοῦ. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν λ. *βάγια* ὑπάρχουν αἱ ἑξῆς παραπομπαί : Κγ 267, 273, δ 281, 320, 319, 711, 810, Ε 593, 1044. Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων οἱ ἑπτὰ πρῶτοι ἀναφέρονται εἰς στίχους τοῦ κειμένου Κρυπτοφέρρης, οἱ δὲ δύο τελευταῖοι εἰς τὸ κείμενον Ἐσκοριάλ, ἤτοι ὡς ἀκολούθως: Κγ 267, Κγ 273, Κδ 281, Κδ 320, Κδ 319 Κδ 711, Κδ 810, Ε 593, Ε 1044. Ἐκ τῶν κοινῶν λέξεων ἐσημειώθησαν μόνον ὅσαι παρουσιάζουσιν ἐν γένει δυσκολίαν περὶ τὴν ἑρμηνείαν, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ προσετέθησαν καὶ ἄλλαι τινὲς λέξεις ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφετηρίαι πρὸς παραπομπὴν εἴς τινας ὑποσημειώσεις. Ὅπου τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου δὲν παρέχεται ἑρμηνεία ἐν τοῖς λήμμασι δέον νὰ ἐρευνῶνται αἱ σχετικαὶ ὑποσημειώσεις εἰς τὰ κείμενα, ἢ καὶ αἱ ἀντίστοιχοι λέξεις εἰς τὸ Εὑρετήριον τοῦ α' τόμου.

Α

Ἀαρών, Ε 14 , 148.
ἄβαρ, Κδ 273. Βλέπε καὶ λ. ἄμβαρ.
Ἀβασγία, Κδ. 905.
Ἄβυδος, Κβ 77.
Ἀγαμέμνων, Κζ 86.
Ἀγαρηνοί, Κα 28, ζ 203.
Ἄγκυρα, Κα 11, β 77.
ἀγνώστως, Ε 862, 1439=κρυφίως. Πρβλ. λ. κρυφῶς.
ἀγουρίτζης, Κδ 163, 3?0, 438=νεαρός. Βλέπε καὶ λ. ἄγουρος.
ἄγουρος, Κβ 156, ·95, γ 22, 40, 41, 48, 61, 90, 93, 101, 113, 249, 300, δ 105, 243, 247, 256, 365, 462, 479, 651, 666, 774, 778, 807, 858, στ 70, η 140, Ε 24, 47, 205, 487, 499, 500, 505, 515, 580, 585, 895, 944, 1106, 1302, 1521, 1551, 1601, 1708, 1715,=νέος. Βλέπε καὶ λ. ἄγωρος καὶ ἀγουρίτζης.
ἄγωρος, Ε 503. Βλέπε λ. ἄγουρος.
ἄγροικος, Ι α 216. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρίῳ α' τόμου.
ἀγροικός, Κδ 1055, 1060.
ἄγωμε, Ε 525,1352=ἄς πᾶμε.
Ἀδάμ, Ε 1812.
Ἅδης Κη 126, 270, Ε 1775, 1796.
ἀδνουμιάτης, Κα 48.
ἀδνούμιν, Κστ 287=ἀπογραφὴ στρατιωτική, δύναμις στρατ. μονάδος.
ἀδονὶς Κστ 44=ἀηδών.
Αἰγύπτιοι, ζ 95.
Αἴγυπτος, Κγ 155, Ε 536.
Αἰθίοπες, Κα 32, δ 970, ε 22?, ζ 20 , Ε 545.
αἰχμαλωσία, Κγ 76=τὸ σύνολον τῶν αἰχμαλώτων. Βλέπε καὶ ἀμάλωτα.
ἀκρίτης, Κδ 56=φύλαξ τῶν ἄκρων. Ἀναφέρεται ἐν προκειμένῳ εἰς τὸν βασιλέα Βασίλειον.
Ἀκρίτης, Κδ 53, 1088, passim. Βλέπε λέξεις Βασίλειος, Βασίλης, καὶ Διγενής.

ἀλαί, Ε 522, ἐπιφώνημα προσκλήσεως πρὸς κατώτερον.
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, Κδ 29, στ 387, ζ 90, 93.
Ἀμαζόνες, Κστ 386, ζ 92. Βλέπε καὶ λ. Μαξιμού.
ἀμάλωτα (τά), Ε 452, 570, = οἱ αἰχμάλωτοι. Βλέπε καὶ λ. αἰχμαλωσία.
ἄμβαρ, Κστ 39. Βλέπε καὶ ἄβαρ. Πρβλ. ὡσαύτως ἐν Εὑρετ. α' τόμ. λ. ἄμπαρ.
Ἄμβρων, Κα 285, δ 37.
ἀμηρᾶς, Ε 530, 1613 = ἐμίρης. Τίτλος Ἄραβος κυβερνήτου χώρας. Βλέπε καὶ πρωταμηρᾶς.
Ἀμηρᾶς, Κα 30, 100, δ 21, passim, Ε 129, 205, 1639 passim=ὁ πατὴρ τοῦ Βασιλείου Διγενοῦς Ἀκρίτου.
Ἄμμος, Ε 258, 257 ἑξ.
Ἀμόριν, Κα 8, 295, Ε 732.
ἀμωρία, Ε 619 = πράξεις παιδικῆς ἡλικίας.
ἀνάβλεμμα, Κδ 253=ἀνάστημα, ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις, ἦθος. Πρβλ. καὶ λ. ἀνάσταλμα ἐν Εὑρετ. α' τόμου.
ἀνάγκη, Ε 805, 1736=ἐπιχείρησις ἢ περιπέτεια ἐπικίνδυνος.
ἀνάνδρειος, Κδ 679=μὴ ἀνδρεῖος.
ἀνανέω, Κγ 294.
Ἀνατολικόν, Κα 265=τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν. Βλέπε χάρτην α' τόμ.
ἀνέσια, Ε 795=κατ' ἰδίαν. Πρβλ. καὶ ἐν Κδ 575.
ἀνιστορῶ, Κζ 62=εἰκονογραφῶ.
ἀνκλάω, Ε 1136.
ἀνόνητος, Κστ 374.
Ἀντάκινος, Κδ 54.
ἀντιγράφω, Ε 537 = εἰδοποιῶ δι' ἐπιστολῆς.
ἀντιδονῶ, Κα 180. Βλέπε καὶ λ. ἠδονῶ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. ἀηδονῶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἀντιμεύω, Ε 1533=ἀποδίδω τιμάς, παρέχω πρωτεῖα.
Ἀντίοχος, Κε 259.
ἀπέκει, Ε 1549=ὕστερον. Βλέπε καὶ λ. ἐπέκει.
ἀπελάτης, Κδ 965, στ 121, 293, 547 680, η 97, 104, Ε 622, 624, 626, 636, 637, 638, 644, 654, 655, 65·, 659, 698, 784, 891, 1151, 1233, 1242, 1294, 1309, 1343, 1603, 1 04.
ἀπηλογία, Ε 1517. Βλέπε καὶ λ ἐπιλογιάζω.
ἀπηλογοῦμαι, Ε 148, 652=ἀπαντῶ, ἀποκρίνομαι.
Ἀπλορράβδης Κε 167.
ἀποδοχή, Ε 20=ἐλπίς. Πρβλ. τὸ δημοτικὸν ἀπαντοχή. Βλέπε καὶ λ. παντέχω.
ἀποξεβαίνω, Ε 52, 1316=ἀπομακρύνομαι, τρέπομαι εἰς φυγήν. Πρβλ. ἀντίθ. λ. σεβαίνω. Βλέπε καὶ λ. ἐξεβαίνω καὶ ἀποξεβαίνω.
ἀποσφονδυλίζω Κδ 137=στραγγαλίζω.
Ἀπὸ—Χάλπης, Ε 506.
ἀπληκεύω, Ε 29', 528. Βλέπε λ. ἐμπλικεύω καὶ ἄπληκτον.
ἄπληκτον Κγ 84. Βλέπε λ. ἀπληκεύω καὶ ἐμπλικεύω. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. ἀπλήκιον ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἅπτω, Ε 1347=ἀνάπτω.
Ἀραβία, Κε 163, 1709.
Ἀραβῖται (καὶ Ἄραβοι), Κα 46, 287, β 100, 154, ε 161, 178, 201, 273, Ε 170, 276, 333, 342, 431, 578, 603, 606, 728, 1613, 1711.
ἀργυροτζάπωτος, Ε 12. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἄριφνος, Ε 570=ἀναρίθμητος. Βλέπε λ. ἀρίφνητος ἐν Χρον. Μορ.
ἀρκοπούλιν, Κδ 108=ἄρκτος. Βλέπε καὶ λ. ἄρκος.
ἄρκος (ὁ), Ε 747, 775 = ἄρκτος. Βλέπε λ. ἀρκοπούλιν. Βλέπε ὡσαύτως λ. ἄρκτος ἐν Εὑρετ. α' τόμου.
Ἀρμενία, Κα 7, Ε 263.
ἄρτι (καὶ ἄρτε), Ε 391 1255. Βλέπε καὶ λ. ἐδάρτε.
Ἀσσύριοι, Κγ 151.
ἀστεράτος, Κγ 261, δ 717, Ε 10.
ἀτζουπάδες, Ε 1076. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἀτιμάζω, Ε 1518=ὑβρίζω.
ἀττίον, Κζ 76.
ἀφηγῶ, Ε 619=ἀφηγοῦμαι.
ἀφιρώμενος Ε 1234, 1404.
Ἀφράτης, Ε 1320, 1620, 171 . Βλέπε καὶ λ. Εὐφράτης.
Ἀφρική Κβ 78, 75 ἑξ.=ἡ Τεφρική. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Ἀχιλλεὺς Κδ. 27, ζ 85.

B

Βαβυλών, Κα 6, δ 968, Ε 234, 536, 724.
Βαβυλώνιοι, Κη 207.
Βαγδᾶ, Κα 278, δ 969.
Βαγδαῖται Κη 206.
βαγδαΐτης Ε 1462.
βάγια, Κγ 267,273, δ 281, 320, 319, 711, 810, Ε 593, 1044. Βλέπε καὶ λ. βαγίτζα. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. βάϊα ἐν Εὑρετ. α' τόμου.
βαγίτζα, Κδ 282, Ε 1075. Βλέπε καὶ λ. βάγια.
βάδεος καὶ βάδεα Κβ 95, γ 261, Ε 279=ἵππος.
Βαθυρρυακῖται, Κη 206.
βάρσαμος, Ε 1641=βάλσαμος.
Βασίλειος (βασιλεύς), Κδ 56, 973.
Βασίλειος (Διγενής), Κδ 49, 66, passim. Βλέπε καὶ λ. Βασίλης. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. Διγενὴς καὶ Ἀκρίτης.
Βασίλης (κύριος), Ε 678, 686. Βλέπε καὶ λ. Βασίλειος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. Διγενὴς καὶ Ἀκρίτης.
Βελλεροφόντης, Κζ 89.
βένετος, Κα 164, στ 719, Ε 17. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
βεργόλικος, Ε 1 9, 889,1579,1587= λεπτοφυής, ἡ νεᾶνις ἡ ἔχουσα ὡς βέργαν τὸ ἀνάστημα (ἡλικίαν). Βλέπε καὶ λ. ἡλικία.
βηστάρι, Ε 1462.
βιβάριν, Ε 1638.
βίγλα, Κα 91, δ 326, 596, 785, στ 439, 476, Ε 660, 665, 921. Βλέπε καὶ Πέρα-βίγλα. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. βίγλα καὶ Πέρα-βίγλα.
βιστιάριον, Κδ 709=βεστιάριον, σύνολον ρουχισμοῦ.
βίσεξτος, Κδ 85.
βλαττὶν Κδ 236, 795, 919, 926, ζ 166, Ε 574, 1074, 1782.
Βλαττολιβάδιν, Κε 165, Κη 81.
βούκινον, Κδ 797, 827. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α τόμου.
βοῦλχας (ἡ βουλχᾶς), Κδ 314, 376 στ 552, 588=ἵππος. Βλέπε ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. βόρχα καὶ βρόχος.
Βραχμᾶνες, Κστ 387, ζ 92.
βρουχοῦμαι, Ε 394, 663.

Γ

γενέα, Ε 157, 158, 87?, 1011,= γενεά, γένος.
γέρα (τά), Ε 1520=τὰ γηρατεῖα.
Γεώργιος (ἅγιος), Κα 23, στ 701.
Γιαννάκης Ε 635, 1:43, 1259, 1269 1348, 1362, 1375, 1379, 1412, 1417, 1485, 1499, 1602. Βλέπε λ. Ἰωαννάκης καὶ Χρυσοϊωαννάκης. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. Ἰωαννίκιος ἐν Εὑρετ. α' τόμου.
γνώθομαι, Ε 774=ἀντέχω.
γρῦψος, Κγ 259, δ 925=γρύψ.
Γολιάθ, Κζ 75, 79.
γομάριν, Ε 599=ὑποζύγιον φόρτου.
Γουλάβιοι, Κα 47.
γύρισμα, Κα 158, Ε 48=ἑλιγμός.

Δ

δαγάλης (ὁ καὶ ἡ δαγάλη), Κβ 96, στ 717=ἵππος. Βλέπε καὶ λ. δάος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. δαγάλλος ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Δαλιδά, Κβ 200.
δαμίν, Ε 1254.
δάος, Κδ 407.
Δαρεῖος, Κζ 90.
Δαυΐδ, Κζ 71, 81.
Δημήτριος (ἅγιος), Κα 25, ζ 701.
διαγείρω, Ε 216 = παρακινῶ.
διαγύρω, Ε 411, 459, 877=ἐπιστρέφω, ἐπανέρχομαι, γυρίζω ἐκ νέου.
δίβελλον (τό), Κδ 251=ἀκόντιον μὲ διπλῆν αἰχμήν.
Διγενής, Κδ 50 passim. Βλέπε λ. Βασίλειος, Βασίλης καὶ Ἀκρίτης. Βλέπε ὡσαύτως καὶ Εὑρετηρ. α' τόμου.
δικολογῶ, Ε 1772=συνδιαλέγομαι, συζητῶ.
Διλεβίτης, Κα 45, 155.

δισουμέαι, Ε 1137, 1447.
δοκῶ, Ε 1238=νομίζω.
Δουκάδες Κδ 43, 59, 385, Ε 137.
Δοῦκας, Κστ 14, 414.
Δούκισσα, Κα 267.
δουλεία, Ε 1381, 1383 = ὑπόθεσις, ἐπιχείρησις, δουλειά.
Δύσκολος (κλεισοῦρα), Κα 90.

Ε

ἐγκρεμνός, Ε 707=κρημνός.
ἐδάρτε, (καὶ ἐδάρε) Ε 213, 365, 1021. Βλέπε καὶ λ. ἄρτι.
ἔθνη, Κα 65.
ἐθνικός, Κβ 25, δ 51.
ἐκλαφύσσω, Κδ 155.
Ἕκτωρ, Κδ 78.
Ἑλένη, Ε 714.
ἔλη, Κδ 129, η 263=δάσος.
Ἕλληνες Ε 710, 719.
Ἐμέκ, Ε 245.
Ἔμελ, Κη 7, 207.
ἔμνοστος, Κα 37, δ 282, Ε 1406. Βλέπε λ. εὔνοστος καὶ πανεύμνοστος.
ἐμπλικεύω, Κβ 102, 157. Βλέπε λ. ἀπλικεύω καὶ ἄπλικτον.
ἐμπροσθελίνα, Κδ 377 = ἔμπροσθεν μέρος ἱπποσκευῆς, στηθαῖον (λατ. antelena ἢ antilena, καὶ antella =ἔμπροσθεν μέρος τῆς σέλλας). Βλέπε λ. ὀμπροστελίνα. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετ. α' τόμου λ. μπροστελλίνα.
ἐνιαυτός (ὁ), Ε 229, 741=ὁ ἑαυτός.
ἐντραλλίζω, Ε 1103=ζαλίζω. Βλέπε καὶ λ. τραλλίζομαι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως λ. δραλῶ.
ἐντρυχώνω, Ε 90.
ἐξακολουθῶ, Ε 899=ἀκολουθῶ τινά.
Ἑξακωμία, Κβ 78, 75 ἑξ. Βλέπε καὶ λ. Ἑπτακωμία ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἐξαρέσκια, Ε 1067.
ἐξεβαίνω, Ε 399, 806, 1097=ἐξέρχομαι. Βλέπε καὶ λ. παρεξεβαίνω.
ἐξεγλύω, Ε 1398.
ἐξηστρεπτὸς (καὶ ἐξηστρεφτὸς), Ε 633, 1271.
ἐξιβάλλω, Κδ 455=λυτρώνω. Βλέπε καὶ λ. ὑπεξεβάλλω.
ἐξόπλισις, Κδ 810, Ε 1004. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἐπέκει, Ε 1202. Βλ. καὶ λ. ἀπέκει.
ἐπιλαλῶ, Κα 172, γ 73, δ 314, Ε 970, 1275, 1283, 1534. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ λ. λαλῶ αὐτόθι.
ἐπιλογιάζω, Ε 202 = ἀπολύω τῆς ὑπηρεσίας. Βλέπε καὶ λ. ἀπηλογία. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως λ. ἀπολογία.
ἐπιλούρικον (καὶ ἐπιλώρικον), Κγ 258, στ 736, 781. Βλέπε λ. ὑπολούρικον, λουρίκιν, λουρικιασμένος καὶ ὁλολούρικος. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ἐπιλούριον καὶ λωρίκιον. Ἡ λ. ἑρμηνεύεται ἐν ὑποσημ. Α 1211 ἑξ.
Ἕρμονας, Ε 262, 257 ἑξ.
Ἔρων, Ε 702=ὁ Ἔρως.
ἑταῖρι (τὸ), Ε 771=σύντροφος, σύζυγος.
Εὔα, Ε 1812.
εὐθειάζω, Ε 627 = κατασκευάζω. Βλέπε καὶ λ. ἐφειασμένος.
εὔθειος, Κβ 294, δ 242=ἱκανός. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
εὐλογοῦμαι, Ε 217=τελῶ νόμιμον γάμον μὲ ἱερολογίαν. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως.
εὔνοστος, Κδ 196. Βλέπε καὶ λ. ἔμνοστος καὶ πανεύμνοστος.
Εὐφράτης, Κδ, 994, 1006, στ 844, ζ 7. Βλέπε καὶ λ. Ἀφράτης.
ἐφειασμένος, Ε 179=κατεσκευασμένος. Βλέπε λ. εὐθειάζω.

Ζ

Ζυγός, Ε 262, 257 ἑξ.
ζωδεῖα (ζῳδία), Ε 1652 μικρὰ γλυπτὰ ἔργα παριστῶντα ζῷα.

Η

ἠδονῶ, Ε 38. Βλέπε καὶ λ. ἀντιδονῶ. Βλέπε ὡσαύτως λ. ἀηδονῶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ἡλικία, Κα 57, δ 196, 283, 941, ε 166, ζ 73=ἀνάστημα. Βλέπε καὶ λ. βεργόλικος.
ἡλιογέννημα (τὸ), Κδ 635, 807. Βλέπε λ. ἡλιογεννημένη, ἡλιογέννητος καὶ ἡλιόκαλος.
ἡλιογεννημένη, Κδ 350, Ε 99, 143, 218, 441. Βλέπε λ. ἡλιογέννημα, ἡλιογέννητος καὶ ἡλιόκαλος.
ἡλιογέννητος, Κστ 134. Βλέπε λ. ἡλιογέννημα, ἡλιογεννημένη καὶ λιόκαλος.
ἡλιόκαλος, Κδ 479. Βλέπε λ. ἡλιογέννημα, ἡλιογεννημένη καὶ ἡλιογέννητος.
Ἡράκλεια, Κα 294. Βλέπε λ. Ἡρακλέος καὶ Ἡράκλιν.
Ἡρακλέος (χώρα) Κα 50, δ, 41, Ε 732. Βλέπε λ. Ἡράκλεια καὶ Ἡράκλιν.
Ἡράκλιν, Ε 946. Βλέπε λ. Ἡράκλεια καὶ Ἡρακλέος.

Θ

θαμπούριν, Ε 827, 1149. Βλέπε καὶ λ. ταμπούριν κιθάρα καὶ λαβοῦτον. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. θαμπούρα.
Θεόδωροι (ἅγιοι), Κα 21, δ 477, 907, στ 700. Βλέπε λ. Θεόδωρος καὶ Τήρων.
Θεόδωρος (ἅγιος), ΚΖ 105.
Θεὸς (τὸν Θεόν), Ε 640, 642=δι' ὄνομα Θεοῦ (ἐπίκλησις).
Θεοτόκος, Ε 549 passim.
θεώρετρον, Κδ 915.
θηλύκια, Κδ 225.

Ι

Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ΚΖ 98.
Ἰκέα, Ε 924, 923 ἑξ.
Ἰκόνιν, Κα 8 295, δ 1043. Βλέπε καὶ λ. Κόνιον.
Ἰουδαῖοι, ΚΖ 96.
Ἰσμαηλῖται, Κα 28.
Ἰωαννάκης, Κδ 33, δ 121, 211, 236, 249, 351, 396, 450, 548, 620. Βλέπε λ. Χρυσοϊωαννάκης καὶ Γιαννάκης. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Ἰωαννίκιος.

Κ

καββάδιν, Κδ 925
καβελλάρις, Ε 43=ἱππεύς.
κακοδικῶ, Κστ 54, Ε 29, 365, 863, 1605.
καλάμιν, Ε 513, 631, 1123, 1368= βαλτώδης τόπος πλήρης καλάμων, καλαμιώνας. Βλέπε λ. καλαμιός.
καλαμιός, Ε 1717. Βλέπε λ. καλάμιν.
καλιγοκάρφι, Ε 13. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
καλιγώνω, Ε 13. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
καλίκιν (τὸ), Ε 1323=ράβδος. ἴσως κασσιδολίτζιν. Βλέπε λέξιν. Πρβλ. ἀντιστοίχως ἐν Α 3254 καὶ Κστ 315.
καλίτζια, (τὰ) Ε 763, 825.
καμηλαύκιν (τὸ), καὶ καμηλαυκίτζιν, Κδ 117, στ 716. Βλέπε λ. καμηλαύχιν ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
καμφορά, Κστ 39. Βλέπε καὶ λ. καφουρὰ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Κανδάκη, ΚΖ 91.
κανίσκι, Ε 532=δῶρον.
κανόνια, Ε 1680.
Καρόης Κα 285 β 75, δ 37. Βλέπε καὶ λ. Καροΐλης.
Καροΐλης, Ε 145. Βλέπε καὶ λ. Καρόης.
κασσία (ἡ), Κστ 39=κασσιά. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. 2876 ἑξ. αὐτόθι.
κασσίδιν, Ε 1492.
κασσιδολίτζιν, Ε 931. Βλέπε καὶ λ. καλίκιν.
Κασίσοι, Ε 245.
καστόριν, Κστ 736. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Καππάδοκας, Ε 1092 Βλέπε καὶ λ. Καππάδοξ.
Καππαδοκία Κα 7, 56, γ 248, δ 42, ζ 107.
Καππάδοξ καὶ Καππάδοκες, Κγ 106, ε 18, ζ 2, 112, η 204=ὁ κάτοικος τῆς Καππαδοκίας. Βλέπε λ. Καππάδοκας. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Καππαδόκης.
καταβατὴ (σπαθέα), Κστ 760. Βλέπε ἐν Εὑρετηρ. α' τόμ. λ. καταβατική.

καταζουλῶ, Ε 1560, 1590=συνθλίβω, παραμορφώνω.
καταμάγουλον, Ε 776=κάτω σιαγών,
καταπτέρνισμα, Κα 157 =δεξιότης τοῦ ἱππέως νὰ προτρέπῃ τὸν ἵππον διὰ τῶν πτερνιστήρων.
κατάψυχον, Ε 884. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. καταψύχιν.
καύχαλα (τά), Ε 1496, 1494 ἑξ. =μέρη ὑποδήματος καλύπτοντα τὸν ταρσὸν τοῦ ποδός.
κεντινάριν (καὶ κιντηνάριν), Κδ 703 Ε 992, 995. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. κιντηνάρια.
κιβοῦριν (τό), Ε 1665=τάφος. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως.
κίγκλα, Κδ 377. Βλέπε καὶ λ. ὄγκλα. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ἴγγλα.
κιγκλώνω Κδ 377=σφίγγω δι' ἐπόχου τὸν ἵππον. Βλέπε καὶ λ. ὑγκλώνω.
κιθάρα, Κδ 397, 406, 428, 441, στ. 101, 112. Βλέπε καὶ λ. θαμπούριν, ταμπούριν καὶ λαβοῦτον. Βλέπε ὡσαύτως λ. κιθάρα καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Κινναμάδες, Κα 26, δ 54.
Κίνναμος Κδ 33, στ 122, 211, 235, 255, 262, 265, 396, 473, 489, 519, 548, 620, 622, 630, η 105, Ε 1243, 1260, 1274, 1279, 1289, 1348, 1380, 1412, 1499, 1602.
κιόνια (τά) Ε 1664=κίονες.
κιντηνάριν. Βλέπε λ. κεντινάριν.
κλεισοῦρα, Κβ 91, 233, γ 49, 89, δ 16, η 238. Ε 405, 629, 708, 1367, 1691. Βλέπε καὶ λ. Δύσκολος (κλεισοῦρα).
κλινάριν, Ε 391=κλίνη.
κλουβίν, Ε 106.
κνηρός, Ε 857=ὀκνηρός.
Κονδανδῖται, Κη 205.
Κόνιον, Ε 258, 257 ἑξ, 732. Βλέπε καὶ λ. Ἰκόνιον.
κονιορτοῦμαι Κδ 238. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. κορνιακτοῦμαι.
κονταρᾶτος, Κα 291, δ 38.
κονταρέα, Κα 176, στ 504, 510, 585, 632, 688, 745. Ε 941, 1283.
1445, 1540. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ α' τόμου.
κοπανίζω, Ε 1392, 1408 = κτυπῶ. νικῶ κατὰ κράτος.
κόσμια (τά), Κδ 273 = κοσμήματα.
κουβούκλιν (καὶ κουβούκλιον, τό), Κβ 113, 143, 266, δ 269, 271, 396, 408. Ε 416, 480, 583, 826, 1678. Βλέπε καὶ λ. πεντακούβουκλον. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. κουβούκλι.
Κουκουλιθαριῶται, Κη 204.
κουλούκι, Ε 757, 766=νεογνὸν ἄρκτου.
κούρβα Ε 1518, 1577.
κοῦρσος (τό), Κδ 212, στ 291, Ε 26.
κουρτίνα, Ε 529. Βλέπε λ. κορτίνα ἐν Εὑρετηρ α' τόμου.
κουτάλαι (καὶ κουταλέαι, αἱ) Ε 16, 1546.
Κοῦφερ, Κα 292, δ 39.
κρύος, Ε 1680. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετ. α' τόμου λ. κρυοῦ (κρύσταλλον).
κρυφοδακῶ, Ε 1460=δάκνω ὑπούλως, κρυφοδαγκώνω.
κρυφῶς, Ε 344 348=κρυφίως.
κρῶ, Ε 1279, 1289=κτυπῶ.
κυπρίζων, Κδ 911.
κύρις, Κδ 284, Ε 789, 977, 1043, 1048=ὁ αὐθέντης, ὁ πατήρ.
κύρι, Κδ 594, Ε 918, 982, 985 = κλητικὴ προσφώνησις. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
κύρκας, Κβ 132, στ 105, Ε 657, 856, 960, 1549, 1563. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου καὶ ἑρμηνείαν αὐτῆς ἐν ὑποσημ. Α 2943.
Κὺρ Μάγαστροι, Ε 138, 137 ἑξ. Βλέπε ἐν Εὑρετηρ α' τόμου λ. Μάγαστροι καὶ Κὺρ Μάγαστροι.
Κωνσταντῆς, Ε 42, 44. Βλέπε καὶ Κωνσταντῖνος.
Κωνσταντῖνος, Κα 131, 267, Ε 57, 736, 753, 789.

Λ

λαβοῦτον, Ε 627, 833, 858, 1142. Βλέπε καὶ λ. κιθάρα, θαμπούριν καὶ ταμπούριν.
Λάζαρος, Κη 130, Ε 1826.
Λακκοπέτρα, Κβ 101, 140. Βλέπε καὶ λ. Χαλκοπέτριν. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Λευκόπετρα, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 680.
λαλουδίζω, Ε 1061.
λαός, Κστ 480, 495, Ε 890, 950, 958, 1157, 1511=στρατός. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως.
Λέανδρος, Κστ 549, 620, 622, 628. Βλέπε καὶ λ. Λίανδρος.
λένα, Ε 1721=λέαινα.
λευκοτρίβλατον (τό), Κγ 259, δ 921 = ἔνδυμα ἀνάλογον πιθανῶς πρὸς τὸ σημερινὸν γελέκο. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. Α 2263.
Λέος (ἢ Λέων), Ε 1362, 1379, 1417.
Λίανδρος, Ε 1500, 1600. Βλέπε καὶ λ. Λέανδρος.
λιλούδια, Ε 1489.
λογάριν, Ε 995, 1704, 1781 = χρήματα, νομίσματα.
λουρικιασμένος, Ε 945=φορῶν λωρίκιον. Βλέπε λ. λουρίκιν καὶ σχετικὰς παραπομπὰς αὐτόθι.
λουρίκιν (τό), Κστ 556, 585, Ε 41, 278, 280, 343, 432, 1461, 1463, 1491, 1760. Βλέπε καὶ λ. λουρικιασμένος, ἐπιλούρικον, ὑπολούρικον, ὁλολούρικος. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. λωρίκιον καὶ ἑρμηνείαν αὐτῆς ἐν ὑποσημ. Α 3542 ἑξ.
λουρὶν (τὸ), Ε 853.
Λύκαντος, Ε 921, 919 ἑξ. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Λύσκαντος.
λυχνίτης, Ε 1097.

Μ

Μάγαστροι. Βλέπε λ. Κὺρ Μάγαστροι.
Μάγγας, Ε 288. Βλέπε καὶ λ. Μακέ.
μαγκιψ (ἢ μάγκιπας), Κδ 718. Βλέπε λ. μάγκιπος ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ἑρμηνείαν αὐτῆς ἐν ὑποσημ. Α 4168 αὐτόθι.
Μαιακῆ, Ε 507.
Μάιος, Κστ 5, Ε 420.
Μακέ, Ε 537. Βλέπε καὶ λ. Μάγγας.
μαλακίζω, Κα 164, δ 250, Ε 17, 1445, 1540. Βλέπε ἑρμηνείαν λέξεως ἐν ὑποσημ. Ε 17.
μανίκιν, Κστ 158, Ε 1185. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. μανίκια.
Μαξιμού, Κστ 375, 385, 386, 424, 452, 454, 469, 546, 551, 559, 578, 583, 609, 644, 678, 711, 734, 756, 768 ἑξ., 771, 778, 782, η 118, Ε 1552, 1558, 1559, 1584, 1589, 1410, 1416, 1438, 1485, 1486 ἑξ., 1502, 1506, 1518, 1530, 1532, 1539, 1548, 1567, 1568, 1576, 1577, 1584, 1589, 1596, 1601. Βλέπε σχετικὰς ὑποσημειώσεις Κστ 386, 768 ἑξ. καὶ Ε 1486 ἑξ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Μαξιμώ, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3555 ἑξ. καὶ Α 3780 ἑξ. Βλέπε ἐπίσης καὶ λ. Ἀμαζόνες ἐν Εὑρετηρ. ἀμφοτέρων τῶν τόμων.
Μάρθα, Ε 1867.
Μαρία Κγ 177. Βλέπε λ. Θεοτόκος.
Μαρία, Ε 1827.
μασγιδίον (μασγίδιον καὶ μασγίδιν, τὸ), Κα 101, β 83, Ε 107, 247.
μάσσημα, Κδ 379=στομὶς χαλινοῦ.
Μαυρονῖται, Κη 205.
Μαυροχιονῖται Κδ 969.
μαχλάβιν (τὸ), Κστ 7 5. Βλέπε καὶ λ. μοχλόβιν. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. μαχλάμι.
Μαχουμέτης, Ε 165, 247, 285, 564. Βλέπε καὶ λ. Προφήτης.
Μελανθία Κε 68.
Μελιμίτζης, Κστ 427, 472, 479, 490, 503. Βλέπε καὶ λ. Μιλιμίτζις. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. Μελεμέντζης ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3400 αὐτόθι.
Μελλοκοπία (τὰ), Κγ 67. Βλέπε καὶ λ. Μυλοκοπία.
μερέα (ἡ), Ε 137=τὸ μέρος ἢ προέλευσις.
μεσία (ἡ), Κδ 185=ἡ μέση.
μεταβάλλω (καὶ μεταβάλλομαι), Κστ 102, Ε 1296=τέρπω, διασκεδάζω (καὶ τέρπομαι). Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. μεταβολή.
μετασελλίζω, Κδ 232, στ 717=ἀλ-

λάσσω σέλλαν καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἀλλάσσω ἵππον.
μετώπιον, Ε 1493=διακοσμήσεις τῆς περικεφαλαίας, ἐπικέφαλον.
Μεφερκέ, Κε 66. Βλέπε καὶ λ. Μερφεκὲ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
μέφομαι, Ε 1049=μέμφομαι.
μία (εἰς μίαν) Ε 435 = μονομιᾶς, παρευθύς.
μιλλίδιν (τὸ), Ε 1411 = μίλλιον.
Μιλιμίτζις (καὶ Μιλιμίτζης) Ε 1360, 1399, 1409, 1430, 1444, 1500, 1599.
μπροστοκούρβιν (τὸ), Ε 914, 941.
μοναπλούτζικον (τὸ), Ε 1222, 1324 =μὲ μόνον τὸ ἁπλοῦν ραβδί. Πρβλ. σχετικῶς στίχ. Ε 1324 πρὸς Α 3254 καὶ Κστ 315. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. λιτὸν (ραβδί). Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἑρμηνείαν λ. μοναπλᾶ ὑπὸ Φ. Κουκουλέ, ἐν Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδ. Δ' 94.
μονή (ἡ), Κγ 88. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 975 (462) αὐτόθι.
μονοκέρατον, Ε 1661 = μονότοξος (γέφυρα).
μόνω. Βλέπε λ. ὀμόνω.
μόσχος, Κδ 223, 253, στ 39. Ε 1644. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2876 ἑξ. αὐτόθι.
μοῦλα (ἡ), Ε 206 = ἡ ἡμίονος.
Μουρατασίτης, Ε 261.
μουρσῆς (ὁ), Κβ 75. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Ε 261.
μοῦρτος (τὸ), Ε 140.
Μουσελώμ, Ε 146.
Μουσίς, Ε 506. Βλέπε καὶ λ. μουρσῆς, μεθ' ἧς ἴσως ταυτίζεται.
μουσίον (τὸ), Κζ 46. Βλέπε καὶ λ. μουσεῖον ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
μουσιῶ (ἡ μουσιώνω), Κδ 268, 270. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Μουσούρ, Κε 168, 203, 215, 261. Ὄνομα λῃστοῦ.
Μούσουρος, Ε 723. Βλέπε καὶ λ. Μουσούφρις. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Μουσοὺρ (Ἀμηρᾶ, ἤτοι πατρὸς τοῦ Διγενοῦς).
Μουσούφρις, Ε 337. Βλέπε καὶ λ. Μούσουρος.
μουτάτος, Ε 754, 1361. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. μουτάτον (γεράκιν) Ἡ λ. ἑρμηνεύεται ἐν ὑποσημ. Α 1410.
μοχλόβιν (τὸ), Κδ 220. Βλέπε καὶ λ. μαχλάβιν.
Μυλοκοπία, Ε 503. Βλέπε καὶ λ. Μελλοκοπία. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. Μυλοκοπόδιν ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 955. ἑξ.
μύρι (τὸ—τοῦ Μαΐου), Ε 420, 468 = ἡ δρόσος. Πιθανῶς «οἱ ὄμβροι (τοῦ Μαΐου)». Βλέπε σχετικῶς εἰς τὰς προσθήκας ἐν τέλει τοῦ παρόντος τόμου.
μύρος (τὸ ἅγιον—), Ε 551.
Μωσῆς, Κζ 95.

Ν

νεράδα (ἡ), Ε 1653, 1685.
Νικομήδεια, Ε 259.
νίτη (ἡ), Κστ 39 = εἶδος ἀρώματος.

Ξ

ξενοχάραγος Ε 1632.
ξυλαλόη (ἡ), Ε 179, 1643. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2876 ἑξ. αὐτόθι.

Ο

Ὀδυσσεὺς Κδ 260, ζ 88.
ὀλόβηρος Κστ 736. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3454—3455.
ὁλολούρικος, Ε 579. Βλέπε λ. λουρίκιν καὶ παραπομπὰς αὐτόθι.
ὁλοσίδερος, Ε 1233 = φέρων πλήρη σιδηρᾶν πανοπλίαν.
ὁλοχύμευτος, Ε 146. Βλέπε καὶ λ. χυμευτός.
ὁμαλία (ἡ), Ε 691, 694 = ἴσωμα, κάμπος, γήπεδον πάλης.
Ὅμηρος, Κδ 27, Ε 712 ἑξ.
ὀμναίνω, Ε 901. Βλέπε καὶ λ. ὀμόνω καὶ μόνω.

ὀμπροστελίνα (ἡ), Ε 800. Βλέπε καὶ λ. ἐμπροσθελίνα.
ὀμώνω, Ε 412, 851=ὀμνύω. Βλέπε καὶ λ. μόνω καὶ ὀμναίνω.
ὀξέον (καὶ ὀξύ), Κγ 259, δ 919, Ε 1682, 1684. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ὀξύ, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3454 - 3455 αὐτόθι.
Ὀραζαβοῦρον, Ε 246.
ὀρδινιάζομαι, Ε 1370=τακτοποιοῦμαι, ἑτοιμάζομαι.
ὀρυάκιν (τὸ), Ε 673=ρύαξ, κοίτη ποταμοῦ.
οὐράδι (τὸ), Ε 1487 = ἡ οὐρά.
ὄφιων, Ε828. Παρανόησις τοῦ «ὀξέων κλώσας ἔντερα» Πρβλ. καὶ Α 1833 (1244) παραλλαγὴν Τ, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1827 ἑξ αὐτόθι.
ὄψες, Ε 443=χθές.
ὀψίκιον (τὸ), Ε 1063. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 2232 ἑξ. αὐτόθι.

Π

παγαναία (ἡ), Κδ 140. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Παγδᾶ, Ε 568. Βλέπε καὶ λ. Παδὰ καὶ Παπαδά.
παγκόπελος (ἡ), Ε 922, 919 ἑξ. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ α' τόμου.
Παδά, Ε 232. Βλέπε καὶ λ. Παγδᾶ καὶ Παπαδά.
πάλος (ὁ), Κδ 910. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
πανεύμνοστος (καὶ πανεύμνοστη, ἡ) Κδ 823, Ε 843. Βλέπε καὶ λ. εὔνοστος καὶ ἔμνοστος. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. πανεύμνοστος.
Πανθία, Κα 284. Βλέπε καὶ λ. Σπαθία.
παντέχω, Ε 167 = ἀναμένω. Βλέπε καὶ λ. ἀποδοχή.
Παπαδά, Ε 232. Βλέπε λ. Παγδὰ καὶ Παδά,
Παστρά, Ε 233, 232 ἑξ.
παραδεῖσιν, Ε 1626, 1628. Βλέπε καὶ λ. παράδεισος.
παράδεισος, Κζ 9, 13, Ε 552. Βλέπε καὶ λ. παραδεῖσιν. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. παράδεισος.
παραδιαβάζω, Ε 1097 = κάμνω περίπατον, περιπατῶ χάριν ἀναψυχῆς. Βλέπε καὶ λ. περιδιαβάζω.
παραλλαγμένος. Βλέπε λ. παρηλλαγμένος.
παραξεβαίνω, Ε 267 = παρεκκλίνω. Βλέπε λ. ἐξεβαίνω καὶ ἀποξεβαίνω. Βλέπε ὡσαύτως καὶ λ. παρεξεβάλλω.
παραπονῶ, Ε 400, 909, 1191 = λυπῶ τινά, θλίβω, στενοχωρῶ.
Παρασογάρδου, Ε 1671, 1667 ἑξ.
παρδοκυνηγός, Κδ 904.
πάρδος, Ε 1073, 1653.
παρεξεβάλλω, Ε 269=κάμνω τινὰ νὰ παρεκκλίνῃ. Βλέπε καὶ λ. ἐξεβάλλω καὶ παραξεβαίνω.
παρηλλαγμένος (καὶ παραλλαγμένος) Κβ 268, στ 177, Ε 1490, 1492. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
πειρασμένος, Ε 419 = ἐξηρεθισμένος.
πέμματα, Κστ. 38. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
πεντακούβουκλον Κστ 51, ζ 42 ἑξ,
πεπανός, Κα 34 = ὑπερήφανος, ὑπέροχος, ἐξαίσιος.
Πέρα - βίγλα (ἡ), Ε 928. Βλέπε καὶ λ. βίγλα. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. βίγλα καὶ Πέρα - βίγλα.
περιδιαβάζω, Ε 616=κάμνω ἐκδρομὴν ἀναψυχῆς. Βλέπε καὶ λ. παραδιαβάζω.
Πέρνετος, Ε 2 9, 257 ἑξ.
Πέρσαι, Κδ 975 Ε 152, 150 ἑξ., 603.
Περσία, Ε 1669.
περσικός, Ε 150, 266.
Πέτρος (ἅγιος) Ε 1850.
πεύχιν (τό), Ε 1683. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. πεύκιν.
Πηνελόπη, Κζ 87. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
πιλωτόν, Ε 1684=εἶδος καλύμματος κλίνης.
πισταποδίζω, Ε 972, 1254. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ὀπισθαποδίζω.

πιττάκια (τά), Ε 295 = ἐπιστολαί. Βλέπε ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. πιττακόφορος.
ποδέα (ἡ), Κδ 116. 1058, Ε 658, 657 ἑξ.
πολυχρόνια (τά), Ε 1060 = εὐχαὶ τοῦ πλήθους ἀπευθυνόμεναι μεγαλοφώνως πρὸς βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας.
πουλίτζιν, Ε 1693=μικρὸν πτηνόν, πουλάκι.
πραιδεύω, Κδ 42=λεηλατῶ, λαφυραγωγῶ.
πρασινοβούλιν Ε 1684=μὲ πράσινα κυκλικὰ στίγματα, πράσινες βοῦλες.
πρόλοιποι, Ε 1601=οἱ συμμαχηταί, σύντροφοι.
προμαχιών, Ε 1630 = προμαχών.
Προφήτης, Ε 147, 164, 250, 285, 289, 541, 565. Βλέπε καὶ Μαχουμέτης.
πρωταμηρᾶς (καὶ πρωτοαμηρᾶς), 59, 129. Βλέπε καὶ λ. ἀμηρᾶς.
πρωσοστράτωρ (καὶ πρωτοστράτορας), Κδ 375, Ε 522, 796, 797. Βλέπε καὶ λ. στράτωρ.
πτὼξ (ὁ), Κδ 107 =ὁ λαγωός.
πυκνογυρίσματα, Ε 1260=ἀλλεπάλληλοι ἑλιγμοί. Βλέπε καὶ λ. γύρισμα,

Ρ

ραβδέα (ἡ), Κδ 125, στ 259, Ε 44, 1246, 1275, 1276, 1446, 1480 = κτύπημα διὰ ράβδου. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
ραβδοβαστάκιν (τό), Κα 148=θήκη ἐν ᾗ ἐτίθετο τὸ ραβδίον.
Ραχάβ (Ραχᾶς καὶ Ραχέ), Κβ 50, 63, Ε 527, 531. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Ρουχᾶς.
ρέτενα (τά), Ε 77, 962.
ρίζαι (καὶ ρίζες) Κδ 222, Ε 556, 1464. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ρίζαι.
ρογεύω (καὶ ρογεύομαι), Κα 48, Ε 644, 655. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ρόγα.
ρωμαία, Κγ 2,7= ρωμαϊκή, ἑλληνική.
ρωμαϊκός, Ε 150, 266. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Ρωμάϊσσα (καὶ Ρωμαίισσα), Κβ 97, γ 157, Ε 70. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Ρωμαία καὶ Ρωμανῖτις.
Ρωμαῖος, Κα 189, δ 51, Ε 29, 255, 256, 368. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Ρωμανία, Κα 49, 126, 306, 329, β 3, 4, 63, 100, 191, γ 15, 52, 64, 104, 135, 138, 149, 201, 233, 239, 247, δ 40, 1025, ε 81, Ε 134, 198, 204, 292, 344, 362, 399, 544, 548, 552, 577, 731, 1692. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.

Σ

σαλός, Ε 1565=παράφρων, μωρός.
Σαμασάτο, Ε 1320.
Σαμψών, Κβ 200, δ 24, ζ 83.
Σαούλ, Κζ 83.
Σαρακήνικος, Ε 1683.
Σαρακηνός, Κα 152, 155, 184, 216, 222, β 166, Ε 21, 46, 67, 333, 337, 379, 413, 431, 928, 935, 940.
σβερνίς, Κδ 239.
σγόρδος (καὶ σγοῦρδος) Κδ 233, στ 553. Βλέπε καὶ λ. χήτη.
σγοῦρος (καὶ σγουρούτζικος) Κα 33, δ 333, στ 716.
σεβαίνω, Ε 49 =εἰσχωρῶ, ἐπιτίθεμαι. Βλέπε καὶ λ. ἐξεβαίνω.
Σειρῆνες, Κδ 201, ζ 162.
σελλίν (τό), Ε 678. Βλέπε ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. σελλί.
σελλοχάλινον, (τὸ καὶ σελλοχάλινα, τά), Κδ 239, 791, 901, στ 555. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
σκαλόλουρα (τά), Ε 40 =οἱ ἱμάντες τῶν ἀναβολέων καὶ τὰ ἡνία.
σκοτάζω (ἢ σκοτάω), Ε 229.
σκουτάριν (τὸ), Κδ 928, Ε 1251, 1428 = ἀσπίς. Βλέπε καὶ λ. χειροσκουτάριν. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. σκουτάρι καὶ χειροσκουτάριν.
σκουτέλλιν (τό), Ε 1285 = πινάκιον, πιάτο. Παρανόησις ἐνταῦθα.
Σκῦθοι, Κα 29.
σμαραγδός, Ε 1680 =σμαράγδινος.

Σμύρνη, Κα 11, β 76.
σμυρνωμένος, Ε 14.
Σουδάλης, Ε 928
Σουλτᾶνος, Ε 727.
σουσανιασμένος, Ε 432, 945.
σπαθέα, ἡ (καὶ σπαθεά, ἢ σπαθία), Κε 168, στ 219, 321, 687, 760, Ε 1118, 1270, 1558, passim.=κτύπημα διὰ τῆς σπάθης.
σπαθορράβδιν (τὸ), Κδ 378, 645= εἶδος σπάθης.
στανεὸ (καὶ στανέου), Ε 361, 788, 786 ἑξ.
στένωμα (τὸ). Κδ 473=στενὴ διάβασις, πέρασμα.
στερπνά, Κβ 280. Βλέπε καὶ λ. στρεφνά, ὡς καὶ ὑποσημ. Ε 481.
στρατήγισσα, Κβ 26, 31, γ 282, 317, δ 838, 916=ἡ μάμμη τοῦ Διγενοῦς. Κδ 602, 611, 730, 940, Ε 997, 1004, 1015=ἡ πενθερὰ τοῦ Διγενοῦς.
στράτορας, Ε 797. Βλέπε καὶ λ. πρωτοστράτωρ. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, λ. στράτωρ.
στρέμμα (τὸ), Ε 773= εὐστροφία κινήσεων σώματος.
στρεφνά, Ε 481, 915, 1594.
στροινιάζω, Κδ 1062.
συαγρός (ὁ), Ε 648, 1377.
συγχαρίκια (τὰ), Κγ 251, 311. Βλέπε ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. χάρισμα, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1204 ἑξ.
συναυγα, Κδ 408=πρὸς τὴν αὐγήν
συνεπεριγυρίζομαι, Ε 1405=προστοιμάζομαι.
συντυχαίνω, Ε 850, 1203, 1587. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α'. τόμου
συντυχία (ἡ), Κδ 252.
Συρία, Κα 5, 100, 277, 290, 292, β 50, 55, 79, 81, 84, 127, 166, 229, γ 6, δ 21, 39, ε 74, 239, Ε 29, 129, 141, 202, 216, 226, 230, 244, 253, 265, 270, 307, 436, 440, 454, 544, 605, 715, 724, 726, 1073, 1790.
συρτὸς (καὶ συρτόν, τὸ), Κε 167, Ε 1050. Βλέπε λ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1197.
σφοντυλέα, Ε 697. Βλέπε λ. Εὑρετηρ. α' τόμου.
σωληνωτός, Ε 1685.

Τ

ταμπούριν (τὸ), Ε 832. Βλέπε καὶ λ. θαμπούριν, λαβοῦτον καὶ κιθάρα.
ταξιδεύω, Κβ 76, ε 25=ἐκστρατεύω.
ταξίδιν (τὸ), Κα 279, β 80, Ε 1295 =ἐκστρατεία.
Ταρσῖται, Κη 205.
Ταρσός, Κδ 969. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Τέρεντα, Κβ 78, 75. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Τερεντή.
τετρακάμαρον (τὸ), Ε 1662 1660 ἑξ.
τετραλυγισμένος, Ε 1233=ὁ φέρων πανοπλίαν πολύπλοκον καὶ δυνάμενος κατὰ συνέπειαν νὰ ἐκτελῇ ὅλας τὰς ἀναγκαίας κινήσεις εὐχερῶς.
Τεφρικὴ, Βλέπε 'Αφρική.
τζαγγίν (τὸ), Κγ 121.
τζακίσματα (τὰ), Ε 1251=τσακίσματα, θραύσματα.
τζαπώνω (τζαπωμένα), Ε 1488. Βλέπε καὶ λ. ἀργυροτζάπωτα.
τζουκάνα (ἡ), Ε 1035.
τζυκρυάζω, Ε 1520, 1518 ἑξ.
Τήρων, Κα 21, 22. Βλέπε καὶ λ. Θεόδωροι (ἅγιοι).
τουβίν (τὸ), Κδ 226, Ε 1494.
Τοῦρκοι, Κα 45, Ε 728.
τραλλίζομαι, Κστ 227. Βλέπε καὶ λ. ἐντραλλίζομαι. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως λ. δραλῶ.
τρίκλινος (ὁ), Ε 1782. Βλέπε καὶ λ. χαμοτρίκλινος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. τρίκλινον, ὡς καὶ ὑποσημ. Λ 3963 ἑξ.
τριμίλλιον (τὸ), Κε 100. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
τρυπάρια (τὰ), Ε 829.
Τρωγλοδῦται, Κα 46.
Τρῶσις, Κστ 117, 406, η 239. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.

Υ

ὑάκινθος (ὁ), Ε 1079.
ὕγκλα (ἡ), Ε 800. Βλέπε καὶ λ.

κίγκλα. Βλέπε ὡσαύτως ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ἴγγλα.
ὑγκλώνω, Ε 800. Βλέπε καὶ λ. κιγκλώνω.
ὑπεξεβάλλω, Ε 501. Βλέπε καὶ λ. ἐξιβάλλω.
ὑπόληψις (ἡ), Ε 438=ὑποψία. Πρβλ. ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. πρόσληψις.
ὑπολούρικον (τό), Ε 1171, 1264. Βλέπε καὶ λ. ἐπιλούρικον, λουρίκιν, λουρικιασμένος καὶ ὁλολούρικος. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. ἐπιλούριον καὶ λωρίκιον, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1211 ἑξ.
ὑπορρυπίζω, Ε 1195.
ὑπόστεγνος, Ε 774 = οὐχὶ παχύσαρκος ἀλλὰ μᾶλλον λεπτὸς καὶ νευρώδης.
ὑφάπλωμα, Ε 1685 = ἐφάπλωμα.

Φ

φακεόλιν, τὸ (καὶ φακεολίτζιν), Κγ 260, δ 922, στ 737. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. φακιόλι.
φάλαγγα (ἡ) Ε 256.
φάλκων, ὁ (καὶ φαλκωνάριον), κβ 141, 149, δ 906, 905 ἑξ.
φάρας, ὁ (καὶ ἡ φάρα) Κα 161, β 296, γ 327, ε 27, 58, 167, Ε 281, 1276, 1284, 1452, 1546, 1547 = ἵππος. Βλέπε καὶ λ. φαρίν. Βλέπε καὶ λ. φαρίν. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. φάρα.
φαρίν (τό), Κβ 94, 154, γ 22, δ 900, ε 73, Ε 275, 461, 575, 607, 930, 942, 964, 1486, 1759 = ἵππος. Βλέπε καὶ φάρας.
φαυλῶ, Κε 19 (ἀρχ. φαυλίζω) =καταχρίνω, κολάζω.
φέγγος (τό), Κβ 104, δ 372, 405, 407, Ε 296, 297. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
Φιλοπαπποῦς, Κδ 33, στ 122, 215, 222, 283, 296, 332, 364, 390, 423, 430, 447, 456, 479, 509, 548, 558, 592, 620, η 105, Ε 645, 650, 653, 656, 670, 677, 688, 1239, 1243, 1244, 1252, 1288, 1299, 1314, 1329, 1349, 1357, 1361, 1365, 1385, 1390, 1400, 1430, 1442, 141, 1456, 1499, 1506, 1603. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Φιλόπαππος, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 1333 ἑξ.
φιλοτιμία (ἡ), Ε 604=δῶρον.
φιλῶ, Ε 481, 484, 893, 915, 1094, 1165=ἀγαπῶμαι, ἀσπάζομαι (μὲ ἀλληλοπαθῆ σημασίαν).
φισκίνα (ἡ), Ε 1636, 1656, 1678.
φιτυλός, Ε 10. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου.
φλυαροστολίζω, Ε 16 = φλυαρολογῶ.
φοσσάτον (καὶ φουσσᾶτον), Κα 89, 210, 297, 333, 337, γ 69, δ 46, Ε 51, 63, 140, 214, 598, 667, 876, 1293, 1302, 1521, 1522. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. φουσσᾶτα. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. Χρον. Μορέως λ. φουσσᾶτο, φουσσατεύω καὶ φουσσάτευμα.
φύρομαι, Ε 853.

Χ

Χάλεπε, Ε 263, 232 ἑξ.
Χαλκοπέτριν (καὶ Χαλκόπετρον), Ε 321, 332, 426. Βλέπε καὶ λ. Λακκοπέτρα. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Λευκοπέτρα, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 680.
Χαλκουργία, Κε 238, 257. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Χαλκογούρνα καὶ Χοχλακούρα, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 680, καὶ 2757.
Χαμοτρίκλινος (ὁ), Κζ 60.
χανζύρισσα (ἡ), Κβ 82. Βλέπε καὶ λ. χατζιροφαγοῦσα.
χατζιροφαγοῦσα (ἡ), Ε 269. Βλέπε καὶ λ. χανζύρισσα.
χαρζανίζω, Κδ 182. Βλέπε καὶ λ. χαρζανιστοί.
χαρζανιστοί, Κστ 550, Ε 509. Βλέπε λ. καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 3552 (2385).
Χαρζιανή, Κα 6, 56, δ 42. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Χαρσιανή.
Χαρζιανοί, Κη 204. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Χαρσιανῖται.
Χάρος, ὁ (καὶ Χάροντας), Ε 1794, 1795. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. θάνατος, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 4405.
χερίζω, Ε 45, 224.

χεροσκουτάριν. Βλέπε λ. χειροσκουτάριν.
χειροκύμβαλον (τὸ), Κδ 848=εἶδος μουσικοῦ ὀργάνου.
χειροσκουτάριν, τὸ (καὶ χεροσκουτάριν), Κστ 144, 157, 205, Ε 1248. Βλέπε καὶ λ. σκουτάριν. Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. χειροσκουτάριν, καὶ ὑποσημ. Α 3012 ἑξ.
χήτη (ἡ), Ε 1487=ἡ χαίτη. Βλέπε καὶ λ. σγόρδος.
Χίμαιρα, Κζ 89.
χινέα (ἡ), Ε 1487, 1486 (ὑποσημ.) Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. κόκκος, ὡς καὶ ὑποσημ. Α 539.
χιονίς, Κδ 905=εἶδος λευκῶν ἱεράκων τῆς 'Αβασγίας.
Χοσρόης, Κδ 912. Ε 1080.
χοῦμαν (τὸ), Ε 86=χῶμα.
Χρυσοβέργης, Κα 284, (ὑποσημ.). Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. Χρυσοχέρπης.
Χρυσοϊωαννάκης, Κδ 415. Βλέπε καὶ λ. 'Ιωαννάκης καὶ Γιαννάκης.
χρυσοκλιβανιασμένος, Ε 277, 579. Βλέπε καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. χρυσοκλιβανᾶτος.
χρυσόμουσος, Κζ 62 100=μωσαϊκὸν διάχρυσον. Βλέπε καὶ λ. διάχρυσον. Βλέπε καὶ λ. μουσίον καὶ μουσιῶ.
χυμευτάρια, Ε 1075. Βλέπε καὶ χυμευτός.
χυμευτός, Κδ 222, 240, 792, 902, 907, Ε 1492, 1496. Βλέπε καὶ ὑποσημ. Κδ 907. Βλέπε ὡσαύτως λ. χυμευτάρια καὶ ὁλοχύμευτος, ὡς καὶ ἐν Εὑρετηρ. α' τόμου λ. χυμευτὸς καὶ ὑποσημ. Α 1215, Α 2191, Α 2262.
χύνω, Ε 1185, 1468=κινῶ, σείω μεθ' ὁρμῆς.
χωριατικός, Ε 662, 695=χωριστός.

Ψ

ψεματερινός, Ε 546=ψευδής.
ψυχάριν (τὸ), Κδ 719.
ψυχίτζα, Κβ 129, δ 626, 778, 808. 'Επίκλησις τρυφερότητος.

Ω

ὡρίτζα (ἡ), Κδ 542=ὥρα.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΟΜΟΝ

Σελὶς

'Αντὶ Προλόγου ....α'-δ'

Τὰ κείμενα τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους Κρυπτοφέρρης καὶ 'Εσκοριάλ (Εἰσαγωγικὸν ὑπόμνημα).... ε'-ι'

Γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι.......................ια'-ιστ'

Κ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΡΥΠΤΟΦΕΡΡΗΣ 1-126

Κα Λόγος Πρῶτος. 3-14

῞Επαινοι καὶ τρόπαια ἐγκώμιόν τε τοῦ τρισμάκαρος 'Ακρίτου Βασιλείου............... 3

'Ο 'Αμηρᾶς ἀπάγει τὴν κόρην.. 5

Οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης προσέρχονται εἰς τὸν 'Αμηρᾶν....... 7

Μονομαχία 'Αμηρᾶ καὶ Κωνσταντίνου 9

Οἱ ἀδελφοὶ ἐρευνοῦν διὰ τὴν κόρην 11

Γενεαλογία ἀδελφῶν καὶ 'Αμηρᾶ 13

Κβ Λόγος Δεύτερος. Περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ 'Ακρίτου..15-23

'Ο 'Αμηρᾶς χριστιανὸς καὶ ἐπιστολὴ μητρός του............ 17

Μυστικαὶ συννενοήσεις 'Αμηρᾶ καὶ κόρης........................ 19

Τὰ σχέδια τοῦ 'Αμηρᾶ ἀποκαλύπτονται 21

Προετοιμασία καὶ προπομπὴ τοῦ 'Αμηρᾶ 23

Κγ Λόγος Τρίτος. 'Η ἀπὸ Συρίας ὑπόστρεψις μετὰ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ..........24-34

'Αναχώρησις τοῦ 'Αμηρᾶ ἐκ Ρωμανίας......................... 25

Πορεία τοῦ 'Αμηρᾶ καὶ ἄφιξις εἰς Ραχὰβ ("Εδεσσαν).......... 27

'Ο 'Αμηρᾶς συνδιαλέγεται μετὰ τῆς μητρός του................ 29

Σελὶς

'Η μήτηρ τοῦ 'Αμηρᾶ πείθεται νὰ γίνῃ χριστιανή............. 31

'Ο 'Αμηρᾶς φθάνει παρὰ τῇ συζύγῳ του....................... 33

Κδ Λόγος Τέταρτος.........35-72

'Εγκώμιον καὶ γενεαλογία Διγενοῦς.......................... 37

Παιδικὴ ἡλικία Διγενοῦς καὶ πρῶτον κυνήγιον............. 39

Τὸ πρῶτον κυνήγιον τοῦ Διγενοῦς............................. 41

Τὸ παλάτι καὶ ἡ κόρη τοῦ στρατηγοῦ Δούκα............ 45

'Ο ἔρως τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὴν κόρην 47

'Η νυκτερινὴ ἐρωτικὴ συνέντευξις 51

'Η ἀπαγωγὴ τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ 55

Καταδίωξις τοῦ Διγενοῦς καὶ συμπλοκαὶ....................... 57

'Ο Διγενὴς νικητὴς συνομιλεῖ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ......... 59

'Ο Διγενὴς ἀπέρχεται οἴκαδε μετὰ τῆς κόρης................ 61

Χαρμόσυνος ὑποδοχὴ τῶν νέων 63

Τὰ γαμήλια δῶρα καὶ ἡ προὶξ τοῦ Διγενοῦς 65

Γάμος Διγενοῦς καὶ ἔξοδος εἰς τὰς ἄκρας 67

'Επιστολὴ βασιλέως καὶ ἀπάντησις Διγενοῦς 69

'Ο βασιλεὺς ἐπισκέπτεται τὸν Διγενῆ 71

Κε Λόγος Πέμπτος...........73-81

'Ο Διγενὴς συναντᾷ τὴν κόρην τοῦ 'Απλορράβδου...... 75

'Η ἐρωτικὴ περιπέτεια τῆς κόρης τοῦ 'Απλορράβδου........ 77

Σελὶς

'Ο Διγενὴς νικᾷ τοὺς ἐπιδραμόντας λῃστάς 79

Μοιχεία Διγενοῦς μετὰ κόρης 'Απλορράβδου 81

Κστ Λόγος Ἕκτος 82-106

'Η ἐξοχικὴ διαμονὴ τοῦ 'Ακρίτου 83

'Ο Διγενὴς φονεύει τὸν δράκοντα καὶ λέοντα............... 85

'Ο Διγενὴς ἐξολοθρεύει τοὺς ἀπελάτας. 87

Συμπλοκὴ Διγενοῦς μὲ ἀρχηγοὺς ἀπελατῶν................. 89

'Ο Διγενὴς νικᾷ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀπελατῶν................ 91

Σύσκεψις τῶν ἀπελατῶν μετὰ τὴν ἧτταν...................... 93

Βοήθεια τῆς Μαξιμοῦς πρὸς τοὺς ἀπελάτας................ 95

῎Εναρξις τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Διγενοῦς 99

῞Ηττα τῆς Μαξιμοῦς καὶ τῶν ἀπελατῶν 101

Δευτέρα μονομαχία καὶ ἧττα Μαξιμοῦς 105

Κζ Λόγος Ἕβδομος......107-115

'Ο παράδεισος καὶ τὸ παλάτι τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου....... 109

Περιγραφὴ τοῦ παλατίου τοῦ Διγενοῦς 111

Θάνατος τοῦ 'Αμηρᾶ πατρὸς τοῦ Διγενοῦς 113

Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ 'Αμηρᾶ.................................... 115

Κη Λόγος Ὄγδοος τῆς αὐτοῦ τελευτῆς..............116-126

'Η ἀσθένεια τοῦ Διγενοῦς 'Ακρίτου 117

Τελευταία συνομιλία Διγενοῦς καὶ κόρης........................ 119

Θάνατος τῆς κόρης καὶ τοῦ Διγενοῦς 123

Διγενοὺς καὶ κόρης ταφὴ καὶ μυρολόγια 125

Ε ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΣΚΟΡΙΑΛ....127-200

Μονομαχία 'Αμηρᾶ καὶ Κωνσταντίνου 131

Σελὶς

Οἱ ἀδελφοὶ ἐρευνοῦν διὰ τὴν κόρην 135

Γενεαλογία ἀδελφῶν καὶ 'Αμηρᾶ 137

'Ο 'Αμηρᾶς βαπτισθεὶς νυμφεύεται τὴν κόρην 139

'Επιστολὴ τῆς μητρὸς τοῦ 'Αμηρᾶ.................................. 141

Τὰ σχέδια τοῦ 'Αμηρᾶ ἀποκαλύπτονται 145

Παράπονα τοῦ 'Αμηρᾶ πρὸς τὴν κόρην 147

Συνδιαλαγὴ καὶ ἀναχώρησις τοῦ 'Αμηρᾶ 149

῎Αφιξις 'Αμηρᾶ εἰς κάστρον Ραχᾶς ("Εδεσσαν) 151

'Επιστροφὴ 'Αμηρᾶ. Παιδικὴ ἡλικία Διγενοῦς 153

'Ο Διγενὴς εἰς τὸ ἄντρον τῶν ἀπελατῶν 155

Προοίμιον περὶ τοῦ Διγενοῦς.. 157

Τὸ πρῶτον κυνήγιον τοῦ Διγενοῦς 159

'Επιστροφὴ ἐκ τοῦ κυνηγίου.. 161

'Ο ἔρως τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὴν κόρην 163

'Η νυκτερινὴ ἐρωτικὴ συνέντευξις 165

'Η ἀπαγωγὴ τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ 167

Καταδίωξις τοῦ Διγενοῦς καὶ συμπλοκαὶ 169

'Ο Διγενὴς ἀπέρχεται οἴκαδε μετὰ τῆς κόρης................... 171

'Η συνάντησις τοῦ δράκοντος εἰς τὴν ἐξοχὴν... 173

'Ο Διγενὴς φονεύει τὸν δράκοντα καὶ τὸν λέοντα............. 175

'Ο Διγενὴς ἐξολοθρεύει τοὺς ἀπελάτας.... 177

'Ο Διγενὴς νικᾷ τοὺς 'Αρχηγοὺς τῶν ἀπελατῶν 179

Σύσκεψις τῶν ἀπελατῶν μετὰ τὴν ἧτταν....................... 181

Βοήθεια τῆς Μαξιμοῦς πρὸς τοὺς ἀπελάτας....................... 183

῎Εναρξις τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Διγενοῦς 185

'Εμφάνισις τῆς Μαξιμοῦς........ 187

῞Ηττα τῆς Μαξιμοῦς καὶ μοιχεία 189

'Ο παράδεισος τοῦ Διγενοῦς ἐν τῷ Εὐφράτῃ....................... 191

Σελίς

Τὸ παλάτιον καὶ ὁ τάφος τοῦ Διγενοῦς 193
Ὁ τάφος τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτου. 195

Σελ.

Ὁ Διγενὴς θνήσκων διηγεῖται τὰ κατορθώματά του.......... 197
Τελευταία συνομιλία Διγενοῦς καὶ κόρης........................ 199

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Δ ΕΚΛΟΓΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ........................203 253

Προεισαγωγικὸν σημείωμα περὶ τῶν δημωδῶν ἀσμάτων τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου..........205-206
α') Ἡ ἀντρειωμένη λυγερή.... 207
β') Κάποια ἐμήρισσα............ 207
γ') Τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ........ 208
δ') Τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου 210
ε') Τοῦ Ἀρμούρη.................. 213
στ') Τοῦ Προσφύρη.............. 217
ζ') Ὁ Ξάντινον 220
η') Τῆς Λιογέννητης............ 221
θ') Τοῦ Χαρζανῆ.................. 225
ι') Τοῦ Χαρζανῆ (Παραλλαγὴ Κορσικῆς) 227
ια') Ἡ ἀπαγωγὴ τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ........................ 229
ιβ') Ἡ κόρη τοῦ Λεβάντη τοῦ βασιλέα........................ 231
ιγ') Τῆ Γιανν' ὁ γάμος... 235
ιδ') Ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτη 236
ιε') Ἡ ἁρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀκρίτη (Παραλλαγὴ Πόντου) 237
ιστ') Κάλεσμα κάνει ὁ βασιλιᾶς 239
ιζ') Τὸ θεριό........................ 240
ιη') Τὸ φίδι..................... 240
ιθ') Ὁ δράκος....................... 241
κ') Φίλοι καλῶς ὡρίσατε....... 241
κα') Διγενῆ καὶ Χάρωνος πάλη 242
κβ') Ὁ Χάρος μαῦρα φόρησεν 244
κγ') Ὁ Μαυροϊδὴς κι' ὁ Χάρος 247
κδ') Ἀκρίτας κάστρον ἔκτιζεν 248
κε') Ἀκρίτας κάστρον ἔχτισε (Παραλλαγὴ Σινασσοῦ).. 250
κστ') Τρίτη γεννήθ' ὁ Διγενὴς 250
κζ') Ὁ Διγενὴς στὸ σιδερὸ κρεββάτι 250
κη') Ὁ Διγενὴς καὶ ἡ καλή του. 252
κθ') Νά 'χεν ἡ γῆ πατήματα.. 252
λ') Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ...... 253

Ε Η ΣΛΑΥΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΕΠΟΥΣ. 255

Σύντομος Εἰσαγωγὴ περὶ τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτ. ἔπους.257-261
Γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν κειμένων τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς 262

Κείμενον Σα 263 278

Περὶ τοῦ θάρρους, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ πανωραιοτάτου Διγενῆ 263
Οἱ ἀδελφοὶ ἐρευνοῦν διὰ τὴν κόρην 265
Ὁ Ἀμηρᾶς ἡττᾶται ἐν μονομαχίᾳ........................ 267
Συμφωνίαι τῶν ἀδελφῶν τῆς κόρης μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ 269
Γάμος τοῦ Ἀμηρᾶ καὶ γέννησις τοῦ Διγενοῦς 271
Τὸ πρῶτον κυνήγιον τοῦ Διγενοῦς........................ 273
Ἧττα τῆς Μαξιμοῦς καὶ τοῦ Φιλοπαπποῦ 275
Ἡ ὡραία κόρη τοῦ Στρατηγοῦ 277

Κείμενον Σβ................279-292

Τὸ πρῶτον κυνήγιον τοῦ Διγενοῦς........................ 281
Ὁ ἔρως τοῦ Διγενοῦς πρὸς τὴν κόρην τοῦ Στρατηγοῦ.......... 283
Ἡ ἀπαγωγὴ τῆς κόρης τοῦ Στρατηγοῦ 285
Ὁ Διγενὴς νικητὴς συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ.......... 287
Ὁ γάμος τοῦ Διγενοῦς μετὰ τῆς κόρης 289
Ἐπιστολὴ τοῦ Βασιλέως περὶ συναντεύξεως 291

Β'. ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

1) Εἶχεν ἤδη ἀποπερατωθῆ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος τόμου, ὅτε κατώρθωσα ν' ἀνεύρω ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἐλάχιστα λόγῳ τῶν πολεμικῶν γεγονότων κυκλοφορήσαντος ἐν Ἑλλάδι XIV τόμου τοῦ περιοδικοῦ Byzantion (1939, τεῦχος α'), καὶ νὰ λάβω γνῶσιν τῆς ἐν αὐτῷ περιεχομένης μελέτης ὑπὸ H. Grégoire καὶ M. Letocart, Trente-cinq corrections au texte de Digênis, διὰ τῆς ὁποίας προτείνονται διάφοροι διορθώσεις καὶ τινες ἑρμηνεῖαι εἰς τὸ κείμενον Escorial.

Τινὲς τῶν ἐν λόγῳ διορθώσεων καὶ ἑρμηνειῶν μὲ εὑρίσκουν ἀπολύτως σύμφωνον, συνέπεσε δὲ μάλιστα νὰ τὰς ἐπιχειρήσω καὶ ἐγὼ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα πολὺ πρὶν ἢ λάβω γνῶσιν τῆς σχετικῆς μελέτης, ὡς φαίνεται εἰς τὰς οἰκείας θέσεις τοῦ κειμένου. Πρόκειται περὶ τῶν διορθώσεων εἰς τοὺς στίχους E 298 καὶ E 1574, καθὼς καὶ τῶν ἑρμηνειῶν τῶν στίχων E 361 καὶ E 481.

Δέχομαι ἐπίσης ἄνευ ἐπιφυλάξεων καὶ τὰς κάτωθι διορθώσεις ἢ ἑρμηνείας, ὧν ὅμως ἡ σημασία εἶναι ἐντελῶς δευτερεύουσα.

E 166 οὔτε μιλίαν τῆς εἶπα=οὔτε μὲ λόγια ἤσκησα βίαν τινα.

E 202 καὶ τοὺς ἄλλους ἀπηλόγιασε. Τὰ ῥῆμα ἐπιλογιάζω (=ἀπηλογιάζω, ἀπολύω, πρβλ. Χρον. Μορ. 2968) ἀπαντᾷ διαλεκτικῶς καὶ σήμερον.

E 790 καὶ λέοντα τοῦ ἐδείξασιν, διὰ νὰ τὸν δοκιμάσουν. Καὶ κατ' ἀναλογίαν ἐπίσης τὴν διόρθωσιν ἐν E 1269 διὰ νὰ τὸν δοκιμάσω.

E 857 ὡς ὀκνηρὸν καὶ ῥάθυμον πάντα νὰ σὲ ὀνειδίζω.

Τοιούτου εἴδους διορθώσεις χάριν τοῦ μέτρου ἢ δευτερευούσης σημασίας θὰ ἠδύναντο νὰ γίνουν ἄπειροι, ἀλλὰ τὰς ἀπέφυγα γενικῶς διὰ νὰ μὴν ἀλλοιώσω ἀσκόπως καὶ ἀνωφελῶς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κειμένου.

Συμφωνῶ ἐπίσης, ἀλλ' ὄχι πάντοτε χωρὶς ἐπιφυλάξεις τινάς, ὡς πρὸς τὰς κάτωθι διορθώσεις:

E 69 κἂν ψηλαφᾶτε οἱ ἄρχοντες ὡς δι' ἄγαμον κοράσιν.

E 420+E 468 τὰ δάκρυά του ἐκατέβαιναν ὡς ὄμβροι τοῦ Μαΐου. Διατηρῶ «Μαΐου», διότι κατὰ τὰς λαϊκὰς ἀντιλήψεις καὶ ὁ Μάϊος ἐπίσης θεωρεῖται ὡς μὴν καθ' ὃν αἱ βροχαὶ δὲν λείπουν. Πρβλ. τὰς παροιμίας: Στὸν καταραμένο τόπο τὸ Μάη τὸ μῆνα βρέχει. Ὀντά πρεπε δὲν ἔβρεχε κι' ὁ Μάης χαλαζώνει. Τὸ Μάη βρέχει, ἂν βρέξῃ κι' ὁ Γεννάρης κλπ.

E 763 αἱ ὁ Διγενής, ὡς τὸ ἤκουσεν, μὲ τὸ καμηλαυκίτζιν. Ὑποθέτω ὅμως ὅτι ἡ παρανόησις «μὲ τὰ καλ'τζιά του» δὲν ὀφείλεται εἰς τὸν διασκευαστὴν τοῦ κειμένου E, ἀλλ' εἰς τὸν συντάκτην τῆς λαϊκῆς διασκευῆς Ω, ὁπόθεν ἔφθασε καὶ μέχρι τοῦ χειρογράφου Escorial. Βλέπε σχετικῶς ἰδικόν μου στέμμα ἐν σελ. λστ' τοῦ α' τόμου.

E 1102 καὶ πάλιν μὲ ἀνέδειξεν οὐρὰν τὴν δρακοντέαν. Δέχομαι τὴν διόρθωσιν μὲ μεγάλας ἐπιφυλάξεις. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. αὐτόθι.

E 1494 τουβία ὀξυκάστορα μὲ τὸ μαργαριτάριν. Ὀξυκάστορα δὲν σημαίνει «χρώματος καστορίου σκούρου», ὡς πιστεύουν οἱ ἑρμηνευταὶ τῆς ἐν προκειμένῳ μελέτης, ἀλλὰ τοὐναντίον πρόκειται περὶ τουβίων ἐκ καστορίου χρώματος ὀξέος, ἤτοι ἐρυθροειδοῦς. Τοῦτο εἶναι φανερὸν καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν ἰδίων προτεινομένου παραδείγματος: «ὀξυκάμουχα», ἤτοι ἐκ καμουχᾶ, (εἴδους ὑφάσματος) χρώματος ὀξέος. Πρβλ. καὶ ἐν E 1682: ὀξὺν μετάξιν.

E 1635 καὶ ἀρδεύει τὸν παράδεισον καὶ ὅλον τὸν ἀνατρέχει.

E 1671 καὶ τέχνη τῇ βασιλικῇ παρὰ τοὺς Πασαργάδου. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. E 1667 ἑξ.

E 1818-19 καὶ μητέραν τὴν ἄχραντον Παρθένον ἀπειργάσω καὶ γεννηθεὶς ἀρρεύστως. Δὲν δέχομαι ὅμως τὴν προτεινομένην διόρθωσιν τοῦ δευτέρου στίχου E 1819: καὶ γεννηθεὶς ἀρρήτως.

Δὲν εὑρίσκω ἱκανοποιητικὰς τὰς κάτωθι προτεινομένας διορθώσεις:

E 71 διέλθετε τὸ ἀνήφορον (εὑρήσετε) ρυάκιν. Προτιμῶ τὸν στίχ. Κα 223. Βλέπε σχετικῶς ἐν E 71 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι.

E 90 τὸν ἥλιον ἐντυγχάνοντες μετὰ πολλῶν δακρύων. Τὸ ρῆμα ἐντυγχάνω, καθὼς καὶ τὸ συνώνυμον αὐτοῦ συντυγχάνω σημαίνουν συνδιαλέγομαι ἢ συνομιλῶ ὡς ἴσος πρὸς ἴσον καὶ οὐχὶ ἱκετεύω. Βλέπε καὶ ὑποσημ. E 90.

E 140 τὸν κύριν μας ἐξώρισαν διὰ μούρτικα φουσσάτα. Βλέπε καὶ ὑποσημ. E 140.

E 510 καὶ τὰς τέντας εὑρήκαμεν σκηνοπηγμένας ὅλας.

E 511 καὶ ὁ κορνιακτὸς ἐτύλωνεν τὸν οὐρανὸν ἐπάνω, ὡς καὶ ἐν

E 1119 καὶ ὁ κορνιακτὸς τοῦ δράκοντος ἐτύλωσεν ἀπάνω. Εἶναι ἀσυγκρίτως προτιμότεραι αἱ διορθώσεις μου, περὶ ὧν βλέπε ὑποσημειώσεις εἰς τὰς οἰκείας θέσεις.

Τέλος ἀποκλείονται ἐντελῶς αἱ κατωτέρω διορθώσεις καὶ ἑρμηνεῖαι:

E 370 τοὺς ἄνδρας κτείνει μάχαιρα τὰ δὲ κοράσια ὀνείδη. Βλέπε καὶ σχετικὰς παραπομπὰς ἐν ὑποσημ. E 370.

E 619 Ἐδὰ ἂς ἀφηγήσωμεν περιττὰς (περισσὰς) ἀνδρείας του. Πρόκειται ἀναμφισβητήτως περὶ τῶν παιδικῶν κατορθωμάτων τοῦ Διγενοῦς (ἀμωρίαι). Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. E 619. Τοῦτο διαπιστοῦται σαφῶς καὶ ἐκ τῆς συνεχείας, ἥτις εἶναι ἐν E 742 ἑξ. Καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου, τοῦ Ἀρμούρη ἢ ὁ Προσφύρης ὀνομάζεται «μωρόν», «παιδίν», «μικρὸν καὶ ἀνέλικον». Βλέπε σχετικῶς ἐν σελ. 211, στίχ. 14, 16, 19, 34, 44, 46 καὶ 50. σελ. 213, στίχ. 4, 8, 15, σελ. 217, στίχ. 10 κλπ.

E 631 εὗρε καὶ καλάμιν καὶ νεκρὸς ἦτον ἀπέσω λέων. Τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν ἄλλων κειμένων A 1585 (1047) καὶ Π 347, 36 σημειοῦν «ανεροκάλαμον».

E 633 καὶ ὁ λέων εἶχεν γροθέαν ἐξηστρεπτὴν ἀπὸ τοῦ Γιαννακῆ τὰ χέρια. Οὔτε ἡ ἑρμηνεία τῆς λέξεως «ἐξηστρεπτή» (=αἰφνιδία), οὔτε ἡ ἐτυμολογία ἐκ τοῦ ἐξαστράπτω εἶναι ἀκριβεῖς ἐν προκειμένῳ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. E 633. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ προκειμένου περὶ τοῦ στίχ. E 1271.

E 740 μόνος τὸν ὑπεραύγασεν διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του.

E 786 βουβάλαν ἐπεκάθετο ἀπὸ τὰ ὠτία της ὡς τὸ οὐράδιν. Καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ γένους τοῦ βουβάλου εἰς βουβάλαν ἡ ἐξωφρενικότης τῆς εἰδήσεως δὲν ἐξουδετεροῦται. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. E 786.

E 910 ἅμα σὲ βλέπω μάτια μου, βλέπω τ' ἀσκανδάλιστόν σου. Ἡ διόρθωσις εἶναι ἀτυχεστάτη. Πρβλ. ἀπεναντίας τὴν διόρθωσίν μου γενομένην κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν στίχ. A 1986 καὶ Κδ 652. Πρβλ. καὶ Π 357, 3-4, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. E 910.

E 1233 καὶ ἦσαν ὁλοσίδεροι καὶ πετροκαταλύται. Ἡ διόρθωσις εἶναι αὐθαίρετος καὶ ἀνεπαρκής.

E 1116-17 τὴν πολυπόθητήν μου ἐπέζευσα, κάτω τὴν ἀπογέρνω καὶ τὸ σπαθίν μου ἐξέσυρα κατὰ τοῦ ἀποπτύστου. Ἡ διόρθωσις εἶναι ἐντελῶς αὐθαίρετος. Πρβλ. εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τὴν ἰδικήν μου διόρθωσιν, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. E 1116.

E 1120 Καὶ τὸ κοράσιον ἐγέλασεν, μεγάλως τὸ ἀποδέχθην. Ἡ ἑρμηνεία: «Ἡ κόρη ἐγέλασε καὶ ἐγὼ ἐπεδοκίμασα μεγαλοφώνως» δὲν εἶναι ὀρθή, καθόσον τὸ «ἀποδέχθην»=«ἀποδέχθη». Εὐφωνικὸν ν εὑρηται συχνάκις καὶ εἰς

τὸ γ' ἑνικόν. Πρβλ. E 350 «Ὁ Ἀμηρᾶς πολλὰ τοὺς ἐφοβήθην, E 351 «οὐδὲν τοὺς ἀπεκρίθην» κλπ. κλπ. Ἡ ἔννοια ἐνταῦθα ἔχει ὡς ἑξῆς: «Μετὰ τὸ κατόρθωμά μου μὲ τὸν φόνον τοῦ δράκοντος, ὁπού ὁ οὐρανὸς ἐγέμισε κορνιακτόν, ἡ κόρη ἐγέλασε καὶ ἐπεδοκίμασε μεγάλως τὸ ἀνδραγάθημά μου».

E 1202 καὶ ὁ ἄλλος τὸ γένειον ἐπέκεινα στεφανώνη. Βλέπε σχετικῶς ταυτάριθμ. ὑποσημ. εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τοῦ κειμένου.

E 1234 καὶ εἶχαν ἅρματα καλὰ ἱππάρια ἀφυρωμένα. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ «ἀφυρωμένα»=καθαρόαιμα ἀποκλείεται ἐντελῶς. Πρόκειται ἀπ' ἐναντίας περὶ τῆς λέξεως «ἀφιρός», περὶ ἧς βλέπε ἐν Χρον. Μορ. 3012, 3065, 3098 κλπ. Πρβλ. καὶ ἐν τῷ Εὑρετηρίῳ σελ. 374 αὐτόθι λέξιν «ἀφίρωσις» καὶ τὸ ρῆμα «ἀφιρώνω».

E 1512 ὥσπερ πετρίτης ἄχρονος, ὅταν ἐμπῇ εἰς κυνήγιν. Πετρίτης ἡ ἱέραξ κάτω τοῦ ἑνὸς ἔτους ἦτο ἀκόμη ἐντελῶς ἀνίκανος νὰ κυνηγήσῃ. Καλῶς ἔχει λοιπὸν τὸ «ἄχρωμος», τὸ ὁποῖον ἄλλως τε συμφωνεῖ καὶ πρὸς ἄλλα χωρία τῶν λοιπῶν κειμένων. Πρβλ. σχετικῶς ἐν A 1217 (698): καὶ ὡς γεράκιον ἄχρωμον ἔφθασεν εἰς τὸ κάστρον.

E 1611 τὸ ὄνομάν του πολλὰ ἐξήκουστο εἰς ὅλον γὰρ τὸν κόσμον. Προτιμότερον εἶναι νὰ μείνῃ τὸ «ἐξηγοῦντο», τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ συχνότατα καὶ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα: ἐξήγησιν κρατῶ, ξηᾶται κλπ.=συζητῶ, ὁμιλῶ περί. Βλέπε σχετικῶς ᾄσματα Δ-ια') καὶ Δ-ιβ') σελ. 229 στίχ. 2, 3, 4 καὶ σελ. 231 στίχ. 12, 13 καὶ 25 τοῦ παρόντος τόμου.

E 1634 καὶ ὑπέκλυσε τὰ τέσσαρα τοῦ πλατάνου κλωνάρια. Πρόκειται ἐνταῦθα οὐχὶ περὶ τοῦ ἐν E 1633 δένδρου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἐντελῶς συμπτωματικῶς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰ κλωνάρια (παραποτάμους) τοῦ ὁποίου ὁ Διγενὴς κατεσκεύασε ὑδροφράκτας καὶ ἄλλα ἀρδευτικὰ ἔργα. Πρβλ. σχετικῶς στίχους E 1622, E 1627 ἑξ., βλέπε δὲ καὶ τὰς ἐν ὑποσημ. E 1627 ἀναφερομένας παραπομπάς μου.

E 1802 τῆς χωρισιᾶς τὸν καύσωνα οὐ δύναμαι ὑπομένειν. Δὲν εἶναι φυσικὸν ὁ ἑτοιμοθάνατος νὰ λέγῃ ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ τὴν πικρίαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Αὐτὸς πεθαίνει πού πεθαίνει καὶ πάει καλιά του, χωρὶς νὰ ἔχῃ τόσην ἐνεργὸν ἀντίδρασιν ὥστε νὰ διαμαρτύρεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀπεναντίας οἱ ἐναπομένοντες ἐν ζωῇ οἰκεῖοι εἶναι ἀπαρηγόρητοι καὶ ἐκδηλώνουν τοιαύτας σκέψεις καὶ αἰσθήματα. Συνηθέστερον ὅμως ἡ χήρα μὴ ἀντέχουσα εἰς τὴν στέρησιν τοῦ μακαρίτου ὑπανδρεύεται ἐκ νέου. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Διγενὴς ἐνταῦθα, συμφωνοῦν δὲ καὶ τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῶν λοιπῶν διασκευῶν. Πρβλ. A 4538: καὶ γὰρ χηρείας καύσωνα οὐ δύνασαι κρατῆσαι. Πρβλ. ὡσαύτως στίχ. Κη 136 καὶ Π 408, 35.

* * *

2) Ἐν σελ. 213 εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ᾄσματος Δ-ε') Τοῦ Ἀρμούρη δέον νὰ προστεθῶσι τὰ ἑξῆς: Τὸ ᾆσμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον διέσωσεν ἡ γραπτὴ παράδοσις, ἐπιστεύετο ὅτι εἶχε παύσει νὰ ζῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Ἤδη διαπιστοῦται τὸ ἐναντίον χάρις εἰς τὰς ἐρεύνας τῆς H. Lüdeke ἐν Κύπρῳ, ἔνθα ᾄδονται ἀκόμη καὶ σήμερον παραλλαγαὶ τοῦ ἐπυλλίου, ἐν συμφυρμῷ μετὰ τοῦ ᾄσματος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου. Ἄλλαι παραλλαγαὶ τοῦ ᾄσματος τούτου διεσώθησαν ἐπίσης καὶ ἐν Καρπάθῳ. Βλέπε σχετικῶς ἐν M. Μιχαηλίδη Νουάρου, Καρπαθιακὰ μνημεῖα. A' Δημοτικὰ τραγούδια Καρπάθου, Ἀθῆναι 1928, σελ. 56-58, ᾄσματα ὑπ' ἀριθ. 11α Ὁ Καλομοίρης καὶ ὁ Σαρακηνός, 11β Παραλλαγή, ὡς καὶ παραλλαγὴν τοῦ ᾄσματος 11β αὐτόθι. Βλέπε ὡσαύτως μελέτην H. Grégoire, Nouvelles chansons épiques des IXe et Xe siècles ἐν Byzantion XIV σελ. 235-263, ὡς καὶ προγενέστερον σχετικὸν σημείωμα S. Baud-Bovy, Note sur l' épopée-byzantine, ἐν Byzantion XIII, σελ. 249-251.

* * *

3) Εἰς τὴν Βιβλιογραφίαν τοῦ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου (σελ. λθ'-μθ') δέον νὰ προστεθῶσιν αἱ ἀκόλουθοι συμπληρωματικαὶ πληροφορίαι, ἢ τὰ ἑπόμενα ἔργα εἰς τὰς οἰκείας θέσεις καὶ κατ' αὔξοντα ἀριθμὸν τίτλου:

—Τίτλ. 8) Εἰς τὰς διορθώσεις τοῦ κειμένου 'Εσκοριὰλ νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐργασία H. Grégoire καὶ M. Letocart, Trente cinq corrections au texte de Digénis selon l'Escorialensis, ἐν Byzantion XIV (1939), σελ. 211-226.

—12β) N. Adonz, Le fonds historique de l'épopée byzantine de Digénis Akritas, ἐν Byzantinische Zeitschrift 29 (1929) σελ. 224 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Byzantion V, σελ. 346.

—Τίτλ. 17) L' Amazone Maximo. Νὰ προστεθῇ ἐν τέλει τοῦ τίτλου Βλέπε ὡσαύτως καὶ ἐν Byzantion XI (1936), σελ. 607-610.

—17β) H. Grégoire, Le Sultanat d'Iconium dans l'épopée byzantine, ἐν Byzantion IX (1934), σελ. 361-365. Ὁ συγγραφεὺς ἀντικρούει κυρίως τὰς ὑπὸ τοῦ 'Αντ. Χατζῆ διατυπουμένας ἀπόψεις ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ τελευταίου τούτου: «Εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου 'Ακριτηΐδα», καὶ δὴ τὰ περὶ τέλους πρὸς τὸ 'Ικόνιον, περὶ ὧν βλέπε ἐν Κδ 1043 καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ. αὐτόθι. Βλέπε σχετικῶς καὶ κατωτέρω τίτλους 27β) καὶ 27γ).

—24β) S. Impellizzeri, Il Digenis Akritas. L'epopea di Bizanzio. Φλωρεντία 1940. Ἔργον ἀξιολόγου ἐνδιαφέροντος. Παρέχεται ἐν αὐτῷ καὶ ἡ μετάφρασις ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου τῆς Κρυπτοφέρρης εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Βλέπε σχετικῶς καὶ κρίσεις ἐν Byz. Zeitschrift 41 (1941) σελ. 188-191.

—26β) J. Psichari, A propos de Digénis Akritas. Πραγματεία δημοσιευθεῖσα ἐν Revue de l'Histoire des Réligions 1928 ὡς συνέχεια τῆς μελέτης La ballade de Lénore en Grèce, περὶ ἧς βλέπε τίτλ. 109). Ἡ ἐν λόγῳ πραγματεία εὕρηται ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ J. Psichari, Quelques travaux de Linguistique et de Littérature helléniques, Τόμος α', Παρίσιοι 1930, σελ. 41-45.

—27β) 'Αντ. Χατζῆ, Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης καὶ 'Ακριτηΐς, ἐν Byzantinisch-neugriechisbhe Jahrbücher 'Αθῆναι 9 (1931), σελ. 256-292.

—27γ) 'Αντ. Χατζῆ, Εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου 'Ακριτηΐδα, ἐν Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 'Αθῆναι 10, (1933) σελ. 369-397.

—Τίτλ. 32) Ψευδοκαλλισθένης. Ἐν τέλει τοῦ τίτλου νὰ προστεθῶσι τὰ ἑξῆς: Τοῦ Ψευδοκαλλισθένους ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἐκδόσεις· α') Pseudocallisthenes, nach der Leidener handschrift; herausgegeben von Heinrich Meusel. Λειψία 1871 (Teubner). β') Historia Alexandri Magni (Pseudo-Callisthenes) Recensio Vetusta. Edidit Guilelmus Kroll. Βερολῖνον 1926 (Weidmann).

—60α) N. Βέη, Οἱ 'Ακριτικοὶ θρῦλοι εἰς τοὺς Μωαμεθανικοὺς λαοὺς τῆς 'Ασίας. Σημείωμα ἐν τῷ Περιοδικῷ «Παναθήναια», τόμ. Α' (1905), σελ. 123-124.

—60β) M. Canard, Delhemma. Epopeé arabe des guerres arabo-byzantines. 'Εν Byzantion X (1935), σελ. 283-290. Πραγματεία ἐν τῇ ὁποίᾳ παρέχεται λεπτομερὴς ἀνάλυσις τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Delhemma» κοινῶς γνωστοῦ ἀραβικοῦ ἔπους, οὗτινος τὸ ἐπίσημον ὄνομα εἶναι· «Βίος τῆς 'Εμιρίσσης "Αβδ-ἔλ-Βαχάμπ, τοῦ 'Εμίρου 'Αμποὺ Μωχαμὲδ-ἔλ-Μπαττάλ, τοῦ ἄρχοντος τῆς ἁμαρτίας 'Οκμπὰ καὶ τοῦ πονηροῦ Σουμανδρί, ἤτοι Μεγάλη Ἱστορία τῶν 'Αράβων 'Ομνυαδῶν καὶ 'Αββασιδῶν Χαλιφῶν». 'Αποτελούμενον ἐκ τόμων ἑπτὰ καὶ σελίδων ὑπερπεντακισχιλίων (ἔκδοσις Καΐρου) τὸ ἐν λόγῳ ἔργον εἶναι μία τῶν ἀραβικῶν διατυπώσεων τοῦ ἔπους τοῦ Σαΐδ

Βαττάλ, ὁπόθεν ἐπήγασε τὸ ὁμώνυμον τουρκικὸν ἔπος, καθὼς καὶ ἡ 'Ιστορία τοῦ 'Ομὰρ-ἂλ-Νουμὰν τῆς Χαλιμᾶς. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. κγ' καὶ ὑποσημ. 39 αὐτόθι ὡς καὶ ἐν Βιβλιογραφίᾳ αὐτόθι σελ. μα', τίτλ. 23), σελ. μδ'-με' τίτλους 56-57) καὶ 60-65), ἰδιαίτατα δὲ τοὺς τίτλους 60) καὶ 62), καθὼς καὶ τὰς ὑποσημειώσεις Α 90 καὶ Α 1286.

—64β) H. Grégoire, Héros épiques méconnus. 'Εν Annuaire de l'Institut de philologie et d'Histoire orientales (Université de Bruxelles) τόμος β' 1933-34 Mélanges Bidez, σελ. 451-463. Πραγματεύεται περὶ τῆς 'Ιστορίας τοῦ 'Ομὰρ-ἂλ-Νουμὰν καὶ Σαρκάν, τοὺς ὁποίους συσχετίζει πρὸς τὸν 'Ομὰρ ('Αμβρῶν) καὶ τὸν Χαρζανῆν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Γενικῇ Εἰσαγωγῇ σελ. ιθ', ὡς καὶ ἐν Α 90 ἑξ., Α 310 ἑξ. καὶ ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐν Byzantion IX (1934), σελ. 420-428.

—76β) A. A. Vasiliev, Byzance et les Arabes. Νέα ἔκδοσις ὑπὸ H. Grégoire καὶ M. Canard, ἀποτελουμένη ἀπὸ τρεῖς τόμους· α') La dynastie d'Amorium (820-867) β') La dynastie Macedonienne (867-959). γ') Die Ostgrenze des Byzant. Reiches von 363-1071. Βρυξέλλαι 1939 (Corpus Bruxellense Historiae Byzantinae).

—76γ) Ch. Diehl, Histoire du Moyen Age, τόμος γ': Le Monde oriental de 395 à 1081. Παρίσιοι 1936.

—81β) Jean Psichari, Essai de grammaire historique néo-grecque, τόμοι α' καὶ β'. Παρίσιοι 1886-1889. Παρέχονται πληροφορίαι περὶ τῶν νεοελλ. ἐπῶν καὶ γίνεται μνεία τοῦ 'Ακριτ. ἔπους.

—Τίτλ. 109) J. Psichari, La ballade de Lénore en Grèce. Εἰς τὸ τέλος τοῦ τίτλου νὰ προστεθῶσι τὰ ἑξῆς: Ἡ ἀνωτέρω πραγματεία εὕρηται ὡσαύτως ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ J. Psichari, Quelques travaux de linguistique, de Philologie et de Littérature helléniques, τόμ. α', Παρίσιοι 1930, σελ. 1-40.

—112) H. Grégoire, L' âge héroïque de Byzance. Εὕρηται ἐν Mélanges offerts à M. Nicolas Iorga, Παρίσιοι 1933, σελ. 382-397. Μελέτη πραγματευομένη περὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν ᾀσμάτων. Βλέπε καὶ σχετικὴν βιβλιοκρισίαν ἐν Byzantion IX (1934), σελ. 413-414.

—113) H. Grégoire, Etudes sur l'épopée byzantine. Εὕρηται ἐν Revue des ét. des grecques, τόμος XLVI (1933), σελ. 29-69. Πρόκειται περὶ ἀναπτύξεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ θέματος τῆς ἀμέσως προηγουμένης ὑπ' ἀριθ. 112) μελέτης περὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν ᾀσμάτων ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ 'Ακριτ. ἔπος. Βλέπε καὶ σχετικὴν βιβλιοκρισίαν ἐν Byzantion IX 1934, σελ. 414-416.

—114) H. Grégoire, Nouvelles chansons épiques des IXe et Xe siècles. 'Εν Byzantion XIV (1939) σελ. 235-263. 'Εν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ἐξετάζονται παραλλαγαὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ 'Αρμούρη, αἵτινες, παρὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατοῦσαν γνώμην ὅτι τὸ ᾆσμα τοῦτο διετήρησε μόνον ἡ γραπτὴ παράδοσις, διεσώθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἐν συμφυρμῷ μετὰ τοῦ ᾄσματος τῶν υἱῶν τοῦ 'Ανδρονίκου ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἔρευνα τῆς H. Lüdeke ἐν Κύπρῳ.

—115) Baud-Bovy-Grégoire, Notes sur l'épopée byzantine. 'Εν Byzantion XIII (1938), σελ. 249-251. Σημειώματα περὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ 'Αρμούρη καὶ τῆς ἐν Καρπάθῳ προφορικῆς αὐτοῦ παραδόσεως, καθὼς καὶ περὶ μνείας τῶν ὀνομάτων τοῦ 'Αγκύλα καὶ τοῦ Καρβέα εἰς δημώδη ᾄσματα τοῦ 'Ακριτικοῦ κύκλου.

—116) Jean Musclea, Le cheval merveilleux dans l'épopée populaire. Εὕρηται ἐν Mélanges de l'Ecole roumaine en France. Παρίσιοι-Βουκου-

ρέστιον 1924, σελ. 5-48· Βλέπε καὶ σχετικὴν Βιβλιοκρισίαν ἐν Byzantion IX (1934) σελ. 417-419.

--117) K. Dieterich, Eine Gruppe neugriechischer Lieder aus dem Akritencyclus. Μελέτ- τῶν ᾀσμάτων τοῦ 'Ακριτ. κύκλου. Εὕρηται ἐν Byzantinische Zeitschrift XIII (1904) σελ. 53-59.

—118) Hugo Schreiner, Diè Helden der mittelgriechischer Volks dichtung als Wahrer des Volkstums und Retter des Vaterlandes. 'Εδημοσιεύθη εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ 4ου Βυζαντ. συνεδρίου (Actes du IV Congrès international des études byzantines) Σόφια 1935, τόμ. α', σελ. 202-224.

—119) H. Grégoire, Le lieu de naissance de Romain Lecapène et de Digénis Akritas. 'Εν Byzantion VIII (1933) σελ. 573 ἑξ.

—120-121) A. Severyns, L' epopée grecque καὶ H. Grégoire, Les recherches récentes sur l' épopée byzantine. 'Εν L' Antiquitè Classique I (1932) σελ. 315 ἑξ. καὶ 419 ἑξ.

—122) R. Goossens, Les recherches récentes sur l' épopée byzantine. Εὕρηται ἐν L' Antiquité Classique II (1933) σελ. 458 ἑξ.

—123) Baud-Bovy, La chanson populaire du Dodécanese, Παρίσιοι 1936. Περὶ τῶν 'Ακριτικῶν ᾀσμάτων γίνεται λόγος ἐν σελ. 131-197.

Τέλος ἐν σελ. 257 τοῦ παρόντος τόμου εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν συνοπτικὴν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς Σλαυϊκῆς διασκευῆς τοῦ 'Ακριτ. ἔπους δέον νὰ προστεθῇ καὶ τὸ σχετικὸν σημείωμα τοῦ G. Wartemberg, Geht der slavische Digenis auf ein alteres Original zurück als die erhaltenen griechischen Epen? δημοσιευθὲν ἐν Byzantion XI (1936) σελ. 320-324.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

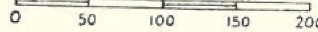
ΤΟΜ. Α' (ἔτος 1941).

1. εἰς σελ. στ': Τὰ ἐν σελ. στ' στίχ. 1—7 (ἀλλὰ—ὡραιότητός του) διαγράφονται.
2. εἰς σελ. κα': Περὶ τοῦ 'Αχιλλέως Τατίου ὡς πηγῆς τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους πρβλ. Α. Χατζῆν, Byzant. — neugriech. Jahrb. 9 (1930—2) σ. 262, σημ. 5 καὶ Προλεγόμενα σ. 14, 2 καὶ 15.
3. εἰς σελ. 105 (στίχ. 1827 ἑξ.): Τὸν 'Ομηρικὸν ὕμνον εἰς 'Ερμῆν ὡς πηγὴν τοῦ 'Ακριτικοῦ ἔπους ὑπέδειξεν ὁ Α. Χατζῆς, ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ Ε. Πεζόπουλος κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 20/1/1939 τῆς 'Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.
4. εἰς σελ. 201 (εἰς στίχ. 3649): Αἱ παρατηρήσεις εἰς τὸν στίχ. 3649 (τῷ ξίφει τῆς χειρός μου) διαγράφονται.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

ΘΕΜΑΤΑ, 10ου ΑΙΩΝΟΣ

Κλῖμαξ 1: 7.500.000

ΘΕΜ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Ἀδριανούπολις
ΘΡΑΚΗ
Κωνσταντινούπολις
Ἄμαστρις
Σινώπη
Ἡράκλεια
ΟΠΤΙΜΑΤΟΝ
Νικομήδεια
ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ
Κασταμονή
Κύζικος
Λοπάδιον
Νίκαια
Ἄβυδος
Προῦσα
Ἀδραμύττιον
ΟΨΙΚΙΟΝ
Δορύλαιον
Γάγγρα
ΑΡΜΕΝΙΑΚΟΝ
Εὐχάϊτα
ΒΟΥΚΕΛΛΑΡΙΩΝ
Ἄγκυρα
ΧΑΛΔΙΑ
Τραπεζοῦς
Κολώνεια
Λέσβος
Πέργαμος
Χίος
Σμύρνη
Ἔφεσος
Σάμος
ΘΡΑΚΗΣΙΟΝ
Ἀμόριον
Μυριοκέφαλον
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ
Φιλομήλιον
Ἰκόνιον
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ
ΧΑΡΣΙΑΝΟΝ
Σεβάστεια
Τεφρική
ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ
Καισάρεια
ΛΥΚΑΝΔΟΣ
Μελιτηνή
Τύανα
Ἁλικαρνασσός
ΚΙΒΥΡΡΑΙΩΤΩΝ
Ἀττάλεια
Μύρα
Ρόδος
Ποδανδός
Ἀνάζαρβος
Γερμανίκεια
Ταρσός
Ἄδανα
Μοψουεστία
Σελεύκεια
Σαμόσατα
Ἔδεσσα
Ἀντιόχεια
Χαλέπι (Βέρροια)
Λαοδίκεια
ΚΥΠΡΟΣ
Τρίπολις
Βηρυττός
Σιδών
Δαμασκός
Τιβεριάς
Καισάρεια
Ναζαρέτ
Ἱεροσόλυμα
ΙΒΗΡΙΑ
ΑΒΑΣΓΟΙ
ΚΑΥΚΑΣΟΣ
Ἄνιον
Ὄρ. Ἀραράτ
Μαντζικέρτ
ΤΑΡΩΝ
Βὰν Λ.
ΑΡΜΕΝΙΑ
Ἄμιδα
Νίσιβις
Τίγρης Π.
Μοσούλ
Εὐφράτης Π.

26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46
42 40 38 36 34 32